

CORPUS
SCRIPTORUM HISTORIAE
BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIORE ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

AUCTORITATE

ACADEMIAE LITTERARUM REGIAE
BORUSSICAE

CONTINUATA.

Vol. XXIX.

Z O S I M U S.

i BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXXVII.

⤴
Z O S I M U S.

EX RECOGNITIONE

(August) IMMANUELIS BEKKERI.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBBERI
MDCCCXXXVII.

IMMANUELIS BEKKERI

P R A E F A T I O.

Eunapii reliquias primo hulus operis volumine compositas iam pro suo iure excipit, qui Eunapium exscripsisse traditur, Zosimus: hunc enim rerum a Constantino Iuliano Theodosio gestarum scriptorem in primis luculentum cur a corpore historiae Byzantinae excluserint Labbeus et Labbeo obnoxii Veneti satis intelligimus, nos cur excludamus nihil habemus causae. absterrebat quidem librorum manuscriptorum deformitas pravitasque, Parisiensium certe, quorum specimen habemus ab amicissimo Hasio, Coisligniani 150, Regionum 1725 et 1817. sed desperato tali auxilio ut tamen aliquid effecisse videamur factum est incredibili Reitemeieri inconstantia, qui ut res a Zosimo traditas docte et accurate illustravit, ita verba eius multis locis temere nec monito lectore corrupit *). itaque eiusmodi

*) Fidem facient exempla. itaque p. 9 v. 11 Sylburgiana habet *Ἀθηναῖοι*, Reitemeierana οἱ Ἀθηναῖοι. 13 1 S *Χαιρέου*, R *Χαιρέα*. 14 4 S *τε*, R *δὲ*. 14 16 S *ἀνεδείκνυτο*, R *ἐδείκνυτο*. 16 15 S *ἐκονειδίστας*, R *ἀνειδίστας*. 18 22 S *δὲ καὶ*, R *δὲ*. 19 4 S *τὸν ὁμώνυμον*, R *ὁμώνυμον*. 19 14 S *ἀπαγγελθέντων*, R *ἐπαγγελθέντων*. 21 1 S *ἤδη δὲ*, R *ἤδη*. 21 8 S *Παρθναλοῖς*, R *τοῖς Παρθναλοῖς*. 21 14 S *ὑπάρχου*, R *τοῦ ὑπάρχου*. 28 12 S *ὑπερ*, R *περὶ*. 32 4 S *λοιπὸν ἀνιόντας*, R *ἀνιόντας*. 33 12 S *πολλῶ*, R *πολλῶ τε*. 34 1 S *δὲ*, R *τε*. 35 21 S *ἀπό*, R *ὑπό*. 36 11 S *ἀποστήσεσθαι*, R *ἀποστήσασθαι*.

decessoris mei errores comparata editione Sylburgiana correcti, notas criticas quas non probarem sustuli, commentarium historicum insertis Heynii annotationibus usui accommodavi.

Scrib. Berolini idibus April, a. 1836.

36 19 S *πράγμασιν οὖσιν*, R *οὖσιν*. 37 6 S *δὲ*, R *καί*. 41 1 S *Αιγύπτιοι*, R *Αιγύπτιοί τε*. 42 16 S *καίειδεν ἤλαυνεν*, R *καίειδεν*. 43 3 S *δὲ*, R *καί*. 43 6 S *καταλικῶν*, R *ἐκλικῶν*. 43 14 S *ἔνοσιαν*, R *ἔνοσιαν*. 43 19 S *ἐθέλησαντας*, R *ἐθέλησαντες*. 44 10 S *ἐς*, R *εἰς*. 45 19 S *συνασπισαμένοις*, R *συνασπισμένοις*. 51 16 S *τῆς Θεοῦ*, R *Θεοῦ*. 54 9 S *τοληροτάτους*, R *τρὸς τοληροτάτους*. 55 19 S *τε*, R *δὲ*. 56 14 S *τῆς βασιλείας*, R *βασιλείας*. 59 7 S *μετὰ*, R *κατὰ*. 59 13 S *στρατιωτῶν*, R *τῶν στρατιωτῶν*. 61 22 S *τῶν*, R *τῶν*. 65 10 S *δὲ ὁ*, R *ὁ*. 66 19 S *ἀνευώσατο*, R *ἀνεώσατο*. 67 2 S *Ἀττηίου*, R *Ἀττηίου*. 67 4 S *τὰ Σιβύλλης*, R *τῆς Σιβύλλης*. 76 4 S *βουλομένην*, R *βουλομένην*. 77 1 S *ἐνθουσαμένων*, R *ἐνθουσαμένων*. 77 19 S *τῶν στρατιωτῶν*, R *στρατιωτῶν*. 80 1 S *συναντῶν πῶς ἀλλήλοισι περὶναίσι σιδηραῖς ἀνασπισαμένοις*, R *συναντῶν σιδηραῖς ἀνασπισαμένοις πῶς ἀλλήλοισι περὶναίσι*. 80 18 S *ὁ Κωνσταντίνος*, R *Κωνσταντίνος*. 81 1 S *ἐν τῆς*, R *ἐξ*. 81 21 S *Κωνσταντίνος*, R *ὁ Κωνσταντίνος*. 83 3 S *δὴ*, R *δὲ*. 84 19 S *δὲ καί*, R *καί*. 90 13 S *τὸν Ἐλαιούθνα*, R *τὴν Ἐλαιούθνα*. 90 18 S *ἄλλας μηχανὰς*, R *μηχανὰς*. 90 16 S *τε*, R *δὲ*. 101 5 S *δέδωκε*, R *διέδωκε*. 103 14 S *ταχέως ἐκίβηται*, R *ταχέως*. 105 14 S *μὲν ὁ*, R *ὁ*. 106 15 S *οὐκ ἂν*, R *οὐκ*. 106 20 S *ἀδελφῶν*, R *ἀδελφῶν*. 110 19 S *ἔχων ἔτι*, R *ἔχων*. 126 20 S *τε*, R *δὲ*. 127 21 S *ἀπογοργασθαι*, R *ἀπογοργασθαι*. 128 22 S *τε*, R *δὲ*. 135 4 S *δὲ καί*, R *καί*. 146 22 S *ἐνταῦθα*, R *ἐνταῦθα δὲ*. 149 19 S *ἐπεργασάμενος*, R *ἐπεργασάμενος*. 154 17 S *δὲ*, R *τε*. 156 13 S *ἦν δὲ*, R *ἦν γὰρ*. 163 9 S *πολλοὺς*, R *πολλοὺς μὲν*. 173 17 S *ἐν μὲν*, R *μὲν ἐν*. 173 18 S *κόλις δὲ*, R *κόλις τε*. 176 13 S *τοῦ τοιοῦδε*, R *τοιοῦδε*. 185 22 S *δὲ*, R *τε*. 190 11 S *τε*, R *δὲ*. 190 16 S *ἐπαγγελθῆν*, R *ἐπαγγελθῆν*. 192 20 S *τε*, R *δὲ*. 194 16 S *ἐπὶ*, R *εἰς*. 195 2 S *ἐπιστάντας*, R *ἐπιστάντες*. 199 16 S *ἐν περιδρομῆς*, R *ἐν ἐπιδρομῆς*. 215 13 S *μὲν ἀπό*, R *ἀπό*. 226 16 S *διαρχήσῃται*, R *διαρχήσεται*. 231 4 S *περικεσείται*, R *ἐπεκεσείται*. 236 17 S *τοῖς τοσοῦτοις*, R *τοσοῦτοις*. 237 7 S *τε*, R *δὲ*. 241 15 S *τοῦ πότου*, R *πότου*. 243 1 S *τε*, R *δὲ*. 245 18 S *τοῦ θνητολικοῦ*, R *θνητολικοῦ*. 256 2 S *τε*, R *δὲ*. 259 20 S *τῆ Θράκη*, R *Θράκη*. 272 9 S *τε*, R *δὲ*. 284 16 S *Ὀλυμπιόδαρος*, R *ὁ Ὀλυμπιόδαρος*. 287 10 S *τοῦ Ῥωμαίων*, R *τῶν Ῥωμαίων*. 290 17 S *τῆς τοῦ*, R *τοῦ*. 295 3 S *ἀπεσκόπει*, R *ἀνεσκόπει*. 296 6 S *τρεῖς δὲ*, R *τρεῖς*. 301 13 S *πᾶσιν*, R *πᾶσαν*. 308 9 S *τε ὡς*, R *ὡς*. 310 14 S *καταλαβῶν*, R *λαβῶν*. 319 5 S *τοῦ λιπομένου*, R *λιπομένου*. 325 19 S *διαμαρτόντων*, R *διαμαρτανόντων*. 326 16 S *ταῖς Αἰμιλλίαις*, R *ταῖς Αἰμιλλίαις*.

IO. FRID. REITEMEIERI

P R A E F A T I O.

In virtutibus et laudibus scriptorum qui rerum gestarum memo- p. III
riam literis consignant, cum princeps et prae ceteris maxime ne-
cessaria sit fides atque ab omni et studio et odio alienatus ani-
mus, sine quo rerum quas scripserint vix nobis ullus esse potest
usus, etiam iis qui in vetustis scriptoribus expoliendis et ad stu-
diorum nostrorum commodum adornandis insudant curae esse
debebat quam maxime ut auctorum, quos opera sua ad publicam
utilitatem paratos et instructos velint, severo iudicio facto fidem
curate explorarent, et quae ab iis tradita sive vera sive falsa sint,
iudicio facto discernent, aut si res minus ferret et in neutram
partem liquido pronuntiari posset, quantum quaeque res propior
vero vel falso sit, examinarent et diiudicarent. imprimis vero si
quis eiusmodi auctori addixerit suam operam qui fidei laboret
fama et existimatione, nisi suspitione ab eo remota aut ad mo-
dum iustum revocata fidei eius atque auctoritati honos suus vin-
dicatus fuerit, cum scriptori laudis tum editori suorum in eum
meritorum quantumcunque fama periclitandum erit. id inprin-
mis in Zosimo esse periculi, in cuius nova editione paranda no-
stra opera versatur, neminem fugere potest, cum tralaticium sit
quantopere eius a primis inde temporibus ad nostram memoriam
existimatio laboraverit, adeo ut calumniatoria Christianorum po-
tius quam historici fide digni et idonei nomine venire soleat.
habet ille tamen virtutes atque utilitates, pro aetatis qua vixit p. IV
ratione et literis, haud vulgares, nam res exponit labantis im-
perii Romani, quod non minus calamitatibus et excidio quam
magnitudine et incrementis suis clara est ac memorabile; com-

memorat imprimis diligenter ea quae a Constantino novata et instituta sunt, rem militarem, magistratuum descriptionem, sacrorum ritus, tanquam primordia rerum inclinatarum; et mutata a Theodosio cum alia, tum regni inter filios partitionem factam, ut proximam ruentis rei publicae causam, ante oculos ponit. quarum rerum etsi nec unus neque satis disertus sit Zosimus auctor, multae tamen ad historiam saeculi quarti et quinti ineuntis pertinentes eaeque maximi momenti res in eo continentur, quae aut diversa et discrepante ratione ab aliis expositae sunt, aut ab aliis omissae adeoque uni auctori Zosimo debitaee. commendatur praeterea ipsius historia non modo rerum traditarum ubertate et utilitate, verum etiam ab auctoris consilio causas rei publicae eversae aperiendi; nec spernenda orationis concinnitas, cuius laudem abesse a virtutibus scriptorum aequalium Zosimi deprehendimus. quibus ornamentis cum historia Zosimi se commendat, laudem suam haud servavit integram et illibatam, quoniam incidit in aetatem religionum studiis odiisque agitatum. iudices enim eius et veteres et recentiores cum plerumque in eum ut aversatum sacra Christianorum infensis essent animis, factum inde est ut apud eos hominis sicut religioni ipsorum, ita veritati infesti et inimici iudicium notamque subiret. quam quidem sententiam a ratione non minus quam ab aequitate abhorrentem ut condonamus iis aetatibus, in quibus religionum studia et odia in res literasque ab iis alienissimas inferebant homines, ita dedecriri fore arbitramur nostris saeculis, quae ad rerum naturas et argu-
p. v menta, non ad hominum professiones et opiniones respicere iu-
bent. reddetur igitur Zosimo laus sua et auctoritas, dummodo accedant ad eius historiam lectores qui odii in eum et praeiudicatae opinionis expertes, habita rerum, non religionis ratione, de virtutibus ac fide eius iustum et aequum ferre iudicium velint. fuere iam ante me qui cognita historiae Zosimeae praestantia ab iniuriis auctorem vindicare et calumniae maculam ab ea abatergere conarentur, mitiusque et clementius de eius fide iudicium in medium proferrent; verum opera eorum nec satis inter omnes vulgata fuisse nec auctoritatis satis ad hominum animos habuisse videtur, ut adeo, si ab opprobriis indignis eum satis quidam putent defensum et vindicatum, alii obstinatis aversisque animis in pristina opinione persistant et de eius fide secus sentire pergant.

existimationi igitur huius scriptoris si quis consultum et in nova historiae eius editione paranda operam suam utiliter navatam velit, non officio suo satisfacisse videri debet, dummodo verborum et sententiarum aut emendatione, siubi labes eis illata sit, aut interpretatione, si quid eis insideat obscuritatis et difficultatis, scriptori subvenerit: sed ad fidem explorandam stabiliendamque cura potissimum versa esse debet, ut, quid tandem ei sit auctoritatis, tum universe tum singulis in partibus et locis anquiratur. hoc consilio hacque lege interpretis et critici et historici animo meo obversante, adiutus simul cohortatione et consilio *Heynii*, praeceptoris et fautoris nomine summa mihi semper pietate colendi, ad Zosimi historiam in melius redigendam ac pollendam me adiunxi, spe facta susceptam a me esse rem cum utilem tum specimini studii literarum humaniorum edendo satis aptam. priusquam vero instituti mei rationem ac consilium uberius explicare instituum, quantum superiorum interpretum studio ad usum fidemque Zosimi redundaverit utilitatis, ut exponam, non modo necessitas, ut, quid nobis post eorum curam sit reli- p. vi
etum, intelligatur, sed etiam, ne quid laudibus eorum silentio nostro detractum videatur, ipsa postulat modestia. *)

Postquam historia Zosimi satis diu tenebris condita latuerat, saltem paucorum tantum manibus trita erat, sub exitum saeculi decimi sexti opera Leunclavii primum in lucem protracta et publici iuris facta est, **) et quidem in linguam Latinam versa, per quam temporibus illis literarum Graecarum opea cum nostris hominibus primum communicatas constat, non plane inauditum Zosimi et nomen et historiam in Italia antea fuisse, indicio erunt loca quaedam exinde deprompta et per Politianum ***) Panvinium et Petrum Gyllium versa. ****) integram tamen eius scriptoris versionem nec quisquam ante Leunclavium prelo sub-

*) Conf. Fabricius *Bibl. Gr.* t. 3 p. 606.

**) Edita versio est Basileae sine anno (1576) fol. cum Procopio, Agathia, Iornande et Leonardo Aretino, ex officina Petri Pernaee. auctor bibliothecae Ios. Renati Cardinalis p. 536, deceptus fortasse anno 1637, quem epistolae Beati Rhenani subscriptum vidit in editione Procopii, Agathiae, Leonardi Aretini, Iornandis et aliorum Basileae ex officina I. Hervagii emissa, Zosimi versionem Latinam anni facit 1531, quanquam Zosimi in ea collectione scriptorum nec ullum exstat vestigium.

***) Vid. *Comm. Hist.* 2 4.

****) 3 37. vid. *Banduri Antiqq. Cpol. lib. 4 p. 323.*

misit. editioni Latinae illi, praeter notas sententiarum summam continentes et emendationes, utrasque ad oram libri appositas, nulla accesserunt ornamenta. in fronte posita est editoris pro Zosimo apologia, ut scutum praetentum adversus Nicephori et Evagrii futiles quidem, graves tamen illa aetate et Zosimi fidei infestas criminationes. alia, quamvis non totius historiae, versio, passim discrepans, exstat in Historia Augusta, quae circa annum 1600 lucem vidit.

p. VII Quae Latine studio Leunclavii prodierat historia, ea interpositis quinque annis (1581, et 1611 repetita) opera HStephani cum Herodiano Graece exiit, versione Leunclaviana et nonnullis, quamvis perpaucis, castigationibus et notulis instructa. utraque editio, dispar forma et ordine, in reliquis sibi similis, Lugduni lucem vidit: continet autem libros modo duos priores, id quod mirum videri debet, si verum est quod vulgatum est, a Leunclavio Stephanum codicem Graecum acceptum habuisse, quamvis praeter versionem Latinam nihil eius nomini ac humanitati tribuerit. ut iis qui nos legunt iudicii copia fiat, epistolam Leunclavii, quam in accusationis fidem exhibent, ex Goldasti Epistolis Philologicis (ep. 72 p. 305) huc transferre placet.

Io. Leunclavius HStephano S. (Genevam)

— — — *hunc (Zosimum) ego tibi manu mea descriptum diligenterque collatum et emendatum mitto, ut historiam Romanam annorum 1200 ab urbis origine ad exilium usque continuatam habere possimus, suppeditaturus etiam conversionem bonam et luculentam, quae dudum parata apud me est. rarum hoc crede mihi opus est, quod aliunde non facile consequare. deest parum in fine primi libri, parum in principio secundi, parum in medio quinti, parum denique in fine sexti. quae omnia exspecto ex Italia, cuiusdam amici opera, qui admodum secreto custodiri quoddam istic exemplar mihi nuntiavit, cuius ipse copiam sit habiturus. audio te Photii bibliothecam habere, de qua vellem exscriptum de Zosimo titulum mitteres. nam mea, quae in fronte posita vides, alicubi corrupta sunt.*

His literis si fides habenda sit, illiberalis sane et parum honesti animi reus erit Stephanus, quod celavit cui debebat codicem Graecum: tamen haec invidia variis poterit rationibus ab eo amoveri. discrepant lectionibus Stephani editio et codex Leun-

clavianus, quem novo postea studio Sylburgius contulit; quod p. viii quomodo fieri potuisset, si profectus ex eodem fonte liber uterque erat? cur Stephanus, de lectionibus, quas indigere emendatione existimaret, ad marginem annotandis sollicitus, idem adeo temere in contextu constituendo versatus est, ut ne monito quidem lectore loqa, in quibus nunc oodiciis discrepantia notata est, sollicitaret et verba nova iis inferret? cur tandem Leunolavius aut Sylburgius, querelae opportunitate in secunda versionis editione data, de Stephani aut mala fide aut illiberalitate ne verbum quidem dixere, neque rem, quam aegre ferre debebant, saltem obscure significarunt? his argumentis etsi neque opinioni vulgatae firmamentum omne detractum neque Stephanum a criminatione omnino liberatum intelligamus, aliquam tamen ea videntur habere vim ad iudicium nostrum inhibendum.

Novem annis posteaquam Stephanus de Zosimo Graece vulgando bene meruerat, nova eius integri et absoluti ex duobus codicibus Leunolaviano et Palatino parata est a Sylburgio editio (in tomo 3 Corporis Scriptorum Historiae Romanae 1690), quae praeterquam quod libros posteriores primum exhibet et Leunolavii tum apologiam tum versionem emendatorem repetit, his etiam prae superioribus editionibus eminebat ornamentis, quod contextum habebat subaidiis duorum codicum et ingenio critici hominis constitutum, et notas critici plurimum generis partim ad calcem positas partim per indices dispersas. In his notis variae lectiones diligenter e codicibus enotatae, et Leunolavii ac Stephani animadversiones Sylburgii notis auctae reperiuntur.

Exoeperunt Sylburgianam editionem, quae et prima et una adhuc est ad rationes criticas comparata, duae aliae, Cellariana scilicet et Oxoniensis, quae, cum editoribus nullum fuerit a codicibus auxilium, vestigia Sylburgiana premunt et a re critica p. ix minus quam ab usu commodiore, quem legentibus forma libri minor et aptior affert, commendationem habent. *Christophori Cellarii* bis vulgata editio (Cizae 1679 et 1713, 8) non modo capitum et paragraphorum distinctione et indiculis historico ac graecitatis Zosimeae ad usum potior est, sed praestat etiam notis editoris et variorum, ad historiam maxime illustrandam compositis. ceterum plurima e Sylburgiano penu sumpta, in libris quidem duobus prioribus breviter exscripta, in reliquis integra

dedit, et quasdam e Sylburgianis coniecturis, vulgata lectione depulsa, in contextum, etiam tacite passim, recepit.

Commodorum istorum in Cellariana opera insignium maxime expers est editio Oxoniensis (cura *Th. Smithii*). operis per partes distributio et paragraphorum ac capitum notatio, quamvis facilis negotii res, ab eo tamen omissa est, et notae Stephanianae ac Sylburgianae, quas repetiit, oscitanter et male sunt excerptae. ubi vero de suo quicquam dedit, ad fidem Zosimi stabiliendam avertendamque ab eo suspicionem malam, id quod sibi editionem parandi fuisse propositum dicit, suam operam et institutum parum studiose adhibuit. de verbis contextus nihil mutatum, in notis tamen quaedam loca sollicitantur. in libris duobus prioribus non Sylburgianum, sed, quod usu et comparatione facta deprehendimus, Stephanianum textum repetiit.

Perlustrata eorum quibus in Zosimo perpoliando et illustrando studium aliquod positum fuit, Leunclavii Stephani Sylburgii Cellarii et Smithii opera, singulis quidem esse sua quaelibet merita in historicum nostrum intelligitur, verum abesse ab iis cum alia tum potissimum rerum, quae a Zosimo exponuntur, subtilem ac diligentem explorationem et illustrationem; quam nec ab Franco-gallico eius interprete *L. Cousin* (qui solus Zosimum recentiori idiomate interpretatus est, cum Xiphilino et Zonara, Parisiis 1678, 4, et Amstelodami 12, obscuris tamen locis, ut usu deprehendi, non versis) institutam esse animadvertimus. ad crisin in Zosimo exercendam, etsi obscuritate et difficultate aut raro laboret aut saltem criticam medicinam raro desideret, opus esse codicum subsidio videtur, quod ex Italiae membranis, credo, si quando eorum usus factus erit, haud sane inutile arcessi poterit. nam quicquid adhuc ad Zosimum e codicibus pervenit auxilii, illud ad Leunclavianum et Palatinum redit, quorum ille apud Fr. Pithoeum asservatus, ab Aemerio Thuano exscriptus et ab Io. Opsopoeo cum archetypo collatus fuit in gratiam Sylburgii. quodsi fides stat cum epistola Goldasti, quam supra dedimus, ex Italia iste codex in manus Leunclavii venit: ceterum in margine emendationes seu, quod similis veri videtur, variantes lectiones habuit, quia marginalis lectio non ubique melior est, sed saepe vitiosa et deterior. alte-

rum codicem, Palatinum, quem e Baptistae Egnatii bibliotheca profectum bibliotheca Heidelbergensis, antequam Romam deportata fuit, servabat, Sylburgius contulit: videtur ille laxioris curae et diligentiae librarium habuisse. uterque tamen, item codex bibliothecae Coislinianae, cum in eis sint eadem lacunae, ex uno eodemque codice profecti putandi sunt. ceterorum vero codicum, quorum aliqua in vulgus constat notitia, indicem ex Montefalconio et aliis libris confectum hic subicere non pigebit, ut et quantam succurrendi Zosimo critica ope spem alere liceat, et quibus in locis auxilium quaerendum sit, constet.

In *Italia* reperiuntur

1. *Codex bibliothecae Vaticanae.* vid. Montfaucon *Bibl. Manuscr.* t. 2 p. 8 C.
2. *Codex bibl. Laurentianae Mediceae.* Pluteus 70, codex 22, p. xi membran. libri 5 cum *scholiis* quibusdam ad marginem, (quae scholia fortasse eadem cum marginalibus lectionibus Leunclaviani codicis sunt, et si res ita sit, unde Leunclavius codicem suum, qui ex Italia erat, acceptum habuerit, indicio nobis esse poterunt). Montfaucon l. c. p. 378 D.
3. *Codex bibl. Venetae S. Marci 13 γ.* Herodianus et Bosmius (Zosimus) in pergameno. Montfaucon l. c. p. 472 A. Laurentius Theupolus (in bibl. S. Marci 1740 fol. p. 193) designat codicem 390 in 4, membranaceum, foliorum 158, saeculi circiter 15.

in *Gallia*

4. *Codex bibl. Coislinianae.* P. 1 p. 214. cod. 150, olim 368, bombycinus, 16 saeculi, habet folia 651: Dionysii Halicarnassei Roman. Antiq. libri 11 et Zosimi historia fol. 523. cum hic codex ex eodem exscriptus sit codice ex quo editiones, quemadmodum ex similitudine hiatus colligi potest, emanarunt omnes, paucas modo, ut suspicari par est, exhibet lectionum varietates. conf. Montfaucon t. 1 p. 1057.
5. *Codex alter eiusdem bibliothecae.* Montfaucon t. 1 p. 1042 D.
6. *Codex bibliothecae Regiae Parisiensis 2078:* Nicephori Gregorae historiae Rom. pars prima; Zosimi histor. libri 5. Montfaucon t. 1 p. 728 C.
7. *Codex 525 bibliothecae Monasterii S. Remigii Remensis,* bombycinus, 16 saeculi, libri 5. Montfaucon t. 1 p. 1289 E.

8. *Codex 526 eiusdem bibl. bombycinus, saeculi 16, libri 6. Montfaucon l. c.*

p. xii in *Hispania*

9. *Zosimi Historias novae libri 6 cum Eutapii de Vitis Sophistarum. vid. Iriarte Catalog. mscr. Graeco. bibl. Matritensis, 1769, fol. p. 277.*

hi sunt codices qui, quod sciam, oritioorum manibus nondum versati auxilli futuri spem incertam praebent. in *Mosquensi bibliotheca S. Synodi*, ubi compertum habebam conservari *Zosimi capita*, ut commodis editionis novae augendis haud deessem, *Stritterum*, clarissimum virum ac de Byzantinorum historia meritissimum, literis appellavi, ut doceret num quid inde utilitatis meo operi arcessi possit: verum humanissimis viri dottissimi literis intellexi esse illud opus, id quod vel nomen prae se ferre videbatur, non historici nostri, sed τὰ κεφάλαια cuiusdam ascetae. itaque ad contextum *Zosimi* constituendum, et quae ei insideant menda tollenda, quanquam destitutum me subsidiis membranarum certebam, aliunde tamen animadverti posse aliquid afferri ad eam rem auxilli: formam enim orationis *Zosimeae* studio exploratam et cognitam, linguae ipsius analogiam ac leges et rerum ipsarum naturam vicariam quandam codicum praebere opem; inprimis veto lectione scriptorum a quibus *Zosimus* sua deprompsit, *Dexippi Eutapii* et *Olympiodori* aliorumque, qui vel ex eodem quo *Zosimus* fonte hauserunt, aut qui *Zosimi* ipsius auctoritatem secuti sunt eumque exscripserunt, veluti *Sozomeni* et *Suidae*, comparatione multa posse restitui. atque ab his adiumentis instructus, adiutusque virorum doctorum emendationibus et coniecturis passim obviis, ubi temeritatis abesset metus, in vitiosis locis emendationes, quas probatissimas intellexissem, sive essent alienae sive de nostris sumptae, admittere et contextui inferre, etsi bene memor cuius audaciae notam apud non-

p. xiii nullos subiturus essem, tamen decrevi. quando vero minus blandirentur coniecturae, quae libidini potius animi, quae temere grassatur in verba, quam rationis ac necessitatis imperio deberi viderentur, abstinendum ab iis ratus, lectores de iis quae uni alterive viro docto melius scribi visa sunt in notis brevissime monui et iudicii de iis ferendi copiam feci. ac ratio nostra emendandi versionem Latinam, quae *Leunclavii* secunda est, fere

eadem fuit, ita ut Latina, ubi in Graecis quocumque mutatum esset, ad eundem sensum corrigerentur.

Quam in notis criticis ordinandis secutus sum legem, ut ab evagationibus ad res aut alienas aut parum necessarias operam meam continerem, adstringeremque eam solummodo ad ea quae Zosimi sunt, eandem in iis quae de ipsius fide et rerum ab eo traditarum veritate disceptanda erant praescriptam mihi esse volui. historici autem argumenti animadversiones a criticis seorsim positae sunt, ne cumulanda notarum mole et onerando iis contextu taedium et difficultas pareretur lectoribus. versantur eae vel in argumenti summa vel in singulis historiae partibus; quarum notarum illud genus quod ad fidem maxime Zosimi spectat, in Disquisitione libro praemissa comprehensum, alterum in quo de singulis locis quaeritur, in Commentario historico propositum est. in utroque id imprimis operam dedimus, ut non modo diluceret quanta Zosimi sit ad fidem rerum ab eo scriptarum auctoritas, sed etiam quos et quales secutus sit auctores, quae propria ei sint, quae cum aliis communia, et quae ab eo omissa aut perperam tradita; cuius rei si quid a superioribus iam editoribus occupatum cerneremus, illud adsciscere et ad nostrum accommodare consilium non magis dubitavimus quam in admit- tendis animadversionibus *Io. Dan. Ritteri*, ad exempli quo usus erat oram adscriptis, et humanitate domini eius libri, *Io. Aug. Wagneri*, quem schola Merseburgensis correctorem habet, me- p. xiv cum communicatis. in critica quidem re istae animadversiones haud versantur, possunt tamen ad historiam illustrandam, praesertim in iis locis quae e Theodosiano codice lucem accipiunt, afferre utilitatem.

Et haec quidem studio meo editioni huic adiungere allaboravi, quibus si quid ad fidem Zosimi pernoscendam accuratius atque ad intelligentiam lucemque historiae maiorem redundaverit commodi, assecutum me esse putabo id quod in votis fuit, nec rem inutilem me peregissem arbitrabor.

Gottingae die 4 Septembris 1783.

C. G. HEYNI
IN NOVAM ZOSIMI EDITIONEM
ANNOTATIONUM PRAEFATIO.

p. 622 **C**um redimendi operis huius condicio imposita esset a librario haec, ut ei tanquam corollarium aliquod operae meae accederet, standum mihi nunc promissis esse video; utque hoc cum fructu aliquo ad eos qui Zosimum lecturi sunt fieret, nihil accommodatius visum est quam ut animadversiones nonnullas in Zosimum subicerem, quae inter legendum, missis ad me plagulis e prelo recentibus, subnatae sunt.

Zosimi edendi consilium nemo, puto, damnabit, qui inde a 70 annis nullam eius editionem factam meminerit; itaque exemplaria desiderari passim a viris doctis, et posse eorum esse usum aliquem etiam in scholis ad lectionis Graecae elementa. oratio enim est plana, simplex, nuda, raro exquisitiore aliqua elegantia sermonis condita; argumentum vero eiusmodi ut nec lectio nec interpretatio multas literas desideret, et vero partim superiorum temporum recensu strictim facto, partim rerum inde a Gordianis gestarum expositione iuveniles animos facile teneat. monebit forte aliquis paulo severior non bene ad seriores scriptores detrudi iuvenum ingenia: cui et ipse assentior, atque ita statuo ut ad classicos potius scriptores veteres ea retrahenda esse censeam, quia optimis quibusque exemplaribus fingenda et, cum bonarum rerum copiis, etiam elegantiae nitoris venustatis sensu imbuenda, ad iudicii autem subtilitatem ac veritatem acuenda sunt. videor tamen mihi haud raro observasse, cum alia ingenia in ipsis literarum elementis a difficilioribus suae operae initium facere mallerent, alia desiderare facillima quaeque, in quibus noviciarum virium periculum elementarium facerent, ut nec in ar-

gumento nec in oratione esset quod ut assequi aut plane perspicere possent, alias aliunde paratas doctrinae copiolas requireret. ad hos igitur seu socordiores animos seu morosiores, qui ab ipso inde limine statim aperta omnia et perspecta habere volunt, nec quod alia ingenia, fungosa interdum et tumida, faciunt, leviter omnia pervolare, quae nec intelligunt; ad hos, inquam, animos usum aliquem habere potest scriptor nulla rerum nec verborum obscuritate notabilis, qui fiduciam aliquam virium iis faciat, cum p. 623 despondeant ad ea in quibus nihil expeditum sibi esse vident, nullum locum in quo vestigium tuto ponant.

Enimvero sunt alii quoque lectores, quibus nova Zosimi editione consultum esse voluit cl. editor. ut enim omnino cum ad iudicium animi acuendum tum ad locupletis doctrinae varietatem comparandam, qua non bene carere potest ingenium rerum actui idoneum, imprimis utile est non in uno scriptorum, etsi praestantissimorum, genere haerere, sed diversorum argumentorum aetatum generum genium et morem perspexisse factaque comparatione discrepantiam observasse, ita cum in ceteris disciplinis magnam utilitatem habet diversa ab iis quae edoctus sis sentientium placita tenere, tum vero in historiarum studio nemo satis feliciter versari potest qui aut vetera aut recentiora sola animo ac memoria complexus sit. circumscripta itaque et in angustum limitem contracta videas plerumque iudicia hominum utriusque generis. inprimis tamen salubre studium est eorum temporum et imperiorum, quae partim prava summae potestatis maniumque descriptione, partim morum disciplina luxurie primo corrupta mox perditam, ad interitum properarunt, si forte aliquid inde, quod ad nostra tempora utile sit, transferri possit, ut intelligatur cum religionibus et sacris purioribus, cum literis et doctrinis exquisitissimis, cum artibus commerciis navigationibus requiri tamen aliquid ad regnorum dignitatem et felicitatem in tempus diuturnum stabiliendam, disciplinam scilicet cum publicam tum privatam, qua corpora et animi indurentur, a luxurie autem ad frugalitatem et continentiam revocentur; nec imperium sustineri posse ullum nec libertatem civium retineri, non magis ac privati hominis familiam, ubi in tabulas expensi plus infertur quam in tabulas accepti: ubicunque enim rei publicae necessitates vectigalia et reditus superant, multo magis si ex insanis in

res inutiles et perniciosas sumptibus, nonnisi cum multitudinis iniuriis corrogari pecuniae possunt. ut exercitus ali, ut aulae fastus et luxus gliscere, ut populus aut optimates corrumpi possint, nova vectigalium genera, novi rapinarum tituli sunt exco- gitandi. Interea ex publica calamitate crescunt passim multi et ditantur, iique dominationis fautores et instrumenta; mox ex- haustis per omne vexationum genus pauperum scriniis exactio- nes grassantur per ceteros ordines, expilantur divitum quoque arcae; saevitur per delatores exactores satellites, tandem per tortores et carnifices. ita ex his regnorum opibus, quas alias p. 624 nunc miramur, alias concussas et labefactas videmus, domina- tionum per Europam incrementa et ex his regnorum decremента, mox excidia necessario aliquo rerum ordine apta et nexa sunt. adeo a parva et exigua causa, quod publice privatimque plus ex- penditur quam redigitur, omnis haec vitae calamitas rerumque clades proficiscitur. quod vero multo gravius et intolerabilius est, videntes meliora intelligentesque ea tamen rerum necessi- tate publice privatimque undique obsepti tenemur, ut nihil ex iis quae ad interitum rapiunt aut sisti aut remitti possit. *evoe! pes- sum ibimus!* ut apud Satyrarum scriptorem habetur. adeo vana res est hominum sapientia, quod errorum quidem fontes et cau- sas ea aperit, remedia quoque morborum monstrat, nec tamen potest efficere ut remedia recte adhiberi eaque quae illorum vires infringunt removeri possint. ad argutandum et declamatorie agendum affatim materiae est, ad emendandas et in meliorem locum collocandas res parum aut nihil. omnium harum fortunae vicissitudinum salutare propositum est exemplum in imperatorum Romanorum rebus, per ea maxime tempora quibus sacra Chri- stiana publice recepta fuere; quorum si ad privatorum hominum animos emendandos et in rebus adversis erigendos et firmandos credere licet vim fuisse longe maximam, publice tamen faten- dum est ea ad rem publicam melius constituendam parum aut nihil profuisse, contra alia mala intulisse nec minora ac leviora: adeo moribus continetur unice salus rei publicae et incolumitas.

Inter haec tamen sunt nonnulla quae in Zosimo displicere possunt. occurrunt enim passim aliqua a bonorum scriptorum usu aliena. sunt tamen illa pauca, eaque facile ab eo cuius in- terest observanda, ei autem qui in elementaria sermonis Graeci

doctrina versatur haud multum molestiae creatura. *) alterum est, quod superstitionibus suis, inprimis vaticiniorum et prodigiorum, exponendis taedium facit. si tamen hoc in Livio Xenophonte Suetonio et in scriptoribus ceteris ex melioribus aetatibus ferendum esse censemus, quidni condonandum hoc esse putabimus scriptori qui ea aetate vixit qua, quicquid erat hominum, in ceteris discors, consentiebat in uno hoc, ut ad rerum ordinem hunc sapientissime et pulcherrime constitutum caecutiens nihil magnum et memorabile haberet nisi quod praeter naturam factum putaret; ut in miraculis omnes defixi haerent, et rerum in praesens agendarum ad socordiam et stultitiam usque incuriosi de rerum futurarum praedictione unice laborarent et in nugosis praestigiis acquiescerent. **) quem tandem ex illa aetate scriptorem laudare possumus ab illa peste intactum? quid vero, si nostro tempore, in tanta cum sacrae tum profanae doctrinae luce, in hac physicarum chemicarum philosophicarum disciplinarum expolitione, passim viros videmus res supra naturalem rerum ordinem positas sectari et ad occultas naturae vires, ad arcanam aliquam sapientiam, ad geniorum et daemonum ludibria, aut praesensiones rerum futurarum omni causa idonea destitutas sua studia referre? Zosimum tandem lectorum, inprimis

p. 625

*) Desideret forte aliquis horum vocabulorum indiculum factum: motum tamen est de iis passim in notis a cl. editore. ita in verbis compositis praeposita *πρός* solemne nostro est ut simplicia praeferat, nec tamen in omnibus verum tantum in *προσθέσθαι* et *προσποιεῖσθαι*. ita ipsi *θέσθαι* est assentiri, pactione convenire: 1 20, 2 10, ubi et not. 2 55, 4 35, 4 42, 4 55, 5 27, 6 7, 6 12. *ποιεῖσθαι* simulare, prae se ferre, 4 42, 5 47. notabilia sunt *διαφθεῖσθαι τοὺς ὄρους τῆς βασιλείας* pro *συνεῖν, ἐπιβαλῖν* 1 5, *ἐνθύσασθαι* de sacris extispicum 2 12, *πληροῦν τὸ πρόσωπον* facere 3 9, quod tamen exemplo non caret, *τὸ σῆμα* de corpore humano 4 21, *ἐν τούτῳ μὲν εὐ διεγένετο* pro *διήγα* 4 45, *θείας τοῦ ζῴου* pro *ἰδέα*, species, habitus, 5 16.

**) Licet interdum studia diversarum partium agnoscere, certantium inter se, ne alterutris miraculi genus esset cuius ipsi simile haberent nullum. conspecti fuerant in proeliis aut in urbium oppugnationibus ab una parte dii, ab altera apostoli martyres et sancti. frigido commento urbem Athenarum a Gothorum impetu defendunt Minerva et Achilles 5 6. gentiles landabant pro se oracula: ecce Christiani proferebant alia militantis pro se. servata fuerant passim statuae et simulacra sanctorum virorum in medio incendio, servati libri sacri, puniti tyranni sacrilegi et al. eodem exemplo servata videtur lib. 5 24 signa Iovis et Minervae incensa curia Cpolitana, et punitum sacrilegium Stelichonis et Serenae 5 38. hominum istorum eam contentionem mutuo fuisse equidem nullus miror: sed melioribus saeculis virorum doctorum animos ad haec obstupesce et haerere potuisse miror.

p. 626 adolescentum, manibus excutient nonnulli, qui de Zosimo nihil nisi quod sacris Christianis infestus fuerit inaudierant. verum hoc ei factum opprobrium bene diluit cl. editor. nec alienum erit omnino illius aetatis mores perditos cognoscere; et tenere, imperatorum aulicorum monachorum vitam nihil fere habuisse quod Christianos a gentilibus discerneret, praeter odia diversarum partium diversa. nec vero, nisi corruptissimis hominum ingeniis moribusque, tantae rei publicae corruptelae, tam alienae a communi utilitate voluntates, tam superstitiosae de rebus divinis humanisque persuasiones obtinere potuissent.

Nihil itaque, nisi quod aut utile sit aut in utilitatem verti possit, habet nova Zosimi editio; cuius descriptionem cl. editor recte ita instituit, ut non intra verborum criticen operam suam contineret, sed rebus narratis quoque illustrandis aliquam studii partem addiceret. qua in re ipsi hoc videndum erat, ne, inprimis in priore operis parte, qua antiquiora strictim percurruntur, nimis disertus esse vellet. in extrema sane parte desiderabam interdum diligentiorum rerum illustrationem: facile tamen intellexi in multis esse Zosimum auctorem unicum, in aliis praecipuum; quae autem ab aliis memorantur, non esse locupletiora aut luculentiora; iis vero qui disputata super his historiis cognoscere volunt propositos esse Tillemontii et nuper Gibboni libros; de barbaris pleraque esse diligenter tradita a Mascovio, breviores autem notitias exstare in opere Guthriano (inprimis t. 4 5 p. 1 et 4, t. 15 p. 1). ceterum de consiliis suis cl. editor ipse lectorem satis diligenter edocuit, neque eius opera et doctrina nostra commendatione indiget: specimina eruditionis suae ille, ab eo inde tempore quo seminarii philologici sodalitus adscriptus erat, proposuit cum alia, tum reportatam bis in societate antiquaria Caselana palmam, alteram qua ad victorem proximo loco accessit, *de luxu Atheniensium*, alteram victricem, *de condicione servorum inter Graecos eiusque vicissitudinibus*; quarum neutram a societate prelo excusam esse impatienter ferimus; tandem tertiam palmam principe loco super quaestione a societate Regia Gottingensi proposita *de re metallica veterum*. nuper quoque *de origine et ratione quaestionis inter Graecos et Romanos* commentatus est, cum summos in iure honores consequeretur.

FRID. SYLBURGII

PRAEFATIO.

Zosimeae historiae nihil hucusque typis publicatum fuit praeter duos libros priores, quos H. Stephanus cum Herodiano novem abhinc annis in lucem edidit. in ceteris libris usi sumus duobus exemplaribus calamo exaratis, quorum unum Aemmerius Thuanus pro singulari erga rem literariam studio e Leonclavii apud Fr. Pithoeum codice suis sumptibus exscriptum nobis communicavit et Ioannes Opsopoeus cum archetypo contulit, alterum amplissima Palatinorum Electorum bibliotheca suppeditavit e Baptistae Egnatii bibliotheca profectum; cum quibus etiam primi duo libri a nobis collati et aliquam multis in locis partim suppleti sunt partim emendati. quod eo nomine hic praemoneo ut doctis constet quae quibus in huius scriptoris editione debeatur gratia. in annotationibus etiam hisce suum cuique tribuetur, Stephano Leonclavio et ceteris, a quibus aliquid ante nos ad huius auctoris expolitionem est collatum.

Johann Friedrich

p. xv

IO. FRID. REITEMEIERI
DISQUISITIO IN ZOSIMUM
EIUSQUE FIDEM.

Quae de Zosimo constant. **E**t si Zosimus non tam adversam ac quidam alii vetustatis scriptores expertus est fortunam, quorum praeter nomen ac scripta nihil aliud ad aetatis nostrae memoriam pervenit, haud meliori tamen ad vitam eius pernoscendam versamur loco quam si nomen eius prorsus olim ignoratum aut a nullo veterum commemoratum fuisset. qui enim antiquorum de Zosimo eiusque libris historicis disserunt, Euagrius Photius et Nicephorus, nomini ipsius omnes infesti exagitantisque eum ut addictum superstitiosis sacris hominem, nec quicquam afferunt quod ad vitam Zosimi illustrandam ac scripta eius rectius diiudicanda inservire possit. in tanta eorum cupiditate traducendi et exagitandi Zosimum si quid iis innotuisset quo potuissent famam nomenque eius adspargere apud posteros ac fidem elevare, non omissum id ab inimicis eius fuisset. manifestum itaque est monumentorum inopia haud plura de eo tradendi copiam fuisse quam quae ex ipsius scriptis colligere et conquirere liceret. quare cum ea nobis sit in vitam eius inquirentibus condicio, ut alieni subsidii spe abscissa acquiescendum sit in iis modo rebus quae studio ac lectione assidua ex eius historia possint erui, eo impensior in iis eliciendis cura nostra esse debet, quanto maior huius cognitionis usus esse potest cum ad scriptoris consilium sollerter examinandum, tum potissimum ad fidem eius accuratius explorandam ac diiudicandam. *)

*) De Zosimo vid. *Fabricii Bibl. Gr.* t. 3 p. 605. *Hankii Script. Rom.* p. 1 p. 180 et p. 2 p. 316.

De aetate Zosimi, de qua ut principe quaestione priore loco Aetas Zo-
 disceptare placet, sententiis, ut in re incerta ac dubia, variatum simi.
 a viris doctis est, dum alii eam ad Honorii, alii ad Anastasii p. XVI
 tempora referendam censerent, adeo ut eorum qui maxime inter
 se opinionibus discrepant tantus sit dissensus, ut per saeculi spa-
 tium aetatem nostri auctoris incertam ferri et fluctuare videamus.
 Lambecio *) quidem historicam nostrum Olympiodoro antiquio-
 rem facienti collocantique intra annos 410 et 425, quippe ter-
 minos utriusque scriptoris historiarum, iocirco non adstipulamur,
 quod Olympiodorus, cuius nomen diserte commemoratum a Zo-
 simo non sine vi et contextus iniuria loco moveri ac pro glosse-
 mate eici potest, certissime Zosimo aetate superior fuit. iam
 Saxius **) ad aliquanto seriora descendens tempora, indicio
 carminis Syriani a Zosimo laudati, intra annum 431, circa quem
 Syrianus floruit, et 433 aetatem illius includit. ad multo sane
 inferiora relictur Zosimus tempora ab Henrico Valesio, qui duo-
 bus subnixus argumentis Anastasii imperatoris eum aequalem
 fuisse credit, primum quod Syriano, cuius apud Zosimum mentio,
 Proclus Diadochus, Anastasii aequalis, praeceptore usus sit,
 deinde quod Zosimum sophistam Anastasii regno florentem Sui-
 das commemoret. quis vero sit quin intelligat argumenta adeo
 imbecilla fidem facere nullam ei sententiae posse? nam quod
 Procli Diadochi praeceptorem Zosimus laudat, non iocirco fit
 quod discipuli illius sit aequalis aetate habendus, quandoquidem
 Syriani mentio ab omnibus iis fieri potest qui post eum vixere.
 porro non magis certum est Zosimum sophistam, quem Suidas
 laudat, cum historico nostro pro eodem esse habendum: ex con-
 trario a Suida historiographum, nisi ignoratum, saltem cum alio
 eiusdem nominis confusum fuisse vel inde demonstrare possumus,
 quod, quamvis ex Zosimi historia ad literam quaedam loca de-
 scripta suo operi inseruerit, ***) nusquam tamen mentionem p. XVII
 eius. fecit certam et luculentam. ex argumentis igitur, quibus
 dubiam aetatem Zosimi stabilire et ad certum tempus adstringere

*) Biblioth. t. 6 p. 183.

**) in Onomast. t. 1 p. 498.

***) ne existimemus Eunapii, quem Suidas excerpit et Zosimus bre-
 viavit, loca esse ea quae in utriusque operibus similia deprehendimus, cum
 alia tum maxime cap. 7 libri 1 Zosimi prohibet, quod eorum temporum con-
 tinet res quae ab Eunapio non attingebantur.

allaboratum a viris doctis, unum tantummodo est satis validum, quod ex Syriani facta commemoratione patet Zosimum ante eius aetatem non vixisse. ceterum pro certo ponere licet vixisse ac scripsisse Zosimum medio inter annos 431 et 591 tempore, quippe quod primo anno floruit Syrianus, qui ultimus laudatorum a Zosimo scriptorum est, et scripsit postremo Euagrius, qui primus eius, quod scimus, mentionem fecit. fluctuat sic aetas historici nostri intra centum et sexaginta annorum spatium: veruntamen duo argumenta ex ipsius historia elici possunt, quibus eam ultro citroque artioribus limitibus ita includere speramus, ut sub exitum saeculi quinti collocandam esse probabile fiat, postquam res Romana in provinciis iam corruerat.

Primum Zosimus, ubi sui ipsius aevi calamitates deplorat, eam esse imperii fortunam ait ut Romanis vix quicquam pristinae supersit magnitudinis, dum provinciarum aliae barbarorum potestatis factae, aliae ad eam solitudinem redactae sint ut ne urbium quidem situs cognitus sit. *) ea esse scriptoris qui non infractam ac debilitatam imperii vim cerneret, sed iam ipsam ruinam in oculis haberet, quis est qui non perspiciat? profecto non Honorio, quo regnante vis illa Romanis adeo fatalis etiam ex Zosimi sententia primum ingruere coepit, aequalem putabimus eum qui urbium vastitiae delectarum vestigia iam nulla superesse aetate sua profitetur: verum ut is longo satis intervallo vixerit post Honorii aetatem, necesse est. ne quis vero exinde, quod *plurimam tantum provinciarum partem* scribat a Romanis amissam, adeoque stetisse adhuc, rebus nondum prorsus extinctis, aliquam imperii speciem, colligat inferatque in Italia servatas fuisse imperii occidentalis quasi reliquias, alius locus prohibet, in quo *prorsus interiisse* ait imperium. **) alterum argumentum, quod Zosimi potest aetatem definire, hoc est: Zosimus professus, ut Polybius rerum Romanarum incrementa narraverit, ita se earundem ruinam exponere, utriusque fere fortunae ita exaequat tempus ut ruinam similiter ac incrementa imperii haud longo temporis spatio inclusam fuisse scribat. ***) Polybio autem annos quibus creverint imperii res numerante quinquaginta fere et tres, Zosimum rebus imperii occidentibus eundem fere

*) 3 32, 4 59.

**) 4 21.

***) 1 1 et 57.

attribuisse annorum numerum necesse est. quo posito, Zosimum ab eo tempore quo ruere res Romanae et collabi coeperunt, adeoque inde ab anno divulsi per Theodosium et inter filios Arcadium et Honorium divisi a. 395 imperii, saeculi fere dimidia parte, adeoque circa occidentalis regni excidium, vixisse credemus. quare nec mirabimur Euagrium, ad centum annos ex computo nostro a Zosimi aetate remotum, cum oblitterata iam ipsius inter homines memoria historia eius solum exstaret, num vixerit Arcadii et Honorii regno ambigere.

Quae de reliquis ad vitam Zosimi pertinentibus rebus ex ipsius scriptis eruere licet, ea non magis copiose aut citra omnem dubitationem tradi possunt quam quae de aetate eius inde sumpta docuimus. si fides habenda inscriptioni quam historia Zosimi habet (et genuinam esse, confirmare Photii eam repetentis testimonium videtur), *comitis et exadvocati fisci* dignitatem obtinuit, cui satis ingens decus ac locum illustrem adiunctum scimus. sexaginta enim viri illi quorum in numero Zosimus erat, ex advocatis centum et quinquaginta in foro praefecti praetorio, ut curam fisci haberent, aut singulis annis aut biennio quoque electi, satis magnis utebantur privilegiis, et praeterlapso quo fisco ut patroni praecerant tempore non modo dignitatem ac privilegia pristina retinebant, sed titulis insuper virorum spectabilium condecorati inter comites consistorianos referebantur. inde si inferimus Zosimum iuris rerumque fiscalium fuisse peritum, et Cpolim, nisi patriam, saltem sedem ei fuisse, a probabilitate id non abhorret. id tamen mirum videbitur, quod Zosimus, qui gentilium superstitionis cultorem se in suo opere profitetur, eo tempore quo patrii ritus ac caerimoniae iamdudum imperatorum edictis profligatae abrogataeque essent, et dignitatem illam nactus et pietatem Christianorum imperatorum exagitare ausus est, nisi credamus eum occultasse ea quae in Christianam religionem scripserit, nec nisi post eius mortem ea in vulgus prolata fuisse.

Quae de Zosimi aetate dignitate ac munere, doctrina vita et religione protulimus, ea quamvis neque multa neque satis certa sint, possunt tamen demonstrare historico nostro non modo vera percunctandi, videndique multa quae traderet, in oculis ipsius posita, facultatem fuisse, sed animum etiam eius, religionis diversitate occupatum, abhorruisse a studio palpandi imperatoris,

quod Christianorum hominum ea tempestate infecerat animos, ut falsissima quaeque traderent, alia vera occultarent. enimvero altera ex parte suspicari licet ad nimiam gentilium laudationem eum proclivem et in exponendis Christianorum rebus iniquiorem fuisse, animo quoque tum ipsa religione contactum, tum rerum in quibus exponendis versabatur atrocitate aliquam acerbitatem fuisse iniectam, ita ut reprehensionum, quibus calamitatis publicae auctores, Christianae religionis cultores, sectaretur, acrimonia in iniquitatis suspicionem incideret, et sugillatoris potius quam historici candidi munus gessiisse videretur.

Consilium
auctoris.

Scribendi interitum rei Romanae aperiendique calamitatum causas consilium ex Polybii, qui eandem florentem et rerum incrementis auctam explicaverat, *) imitatione initum, ac pro culta literarum aetatis Zosimeae, quae longe iam desciverat a vera et ingenua ratione historias scribendi, satis laudabile et Polybio dignum videtur. in argumento tamen suo pertractando Zosimus non ita versatus est, ut eius ad cuius imitationem consilium et studium direxerat virtutes, sagacitatem et sollertiam inveniendi rerum causas quidque exinde sequatur videndi, et orationis ubertatem aequaret aut proxime accederet. ordine tamen rerum enarrandarum satis apto ad suum consilium usus est. antequam enim ea attingat tempora quibus res Romana in peius vergere ac labare coepit, et quae scribendo persequi ipsi maxime propositum erat, altius repetita calamitatum origine ad Augusti regnum redit, et quid rebus Romanis mutata ab eo imperii forma invectum sit incommodi, aperire et illustrare studet. cum autem orbis Romani antiquam faciem ac condicionem legentibus cognitam et perspectam esse vellet, ita commode moderatus est institutum suum, ut quo magis ad postrema tempora progredere, eo copiosius res exponeret. quare brevissime explicata est annorum fere trecentorum historia, libro primo comprehensa, copiosius aliquantum posteriores res, quae secundo tertio et quarto libro continentur et vix saeculi spatium complent, res Constantini et deinceps ad Theodosium usque imperatorum. quibus quasi praefaminis loco praemissis cum accessum sibi ad argumentum suum praestruxisset, oratione iam latissime fusa et impensiori

*) 1 59. cf. 3 32, 4 59.

aliquo studio, quae Arcadio et Honorio imperantibus urgere Romanos eorumque rem publicam evertere coeperunt mala, emarrare pergit. ea etsi satis praeclare et cum laude peracta sunt, id tamen reprehensione hand caret, quod Zosimus ultra imperatoris primum rei publicae impositi tempora retro exspatiatus ea quoque attingit quae gentis adeo Romanae origines antevertunt, quodque exponit quae apud Persas Graecos et Macedones principatus vicissitudines fuerint. qua in re, etsi ad imitationem Polybii ea a Zosimo adumbrata sunt, iudicium tamen hominis desideres: nam aliena erant ab instituto, quod ad casum et excidium imperii Romani spectabat. quod autem magis ad rem faciebat, ut quemadmodum Polybius incrementorum, ita ipse occasus rerum comparationem institueret, id, quamvis monere p. XXI cum argumenti ratio potuisset, non animadvertisse videtur.

Aliam, et eam quidem omissionis, culpam sustineret Zosimus, si, ut vulgo putatur, historiae suae eo quo nunc eam terminatam videmus anno finem imposuisset, et quae praecipue ab eo erant pertractandae posteriorum temporum res, non adverso aliquo fato ab opere instituto depulsus, sed consulto et sua sponte omisisset. verum ut in aliam abeamus sententiam et statuamus aut Zosimum seu morte seu alia qua sinistra fortuna impeditum fuisse quo minus historiam ultra annum 410 continuando excidium imperii eiusque causas explicaret, aut partem operis ab auctore ad finem perducti temporis iniuria intercidissee, id pluribus certissimisque rationibus monemur. aperte profitetur Zosimus suum consilium perducendi historiam ad suam aetatem, *) quae ab anno in quo historia eius nunc subsistit plus ferme quam sexaginta annorum spatio distat. porro desiderantur causae calamitatum quibus urgebantur Romani, et oracula quibus occasus imperii praedictus, quanquam in fine historiae utramque rem se afferre et docere velle pollicitus est. **) satis rationum est ad intelligendum iacturam Zosimum in postremis libris fecisse, cuius ipsius rei vestigia adhuc in mutila periodo ultima exstant. quamobrem etsi manifestum sit Euagrium et Photium non pleniorum Zosimi historiam quam nos habuisse, non illud in aliam sententiam adducere nos potest: illud modo inde intelligitur, istam

*) 4 59.

**) 1 58, 4 28.

iniquam sortem historiae Zosimeae iam ante Euaग्रū aetatem contigisse: nam si absolutam eam suis numeris habuisset, plura ex eo in rem suam allaturus fuisset.

P- XXXI Amissa autem parte quae praecipua erat operis, in qua rebus exponendis cum copia et ornata ingenium auctoris et ars nobilitari poterat, in libris qui supersunt, quattuor prioribus, virtutes eius exigendae sunt ad epitomatoris potius quam ad historici, quem vocant, pragmatici leges, nec ultra quicquam in iis requirendum quam quae in breuiariis spectantur, rerum vera et accurata expositio et perspicua ac concinna oratio; quae quidem virtutes non modo cum non deficiunt, sed aliis insuper ornamentis, rerum delectu bono et iudicio idoneo sunt auctae. neque tamen omnino vitiorum illud genus vitavit quod breuiantium esse solet. sunt enim nonnulla male ommissa, alia perturbate ac confuse dicta, passim aliena intermixta, id quod in iis maxime locis accidit ubi in religionis suae superstitiones inciderat; *) temporum autem ratio rarissime notata est, interdum confusa. attamen vitia illa neque tanta sunt neque tam multa, praecipue in postremis libris, in quibus et orationis copiam maiorem et diligentiam curamque impensiolem deprehendere licet, ut iis virtutes eius obruantur; sed maior eius erit virtutum laus quam vitiorum reprehensio.

Cum in postremis libris, qui periire, locum, qui esse debuit historiae illustrissimus, de calamitatum et ruinae imperii Romani causis pertractaverit, non incommodum videtur istas causas ad excidium regni adeo efficaces, quantum licet, ex reliquis libris, ubi eas obiter attigit, eruere et hic subdicere, cum res sit et per se satis gravis et ad recentiorum hominum, qui iisdem causis investigandis vacarunt, iudicia comparanda utilis. **)

*) e. g. 4 6 et 18, 5 41.

**) Recte monuit v. cl. totam fere eam historiae partem, e qua maxime censenda erat Zosimi fides et auctoritas, sub finem libri interiisse. tradiderat in ea cum modum rationemque tum causas excidii imperii Romani, idque ita persecutus erat ut ad Polybii exemplum se componeret; quod quidem ipse Zosimus testatur lib. 1 c. 1. cf. 1 57. iis tamen locis quae adhuc exstant, quoties causas excidii commemorat, non satis sibi constare videtur: nam illo loco id maxime sibi propositum habere videri vult, ut declaret fata omnes rerum humanarum inversiones fieri, fato quoque rem publicam Romanam ad exitum properasse; aliis locis (inpr. 2 7, 4 59, 5 38, 5 41) a contemptu sacrorum patriorum causas exitii repetit. nisi forte rem ita ex eius sensu expediendam putabimus, fatale rei publicae Romanae fuisse ut

Originem malorum a mutata civitatis liberae forma repetendam esse primo loco censet. *) commisso imperio vasto, tot tantasque provincias populos maria terras complexo, unius hominis arbitrio, non potuit ille amplius, etiamsi administrationis habere curam vellet quam maxime, rebus rite gerendis par esse. quanta enim opus erat vigilantia et alacritate, ut provinciis tanto intervallo ac longinquitate dissitis ac remotis tempestive succurreret, quanta sagacitate in exquirendis iis quos pro magistratibus mitteret, quanta prudentia, iudicii vi, divina mente in innumeris rerum ac negotiorum generibus! cum autem plerique imperatores ab hac rerum administrandarum cura ad libidines et voluptates veris essent animis, omnia ea mala succedere necesse erat, quae imperium Romanum afflixisse notius est quam ut nunc declaratione nostra opus sit.

Somma
causam
quibus im-
perii exci-
dium ad-
terripit.

p. XXIX

Novus gravium malorum auctor existit Constantinus, qui institutis novis ac perniciosis maximum rei publicae intulit vulnus, non quidem praetorio extincto, ut recentiorum nonnullis visum, itaque nec ulla aut laude aut reprehensione addita eam rem commemoravit Zosimus: **) verum eo Constantinus gravissime in rei publicae salutem peccavit et indicante Zosimo cala-

sacris patriis desertis ad interitum rueret; ad contemptum sacrorum spectare, quod praedictiones varii generis, quibus haec de re monebantur homines, fuere spretae ac neglectae. qua quidem in re etsi nihil esse potest minus optabile quam praedicti res, quarum eventus nullo modo evitare potest: quis enim non maius fore beneficium intelligat eius qui aut futura, si mutari nequeunt, omnino non manifestet, aut si futura aperit, quomodo tristia et acerba avertenda sint, Insuper doceat? sed in hoc non magis homines sibi constant quam in tot aliis, quae ad gravissimos vitae humanae casus spectant. fatalis quoque necessitatis notionem habet parum constitutam: ad *Parcas* enim eam refert, seu ad siderorum motuum revolutiones, seu *numinis voluntatem faventem iis quae pro virium nostrarum modulo et secundum ius et aequum suscipiuntur*; †) inde constare subiicit, *divinae providentia res humanas administrari*; ††) quod quidem ad tertiam modo eandem memoratam, *numinis voluntatem*, referri posse videtur. HEYN.

†) Ita fere accipimus verba obscura et partim corrupta, 1 1: ἢ θεοῦ βούλησιν τοῖς ἐφ' ἡμῖν μετὰ τοῦ δικαίου ἀπολόγητον οὐσαν.

††) Obscura vero et hic oratio: δόξαν — τοῦ θεοῦ ἐν τῇ προνοίᾳ τῆν τῶν ἀνθρώπων ἐπιτετραφῆσαι δολοκλήσιν. quod esset: *attributam esse, creditam esse, divinae providentiae*; quo sensu alias esset *ἐπιτετραφῆσαι*. sed suspicor fuisse scriptum *ὑπογεγραφῆσαι, delineatam, informatam, constitutam esse rerum humanarum administrationem per divinam aliquam providentiam.*

*) 1 5.

**) 2 17.

mitatum deinceps omnium semina iecit, quod parum de imperii securitate sollicitus milites, quibus commissa finium cura erat, avocatos per mediterranearum provinciarum urbes dissipaverat. ¹⁾ nam ista imperatoris imprudentia non modo barbaris liberiores per limites praesidio nudos excursiones erant, sed milites etiam urbium, quas custodia nulla egentes insidebant, deliciis et luxuriis fracti a disciplinae severitate descisciebant. militum corruptelis et licentiae Constantinus alio etiam instituto accessionem attulit, cum numero praefectorum praetorii aucto et potestate rerum et civilium et militarium, quae antea copulata in unius magistratus manu fuerat, inter plures divisa et imminuta, insuper praefectis praetorio in milites ius ac potestatem ademit. nam eo factum est ut milites reformidantes antea praefectos, quod hi stipendio non dato punire eos ac coercere poterant, posito metu solute et licenter agerent. ²⁾ sicuti autem Constantinus afflictam re militari in summum rem publicam adduxerat periculum, ita tributis gravibus et ad omnium ordinum omnisque sexus molestiam inventis vexare provincias coepit, quae fisci licentia, exactionum acerbitate, magistratuum avaritia opibus p. xxiv exinanitae ad extremam inopiam redactae sunt. ³⁾ addit his Zosimus tandem hoc quoque, quod imperator deserendo sacra maiorum, per quae, ut Zosimus ex paganorum superstitione sentit, salus et fortuna imperii per tot saecula steterat, ⁴⁾ adoptandoque Christianorum religionem, ἀλογον συγκατάθεσιν, ⁵⁾ deorum tutelam a Romanis abalienavit. ⁶⁾ omissa nunc aut impugnatione aut excusatione huius opinionis, id tantum monere liceat, Zosimum, etsi non omnino, quae ex religionis novae, qualis tum erat, adscitae pravis institutis ad Romanos redundasse mala recentiorum nonnullis videntur, animadversa habuerit, instituta tamen monachorum, ut rei publicae exitiosa et neque ad militiam neque ad aliam rem utilia, ad homines vero opibus pietatis specie spoliandos egregie inventa improbare et reprehendere. ⁷⁾ quod vero vulgo credunt, religionis Christianae praecepta valuisse ad debilitandos militum animos virtutemque

1) 2 34. 2) 2 33. 3) 2 38. 4) 2 7 et 29.
 5) 4 59. 6) cf. 4 33 et 37. 7) 5 23, ubi praecclare ait
 Zosimus monachos sub praetextu, quasi cum pauperibus sua omnia communicarent, omnes ad paupertatem et inopiam redigere.

bellicam frangendam, id Zosimus diserte quidem et satis dilucide nusquam dixit, tamen obscure illud quibusdam in locis significatum ire videtur: 1) quam vero exitiosum rei militari interdictum illud fuerit quo exclusi sacrorum cultores patriorum a militia erant, 2) verbis ab eo minus ambiguus declaratur.

Disseminatis ita per Constantinum malorum causis, postquam bellica virtus et rei militaris cura, quae in Iuliano et Valentiniano erat, 3) vulnus infictum imperio aliquantum lenierant averterantque ad tempus mali clam serpentis vim et exitum, Theodosius, Romanorum primum virtute sua sospitator, pravis perniciosisque deinde in re militari institutis, luxuriosa vita et, quemadmodum Zosimus opinatur, religionis maiorum odio et Christianae studio, 4) eversor imperii factus est. peccatum in p. xxv militia, quod magistros militum creavit quinos, et ceteros qui copiis praecessent, praefectos alarum, duces turmarum et tribunos numero plus quam duplo auxit, quo factum est ut eorum avaritia magnopere vexarentur milites, fraude subtractis iis quae ex fisco praebebantur. 5) res autem maxime rei militari exitiosa fuit barbarorum ingens multitudo, quam Theodosius longe numerosissimam alere atque legionum adscribere numeris instituit. tanta fuit eorum multitudo ut Romanis numero paucioribus inilcere metum et rei publicae tranquillitatem turbare facile possent. 6) militantes apud Romanos barbari, aut ex captivis aut ex hostibus adsciti, corrupti insuper annona ac muneribus, quibus donabantur supra milites reliquos, solutiores insolentioresque erant; 7) praeterea habiti sunt adeo negligenter ut, militum descriptione nulla facta, iis redeundi ad suos, et, si ipsis militiam facere displiceret, alios suo loco mittendi copia fieret. 8) barbari isti nulli disciplinae assueti, insolentissimi, seditiosi 9) ac dissidentes a Romanis, 10) non verebantur cum popularibus agros colentibus Romanos conspirare, 11) et ubi nacti in regia summos honores essent, Romanis, quibus se praestare virtute cernebant, despectis tumultus ac turbas ciere. 12) itaque huiusmodi hominibus, qui Romanis non praesidio sed detrimento erant

1) 3 3 ibi not. 2) 5 46. 3) 3 3, 6 3, 4 3.
 4) 4 59. 5) 4 27. 6) 4 30. 7) 4 39 34
 40 33. 8) 4 31. 9) 4 30 33 39 56.
 10) cf. 5 34. 11) 4 26 et 31. 12) 4 54 et 56.

eorumque avidissime inhiabant opibus, ad copiarum, quae auspicante Theodosio regnum admodum imminutae fuerant, ¹⁾ augendum numerum receptis, atque commissa iis imperii custodia, facile praevideri poterat ad ultimum discrimen adductum imperium iri, cum primum imperatores rem publicam capessivissent quibus ad coercendam barbarorum insolentiam virtus p. XXVI deesset. et tales imperatores imperium nactum est filios Theodosii, eius successores. tandem idem imperator gravis in cives molesta exactione pensionum esse, et quae reliqua provinciis barbarorum praedatio fecerat, spoliare sibi coepit, ²⁾ ut non modo barbaris imperii custodibus stipendia praebere, ³⁾ sed indulgere etiam voluptatibus, quibus diffuebat, posset. sumptus enim faciebat inmodicos in mensam, cui inserviebant coquorum ac pocillatorum turbae, ⁴⁾ et in theatri spectacula obscena, ⁵⁾ eademque luxuriei alios gliscente peste infecit. provinciae tributis impositis summaque severitate exactis, ⁶⁾ iure venali, ⁷⁾ magistratibusque avaris commissae, ⁸⁾ opibus virisque exhaustae tam miserabili conditione erant, ut aliis in locis solitudo facta esset, aliis homines non tam viverent quam spiritum ducerent, quibus vita intolerabilis (*βλος ἀβλωτος*) esse videretur. ⁹⁾

Succedentibus tandem parenti Arcadio et Honorio, stupidis ac stolidis hominibus, ruina imperii celerrime appropinquata est. ea erat hominum, quorum tutelae utriusque imperii domini commissi erant, aviditas et rapacitas, ut locupletum domus expilarentur, ¹⁰⁾ et provinciae oppidaque exinanita pecunia, cuius inopia et Romam ipsam tenuit maxima, ¹¹⁾ destituerentur habitatoribus, qui barbaros pro liberatoribus potius quam hostibus ducebant. ¹²⁾ viribus igitur imperii ita accisis ut non suppetere pecunia qua aut barbaros, si incursionum ab eis periculum esset, delinire, aut milites, quibus eorum impetus coerceretur, alere possent, provincias orientales primum barbari adorti sunt, cum interea intestinis odiis discordiis flagitiis conflagrarent omnia; et prope erat res ut rebellione Gainae et Tribigildi, qui duces

1) 4 29. 2) 4 29. 3) 4 59. 4) 4 28 et 50.
 5) 4 33 et 50, 5 7 et 25. cf. 4 33. 6) 4 41 et 32.
 7) 4 50 et 40 et 52. 8) 4 28 et 37 et 40. 9) 4 29.
 10) 5 12 et 1. cf. 5 5 et 25. 11) 5 4. 12) 4 29,
 2 38.

barbarorum erant, tanquam uno lotu omnia corruerent. ¹⁾ su- p. XXVII
 stentabat interim Stilicho, quem ultimum imperii columnen ha-
 bebant Romani, labantes provinciarum ad occasum res, ²⁾ do-
 nec eo sublato extrinsecus illata vis rem Romanam penitus pes-
 sumdedit. Alarichus enim in provincias Romanorum effusus cum
 ingentem multitudinem tam barbarorum quam servorum, quae
 ad eum confugerant, in fidem recepisset eisque suum robur fir-
 masset, ³⁾ Romanos consilio prudenti destitutos, et praesidium
 neque in fide barbarorum ⁴⁾ neque in duorum suae gentis vir-
 tute ⁵⁾ habentes, ita afflixit ut, extincto ferme nomine Ro-
 mano, provinciae extra Italiam fere omnes aut vastitiae deletae
 aut barbarorum dicionis factae essent.

In his calamitatibus imperii Romani causisque et origine ea-
 rum explicandis cum Zosimus satis sollerter et cum laude versa-
 tus sit, id tamen miramur, quod Alarichi primum in Italiam
 descensum plane omisit, et Alanorum Vandalorum et Suevorum
 in Galliam irruptionem obiter tantum attigit, ⁶⁾ cum tamen utra-
 que calamitas ad excidium imperii efficacissima exstiterit. quae
 obsidionem Romae secundam seu tertiam, cuius noster in fine
 historiae mentionem facit, exceperunt mala et ultima Italiae cla-
 des, quamdiu ibi imperatoriae dignitatis umbra exstitit, ea in
 Zosimi historia fortunae iniquitate desiderantur, quo efficitur ut
 calamitatum imperii expositio haud ad finem perducta sit. tan-
 dem orbis Romani haec fuit Zosimi aetate facies ac fortuna.
 omnia a barbaris tenebantur; pleraeque ab iis provinciae erant
 occupatae, ceterae aut sui iuris factae aut agris oppidisque va-
 statis desertae, adeo ut urbes aliae ita a fundamentis excisae
 essent ut vestigia vix hominum oculis cognosci possent, aliae
 haberent incolas, sed raros egenos et ad extremam miseriam
 redactos. ⁷⁾ ingeniorum, quorum quasi segete olim res huma- p. XXVIII
 nae vigerant, sterilitas invaluerat maxima, ⁸⁾ et virtus bel-
 lica ⁹⁾ ac literae, ¹⁰⁾ quibus florebant olim Romani, penitus
 eos destituerant.

1) 5 13 — 23. 2) 5 34. 3) 5 42. 4) 6 9.
 5) 5 36. 6) 6 3. 7) 3 7, 4 59, 3 32, 2 33 et 34.
 8) 1 1. 9) 5 41. 10) 5 24.

Fides Zo-
simi.

In pervestigandis et explicandis rerum Romanarum ad re-
nam vergentium causis quanta fuerit Zosimi sagacitas, cum satis
ex his manifestum sit, iam fore speramus ut ad existimationem
suam aequiores nanciscatur arbitros. hos quo minus inter supe-
riorum temporum homines habuerit, partim fides eius suspecta
partim religionis ratio in causa fuit; quo factum est ut crimina-
tionis potius quam laudis fama celebre nomen ipsius in ore ho-
minum ferretur. ad fidem igitur Zosimi explorandam cum dis-
quisitionis nostrae cursus procedat, videndum est, illa qualia
sint, quae animum eius occaecare ita potuerint ut res falsas et
erroneas traderet; qua quidem via intelligi poterit non modo
qualis in eo sit malae fidei labes, sed etiam quibus in rebus qui-
busve locis potissimum falsa tradiderit; denique, probatione
tanquam in trutina facta, perspici poterit quaenam sint ea in
quibus auctoritas eius et utilitas integra et nulli suspicioni obno-
xia maneat. laudamus et probamus scriptorem, qui quando non
suae sed superioris aetatis historiam enarraturus est, auctores se-
quitur bonos, aetate proximos aut aequales, et in rebus expli-
candis copiose scite et cum fide versatos, qui porro eorum talem
usum facit ut res conquisitas, iudicio subtiliter facto, accurate
transferat et in suum usum vertat, ita ut praeiudicio mentis nullo,
quod a veri sensu abducere possit, ad historiam conscribendam
accedat, qui tandem nec studio nec odio alienatus a veritatis
praeceptis recedat. quatenus in hunc censum Zosimus referen-
dus sit, in sequentibus apparebit, ubi eum ad singulas historici
diligentis ac fide digni virtutes exegerimus.

Primum a scriptorum, quos secutus est, auctoritate vix ali-
qua adversus eum criminationis causa arcessi potest, quandoqui-
dem Dexippus Eunapius et Olympiodorus, quorum auctoritatem
Zosimus secutus est, partim dignitate partim doctrina conspici
et graves fuerunt scriptores. scripserunt suae quisque aetatis
historiam et res quae ipsis maxime ante oculos erant; narrationis
genere non compendiaro et epitomatoribus solenni usi sunt, sed
res diserte et accurate exposuerunt, quamvis a concinnitate pa-
rum commendata esset oratio. laudes istae etsi praecipue ad
Dexippum et Olympiodorum pertinent, quorum fides nulla, ne
ob religionem quidem paganam, suspitione afflicta fuit inter ve-
teres, Eunapio tamen, qui diversum ab illis vitae genus secutus

litteris operam dederat, auctoritas debetur haud minima, vel invito Photio, qui fidem ei ut sugillanti Christianos abrogat. nam iudicio suo, quo fidem eius evertere Photius studet, non modo firmamentum ullum non adiunxit, verum etiam satis dilucide prae se fert invidiam, qua istorum temporum Christiani homines iacensi non verebantur, quicquid in paganis laude dignum esset, elevare, eosque, si de rebus Christianorum severius iudicare aasi essent, exagitare ut calumniatores et conviciis laerare. ceterum Eunapius non suae modo aetatis res erat persecutus, sed ad saeculi fere spatium regressus historiae suae primordium a regno Claudii secundi fecerat, quo Dexippus, aequalis eius, suo operi finem imposuerat. fuisse Eunapio in ea operis parte, qua res suam aetatem antegressas exposuerat, auctores haud contemnendos rerumque et civilium et militarium haud imperitos, vel ex Zosimi breviario, quod ex Eunapio confectum est, intelligere licet; praeterea nonnullas res, ut vel ipse in Vitis Sophistarum innuere videtur, a philosophis Maximo et Prisco, qui ut praeceptores Iuliani summa eius familiaritate usi, eiusque expeditionibus consuetudinis habendae causa ab eo ducti interfuerant, tradita acceperat. quodam Eunapio non eadem fides et auctoritas fuit quae Dexippi et Olympiodori, Zosimi etiam hactenus pro diversitate fontium, unde hausit, non una eademque erit auctoritas, poteritque de ea iudicium fieri in primis in libri primi quadraginta capitibus prioribus, inde ad libri quinti caput vicesimum fere sextum, et in postrema parte historiae. in priore enim loco, quod satis constat, Zosimus secutus est Dexippi Synopsis historicam, in altero, qui maiorem operis partem constituit, Eunapio Chronicon, in ultimo Olympiodori Silvam. *)

Ex scriptorum itaque, quos nominavimus, auctoritate pendet Zosimi fides. interea tamen ille etiam sua quaedam attulisse videri debet sibi que propria. non enim e genere epitomatorum et breviorum habendus est, qui, servili opera scriptoribus in compendium modo redigendis addicta, neque fidem eorum neque vestigia relinquunt. occupat quasi medium inter utrumque historicorum, qui proprie eo nomine appellantur, et abbreviatorum genus locum Zosimus, ut non modo suum consilium et propriam

*) Copiosius de ea re egi in Biblioth. Philolog. t. 2 1780 p. 225 seqq.

instituti rationem sequatur, resque ex auctoribus petitas ad eam accomodet, recisis aliis, aliis modo plus modo minus coartatis, sed ut aliis etiam scriptoribus, praeter Dexippum Eunapium et Olympiodorum, in auxilium vocatis et adhibitis eos, quos sibi maxime duces elegit, emendet aut suppleat. verum in hac opera Zosimo interdum humani aliquid accidisse negari nequit. non enim ubique satis sibi cavit quo minus narrationem obscuraret, omissis quae scitu erant necessaria; id quod in contrahendis prolixioris ac confusi stili scriptoribus, Eunapio et Olympiodoro, facile incidere potuit, inprimis si studium ac diligentiam minorem quam par erat adhiberet. nec improbable est praematuro fato Zosimum fuisse impeditum quo minus historiam suam, iterata lectione, acutioribus perlustrare oculis et obscuris locis perspicuitatem reddere posset.

Maiozem aliquis suspicionem Zosimo iniicit, qui revocato in mentem et consilio, quod ipsi in opere suscipiendo fuit, et opinione, quae de Christianorum religione eius animo inhaesit, id eum molitum esse meminerit, ut ostenderet in maiorum spre-
 p. xxxi tis adscitisque Christianorum sacris positam esse calamitatum, quibus Romani vexarentur, causam. metus inde subit ne Zosimo idem acciderit, quod evenire solet illis qui student accom-
 modare res, quas explicare cupiant, ad hypothesis aut opinionem quae ipsorum occupavit animos, ut a veritatis regula vel imprudentes et inviti recedant, utque in factis eventibusque trutinandis nullum iniuriae, quam veritati faciunt interpretando, sensum habeant. vanam autem et inanem commoveri Zosimo suspicionem demonstrant ea loca quae labe ista oporteret esse infecta, si verum quid suspicioni isti subesset. inspicienti ea facile patebit auctorem, ubi a prostratis caerimoniis profecta mala dicat, non omissa verarum causarum pervestigatione et expositione maligne ad illam causam omnia revocasse. perspicuum quoque est eum non fraude, quae consulto vera in falsum vertit, sed errore illo quo animus praecoccupatae mente opinioni inservit, abreptum, summatim modo et obiter ea interposuisse quae de malis civitati per immutata sacra invectis sentiret; qua in re communem illam et pervagatam olim inter ethnicos superstitionem secutus est, qua salutem civitatum in deorum propitio numine ac tutela positam, si spreteis sacris ac contemptis diis caelestium

animi alienati essent et ad iram versi, in discrimine versari et ad ruinam rerum inclinari rem publicam existimarent. quare totum illud reprehensionum genus concidit; neque deletis et expunctis locis iis quibus istam sententiam declaravit, superstitionis, a qua ista profecta erant, ullum vestigium paulo eminentius superfuturum esse putamus. quod ut tanto magis constet, agendum dispiciamus an eo Christianorum Zosimus incensus fuerit odio, ut non modo nimius in laudatione amicorum et adversariorum reprehensione esset, verum quoque ut ea quae suis infesta et famae eorum adversa, utilia inimicis essent, silentio opprimeret, et quod maximum crimen est, mutando callide et subdole res aut fingendo mendacia et commenta scriberet, gravissimaeque adeo fidem everteret. p. XXXII

Quomodo versatus sit aut reprehendendo aut laudando, ubi eius rei opportunitas data esset, si advertimus animum, in univ ersam quidem intelligemus Zosimum, etsi plerumque iudicio in utramque partem abstineat, ad vitia tamen et prave facta, in primis in imperatoribus Christianis, insectanda proclivorem esse, quam ad virtutes et praeclare facta laudibus celebranda; quae quidem eius ad acerbitatem propensitas non magis ab invidia aliqua Christianorum quam rerum narrandarum atrocitate et foeditate animique inde contracta tristitia orta videtur. Constantius enim et Theodosius, quos auctores sciebat esse malorum quae rei publicae per militiae ac morum corruptelas importata erant, etiamsi Christianae religionis cultores eiusque adsciscendae aliis auctores non exstitissent, tamen in graves reprehensiones incurere debebant. attamen in rebus Constantini enarrandis nimis stomachosam eum esse credimus, in primis ubi perversi eum animi et malitiosi paulo asperius inculpat; Arcadium autem ob stoliditatem indignius quam par erat exagitari. ex diverso Iulianum quot quantisque exornandi laudibus ob praeclara facinora Zosimo copia data fuit, nihilominus in eximii aut magni, quemadmodum ab ipso praedicatur, imperatoris vita enarranda exhibuit se et in laudando modestum et in iudicandis religionum causis satis aequum, si quidem, praeterquam quod obiter fere sententiam eius a Christiano cultu abhorrentem commemorat, ea quae revocanda sacra maiorum instituerat non modo non laudavit, sed ne mentionem quidem eorum fecit.

Omissionis fraudulentæ culpam, cuius raro indicia esse possunt satis certa ad convincendum scriptorem, a Zosimo abesse cum aliis tum potissimum eo probatur, quod Christianorum virtutes et præclare facta non præterit, et quæ ad representationem idonea erant, consilio nonnunquam omisisse videtur. ut autem luculentissime pateat non religione occæcatum animum Zosimi fuisse, monendi tantum sumus eum non modo cum candore referre recte ac præclare facta, sed laudibus etiam ornare. id quamvis in qualibet historiae parte et in omni Christiani aut imperatoris aut ducis vita perspicuum sit, maxime tamen in Stilichonis iudicio elucet, quem non Eunapii, infestissimi, ut Photius testatur, in Stilichonis famam scriptoris, more dilacerat, sed relicto eo auctoritate Olympiodori vel contra vulgarem Christianorum, qui affectati regni eum arguebant, criminationem defendit, et similiter Serenam uxorem eius a crimine proditiōis in eam coniecto et mortis causa facto disertis verbis vindicat, quanquam utrumque et Stilichonem et Serenam impietatis in deos cum indignatione animi incusat, et deorum ira fatum eis triste merito acceleratum arbitratur. quam Zosimus æquitatis legem cum sequatur, quid potest esse ad fidem ei conciliandam gravius? profecto miratio animum subit, cum eum, quem veritatis et æquitatis tam studiosum, ab invidia alienum certissimis iudiciis cognovimus, tam iniquis hominum iudiciis premi videmus. quæ tandem sunt illæ res quas commentus est in fraudem Christianorum et in laudem suorum? ubinam sunt in eius historia illa verba aut facta falso et temere conficta? dicent haud hæsitantes in Constantinum multa esse infesto animo excogitata, conversionis ad Christiana sacra rationem fabulae speciem præ se ferre, instituta rei militaris exitiosa imperio et tributorum exactiones graves esse improbables, et ut Iuliani laudes exaggerata oratione prædicatae sunt, ita in Theodosio, si alios quam Zosimum velimus audire testes, omnia alia quam ignaviam luxuriam et rerum publicarum incuriam fuisse. hæc est cantilena toties in Zosimum decantata, et si quaeramus quibus rationibus istæ querelæ nitantur, præter scriptorum quorundam qualiumcunque testimonia Zosimo adversantia, silentium aliorum auctorum memorant, quo convelli Zosimi narrationem posse existip. xxxiii mant. ne hic de testium, ad quos provocant, levitate quicquam

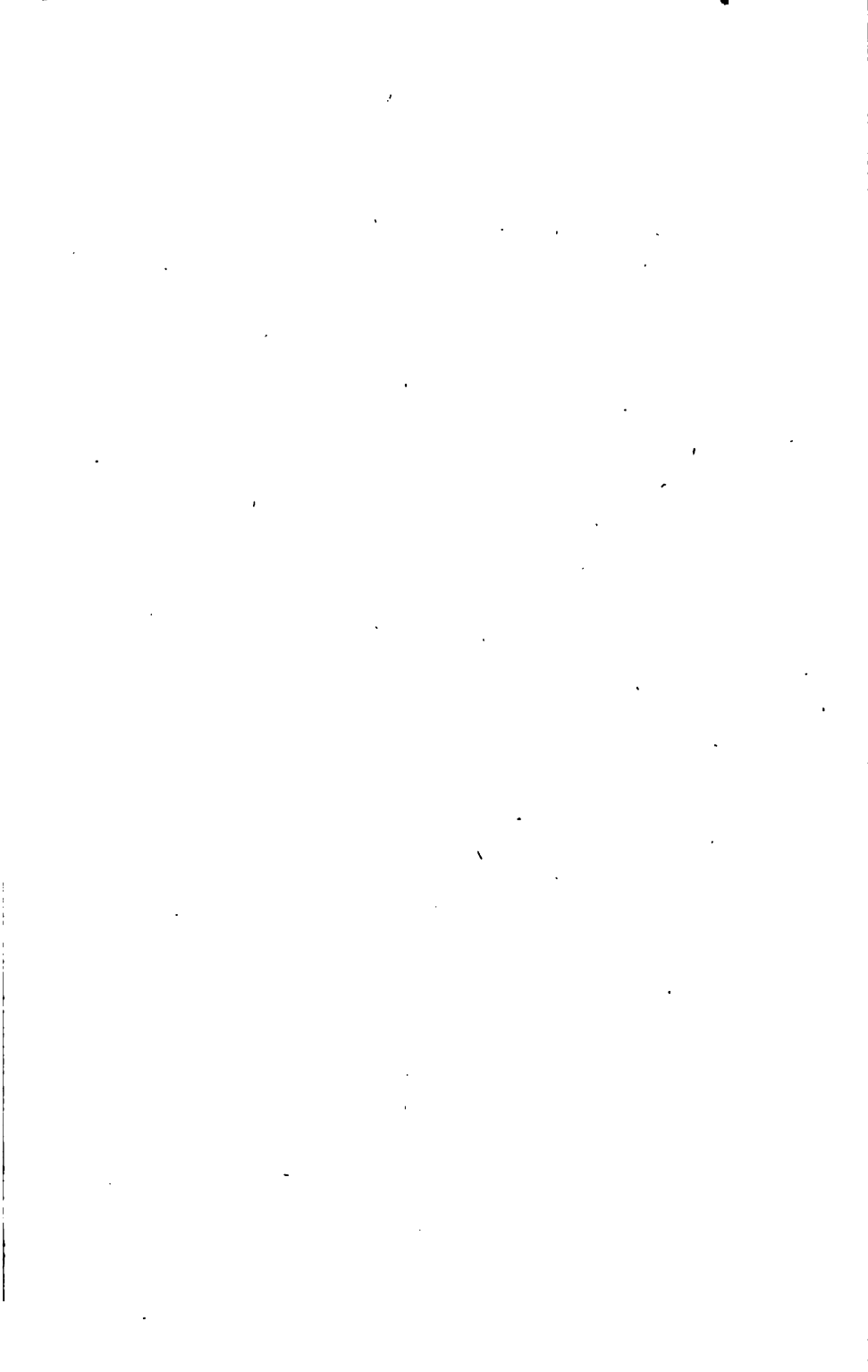
moneantur, siquidem in Commentario historico loca, quae sive nulla sive aliqua iuris specie in suspicionem adducta sunt aut adduci possunt, sub examen vocavimus et de criminationum vi sententiam nostram pronuntiavimus, de silentio aliorum scriptorum, in quo haud exiguum suis rationibus firmamentum positum et ad criminationem Zosimi satis acre telum sibi datum putant, hoc tantum dicere liceat, omnino ad oppugnandum Zosimum a silentio rationem idoneam tum suppetituram fuisse, si scriptores nobis superessent ii a quibus earum rerum narratio exspectari posset; si Ammiani, hominis et peritissimi et fide dignissimi, historiam et integram et ultra Theodosii tempora perductam haberemus. cum vero tanta sit historicorum ex illis temporibus penuria, maxime eorum qui res gestas a Constantino et Theodosio cum fide ac diligenter tradiderint, qui tandem sunt ii scriptores ad quos provocare quorumque auctoritate fidem Zosimi convellere nobis liceat? ad Eutropium et Victorem, qui brevitaria modo scripserunt? num ad Christianorum historicos, inprimis Eusebium, qui etsi studio vera tradendi satis essent imbuti, non modo disciplinam rei publicae et causam imperii aut parum cognoscebant aut prorsus ignorabant, ab hominumque usu et iis quae rem publicam continebant erant alieni, sed etiam historias scribebant in quibus pro instituti ratione rei ecclesiasticae potius quam militaris et civilis curam habere eos oportebat, veluti Socratem, Sozomenum, Theodoretum, Philostorgium? nonnumquam scriptores dicti non abrogant Zosimo fidem, sed confirmant vel in ipsis locis ex quibus suspectam et controversam Zosimi fidem alii faciunt.

In historia igitur Zosimi si vitia quaedam exceperis, quae vel scriptoris incuria vel librarium socordia in eam irrepserunt (nam et ab hac repeti posse loca nonnulla turbata suspicari licet), si porro acerbitatem eius in reprehensione, quamvis iusta, condonaveris, scriptorem habebimus in quo praeter iudicii satis acuti, etiam fidei et auctoritatis eminent indicia vera et luculenta, ut p. xxxv indignum videri possit tam diuturnam in Zosimo calumniae valuisse opinionem, nisi in propatulo esset Christianos homines ob severas eius in suarum partium homines stricturas sugillationis ei maculam inustam voluisse. ira et invidia inter diversarum religionum asseclas consopita, cum aequioribus nunc nobis esse

lieat, non ad iudicia eius vel iniquissima, sed, uti par est, ad rerum traditarum veritatem fide ipsius exacta auctoritatem ei reddemus, et egregium antiquitatis monumentum ex antiquarum literarum naufragio servatum laetabimur, quod quamvis non ad summam perfectionem elaboratum sit, rerum tamen memoriam ex eo aevo transmisit ex quo absque eo multo plura ignoraremus. bene adeo nobiscum actum putabimus, quod in epitomatorum chronographorum adulatorumque istius saeculi grege unus, etsi, si cum priscis illis scriptoribus compares, postremo loco habendus, inter aequales tamen suos facile princeps in manus nostras sospes pervenit, qui calamitates ingruentes in Romanos earumque causas recte aperuit; quo nomine Polybii secundi, quamvis in ceteris virtutibus nequaquam cum eo comparandus, vicem sustinere poterit.

Z Ω Σ Ι Μ Ο Υ

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α Ν Ε Α

Z Ω Σ Ι Μ Ο Υ

ΚΟΜΗΤΟΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΦΙΣΚΟΣΥΝΗΓΟΡΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΝΕΑΣ ΒΙΒΛΙΑ 'ΕΞ. *)

Z O S I M I

COMITIS ET EXADVOCATI FISCO
HISTORIAE
INTERPRETE LEUNCLAVIO.

REITEMEIERI ARGUMENTUM.

LIBRI I. Incrementa imperii Romani intra exiguum temporis spatium facta sunt (c. 1). postquam Graeci esimia contra Persas virtute bellarant, bellis domesticis fracti, a Philippo et Alexandro subacti sunt (2—4). postea ad Romanos summa rerum pervenit, quae unius arbitrio committitur (5). succedentes in imperio Octaviano plerique nulla digni sunt memoracione (6—8). Severus, devictis Albino et Nigro, adversus Persas rem fortiter gessit (8). Antoninus filius eius Macrinum quidem vicit, sed ob infamiam morum interfectus est (9. 10). Alexander, egregie rem publicam administrans, eodem fato periit (11. 12). Maximinus crudelitate saeviens (13—15). Gordiani duo seniores et iunior, qui feliciter bellum cum Parthis gessit, imperio haud indigni (16—18). Philippus (19—21). Decius dum barbaris se opponit, fraude perit praefecti praetoris (22. 23), Galli, qui ei successit, et barbaros vidit fines Romanorum late vastantes (24—27). Aemilianus bello civili interiit (28). Valerianus, quo imperante barbarorum incursionibus ab omni parte factis et tyrannorum multorum imperiis vehementissime res publica quassata est, bello Persico captus apud hostem periit (29—36). Gallienus, iam ante patris

*) ΒΙΒΛΙΑ 'ΕΞ om codices. apud Photium (cod. 98) ἱστορικὸν λόγους ΞΞ.

in imperio socius, non valet rebus afflictis succurrere (37—40). Cladius, fortiter barbaris repulsis, peste maturam obit mortem (41—46). Quintillus frater eius sponte vita decessit, haud parem se ratus (47). Aureliano, qui et barbaris perdomitis et tyrannis, inprimis Zenobia, deletis, rem publicam non modo servavit sed institutis quoque utilibus recte ordinavit (48—62). Tacitus (63) et Florianus (64) breve tempus imperium tenent. Probus, dignior et rei publicae utilis, seditione militari interimitur.

LIT. II. Ludorum saecularium, qui, licet rei publicae Romanae salutares, a Diocletiani tamen tempore neglecti sunt, origo et celebrationis ratio. oraculum de eis (c. 1—7). Diocletiano et Constantio imperatoribus Constantinus a Galerio ad patrem fugit, et eo mortuo succedit in imperio. quo Maxentius commotus Romae tyrannidem occupat (8. 9), a qua neque Severus Caesar cum copiis missus neque ipse Galerius cum deiscere possunt. hic, Licinio Augusto declarato, gravi morbo vitam finit (10. 11). Maxentius Libyae provincias cupiens suo adiungere imperio, Alexandrum, qui ibi purpuram sumpserat, proelio victum capit et necat (12—14). similtates ob Maximiniani Herculi mortem inter Maxentium filium eius et Constantinum bellum excitant, quo ille superatus imperium cum vita perdidit (15. 16). in bello inter Licinium et Maximinum orto hic victus paulo post mortuus est (17). prospere gessit Constantinus primum cum Licinio bellum (18—20), et post victoriam de Sarmatis (21) secundo bello in potestatem cum acceptum suam necavit (22—23). postquam omne imperium penes Constantinum erat, et mores mutet et rei publicae instituta. ritibus patriis spretis ad Christianorum accedit religionem (29), novam urbem, Cpolim, sedem imperantium, condit (30—32), praefectos praetorii instituit quattuor (33) et limites militum nudat praesidio (34). filii eius Caesaris dignitatem obtinent; urbis Cpolis magnitudo iam in oraculo quodam fuerat praedicta (36. 37). aerario exhausto nova et molesta tributa imponuntur (38). ei mortuo succedunt filii (39).

Crudelitate et invidia auspicia regni eorum sunt insignia. in cognatos saevit Constantius (40), Constantinus per fratrem perit (41) Constantem, qui, crudelis et libidinosus, a Magnentio tyranno e medio tollitur (42). Vetricio et Nepotianus imperium affectantes spe excidunt, ille arte Constantii, hic copiis Magnentii oppressi (43). bellum cum Persis male gessit Constantius, magis prospere cum Magnentio, qui in eo cum fratre Decentio perit (44—54). Gallus, Caesaris dignitate ornatus et Orienti praefectus, per calumnias et imperio privatur et vita (55).

LIT. III. Germanis Galliam vastantibus Constantius Iulianum, ut his regionibus succurrat, Caesarem facit (c. 1. 2), qui ut ante litteris, nunc armis nomen sibi comparat; proelio ad Argentoratum superior factus, ipsas barbarorum terras invadit, res Saliorum componit, et ubique, ut supplices pacem petant, barbaros cogit (3—7). cuius famae cum invideret Constantius, consilia quidem de eo opprimendo inibat (8): verum milites, quos sibi ab eo mitti iusserat, ipsum Iulianum imperatorem salutant (9). pacis condicionibus frustra tentatis, properat cum copiis ex Gallia Iulianus agmine citato, ex Oriente, ubi cum Persis belligerabat, Constantius. hoc autem mortuo antequam copiae concurrerent, Iulianus pergit Cpolim (10. 11). rebus bene in urbe compositis expeditionem contra Persas suscipit (12). Antiochiae aliquod tempus commoratus, hostium fines ingressus castella urbesque capit, et Tigride traiecto classem incendit. hostibus nusquam in conspectum Romanorum venientibus exarsit commectus inopla laborat (13—28). proelio tandem commisso Iulianus victor ex vulnere animam exspirat (29).

Iovianus ab exercitu in eius locum imperator constitutus (30) pacem cum Persis facit (31) condicionibus, quales nunquam antea Romani acceperant; multae provinciae hosti traduntur (31. 32). imperator redus Nisibim venit, quae aegre se Persis tradi patitur (33. 34). iam in ipso itinere Iovianus morbo perit (35). Valentinianus Augustus renuntiat.

LIB. IV. Valentinianus Augustus Cpolim pergit et Valentem fratrem in consortium imperii vocat (c. 1). cum in rerum novarum suspectos animadversum esset (2), provinciis distributis Valentinianus Galliam petit ad motus barbarorum reprimendos (3), Valens autem Procopium, qui imperium affectabat, bello victum opprimit (4—8), et dum frater adversus Germanos strenue pugnabat (9), ipse cum Scythis configit (10. 11). Valentinianus Gratianum filium consortem regni adsciscit (12), et Valens, contra Persas exercitu ducto, a Theodoro affectati regni suspecto supplicium sumit (13), etiam a Fortunatiano quodam cum aliis (14), unde magna invidia imperatori constata (15). in tribulis exigendis admodum acerbus est Valentinianus, ob quam rem novas in Africa Firmus molitur (16). Valentinianus adversus barbaros profectus suffocatione perit (17). sequitur horribilis terrae motus (18). a ducibus Valentinianus II, imperatoris mortui filius, imperator dicitur fratre absente (19). Valens interim, periculo cum Scythis bello intentus, clade rei publicae gravissima accepta perit (20—24).

Theodosius a Gratiano rebus Orientis praeficitur (25), ubi Iulius motus barbarorum oppresserat (26). Theodosius rei militaris instituta turbat, deliciis studet et magistratus negligenter constituit (27. 28). res publica ad peiora delabitur, decrescente quoque copiarum numero (29). Scythae quos receperat, periculosos cient tumultus; repulsos eos a Gratiano Theodosius rursus admittit, alios tamen barbaros vincit (30—34). Maximus in Britannia imperium occupat, et occiso Gratiano, qui togam pontificalem primum accipere sprevit, Theodosii amicitiam petit (35—37). in Oriente incidunt aliae turbae: Grothingorum motus frangit Promotus (38. 39), Tomitarum Gerontius (40). Antiochiae seditio oritur (41). Maximus Valentinianum quoque aggreditur, qui fuga Orientem petit (42. 43), a Theodosio vero, Maximo superato, provinciis occidentaliibus imperator redditur (44—47). barbaris perdomitis (48) luxuriae se dedit Theodosius (48. 49) et Rufinum ad summas dignitates extollit, qui illustrissimum quemque virum e medio tollit, Promotum, Tatianum et Proculum (50—52). in Occidente Valentinianus Arbogasti insidiis perit. cuius opera Eugenius imperator factus legatos ad Theodosium de amicitia mittit (53—55). Theodosius autem, in cuius aula barbarorum duces rixantur (56), copiis eductis Eugenium superat (57. 58), et Romae cum senatum ad religionem Christianam amplectendam perducere tentasset, e vivis excedit (59).

LIB. V. Theodosii filii patri successerant, Arcadius quidem in Oriente, Honorius in Occidente; summa autem rerum penes Rufinum et Stelichonem re vera erat (c. 1). Rufinus arrogans et avarus Lucianum crudeliter interimis (2), in ambiendo autem filiae cum Arcadio matrimonio spe frustratur (3). Stelicho de rebus Orientis consilii agitatis (4), Graeciam ab Alarico hortatu Rufini vastatam exercitu adversus eum ducto recuperat (5. 6); ope Gainae illum e medio tollit (7). Eutropius plurimum apud imperatorem gratia valens, viris egregiis invidens, Timasium in exilium mittit, et Bargum, quo accusatore usus erat, paulo post evertit, Abundantiumque aula pellit (8—10); persuasus eius Stelicho ab Arcadio proscribitur; provincia Africa, Eutropio Gildonem ad rebellionem perlicente, imperatori Occidentis eripitur (11). iam manifestae sunt Eutropii et Stelichonis similitates (12). mor Gainas, qui spe

Tribigildi Orientis provincias perturbabat et diripiebat, ob invidiam Eutropii mortem postulat (13—18). iam ipsius Cpoli potiundae consilium inierat; a Fraiuto autem, duce strenuo, adversus eum vastantem Thraciam misso, vincitur, et cum Istrum traicisset, ab Hunnis occiditur (19—22). Cpoli ab Iohanne episcopo tumultus excitantur, odio Augustae avarae (23, 24). Isauri praedantur, verum non impune (25). Stelicho interea de Illyrico occupando consilia agitarat, dum barbarorum ingens multitudo irruerat; quibus victis (26) ne consilia persequeretur, duplex intervenit nuntius, mortis Alarichi, quem in suas partes perduxerat, et rebellionis Constantini in Britannia (27). Stelichonis tamen filia Honorio nubit (28). Alarichus, cuius mors falso nuntiata erat, Epiro relicta versus Italiam movet, pecuniam poscens a Stelichone sibi promissam (29). Honorius Ravennam Roma relicta abit, cum nuntius de Arcadii morte affertur (30). contra Stelichonem, qui in Orientem ad res ibi ordinandas profectus erat, calumnias apud imperatorem serit Olympius, homo simulatae pietatis (31). milites eo auctore tumultuantur; Stelicho reversus corripitur et necatur, propinqui eius interficiuntur et bona publicantur (32—35). quo audito Alarichus, cui nondum satisfactum erat, Romam obsidet, persoluto autem ei auro in Tusciam abit (35—42). legatio Constantini ad Honorium (43); altera ad eum senatus Romani, ut promissa Alaricho praestaret, irrita (44). is ira incensus Ataulfum cum suis barbaris arcessit (45). Olympius accusatur et in Dalmatiam fugit; Generidus autem rei militari praest (46). seditio orta militum Ravennae (47). cum Iobius de pace cum Alaricho ageret, conditionibus non acceptis hic iratus perguit ire Romam; paenitentia tamen tactus Alarichus iterum pacem petit (48—51).

LIB. VI. Alarichus, cum sibi ab imperatore satisfactum non esset, cum universis copiis Romam proficiscitur. quo tempore nova Constantini tyranni legatio ad Honorium venit (c. 1). interea copiae in Britannia rebellantes imperatorem elegerant Marcum et eo occiso Gratianum et post huius necem Constantinum: is cum copiis ad occupandam Galliam traiecit Saro instat, Honorii duci. Constantinus. Alpidus praesidio firmatis, Constantem filium Caesarem dicit et in Hispaniam mittit; ubi victis Theodosii imperatoris affinitibus ducem relinquit Gerontium. is graviter ferens alium ducem esse constitutum, impellit barbaros ad defectionem; quo fit ut Britanni Gallique a Romanis desciscant (2—5). Alarichus, cuius iter iam memoratum est, Romam obsidione circumdat; senatu graves subire condiciones coacto Attalum imperatorem dicit; Ravennam perguit (6, 7), unde Honorius re cognita iam fugam in Orientem parat (8). cum autem socorde ageret Attalus, maledicta in eum apud Alarichum Iobius serit (9). reliquae quidem Italiae civitates Alaricho parere coguntur (10), verum Africam defendit Heraclianus. clausis autem portibus fame Romani urgentur (11); qua re indignatus Alarichus Attalo purpuram exiit (12). pacis novae conditionibus tam agilitatis Sarus impedimento est (13).

A.

Πολυβίω τῷ Μεγαλοπολίτῃ, μνήμη παραδοῦναι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀξιόλογα τῶν ἔργων προελομένῳ, καλῶς ἔχειν ἐφάνη δι' αὐτῶν ἐπιδείξαι τῶν πράξεων ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν ἐξικοσίοις ἔτεσι τοῖς περιοίκοις προσπολεμήσαντες μεγά-
5 λην ἀρχὴν οὐκ ἐκτήσαντο, μέρος δέ τι τῆς Ἰταλίας ὅφ' ἑαυτοῦς ποιησάμενοι, καὶ τούτου μετὰ τὴν Ἀννίβα διάβασιν καὶ τὴν ἐν Κάνναις ἦτιαν ἐκπεπτωκότες, αὐτοῖς δὲ τοῖς τεύχεσι τοὺς πολε-
μίους ὄρωντες ἐπικειμένους, εἰς τοσοῦτον μέγεθος ἤρθησαν τύχης ὥστε οὐδὲ ὀλοῖς τρισὶ καὶ πεντήκοντα ἔτεσι μὴ μόνον Ἰταλίαν
10 ἀλλὰ καὶ Λιβύην κατακτήσασθαι πᾶσαν, ἤδη δὲ καὶ τοὺς Ἰβη-
ρας ὅφ' ἑαυτοῦς καταστήσαι, ἐπεὶ δὲ τοῦ πλεονοῦς ἐφιέμενοι τὸν Ἰόνιον ἐπεραιώθησαν κόλπον, Ἑλλήνων τε ἐκράτησαν καὶ Μακε-
δόνας παρέλυσαν τῆς ἀρχῆς, αὐτὸν τε ὅς τῆνικαῦτα τούτων ἐβα-
σίλευε ζωγρίᾳ ἐλόντες εἰς τὴν Ῥώμην ἀνήγαγον. ἀλλὰ τούτων
15 μὲν οὐκ ἂν τις ἀνθρωπίνην ἰσχὴν αἰτιάσαιτο, Μοιρῶν δὲ ἀνάγκη
ἢ ἀστρώων κινήσεων ἀποκυττωστάσεις ἢ Θεοῦ βούλῃσιν τοῖς ἐφ'

4 πεντακισίοις Casaubonus.

7 Κάνναις LP (i. e. codices Leun-
clavianus et Palatinus. eos enim hae litterae indicabunt, ut Heynium H,
Reitemeierum R, Sylburgium S).

14 usitatius ζωγρίαν. v. Ind.

I.

Polybius ille Megalopolitanus res sui temporis relatione dignas memoriae proditurus recte se facturum existimavit, si per ipsas res gestas ostenderet Romanos post urbem conditam sexcentis annis bella cum finitimis gerendo magnam imperium sibi non parasse. verum ubi parte quadam Italiae potiti essent, eaque post Hannibalis in illam transitum et cladem Cannensem excidissent, ac moenibus ipsis hostes imminentes conspicerent, tantam ad fortunae magnitudinem evecti sunt, ut vix totis quinquaginta et tribus annis non Italiam modo sed universam quoque Africam acquisiverint, et Hispanos in dicionem acceperint; cumque maiora peterent, sinum Ionium transiecerunt, Graecos superarunt, imperio Macedonas privarunt, regem illorum denique vivum captum Romam abduxerunt. quarum sane rerum causam nemo ad vires humanas rettulerit, sed potius ad necessitatem fatalem vel sidereorum motuum revolutiones, vel ipsius dei voluntatem, faventem illis quae a nostro

ἡμῖν μετὰ τὸ δίκαιον ἀκόλουθον οὖσαν. ταῦτα γὰρ εἰρμὸν τινα αἴτιον τοῖς ἰσομένοις εἰς τὸ τοιῶσδε δοκεῖν συμβαίνειν ἐπιτιθέντα, δόξαν τοῖς ὀρθῶς τὰ πράγματα κρίνουσιν ἐμποιεῖ τοῦ θεῖα τινὶ προνοίᾳ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιγεγράφαι διοίκησιν, ὥστε εὐφορίας μὲν συνιούσης ψυχῶν εὐθηνεῖν, ἀφορίας δὲ ἐπιπολαζούσης ἐς τὸ νῦν ὀρώμενον σχῆμα κατενεχθῆναι. χρῆ δὲ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὁ λέγω διασαφήσαι.

2. Μετὰ τὴν ἐν Τροίᾳ στρατείαν ἄχρι τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ἠλλόγιμον οὐδὲν οἱ Ἕλληνες φαίνονται πεπραχότες οὔτε πρὸς ἑαυτοὺς οὔτε πρὸς ἕτερον. Δαρείου δὲ αὐτοῖς διὰ τῶν ὑπάρχων πολλαῖς μυριάσις ἐπιστρατεύσαντος, Ἀθηναίων ὀκτακισχίλιοι θεῖα τινὶ ῥοπῇ γενόμενοι κάτοχοι, τοῖς παρατυχοῦσιν ἐξοπλισόμενοι καὶ ὑπαντήσαντες ὀρθῶς, τοσοῦτον ἐκράτησαν ὥστε ἐντέα μὲν ἀνελεῖν μυριάδας, τοὺς δὲ λειπομένους ἀποδιώξει τῆς χώρας. αὐτὴ πεποίηκεν ἡ μάχη περιφανέστερα τῶν Ἑλλήνων τὰ πράγματα. 15
Ξέρξου δὲ μετὰ τὴν Δαρείου τελευταίην πολλῶ μείζονι παρασκευασμένου δυνάμει καὶ πᾶσαν τοῖς Ἑλλήσι τὴν Ἀσίαν ἐπαγαγόντος, πληρώσαντός τε τὴν μὲν θάλατταν νεῶν πεζῶν δὲ τὴν γῆν, ἐπειδὴ διαβαίνειν ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐχρῆν, ὡς οὐκ ἀρκούντων αὐτῷ τῶν στοιχείων εἰς ὑπόδοχὴν τοῦ στρατεύματος εἰ 20
μὴ καὶ τὰς ἀλλήλων ὑφαρπάσαιεν χρείας, ἐξέγνυτο μὲν ὁ Ἑλλήσποντος ἀπόροδον διδοὺς τοῖς πεζῇ διαβαίνουσιν, ὠρῦντετο δὲ ὁ

1 fortasse μετὰ τοῦ δίκαιου αὐτὴ κατὰ τὸ δίκαιον. Stephanus. 2 fort. ἐμβαίνειν. Stephanus. 4 an ἐπιτεγράφηται? 5 εὐθηνεῖν
H: codices εὐθηνεῖν.

arbitrio dependentia secundum ius et aequum suscipiantur. haec enim, cum seriem quandam futuris imponant, efficientem ut ita evenire videantur, opinionem recte res existimantibus induunt, divina quadam providentia rerum humanarum administrationem sic perscriptam esse, ut fertili quadam animorum veluti segete concurrente vigeant, eorundem invalescente sterilitate ad illam faciem prolapsae sint quae modo conspicitur. erit autem id quod dico rebus ipsis declarandum.

2. Post expeditionem Troianam ad pugnam usque Marathoniam nihil praedicatione dignum Graeci gessisse vel inter se vel adversus aliam quemquam videntur: at cum Darius eos opera praefectorum infinitis cum copiis invasisset, octies mille Athenienses, divino quodam impetu animati et armis cuique obvius instructi, cursu contenderunt in hostem, tantaque victoria potiti sunt ut nonaginta milibus interfectis regione sua reliquos expellerent, haec pugna Graecorum res illustriores reddidit. cum vero post Darii mortem Xerxes multo maiori copia instructus universam Graeciam invexisset Asiam, et navibus mare, terram peditibus complexisset, quandoquidem ex Asia trans-eundum erat in Europam, quasi non ipsa sufficerent ad excipiendum exercitum elementa nisi suos in vicem usus sibi praeriperent, Hellepontus iungebatur, ut per eum pedites iter facerent, et Athos perfodiebatur, ut cum mari

Ἄθως ἅμα τῇ Θαλάττῃ καὶ τὰς ναῦς εἰσδεχόμενος. ἐκπεπληγμένη δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκοὴν ἢ Ἑλλὰς ἐκ τῶν ὄντων ὁμῶς παρεσκευάζετο, ναυμαχίας τε ἐν Ἀρτεμισίῳ καὶ πάλιν ἐν Σαλαμῖνι γενομένης τοσοῦτω λαμπροτέρα τῆς προτέρας ἐχρήσατο νίκη ὥστε

5 Ἐξέβηξεν μὲν ἀγαπητῶς περισιωθέντα φυγεῖν, τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμειος ἀποβαλόντα, τοὺς δὲ περιλελειμμένους ἐν Πλαταιαῖς ἄρδην ἀπολομένους μεγάλην τοῖς Ἑλλησι δόξαν καταλιπεῖν, δι' ἧς καὶ τοὺς τὴν Ἀσίαν οἰκοῦντας Ἑλληνας ἤλευθέρωσαν καὶ σχεδὸν πασῶν τῶν νήσων ἐκράτησαν.

10 3. Εἰ μὲν οὖν ἐφ' ἐαυτῶν διετέλεσαν ὄντες καὶ τοῖς παρούσιν ἀρκοῦμενοι, καὶ μὴ διέστησαν Ἀθηναῖοι τε καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἡγεμονίας ἀλλήλοις φιλονεικοῦντες, οὐκ ἂν ἕτεροί ποτε τῆς Ἑλλάδος ἐγένοντο κύριοι. τοῦ δὲ Πελοποννησιακοῦ πολέμου τὰς δυνάμεις τοῖς Ἑλλησιν ἐλαττώσαντος, περι-

15 στήσαντός τε εἰς χρημάτων ἀπορίαν τὰς πόλεις, γέγονε χώρα Φιλίππῳ τὴν βασιλείαν, ἣν διεδέξατο πρὸς οὐδένα τῶν πλησιοχώρων ἀξιόμαχον οὔσαν, τέχναις τισὶ καὶ περινοίαις ἀξίησαι· χρήμασι γὰρ τὰς οὔσας αὐτῷ δυνάμεις καὶ τῶν συμμάχων ὅσοι προσεγίνοντο θεραπεύων, οὕτω τε μέγας ἐκ μικροῦ γεγονώς, τὸν ἐν

20 Χαιρωνείᾳ πρὸς Ἀθηναίους διεγωνίσαστο πόλεμον. πᾶσι δὲ μετὰ τὴν νίκην χειροθήθαις καὶ ἡπίως προσενεχθεῖς ἤδη καὶ τῇ Περσῶν ἐπιθέσθαι βασιλείᾳ διανοεῖτο, δυνάμιν τε ἀξιόχρεων πρὸς τοῦτο συναγαγῶν ἐν παρασκευαῖς τὸν βίον ἀπέλιπεν.

naves exciperet. interim territa vel ipsa rei fama Graecia tamen, quantum poterat, semet armabat. cumque proello navali ad Artemisium et iterum ad Salaminem pugnatum esset, tanto splendidiore potita est victoria quam prior illa fuerat, ut Xerxes aegre servatus fuga sibi consuleret, maxima parte copiarum amissa, reliqui funditus ad Plataeas deleti magnam Graecis gloriam relinquerent, qua et incolentibus Asiam Graecis libertatem restituerunt et insulis propemodum universis potiti sunt.

3. Enimvero si perpetuo suis finibus se continuissent, ac praesenti fortuna contenti, nec Athenienses et Lacedaemonii discordes inter se contendissent utri Graecorum duces esse deberent, nunquam aliorum in potestatem venisset Graecia. sed cum bellum Peloponnesiacum copias Graecorum diminuisset ipsasque civitates ad penuriam rei pecuniariae redagisset, aperta sunt fores Philippo regnum, quod nulli vicinorum par viribus per successione adeptus erat, artibus quibusdam et astutis consiliis amplificandi. nam pecuniis suas et sociorum, quotquot se cum eo coniungebant, copias demulcens, eoque modo magnus ex parvo factus, cum Atheniensibus ad Chaeroneam manus conseruit. post hanc victoriam cum in omnes se mansuetum mittemque praebuisset, iam regnum Persicum aggredi cogitabat; et idoneis ad eam rem coactis copiis in ipso apparatu vitam reliquit.

4. Ἀλέξανδρος δὲ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν, καὶ παρα-
 ρη̄μα τὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας διαθεῖς, τρίτῃ τῆς βασιλείας ἔτει
 μετὰ δυνάμειως ἀρκούσης ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐστέλλετο. ῥαδίως δὲ
 τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ σατραπίας νενικηκῶς ἐπ' αὐτὸν προήει
 Δαρεῖον, ἀναριθμητῶ στρατῷ τοὺς ἐν Ἰσοῦ τόπους κατεληφότα. 5
 συμπεσὼν δὲ τοῖς Πέρσαις εἰς χεῖρας καὶ τὸ πάσης ἐπέκεινα πί-
 στεως τρόπαιον στήσας Δαρεῖον μὲν ἔτρεψεν εἰς φυγὴν, αὐτὸς δὲ
 [εἶχετο] τῆς ἐπὶ Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Παλαιστίνην ὁδοῦ. τὰ
 μὲν οὖν ἐν Τύρῳ καὶ Γάζῃ πραχθέντα μαθεῖν ἔνεστιν ἐξ ὧν οἱ τὰ
 περὶ Ἀλεξάνδρου γράψαντες ἱστορήκασιν· αὐτὸς δὲ παρελθὼν ἐπὶ 10
 τὴν Αἴγυπτον, τῷ τε Ἄμμωνι προσευξάμενος καὶ τὰ περὶ τὸν
 Ἀλεξάνδρου οἰκισμὸν εὖ μῦλα διοικησάμενος, ἐπανήει τὰ λειπό-
 μενα τοῦ πρὸς Πέρσας πόλεμον πληρώσων. πάντας δὲ φίλους
 εὐρῶν ἐπὶ τὴν μέσην διέβη τῶν ποταμῶν, καὶ πυθόμενος Δαρεῖον
 μίζονι πολλῶν στρατῶν παρεσκευάσθαι, μετὰ τῆς οὔσης αὐτῷ δυ-
 15 νάμειως ὡς εἶχεν ὀρηγῆσας καὶ τὴν μάχην εἰς Ἀρβητλαν πρὸς αὐτὸν
 ποιησάμενος τοσοῦτον ἐκράτησεν ὥστε πάντας μὲν σχεδὸν ἀνελεῖν,
 Δαρεῖον δὲ σὺν ὄλοις φυγόντος τὴν ἀρχὴν καταλῦσαι Περσῶν.

5. Ἐπεὶ δὲ Δαρεῖον μὲν Βῆσος ἀνεῖλεν, Ἀλέξανδρος δὲ
 μετὰ τὰς ἐν Ἰνδοῖς πρῆξις ἐπανελθὼν εἰς Βαβυλῶνα τοῦ βίου 20
 μετέστη, τότε δὴ τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς εἰς σατραπείας διαιρε-

8 εἶχετο add Stephanus. mox καὶ Παλαιστίνην R, non monito
 lectore, ubi δ τὴν Παλαιστίνην. cf. c. 52 extr. et 64 in. 16 πρὸς
 αὐτὸν] αὐτῷ P.

4. Alexander accepto regno statimque rebus Graecorum constitutis,
 tertio anno quam imperare coepisset, sat magno cum exercitu in Asiam expe-
 ditionem suscepit. cumque obiectos sibi satrapas nullo negotio vicisset, in
 ipsam Darium progressus est, qui cum exercitu innumerabili ad Issum sita
 loca ceperat. ibi concerta cum Persis manu, et excitato fidem omnem supe-
 ranti tropaeo, Darium terga dare coegit. ipse versus Phoenicem Syriamque
 Palaestinam itinere directo contendit. ad Tyrum quidem Gazamque gesta
 licet ex iis cognoscere quae rerum ab Alexandro gestarum scriptores memo-
 riae prodiderant. ipse vero cum deflexisset in Aegyptum Ammonique suppli-
 casset et ad condendam Alexandriam necessaria recte ordinasset, reversus
 est, ut reliquias belli Persici conficeret. cumque reperisset omnes suis ad-
 dictos partibus, ad Mesopotamiam transit; et intellecto Darium multo maiori
 exercitu instructum esse, cum iis quas tum secum habebat copiis profectus,
 intoque ad Arbelam adversus eum proelio, usque adeo superior exstitit ut
 omnes propemodum ad internecionem deleverit, ac Dario fuga cum paucis
 elapso Persarum imperium destruxerit.

5. Inde ubi Darium necasset Besus, et Alexander post res apud Indos
 gestas Babylonem reversus vitam cum morte commutasset, tum vero in sa-
 trapias diviso Macedonum imperio continuisque bellis intestinis deminuto,

Θείσης, ὅτω τε τοῖς πρὸς ἀλλήλους συνεχέσι πολέμοις Ἰαττω-
 Θείσης, ἢ τύχη Ῥωμαίοις τὰ λειπόμενα τῆς Εὐρώπης πεποίηκεν
 ἕποχίρεια. καὶ διαβάντες εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῷ
 Πόντῳ βασιλεῖς καὶ πρὸς Ἀντίοχον πολεμήσαντες, ὕστερον δὲ
 5 καὶ πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ δυνάστας, ἕως μὲν ὅτε τὰ τῆς ἀρι-
 στοκρατίας ἐφυλάττετο, προστιθέντες ἕτους ἐκάστου τῇ ἀρχῇ
 διετέλουν, τῶν ὑπάντων ὑπερβαλέσθαι ταῖς ἀρεταῖς ἀλλήλους φι-
 λονοικούντων· τῶν δὲ ἐμφυλίων πολέμων Σύλλα τε καὶ Μαρῖον
 καὶ μετὰ ταῦτα Ἰουλίον Καίσαρος καὶ Πομπηῖον Μάγνον δια-
 10 σφαιράντων αὐτοῖς τὸ πολίτευμα, τῆς ἀριστοκρατίας ἀφήμενοι
 μόναρχον Ὀκταβιανὸν εἴλοντο, καὶ τῇ τούτου γνώμῃ τὴν πᾶσαν
 διοίκησιν ἐπιτρέψαντες ἔλαθον ἑαυτοὺς κίβρον ἀναρρίψαντες ἐπὶ
 ταῖς πάντων ἀνθρώπων ἐλπίσι καὶ ἐνὸς ἀνδρὸς ὀρητῆ τε καὶ ἔξου-
 15 σία τοσαύτης ἀρχῆς καταπιστεύσαντες κίνδυνον. εἴτε γὰρ ὀρθῶς
 καὶ δικαίως ἔλοιτο μεταχειρίσασθαι τὴν ἀρχήν, οὐκ ἂν ἀρκέσει
 πᾶσι κατὰ τὸ δέον προσενηχθῆναι, τοῖς πορρωτάτω που διακει-
 μένοις ἐπικουρῆσαι μὴ δυνάμενος ἕξ ἐτοίμιον, ἀλλ' οὔτε ἄρχον-
 τας τοσοῦτους εὐρεῖν οἳ σφῆλαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἀσχυνθήσον-
 20 ται ψῆφον, οὔτε ἄλλως ἤθῳ τῶν τοσοῦτων ἁρμόσαι διαφοραῖς. εἴτε
 διαφθειρῶν τῆς βασιλείας τοὺς ὄρους εἰς τυραννίδα ἐξενηχθεῖη,
 συνταράττων μὲν τὰς ἀρχάς, περιορῶν δὲ τὰ πλημμυλῆματι,
 χρημάτων δὲ τὸ δίκαιον ἀλλαττόμενος, οἰκείας δὲ τοὺς ἀρχομέ-
 νους ἡγούμενος, ὁποῖοι τῶν αὐτοκρατόρων οἳ πλείους, μᾶλλον
 δὲ πάντες σχεδὸν πλὴν ὀλίγων γεγόνασι, τότε δὴ πᾶσα ἀνάγκη

18 negationem sustulit interpres.

fortuna Romanis Europae reliquias subdidit; qui quidem in Asiam trans-
 gressi adversus Ponti reges et Antiochum et Aegypti tandem principes bella
 gesserunt; et quam quidem diu consiliis optimatum gerebatur res publica,
 semper imperio singulis annis aliquid adiciebant, consulibus virtutum certa-
 mine mutuo superare se contendentibus. at ubi bella civilia Sullae ac Marj
 posteaque Iulij Caesaris et Pompeii Magni rem publicam eis labefactassent,
 optimatum imperio relicto dictatorem Octavianum deligebant, et administra-
 tione tota ipsius arbitrio permissa non animadvertebant aliae iactui se spes
 universorum hominum commisisse, uniusque viri libidini ac potestati pericu-
 lum tantum credidisse imperii. nam sive recte ac iuste magistratum gerere
 mallet, non succenturum erat ad succurrendum omnibus opportune, longis-
 simo forte spatio remotis, quibus opem expedite ferre non posset; nec ad
 inveniendum tot magistratus, quos iudicio de se facto non respondere pude-
 ret; nec alioquin ad congruendum tot morum diversitatibus: sive fines regni
 violans; ad tyrannidem deflexisset, officia magistratum conturbans, deli-
 cta negligens, pecunia venale ius habens, subditos servorum loco ducens
 (quales ex imperatoribus complures vel plerique potius omnes paucis ex-
 ceptis fuere), necessario consecuturum erat ut bruta potestas eius qui rerum

κοινὸν εἶναι δυστύχημα τὴν τοῦ κρατοῦντος ἄλογον ἐξουσίαν· οἷ τε γὰρ κόλακες παρὰ τούτου δωρεῶν καὶ τιμῶν ἀξιούμενοι τῶν μεγίστων ἀρχῶν ἐπιβαίνουσιν, οἷ τε ἐπιεικεῖς καὶ ἀπράγμονες μὴ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις αἰρούμενοι βίον εἰκότως σχετλιάζουσιν οὐ τῶν αὐτῶν ἀπολαύοντες, ὥστε ἐκ τούτου τὰς μὲν πόλεις στάσεων πλη- 5 ροῦσθαι καὶ ταραχῶν, τὰ δὲ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ κέρδους ἤττοσιν ἄρχουσιν ἐκδιδόμενα καὶ τὸν ἐν εἰρήνῃ βίον λυπηρὸν καὶ ὀδυνηρὸν τοῖς χαριεστέροις ποιεῖν καὶ τῶν στρατιωτῶν τὴν ἐν τοῖς πόλεμοις προθυμίαν ἐκλύειν.

6. Καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, αὐτὴ σαφῶς 10 ἔδειξε τῶν ἐκβεβηκότων ἢ πείρα καὶ τὰ εὐθὺς συμπεσύντα κατὰ τὴν Ὀκταβιανοῦ βασιλείαν. ἢ τε γὰρ παντόμιμος ὄρησις ἐν ἐκείνοις εἰσῆλθη τοῖς χρόνοις, οὐπω πρότερον οὕσα, Πυλάδου καὶ Βαθύλλου πρώτων αὐτὴν μετελθόντων, καὶ προσέτι γε ἕτερα πολλῶν αἷτια γεγονότα μέχρι τοῦδε κακῶν. Ὀκταβιανοῦ δὲ ὅμως 15 δόξαντος μετρίως μεταχειρίζεσθαι τὴν ἀρχήν, ἔξ οὗ μάλιστα ταῖς Ἀθηνοδώρου τοῦ Στωϊκοῦ συμβουλαῖς ἐπεδόθη, Τιβέριος ὁ παρὰ τούτου διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν εἰς ἔσχατον ὠμότητος ἐκτραπεῖς ἀφῆρητός τε εἶναι δόξας τοῖς ὑπηκόοις ἀπεδιώκετο καὶ ἐν τινὶ νήσῳ κρυπτόμενος ἐτελεύτησε. Γάιος δὲ Καλλιγούλας πᾶσι τοῖς 20

1 κράτους Suidas v. Ἀθηνοδώρος. 2 τῶν om Suidas. 7 et 8 καὶ τὸν — καὶ τῶν] τὸν μὲν — τῶν δὲ idem. 14 Βαθύλλου P, Βακχυλίδου Suidas v. ὄρησις. πρῶτον Suidas. 17 συμβουλαῖς Suidas v. Ἀθηνοδώρος. 18 διεξάμενος P ἐσχάτην PL: corr Stephanus invito Dorvilleo Charit. p. 126. cf. Index. 19 δόξας εἶναι L ἀπεδιώκετο parum accurate: sponte enim Capreas recessit. quid? si scriberes ἀπόχετο vel ἀπιὼν ὄχετο. R. ἀπεδιώκετο puto accipiendum esse odio habitus, invisus factus civibus. H.

potiretur calamitas publica foret. nam assentatores a tali muneribus et honoribus affecti maximos magistratus invadunt, et modesti atque placidi, qui vitam istorum vitae consimilem non amant, haud abs re moleste ferunt iisdem se non frui. quo fit ut seditionibus ac turbis civitates compleantur, et civilia militariaque munera magistratibus lucri avidis concessa cum togatam vitam hominibus paulo elegantioribus insuavem acerbamque reddant, tum militum in bellis alacritatem frangant.

6. Quae quidem sic esse comparata tum ipsa eventorum experientia perspicue docuit, tum ea quae statim sub ipsius Octaviani acciderunt imperio. nam et pantomimorum histronumve saltatio prius incognita temporibus iis in usu esse coepit, Pylade ac Bathyllo primis eius auctoribus; et praeterea quaedam existerunt alia, quae multis buccusque malis causam praebuerunt. ut tamen Octavianus imperium moderate gerere visus fuit, ex quo praesertim Athenodori Stoici consiliis paruit, ita Tiberius, qui ab eo traditum imperium accepit, cum extremam ad crudelitatem deflexisset ac subditis visus esset intolerabilis, eiectus et in insula quadam abditus vivendi finem fecit. Gaius autem Caligula cunctis hunc flagitium superans interfectus

ἀτοπήμασι τοῦτον ὑπερβαλόμενος ἀηροῦθη, Χαιρέου διὰ τοῦ τοιούτου τολμήματος ἐλευθερώσαντος πικρῶς τὸ πολίτευμα τῆς τυραννίδος. Κλαυδίου δὲ τὰ καθ' ἑαυτὸν εὐνούχοις ἀπελευθέρους ἐκδόντος καὶ μετ' αἰσχύνης ἀπαλλαγέντος, Νέρων τε καὶ οἱ 5 μετ' αὐτὸν εἰς μοναρχίαν παρήτεσαν, περὶ ὧν ἔκρινα μὴδὲν παντάπασι διελεθεῖν, ὡς ἂν μὴδὲ ἐπ' ἔκμελέσι καὶ ἀλλοκότοις πράξουσιν αὐτῶν καταλείποιο μνήμη. Οὐεσπασιανοῦ δὲ καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Τίτου τῇ ἀρχῇ μετριώτερον χρησαμένων, Δομετιανὸς ἀμύτητι καὶ ἀσελείᾳ καὶ πλεονεξίᾳ πάντας ὑπεράρας καὶ πεντεκαίδεκα 10 τοὺς πάντας ἐνιαυτοὺς τῷ πολιτεύματι λυμηνάμενος, ἀναιρεθεὶς ὑπὸ Στεφάνου τῶν ἀπελευθέρων ἐνὸς ἔδοξε δίκας τῆς ποτηρίας ἐκτίπειν.

7. Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντες, Νεροῦς τε καὶ Τραϊανὸς καὶ μετὰ τοῦτον Ἀδριανὸς ὃ τε εὐσεβῆς 15 Ἀντωνῖνος καὶ ἡ τῶν ἀδελφῶν συνωρίς Βῆρος καὶ Λούκιος, πολλὰ τῶν λελωβημένων ἠξίωσαν διορθώσεως, καὶ οὐ μόνον ἄπερ εἶχον ἀπολωλεκότες οἱ πρὸ αὐτῶν ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καὶ τινα τῶν οὐκ ὄντων προσέθεσαν. Κομμύδου δὲ τοῦ Μάρκου παιδὸς τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, καὶ οὐ τυραννίδι μόνον ἀλλὰ καὶ πράξειςιν 20 ἑαυτὸν ἀλλοκότοις ἐκδόντος, εἴτα ὑπὸ Μαρκίας τῆς παλλακῆς φρόνημα ἀνδρείον ἀνελομένης ἀναιρεθέντος, Περτινάξ ἄρχεν ἤρθε. τῶν δὲ περὶ τὴν αἰλὴν στρατιωτῶν οὐκ ἐνεγκόντων αὐτοῦ τὴν περὶ τὴν στρατιωτικὴν ἕσκησίν τε καὶ ἐπιστήμην ἀκρί-

1 ὑπερβαλόμενος S: codices ὑπερβαλλόμενος.

13 Ἐντεῦθεν

ὄν ἄνδρες apud S.

est, Chaerea tali ausu rem publicam a tyrannide acerba vindicante. Claudius eunuchis libertis sua permittens cum foede vita decessisset, Nero cum alicis cum secutis ad rerum illud fastigium pervenit; de quibus equidem nihil omnino duxi commemorandum, ne qua memoria dissolutorum et monstrororum facinorum ab eis perpetratorum exstat. Vespasianus et Titus, eius filius, cum imperium moderatius administrassent, Domitianus crudelitate luxuria et avaritia cunctis superior, re publica per totos quindecim annos vastata, peremptus a Stephano liberto poenas improbitatis luere visus fuit.

7. Ab hoc tempore viri boni principatum adepti, Nerva, Traianus, et post eum Hadrianus et Antoninus Pius, et per illud fratrum, Verus atque Lucius, multa vitiosa correxerunt, neque tantum ea quae superioris memoriae principes amiserant recuperarunt, sed etiam non possessa prius quaedam adiecerunt. Commodus autem, Marci filio, regnum consecuto, nec tyrannidi tantum sed et prodigiosis flagitiis dedito, posteaque a Marcia concubina necato, quae virilem animum sumpserat, successor in imperio Pertinax datus est. at cum praetoriani milites huius in excercitatione disciplinaeque militari rigorem non ferrent, hominemque praeter officium occidissent,

βειαν, ἀλλὰ παρὰ τὸ καθῆκον αὐτὸν ἀνελόντων, μικροῦ μὲν ἢ Ῥώμῃ συνεταράχθη, τοῦ περὶ τὴν γυλακὴν τῶν βασιλείων τεταγμένον στρατιωτικοῦ τὴν τοῦ καταστῆσαι μόνιμον ὑφαρπάσαντος ἔξουσίαν, παρελομένου τε βίᾳ τὴν γεροσοίαν ταύτης τῆς κρίσεως· ὠνίου δὲ τῆς ἀρχῆς προτεθείσης Αἰδίου Ἰουλιανὸς ὑπὸ 5 τῆς γυναικὸς ἐπαρθείς, ἀνοία μᾶλλον ἢ γνώμη φρενήρει, χρήματα προτείνας ὠνεῖται τὴν βασιλείαν, θάματα δὸς ἰδεῖν ἅπασιν οἷον οὐπω πρότερον ἐθεάσαντο· εἰσῆγετο γὰρ εἰς τὰ βασιλεία μῆτε γεροσσίας ἡγουμένης μῆτε ἄλλης ἐννόμιου δορυφορίας, μόνων δὲ τῶν καταστησάντων αὐτὸν εἰς τοῦτο στρατιωτῶν σὺν βίᾳ πα- 10 ραδόντων αὐτῷ τὰ βασιλεία καὶ τὴν ἐν τούτοις πῦσαν ἀποσκευήν. ἀλλ' οὗτος μὲν ἅμα τε ἀνερρήθη καὶ παρ' αὐτῶν διεφθάρη τῶν εἰς τοῦτο παραγαγόντων αὐτόν, τῶν ἐν τοῖς ὄνειροις φαντασιῶν

a. 193 οὐδὲν ἀλλοιώτερον διαγεγονώς· (8) τῆς δὲ γεροσσίας εἰς τὸ δια- 15 σκοπῆσαι τίνι δέοι παραδοῦναι τὴν ἀρχὴν ἀναβαλομένης, Σεβῆ- 15 ρος ἀνεδείκνυτο βασιλεύς. παρελθόντων δὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἀρχὴν Ἀλβίνου καὶ Νίγρου, πόλεμοι συνέστησαν αὐτοῖς οὐκ ὀλίγοι πρὸς ἀλλήλους ἐμφύλιοι, καὶ πόλεις δίστησαν, αἱ μὲν τῷδε αἱ δὲ τῷδε προσθέμεναι. ταραχῆς δὲ οὐκ ὀλίγης κατὰ τὴν ἑώραν καὶ τὴν Αἴγυπτον κινήθεισης, Βυζαντίων τε ὡς τὰ Νίγρου φρονοού- 20 των καὶ ὑποδεξιμένων αὐτὸν εἰς ἔσχατον ἐλθόντων κινδύνου, κρατεῖ μὲν ἢ Σεβήρου μερὶς ἀναιρεθέντος Νίγρου· καὶ μετὰ τοῦτον Ἀλβίνου μετὰ τῆς ἀρχῆς καὶ τὸν βίον ἀπολιπόντος εἰς μόνον

12 ἀνερρέθη P διαφθαρεῖς LP: corr S 15 ἀναλαβομέ-
νης LP: corr S coll. 1 60.

parum absuit a rerum conturbatione Roma, dum praetorii custodiae desti-
nati milites unius rerum domini constituendi potestatem ad se rapiunt, id-
que iudicium senatui per vim extorquent. cumque ceu venale proscriptum
esset imperium, Didius Iulianus, uxoris instinctu elatus, ex stoliditate potius
quam sapiente consilio, porrecta pecunia regnum mercatur, eiusmodi
spectaculum cunctis exhibens quale nunquam prius conspexerant, nam intra
praetorium deducebatur nec senatu praeeunte nec alio legitimo satellitio, sed
iis duntaxat militibus qui eum hoc in honore constituerant, per vim palatium
illi cum omni eius penu tradentibus. sed hic pariter et appellatus et ab iis-
dem sublatus e medio, qui huc eum producerant, non absimilis somniorum
visis exstitit. (8) senatu vero ad maturiorem deliberationem, cui tradendum
esset imperium, rem reiiciente, Severus imperator designatus fuit. at
cum praeter hunc idem imperium Albinus atque Niger invasissent, orta sunt
inter eos bella civilia non exigua, dissidentibus a se invicem civitatibus,
quarum illae ad huius, ad illius aliae partes transibant. cumque non exiguis
tumultus per orientem et Aegyptum concitatus esset, ac Byzantii, qui a
Nigro stabant eumque susceperant, extremum periculum adiissent, inter-
fecto Nigro victrix Severi pars exstitit; et post eum Albino quoque tam im-

Σεβήρον τὰ τῆς ἡγεμονίας περίστατο. τρέπεται τοίνυν ἐπὶ τὴν τῶν ἐκμελῶς πεπραγμένων διόρθωσιν, καὶ πρό γε ὑπάντων τοῖς στρατιώταις τοῖς ἀνελοῦσι Περτίνικα καὶ Ἰουλιανῷ παραδοῦσι τὴν βουσιλείαν πικρῶς ἐπεξῆλθεν. ἔπειτα διαθεῖς ἐπιμελῶς τὰ 5 στρατόπεδα, Πέρσαις μὲν ἐπέλθῶν ἐφόδῳ μιᾷ Κτησιφῶντα εἶλε καὶ Βαβυλῶνα, διαδραμῶν δὲ τοὺς σκηνίτας Ἀραβας καὶ πᾶσαν Ἀραβίαν καταστρεψάμενος, ἄλλα τε πολλὰ γενναίως οἰκονομήσας, ἐγένετο μὲν περὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀπαραιτήτος, τῶν ἐπὶ τοῖς ἀτόποις εὐθνομένων δημοσίας ποιῶν τὰς οὐσίας, (9) πολ- 10 λὰς δὲ τῶν πόλεων οἰκοδομήμασι πολυτελεσί κοσμήσας ἀνέδειξεν Ἀντωνῖνον τὸν παῖδα τὸν ἑαυτοῦ βουσιλέα. καὶ ἐπειδὴ τελευτῶν ἔμελλε, διαδόχους τῆς ἀρχῆς αὐτὸν καὶ Γέταν τὸν ἕτερον υἱὸν a. 210 καταστήσας ἐπίτροπον αὐτοῖς Παπινιανὸν κατωλέλοιπεν, ἄνδρα δικαιοτάτον καὶ ἐπὶ νόμων γνώσει τε καὶ εἰσηγήσει πάντας τοὺς 15 πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν Ῥωμαίους νομοθέτας ὑπερβαλλόμενον. τοῦτον ὑπαρχον ὄντα τῆς αὐτῆς δι' ὑποψίας εἶχεν ὁ Ἀντωνῖνος, δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ ὅτι δυσμενῶς ἔχοντα πρὸς τὸν ἀδελφὸν Γέταν αἰσθανόμενος ἐπιβουλεύσει, καθ' ὅσον οἶός τε ἦν, διεκώλυε. τοῦτο τοίνυν ἐκ μέσου βουλόμενος ποιῆσαι τὸ κώλυμα, τῷ μὲν 20 Παπινιανῷ τὴν διὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπιβουλεύει σφαγὴν, εὐρυχωρίαν δὲ ἔχων ἀναιρεῖ τὸν ἀδελφόν, οὐδὲ τῆς μητρὸς αὐτὸν προσδραμόντα ῥύσασθαι δυναθείσης.

1 περίστατο P 4 διεξῆλθε P 6 Ἀραβας LP et 7 Ἀραβίαν.
8 περι] ἐπὶ libri. 14 legere quoque queas ἐσηγήσει, interpretatione, ut Leunclavius quoque vertit. S. εἰσηγήσει τῶν νόμων, quae vulgo νομοθεσία dicitur et Zosimo 3 3 εἰσφορὰ νόμων. R.

perio quam vita functo, principatus ad solum Severum pervenit quapropter ad eorum quae ignaviter acta fuerant correctionem se convertit, et ante omnia de militibus, qui Pertinacem necaverant et Iuliano tradiderant imperium, acerba supplicia sumpsit. deinde re militari naviter constituta Persas aggressus uno impetu Ctesiphontem Babylonemque cepit, Arabes Scenitas percurrit, Arabiam universam excidio dedit, aliaque complura fortiter gessit. et erat erga delinquentes inexorabilis, eorumque bona qui flagitiorum rei peragebantur publicabat. (9) cumque multas urbes sumptuosas admodum aedificiis ornasset et Antoninum filium designasset imperatorem, moriturus et ipsi et alteri filio Getae, imperii heredibus institutis, tutorem Papinianum reliquit, virum iustissimum et qui tam cognitione quam latrone legum omnes ante pariter et post se Romanos iuriconsultos superavit. hunc praefecti praetorio munere fungentem suspectum Antoninus habebat, alia nulla de causa quam quod Papinianus animadvertens eum infesto erga Getam fratrem animo esse, quo illi minus insidiaretur, pro viribus impediret. hoc igitur impedimentum e medio removere volens, Papinianum per milites necem struit, spatiumque latum nactus fratrem interficit, cum ne mater quidem accurrentem ad se potuisset eripere.

10. Ἐπεὶ δὲ καὶ Ἀντωνῖνος ἔδωκε τῆς ἀδελφοκτονίας μετ' οὐ πολλὴν δίκην, καὶ αὐτοῦ τοῦ παύσαντος τοῦτον ἀγνοηθέντος, τὰ *Macrinus.* μὲν ἐν Ῥώμῃ στρατοπέδα Μακρίνον ὑπαρχον ὄντα τῆς ἀλλῆς *a. 217* ἀναδείκνυσι βασιλέα, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἑῴαν Ἐμεισηνόν τι μειράκιον ὡς γένοι τῇ Ἀντωνίνου μητρὶ συναπτόμενον. ἐκάστου δὲ 5 στρατεύματος τῆς οἰκείας ἀναρρήσεως ἀντεχομένου στάσις ἐμφύλιος ἦν, τῶν μὲν περὶ τὸν Ἐμεισηνὸν Ἀντωνίνον ἀγόντων αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, τῶν δὲ Μακρίνον στρατιωτῶν ἐξορηγησάντων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις τῶν στρατοπέδων ἐν τῇ κατὰ Συρίαν Ἀντιοχείᾳ, τῷ παντὶ Μακρίνος ἐλαττωθεὶς καὶ 10 φυγῇ τὸ στρατόπεδον καταλιπὼν εἰς τὸν μεταξὺ πορθμὸν Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος ἀλίσκεται, καὶ τὸ σῶμα ξαινόμενος τελευτᾷ.

11. Τοῦ δὲ Ἀντωνίνου κρατήσαντος καὶ τοῖς τὰ Μακρίνου φρονήσασιν ὡς δυσμενέσιν ἐπέξελθόντος, τά τε ἄλλα αἰσχροῶς καὶ ἔπονειδίστως βεβιωκότος, μύθοις τε καὶ ἀγύρταις ἐσχολακώ- 15 τος, οὐκ ἐνεγκόντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν τῆς ἀσελείας ὑπερβολὴν, *Alexander.* κατασφάζαντες καὶ τὸ σῶμα διασπᾶσαντες Ἀλέξανδρον ἀνέδειξαν βασιλέα, καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς Σεβήρου γενεᾶς καταγόμενον. οὗτος 20 γένος ὦν ἔτι καὶ φύσεως εὖ ἔχων ἀγαθὰς ὑπαισιν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ἔδωκεν ἔχειν ἐλπίδας, ἐπιστήσους ὑπάρχοντας τῇ ἀλλῇ Φλαβιανὸν 20 καὶ Χρηστόν, ἄνδρας τῶν τε πολεμικῶν οὐκ ἀπείρους καὶ τὰ ἐν εἰρήνῃ διαθεῖναι καλῶς ἱκανούς. *Mammius* δὲ τῆς τοῦ βασιλέως

20 διδάσκων L.

10. Postquam et Antoninus fratricidii poenas interiecto non magno tempore dedit, ne cognito quidem unquam ipsius percussore, Macrinum praefectum praetorii milites, qui ad urbem erant, imperatorem dicunt; qui per Orientem, adolescentulum quendam Emisenum, veluti qui genere matri Antonini coniunctus esset. utroque exercitu appellationem suam tuente, civile discidium exstitit, Emiseni quidem Antonini copiis Romam eum deducuntibus, Macrini vero militibus extra Italiam profectis. ubi manus ad Antiochiam Syriae conseruissent exercitus, victus omnino Macrinus. castris fuga desertis, ad interiectum Byzantio et Chalcedoni fretum capitur et vulneribus confectus exspirat.

11. Cum Antoninus victoria potitus de iis qui Macrini partes secuti fuerant, velut hostibus, poenas sumpsisset, et vitam ceteroqui turpem ac probrosam, magis et circulatoribus deditus, egisset, non tulere Romani effrenem hominis luxum atque libidinem; eoque interempto, et cadavere in frustra discerpto, Alexandrum imperatorem designarunt, itidem ex familia Severi prognatum. hic cum et iuuenis adhuc esset et egregia indole praeditus, fecit ut omnes de imperio spes bonas conciperent, praefectis praetorii constitutis Flaviano et Chresto, viris nec rei militaris imperitis et ad res togatas praeclare disponendas idoneis. verum ubi Mamaea, mater imperatoris, Ulpia-

μητρὸς ἐπιστησάσης αὐτοῖς Οὐλλπιανὸν ἐπιγνώμονα καὶ ὡσπερ
 κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ καὶ νομοθέτης ἦν ἄριστος καὶ τὸ πα-
 ρὸν εὖ διαθεῖναι καὶ τὸ μέλλον εὐστόχως συνιδεῖν δυνατός, ἐπὶ
 τούτῳ δυσχεράναντες ἀναίρεσιν αὐτῷ μηχανῶνται λαθραῖαν οἱ
 5 στρατιῶται. ἀισθομένης δὲ τούτου Μاماίας, καὶ ἅμα τῷ φθάσαι
 τὴν ἐπίστασιν τοὺς ταῦτα βουλευσάντας ἀνελεύσεως, κέρριος τῆς τῶν
 ὑπάρχων ἀρχῆς Οὐλλπιανὸς καθίσταται μόνος. ἐν ὑποψίᾳ δὲ
 τοῖς στρατοπέδοις γενόμενος (τὰς δὲ αἰτίας ἀκριβῶς οὐκ ἔχω διεξελ-
 θεῖν· διάφορα γὰρ ἰστορήκασιν περὶ τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως) ἀναι-
 10 ρεῖται στάσεως κινήσεως, οὐδὲ τοῦ βασιλέως ἀρκέσαντος αὐτῷ
 πρὸς βοήθειαν. (12) ἐντεῦθεν οἱ στρατιῶται κατὰ βραχὺ τῆς
 πρὸς Ἀλέξανδρον ἐνόλιας ἀποστατοῦντες ἀπρόθυμοι περὶ τὰς τού-
 του προστάξεις ἐφαίνοντο, καὶ δέει τοῦ μὴ παθεῖν τι διὰ τὴν
 ῥᾶθυμίαν εἰς στάσεις ἐχώρου, συστραφεύτες τε παρήγαγον Ἀν-
 15 τώνιον εἰς βυσιλείαν. ἐπεὶ δὲ τὸν ὄγκον οὐκ ἐνεγκὼν τῆς ἀρχῆς
 φρογῆ κατέστησεν ἑαυτὸν ἀφανῆ, καὶ Οὐράνιος δὲ τις ἐκ δουλείου
 γένους ἀναρρηθῆεις παραρρημα μετὰ τῆς ὑλουργίδος Ἀλεξάνδρου
 προσήχθη, τὸ μὲν κατὰ τοῦ βασιλέως ἠδῆύετο μῖσος, ὃ δὲ ἐπὶ
 τοῖς πανταχόθεν περιεστῶσιν ἀπορούμενος τῷ τε σώματι καὶ τοῖς
 20 κατὰ φύσιν λογισμοῖς ἀλλοιότερος ἦν, ὥστε καὶ φιλαργυρίας αὐ-
 τῷ νόσον ἐνακτῆσαι καὶ χρημάτων ἐγκείσθαι συλλογῇ, ταῦτά τε
 παρὰ τῇ μητρὶ θησαυρίζειν. (13) ἐχόντων δὲ αὐτῷ τῶν πραγμά-
 των οὐχ ὑγιῶς, τὰ περὶ Παιονίαν καὶ Μυσίαν στρατεύματα

num eis arbitrum quasique consortem officii praefecisset, quod et iuriscon-
 sultus esset praestantissimus et recte res disponere praesentes ac futura pro-
 spicere posset, offensi milites mortem homini clandestinam moliantur. id
 cum animadvertisset Mamaea, statimque detectis insidiis horum consiliorum
 auctores e medio sustulisset, Ulpiano soli praefectorum praetoriorum munus com-
 mittitur. sed quod exercitibus in suspicionem venisset de causis quas equidem
 accurate dicere non habeo, quando de ipsius instituto diversa litteris predita
 sunt, seditione mota trucidatur, cum ne ipse quidem imperator ei opem ferre
 potuisset. (12) secundum haec paulatim milites a pristina in Alexandrum
 benevolentia recedentes ad obeunda ipsius imperia segnes se praebere; veriti-
 que ne quid ob ignaviam eis accideret mali, ad seditiones tendere; secuto-
 que concursu quendam Antonium ad imperium producere. sed cum is re-
 cusata imperii mole fuga se hominum ex oculis subduxisset, et praeterea
 Uranius quidam ex servili genere designatus confestim vna cum purpura de-
 ductus ad Alexandrum fuisset, conceptum quidem adversus imperatorem
 crescebat odium; ipse vero quid in circumstantibus undique periculis faceret
 haesitans, et corpore mutatus erat et inditis a natura dotibus animi, adeo
 quidem ut eam avaritiae morbus invaderet, totusque colligendis pecuniis in-
 cumbens apud matrem eas reconderet. (13) hoc modo male affectis rebus,
 qui erant in Pannonia Moesiaque exercitus, alienis ab ipso iam pridem ani-

καὶ πρότερον ἀλλοτρίως πρὸς αὐτὸν διακείμενα, τότε δὴ μᾶλλον πρὸς ἀπόστασιν ἐξηρέθιστο. τραπέντα δὲ εἰς νεωτερισμὸν ἄγει Maximinus. Μαξιμίῳ εἰς βασιλείαν, τότε τῆς Παιονικῆς ἴλης ἐξηγησόμενον. a. 235 καὶ Μαξιμίῳ μὲν τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις ἀγέλας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐξώρμησεν, ἀπαρασκευά τῷ βασιλεῖ ὄξον οὐόμενος ἐπιθήσεισθαι. Ἀλέξανδρος δὲ ἐν τοῖς περὶ τὸν Ῥήνον ἔθνεσι διατρίβων, κάκεισε τὰ νεωτερισθέντα μαδῶν, τῆς ἐπὶ τὴν Ῥώμην εἶχετο πορείας. ἐπαγγελλόμενος δὲ τοῖς στρατιώταις καὶ αὐτῷ Μαξιμίῳ συγγνώμην εἰ τοῖς ἐγχειρηθεῖσιν ἐνδοῖεν, ὡς οὐχ οἴδῃς τε γέγονε τούτους ὑπαγαγέσθαι, πύσαις ἀπογνοῦς ταῖς ἐλλείσιν ἑαυτὸν ἐπιδέδωκε τρόπον τινὰ τῇ σφαιρῇ. Μαμαῖα δὲ προελθούσα μετὰ τῶν ὑπάρχων ἐκ τῆς αὐλῆς ὡς δὴ τὴν ταραχὴν καταπαύσουσα αὐτὴ τε κατασφάττεται καὶ οἱ ὑπαρχοὶ σὺν αὐτῇ.

Τῆς δὲ βασιλείας ἤδη βεβαίως παρὰ Μαξιμίῳ κατεχομένης, ἐν μεταμελείᾳ πάντες ἦσαν ὡς τυρυννίδα πικρὰν μετρίας 15 ἀλλαξάμενοι βασιλείας. γένους γὰρ ὧν ἀφανοῦς, ἕμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν, ὅσα φύσει προσῆν αὐτῷ πλεονεκτήματα, τῇ τῆς ἔξουσίας ἐξηφάνιζε παρηρησία καὶ πᾶσιν ἀφόρητος ἦν, οὐχ ὑβρίζων εἰς τοὺς ἐν τέλει μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ πύσης ὠμότητος τοῖς πράγμασι προσιών, μόνους δὲ θεραπεύων τοὺς συκοφάντας, 20 ὅσοι μάλιστα τοὺς ἀπράγμονας κατεμήννον ὡς θφειλοντάς τι τοῖς βασιλικῶς ταμείοις. ἤδη δὲ καὶ εἰς φόβους ἀκρίτους ἐχώρει χρημάτων ἐπιθυμία, καὶ ὅσα τῶν πόλεων ἦν οἰκεία ἐποίει, μετὰ τοῦ

2 ἐξερέθιστο LP.

18 ἐξέφανε R ex LP.

mis, tunc magis ad defectionem irritabantur. Ideoque ad studium rerum novarum conversi Maximinum ad imperium efferunt, id temporis alae Pannonicae ducem. Maximinus omnibus copiis praesentibus coactis in Italiam profectus est, arbitratus se facilius imperatorem adhuc imparatum aggressurum. Alexander autem apud sitas ad Rhenum gentes commorabatur, ibique rerum novatarum accepto nuntio Romam continuis itineribus contendebat; cumque tam militibus quam ipsi Maximino veniam polliceretur, si a coeptis desisterent, posteaquam diu parentes efficere non poterat, spe omni abiecta se ipsum quodam modo caedi obtulit. Mamaea vero cum praefectis egressa praetorio, quasi tumultum sedatura, cum praefectis et ipsa necatur.

Maximino iam stabilitum detinente imperium, neminem non paenitebat quod acerbam tyrannidem moderato cum imperio commutasset. nam obscuro natus genere Maximinus, cum primum accepisset imperium, quibus a natura praeditus esset vitiis, ipsa potestatis licentia prodidit; adeoque cunctis erat intolerabilis, non tantum iniuriis afficiens in dignitate constitutos, verum etiam cum omni crudelitate negotia tractans, solosque calumniatores colens, qui praesertim cupidos quietis homines deferebant velut imperatorii fasci debitores. avaritia denique motus ad caedes inaudita causa progrediebatur; et quas municipiorum erant, sibi vindicabat, facultates praeterea

καὶ τοὺς οὐκ ἄριστους τῶν οὐσιῶν ἀφαιρεῖσθαι. (14) βαρυνομένων δὲ τῶν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐθνῶν ἐπὶ τῇ λίαν ὤμότητι καὶ συνταρατομένων ἐπὶ ταῖς προφανέσι πλεονεξίαις, οἱ τὴν Διβύην οἰκοῦντες Γορδιανὸν καὶ τὸν ὁμώνυμον τούτῳ παῖδα βασιλέας ἀναδεί- Gordiani.
 5 ξαντες, ἔστειλαν ἐν Ῥώμῃ πρέσβεις ἄλλους τε καὶ Οὐαλεριανόν, a. 237
 δς τοῦ ὑπαιτωκοῦ τάγματος ὧν ἐβασίλευσεν ὕστερον. ἡ δὲ σύγκλητος τὸ πρᾶχθὲν ἀσμενίσασα παρεσκευάσατο πρὸς τὴν τοῦ τυράννου καθαιρέσιν, τοὺς τε στρατιώτας εἰς ἐπανάστασιν ἐρεθίζουσα καὶ τὸν δῆμον ἀναμιμνήσκουσα τῶν εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ
 10 κοινῇ πάντων ἀδικημάτων. ἐπεὶ δὲ πῦσι ταῦτα ἰδόμενοι, προχειρίζονται τῆς βουλῆς ἄνδρας εἴκοσι στρατηγίας ἐμπείρους, ἐκ τούτων αὐτοκράτορας ἐλόμενοι δύο, Βαλβίνον καὶ Μάξιμον· καὶ προκαταλαβόντες τὰς ἐπὶ τὴν Ῥώμην φερούσας ὁδοὺς ἔτοιμοι πρὸς τὴν ἐπανάστασιν ἦσαν. (15) τοῦ δὲ Μαξιμίμου τούτων ἀπυγ-
 15 γελθέντων ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμήσαντος ἕμα τοῖς Μαυρουσίοις καὶ Κελτικοῖς τέλεισιν, οἱ μὲν τὴν Ἀκυλῆϊαν τεταγμένοι φυλάττειν ἀποκλείσαντες αὐτῷ τὰς πόλεις ἐς πολιορκίαν καθίσταντο, τῶν δὲ συναραμένων αὐτῷ μόλις τὸ κοινῇ λυσιτελοῦν ἐλομένων συμφορησάντων τε τοῖς καθελεῖν τὸν Μαξιμίον ἐσπονδακόσιν, εἰς
 20 ἕξαχτον ἐληλακῶς κινδύνου προσάγει τὸν παῖδα τοῖς στρατιώταις ἰκέτην, ὡς ἀρκέσοντα διὰ τὴν ἡλικίαν εἰς οἶκτον ἐκ τῆς ἀργῆς αὐτοῦ μεταστῆσαι. τῶν δὲ θυμῷ μιλῶν τὸν τε νέον οἰκτρῶς ἀνελόντων καὶ αὐτὸν παραχρῆμα κατασφραζάντων, ἐπελθὼν τις

7 παρεσκευάσατο P.

suas municipibus ipsis eripiens. (14) quare cum subiectae Romanis gentes crudelitatem nimiam graviter molesteque ferrent, et ob manifestas rapacitates tumultuarentur, Africi Gordiano eique cognomine filio designatis imperatoribus, cum alios Romam legatos misere, tum Valerianum virum consularem, qui deinceps imperio potitus est. senatus eo quod actum fuerat cupide probato, ad deiciendum imperio tyrannum se comparat, milites ad rebellionem concitans, et in memoriam populo revocans iniurias tum privatis tum reipublicae illatas. cum universis haec probarentur, e senatu XX viros deliquit artis imperatoriae peritos. ex his summa cum potestate constitutis duobus, Balbino atque Maximo, praeceptisque Romam ducentibus itineribus, parati ad resistendum erant. (15) Maximino autem post allatas harum rerum nuntios Romam movente cum Maurusiis et Celticiis ordinibus, Aquileiae praesidarii propter oclusas ei portas obsidione cincti fuerunt: ipse vero, suarum partium hominibus vix tandem boni publici causam amplexis, et extremum periculum redactus filium militibus supplicem obtulit, veluti propter aetatem sufferendum ad eos ab ira ad commiserationem revocandos. at cum illi maiore iracundia fervidi iuvenem miserabiliter interfecissent, et ipsum

καὶ τὴν κεφαλὴν χωρίσας τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀπήγαγε, σημεῖον ἐμφανὲς τοῦτο τῆς νίκης ποιούμενος. ταύτη τοίνυν ἀπαλλαγέντες τοῦ θένους τὴν ἐκ Λιβύης τῶν βασιλέων ἀνέμενον ἄφιξιν.

Gordianus
iun.
a. 238

16. Τῶν δὲ βία χειμῶνος ἐν τῷ πλεῖν ἀπολομένων, Γορδιανῷ πατέρου τούτων ὄντι παιδί τὴν τῶν ὄλων ἡγεμονίαν ἢ γερού-
5 σία παρέδωκεν, ἀφ' οὗ τῆς προλαβούσης κατηφείας ὁ Ῥωμαίων ἀνέτετο δῆμος, τοῦ βασιλέως σκηναίοις τε καὶ γυμναίοις ἀγῶσι τοὺς πόλιτας ἀπαγαγόντος. πάντων δὲ ὡσπερ ἐκ κέρου βαθείας ἀνασφηλάντων, ἐπιβουλή κατὰ τοῦ βασιλέως λαθραία συνίσταται, Μαξιμίου καὶ Βαλβίνου στρατιώτας αὐτῷ τινὲς ἐπαναστησάντων· 10 ἧς φωρομείσεως αὐτοὶ τε οἱ τῆς σκευωρίας ἄρξαντες ἀναιροῦνται καὶ τῶν κοινωνησάντων αὐτοῖς οἱ πολλοί. (17) μετ' οὗ πολὺ δὲ καὶ Καρχηδόνιοι τῆς τοῦ βασιλέως εὐνοίας ἀλλοτριωθέντες Σαβιανὸν εἰς βασιλείαν παράγουσι· Γορδιανῷ δὲ κινήσαντος τὰς ἐν Λιβύῃ δυνάμεις, ἐπανελθόντες πρὸς αὐτὸν τῇ γνώμῃ τὸν μὲν 15 ἐπιθέμενον τῇ τυραννίδι πυραδιδόασιν, συγγνώμης δὲ τυχόντες τῶν περισχόντων αὐτοῦς κινδύνων ἠλευθερώθησαν. ἐν τούτῳ δὲ πρὸς γάμον ἄγεται Γορδιανὸς Τιμησιακλέους θυγατέρα, τῶν ἐπὶ παιδεύσει διαβοήτων ἀνδρός, ὃν ὑπιορχον τῆς αὐτῆς ἀναδείξας ἔδοξε τὸ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας τῇ κηδεμονίᾳ τῶν πραγμάτων 20 ἔλλειπον ἀναπληροῦν.

1 ἀπήγαγε LP.

8 Casaubonus (ad Capitol. p. 194) haec deesse credit: ἀπὸ τῆς ἐννοίας τῶν προγεγονότων δυσχερῶν αὐτοῦς ἀπ. uti Capitolin. c. 3: ut ea quae fuerant asperae gesta, mitigaret. Stephanus inserendum censet ἀπ' αὐτῆς ἀπ. R. usitatius διαγαγόντος.

quoque confestim trucidassent, accedens quidam caput a corpore reciduum Romam tulit, idque signum victoriae manifestum exhibuit. quapropter omni metu liberati adventum imperatorum ex Africa praestolabantur.

16. Sed huiusmodi vi tempestatis inter navigandum extinctis, Gordiano alterius filio senatus summam rerum tradidit; a quo tempore populus Romanus de superiori maestitia remisit, imperatore per scenicos gymnasticosque ludos ab ea cives avocante. cunctis autem velut ex profundo sopore iam recreatis, adversus imperatorem clandestinae quaedam insidiae parantur, Maximi et Balbini opera quibusdam in eum militibus concitatis; quibus insidiis detectis tam ipsi sceleris auctores quam alii participes non pauci caeduntur. (17) non multo post et Carthaginienses a benevolentia principis alienati Sabianum ad imperium efferunt. sed cum Gordianus copias Africanas excivisset, animis cum eo reconciliatis affectatorem tyrannidis dedunt, et impetrata delictorum venia periculis imminensibus erepti sunt. dum haec geruntur, Gordianus uxorem ducit Timesiclis filiam, nobilis ex doctrina viri; quem ubi praefectum praetorii creasset, visus est id quod curationi rerum propter aetatem ipsius sane teneram deesset supplere.

18. Ἦδη δὲ τῆς βασιλείας οὔσης ἐν ὀχυρῷ, Πέρσαι τοῖς κατὰ τὴν ἐφάν ἔθνεσιν ἐπιέναι προσεδοκῶντο, τὴν ἀρχὴν Σαυῶρον παραλαβόντος μετὰ Ἀρταξέρξην τὸν ἀπὸ Παρθυαίων αὐτίς εἰς Πέρσας τὴν ἀρχὴν μεταστήσαντα· μετὰ γὰρ Ἀλέξανδρον τὸν 5 Φιλίππου καὶ τοὺς διαδεξαμένους τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν Ἀντιόχου τῶν ἄνω σατραπειῶν ἄρχοντος, Ἀρσάκης ὁ Παρθυαῖος διὰ τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν Τηριδάτην ἔβριον ἀγανακτήσας, πόλεμον πρὸς τὸν Ἀντιόχου σατράπην ἀράμενος, αἰτίαν δέδωκε Παρθυαίους ἐκβαλοῦσι Μακεδόνας εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἀρχὴν περιστήσαι. τότε 10 τοῖσιν ἐπὶ Πέρσας ὁ βασιλεὺς ἦει παρασκευῇ τῇ πάσῃ. τοῦ δὲ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ δόξαντος ἐν τῇ πρώτῃ μάχῃ κειρατηκέναι, Τιμησιακῆς ὁ τῆς αὐλῆς ὑπαρχος τελευτήσας ἠλάττωσε πολλὰ τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπὶ τῇ ἀσφαλείᾳ τῆς ἡγεμονίας πεποίθησιν. Φιλίππου γὰρ ὑπάρχου προχειρισθέντος, κατὰ βραχὺ τὰ τῆς εἰς 15 τὸν βασιλεῦ τῶν στρατιωτῶν ἐνόησας ὑπέροει. ὀρμώμενος γὰρ ἐξ Ἀραβίας, ἔθνονος χειριστοῦ, καὶ οὐδὲ ἐκ τοῦ βελτιονος εἰς τύχης ἐπίδοσιν προελθῶν, ἅμα τῷ παραλαβεῖν τὴν ἀρχὴν εἰς ἐπιθυμίαν βασιλείας ἐτρέπη· καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς εἰς τὸ νεωτερίζειν ἐπιφρεπεῖς οἰκειούμενος, ἐπειδὴ τὴν τῶν στρατιωτικῶν σιτήσεων 20 συγχομιδὴν ἄλις ἔχουσαν εἶδεν, ἔτι τοῦ βασιλέως περὶ Κάρρας καὶ Νισιβίν σὸν τῷ στρατῷ διατριβόντος αὐτὸς ἐνδοτέρω τὰς ναῦς, αὐτὴν στρατιωτικὴν τροφὴν εἶχον, εἰσιέναι διέταττεν, ὡς ἂν ἡ στρατιὰ λιμῷ πιεζομένη καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων ἀνασταίῃ

4 γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν L. 21 Capitolin. Gord. 29: *artibus Philippi primum naues frumentariae sunt auersae: deinde in loca ducti sunt milites, in quibus annona haberi non potest.* R.

18. Iam confirmato imperio, Persae aggressuri provincias orientales expectabantur, cum regnum eorum Sapor accepisset post Artaxerxem, qui Parthis illud ereptum rursus ad Persas transtulerat. nam post Alexandrum Philippi filium, et huius in imperio Macedonum successores, Antiocho superioribus illis satrapis imperante Arsaces Parthus, propter illatam fratri Tiri-dati contumeliam bello adversus Antiochi satrapam suscepto, Parthis auctor fuit ut eiectis Macedonibus regnum sibi vindicaretur. imperator igitur universo cum apparatu contra Persas movet. cumque Romanus exercitus primo praelio superior existisse visus esset, Timesicles praefectus praetorio vita sanctus non parum imperatoris de securitate regni fiduciam imminuit. nam Philippe in eius locum suffecto paulatim benevolentia militum erga imperatorem extincta est. ortus enim Philippus ex Arabia, gente nequissima, nec a meliori loco ad ampliorem fortunam progressus, ut primum hunc magistratum accepit, ad imperii se convertit affectationem; conciliansque sibi milites ad res novas propensos, quod militares annonas abunde convehi cerne-ret, imperatore propter Carras et Nisibin adhuc cum exercitu haerente, naues, quae commentum militarem continebant, ad interiora penetrare iussit, ut fame pressus et inopia rerum necessariorum exercitus ad seditionem com-

πρὸς στάσι. (19) ἐκβάσης δὲ εἰς ἔργον αὐτῷ τῆς σκέψεως, οἱ στρατιῶται πρόφασιν τὴν τῶν ἀνωγαλιῶν ἔνδειαν ποιησάμενοι, σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τὸν Γορδιανὸν περιστάντες ὡς αἴτιον τῆς τοῦ Philippus. α. 244 τῷ συγκαίμενον περιθίντες. ὁ δὲ πρὸς μὲν Σαπώρην ἔθροτο φίλιαν 5 ἐνώμοτον, λύσας δὲ τὸν πόλεμον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἔξορμᾶ, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀδραῖς διαδόσεισι θεραπεύων, εἰς δὲ τὴν Ῥώμην ἐκπέμπων τοὺς ὅτι νόσῳ τετελεσθήκε Γορδιανὸς ἀγγελοῦντας. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, τοὺς ἐν τέλει τῆς βουλῆς λόγοις ἐπιεικέσις ὑπαγαγόμενος ᾧήθη δεῖν τὰς μεγίστας τῶν ἀρχῶν τοῖς 10 οἰκειότατα πρὸς αὐτὸν ἔχουσι παραδοῦναι, καὶ Πρίσκον μὲν ἀδελφὸν ὄντα τῶν κατὰ Συρίαν προεστήσατο στρατοπέδων, Σεβηριανῶ δὲ τῷ κηδεστῇ τὰς ἐν Μυσίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ δυνάμεις ἐπίστευσε. (20) τοῦτω δὲ βεβαίως ἔξεν τὴν ἀρχὴν οἰηθεὶς αὐτὸς ἐπὶ Κάρπους ἐστράτευεν ἤδη τὰ περὶ τὸν Ἰστρον λήισαμένους. μάχης 15 δὲ γενομένης οὐκ ἐνεγκόντες οἱ βάρβαροι τὴν προσβολήν, εἷς τι φρούριον συμφυγόντες ἐν πολιορκίᾳ καθίσταντο. θρασυάμενοι δὲ τοὺς ἔξ αὐτῶν ἄλλους ἄλλη διασπαρέντας αὐθις συνειλεγμένους, ἕμα τε ἀνεθάρρησαν καὶ ὑπεξελθόντες τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ συνέπιπτον. οὐχ ὑποστάντες δὲ τὴν τῶν Μαυροσίων ὁρμὴν λό- 20 γους περὶ σπονδῶν ἐποίησαντο, οἷς ὁ Φίλιππος ῥᾶον θέμενος ἀνεχώρει. πολλῶν δὲ κατὰ ταῦτὸν ἐμπειουσῶν ταραχῶν τοῖς πράγμασι, τὰ μὲν κατὰ τὴν ἔφωιν ταῖς τῶν φόρων εἰσπράξεισι καὶ

1 ἐκβάσης Heumannus: libri ἐκβασις. 21 ῥᾶον pro ῥαδίως. sic β. 23 10. et 80 6. R. 23 ταῖς τε τῶν S.

moveretur. (19) eventu consilio respondente, milites arrepta de penuria commeatus occasione Gordianum tumultuose adorti veluti cuius culpa periret exercitus, interficiunt, et Philippum ex composito purpura vestiunt. is sacramentis intervenientibus, amictia cum Sapore constituta belloque sopito, Romam proficiscitur, militum animos amplis largitionibus demulcens, Romanique nuntios mittens, qui Gordianum morbo extinctum dicerent. ubi Romam venisset, ordinis senatorii viris oratione benigna sibi conciliatis, magistratus amplissimos hominibus sibi coniunctissimis tradendos statuit. itaque Priscum fratrem Syriacis exercitibus praefecit, Severiano genero Moesiae Macedoniaeque copiis creditis. (20) hoc modo stabili se potiturum imperio arbitrasset, ipse contra Carpos expeditionem suscepit, qui iam Istro vicina loca populabantur. proelio conserto, cum impressionem barbari non sustinerent, fuga quoddam ad castellum facta obsidebantur. ubi suos hinc inde dispersos rursus colligi cernerent, receptis animis egressi Romanum in exercitum irruerant. sed quod impetum Maurorum ferre non possent, mentionem pangendi foederis iniecerunt; quibuscum Philippus eo non difficulter inito discessit. cum autem rerum perturbationes eodem tempore plures incidissent, orientales quidem partes tum exactionibus tributorum gravatae,

τῷ Πρίσκῳ, ἄρχειν τῶν ἐκείσε καθεσταμένον ἐθνῶν, ἀφύρηντον ἄπισιν εἶναι βιασνόμενα, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ νεωτερίζειν τραπέντα, τὸν Ἰωταπιανὸν παρήγγυον εἰς τὴν τῶν ὄλων ἀρχήν, τὰ δὲ Μυσῶν τάγματι καὶ Παιόνων Μυρίνον. (21) συντραραχθέν-
 5 τος δὲ ἐπὶ τούτοις Φιλίππου, καὶ δεομένου τῆς γεροσιίας ἢ συλλαβέσθαι οἱ πρὸς τὰ καθεστῶτα ἢ γούν, εἰ τῇ αὐτοῦ δυσαιρεστοίῳ ἀρχῇ, ταύτης ἀφεῖναι, μηδεὶς δὲ τὸ παράπαν ἀποκρινομένου, Δέκιος καὶ γένοι προέχων καὶ ἀξιώματι, προσέτι δὲ καὶ πύσιαις διαπρέπων ταῖς ἀρεταῖς, μάτην ἔλεγεν αὐτὸν ἐπὶ τούτοις ἀγωνιᾶν·
 10 ῥᾶον γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ταῦτα διαφθαρήσεσθαι, τὸ βέβαιον ἔχειν οὐδαμῶθεν δυνάμενα. ἐκβάντων δὲ εἰς ἔργον ὧν ὁ Δέκιος ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐτεκμήρατο πείρας, τοῦ Ἰωταπιανοῦ τε καὶ Μαρρίνου σὺν οὐ πολλῷ πόνῳ καθαιρεθέντων, οὐδὲν ἤττον ἐν φόβοις ὁ Φιλίππος ἦν, τὸ τῶν στρατιωτῶν μῖσος περὶ τοὺς ἐκείσε ταξιάρχους καὶ ἡγεμόνας εἰδώς. παρεκάλει τοίνυν τὸν Δέκιον τῶν ἐν Μοσσία καὶ Παιονίᾳ ταγμάτων ἀναδέξασθαι τὴν ἀρχήν. τοῦ δὲ διὰ τὸ καὶ ἑαυτῷ καὶ Φιλίππῳ ταῦτα ἀξύνφορα ἡγείσθαι παραιτουμένον, τῇ Θεταλικῇ λεγομένη πειθανύγκῃ χρησόμενος ἐκπέμπει κατὰ τὴν Παιονίαν αὐτόν, σωφρονοιούντα τοὺς ἐκείσε τὰ Μυρίνου φρονήσαντας. οἱ δὲ ταύτῃ στρατιῶται τὸν Δέκιον ὄρωντες τοῖς ἡμαρτηκόσιον ἐπεξιόντα, κάλλιον εἶναι σφίσιν ἡγήσαντο

3 In nummis nomen Iotapiani non occurrere docet Spanhemius (diss. de p. et u. n. t. II p. 261), quamobrem Pacatianum, quod nomen in nummis vidit, verius esse existimat. R. 4 πράγματα LP: corr. S. 12 Τακιανοῦ LP. τοῦ expunxerim.

tum quod Priscus iis provinciis cum imperio praeesse iussus intolerabilis omnibus esset, ideoque novas ad res conversae Iotapianum ad summam rem provexerunt, itidemque Moesorum Pannoniorumque legiones Marinum. (21) ob has res conturbato Philippo, senatumque rogante, vel opem ad rem praesentem statum sibi ferrent, vel si sum eis displiceret imperium, hoc ipsum abdicarent, nemine prorsus quicquam respondente, Decius familia dignitateque praestans et omni praeterea virtutum genere ornatus frustra dixit ob haec cum trepidare. quippe levi momento futurum ut per se ipsa haec evanescerent, quod nulla possent ex parte stabilitatem aliquam habere. his Decii coniecturis, quas ex ipso rerum usu sumpserat, licet eventus reapse respondisset, Iotapiano Marinoque non magno labore deturbatis, nihilo tamen minus in meta Philippus versabatur, qui odium militum erga tribunos et duces in iis locis perspectum haberet. itaque Decium obsecrabat ut eorum legionum, quae essent in Moesia Pannoniaque, imperium susciperet. illo recusante, quod istuc neque sibi neque Philippo expedire duceret, Thesalica, quam vocant, persuasione Philippus usus, quae esset cum coactione coniuncta, hominem ablegat in Pannoniam, castigaturum ibi Marini factionis complices. at illorum locorum milites cum Decium viderent ad eos multandos venire qui deliquerant, consultius sibi fore putabant, si et periculum,

καὶ τὸν παρὰ πόδας ἀποσεύσασθαι κίνδυνον καὶ ἕμα προστή-
 σασθαι μόναρχον, ὃς καὶ τῶν κοινῶν ἂν ἐπιμεληθεῖη κρεῖσσον
 καὶ οὐδὲν πόνον περιόσται Φιλίππου, πολιτικῆ τε ἀρετῆ καὶ πο-
 λεμικῆ πείρᾳ προήκων. (22) περιθέντες οὖν αὐτῷ τὴν ἀλουρ-
 γίδα, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ λοιπὸν ὀρθωδοῦντα πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων 5
 καὶ ἄνοκτα συνωθοῦσι κηδεμονίαν. Φιλίππος τοίνυν, τῆς τοῦ
 Δεκίου προσαγγελθείσης ἀναρρήσεως αὐτῷ, τὰ στρατόπεδα συνα-
 γαγὼν ἤλαυνεν ὡς ἐπιθησόμενος. οἱ δὲ οὖν τῷ Δεκίῳ, καίπερ
 πολλῶ πλείους εἶναι τοὺς ἐναντίους εἰδότες, ὁμῶς ἐθάφρουν, τῇ
 Δεκίου πεποιθότες ἐπιστήμῃ καὶ περὶ πάντα προνοίᾳ. συμπεσόν- 10
 των δὲ τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις, καὶ τοῦ μὲν τῷ πλήθει τοῦ
 δὲ τῇ στρατηγίᾳ πλεονεκτοῦντος, ἔπεσον μὲν ἐκ τῆς Φιλίππου με-
 ρίδος πολλοί, καὶ αὐτὸς δὲ οὖν αὐτοῖς ἀναιρεῖται, καὶ τοῦ παι-
 δός, ὃν ἔτυχε τῇ τοῦ Καισαρος ἀξίᾳ τιμήσας, ἀποσφωγέντος.
 οὕτω μὲν οὖν Δέκιος τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς ἐγένετο κύριος. 15

23. Τῶν δὲ πραγμάτων διὰ τὴν Φιλίππου περὶ πάντα
 ἐμμέλειαν ταραχῆς πληρωθέντων, Σκύθαι τὸν Τανάϊν διαβάντες
 ἐληΐζοντο τὰ περὶ τὴν Θράκην χωρία· οἷς ἐπεξελθὼν Δέκιος καὶ
 ἐν πάσαις κρατήσας ταῖς μάχαις, παρελόμενος δὲ καὶ τῆς λείας
 ἦν ἔτυχον εἰληφότες, ἀποκλείειν αὐτοῖς ἐπειράτο τὴν οἴκαδε ἀναχώ- 20
 ρησιν, διασφδεῖραι πανωλεθρία διανοοῦμενος, ὡς ἂν μὴ καὶ αὐτῶν
 ἑαυτοὺς συναγαγόντες ἐπέλθοιεν. Γάλλον δὲ ἐπιστήσας τῇ τοῦ
 Τανάϊδος ὄχθῃ μετὰ δυνάμειος ἀρκούσης αὐτὸς τοῖς λειπομένοις

12 στρατῶ LP.

22 δὲ P.

quod ante pedes esset, amolirentur, et simul principem summae rei publicae
 praeficerent, qui eam melius gereret et absque labore superior futurus esset,
 ut qui civili virtute pariter et usu militari Philippum anteciret. (22) igitur
 amictum purpura Decium, et sibi iam metuentem, ad procurationem rerum
 vel invitum compellunt. Philippus, accepto de appellatione Decii nuntio,
 coactis exercitiibus, velut hostem aggressurus, in eum movit. qui vero sta-
 bant a Decio milites, licet ab adversariis numero se vinci nosset, tamen De-
 cium tam peritiam quam in omnibus rebus providentia freti fidentibus animis
 erant. ubi concurrissent exercitus, altero nomine multitudinalis, altero ducis
 superiore, complures a Philippi partibus occiderunt; inter quos et ipse cum
 filio, quem Caesaris dignitate cohonestaverat, caesus fuit. hoc modo Decius
 summo potitus est imperio.

23. Quia vero plenae perturbationis res erant ob inertem Philippi so-
 cordiam in omnibus, Scythae Tanaim transgressi vicina Thraciae loca praedi-
 agendis infestabant; quos aggressus Decius, et omnibus proeliis superior,
 praedia quoque recepta qua potiti fuerant, quo minus domum revertentur,
 iter eis ocludere conabatur, et universos ad internecionem delere cogitabat,
 ne denuo coactis copiis irruerent. cumque Gallum ad Tanaidis ripam attis

ἔφη. χωροῦντων δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κατὰ νοῦν, εἰς τὸ
 νεωτερίζειν ὁ Γάλλος τραπεῖς ἐπιχειροῦνται πρὸς τοὺς βαρβά-
 ρους, ποιωνῆσαι τῆς ἐπιβουλῆς τῆς κατὰ Δεκίου πυρακαλῶν.
 ἄσμενέστατα δὲ τὸ προσταχθὲν δεξαμένων, ὁ Γάλλος μὲν τῆς ἐπὶ
 5 τῆ τοῦ Ταναΐδος ὄχθῃ φυλακῆς εἶχετο, οἱ δὲ βύρβαροι διελόντες
 αὐτοὺς τριχῆ δέταξαν ἐν τινὶ τόπῳ τὴν πρώτην μοῖραν, οὗ προβέ-
 βλητο τέλημα. τοῦ Δεκίου δὲ τοὺς πολλοὺς αὐτῶν διαφθείραντος,
 τὸ δεύτερον ἐπεγένετο τάγμα· τραπέντος δὲ καὶ τούτου, ἐκ τοῦ
 τρίτου τάγματος ὀλίγοι πληστοὶ τῆ τέλεματος ἐπεφάνησαν. τοῦ
 10 δὲ Γάλλου διὰ τοῦ τέλεματος ἐπ' αὐτοὺς ὀρμήσῃσι τῷ Δεκίῳ ση-
 μήναντος, ἀγνοίᾳ τῶν τόπων ἀπερισκέπτως ἐπελθὼν, ἐμπαγίς
 τε ἅμα τῇ σὺν αὐτῷ δυνάμει τῷ πηλῷ καὶ πανταχόθεν
 ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἀκοντιζόμενος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ
 διεφθάρη, διαφυγεῖν οὐδενὸς δυνηθέντος. Δεκίῳ μὲν οὖν ἄριστα
 15 βεβασίλευσκότι τέλος τοιούτου συνέβη· (24) παρελθόντος δὲ εἰς Gallus.
 τὴν ἀρχὴν τοῦ Γάλλου, καὶ σσναναδείξαντος ἐαυτῷ τὸν παῖδα a. 251
 Οἰολουσιανὸν βασιλέα, μόνον τε οὐχὶ βοῶντος ὡς ἔξ ἐπιβουλῆς
 αὐτοῦ Δέκιος μετὰ τοῦ στρατεύματος διεφθάρη, τὰ τῆς ἐθιμ-
 ρίας τῶν βαρβάρων αὐξήν ἐλάμβανεν· οὗ γὰρ μόνον ἐπανελθεῖν
 20 αὐτοῖς εἰς τὰ οἰκίᾳ ξυνηώρει μετὰ τῆς λείας ὁ Γάλλος, ἀλλὰ
 καὶ χρημάτων τι μέτρον ἔτους ἐκάστου χορηγεῖν ὑπέσχετο, καὶ
 τοὺς αἰχμαλώτους, οἳ μάλιστα τῶν ἐπατριδῶν ἦσαν, ἐνεδίδου

5 τῆ add S.

magnis cum copiis collocasset, ipse cum reliquis ad hostem propius accedebat.
 rebus ex animi sententia succedentibus, Gallus ad molliendum res novas
 conversus, ablegatis ad barbaros suis, ut in societatem insidiarum adversus
 Decium venirent hortabatur. illis cupidissime quod imperatum erat acce-
 ipientibus, Gallus quidem custodiendae ripae Tanais intantus erat, barbari
 vero trifariam divisi quodam in loco primam aciem instructam collocabant,
 quem locum palus quaedam a fronte muniebat. ubi multos ex eis Decius in-
 teremisset, legio secunda supervenit; qua ipsa quoque in fugam acta, pauci
 quidam ex acie tertia propter paludem conspecti sunt. ibi cum Gallus De-
 cio significasset ut eos per ipsam paludem invaderet, imprudenter ob locorum
 ignorantiam progressus, et cum copiis quas secum ducebat in luto defixus,
 et a barbaris undique telis petitus, cum iis quos propter se habebat, nemine
 prorsus evadendi facultatem nacto, periit. ac Decius quidem optime ad-
 ministrato regno huiusmodi finem habuit. (24) Gallus vero cum ad imperium
 pervenisset, ac Volnsianum filium Augustum appellasset, tantumque non cla-
 maret Decium cum exercitu suis insidiis perditum, prosperae barbarorum res
 incrementum cepertunt. non enim cum praeda tantum Gallum eis ut suos
 intra fines redirent permisit, verum etiam quotannis certam pecuniae sum-
 mam dare promisit, et ex captivis nobilissimum quemque pro libidine abduci

κατ' ἔξουσίαν ἀπάγειν, ὧν οἱ πλείους ἐκ τῆς ἐν Θρακίᾳ Φιλιππουπόλειως ἀλούσης ἔτυχον ελλημμένοι.

25. Ταῦτα οὖν οὕτως ὁ Γάλλος διακτικῶς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, μέγα φρονῶν ἐπὶ τεθείσῃ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰρήνην· καὶ τὴν μὲν ἀρχὴν εὐφρόμως τῆς Δεκίου βασιλείας ἐμμένητο, καὶ ὅτ' ἐν τῇ περιόντῃ τῶν αὐτοῦ παίδων ἐποιεῖτο· χρόνου δὲ προϋόντος εἰς δέος καταστὰς μὴ ποτέ τινες τῶν εἰς τὰ πράγματα νεωτερίζειν εἰσθότων εἰς μνήμην τῶν Δεκίου βασιλικῶν ἀρετῶν ἀκατρέχοντες τῷ τούτου παιδὶ τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν παραδοῖεν, ἐπιβουλεύει θάνατον αὐτῷ, οὔτε τῆς ποιήσεως οὔτε τοῦ καλῶς ἔχοντος λόγον τινὰ ποιησάμενος. (26) ἐκμελῶς δὲ τοῦ Γάλλον τὴν ἀρχὴν μεταχειριζομένον, Σκύθαι πρῶτον μὲν τὰ πλησιόχωρα σφίσι συνετάρωτον ἔθνη, προιόντες δὲ ὁδοῦ καὶ τὰ μέχρι θαλάττης αὐτῆς ἐληΐζοντο, ὥστε μηδὲ ἐν ἔθνος Ῥωμαίοις ὑπέκουν ἀπόρθητον ὑπὸ τούτων καταλειφθῆναι, πῦσαν δὲ ὡς εἰπεῖν ἀτείχιστον πόλιν καὶ τῶν ὠχυρωμένων τεύχεσι τὰς πλείους ἀλώσαι. οὐχ ἦττον δὲ τοῦ πανταχόθεν ἐπιβρῖσαντος πολέμου καὶ ὁ λοιμὸς πόλεσι τε καὶ κόμαις ἐπιγενόμενος, εἴ τι λελειμμένον ἦν ἀνθρώπων γένος, διέφθειρεν, οὐπω πρότερον ἐν τοῖς φθάσει χρόνοις τοσαύτην ἀνθρώπων ἀπώλειαν ἐργασάμενος. 20

27. Ἐν τούτοις δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ τῶν κρατούντων οὐδαμῶς οἶον τε ὄντων ἀμύναι τῷ πολιτεύματι, πάντα δὲ τὰ τῆς Ῥώμης ἔξω περιορῶντων, αὐθις Γότθοι καὶ Βορονοὶ καὶ Οὐρου-

6 ἐκαυδοποιεῖτο in ora L.

passus est; quorum plerique capta Thraciae Philippopoli hostium in potestatem venerant.

25. His rebus in hunc modum gestis Romam Gallus venit, maguos ob constitutam cum barbaris pacem spiritus gerens. ac initio quidem imperii Deciani memoriam cum honore ac benevolentia usurpabat, et alterum ex filiis eius superstitem adoptabat: sed progressu temporis veritas ne qui rerum novarum studiis assueti, regiarum in Decio virtutum memoriam aliquando suis cum animis repetentes eius filio summam rerum traderent, mortem homini per insidias parat, nec adoptionis ulla nec honesti ratione habita. (26) cum autem negligenter imperium Gallus administraret, primum quidem Scythae provinciae sibi finitimis turbas dabant, deinde paulatim progressi ad ipsum usque mare sita rapinis exhaurebant, adeo quidem ut nulla Romanae ditionis gens ab eis non vastata manserit, sed omnia, prope dixerim, oppida destituta moenibus, et fisdem munitorum magna pars, capta fuerint. nec minus bello, quod undique scaturiundo velut emergerat, luos etiam pestilens in oppidis atque vicis subsecuta, quicquid erat humani generis reliquum, absumpsit; ac nunquam sane superioribus ea saeculis tantam hominum stragem ediderat.

27. Hoc rerum statu cum imperatores rem publicam tueri non possent et omnia extra Romam posita negligenter, rursus Gothi et Borani et Uru-

ροῦνδοι καὶ Κάρποι τὰς κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐληίζοντο πόλεις, εἴ
 τι περιλειμμένον ἦν οικειούμενοι. Πέρσαι δὲ τὴν Ἀσίαν ἐπή-
 5 εσαν, τὴν τε μέσην καταστρεφόμενοι τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ Συρίαν
 προΐοντες ἄχρι καὶ Ἀντιοχείας αὐτῆς, ἕως εἶλον καὶ ταύτην τῆς
 10 ἑώρας πάσης μητροπόλιν οὖσαν, καὶ τοὺς μὲν κατασφάζαντες τῶν
 οἰκητῶρων τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀπαγαγόντες ἅμα λείας ἀναριθ-
 μέτω πλήθει οἴκαδε ἀπήεσαν, πᾶν ὄτιοῦν ἴδιον ἢ δημόσιον τῆς
 πόλεως οἰκοδόμημα διαφθείραντες, οὐδενὸς παντάπασιν ἀντιστάν-
 15 τος. Πέρσαις μὲν οὖν ἐξεγένετο ῥαδίως τὴν Ἀσίαν κατακτή-
 σασθαι πῶσαν, εἰ μὴ τῇ τῶν λαφύρων ὑπερβολῇ περιχαρεῖς
 γεγονότες ἀσμένως ταῦτα περισῶσαι καὶ ἀπαγαγεῖν οἴκοι διενόη-
 θησαν· (28) τῶν δὲ Σκυθῶν ὅσον ἦν τῆς Εὐρώπης ἐν ἀδείᾳ
 πολλῇ νεμομένων, ἤδη δὲ καὶ διαβάντων εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰ
 μέχρι Καπποδοκίας καὶ Πεσινοῦντος καὶ Ἐφῆσου ληισαμένων,
 20 Αἰμιλιανὸς Παιονικῶν ἡγούμενος τάξεων, ἀτόλμους ὄντας τοὺς Αemilianus.
 ἐφ' ἑαυτὸν στρατιώτως ἀντιστῆναι τῇ τῶν βαρβάρων εὐμερῆ a. 253
 παραθαροσύνης ὡς οἷός τε ἦν, καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἀξιώματος ἀναμνή-
 σας, ἐπήει τοῖς ἐφρεθεῖσιν ἐκάισε βαρβάροις ἀπροσδοκῆτως.
 καὶ τοὺς πολλοὺς ἀνελεύων, ἤδη δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἐκείνων γῆν τοὺς
 20 στρατιώτας διαβιβάσας καὶ παραδόξως πᾶν τὸ προσπεσὸν διαφθεί-
 ρας, παρὰ πᾶσάν τε ἐλπίδα τὰ Ῥωμαίοις ὑπῆρκα τῆς ἐκείνων
 μανίας ἐλευθερώσας, αἰρεῖται παρὰ τῶν τῆδε στρατιωτῶν αὐ-

9 fort. ἐξεγένετο ἄν Steph.
 τοῦ τῶν L.

14 Πισινοῦντος P.

17 τοῦ]

gundi et Carpi civitates in Europa diripiebant, quicquid eis superabat, sibi auferentes. Persae vero in Asiam pedem intulerunt, tum Mesopotamiam excidio dantes, tum in Syriam progredientes ad ipsam usque Antiochiam, donec et illam cepere totius orientis metropolim, et incolis eius partim caecis partim in servitute abductis infinita cum praedae copia domum discesserunt, omnibus tam privatis quam publicis civitatis aedificiis, nullo penitus resistente, dirutis. ac Persis quidem in proclivi fuisset tota potūri Asia, si non ob immensam vim spoliolum laetabundi libenter ea servare domumque deportare maluissent. (28) Scythae vero cum, quicquid occuparant in Europa, securi plaeae possiderent, et iam in Asiam quoque transgressi essent, omniaque ad Cappadociam et Pesinuntem et Ephesum usque diripuissent, Aemilianus legionum Pannoniae dux, militibus suis, qui parum animi ad resistendum prosperae barbarorum fortunae habebant, quanto poterat opere confirmatis et dignitate populi Romani eis in memoriam revocata, praeter expectationem barbaros in iis locis repertos aggressus est, cumque magna eorum parte occisa militibusque in barbaricum transductis, quicquid habuisset obvium, nec opinanter exitio dedisset, praeter omnem denique spem imperio Romano subiectos ipsorum furore liberasset, a militibus illis imperator

τοκράτωρ. συναγαγὼν δὲ τὰς αὐτόθι δυνάμεις ἐκ τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων νίκης ἐρρωμενεστέρας γεγενημένηας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἤλαυνεν, ἀπαρασκευῶ τῷ Γάλλῳ βουλόμενος εἰς μάχην ἐλθεῖν. ὁ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἑβίαν πεπραγμένων ἀνήκοος ὢν αὐτὸς μὲν τοῖς παρατυχοῦσι παρσκευάζετο, Οὐαλεριανὸν δὲ ἔστειλε τὰ ἐν Κελ-5 τοῖς καὶ Γερμανοῖς τάγματα οἴσοντα. μετὰ πολλοῦ δὲ τάχους Αἰμιλιανοῦ τῇ Ἰταλίᾳ προσαγαγόντος, ἐπειδὴ πλησίον ἀλλήλων γέγονε τὰ στρατεύματα, πολλῶ τὸν Γάλλον ἐλαττούμενον ταῖς δυνάμεισιν ὁρῶντες οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ ἅμα πρὸς τὸ ἐκμελῆς καὶ ἀνεμίνον τοῦ ἀνδρὸς ἀποβλέποντες, ἀναιροῦσιν αὐτὸν μετὰ τοῦ 10 παιδός, καὶ προσχωρήσαντες Αἰμιλιανῷ κρατύνειν ἔδοξαν αὐτῷ τὴν ἀρχήν. (29) Οὐαλεριανοῦ δὲ μετὰ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις δυνάμεων ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἐλαύνοντος καὶ σὺν πολλῷ πλήθει τὸν Αἰμιλιανὸν καταπολεμῆσαι προθυμουμένου, θεωροῦντες οἱ σὺν αὐτῷ στρατιωτικῶς μᾶλλον αὐτὸν ἢ ἀρχικῶς προσίοντα τοῖς 15 πράγμασιν, ὡς πρὸς βασιλείαν ἀναρμόδιον ἀναιροῦσι.

Valerianus.
a. 253

Παρελθὼν δὲ Οὐαλεριανὸς κοινῇ γνώμῃ πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν σπουδῆν ἐποιεῖτο τὰ πράγματα εἰς διαθεῖναι. Σκυθῶν δὲ ἔξ ἡθῶν ἀναστάντων καὶ Μαρκομανῶν πρὸς τούτοις ἔξ ἐφθό-20 δου τὰ πρόσσοικα τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ χωρῖα λεηλατούντων, εἰς ἔσχατον μὲν ἡ Θεσσαλονίκη περικύστη κινδύνου, μόλις δὲ καὶ σὺν πόνῳ πολλῷ τῆς πολιορκίας λυθείσης τῶν ἔνδον καρτερώς ἀντι-

4 ἐνήκοος R auctore S.

eligitur. Itaque coactis eorum locorum copiis, quae iam ex parte contra barbaros victoria confirmatiores animis erant factae, Italiam versus movet, cum imperatore Gallo manum conserturus; qui per Orientem gesta cum inaudisset, iis ipse copiis quas habebat ad manum semet armabat, et Valerianum Celticis et Germanicis legiones allaturum ablegabat. cum magna celeritate suos Aemilianus in Italiam adduxisset, propeque se constitissent exercitus, qui cum Gallo milites erant, amplitudine copiarum hunc longe inferiorem esse videntes, et simul ad hominis ignaviam negligentiamque respicientes, cum cum filio nocant; quorum quidem in partes Aemiliani transiitione stabilitum eius imperium videbatur. (29) Sed Valeriano cum transalpinis viribus in Italiam pergente, magnaue cum hominum multitudine alacriter Aemilianum debellare cogitante, cum hunc sui potius rei militaris peritum quam imperatoriae cognitionis, veluti non idoneum regno cernerent, de medio tollunt.

Valerianus de communi omnium sententia summum imperium adeptus, magno studio rebus recte constituendis incumbebat. Scythis autem suis ex sedibus egressis, et praeter hos Marcomannis quoque per irruptiones finitima Romano imperio loca depraedantibus, ad extremum redacta periculum Thessalonica fuit; cuius obsidione vix magno labore soluta, fortiter hosti resistan-

σχόντων, ταραχαῖς ἢ Ἑλλάς ἐξητάζετο πᾶσα. καὶ Ἀθηναῖοι μὲν τοῦ τείχους ἐπεμελοῦντο μηδεμιᾶς, ἔξοτε Σύλλας τοῦτο διέφθειρεν, ἄξιωθέντος φροντίδος, Πελοποννήσιοι δὲ τὸν Ἴσθμὸν διετείχιζον, κοινῇ δὲ παρὰ πάσης φυλακῇ τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῆς χώρας ἐγίνετο. (30) συνιδῶν δὲ ὁ Οὐαλεριανὸς τὸν πανταχόθεν ἐπικείμενον τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ κίνδυνον, αἰρεῖται Valerianus et Gallienus. Γαλλιηνὸν τὸν παῖδα τῆς ἀρχῆς κοινωόν. ἐνοχλουμένων δὲ τῶν πραγμάτων ἀπανταχόθεν, αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὴν ἑψῶν ἤλανε Πέρσαις ἀντιστησόμενος, τῷ δὲ παιδί τὰ ἐν τῇ Εὐρώπῃ στρατόπεδα 10 κυρδίδου, τοῖς πανταχόθεν ἐπιούσι βαρβάροις μετὰ τῶν ἐκείσε δυνάμεων ἀντιστήναι παρεγγυήσας. ὄρων δὲ ὁ Γαλλιηνὸς τῶν ἄλλων ἔθνῶν ὄντα τὰ Γερμανικὰ χαλεπώτερα σφοδρότερόν τε τοῖς περὶ τὸν Ῥήνον οἰκοῦσι Κελτικοῖς ἔθνεσιν ἐνοχλοῦντα, τοῖς μὲν τῆδε πολεμοῖς αὐτὸς ἀντετάττετο, τοῖς δὲ τὰ περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰ ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ τὴν Ἑλλάδα προθυμοῦμένοις λήττασθαι τοὺς στρατηγὸς ἕνα τοῖς ἐκείσε στρατεύμασιν ἔταξε διαπολεμῆν. αὐτὸς μὲν οὖν τὰς τοῦ Ῥήνου διαβάσεις φυλάττων ὡς οἶόν τε ἦν, πῆ μὲν ἐκώλυε περαιοῦσθαι, πῆ δὲ καὶ διαβαίνουσιν ἀντετάττετο. πλήθει δὲ παμπόλλῳ μετὰ δυνάμειος ἐλάττονος 20 πολεμῶν, ἐν ἀπόροις τε ὢν, ἔδοξεν ἐν μέρει τὸν κίνδυνον ἐλαττοῦν τῷ σπονδὰς πρὸς τινα τῶν ἡγουμένων ἔθνους Γερμανικοῦ ποιῆσθαι· τοὺς τε γὰρ ἄλλους βαρβάρους ἐκώλυεν οὕτως συνεχεῖς διὰ τοῦ Ῥήνου ποιῆσθαι τὰς διαβάσεις, καὶ τοῖς ἐπιούσιν ἀνθ-

7 Γαλῆνος L.

tibus iis qui in urbe erant, universa turbis Graecia torquebatur. Athenienses reficiendo muro studebant, cui ab eo tempore, quo dirutus a Sulla fuerat, nulla erat adhibita cura: Peloponnesii muro Isthmum obstruebant. publicae vero ab omni Graecia, tutandae causa regionis, excubiae habebantur. (30) Valerianus, animadverso periculo quod imperio Romano cunctis ex partibus immineret, Gallienum filium imperii consortem deligit; et quod undique publicae res infestarentur, ipse versus Orientem movet, ut Persis resisteret, Europaeos exercitus filio tradit, cohortatus eum cum iis ut copiis semet irruentibus undique barbaris opponeret. Gallienus videns Germanicas gentes ceteris infestiores esse, quae accolae Rheni Celticas nationes acris vexarent, hanc partem sibi propugnandam ab hostibus sumit; alii, qui per Italiam Illyricum Graeciamque praedis agendis intenti essent, duces cum eorum locorum exercitiibus bellum facere iussit. ac ipse quidem Rheni transiectus custodiens, quantum praestare poterat, interdum transitu hostes arceat, interdum transeuntibus suos instructos obicit. sed quod ingenti cum multitudinis perexignas ipse copias habens bellum gereret, in angustum iam coactae res ipsae erant, cum inito foedere cum quodam de gentis Germanicae principibus ex aliqua parte periculum minuisse visus fuit. nam ceteros ille barbaros arcebat, quo minus continenter Rhenum trans-

ιστατο. και τὰ μὲν παροικοῦντα τὸν Ῥῆνον ἐν τούτοις ἦν, (31) Βορανοὶ δὲ καὶ Γότθοι καὶ Κάρποι καὶ Οὐρουγοῦνδοι (γένη δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἰστρον οἰκοῦντα) μέρος οὐδὲν τῆς Ἰταλίας ἢ τῆς Ἰλλυρίδος καταλιπόντες ἀθήωτον διετέλουν, οὐδενὸς ἀνδισταμένου, πάντα ἐπινεμόμενοι. Βορανοὶ δὲ καὶ τῆς εἰς τὴν 5 Ἀσίαν διαβάσεως ἐπειρῶντο, καὶ ῥᾶν γε κατεπράξυντο ταύτην διὰ τῶν οἰκοῦντων τὸν Βόσπορον, δέει μᾶλλον ἢ γνώμη-πλοῦτᾶ τε δεδωκότων καὶ ἡγησασμένων τῆς διαβάσεως. ἕως μὲν γὰρ βασιλεῖς αὐτοῖς ἦσαν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεχόμενοι τὴν ἀρχήν, διὰ τε τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ τὸ τῶν ἐμποριῶν ἐνδύμβολον 10 καὶ τὰ παρὰ τῶν βασιλέων αὐτοῖς ἔτους ἐλάχιστον πεμπόμενα δῶρα διετέλουν εἰργοντες ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διαβῆναι βουλομένους τοὺς Σκύθας· ἐπεὶ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους διαφθαρέντος ἀνάξιοι τινες καὶ ἀπερριμμένοι τῆς ἡγεμονίας κατέστησαν κύριοι, δεδιότες ἐφ' ἑαυτοῖς τὴν διὰ τοῦ Βοσπόρου τοῖς Σκύθαις ἐπὶ τὴν Ἀσίαν 15 δεδάκασι πύροdon, πλοίοις αὐτοὺς οἰκείοις διαβιβάσαντες, ἃ πάλιν ἀναλαβόντες ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. (32) τῶν δὲ Σκυθῶν τὰ ἐν ποσὶ πάντα ληϊζόμενων, οἱ μὲν τὴν παραλλίαν οἰκοῦντες τοῦ Πόντου πρὸς τὰ μεσόγεια καὶ ὀχυρώτατα ἀνεχώρουν, οἱ δὲ βάρβαροι τῷ Πιτυοῦντι πρώτῳ προσέβαλλον, τείχει τε μεγίστῳ περι- 20 βεβλημένῳ καὶ λιμένα ἐδορμότατον ἔχοντι. Σουκεσσιανῷ δὲ τῶν ἐκεῖσε στρατιωτῶν ἡγεμόνος καθισταμένου μετὰ τῆς οὐαης αὐτόθι δυνάμειως ἀντιστάντος καὶ τοὺς βαρβάρους ἀποδιώξαντος,

21 Σηκασον Ρ.

irent, et irruentibus obstabat. ac Rheni quidem accolarum haec erat condicio. (31) Borani vero et Gothi et Carpi et Urugundi (nationum haec nomina propter Istrum sedes habentium) nullam nec Italiae nec Illyrici partem a continuis vastationibus immunem relinquabant, omnia nemine resistente diripientes. et quidem Borani in Asiam quoque transiicere conabantur; idque per incolas Bospori sane quam facile obtinuerunt, qui metu potius quam animi voluntate adducti naves eis dederunt et in transiicendo duces fuerunt. quam enim diu reges illi habebant, filiis in regnum paternum succedentibus, partim propter amicitiam cum populo Romano et commerciorum opportunitatem, partim propter ea munera quae ab imperatoribus quottannis eis mittebantur, Scythas in Asiam transiicere volentes arcere non desinebant. verum posteaquam extincto genere regio quidam viles et abiecti principatum obtinuissent, sibimet ipsi metuentes, Scythis adeundae per Bosporum Asiae facultatem concesserunt et suis eos navibus transvexerunt; quibus deinde receptis domum remearunt. (32) ceterum Scythis obvia quaeque depraedantibus, qui maritima Ponti loca incolebant, ad mediterranea maximeque munita migrabant. barbari vero Pityuntem primam adorti sunt, muro maximo circumdatam et portum commodissimum habentem. sed cum dux militum eius loci Successianus cum iis copiis qui istuc aderant semet ob-

δεδιότες οἱ Σκύθαι μή ποτε καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις φρουρίοις πυθό-
 μιοι καὶ συστάτες τοῖς ἐν τῷ Πιτυούντι στρατιώταις ἄρδην ἀν-
 τοδὸς ἀπολώσωσιν, ὅσων δεδύνητο πλοίων ἐπιλαβόμενοι, σὺν κεν-
 δύνῳ μεγιστῶ τὰ οἰκεία κατέλαβον, ἐν τῷ κατὰ Πιτυούντα πο-
 5 λέμῳ πολλοὺς τῶν σφετέρων ἀποβυλόντες. οἱ μὲν σὺν τὸν Εὐξεί-
 νον πόντον οἰκοῦντες τῇ Σουκεσσιανοῦ στρατηγίᾳ περιωσθέντες,
 ὡς διεψήλωμεν, οὐδεπώποτε τοδὸς Σκύθας ἤλπισαν αὐθις πε-
 ραιωθήσεσθαι, τὸν εἰρημένον μοι τρόπον ἀποκρουσθέντας· Οὐαλε-
 ριανοῦ δὲ Σουκεσσιανὸν μετάπεμπτον ποιησαμένου καὶ ὑπαρχον
 10 τῆς ἀλλῆς ἀναδείξαντος καὶ σὺν αὐτῷ τὰ περὶ τὴν Ἀντιώχειαν καὶ
 τὸν ταύτης οἰκισμὸν οἰκονομοῦντος, αὐθις οἱ Σκύθαι πλοῖα παρὰ
 τῶν Βοσπορανῶν λαβόντες ἐπεραιώθησαν. κατασχόντες δὲ τὰ
 πλοῖα, καὶ οὕχ ὥσπερ πρότερον τοῖς Βοσπορανοῖς ἐνδόντες μετὰ
 τούτων ἐπανελθεῖν οἴκαδε, πλησίον τοῦ Φάσιδος ὠρμίσθησαν,
 15 ἔνθα καὶ τὸ τῆς Φωσιανῆς Ἀρτέμιδος ἰδρῦσθαι λέγουσιν ἱερὸν
 καὶ τὰ τοῦ Αἰήτου βασιλεια. πειραθέντες δὲ τὸ ἱερὸν ἐλεῖν καὶ
 οὐ δύνηθέντες εὐθὺ Πιτυούντος ἐχώρουν. (33) ἐλόντες δὲ ῥᾶστα
 τὸ φρούριον καὶ τῆς ἐν αὐτῷ γυλακῆς ζημιώσαντες ἐχώρουν εἰς
 τὸ πρόσω. πλοίων δὲ πολλῶν εὐπορήσαντες καὶ τῶν αἰχμαλώτων
 20 τοῖς ἐρέτειν ἐπισταμένοις εἰς ναυτιλίαν χρησάμενοι, γαλήνης
 παρὰ πάντα σχεδὸν τὸν τοῦ θέρους καιρὸν γενομένης τῷ Τρα-
 πεζούντι προσέπλευσαν, πόλει μεγάλῃ καὶ πολυανθρώπῳ καὶ πρὸς
 τοῖς ἐθάσι στρατιώταις μυρίων ἑτέρων δύναμιν προσλαβούση.

1 καὶ οἱ ἐν Stephanus.

14 ὠρμίσθησαν S: ὠρμήθησαν LP.

icisset, et reiectos inde barbaros abegisset, veriti Scythae ne huius rei fama
 per cetera quoque castella didita eorum praesidiarii militibus Pityunteis ag-
 gregati funditus ipsos delerent, quantam maximam poterant navigiorum nacti
 copiam, summo cum periculo domum reverterunt, in hoc ad Pityuntem bello
 compluribus suorum amissis. enimvero qui ad Pontum Euxinum habitabant,
 Successiani ductu servati, quemadmodum exposuimus, nunquam fore spera-
 bant ut rursus Scythae transilcerent, qui iam indicato modo repulsi fuissent.
 sed ubi Valerianus arcessitum ad se Successianum praefectum praetorii dixit,
 set, et cum eo res Antiochenae civitatis et instauracionem eius ordinaret,
 denso Scythae sumptis a Bosporanis navibus transmiserunt. retentis autem
 navigiis, nec (ut facilitatum prius erat) concessa potestate Bosporanis ut
 eis in patriam reverterentur, propter Phasidem profecti sunt, ubi sanum
 Dianae Phasianae cum Aetae regia collocatum perhibent. hoc sanum occu-
 pare conati, sed frustra, Pityuntem recta contendunt. (33) castello per-
 facile capto suaeque praesidio denudato, pergunt ulterius. cumque magna
 copia navigiorum abundarent, et captivis remigandi peritis ad navigationem
 usi tempestatem toto tempemodum aestivo tempore habuissent,
 Trapezuntem petierunt, urbem amplam et populosam, quaeque praeter con-
 suos milites aliorum infinitum prope numerum receperat. obsidione coepta,

καταστάντες δὲ εἰς πολιορκίαν κρατήσῃεν μὲν ἤλιπον οὐδὲ ὕψος τῆς πόλεως δύο τεῖχεισι περιειλημμένης· ἀσθανόμενοι δὲ τοὺς στρατιώτας φάθυμα καὶ μέθῃ κατειλημμένους, καὶ οὔτε εἰς τὸ τεῖχος λοιπὸν ἀνόντας, οὐδένα δὲ καιρὸν τὴν τρυφήν καὶ τὰ συμπόσια παρίεντας, δένδρα πάλιν πρὸς τοῦτο εὐτρεπισθέντα β προσθέντες τῷ τείχει καθ' ὃ βύσιμον ἦν, κατ' ὀλίγους τε διὰ τούτων νυκτὸς οὔσης ἀναβάντες, αἰρούσι τὴν πόλιν, τῶν μὲν στρατιωτῶν τῷ ἀφνιδίῳ καὶ ἀπροσδοκῆτῳ τῆς ἐφόδου καταπλεγάντων καὶ τοῦ ἄστεος ὑποδραμόντων δι' ἑτέρας πύλης, τῶν δὲ ἄλλων παρὰ τῶν πολεμίων ἀναιρεθέντων. τῆς δὲ πόλεως 10 τοῦτον τὸν τρόπον ἁλούσης, γέγονασι πλήθους ἀφάτου χρημάτων καὶ αἰχμαλώτων οἱ βάρβαροι κύριοι· πάντας γὰρ σχεδὸν τοὺς περίξ οἰκοῦντας συνέβη κατ' αὐτὴν ὡς εἰς ὄχυρόν χωρὶον συναλισθῆναι. διαφθείραντες δὲ τὰ τε ἱερὰ καὶ τὰ οἰκοδομήματα καὶ πᾶν ὃ τι πρὸς κάλλος ἢ μέγεθος ἤσκητο, καὶ προσέτι τὴν ἄλ-15 λην χώραν καταδραμόντες, ἅμα πλήθει παμπόλλων νεῶν ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον.

34. Τῶν δὲ ὁμορόντων Σκυθῶν θεουσαμένων τὸν πλοῦτον ἐν ἐπηγάγοντο, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν ἐλθόντων τοῦ δρᾶσαι τὰ παραπλήσια, πλοῖα μὲν κατεσκευάζετο, τῶν συνόντων αὐτοῖς αἰχμα-20 λῶτων ἢ ἄλλως κατ' ἐμπορίαν ἐπιμιγνυμένων ὑπουργησάντων εἰς τὴν τούτων δημιουργίαν, τὸν αὐτὸν δὲ τοῖς Βορανοῖς τρόπον ποιήσασθαι τὸν ἔκπλουν οὐκ ἔγνωσαν ὡς μακρὸν ὄντα καὶ δύσχο-

2 περιειμένης P. 6 δ] ὃ μὲν P, ὃ μέρος S. 7 ἀναβάντες] ἀνάγοντες libri. 9 ὑπεδραμόντων? πύλας L. 21 ἀπορίαν libri scripti et impressi.

ne per somnium quidem urbe se potituros sperabant, quod esset ea duobus muris circumdata, sed cum ignavia temulentiaque occupatos animadvertent milites ne murum quidem amplius conscendere, nec ullo tempore luxum et comotationes suas intermittere, arboribus, quas dudum ad hoc praeparaverant, admotis muro, qua perveniri ad eum poterat, et noctu per has, aliis alios exiguo numero subsequentiibus, ascendentes, urbem capiunt, ob repentinam et improvisam hostis irruptionem metu percussis praesidiariis et per aliam portam ex urbe dilapsis, ceteris ab hostibus interruptis. urbe hoc modo capta, inaffabilem barbari opum captivorumque copiam adepti sunt: nam forte finitimi propemodum omnes in eum veluti locum munitum confluerant. templis et aedificiis dirutis, aliisque rebus ad elegantiam magnitudinemque comparatis, et excursionibus tota regione vexata, compluribus cum navigis domum discessere.

34. Cum horum finitimi Scythae allatas ab eis opes conspexissent, et simile facinus audendi cupiditas eos incessisset, navigia quidem ab eis parabantur, utentibus ad eorum structuram mancipiorum opera, quae secum habebant, vel ceteroquin ipsis mercaturae causa semet adiungentium, sed ea ratione qua Borani fuissent usi minime navigationem institutendam esse tam

λον καὶ διὰ τόπων ἤδη πεπορημένων. ἀναμειναντες δὲ τὸν χειμῶνα, τὸν Βῶξεινον πόντον ἐν ἀριστερῇ καταλιπόντες, τῆς πεζῆς θανάμειως αὐτοῖς διὰ τῶν ἡνίων κατὰ τὸ παρεῖκον συμπαραθεύσης, Ἰστρον καὶ Τομέα καὶ Ἀγγιχάλον κατὰ τὸ δεξιὸν παραμειψάντες μέρος ἐπὶ τὴν Φιλεατίναν ἔβησαν λίμνην, ἣ κατὰ δυτικὰς τροπὰς Βυζαντίου πρὸς τῷ Πόντῳ διάκειται. γνόντες δὲ τοὺς ταύτης ἀλίαις ἐν τοῖς ἔλεσι τοῖς ἐπιχειμένοις τῇ λίμνῃ μετὰ τῶν ὄντων αὐτοῖς πλοίων ἀποκρυβέντας, ὁμολογία παρασησάμενοι καὶ τὴν πεζὴν δύναμιν ἐμβιβάσαντες ἐπὶ τὴν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ 10 μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Χαλκηδόνος ἐχώρουν διάβασιν. οὔσης δὲ φυλακῆς ἐν τε αὐτῇ Χαλκηδόνι καὶ μέχρι τοῦ ἱεροῦ τοῦ πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου πολλῶ τὸς ἐκίοντας ὑπερβαίρουσης, οἱ μὲν τῶν στρατιωτῶν ἀπεχώρησαν ὑπαντῆσαι δῆθεν τῷ πεμφθέντι πρὸς βασιλέως ἡγεμόνι βουλόμενοι, οἱ δὲ εἰς τοσοῦτον κατέστησαν 15 δόλος ὥστε ἅμῃ τῇ ἀκοῇ προτροπάδην φεγῆν. οἳ δὲ γενομένου ἅμα τε ἐπειραιώθησαν οἱ βάρβαροι, καὶ Χαλκηδόνα μηδενὸς ἀντιστάτος ἐλάττες χρημάτων καὶ δούλων καὶ ἄλλης ὅτι πλείστης ἀποσκευῆς γέγονασιν ἐγκρατεῖς. (35) ἐπὶ δὲ τὴν Νικομήδειαν ἐχώρουν, μεγίστην οὔσαν καὶ εὐδαίμονα, διὰ τε πλοῦτον καὶ τὴν 20 εἰς ἅπαντα ἐπορίαν ὀνομαστοτάτην. ἅπει δὲ τῆς φήμης προκαταλαβοῦσης ἔφθασαν οἱ ταύτης οἰκήτορες ἀποδρᾶναι μετὰ τῶν χρημάτων, ὅσα περ ὅλοι τε γέγονασιν ἐπικομισάμενοι, τῶν μὲν εὐρεθέντων οἱ βάρβαροι τὸ πλῆθος ἐθνάμασαν, διὰ

22 ἐπικομισάμενοι H, frustra: cf. Index.

longam, tam difficilem perque vastata iam ante loca, decreverunt: sed hiemis expectato tempore, Ponto Euxino ad sinistram relicto, pedestribus copiis per ipsa littora, prout fieri poterat, cursim cemitantibus, Istrum Tomos Anchialam ad dextram praetergressi Phileatinam venero paludem, quae versus occidentem plagam Byzantii Ponto adiacet. cognito eius lacus piscatores in adiacentibus lacu paludibus cum iis quas habent navibus abditos delitescere, interposita cautione perfecerunt ut sese sisterent; cumque naves eorum copiis pedestribus suis onerassent, transire per id fretum nitabantur quod Byzantio Chalcedonice interiacet. erat non in ipsa modo Chalcedone praesidium, verum etiam ad fanum usque dispositum, quod est ad ostium Ponti; longeque barbaros illud adventantes viribus superabat. sed milites ipsi partim discessere, quasi qui occurrere duci ab imperatore missis vellent, partim tanta trepidatione correpti fuerant ut ad primam rei famam citato cursu diffugerent. quo facto simul et transiere barbari, et Chalcedone nullo resistente capta opibus et armis alioque rerum apparatu copiosissimo potiti sunt. (35) hinc Nicomediam contenderunt, urbem maximam et fortunatam, quibusque ac rerum omnium copia celeberrimam. sed licet praecepta fama evisus iam ante diffugissent cum opibus suis, quas auferre secum poterant, nihil minus barbari repletorum ab se copiam mirati omni honore ac obser-

δὲ τιμῆς πάσης καὶ θεραπείας Χρυσόγονον ἔργον τὸν ἐπὶ τῆν Νικομήδειαν αὐτοὺς εἰσεῖν ἐκ πολλοῦ παροργίσαντα. ἐπιδραμόντες δὲ Νικαίᾳ καὶ Κίῳ καὶ Ἀπαμείᾳ καὶ Προσόῃ, τὰ παραπλήσιά τε καὶ ἐν ταύταις πεποιηκότες, ἐπὶ τὴν Κόζικον ἔωρθησαν τοῦ Ῥυνδίου δὲ ποταμοῦ πολλοῦ ῥέοντος ἐκ τῶν γενομένων ὄμβρων, περαιοθῆναι τοῦτον ἀδυνατήσαντες ἀνεχώρησαν θαλάσῳ, καὶ τὴν μὲν Νικομήδειαν ἐπέπεσαν καὶ τὴν Νίκαιαν, ἑαυτοὺς δὲ καὶ πλοίοις ἐμβαλόντες τὰ λάφυρα περὶ τῆς οἰκαδε ἐπανόδου διενεούντο, τοῦτο τῆς δευτέρας ἐφόδου παιησάμεναι τέλος.

36. Οὐαλεριανὸς δὲ πυθόμενος τὰ κατὰ τὴν Βιθυνίαν, 10 στρατηγῶν μὲν οὐδενὶ τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀμυναὴν ὑπὸ ἀπιστίας ἐθάραρι καταπατεῦσαι, Φήλικα δὲ φυλάσσοντα τὸ Βυζάντιον στείλας αὐτὸς ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἄχρι Καππαδοκίας χέωρε, καὶ τῇ παρόδῳ μόνον ἐπιτρέψας τὰς πόλεις ὑπέστρεψεν εἰς τοῦπίσω. λοιμοῦ δὲ τοῖς στρατοπέδοις ἐμπιάντος καὶ τὴν πλείω μυῖραν αὐτῶν 15 διασφείραντος, Σαπώρης ἐπιὼν τὴν ἕψαν ὅπαντα κατεστρέφετο. Οὐαλεριανοῦ δὲ διὰ τε μαλακίαν καὶ βίου χαυνότητα βοηθῆσαι μὲν εἰς ἕχατον ἄλθοῦσι τοῖς πράγμασιν ἀπογνόντος, χρημάτων δὲ ὄσσει καταλύσασαι τὸν πόλεμον βουλομένου, τοὺς μὲν ἐπὶ τούτῳ σταλέντας πρόλαβεις ἀπεράκτας ὁ Σαπώρης ἀπέπεμψεν, αὐτὸν δὲ 20 ἦγε τὸν βασιλεῦα περὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτῷ νομιζομένων εἰς λόγους εἰσεῖν. ὁ δὲ σὺν σὺνδεμῖ φρονήσει κατανέυσας τοῖς αἰτουμένοις, ἀπερισκεπτός μετ' ὀλίγων ὀρησίας ἐπὶ Σαπώρην ὡς δεῖ

11 στρατιωτῶν LP.

16 Σάπωρ Eutropius et Pacianius R.

vantia Chrysegonum prosequerentur, qui iam dudum eis auctor fuerat ut Nicomediam proficiscerentur. cumque Nicæam ac Cium et Apameam et Prusam iisdem incursionibus vexasset, et in illis paria designasset, Gysicum petiere. verum quod Rhyndacus fluvius ex imbribus auctas ingentem aquarum vim voveret, transiotione frustra tentata retro cesserunt; ac Nicomediam quidem et Nicæam iactis ignibus succederunt; spoliis vero in plaustra navesque collectis domum cogitabant, hoc impressioni secundae fine imposito.

36. Valerianus, intellectis iis quae in Bithyia gererentur, ex diffidentia nemini ducem credere defensionem illius contra barbaros audebat; ac Felice misso, qui Byzantium tueretur, ipse ab Antiochia ad Cappadociam usque progrediebatur, et transitu duntaxat attritis oppidis pedem referabat, cumque pestis invasisset exercitus eorumque maiorem partem absumpisset, Sapores Orientem aggressus exitio dabat omnia. Valerianus autem, qui propter mollitiem vitamque remissiores de sublevandis ad extremum prolapis rebus desperasset, cum data pecunia bello finem imponere vellet, missos hoc nomine legatos Sapores ab se rebus infectis dimisit, et ut imperator ipse de iis quae sibi duceret necessaria secum in colloquium veniret postulabat. ille nulla prudentia postalatis assensus et inconsulto cum paucis ad Saporem pro-

περὶ σπονδῶν αὐτῶ διαλεξόμενος, ἄφνω συλλαμβάνεται παρὰ τῶν πολεμίων. καὶ ἐν αἰχμαλώτου τάξει κατιστάς παρὰ Πέρ- a. 260
σαις τὸν βίον ἀπέλιπε, μεγίστην αἰσχύνην ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα τῷ
Ῥωμαίων ὄνματι καταλελοιπώς.

5 37. Ὅντων δὲ τῶν ἀμφὶ τὴν ἑῴαν ἐν τούτοις, πάντα μὲν Gallienus.
ἦν ἀναρχά τε καὶ ἀβοήθητα, Σκύθαι δὲ ὁμογνωμονήσαντες καὶ
ἐκ παντὸς ἔθρους τε καὶ γένους εἰς ἓν συνελθόντες τὴν τε Ἰλλυρίδα
μοῖρα τινὲ σφῶν ἐληΐζοντο καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πόλεις ἐπόρθουν,
μοῖρα δὲ ἄλλη τὴν Ἰταλίαν καταλαβόντες καὶ ἄχρι τῆς Ῥώμης
10 ἐπήρισαν. Γαλλιανοῦ δὲ τοῖς ἐπέκεινα τῶν Ἄλπειων τόποις ἐγκαρ-
τεροῦντος καὶ Γερμανικοῖς ἐνασχολουμένον πολέμοις, ἡ γεροῦσία
τὴν Ῥώμην εἰς ἴσχατον ἐηλακυῖαν ὄρωσα κακοῦ, τοὺς κατὰ ταύ-
την στρατιώτας ὀπλίσασα, δοῦσα δὲ ὄπλα καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ δό-
μου τοῖς ἔρρωμενεστέροις, στρατεύμα πλήθει τοὺς βαρβάρους
15 ὑπεραίρον συνήγαγεν. ὅπερ ὀρθωθήσαντες οἱ πολέμοι τὴν μὲν
Ῥώμην ἀπέλιπον, τὴν δὲ Ἰταλίαν πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἐπελθόντες ἐκά-
κωσαν. ἐν ἰσχύτῳ δὲ καὶ τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς πραγμάτων ἐκ τῆς
τῶν Σκυθῶν ἐφόδου διακειμένων καὶ πάσης τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους
ἀρχῆς ἐς τὸ μηκέτι λοιπὸν εἶναι σαλευομένης, λοιμοὺς ἐπιβρίους
20 ταῖς πόλεσιν, οἷος οὕτω πρότερον ἐν παντὶ τῷ χρόνῳ συνέβη,
τὰς μὲν ἀπὸ τῶν βαρβάρων συμφορὰς μετριωτέρας ἀπέφθγγε, τοῖς
δὲ τῇ νόσῳ κατελιπμένοις εὐδαιμονίζειν ἑαυτοὺς ἐδίδου καὶ τὰς
ἐυλωκνίας ἤδη πόλεις, ἀνδρῶν παντάπασι γενομένης ἐρήμους.

fectus, quasi de ineunda pace cum eo collocuturus, ab hostibus subito com-
prehenditur, et ad mancipii fortunam redactus in eadem condicione apud
Persas vivendi finem fecit, maximo dedecore nomini Romano apud posteros
relicto.

37. Cum hic rerum per Orientem status esset, omnia velut destituta
principe, confusa pariter et indefensa iacebant. et Scythae conjunctis ani-
mis ex qualibet gente nationeque sua in unum congressi, parte quadam co-
piarum suarum Illyricum depopulabantur et civitates eiusdem vastabant, cum
alia vero parte Italiam ingressi ad ipsam usque Romam perrexerunt. at Gal-
lieno transalpinis in locis haerente Germanicisque bellis intento, senatus
urbem Romam in summum discrimen adductam videns, et milites, quotquot
erant ad urbem, instruxit, et arma valentioribus plebei dedit, et hoc modo
maioram barbarico coegit exercitum; quem hostes veriti, Romam illi quidem
reliquere, sed universam prope dixerim pervagando affixerunt Italiam.
itidem cum per Illyricum res, ob Scytharum irruptionem, in extremo ver-
sarentur, et totum Romanis subiectum sic quassaretur imperium ut ab in-
teritu prope iam abesset, tanta pestis in civitatibus exorta quanta nunquam
prius ullo tempore existerat, calamitates a barbaris illatas leviores reddidit,
lue vero correptis hoc attulit comodi, beatos uti se ducerent et captas iam
urbes, ad solitudinem plane redactas.

38. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ὁ Γαλληγὸς συνταραχθεὶς εἰς τὴν Ῥώμην ἐπαγγεί, τὸν ὑπὸ Σκυθῶν ἐπαχθέντα τῇ Ἰταλίᾳ πόλεμον διαθήσων. ἐν τούτῳ δὲ ἐπαναστάντων αὐτῷ Κέκροπος τε τοῦ Μαιουρούσιου καὶ Ἀδριόλου καὶ Ἄντωνίνου καὶ ἑτέρων πλειόνων, οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ὑπήχθησαν δίκῃ, Ἀδριόλος δὲ ἄλλο-5 τρώως πρὸς τὸν βασιλέα διετέλεσεν ἔχων. ἐπεὶ δὲ καὶ Ποστοῦμος ἀρχὴν ἐν Κελτοῖς στρατιωτῶν ἐμπειστευμένος ἐς τὸ νεωτερίσαι προήχθη, τοὺς συναποστάντας αὐτῷ στρατιώτας ἀναλαβὼν ἐπὶ τὴν Ἀγριππῖναν ἤλυθε, πόλιν ἐπικειμένην τῷ Ῥήνῳ μεγίστην, κἀνταῦθα Σαλωνίνου τὸν Γαλλιηγοῦ παῖδα ἐπολιόρκει, καὶ εἰ μὴ 10 παραδοθίῃ, τῆς πολιορκίας οὐκ ἔφασκεν ἀποστήσεσθαι. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἀνάγκη τῆς πολιορκίας αὐτὸν τε καὶ τὸν παραλαβόντα τὴν τούτου φυλακὴν ἐκ τοῦ πατρὸς Σιλβανὸν παραδόντων, ἀμφοτέρους ὁ Ποστοῦμος ἀνελὼν αὐτὸς τὴν ἐν Κελτοῖς ἐπικράτειαν εἶχε. 15

39. Τῶν δὲ Σκυθῶν τὴν Ἑλλάδα κάκιστα διαθέντων καὶ τὰς Ἀθήνας αὐτὰς ἐκπολιορκησάντων, Γαλληγὸς μὲν ἐπὶ τὴν πρὸς τούτους μετῆι μάχην ἤδη τὴν Θράκην καταλαβόντας, τοῖς δὲ περὶ τὴν ἔψαν πράγμασιν οὖσιν ἐν ἀπογνώσει βοηθεῖν Ὀδάνανθον ἔταξεν, ἄνδρα Παλμυρητὸν καὶ ἐκ προγόνων τῆς παρὰ τῶν 20 βασιλέων ἀξιοθέντα τιμῆς. ὁ δὲ τοῖς αὐτόθι λελειμμένοις στρατοπέδοις δύναμιν ἀναμιξας ὅτι πλείστην οἰκείων ἐπεξήει τῷ Σα-

3 Κίρος LP. vitiosa contractione. S. 6 in summis C. Cas-
sius Postumius R. 19 varia est huius nominis scriptura, Ὀδάναν-
θος, Ὀδονάθης, Ὀδονάθος, Ὀδαίναθος; latine Odenatus. R.

38. His rebus omnibus conturbatus Gallienus Romam reversus est, ut illato ab Scythis Italiae bello remedium afferret. quo tempore insurgentibus in eum Cocrope Mauro et Aureolo et Antoine et aliis pluribus, ceteri propemodum omnes poenas dederunt, solus Aureolus infesto erga imperatorem animo esse porrexit. secundum haec Postumius quoque, cui magistrarium militum apud Celtas commissum fuerat, animum ad res novas adiecit; sumptisque secum militibus qui cum ipso defecerant, Agrippinam contendit, urbem maximam ad Rhenum sitam; ubi Saloninum Gallieni filium obsedit, minatus obidionem se minime soluturum, nisi deditus ille sibi fuisset. militibus obsidionis necessitate compulsis ut et ipsam et ipsius custodias praefectum a patre Silvanum traderent, utroque Postumius interfecto rerum apud Celtas potestas est.

39. Cum autem Scythas Graeciam gravissimis damnis affecissent, ipsas etiam Athenas expugnatis, Gallienus manum cum eis, ad Thraciam usque iam progressis, consorturus accessit; desperatione rebus Orientis opem ferro iniecit Odanatham, municipem Palmyrenum, qui uti iam maiores sui, in magno apud imperatores honore habitus fuerat. is ubi reliquis istis exercitiis copias suas quam poterat maximas admiscuisset, strenuus Saperem adortus

πύρην κατὰ τὸ καρτερόν, καὶ τὰς τε πόλεις ἀνεκτήσατο τὰς ἤδη
 παρὰ Περσῶν ἐχομένας, καὶ Νίσιβιν εἰλημμένην μὲν ὑπὸ Σαπώ-
 ρου τὰ Περσῶν δὲ φρονούσαν ἐλὼν ἐξ ἐφόδου κατέσκαπεν. ἐπεξ-
 ελθὼν δὲ μέχρι Κιθραιφῶντος αὐτῆς οὐχ ἄπαξ ἀλλὰ καὶ δεύτερον,
 5 Πέρσους μὲν τοῖς οἰκείοις ἐναπέκλεισεν, ἀγαπῶντας εἰ παῖδας καὶ
 γυναῖκας καὶ ἑαυτοὺς περιώσασιν, αὐτὸς δὲ τὰ περὶ τὴν ἤδη πε-
 πορθημένην χώραν, ὡς οἶός τε ἦν, εὖ διετίθει. ἐπεὶ δὲ διατρέ-
 βων κατὰ τὴν Ἐμεσαν καὶ τινα γενέθλιον ἄγων ἑορτὴν ἐξ ἐπιβου-
 λῆς ἀηρέθη, τῶν ἐκεῖσε πραγμάτων ἀντιλαμβάνεται Ζηνοβία,
 10 συνοικοῦσα μὲν Ὀδανάθῳ, φρονίματι δὲ ἀνδρείῳ χρωμένη καὶ
 διὰ τῶν ἐκεῖνῳ συνόντων τὴν ἴσιν εἰσφέρουσα τοῖς πράγμασιν
 ἐπιμέλειαν.

40. Ὀθσης δὴ τοιαύτης τῆς ἀμφὶ τὴν ἀνατολὴν κατα-
 στάσεως, ἀγγέλλεται Γαλλικῶ τῷ πρὸς Σκύθας ἐγκατεροῦντι
 15 πολέμῳ τὸν τῆς ἵππου πάσης ἡγούμενον Ἀδρίολον, ἐν Μεδιολάνῳ
 τῇ πόλει τὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν πάροδον Πιστούμον τεταγμένον πυ-
 ραφυλάττειν, εἰς τὸ νεωτερίζειν τετράρῳδαι καὶ μῦσθαι τὴν τῶν
 δλων ἀρχὴν ἑαυτῷ. συνταραχθεὶς δὲ πρὸς τοῦτο παραχαρῆμα τῆς
 ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὁδοπορίας εἶχετο, τὴν στρατηγίαν τοῦ πρὸς Σκύ-
 20 θας πολέμου Μαρκιανῶ παραδούς, ἀνδρὶ τὰ πολέμια σφόδρα
 ἐξησχημένῳ. τούτου δὲ τὸν πόλεμον εὖ διαθέντος, Γαλλικὸς
 ἐχόμενος τῆς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὁδοῦ εἰς τοιάνδε ἐπιβουλὴν ἐμπίπτει.
 Ἡρακλειανὸς ὁ τῆς αὐλῆς ὑπαρχος, κοινωτὸν τῆς σκέψεως λα-

1 ἀνεκτήσατο H: legebatur ἀνεκτεστάς. τὰς ego addidi. 15 Ἀδ-
 ριολον S, Ἀσρηλιανόν LP.

est, et cum alias urbes imperio Persarum assuetas, tum Nisibin ab Saporo captam Persarumque rebus addictam impetu in eam facto recepit et evertit; cumque non semel sed iterum Ctesiphontem usque processisset, Persas intra munitiones suas compulsoe eclusit, contentos si liberorum et uxorum et suam salutem tueri possent: ipse res vastatas iam regionis pro viribus ex usu suo constituit. posteaquam hic Emesae tum degens, et natalicium quandam celebritatem peragens, ex insidiis interemptus est, rerum istic in se curam Zenobia suscepit, Odanathi quidem illa coniux, sed animo virili praedita; quae opera familiarium mariti parcam diligentiam rebus gerendis adhibebat.

40. Cum hic status Orientis esset, Gallieno bellum Scythicum naviter urgenti nuntius affertur, Aureolum ducem omnium copiarum equestrium, qui ad urbem Mediolanum Postumi transitum in Italiam observare iussus fuerat, res novas moliri et imperii summam sibi polliceri. ad eius rei famam conturbatus statim ad iter Italicum semet accingit, tradito praeturae imperio belli Scythici conficiendi causa Marciano, viro bellicis rebus exercitissimo; quo bellum hoc feliciter administrante, Gallienus iter Italicum persequens in huiusmodi insidias incidit. Heraclianus praefectus praetorio, socium con-

βῶν Κλαύδιον ὃς μετὰ βασιλέα τῶν ὄλων ἐπιτροπέειν ἐδόκει, θάνατον ἐπιβουλεύει Γαλλιηνῶ. ἄνδρα δὲ εὐρῶν εἰς τὰ τοιαῦτα προχειρότατον ὃς τῆς τῶν Δαλματῶν ἤρχεν ἰλης, ἐγχειρῶσει τούτῳ τὴν πρῶξιν. ὁ δὲ ἐπιστὰς τῷ Γαλλιηνῶ δειπνοποιουμένῳ, καὶ φήσας ἀγγεῖλαι τινα τῶν κατασκόπων ὡς Ἀύριολος ἅμα τῇ σὺν 5 αὐτῷ δυνάμει προσάγει, τοῖς τοιούτοις ἐπτόησε λόγοις. ὄπλα τε σὺν ἤτει καὶ ἅμα θορῶν ἐς τὸν ἵππον σύνδημα τοῖς στρατιώταις ἐδίδου μετὰ τῶν ὄπλων ἀκολουθεῖν, καὶ οὐδὲ τοὺς δορυφοροῦντας ἐκδεξάμενος ἤλαυνε. γυμνὸν σὺν ὁ ἰλάρχης θειουσάμενος ἀποσφάττει. (41) τῶν δὲ στρατιωτῶν κελεύσει τῶν ἡγουμένων 10

Claudius II. ἡουχασάντων, Κλαύδιος τὴν τῶν ὄλων ἡγεμονίαν παραλαμβάνει, a. 268 καὶ πρότερον τῆς κοινῆς ψήφου ταύτην δούσης αὐτῷ. Ἀύριολος ἐπὶ χρόνον συχρὸν ἔξω τῆς Γαλλιηνῶ καταστήσας ἑαυτὸν ἔξουσίας ἐπεκηρυκευέτο τε παραχρηῖμα πρὸς Κλαύδιον, καὶ παραδοὺς ἑαυτὸν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν βασιλέα στρατιωτῶν ἀναιρεῖται, τῇ διὰ 15 τὴν ἀπόστασιν ἔχομένων ὀργῇ.

42. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον Σκυθῶν οἱ περιλειφθέντες, ἐκ τῶν προλαβουσῶν ἐπαρθέντες ἐφόδων, Ἑρούλους καὶ Πεύκας καὶ Γότθους παραλαβόντες καὶ περὶ τὸν Τύραν ποταμὸν ἀθροισθέντες, ὃς εἰς τὸν Πόντον εἰσβάλλει, ναυπηγησάμενοι πλοῖα 20

8 ὁρ. τῆς] ἰβῆτι ὄστις. 12 Ἀυρήλιος LP. adde δι. 15 sollemnius est τῆς ὀργῆς ἐξεσθαι in ira persistere. H. 19 Suidas (v. Σκυθαί) Πενκίστας, Casaubonus Πενκίνους; ita enim Ptolemaeo, Julio Capitolino, Trebello Pollioni vocantur, Iornandi Peuceni. 20 Suidas: ἀθροισθέντες εἰσέβαλον εἰς τὸν Πόντον, ναυπηγησάμενοι δὲ πλοῖα ἰννακίαια.

silii Claudium nactus, qui secundum imperatorem administrationi rerum praeesse videbatur, necem Gallieno molitur, cumque reperisset hominem ad perpetranda eiusmodi expeditissimum, qui alae Dalmatarum praefectus erat, rem ei perficiendam committit. adstans ille cenanti Gallieno, cum exploratorem quendam nuntiasse dixisset Aureolum cum copiis suis accedere, hominem verbis huiusmodi terruit. quapropter arma poscens, et in equum insiliens, signum militibus dabat ut se cum armis sequerentur; ac ne corporis quidem stipulatoribus expectatis abequitabat. itaque praefectus alae nudum conspicatus interficit. (41) cum milites ducum iussu tranquilli essent, Claudius imperium consequitur, quod antea quoque communi calculo datum ei fuerat. Aureolus, qui satis longo tempore se fuerat tutatus quo minus in Gallieni potestatem veniret, statim de pace legatos ad Claudium ablegat. cumque se dedidisset, a militibus qui propter imperatorem erant interficitur, quod conceptam in illum ex causa defectionis iram necdam deposuissent.

42. Hoc tempore quotquot erant Scythae superstites animis propter expeditiones hactenus susceptas elati, adiunctis sibi Herulis Peucis et Gothicis, collectique propter Tyrum fluvium in Pontum semet exonerantem, sex

ἑξακισχίλια καὶ τούτοις ἐμβιβάσαντες δύο καὶ τριάκοντα μυριάδας, ἄφαντες διὰ τοῦ Πόντου, Τομεὶ μὲν τειχῆρει πόλει προσβαλόντες ἀπεκρούσθησαν, προελθόντες δὲ καὶ ἐπὶ Μαρκιανούπολιν, ἣ Μυσιᾶς ἴστιν, ἀναβάντες καὶ ταύτης διαμαρτόντες ἔπλεον ἐπὶ τὸ 5 πρόσω, κατὰ πρόμκταν τὸν ἄνεμον ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τὰ στενὰ τῆς Προποντιδος κατέλαβον, τότε δὴ τῶν νεῶν τὸ πλῆθος ἐνεγκεῖν τὴν τοῦ ῥοῦ ταχυτήτα μὴ δυνάμενον ἀλλήλοις τὰ πλοῖα προσήραττε, καὶ ἐφέρετο τὰ σκάφη σὺν οὐδενὶ κόσμῳ, τῶν κυβερνητῶν μεδιέντων τοὺς οἴκας, ὥστε τὰς μὲν κατιυδῶναι αὐτῶνδρους, 10 τινὰς δὲ καὶ ἀνδρῶν ἐρήμους ὄκειλαι, πλῆθους πολλοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ πλοίων ἀπολομένων. (43) διὰ τοι τοῦτο τοῦ μὲν στενοῦ τῆς Προποντιδος ὑπανεχώρουν οἱ βάρβαροι, τὴν δὲ ἐπὶ Κύζιον ἔπλεον. ἄπρακτοι δὲ διεκπεσόντες καὶ παραπλεύσαντες τὸν Ἑλλησποντον, ἄχρι τε τοῦ Ἄθω περινεχθέντες, κἀκεῖσε τῶν 15 πλοίων ἐπιμέλειαν ποιησάμενοι, Κασάνδρειαν καὶ Θεσσαλονίκην ἐπολιόρουν. μηχανὰς δὲ τοῖς τεύχεσι προσωγγύοντες καὶ παρὰ βραχὺ τοῦ τῶντας ἐλεῖν ἐλθόντες, ἐπειδὴ τὸν βασιλεῖα προσάγειν ἐπόθοντο, εἰς τὴν μεσόγειαν ἀναβάντες τὰ περὶ Δοβήρον καὶ Πελαγονίαν ἐλήθοντο πάντα χωρῖα. ἐς δὲ δὴ τρισχιλλοὺς ἀποβα- 20 λόντες εἰς τὴν τῶν Δαλματικῶν ἵππον ἐμπεπτωκότες, τοῖς λειπο-

2 Τομεὶ μὲν] τὸ μὲν ἐν LP, πόλει Τόμη Suidas. 3 Ammiano
 Marc. XXVII 9 Martianopolis. 7 δυναμένων L. 8 ἐπεφέ-
 ρετο Suidas. 9 ἀνάνδρους] τὰς δὲ ἀνάνδρους LP. expunxit
 τὰς δὲ R cum Suida, invito H, qui confert quae infra leguntur, 2 24,
 τὰς μὲν ὀκέλλειν — κατέδνε. 14 περινεχθέντες Suidas.
 17 ἐπεὶ δὲ LP. 18 Τόπηρον LP. 19 ἐς δὲ] ἕως?

milibus navium constructis ac trecentis ac viginti milibus hominum in eas impostis, navigatione per Pontum instituta, Tomis, munito moenibus oppido tentato, relecti sunt. progressi vero et Marcianopolim delati, quae Moesiae civitas est, ac ne illa quidem potiti, navigabant ulterius, cum quidem in proppi ventum habereant, ubi Propontidis angustias attigissent, quod ea multitudo navium celeritatem fluxus ferre non posset, naves inter se collidebantur et nulle ferebantur ordine lembi, cum gubernatores ipsi clavos e manibus dimisissent, adeo quidem ut partim cum hominibus ipsis demergerentur, partim vacuae littoribus appellerent, magna tum hominum tum navigiorum multitudine pereunte. (43) propter haec causam a Propontidis angustias barbari reoedebant, Cyzicum versus navigando, cumque rebus infectis illinc dilapui fuissent, Hellespontum navigiis praeteriissent, et ad montem Atho delati naves ibi quas refeceissent, Casandriam et Thessalonicam obsidebant, machinisque moenibus admotis parum aberat quin eas caperent, sed quod imperatorem adventare cum copiis inaudierant, petitis superioribus locis mediterraneis omnem propter Deberum et Pelagoniam agrum praedis agendis infestabant; quo in agro tribus hominum milibus amissis, cum in equitatum Dalmatarum incidissent, cum reliquis adversus imperatoris copias

μένοις πρὸς τὴν οὖσαν ἅμα τῷ βασιλεῖ διεγωνίζοντο δύναμιν. μάχης δὲ γενομένης, ἕξ ἑκατέρου τε μέρους πεσόντων, ἐτρέποντο μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, διὰ δὲ ἀτρέπτων αὐτοῖς ὁδῶν ἀπροσοκίτοις ἐπιπεσόντες πέντε τῶν βαρβάρων μυριάδας διέφθειραν. μῦθρα δὲ τῶν Σκυθῶν Θεσσαλῶν καὶ τὴν Ἑλλάδα περιπλεύσασα τοὺς ταῖ-5 τη τόπους ἐλπίζετο, πόλεσι μὲν ἐπιέναι μὴ δυναμένη τῷ φθῆναι ταύτας τειχῶν τε καὶ τῆς ἄλλης ἀσφαλείας φροντίδα ποιήσασθαι, τοὺς δὲ ἐν τοῖς ἀγροῖς εὐρισκομένους ἀπάγουσα.

44. Τῶν Σκυθῶν τοίνυν, ὡς διεξήλθον, ἐσκεδασμένον καὶ τὸ πολὺ μέρος ἀποβαλόντων, μειζόνων ἐφευμένη ἡ Ζηνοβία 10 πραγμάτων Ζάβδαν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐπέμπει, Τιμαγένους ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὴν ἀρχὴν τῆς Αἰγύπτου Παλμυρηνοῖς καταπρατομένου. συναχθέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐκ Παλμυρηῶν καὶ Σύρων καὶ βαρβάρων ἐς ἑπτὰ μυριάδας, καὶ Αἰγυπτίων τε πέντε μυριάσιον ἀντιπαραταξάμενων, μάχης καρτερῶς γενομένης περῆσαν 15 οἱ Παλμυρηνοὶ παρὰ πολὺ τῷ πολέμῳ, καὶ φρουρὰν ἐγκαταστήσαντες πεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἀνεχώρησαν. Πρόβος δὲ καθῆραι τῶν καταποντιστῶν τὴν θάλατταν ἐκ βασιλέως ταχθεὶς, ἐπειδὴ τὴν Αἴγυπτον ἔγνω παρὰ Παλμυρηῶν ἐχομένην, ἅμα τῇ σὺν αὐτῷ δυνάμει καὶ Αἰγυπτίων ὅσοι μὴ τὰ Παλμυρηῶν φρονοῦν-20 τες ἔτυχον ἐπιθέμενος τὴν μὲν φρουρὰν ἐξέβαλεν· αὐτὸς δὲ Παλμυρηῶν ἐπιστρατευσάντων, συναγαγόντος δὲ καὶ Πρόβου στρα-

2 πεσόντων] πολλῶν πεσόντων Steph. 3 αὐτοῖς om P. 11
Zabdas Vopiscus, Sabas Pollio. 14 τει δὲ? 17 Πρόβος
etiam Zonarae; sed Trebellio Pollioni in Claudio Probatu.

dimicarunt. ocepto proelio cum ab utraque parte multi cecidissent, Romani quidem in fugam se coniciebant: sed per itinera nullis hominum trita vestigiis eosdem ex improviso adorti quinquaginta millia barbarorum ceciderunt. quaedam Scytharum pars, Thessaliam Graeciamque circumvocta, passim ea loca populabatur; quae cum aggredi oppida propterea non posset quod ea muris alioque necessario praesidio se iam antea diligenter communi- viassent, homines in agris repertos abducebat.

44. Itaque dum Scythae dispersi vagantur in hunc quem diximus me- dum, magno suorum amisso numero, maiora quaedam appetens Zenobia Zabdam in Aegyptum mittit, quod Aegyptius quidam Timagenes Palmyrenis Aegypti dominatum tradere conaretur. coacto de Palmyrenis et Syris et barbaris exercitu, ad septuaginta usque milia, prodierunt in aciem adversus hos Aegyptiorum ad quinquaginta milia; quos inter utrinque acri commisso proelio, Palmyreni longe hoc bello superiores exstiterunt, et imposito quin- que milium praesidio pedem rettulerunt. Probus, cui datum erat ab impera- tore negotium maris a piratis repurgandi, posteaquam teneri a Palmyrenis Aegyptum cognovisset, cum copiis suis et Aegyptiorum, quotquot alieni a Palmyrenorum partibus erant, hostes aggressus praesidium eiecit. sed cum Palmyraeni denovo cum exercitu venissent, itidemque Probus Aegyptias Afri-

τόπειον Αιγυπτίων τε καὶ Αιβύων, ὑπέρτεροι μὲν ἦσαν Αἰγύπτιοι καὶ τῶν ὄριων τῆς Αἰγύπτου Παλμυρηνοὺς ἤλαυτον, Πρόβου δὲ τὸ πρὸς τῇ Βαβυλῶνι καταλαβόντος ὄρος καὶ ταύτη τὴν ἐπὶ Συφίαν τῶν πολεμίων παράδοσιν ἀποκλείοντος, Τιμαγένης ἄτε δὴ ὄρος τῶν τόπων, ἕμα δισχίλοις Παλμυρηῶν τὴν ἄκραν τοῦ ὄρους κατασχών, ἀδοκίμοις ἐπιστάς τοῖς Αἰγυπτίοις διέφθειρεν· ἐν οἷς καὶ ὁ Πρόβος ἀλαθὲς ἑαυτὸν ἀποσφάττει.

45. Τῆς Αἰγύπτου τοίνυν ὑπὸ Παλμυρηνοῖς γενομένης, οἱ ἐκ τῆς ἐν Νάουσῳ Κλαυδίου καὶ Σκυθῶν μάχης περιλειφθέντες, προ-
 10 βαλλόμενοι τὰς ἀμάξας, ὡς ἐπὶ Μακεδονίαν ἐχώρουν, σπάνει δὲ τῶν ἐπιτηθειῶν λιμῶ πιεζόμενοι διεφθείροντο αὐτοὶ τε καὶ τὰ ἵποζύγια. προάγουσι δὲ αὐτοῖς ἡ Ῥωμαίων ἵππος ὑπανταίασα, πολλοὺς τε ἀνελοῦσα, τοὺς λοιποὺς ἐπὶ τὸν Αἴμωνα ἀπέστρεψε. κυκλωθέν-
 15 τες δὲ τοῖς Ῥωμαίων στρατοπέδοις οὐκ ὄλιγους ἀπέβυλον. ἐπεὶ δὲ διαστάτων πρὸς ἑαυτοὺς πεζῶν τε καὶ ἐπιπέων ἐδόκει βασιλεῖ τοὺς πεζοὺς τοῖς βαρβάροις διαμαχέσασθαι, καρτερᾶς γενομένης μάχης ἐτρέποντο Ῥωμαῖοι· καὶ ἀναιρεθέντων οὐκ ὄλιγων, ἡ ἵππος ἐπιφανείσα μετρίαν αὐτοῖς τὴν τοῦ πταλοματος πεποίηκεν αἰσθησιν. (46) πρόσω δὲ τῶν Σκυθῶν ἐλασάντων καὶ Ῥω-
 20 μαίων αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντων, οἱ Κρήτην καὶ Ῥόδον περιπλεύσαντες βάρβαροι πράξαντες οὐδὲν ἀφηγήσεως ἄξιον ἀνεχώρησαν. λοιμοῦ δὲ κατασχόντος ἅπαντας αὐτούς, οἱ μὲν κατὰ Θράκην οἱ δὲ κατὰ Μακεδονίαν ἐφθάρησαν. ὅσοι δὲ διεσώθησαν, ἡ τάγ-

5 ἄτε δι' ἀνδρῶν τόπων P.

11 τὰ add S.

canasque copias coegisset, victoria quidem Aegyptii potiebantur et Aegypti finibus Palmyrenos exigebant: verum quod Probus montem Babylonii vicinum occupasset et hostes ibidem a transitu in Syriam excluderet, Timagenes, velut eorum locorum peritus, cum duobus Palmyrenorum milibus eius montis occupato vertice, nihil tale cogitantes Aegyptios adortus cecidit; quos inter et Probus interceptus ipse sibi manus attulit.

45. Aegypto Palmyrenorum in potestatem redacta, quotquot ex pugna Claudii et Scytharum ad Naisum pugnata superstites erant barbari, curribus se munientes in Macedonia contendebant. sed quod ob inopiam comestibus fame premebantur, tam ipsi quam eorum iumenta peribent. progredientibus autem eis Romanorum equestres occurrere copiae, caesisque pluribus reliquos ad Haemum se convertere coegerunt. ibi Romanis ab exercitiis circumdati non paucos ex suis amiserunt. posteaquam vero dissensientibus inter se pedibus et equitibus imperatori visum fuit ut pedites adversus barbaros dimicaret, acri exortu proelio terga Romani dabant; quorum iam non paucis interemptis equitatus, adventa factum est, ut modicum ex admissis delicto detrimentum sentiretur. (46) Scythis longius digressis et Romanis eos persequentibus, qui Cretam et Rhodum circumvecti navibus erant barbari, nulla re memorabili gesta recesserunt. cumque pestilens lues cunctos invasisset, partim in Thracia partim Macedonia perierunt. quotquot autem

μασι Ῥωμαίων σινηριδιμήθησαν ἢ γῆν λαβόντες εἰς γεωργίαν ταύτην προσεκατέρησαν. ἄφραμένον δὲ τοῦ λοιμοῦ καὶ Ῥωμαίων, ἀπέθανον μὲν πολλοὶ τοῦ στρατεύματος, τελευτᾷ δὲ καὶ Κλαύδιος, ἐν πάσαις διαπρέφας ταῖς ἀρεταῖς καὶ πολὺν ἐκντοῦ πόθον τοῖς ὑπηκόοις ἐναποθέμενος. 5

Quintillus.

Aurelianus.
a. 270

47. , Κοντίλλου δέ, ὃς ἀδελφὸς ἦν Κλαυδίου, βασιλέως ἀναφρηθέντος ὀλίγως τε βιώσαντος μῆνας καὶ μνήμης οὐδὲν ἄξιον πεπραχότος, Ἀθρηλιανὸς εἰς τὸν βασιλείων ἀναβιβάζεται τὸν θρόνον, Κοντίλλου κατὰ τινας τῶν λογοποιῶν ὑπὸ τῶν ἐπιτηδείων συμβουλευθέντος, ἅμα τῷ γινῶναι τὴν βασιλείαν Ἀθρηλιανῶ 10 ραδεδομένην, ἑαυτὸν ὑπέξαγαγεῖν καὶ ἐκόντα τῆς ἀρχῆς ἀποστῆναι τῷ πολλῷ κρείττονι. ὃ δὴ καὶ πεποιημέναι λέγεται, τῶν λατρῶν τινὸς φλέβα τεμόντος αὐτῷ καὶ ἐνδόντος ρέυσαι τὸ αἷμα, μέχρις αὖτος ἐγένετο. (48) Ἀθρηλιανὸς δὲ κρατυνάμενος τὴν ἀρχὴν καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης ἰλάσας ἐπὶ τὴν Ἀκυλιήταν ἐχώρει κάκειθεν 15 ἤλαυνεν ἐπὶ τὰ Παιώνων ἔθνη, ταῦτοις τοὺς Σκύθας μαθῶν ἐπιθέσθαι. πέμψας δὲ σκῆπτους ἀπαγγέλλοντας εἰσπαγαγεῖν εἰς τὰς πόλεις σιτία καὶ ζῆα καὶ πᾶν ὃ τι οὖν τοὺς ἐναντίους ἐμὲλλον ὠφελῆσαι, ταύτη τὸν ἐπιεικῆμενον αὐτοῖς λιμῶν αὐξῆιν διανοεῖτο. περαιωθέντων δὲ τῶν βαρβάρων καὶ μάχης ἐν τῇ Παιονίᾳ γενο- 20 μένης ἰσοπαλοῦς, νῦξ ἐπιγενομένη τὴν νίκην ἀμφήριστον ἀμφο-

1 σινηριδιμήθησαν LP. 7 Casaubonus mavult ὀλίγως — ἡμέρας; non inepte. Nam Zonaras habet ἐπτακαίδεκα ἡμέρας; idem Treb. Pollio in Claud. 12 R.

incolumes evasere vel legionibus Romanis adscripti sunt, vel terram colendam nati totos agriculturæ se dederunt. sed quod in Romanos quoque postis sævire cœpisset, cum alii complures in exercitu mortui sunt, tum etiam Claudius vivendi finem fecit, vir omni genere virtutum ornatus, et qui magnum sui desiderium subditorum animis inditum reliquit.

47. Quintillus inde, Claudii frater, dictus est imperator; qui ubi perpaucos menses vixisset et nihil memoria dignum gessisset, Aurelianus ad regium solium evohitur, cum quidem, veluti scriptores historicarum aliqui tradunt, Quintillo necessarij sui fuissent auctores, simulatque cognitum esset Aureliano delatum imperium, ut mortem sibi conscisceret ac multo se potiori sponte sua de imperio cederet; quod et fecisse perhibetur, a medico quodam vena secta continuoque fluxu sanguinis, donec exaruisset. (48) Aurelianus autem, confirmato imperio, cum Romam movisset, Aquiliciam contendit, et deinde Pannonicas ad nationes accessit, quas a Scythis invadi cognoverat. cumque misisset ad eos exploratores, qui nuntiarent ut annonas et iumenta et quicquid aliud hostibus usui futurum esset in oppida conveherent, hac ratione famem, quæ hostes urgebat, augere cogitabat. posteaquam barbari flumen transiissent, et in Pannonia proelio ancepsitū dimicatum esset,

τέροις πεποίηκεν. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τὸν ποταμὸν οἱ βάρβαροι διαβάντες ἅμα ἡμέρᾳ περὶ σπονδῶν ἐπεκηροῦντο.

49. Πυθόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ὡς Ἀλαμανοὶ καὶ τὰ πρόσ-
οικα τούτους ἔθνη γνώμην ποιῶνται τὴν Ἰταλίαν ἐπιδραμεῖν,
5 ἐπὶ τῇ Ῥώμῃ καὶ τοῖς περὶ ταύτην τόποις εἰκότως πλέον πεφρον-
τικῶς, ἱκανὴν τῇ Παιονίᾳ καταλιπὼν ἐπικουρίαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν
ἐτράπη, καὶ καταστὰς ἐς μάχην ἐν ταῖς περὶ τὸν Ἴστρον ἐσχατιαῖς
πολλὰς τῶν βαρβάρων ἀπώλεσε μυριάδας. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τὰ
περὶ τὴν Ῥώμην ἐπράχθη, τινῶν ἀπὸ τῆς γερονσίας, ὡς ἐπιβουλή
10 κατὰ τοῦ βασιλέως κοιωνησάντων, εἰς εὐθῶνας ἠγγμένων καὶ
θανάτῳ ζημιωθέντων. ἐτειχίσθη δὲ τότε ἡ Ῥώμη πρότερον
ἀτειχιστος οὕσα· καὶ λαβὼν τὴν ἀρχὴν ἐξ Ἀδρηλιανοῦ συνεπλη-
ρώθη βασιλεύοντος Πρόβου τὸ τεῖχος. κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον
εἰς ἔννοιαν ἦλθε νεωτερισμοῦ Ἐπιτιμῶς τε καὶ Οὐρβανὸς καὶ Δο-
15 μετιανός, καὶ παραχρῆμα τιμωρίαν ὑπέσχον ἄλόντες.

50. Διωκόμενος δὲ ὡδε τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Παιο-
νίαν, ὁ βασιλεὺς στρατείαν ἐπὶ Παλμυρηνοὺς ἄγειν διενόητο,
κρατοῦντας ἤδη τῶν τε Αἰγυπτιακῶν ἐθνῶν καὶ τῆς ἐφ᾽ ἡμᾶς ἀπάσης
καὶ μέχρις Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας, ἐτελήσαντας δὲ καὶ Βιδυνίας
20 μέχρι Χαλκηδόνος ἀντιλαβέσθαι, εἰ μὴ βεβασιλευκταί γινόντες
Ἀδρηλιανὸν τὴν Παλμυρηνῶν ἀπεσεύσαντο προστασίαν. ἐλάσαν-

3 Ἀλαμάννοι P. 8 δὲ om Steph. 9 an ἐταράχθη? ἐπι-
βουλῆς? v. Ind. v. κοιωνεῖν. 14 Victor ep. Septimus. 15 ἐα-
λωκότες P. 17 στρατιᾶν?

nox interveniens victoriam utrisque dubiam reddidit. eodem nocte barbari transmisso flumine, simulac illuxisset, de pace legatis missis agebant.

49. Imperator, intellecto Alamannos cum finitimis sibi nationibus Italam incurSIONibus vexare decessisse, non abs re de Roma vicinisque urbi locis magis sollicitus, satis magno Pannoniae relicto praesidio, versus Italiam perrexit, et in extremis ad Istrum partibus conserto proelio multa barbarorum milia delevit. interim et Romae quaedam gesta sunt, ubi de senatu nonnulli velut insidiarum imperatori structurarum participes accusati fuerunt et morte multati. tunc et moribus cincta fuit Roma, quibus antea carebat; et coeptus ab Aureliano murus Probo imperante perfectus fuit. eodem tempore venerunt in suspicionem rerum novarum Epitimus et Urbanus et Domitianus, statimque deprehensi poenas dederunt.

50. Rebus per Italiam et Pannoniam in hunc modum gestis et ordinatis expeditionem contra Palmyrenos imperator suscipere cogitabat, qui iam in potestate sua nationes Aegyptias et universum orientem usque ad Ancyram Galatiae tenebant, ipsaque porro Bithyniam Chalcedonem usque sibi vindicare volebant, nisi gentes illae, fama traditi Aureliano imperii ad se perlata, Palmyrenorum patrocinium rejecissent. itaque cum exercitu progresso

τος τοίνυν ἄμα στρατῷ τοῦ βασιλέως, Ἀγκύρα τε προσετίθειτο τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ καὶ Τύανα μετὰ ταύτην καὶ ἐξῆς ἔπαυσαι μέχρις Ἀντιοχείας, ἐν ἧ Ζηνοβίαν εὐρών ἄμα στρατῷ πολλῶ παρσκευασμένην εἰκότως εἰς μάχην ἀπήντα καὶ αὐτὸς εὐτρεπής. ὁρῶν δὲ τοὺς Παλμυρηῶν ἰππέας ὄπλισαι βαρεῖα καὶ ἀσφαλεῖ τεταραρη-6 κτάς καὶ ἄμα πείρα τῇ περὶ τὴν ἰππασίαν πολλῶ τῶν σφετέρων προέχοντας, τοὺς μὲν πέζους πέραν που τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ διεχώρισε, σύνθημα δὲ τοῖς Ῥωμαίων ἰππεῦσι δέδωκε μὴ ἐκ τοῦ εὐθέως ἀκμήτι τῇ Παλμυρηῶν ἰππῶ συνάμει, δεξαμένους δὲ τὴν αὐτῶν ἔφοδον ἐς φυγὴν δοκεῖν τρέπεσθαι, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἄχρις 10 ἂν ἴδωσιν αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους ὑπὸ τοῦ καύματος ἄμα καὶ τῆς τῶν ὄπλων βαρύτητος πρὸς τὴν δίωξιν ἀπειπόντας. οὗ δὴ γενομένου καὶ τῶν βασιλέως ἰππέων τὸ παράγγελμα φυλαξάντων, ἐπειδὴ τοὺς ἐναντίους ἐθέασαντο παρειμένους ἤδη καὶ τοῖς ἵπποις κεκημηκόσιν ἀκινήτους τοὺς ἐπακειμένους, ἀναλαβόντες τοὺς ἵππους 15 ἐπήρσαν καὶ ἀτομάτους τῶν ἵππων ἐκρίπτοντας συνεπάτον. φόνος οὖν ἦν συμμιγής, τῶν μὲν ξίφεσι τῶν δὲ ὑπὸ τῶν ἵππων οἰκείων τε καὶ πολεμίων ἀναιρουμένων. (51) εἰσελθόντων δὲ τῶν ὄσοι διαφυγεῖν οἴοι τε γέγονασιν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν, Ζάβδας ὁ Ζηνοβίας στρατηγὸς ὀρρωδῶν μὴ ποτε μαθόντες οἱ τῆς Ἀντιο-20 χείας οἰκήτορες τὸ περὶ τὴν μάχην πταῖσμα σφίσι ἐπίθοντο, ἄνδρα μεσαιπόλιον ἐμφέρεϊάν τινα πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἰδέαν δοκοῦντά πως ἔχειν εὐρών, καὶ σχῆμα περιθεις οἶον εἰκὸς ἦν Ἀδρη-

15 κελητός LP: corr S.

impatore, Ancyra Romanorum in dicionem venit, et Tyana post eam, et urbes deinceps omnes Antiochiam usque; in qua urbe reperta Zenobia magnis instructa copiis, et ipse paratus ad pugnam, cui par erat, occurrit. videns autem Palmyrenos equites, armatura gravi eademque tuta frotos, equitandi quoque peritia longe suos excellere, pedites trans Orontem fluvium allicubi separatim constituit, et Romanis equitibus ex composito praecipit ac recta cum recenti et viribus integro Palmyrenorum equitatu manum consereant, sed expectata illius impressione fugam se capessere simularent, idque tantisper facerent, donec et ipsos et equos ob aestum pariter et gravitatem armorum a persequendo desistere cornerent. hoc cum factum esset, ac imperatoris equites id observassent quod imperatum fuerat, ubi primum fatigatos hostes et hactenus incumbentes lassas equis immobiles conspexerunt, equis a cursu revocatis eos adorti sunt, et sponte sua delabentes ex equis edtriverunt. itaque promiscua caedes erat, cum alii gladiis, alii partim a suis partim hostium equis interimerentur. (51) Antiochiam vero ingressis, quotquot fuga evadere potuerant, metuens Zenobia dux Zabdas ne forte Antiocheni cives adversi proclii fama percepta suos invaderent, reportum hominem semicanum, qui vultum speciemque imperatoris quodam modo referre videretur, et tali amictum habitu quali proeliantem Aurelianus usum

λιανὸν ἔχειν μαχόμενον, διὰ μέσης ἄγει τῆς πόλεως ὡς δὴ τὸν βασιλέα ζωγρίαν ἐλών. καὶ τούτῳ τῷ σοφίσματι τοὺς Ἀντιοχεῖς ἀπατήσας αὐτὸς τε ὑπέξεδυ τῆς πόλεως οὐσης τῆς νυκτὸς ἕμα τῷ λελειμμένῳ στρατεύματι, καὶ τὴν Ζηνοβίαν ἐαυτῷ συνιξαγυγῶν ἐπὶ τὴν Ἐμεσαν ἀνεχώρησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔχων ἐν νῆφ γενομένης ἡμέρας ἀναλαβεῖν τὴν πεζὴν δύναμιν καὶ ἐκατέρωθεν ἐπιπέσειν τραπέισιν ἤδη τοῖς πολεμίοις, ἐπειδὴ τὴν Ζηνοβίαν ἔγνω φυγῆν, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν εἰσῆει, δεξαμέντων αὐτὸν ἀσμένως τῶν πολιτῶν. εὐρῶν δὲ τοὺς πολλοὺς τὴν πόλιν ἀπολιπόντας 10 δέει τοῦ μὴ κακοῦ τινὸς ὡς τὰ Ζηνοβίας φρονήσαντας περαθῆναι, προγράμματα πανταχοῦ πέμψας τοὺς πεφηνότας ἐκάλει, τῷ ἀκουσίῳ καὶ ἀναγκαστῷ πλέον ἢ πρῶαιρέσει τὰ συμβάντα ἀνατιθεῖς. (52) συνδραμόντων δὲ ἕμα τῷ θεάσασθαι τὰ προγράμματα τῶν πεφηνότων καὶ τῆς τοῦ βασιλέως μετασχόντων φιλο15 φροσύνης, διαθεῖς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν Ἐμεσαν ἤλαυνε. μοῖραν δὲ τινα Παλμυρηνῶν λόφον καταλαβοῦσαν εὐρῶν ὑπερκείμενον Δάφνης τοῦ προαστείου, τῷ ὑπερδέξιῳ τοῦ τόπου τὴν τῶν ἐναντιῶν πύρρον εἶργειν οἰομένην, τοῖς στρατιώταις ἐνεκελεύσατο συνασπισαμένοις καὶ πυκνῇ τῇ φάλαγγι τὴν πρὸς τὸ ὄρδιον ἀνάβα20 σιν ποιοῦμένοις τὰ τε βέλη καὶ τοὺς ὀλοιστρούχους, εἰ καὶ τούτους τυχὸν ἐπαφεῖεν, τῇ πυκνότητι τῆς φάλαγγος ἀποσεισασθαι. καὶ πρὸς τὸ παράγγελμα εἶχε προθύμους. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ προσταχθὲν τὴν πρὸς τὸ ἄναντες ἄνοδον ἐποιήσαντο, καταστάντες

3 rectius fortasse οὐσης ἔτι νυκτός S.

20 ὀλοιστρούχους LP.

haec vero esset simile, per urbem mediam ducit, quasi qui vinum imperatorem cepisset. atque hoc commento deceptis Antiochenis, et ipse noctu cum exercitu reliquo ex urbe clam egressus est, et Zenobia secum educta Emesam discessit. imperator autem, qui habebat in animo, cum primum fluxisset, receptis ad se pedestribus copiis utrinque fusos et fugatos hostes aggredi, cognita Zenobiae fuga Antiochiam ingressus est, civibus cum perlebenter excipientibus. cumque comperisset urbem complures deseruisse metu, ne quid eis accideret mali, quod Zenobiae partibus adhaesissent, edictis ad quavis loca missis profugos revocabat, potius ad coactionem et necessitatem quam voluntatem et arbitrium animi relatis iis quae accidissent. (52) ea vero edicta conspicati exules, concursu ad urbem facto, comiter ab imperatore tractati sunt; qui constitutis urbanis rebus Emesam copias duxit. cumque partem quandam Palmyrenorum collem occupasse deprehendisset imminentem suburbio Daphnes, ubi se propter idoneum altioris loci situm impeditores hostium transitum putabant, milites hortatus est ut consertis cispis et densa phalange locum in arduum ascendentes tela lapidesque, si qui forte conlitterentur, ipsa densitate phalangis repellerent; quos quidem ad id quod imperaverat alacres habuit. ubi, ceu iussi fuerant, ac-

τοὺς ἐναντίους ἰσοπαλεῖς ἔτρεψαν εὐθὺς εἰς φυγὴν· καὶ οἱ μὲν κατὰ τῶν κρημνῶν φερόμενοι διερρήγγοντο, τοὺς δὲ οἱ διώκοντες ἀπέσφαττον, οὗτοι τε καὶ οἱ μετασχόντες τῆς ἐπὶ τὸν λόφον ἀνόδου. μετὰ δὲ τὴν νίκην ἐπ' ἀδείας τὴν διάβασιν ποιοῦμένοις... χαίροντας κύριον κατὰ ταῦτα τῇ ὁδοιοποιίᾳ τοῦ βασιλείως χρω- 5 μένου. δέχεται μὲν οὖν αὐτὸν Ἀπάμεια καὶ Λάρισσα καὶ Ἀρεθούσα· τὸ δὲ τῶν Παλμυρηνῶν στρατόπεδον ἰδὼν ἐν τῷ πρὸς τῆς Ἐμέσης πεδίῳ συνειλεγμένον εἰς πλῆθος ἑπτὰ μυριάδων ἔκ τε αὐτῶν Παλμυρηνῶν καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι τῆς στρατείας αὐτοῖς εἶλοντο μετασχεῖν, ἀντεστρατοπεδεύετο τῇ τε Δαλματῶν ἵπκῳ 10 καὶ Μυσοῖς καὶ Παίσοι καὶ ἔτι γε Νωρικοῖς καὶ Ραίτοις, ἕπερ ἔστι Κελτικὰ τάγματα. ἦσαν δὲ πρὸς τούτοις αἱ τοῦ βασιλικοῦ τέλους, ἔκ πάντων ἀριστίνδην συνειλεγμένοι καὶ πάντων διακρίπιστατοι. συνετέτακτο δὲ καὶ ἡ Μαυροναῖα ἵππος αὐτοῖς, καὶ ἀπὸ τῆς Ἀσίας αἱ τε ἀπὸ Τυάνων δυνάμεις καὶ ἔκ τῆς μέσης τῶν 15 ποταμῶν καὶ Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης τέλη τινὰ τῶν ἀνδρειοτάτων. οἱ δὲ ἀπὸ Παλαιστίνης πρὸς τῇ ἄλλῃ ὀπίσκει κορύνας καὶ ῥόπαλα ἐπεφέροντο. (53) συμπεσόντων δὲ τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις, ἔδοξεν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἵππος κατὰ τι μέρος ἐκκλίνας, ὡς ἂν μὴ πλήθει τῶν Παλμυρηνῶν ἵππέων πλεονεκ- 20 τούντων καὶ περιμπαζομένων πῶς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον ἐμπεσὼν εἰς κύκλωσιν λάθῃ. τῶν τοίνυν Παλμυρηνῶν ἵππέων τοὺς ἐκκλῶντας διωκόντων καὶ ταύτῃ τὴν τάξιν τὴν οἰκίαν παρ-

4 ποιούμενοι ἔκαιρον καιρῶν Leunclavius. . 5 τῆς ὁδοιοποιίας L.

clivem locum subissent, iamque rebus omnibus ad pugnam factis pares adversariis essent, mox in fugam eos egerunt; et alii quidem per praecipitia lapsi discerpebantur, alii caedebantur ab insequentibus, tam his quam reliquis, quotquot itidem in collem istum evaserant. post partam victoriam secure transeuntes gaudebant, imperatore hoc iter suum opportune temente; quem Apamea et Larissa et Arethusa excipiebant. ubi Palmyrenorum exercitum ante Emesam in campo vidisset, cuius esset numerus hominum ad septuaginta milia ex ipsis Palmyrenis et aliis, quotquot hac in expeditione cum eis se coniunxerant, castra et ipse metabatur adversus hostes cum equitata Dalmatico et Moesis et Pannoniis et praeterea Noricis atque Rhaetis, quas legiones Celticae sunt. praeter hos erant et praetoriae cohortis omnium selectissimi ex fama virtutis omniumque splendidissimi viri. cum his et Maurorum in acie dispositus erat equitatus, et ex Asia copiae Tyanenses et Mesopotamicae et Syriae et Phoenices et Palaestinae, fortissimi dubio procul ordines. et qui venerant e Palaestina, praeter arma cetera, clavas atque fustes secum afferebant. (53) exercitibus inter se congressis, visus est equitatus Romanus quadam ex parte deflectere, ne multitudine Palmyrenis equitibus nostros superantibus ac velut oboquitantibus imprudens ab eis Romanus exercitus undique cingeretur. Palmyrenis igitur equitibus hos persequentibus, qui pedem retro tolerant, et hunc in modum ordines suos

ἐξελθόντων, εἰς τοῦναντίον ἀπέβη τοῖς Ῥωμαίων ἱππεῦσι τὸ βου-
 λευθὲν· ἐδιώκοντο γὰρ τῷ ὄντι πρὸ τῶν πολεμίων ἑλασσωθέντες.
 ὡς δὲ καὶ ἐπιπτον πλείστοι, τότε δὴ τῶν πεζῶν τὸ πᾶν ἔργον γενέ-
 σθαι συνέβη· τὴν γὰρ τάξιν τοῖς Παλμυρηνοῖς διαρραγείσαν ἰδόν-
 5 τες ἐκ τοῦ τοῦτος ἰσπίδας τῇ διώξει σχολάσαι, στραφεύτες ἀτά-
 κτοις αὐτοῖς καὶ ἐσκαδασμένοις ἐπέθιντο. καὶ φόνος ἦν ἐπὶ τούτῳ
 πολὺς, τῶν μὲν τοῖς συνήθεισιν ἐπιόντων ὄπλοις, τῶν δὲ ἀπὸ Πα-
 λαιστίνης τὰς κορύνας καὶ τὰ ῥόπυλα τοῖς σιδήρῳ καὶ χαλκῷ τε-
 θωρακισμένοις ἐπιφερόντων, ὅπερ μάλιστα τῆς νίκης ἐν μέρει
 10 γέγονεν αἴτιον, τῷ ξένῳ τῆς τῶν ῥοπάλων ἐπιφορῆς τῶν πολεμίων
 καταπλαγέντων. φευγόντων δὲ ἤδη τῶν Παλμυρηνοῦν προτρο-
 πάδην, καὶ ἐν τῷ φεύγειν ἑαυτοῦς τε συμπατοῦντων καὶ ὑπὸ τῶν
 πολεμίων ἀναιρουμένων, τὸ πεδίον ἐπληροῦτο νεκρῶν ἀνδρῶν τε
 καὶ ἵππων, ὅσοι διαδρᾶναι δεδύνηται τὴν πόλιν καταλαβόντων.
 15 54. Ἀθυσίας δὲ πολλῆς εἰκότως ἐπὶ τῇ ἤττη Ζηροβίαν
 ἐχούσης, βουλὴ προέκειτο περὶ τοῦ πρακτέου, καὶ κοινῇ γνώμῃ
 πᾶσιν ἰδόκει τοῖς μὲν περὶ τὴν Ἐμεσαν πράγμασιν ἀπογνῶναι διὰ
 τὸ καὶ τοῦς Ἐμεσηνοῦς ἄλλοτρίως πρὸς αὐτὴν ἔχοντας τὰ Ῥω-
 μαίων αἰρεῖσθαι, Παλμύραν δὲ καταλαβεῖν καὶ τῷ τῆς πόλεως
 20 ὄχρῳ τὴν ἀσφάλειαν ἐπιτρέψαντας σχολαίτερον σκοπεῖσαι τὰ κατὰ
 σφᾶς. οὐδὲν ἦν ἔργου καὶ λόγου τὸ μέσον, ἀλλὰ συνέθεον ἔφ’

14 ὅσοι] τῶν ὅσοι? Leunclavius supplet τῶν ἐτέρων seu τῶν ἄλλων.

16 βουλῇ προσέκειτο LP: corr S.

τι μέσον H.

21 οὐδὲ ἦν ἔργου καὶ λόγου

deserentibus, contrariam in partem Romanis equitibus id consilium quod ceperant cessit. hostes enim, quibus longe numero inferiores erant, eos reapse persequerentur; cumque plurimi etiam caderent, tandem accidit ut peditum virtute res tota conficeretur. etenim cum illi Palmyrenorum aciem ruptam solutamque conspexissent ex eo quod equites illorum in persequendo essent occupati, conversis ordinibus confusos ac dispersos adorti sunt. secundum haec ingens hominum caedes subsequi, Palmyrenis hostes consuetis armis petentibus, Palaestinis vero clavarum et fustium ictus iis inferentibus qui ferreis et aereis loriceis se muniverant; id quod ex aliqua parte non exiguum victoriae causam praebuit, hostibus ad insolitos clavarum ictus attonitis. cum autem Palmyreni iam citato cursu fugerent ac inter fugiendum se ipsos obtererent et ab hostibus interficerentur, tum vero campus omnis hominum-que equorumque cadaveribus compleri, et alii, quotquot effugere poterant, in urbem sese recipere.

54. Zenobia non abs re, quod victa fuisset, ingenti maerore affecta, quid agendum esset, sedulo deliberabat. de communi denique sententia visum est omnibus spem quidem rerum Emesensarum abiiciendam esse propterea, quod ipsi Emeseni alienis in eam animis Romanorum partes sequerentur, occupandam vero Palmyram, et illius civitatis munitioni salute securitateque credita, de summa rerum in otio maiore dispicendum. dictum, factum:

ὅπερ ἐδόκει. πυθόμενος δὲ τὴν Ζηνοβίας φυγὴν ὁ Ἀδρηλιανὸς εἰς μὲν τὴν Ἐμεσαν εἰσῆει, προθύμως αὐτὸν τῶν πολιτῶν δεχομένων, εὐρῶν δὲ πλοῦτον ὃν οὐχ οἶα τε ἐγεγόνει Ζηνοβία μετακομίσαι, παρακρήμα σὺν τῷ στρατῷ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ Παλμύραν εἶχετο. καὶ ἐπιστὰς τῇ πόλει, κύκλῳ περιλαβὼν τὸ τεῖχος ἐπολιόρκει, τῆς 5 τροφῆς ἐκ τῶν πλησιαζόντων ἔθνων τῷ στρατοπέδῳ χορηγομένης. τῶν δὲ Παλμυρηνῶν ἐπιτωθαζόντων ὡς ἀδυνάτου τῆς ἀλώσεως οὐσης, ἦδη δὲ τινας καὶ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλεῖα λόγους αἰσχροὺς ἀφιέντος, παρεστῶς τις τῷ βασιλεῖ Πέρσης ἀτήρ "εἰ κελεύεις" ἔφη, "τὸν ἕβριστήν τοῦτον ἕψει νεκρὸν." ἐγκαλεσσα- 10 μένου δὲ τοῦ βασιλέως, προστησάμενος ἑαυτοῦ τινὰς ὁ Πέρσης τοὺς ἀποκρύπτοντας, ἐντείνας τὸ τόξον καὶ βέλος ἀρμόσας ἀφίησιν, ὃ δὴ προκεκυφῶτι τῆς ἐπάλλξεως τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἔτι τὰς ἕβρεις ἐπαφιέντι προσπαγὲν κατάγει τε τοῦ τείχους αὐτὸν καὶ νεκρὸν τῷ στρατοπέδῳ καὶ τῷ βασιλεῖ δαίκνυσιν. (55) ἐπεὶ δὲ ἀντ- 15 εἶχοντο πολιορκούμενοι, σπάνει τῶν ἐπιτηδείων ἀπαγορεύσειν τοὺς πολεμίους ἐλπίσαντες, καὶ ἐγκαρτεροῦντας θεώμενοι καὶ αὐτοὶ τροφῆς ἐνδεία πιεζόμενοι γνώμην ποιοῦνται ἐπὶ τὸν Εὐφράτην δρῶμεῖν, κάκεισε παρὰ Περσῶν βοήθειαν εὐρέσθαι, πράγματά τε Ῥωμαίοις νεώτερα μηχανήσασθαι. ταῦτα βουλευσάμενοι καὶ κα- 20 μήλῳ τὴν Ζηνοβίαν ἀναβιβάσαντες, αἱ δὲ καμήλων εἰσὶ τάχιστα

12 ἐκτείνας P. 17 καὶ om P. 21 ἀναβιβάσαντες] addit Leunclavius *θηλαία*, forsā aptius *δρομάδι*. et Vopisc. in Aureliano c. 28. diserte scribit Zenobiam fugisse *camelis*, quas (alii quos) *dromadas* vocitant R.

concurrerant omnes in id quod decretum fuerat. Aurelianus autem, fuga Zenobiae cognita, Emesam ingressus est, civibus eum magno studio excipientibus. repertis opibus quas Zenobia secum afferre nequiverat, statim cum exercitu Palmyram contendit. cum eo venisset et oppidi moenia castris undique cinxisset, obsidionem instituit, vicinis gentibus exercitui commeatum suppeditantibus. interim Palmyreni principem diceris insectabantur, quasi fieri non posset ut oppidum caperetur. cumque verba foeda quidam in ipsam quoque lactaret imperatorem, adstans imperatori quidam natione Persa "si iubes" inquit, "hominem maledicum iam mortuum conspicias." cum annuisset imperator, Persa, quibusdam ante se constitutis per quos ipse tegeretur, arcum tendit et aptatum ei telum emittit; quod in hominem defixum extra muri pinnam prospectantem et istas adhuc contumelias effutientem, ab ipsis eum moenibus deiecit, et tam exercitui quam imperatori mortuum spectandum exhibuit. (55) cum obsessi resisterent, et qui hostes ob inopiam commeatus obsidionem soluturos speraverant, iam eos proposito suo constanter inhaerentes conspicerent, ipsi alimentorum penuria premerentur, ad Euphratem profugendum statuunt, atque istuc a Persis inveniendum auxilium novaeque Romanis facienda negotia. his captis consiliis, Zenobiam camelo feminae

καὶ ἵππους ὑπεραίρουσαι τάχει, τῆς πόλεως ὑπεξέγουσιν. *Αὐρηλιανὸς δὲ ἀχθόμενος ἐπὶ τῇ τῆς Ζηροβίας φυγῇ, τῷ κατὰ φύσιν οὐκ ἐνόουδς δραστηρίῳ, πέμπει πυραρχῆμα τοὺς διώζοντας ταύτην ἱππέας. οἱ δὲ καταλαβόντες ἤδη τὸν Εὐφράτην αὐτὴν με-*
5 *λουσαν περαιοῦσθαι, καταγαγόντες τε ἐκ τοῦ πλοίου, πρὸς τὸν Αὐρηλιανὸν ἄγουσιν. ὁ δὲ τῷ μὲν ἀπροσοκῆτι τῆς Θέας περιχαρῆς ἐγεγόνει, φιλότιμος δὲ ὢν φύσει, λαβὼν κατὰ νοῦν ὡς γυναικὸς κρατήσας οὐκ ἔσται τοῖς ἰσομένοις ἐπίδοξος, ἐδυσχέραταιν.*
(56) *τῶν δὲ ἐναποκεκλεισμένων τῇ πόλει Παλμυρηνῶν αἱ γυνῆμαι,*
10 *τῶν μὲν προκινδυνεύειν τῆς πόλεως ἐθελόντων καὶ διαπολεμεῖν παντὶ σθένει Ῥωμαίοις, τῶν δὲ ἰκετηρίας ἀπὸ τοῦ τείχους προτεινομένων αἰτοῦνται τε συγγνώμην ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι. δεξι-*
μένου δὲ τοῦ βασιλέως τὴν ἰκετείαν καὶ θαρρεῖν παρακελευσαμένου, πρὸ τῆς πόλεως ἐξεχέοντο, δῶρα καὶ ἱερεῖα προσάγοντες.
15 *Αὐρηλιανὸς δὲ τὰ μὲν ἱερεῖα τιμήσας τὰ δὲ δῶρα δεξιόμενος ἀθῶους ἤφειε. τῆς δὲ πόλεως γενόμενος κύριος καὶ τοῦ κατὰ ταύτην πλοῦτου καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς καὶ ἀναθημάτων κρατήσας, ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἐμεσαν εἰς κρῖσιν ἤγαγε Ζηροβίαν τε καὶ τοὺς ταύτη συναραμένους. ἐπεὶ δὲ αἰτίας ἔλεγεν ἑαυτὴν ἔξαι-*
20 *ροῦσα, πολλοὺς τε ἄλλους ἤγεν εἰς μέσον ὡς πυραγαγόντας οἷα γυναικῶν, ἐν οἷς καὶ Λογγίνος ἦν, οὗ συγγράμματα ἔστι μέγα τοῖς παιδείας μεταποιουμένοις ὄφελος φέροντα· ὧπερ ἐφ' οἷς κατηγο-*

9 αἰ] διέστησαν αἱ? cf. 4 56. 19 ἐπει] ἦ? ἐξαιρόουσα LP.

impositam (sunt autem illae velocissimae et ipsos equos celeritate superant) ex urbe subducunt. Aurelianus Zenobiae fugam permolestē ferens, cum nihil de industria, qua praeditus in rebus agendis erat a natura, remitteret, ex templo persecuturos eam mittit equites. hi cum iam Euphratem transiecturam assecuti fuissent, e navi abreptam ad Aurelianium ducunt. is autem, licet inopinato spectaculo laetus admodum, tamen, quod ambitioso a natura homini ad animum accidisset, futurum ut ob victam feminam non magnam apud posteros gloriam inveniret, quandam animi molestiam sentiebat. (56) Palmyrenorum vero, qui oppido inclusi obsidebantur, partim hi erant animi ut oppidum periculo suo propugnare vellent omnibusque viribus bellum Romanum sustinere, partim de muro preces porrigebant supplices et praeteritorum veniam posebant. cum imperator hanc supplicationem accepisset eosque bono animo esse iussisset, extra oppidum effusa dona cum hostiis adducebant. Aurelianus, honore hostiis habito donisque susceptis, illaesos dimisit. civitate in suam potestatem redacta, cum opibus eius et reliquo rerum apparatu donariisque potitus esset, Emesam rediit et Zenobiam cum suis complicibus pro tribunali stitit. illa causas exponens, et culpa semet eximens, multos alios in medium protulit, qui eam veluti feminam seduxissent; quorum in numero et Longinus erat, cuius extant scripta magnam afferentia doctrinae studiois utilitatem. huic convicto de his quorum nomine accusabatur, statim

Zosimus.

ρείτο ἐλεγχόμενῳ παραχρῆμα ὁ βασιλεὺς Θανάτου ζημίαν ἐπέθι-
κεν, ἣν οὕτω γενναίως ἤνεγκεν ὁ Λογγίνος ὥστε καὶ τοὺς σχετικῶ-
ζοντας ἐπὶ τῷ πάθει παραμυθεῖσθαι, καὶ ἄλλων δὲ Ζηροβίας
κατεπιούσης κολάσεσιν ὑπαχθέντων.

57. Ἄξιον δὲ τὰ συνεχθέντα πρὸ τῆς Παλμυρηνῶν καθαι- 5
ρέσεως ἀφηγήσασθαι, εἰ καὶ τὴν ἱστορίαν ἐν ἐπιδρομῇ φαίνομαι
ποιησάμενος διὰ τὴν εἰρημένην ἐν προοιμίῳ μοι πρόθεσιν· Πο-
λυβίου γὰρ ὅπως ἐκτίσαντο Ῥωμαῖοι τὴν ἀρχὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
διεξεληθέντος, ὅπως ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ σφῆσιν ἀτασθαλίῃσιν
αὐτὴν διέφθειραν ἔργουαί λείπων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἐπειδὴν ἐν 10
ἐκείνῳ γένομαι τῆς ἱστορίας τῷ μέρει· Παλμυρηνοῖς δὲ μέρους
οὐκ ὀλίγου τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἤδη κεκρατηκόσιν, ὡς διεξήλ-
θον, ἐκ τοῦ θεοῦ πολλὰ προεμνησθέντῃ τὴν συμβῆσαν αὐτοῖς δη-
λοῦντα καθάρασιν. τίνα δὲ ταῦτα, ἐρῶ. ἐν Σελευκίᾳ τῇ κατὰ
Κιλικίαν Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἴδροντο καλουμένου Σαρπηθόνου, καὶ 15
ἐν τούτῳ χρηστήριον. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ θεοῦ τούτου λεγόμενα,
καὶ ὡς ἅπασιν τοῖς ὑπὸ λύμης ἀκριδῶν ἐνοχλουμένοις Σελευκιάδας
παραδιδὸς (ἔρνεα δὲ ταῦτα ἐνδιαιωόμενα τοῖς περὶ τὸ ἱερὸν τό-
ποις) συνεξέλειπε τοῖς αἰτούσιν, αἱ δὲ ταῖς ἀκρισι συμπεριμπτά-
μεναι καὶ τοῖς στόμασι ταύτας δεχόμεναι παραχρῆμα πλήθός τε 20
ἄπειρον ἐν ἀκαριαίῳ διέφθειρον καὶ τῆς ἐκ τούτων βλάβης τοὺς
ἀνθρώπους ἀπῆλλαττον, ταῦτα μὲν τῇ τηρικυῖτα τῶν ἀνθρώπων
εὐδαιμονίᾳ παρήμι, τοῦ καθ' ἡμᾶς γένους ἀποσεισαμένου θεῶν

5 δὲ add Leunclavius.

20 δεχόμεναι καὶ παραχρῆμα LP.

poenam mortis imperator statuit; quam adeo fortiter Longinus pertulit, ut illos etiam qui hanc calamitatem eius indigno forebant animo consolaretur. itidem alii, quos Zenobia detulerat, supplicis afficiebantur.

57. Fuerit autem pretium operae, quae ante Palmyrenorum ever-
sionem accidere, narrari, licet hanc historiam velut in transcurso texere videar,
propter institutum operis nostri, quod in prooemio declaravimus. cum enim
Polybius exposuerit quo pacto imperium exiguo tempore Romani adquisiver-
int, ego, quo pacto temporis non magno spatio suis sceleribus idem evert-
erint, indicaturus sum. sed haec, ubi ad eam historiae partem accessero.
Palmyrenis ergo potitis imperii Romani non exigua parte, sicuti recensuimus,
multa divinitus denuntiata sunt quae postea secutum everisionem eis porten-
debant. et quanam illa fuerint dicam. Seleucia, quod est oppidum Cili-
ciae, templum Apollinis quem Sarpedonium vocant, et in templo erat oracu-
lum. de hoc quidem deo quae perhibentur, et quod omnibus a locustarum
lue vexatis Seleucias dare solitus fuerit (eae sunt aves quae in locis pro-
pter fanum hoc sitis degunt) et cum petentibus eas dimittere, quae circum
locustas una volitantes, et rostris eas capientes, infinitam earum multitudi-
nem statim momento quasi temporis absument et homines ab illarum damno
liberabant, haec igitur eius temporis mortalium felicitati reliquo, cum genus
hoc hominum aetatis nostrae divinum illud beneficium repudiaverit. ceterum

ἐδουρασίαν. τοῖς Παλμυρηνοῖς δὲ χρωμένους εἰ καθέξουσι τὴν τῆς
ἑώρας ἡγεμονίαν, ἔχρησεν ὁ θεὸς οὕτως,

ἔξιτέ μοι μεγάρων, ἀπατήμονες οὐλλιοὶ ἄνδρες,
φύτλης ἀθανάτων ἔρικυδέος ἀλγυντήρες.

5 πυνθανομένοις δὲ τισὶ περὶ τῆς Ἀδρηλιανοῦ κατὰ Παλμυρηνῶν
στρατείας ὁ θεὸς ἀνεῖλε

κίρκος τρήρωσιν ἱερὸν γόνον ἡγηλάων,
ὄλος πολλῆσιν· τὰ δὲ φρίσσοσι φονῆα.

58. Καὶ ἕτερον δὲ Παλμυρηνοῖς συνηρέχθη τοιοῦτον. Ἀφακα
10 χωρίον ἔστι μέσον Ἡλιουπόλεως τε καὶ Βίβλου, καθ' ὃ ναὸς
Ἀφροδίτης Ἀφακίτιδος ἴδρυται. τούτου πλησίον λίμνη τις ἔστιν
λοκουῖα χειροποίητῳ δεξαμενῇ. κατὰ μὲν οὖν τὸ ἱερὸν καὶ τοὺς
πλησιάζοντας τόπους πῦρ ἐπὶ τοῦ ἀέρος λαμπάδος ἢ σφαίρας
15 ὅπερ καὶ μέγρι τῶν καθ' ἡμᾶς φαίνεται χρόνων. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ
εἰς τιμὴν τῆς θεοῦ δῶρα προσέφερον οἱ συνιόντες ἕκ τε χρυσοῦ
καὶ ἀργύρου πεπονημένα, καὶ ὑφάσματα μέντοι λίνου τε καὶ βύσ-
σου καὶ ἄλλης ὕλης τιμιωτέρας· καὶ εἰ μὲν δεκτὰ ἐφάνη, παρα-
20 καίτοις τοῖς βάρεσι καὶ τὰ ὑφάσματα κατεδέυετο, εἰ δὲ ἀδεκτα
καὶ ἀπόβλητα, αὐτὰ τε ἦν ἰδεῖν ἐπιπλέοντα τῷ ὕδατι τὰ
ὑφασματα καὶ εἴ τι περ ἦν ἐν χρυσοῦ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἄλλαις ὕλαις,
αἷς φύσις οὐκ αἰωρεῖσθαι ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἀλλὰ καταδύεσθαι.

8 ἔξετα μσοῦ Steph., ἔξετ' ἔμεθ S: correctum apud R. 7 pro
ἱερὸν non minus apte legeris κρυερόν aut λυγρόν. S. 21 non minus
apte ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἄλλης ὕλης, ἢς S.

Palmyrenis oraculum consentibus an Orientis imperium obtentari essent, in
haec verba deus ille respondit:

fallaces, hac aede mea discedite, divum,
a quibus inclyta progenies offenditur usque.

consentibus etiam nonnullis de Aureliani adversus Palmyrenos expeditione,
deus idem oraculum hoc edidit:

falco praecit sacro gemitu compluribus unus,
quae iugulatorem haud cessant horrere, columbis.

58. Praeterea quid aliud tale Palmyrenis accidit. Aphaca locus est
medio inter Heliopolim et Biblum itinere, ubi fanum est Veneris Aphacitidis.
propter fanum istud lacus quidam est, piscinae manu factae similis. iuxta
fanum et vicina loca ignis instar lampadis aut globi conspicitur, quoties statis
temporibus ibi conventus habentur; qui quidem ignis ad nostram usque acta-
tem conspectus fuit. ad lacum dona, quotquot ibi conveniebant, in honorem
deae ferebant ex auro et argento facta, itemque telas lineas et byassinus alte-
riusque materiae pretiosioris. ac si quidem illa viderentur accepta, non aliter
ac ponderosa, telae quoque sommergebantur, sin essent inaccepta et reicilia,
tam ipsae telas aquae videre erat innatantes, tum etiam quicquid ex auro et
argento et aliis factum erat materiis, quarum est ea natura ut supra aquam

τῶν Παλμυρηνῶν τοίνυν ἐν τῷ πρὸ τῆς καθαιρέσεως ἔτει συνελθόντων ἐν τῇ τῆς ἑορτῆς καιρῷ καὶ εἰς τιμὴν τῆς Θεοῦ δῶρα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ὑφασμάτων κατὰ τῆς ἡμέρας ἀφέντων, πάντων τε τοῦ βῆθους καταδύοντων, κατὰ τὸ ἐχόμενον ἔτος ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἑορτῆς ὤφθησαν αἰωρούμενα πάντα, τῆς Θεοῦ διὰ 5 τούτου τὰ ἐσόμενα δηλωσάσης.

Ἡ μὲν οὖν εἰς Ῥωμαίους εὐμένεια τοῦ Θεοῦ τῆς ἱερᾶς ἀγιστείας φυλαττομένης τοιαύτη· ἐπειδὴν δὲ εἰς ἐκείνους ἀφίκωμαι τοὺς χρόνους ἐν οἷς ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ κατὰ βροχῶν βαρβαρωδέσσα εἰς ὀλίγον τι, καὶ αὐτὸ διαφθαρέν, περιόστη, τῆνικαῦτα καὶ τὰς 10 αἰτίας παραστήσω τοῦ δυστυχήματος, καὶ τοὺς χρησμούς ὡς ἂν οἶός τε ὧ παραθήσομαι τοὺς τὰ συνεχεχθέντα μηνύοντας. (59) ἐπανελθεῖν δὲ τῶς καιρὸς ὅθεν ἐξέβην, ἵνα μὴ τὴν τάξιν τῆς ἱστορίας ἀτελῆ δόξω καταλιμπάνειν.

Ἀδρηλιανοῦ τοίνυν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐλαύνοντος, καὶ συν- 15 ἐπάγοντός οἱ Ζηνοβίαν τε καὶ τὸν παῖδα τὸν ταύτης καὶ πάντας ὅσοι τῆς ἐπαναστάσεως αὐτοῖς ἐκοινώνησαν, αὐτὴν μὲν Ζηνοβίαν φασὶν ἢ νόσῳ ληφθεῖσαν ἢ τροφῆς μεταλαβεῖν οὐκ ἀνασχομένην ἀποθανεῖν, τοὺς δὲ ἄλλους πλὴν τοῦ Ζηνοβίου παιδὸς ἐν μίσῳ τοῦ μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ Βυζαντίου πορθμοῦ καταποντωθῆναι. 20 (60) ἐχόμενον δὲ Ἀδρηλιανοῦ τῆς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ὁδοῦ, καταλαβεν ἀγγελία τοιαύτη, ὡς τῶν ἐν Παλμύρα καταλειφθέντων τινὲς Ἀψαῖον παραλαβόντες, δεῖ καὶ τῶν προλαβόντων αὐτοῖς γέ-

se non attollant sed demergantur. Palmyreni ergo, cum tempore celebritatis anno ante suum interitum proximo cum aliis huc convenissent, et in honorem deae dona partim aurea partim argentea partim textilia consecissent in lacum, eoque omnia demergerentur in profundum, anno proximo, celebritatis eiusdem tempore, conspecta fuerunt omnia in superficie fluitantia; qua quidem re dea, quae futura essent, significavit.

Ac numinis quidem Romanis propitii benevolentia, quamdiu sacrorum ritus servabatur, huiusmodi fuit. verum postea, cum ad ea tempora perveniret quibus temporibus Romanum imperium paulatim barbariam quandam induit, ad exiguum quid redactum, quod ipsam quoque corruptum est, etiam causas infelicitatis eius exponam et oracula pro viribus adiciam, quibus oraculis ea quae contigere fuerunt indicata. (59) nunc vero tempus fuerit ut eo revertar unde digressus sum, ne historiae seriem imperfectam reliquere videar.

Igitur Aureliano versus Europam movente, Zenobiamque cum filio et ceteris omnibus qui rebellionis participes fuerant secum ducente, Zenobiam quidem ipsam aiunt, vel morbo correptam vel a cibis abatinentem, decedisse, reliquos autem, excepto Zenobiae filio, in medio interiecti Chalcedoni Byzantioque freti submersos. (60) eidem Aureliano iter in Europam suum persequenti nuntius allatus est eiusmodi, quosdam relictos apud Palmyram, nactus Apsaeum, qui et praeteritorum auctor eis exstiterat, tentare Marcelli-

γονεν αἴτιος, ἀποπειρῶνται Μαρκελλίνου τοῦ καθισταμένου τῆς μέσης τῶν ποταμῶν παρὰ βασιλέως ὑπάρχου καὶ τὴν τῆς ἐξίας ἐγχειρισμένου διοίκησιν, εἴ πως ἀνέχεται σχῆμα βασιλείου ἑαυτῷ περιθεῖναι. τοῦ δὲ εἰς τὸ διασκέπτεσθαι τὸ πρακτικόν ἀναβαλλομένου, τὰ παραπλήσια καὶ αὐθις καὶ πολλάκις ἠνώχλουν. ὃ δὲ ἀποκρίσει χρώμενος ἀμφιβόλοις αὐτὸς μὲν Ἀδρηλιανῷ τὸ σκεφθὲν κατεμήνυσε, Παλμυρηνοὶ δὲ Ἀντιόχῳ περιθέντες ὑλοργεῖς ἱμάτιον κατὰ τὴν Παλμύρου εἶχον. (61) Ἀδρηλιανὸς δὲ ταῦτα ἀκηκοὺς αὐτόθεν, ὡς εἶχεν, ἐπὶ τὴν ἐξίαν ἐστέλλετο, καταλαβὼν δὲ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ὑπὸν ἀμύλλης ἐπιτελουμένης τῷ δήμῳ φανεῖς καὶ τῷ ἀδοκῆτῳ πάντας ἐκπλήξας ἐπὶ τὴν Παλμύρου ἤλανθεν. ἀμαχητὶ δὲ τὴν πόλιν ἐλὼν καὶ κατασκάψας, οὐδὲ τιμωρίας Ἀντιόχῳ ἄξιον διὰ τὴν ἐδτέλειαν εἶναι νομίσας ἀφήσει. σὺν τάχει δὲ καὶ Ἀλεξάνδρῳ στασιάζοντα καὶ πρὸς ἀπόστασιν ἰδόντας παραστησάμενος, Θράμβρον εἰς τὴν Ῥώμην εἰσγαγὼν μεγίστης ἀποδοχῆς ἐκ τοῦ δήμου καὶ τῆς γερουσίας ἐτύχχανεν. ἐν τούτῳ καὶ τὸ τοῦ Ἑλλίου δειμάμενος ἱερὸν μεγαλοκρεπῶς τοῖς ὑπὸ Παλμύρας ἐκόσμησεν ἀναθήμασιν, Ἑλλίου τε καὶ Βήλου καθιδρύσας ἀγάλματα. τούτων οὕτω διωκημένων, Τέτριον καὶ ἄλλους ἐπαναστάντας οὐ σὺν πόνῳ καθέλων κατὰ τὴν ἄξιαν μετήλθεν. ἤδη δὲ καὶ ἀργύριον νέον δημοσίᾳ διέδωκε, τὸ κίβδηλον

1 Μαρκελλίνου] Vopiscus Sandarionem vocat. 7 Ἀντιόχῳ] Vopiscus Adhilleo. 18 Sol et Belus idem fulsio dicitur; quare Salmasius ad Vopisc. Aurel. 35 aliam lectionem proponit: Ἑλλίου τοῦ καὶ Βήλου. Scaliger de binis Palmyrenorum diis patris, Malachbelo et Aglibelo, in inscriptione memoratis, interpretatur; quod plurali numero, ἀγάλματα, magis convenit. R.

num Mesopotamiae ab imperatore praefectum, cui et Orientis administratio tradita fuerat, ut imperatoria veste se circumdari pateretur. illo deliberandi causa, quid esset agendum, rem protrahente, consimili modo rursus ac saepius quidem ei molesti erant. verum ipse responsis ambiguis utens, quid illi facere deliberassent Aureliano significabat. Palmyreni autem, cum Antioche vestem purpuream inleccissent, Palmyrae se continebant. (61) his auditis mox Aurelianus, ut erat instructus, Orientem versus proficiscitur. ubi Antiochiam venisset ac populo peragendis ludis equestribus intento semet exhibuisset, omnibus ob inopinatum eius adventum perterritis, Palmyram copias duxit. cumque sine proelio cepisset oppidum et evertisset, Antiochum propter conditionis humilitatem ne supplicio quidem dignum arbitratus dimisit. Alexandrinis etiam, qui seditiones excitaverant et ad defectionem spectaverant, celeriter in ordinem redactis, cum triumpho Romam ingressus maximo populi senatusque studio exceptus fuit. tunc et templum Solis magnifice constructum donariis, quae Palmyra secum advexerat, ornavit, collocatis in eodem Solis et Belii simulacris. his rebus gestis Tetricum et alios perduelles, nullo labore victos, pro dignitate punivit. itidem novam monetam publice

ἀποδοῦναι τοὺς ἀπὸ τοῦ δήμου παρυσκευάσας, τούτω τε τὰ συμβόλαια συγχύσεως ἀπαλλάξας. ἐπὶ τοῦτοις καὶ ἄρτων δωρεῇ τὸν Ῥωμαίων ἐτίμησε δῆμον. διαθήμενος δὲ ἅπαντα τῆς Ῥώμης ἐξώρησε. (62) διατρέβοντι δὲ αὐτῷ κατὰ τὴν Πέρινθον, ἣ νῦν Ἡράκλεια μετωνόμασται, συνίσταται τις ἐπιβουλή τοιαύτη. ἦν 5 τις ἐν τοῖς βασιλείοις Ἔρωσ ὄνομα, τῶν ἐξωθεν φερομένων ἀποκρίσεων μηνυτῆς τεταγμένος. τούτω πταίσματός τις ἐνεκεν ὁ βασιλεὺς ἀπειλήσας ἐς φόβον κατέστησε. καὶ δεδιὼς μὴ ταῖς ἀπειλαῖς ἔργον ἐπιτεθείη, τῶν δορυφόρων τισίν, οὓς μάλιστα 10 τολμηροτάτους ᾔδει, κοινολογεῖται, καὶ γράμματα δειξας ἄπερ ἦν εἰς τύπον τῶν βασιλέως γραμμάτων αὐτὸς μιμησάμενος (ἐκ πολλοῦ γὰρ οἱ τὰ τῆς μιμήσεως ἐμιμελήτητο) πείθει θάνατον ὑφορωμένους (τούτω γὰρ ἦν ἐκ τῶν γραμμάτων τεκμήρασθαι) πρὸς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ὀρηκῆσαι σφαιγῆν. ἐπιτηρήσαντες 15 οὖν αὐτὸν ἐξίόντα τῆς πόλεως ὀλίγα τῆς ἀρκοῦσης φυλακῆς ἐπελαίονοσι, καὶ πάντες ἐπαγαγόντες τὰ ἔλιφθ διώλεσαν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐτόφθ μεγαλοκρεπῶς αὐτόθι παρὰ τοῦ στρατοπέδου τῶν ἔργων ἔνεκα καὶ τῶν κινδύνων, οὓς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἀπεδείξατο πραγμαμάτων.

Tacitus,
a. 275

63. Τακίτου δὲ τὴν Ῥώμης ἀναδησαμένου βασιλείαν καὶ τὴν 20 ἀρχὴν ἔχοντος, Σκύθαι διὰ τῆς Μαιώτιδος λίμνης περαιωθέντες διὰ τοῦ Πόντου τὰ μέγρι Κιλικίας ἐπέδραμον. οἷς ἐπεξελθῶν

6 Ἔρωσ] Vopiscus Mnesitheus. 12 θανάτου P. 20 τὴν Ῥώμης]
libri τῆς. ἀναδεξαμένου L. βασιλείας apud Stephanum,
βασιλεία apud S.

distribuit, cum plebem, quicquid haberet adulterinae monetae, tradere iussisset, commercis hoc modo ab omni confusione vindicatis. praeter haec et pium honorario munere populum Romanum donavit, omnibusque rebus constitutis Roma digressus est. (62) cum apud Perinthum haereret, quae mutato nomine iam Heraclea dicitur, huiusmodi adversus eum structae sunt insidiae. erat quidam in aula cui nomen Eros, ab imperatore ad efferenda foras responsa sua destinatus. huic delicti cuiusdam causa minatus imperator metum iniecit; quo percussus ne forte minas haec res ipsa comitaretur, cum satellitibus quibusdam, quos cognoverat audacissimos, rem communicat, monstratisque litteris quas ad formam litterarum imperatoris efflaxerat (quippe iam dudum ad hanc imitationem se studioso condocerant), mortem imminere sibi suspicantibus (id enim de litteris colligi certis argumentis poterat) persuadet ut imperatori oedem intentarent. itaque eum egredientem observasset ex urbe sine satis magna custodia corporis, in eum irruunt et omnes strictis gladiis hominem interficiunt. sepultus est ibidem ab exercitu magnifice, rerum gestarum periculorumque causa, quae pro re publica susceperat.

63. Tacito autem Romanum imperium consecuto, Scythae transiecta palude Maeotide per Pontum ad Ciliciam usque sita incursionibus vexarunt;

Τάκιτος τοὺς μὲν αὐτοὺς καταπολεμήσας ἐξέιλε, τοὺς δὲ Φλωριανῶ προβεβλημένῳ τῆς αὐτῆς ὑπάρχει παραδοὺς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ἐξώρμησεν. ἔνθα δὴ καὶ εἰς ἐπιβουλὴν ἐμπεσὼν ἐξ αἰτίας ἀναιρεῖται τοιῦσδε. Μαξιμίνῳ γένει προσήκοντι τὴν Συρίαν ἀρχὴν ἔπαρθε δίδωκεν. οὗτος τοῖς ἐν τέλει τραχύτατα προσφερόμενος εἰς φόβον ἅμα καὶ φρόβον κατέστησε. τεκόντων δὲ τούτων μῖσος, τὸ λειπόμενον εἰς ἐπιβουλὴν ἐτελεύτησεν, ἧς κοινωνοὺς ποιησάμενοι τοὺς Αὐρηλιανὸν ἀνελόντας αὐτῷ μὲν ἐπιθέμενοι Μαξιμίνῳ κατέσφαξαν, διώξαντες δὲ ἀναζευγνύοντα Τάκιτον ἀναιροῦσιν.

10 64. Ἐντεῦθεν εἰς ἐμφύλιον κατέστη τὰ πράγματα ταραχῆν, τῶν μὲν κατὰ τὴν ἑῴαν βασίλειά Προβόν ἐλομένων, τῶν δὲ κατὰ τὴν Ῥώμην Φλωριανόν. καὶ Πρόβος μὲν εἶχε Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην καὶ τὴν Αἴγυπτον ἅπασαν, τὰ δὲ ἀπὸ Κιλικίας μέχρις Ἰταλίας Φλωριανός· ὑπέκονον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ ὑπὲρ τὰς 15 Ἀλπεῖς ἔθνη, Γαλάται καὶ Ἰβηρὲς ἅμα τῇ Βρεττανικῇ νήσῳ, καὶ προσέει γε ἅπασα Λιβύη καὶ τὰ Μαυροῦσια φύλα. παρεσκευασμένων δὲ εἰς πῦλον ἀμφοτέρων, εἰς τὴν Ταρσὸν ὁ Φλωριανὸς ἀφικόμενος αὐτῇ στρατοπεδεύειν ἐγνώκει, τὴν κατὰ τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ Σκυθῶν νίκην ἡμιτελῆ καταλειποῦς, ταύτῃ τε καὶ τοῖς 20 ἐγκεικλισμένοις ἐνδοῦς ἀδειῶς τὰ οὐκεία καταλαβεῖν. τρίβοντος δὲ Προβόν τὸν πόλεμον οὐ καὶ ἐξ ἐλάττονος πολλῶν δυνάμειως αὐτὸν ἀναδεξαμένον, κατὰ τὴν Ταρσὸν ἐν τῷ θέρει γινόμενον καύ-

Probus
et
Florianus.
a. 276

16 Stephanus mavult αὐτῇ ἰστροποπεδεύειν vel ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύειν· potest tamen αὐτῇ etiam adverbialiter accipi pro istis. S. praestat ταύτη. 20 ἐνδοῦς ἀδειῶς S, ἐνδοῦσα δὲ ὡς LP.

quos aggressus Tacitus partim ipse debellatos ad internecionem delevit, partim Florianus designato praetorii praefecto debellandos tradidit, et in Europam contendit; ubi lapsus in insidias ex huiusmodi causa necatur. Maximinum propinquum suum Syriae cum potestate praefecerat. is erga principes in re publica viros asperissime se gerens invidiam pariter et metum in eis excitavit; quae cum odium peperissent, in insidias, quod reliquum erat, desit; quarum in societatem admissis illis qui Aurelianium necaverant, Maximinum aggressi trucidant, et persecuti moventem castra Tacitum interficiunt.

64. Hinc ad tumultum civilem res redierunt, aliis in Oriente Probum imperatorem diligentibus, aliis Romae constitutis Florianum. ac Probus quidem obtinebat Syriam et Phoenicem et Palaestinam et Aegyptum universam; sitas vero a Cilicia regiones ad Italiam usque Florianus. eisdem et transalpinas nationes parebant, Galli et Hispani cum insula Britannica, praetereaque omnis Africa cum Mauritanis gentibus. ambobus ad bellum instructis, Tarsum Florianus veniens ibidem castra locanda statuit, victoria contra Scythas in Bosporo semiperfecta relicta; quo factum ut iam circumsessis libere ad sua redeundi copiam concesserit. Probo autem bellum terente, veluti qui longe minoribus illud viribus susceperat, cum in aestate ad

ματος, ἀηθήσαντες οἱ Φλωριανῶ συντεταγμένοι διὰ τὸ ἐκ τῆς Εὐρώπης τὸ πλεόν τοῦ στρατεύματος εἶναι, νόσφ δεινῆ περιπίπτουσιν. ὅπερ μαθὼν ὁ Πρόβος εἰς καιρὸν ἐπιθλοῦμαι διέγνω. τῶν δὲ Φλωριανοῦ στρατιωτῶν καὶ παρὰ δύναμιν ἐπεξελεθόντων ἐγένοντο μὲν ἀκροβολισμοὶ πρὸ τῆς πόλεως, ἔργου δὲ οὐδενὸς ἅ ἀφηγήσεως ἀξίου πραχθέντος ἀλλ' ἀποστάτων ἀλλήλων τῶν στρατοπέδων ἐλθόντες μετὰ ταῦτά τινες τῶν ἅμα Πρόβῳ στρατευομένων παραλύουσι Φλωριανὸν τῆς ἀρχῆς. οὗ γενομένου χρόνον μὲν ἐφυλάχθη τινά, τῶν δὲ περὶ αὐτὸν οὐ κατὰ τὴν Πρόβου προαίρεσιν τοῦτο γεγενῆσθαι λεγόντων, ἀναλαβεῖν τὴν ἀλουργίδα 10 Φλωριανὸς αὐθις ἤνεσχετο, μέχρις ἐπανελεθόντες οἱ τὰ Πρόβῳ σὺν ἀληθείᾳ περὶ τούτου δοκοῦντα μηνύοντες ἀναίρειθῆναι παρὰ τῶν οἰκείων Φλωριανὸν πεποιήκασιν.

Probus. 65. Περιστάσης δὲ τῆς βασιλείας εἰς Πρόβον, ἐλαύνων ἐπὶ τὰ πρόσω προσιμῶν ἐποιήσατο τῶν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πράξεων ἔργον 15 ἐπαινετόν· παρὰ γὰρ τῶν ἀνελόντων Ἀθηλιανὸν καὶ ἐπιθεμένων Τακτίῳ δίκην ἔγνω λαβεῖν. ἀλλὰ προφανῶς μὲν οὐ πρῦττει τὸ βουλευθὲν δεῖν τοῦ μή τινα ταραχὴν ἐκ τούτου συμβῆναι, λόγον δὲ στήσας ἀνδρῶν οἷς τοῦτο τεταραχτικῶς ἔτυχεν, ἐφ' ἐστίασιν τοὺς φονέας ἐκάλει. τῶν δὲ συνελθόντων ἐλπίδι τοῦ βασιλικῆ 20 κοινωνῆσαι τραπέζῃ, πρὸς τι τῶν ὑπεριζῶν ἀναχωρήσας ὁ Πρόβος, ἔξ οὗ τὸ γενησόμενον ἄποπτον ἦν, σύνθημα τοῖς ἐπιτεταγμένοις τὸ δρῶμα ἐδίδου. τῶν δὲ τοῖς συνεληλυθόσιν ἀφράκτοις οὐσιν ἐπι-

10 ταῦτα P. 18 τινα om P.

Tarsum aestus existeret, qui erant a partibus Floriani milites, caloris insueti, quod maior esset Mius exercitus pars ex Europa, gravem in morbum incidebant. quo cognito in tempore Probus tentandum hostem statuit. Floriani vero militibus etiam ultra vires egressis velitationes quidem ante urbem fiebant; sed quod nihil dignum commemoratione gestum fuisset, diremptis a se in vicem exercitiibus, accessere deinceps quidam qui Probo militabant, et imperium Florianiano abrogarunt. quo facto ad tempus aliquod custoditus fuit, sed cum sui dicerent non hoc de Probi factum sententia, purpuram Florianus iterum sumpsit, donec reversi, qui significarent quid reapse Probus de ipso statueret, a suis Florianum interfici curarunt.

65. Probus imperio potitus, dum movet ulterius, exordium actionum pro re publica suarum dedit facinus sane laudabile. nam de his qui Aurelianium occiderant et Tacito manus intulerant, supplicium sumere decrevit. non tamen id palam molitur quod deliberaverat, metuens ne quid ea res turbare daret; sed quodam affcubi cuneo militum constituto, quorum fides commiserat, ad epulum caedis auctores invitat. posteaquam hac illi spe convenissent ut mensae imperatoris adhiberentur, in pergulam quandam recessit Probus, de qua conspici res peragenda posset, ac signum facinori perpetrandi destinatis dedit. hi vero inermes eos adorti qui convenerant, omnes,

θεμένον, ἅπαντας πλὴν ἑνὸς κατέσφαξαν, ὃν μετ' οὐ πολὺ συλ-
λαβὼν ὡς αἰτίων σφίσι κινδύνον γεγονότα πυριδέδωκε ζῶντα τῷ
πυρί.

66. Ταῦτα διαπραξαμένῳ τῷ Πρόβῳ Σατουρνίνος γένει
5 Μαυρούσιος, ἐπιτήδειος ὢν ἐς τὰ μάλιστα τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦτό τε
καὶ τὴν Συρίας ἀρχὴν ἐπιτετραμμένος, τῆς βασιλείως ἀποστὰς
πίστεως εἰς ἐπαναστάσεως ἔννοιαν ἦλθεν· ὅπερ ἀκούσαντι τῷ
Πρόβῳ καὶ διανοουμένῳ τὸ ἐγγεῖρημα μετελθεῖν, ἔφθησαν οἱ
κατὰ τὴν ἑῶαν στρατιῶται συγκατασβέσαντες τῇ τυραννίδι τὸν
10 ἄνθρωπον. ἔπαυσε καὶ ἄλλην ἐπανάστισιν, ἐν τῇ Βρεττανίᾳ
μελετηθεῖσαν, διὰ Βικτωρίνου Μαυρουσίου τὸ γένος, ὅπερ πει-
σθεὶς ἔτρυχε τὸν ἐπαναστάντα τῆς Βρεττανίας ἄρχοντα προστησά-
μενος. καλέσας γὰρ τὸν Βικτωρίνον πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἐπὶ τῇ συμ-
βουλῇ μεμψάμενος τὸ πταῖσμα ἐπανορθώσονται πέμπει· ὃ δὲ ἐπὶ
15 τὴν Βρεττανίαν εὐθὺς ἐξορηθήσας περινοῖα οὐκ ἄφρονι τὸν τύραν-
νον ἀναιρεῖ.

67. Ταῦτα δὲ διαθεὶς τὸν εἰρημένον μοι τρόπον καὶ κατὰ
βαρβάρων ἀνεδίσατο νίκας, δύο πολέμους ἀγωνιάμενος καὶ τῷ
μὲν αὐτὸς παραγεγονώς, τῷ δὲ ἑτέρῳ στρατηγὸν προστησάμενος.
20 Ἐπεὶ δὲ ταῖς ἐν Γερμανίᾳ πόλεσιν ἐνοχλουμέναις ἐκ τῶν περὶ τὸν
Ῥῆνον βαρβάρων ἠναγκάζετο βοηθεῖν, αὐτὸς μὲν ὡς ἐπὶ τὸν Ῥῆ-
νον ἦλανεν, ἐπισταμένον δὲ τοῦ πολέμου καὶ λιμοῦ πᾶσι τοῖς
αὐτόθι τόποις ἐνοσημάντος ἄπλετος ὄμβρος καταρρυγεὶς συγκατῆ-

1 κατέσφακτον P. 2 παραδεδώκασι τῷ πυρί P. 10 post
ἔπαυσε inserenda vel subaudienda saltem δέ. S.

excepto duntaxat uno, iugularunt; quem non multo post comprehensum, vel-
uti qui periculum eis creasset, vivum igni tradidit.

66. His a Probo peractis, Saturninus natione Maurus, imperatori ma-
xime familiaris, et cui propter hanc ipsam causam administratio Syriae cre-
dita fuerat, ab imperatoris fide discessit et de rebellione cogitare coepit.
quod ubi Probus audisset, de conatu castigando cogitantem orientales aver-
tere missites, rebellione cum ipso Saturnino exstincta. sopivit et aliam sedi-
tionem, in Britannia concitatam, per Victorinum, natione Maurum, cuius
suasus perduellem istum Britanniae praesidem praefecerat. nam cum ad se
Victorinum accessivisset eumque de consilio dato reprehendisset, delictum
illud correcturum ablegat. Victorinus in Britanniam statim profectus sollerti
commento perduellem interficit.

67. His ita gestis ut diximus, etiam victoriis Probus adversus barba-
ros potitus est, duobus bellis confectis, quorum alteri ipse interfuit, alteri
ducem praefecit. et quoniam civitatibus Germanicis, quae a vicinis Rheno
barbaris infestabantur, necessario subveniendum erat, Rhenum versus ipse
cum copiis movet. octepto bello, cum fames in omnibus iis locis ingruisset,
immensus imber delapsus una cum guttulis frumentum quoque detulit, adeo

γαγε ταῖς ψευάσι καὶ σίτον, ὥστε καὶ σωροὺς αὐτομάτως ἐν τόποις τισὶ συντεθῆναι. πάντων δὲ τῷ παραδόξῳ καταπλαγέντων, τὴν μὲν ἀρχὴν ἄψυσθαι καὶ τούτῳ θεραπεῦσαι τὸν λιμὸν οὐκ ἐθάρρουν, ἐπεὶ δὲ παντὸς δέους ἢ ἀνάγκη καρτερωτέρα, πέψαντες ἄρτους καὶ μεταλαβόντες ἅμα καὶ τὸν λιμὸν ἀπείσεισαντο καὶ 5 τοῦ πολέμου ῥῆσκα τῇ τοῦ βασιλείως περιγεγόναισι τύχη.

Κατώρθωσε δὲ καὶ ἄλλους πολέμους οὐδὲν σὺν πόνῳ πολλῷ, μάχας δὲ καρτερὰς ἠγωνίατο πρότερον μὲν πρὸς Λογιώνας, ἔθνος Γερμανικόν, οὗς καταγωνισάμενος καὶ Σέμωνα ζωγράφου ἅμα τῷ παιδί, τὸν τούτων ἠγούμενον, ἰκέτας ἐδέξατο, καὶ τοὺς 10 αἰχμαλώτους καὶ τὴν λείαν πῦσαν, ἣν εἶχον, ἀναλαβὼν ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολογίαις ἤφει, καὶ αὐτὸν Σέμωνα μετὰ τοῦ παιδὸς ἀπέδωκε. (68) καὶ δευτέρα γέγονεν αὐτῷ μάχη πρὸς Φράγκους, οὗς διὰ τῶν στρατηγῶν κατὰ κράτος νενικηκῶς αὐτὸς Βουρογύνδοις καὶ Βυνδίοις ἐμάχετο. πλήθει δὲ τὴν οἰκείαν δύναμιν 15 ἐλαττωμένην ὄψων, μερίδα τινὰ παρυσπάσασθαι τῶν πολεμίων δεινοεῖτο καὶ ταύτη διαμάχεσθαι. καὶ πῶς συνέδραμε τῇ γνώμῃ τοῦ βασιλείως ἡ τύχη. τῶν γὰρ στρατοπέδων ὄντων παρ' ἑκάτερα ποταμοῦ . . εἰς μάχην τοὺς πέραν βαρβάρους οἱ Ῥωμαῖοι προεκαλοῦντο· οἱ δὲ ἐπὶ τούτῳ παροξυνθέντες, ὅσοι περ ὀλοὶ τε 20 ἦσαν, ἐπεραιοῦντο. καὶ συμπεσόντων σφίσι τῶν στρατοπέδων οἱ μὲν ἀπεσφάττοντο τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ καὶ ζῶντες ὑπὸ τοῦς

15 ἐμάχετο κληθὸς. δὲ δὲ LP. 19 post ποταμοῦ in utroque codice spatium est vacuum, quantum scilicet unius vocabuli est capax. S.

quidem ut eius acervi quibusdam in locis per se structi exstiterint. omnibus ad rem novam et incredibilem obstupefactis, initio quidem attingere frumentum eoque famis uti remedio non audebant: sed cum necessitas omni sit metu valentior, panibus inde coctis vescentes simul et famem pepulerunt, et imperatoris fortuna, nullo prope negotio, superiores eo bello discesserant.

Alia quoque bella levi labore confecit. acres etiam pugnas commisit, primum contra Legiones, nationem Germanicam; quos cum vicisset ac ducem eorum Semnonem cum filio vivum in potestatem redegisset, supplices factos in fidem recepit, et captivis omnique praeda recuperata, quam habebant, certa quaedam stipulatos dimisit, ipso quoque cum filio Semnone reddito. (68) alterum contra Francos proelium pugnavit; quibus opera ducum strenue victis, ipse cum Burgundorum Vandilorumque copis dimicavit. cum militum numero suum deminui videret exercitum, partem quandam ab hostibus avellere cogitabat et cum ea proelio decernere; qua in re consilii imperatoris fortuna non deficit. quippe quod exercitus ambo fluminis utranque ripam occupassent, barbaros in adversa ripa castra metatos ad pugnam Romani provocabant. hac illi re quasi per iracundiam perciti, quotquot sane poterant, transiiciebant; signisque collatis barbari partim caedebantur, par-

Ῥωμαίους γέγονασι τῶν δὲ λεπτομένων σπορδὰς αἰτησάντων ἐφ' ὧστε καὶ τὴν λείαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, οὓς ἔτυχον ἔχοντες, ἀποδοῦναι, τυχόντες τῆς αἰτήσεως οὐ πάντα ἀπέδωσαν. πρὸς δὲ βασιλεὺς ἀγανακτήσας ἀναχωροῦσιν αὐτοῖς ἐπιθέμενος ἄξιαν ἐπέ- 5 θηκε δίκην, αὐτοῖς τε ἀποσφάξας καὶ τὸν ἡγούμενον Ἰγγίλλον ζω- γράει ἐλών. δσους δὲ ζῶντας οἷός τε γέγονεν ἐλεῖν, εἰς Βρεττανίαν παρέπεμψεν· οἱ τὴν νῆσον οἰκήσαντες ἐπαυσιτάτους μετὰ ταῦτά τινος γέγονασι βασιλεῖ χρήσιμοι.

69. Τούτων οὕτω περὶ τὸν Ῥῆνον αὐτῷ διαπολεμηθέν- 10 των, ἄξιον μὴδὲ τὰ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον Ἰσαύροις πραχθέντα παραδραμεῖν. Λύδιος τὸ γένος Ἰσαυρος, ἐντεθραμμένος τῇ συνή- θει ληστείᾳ, στυφός ὁμοιον ἑαυτῷ περιποιησάμενος τὴν Παιονίαν ἄπασαν καὶ Λυκίαν ἐπήει· συνελθόντων δὲ στρατιωτῶν ἐπὶ τῇ τῶν ληστῶν καταλήψει, πρὸς Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον οὐχ οἷός 15 τε ὢν ἀντιτάττεσθαι Κρήμναν κατελάμβανε, πόλιν οὖσαν Λυκίας, ἐν ἀποκρήμνῳ τε κειμένην καὶ κατὰ μέρος χαράδραις βαθυτάταις ὠχρωμένην, ἐν ταύτῃ πολλοὺς ὡς ἐν ἀσφαλεῖ καὶ τειχῆρι κατα- φηγόντας εὐρών. ἐπεὶ δὲ τοὺς Ῥωμαίους εἶδεν ἐγκειμένους τῇ πολιορκίᾳ καὶ τὴν ἐν ταύτῃ τριβὴν γενναίως ὑφισταμένους, τὰ 20 οἰκοδομήματα καθελῶν ἀρόσιμον ἐποίησε τὴν γῆν, σπείρων τε οὔτε παρεσκεύαζε τοῖς ἐν τῇ πόλει δαπάνην. ὁρῶν δὲ τὸ πλῆθος πολλῆς δεόμενον χορηγίας, κτὴν ἄχρηστον ἠλκίαν, ἄρρενά τε καὶ

2 καὶ τῆς] τὴν το P. 5 αὐτόν τε ἀποσφάξας τὸν P. Ἰγγί-
 λον L. 15 κρημναν P.

tim vivi Romanorum in potestatem veniebant. reliqui cum pacem ea lege petissent ut praedam cum captivis, quos habebant, redderent, impetrato quod postulaverant, non omnia restituerunt. quamobrem indignatus imperator, discedentes adortus merito supplicio multavit, ipsis trucidatis et Igillo duce capto. quotquot autem vivos in potestatem redigere potuerat, in Britanniam misit; qui sedes ea in insula nacti, cum deinde seditionem aliquis molitus esset, utiles imperatori fuerunt.

69. His ita propter Rhenum ab eo debellatis, operae pretium fuerit ne illa quidem silentio praeteriri quae id temporis Isauri perpetrarunt. Lydius quidam, natione Isaurus, consueto latrocinio innutritus, agmine sibi simili comparato totam Pamphyliam atque Lyciam invadebat. cum autem milites ad capiendos latrones coivissent, Lydius, qui exercitui Romano se non posset opponere, Cremnam occupavit, oppidum Lyciae, situm in loco praerupto et ex parte vallibus profundissimis munitum, compluribus in ea repertis, qui huc velut ad tutam murisque clausum oppidum confugerant. posteaquam vero Romanos intentos obsidioni moram eius fortiter ferre conspexit, aedificiis dirutis solum arabile reddidit, et frumentum serens illi qui erant in oppido victum parabat. sed quod eam multitudinem suppeditatione copiosa videret egere, quicquid erat aetatis inutilis, tam mares quam feminas, eiectos

θήλεα, ἤφει τῆς πόλεως ἐκβαλῶν· ἐπεὶ δὲ οἱ πολέμιοι τὸ Λυδίου βούλευμα προιδόμενοι τοὺς ἐκβληθέντας αὐθις ἐπὶ τὴν πόλιν ἰέναι συνήλκονον, ἐμβαλὼν εἰς τὰς περὶ τὴν πόλιν χωράδας διέφθειραν. ὄρυγμα δὲ τι, χοῦμα θανυμύσιον, ἀπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰ ἐκτὸς διορύξας καὶ μέγχι τῶν ἐπέκεινα τοῦ πολεμίου στρατοπέδου 5 τόπων ἐκτείνας, ἐξέπεμπε διὰ τούτου τινας ἐκ τῆς πόλεως ἐφ' ἀρπυγῇ θρεμμμάτων καὶ ἄλλης τροφῆς· ἐκ τούτου τε χορηγία ἐν μέρει τοῖς πολιορκουμένοις εὐπόρει, μέγχις οἱ πολέμιοι τοῦτο γυναικὸς αὐτοῖς μηνυσάσης ἐξεῦρον. ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἀπέπεν ὁ Λύδιος, ἀλλ' οἶνον μὲν κατὰ βραχὺ τοὺς αὐτῷ συνόντας ἀπέ- 10 στησε καὶ σίτον ἐμέτρει τοῦ συνήθους ἐλάττονα, τῶν δὲ σιτῶν καὶ οὕτως ἐκλιπόντων εἰς ἀνάγκην κατέστη τοῦ πάντας ἀπολέσαι ἐν τῇ πόλει πληρὴ ἀνδρῶν αὐτῷ τε ἐπιτηδεῶν καὶ πρὸς φυλακὴν ἀρκεῖν δοκούντων. κατέσχε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας, ὡς ἐπὶ τῇ τῆς φύσεως ἀναγκαίᾳ χρειᾷ κοινὰς εἶναι πεποίηκε πᾶσιν. (70) ἐπεὶ 15 δὲ πρὸς πάντα κίνδυνον ἐγνώκει διαπαλαιῶσαι, συμβαίνει τι μετὰ πάντι ταῦτα τοιοῦτον. συνῆν τις ἀνὴρ αὐτῷ μηχανὰς τε κατασκευάζειν εἰδὸς καὶ ἐκ μηχανῶν ἐστόχως ἀφιέναι βέλη δυνάμενος, ὥστε ὁσάκις ἐνεκελεύσατο ὁ Λύδιος αὐτῷ κατὰ τινας τῶν πολεμίων ἀφιέναι βέλος, μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ. τούτῳ τοίνυν 20 ἐπιτάξας τρῶσαι τινα τῶν ἐναντίων, ἐπειδὴ διήμαρτε βέλος ἐκπέμψας ἢ ἐκ τύχης ἢ ἐκ προνοίας, γυμνώσας τῆς ἐσθῆτος ἐσχάτως ἐμιαστῆγωσε, προσαπειλήσας καὶ θάνατον. ὁ δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς βασάνοις

6 διὰ τοῦτο LP.

14 τὰς om P.

oppido dimisit. cum hostes praevisto Lydii consilio rursus electos in oppidum ire cogent, in ambientes oppidum valles praecipitatos perdidit. meatu autem operis admirandi ab oppido versus exteriora ducto et perfodiendo ultra hostium castra porrecto, per eum ex oppido quosdam emittebat, qui pecora ceteraque alimenta raperent. atque hinc commeatu obsessis ex parte satis copiosus suppetebat, donec id hostes mulieris indicio deprehenderunt. verum ne sic quidem animus despondit Lydius, sed vinum paulatim suis ademit et frumenti eis solito minus admetiebatur. at hoc etiam modo deficientibus alimentis ad eam necessitatem redactus est ut omnes, quotquot erant in oppido, perderet, exceptis idoneis sibi viris et qui ad oppidi praesidium sufficere viderentur. retinuit et mulieres nonnullas, quas ad usum naturae necessarium communes omnibus esse iussit. (70) cumque lucri constantior adversus periculum quodvis constituisset, post istaec omnia tale quiddam accidit. erat cum eo quidam qui et machinas conficere noverat et machinis emittere tela singulari cum dexteritate poterat, adeo quidem ut quoties Lydius adversus aliquem ex hostibus telum emittere iuberet, a scopo non aberraret. huic ergo cum imperasset ut quendam ex adversariis vulneraret, isque telo misso vel casu aberrasset fortuito vel data opera, veste nudatum flagris misere cecidit, mortem praeterea comminatus. ille tum propter verbera succensens;

ἀγανακτῶν καὶ ἐπὶ ταῖς ἀπειλαῖς δεδιὼς καιροῦ δοθέντος ὑπεξέγαγε τῆς πόλεως ἑαυτὸν· ἐντυχὼν δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, καὶ ὄσα πέπραχέ τε καὶ ἔπειθε πρὸς τούτους ἐκφήνας, ἐπέδειξεν οὖσαν ἐν τῷ τείχει θυρίδα δι' ἧς εἰώθει Λύδιος κατασκοπεῖν τὰ ἐν 5 τῷ στρατοπέδῳ γινόμενα, ταύτης τε προκύπτοντα κατὰ τὸ σύνθησις ὑπισχεῖτο τοξεύειν. ἀποδεξαμένου δὲ αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ τοῦ τῆς στρατείας ἠγνούμενου, στήσας μηχανήν, προστησάμενός τε τοὺς αὐτὸν ἀποκρύπτοντας ὡς ἂν μὴ παρὰ τῶν ἐναντίων ὄρωτο, προκύπτοντα τῆς ὀπῆς τὸν Λύδιον θευσάμενος καὶ τὸ βέλος ἀφείξαι 10 πλήττει καιρίαν. ὁ δὲ πρῶσας καὶ μετὰ τὴν πληγὴν εἰς τινὰς τῶν συνόντων αὐτῷ τὰ ἀνήκεστα, καὶ τοῖς λελειμμένοις ὄρκους ἐπαγαγὼν περὶ τοῦ μὴ ἐνδοῦναι τῇ πολιορκίᾳ καθάπαξ, μόλις ἔξιλιπεν. οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν οὐκ ἐνεγκύντες ἔτι τὴν πολιορκίαν ἔξέδοσαν ἑαυτοὺς τῷ στρατοπέδῳ, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸ λησι- 15 κὸν τέλος ἐδέξατο.

71. Τῆς δὲ κατὰ Θηβαΐδα Πτολεμαῖδος ἀποστάσης βασιλέως, πόλεμον δὲ προκύπτοντα ἐπὶ χρόνον βραχὺν ἀραμένης, αὐτὴν τε καὶ τοὺς συμμαχῆσαντας αὐτῇ Βλεμμύας παρεστήσατο Πρόβος διὰ τῶν τότε στρατηγησάντων. Βυστάρνας δέ, Σκυθι- 20 κὸν ἔθνος, ὑποπεσόντας αὐτῷ προσέμενος κατώκισε Θρακίοις χωρίοις· καὶ διετέλεσαν τοῖς Ῥωμαίων βιοτεύοντες νόμοις. καὶ Φράγκων τῷ βασιλεῖ προσελθόντων καὶ τυχόντων οἰκήσεως μοῖρᾶτις ἀποστᾶσα, πλοίων εὐπορήσασα, τὴν Ἑλλάδα συνετάραξεν

9 ἀφίεις libri. 13 ἔτι] ἐπὶ LP.

tum minis territus, oblata usus occasione semet ex oppido subducit. cum quosdam in milites e castris incidisset, et quicquid egisset ac perpeusus esset, iis exposuisset, quandam in muro fenestram ostendit, per quam Lydius quicquid in castris gereretur speculandi consueverat. per eam more suo prospicientem telo se petitorum pollicetur. ob hanc causam cum dux eius expeditionis hominem ad se recepisset, constituta machina, nonnullisque collocatis ante se per quos occultaretur, ne ab hostibus conspici posset, Lydium per foramen illud prospicientem intuitus, emisso telo, vulnere letali percussit. ille cum etiam post acceptum vulnus in quosdam ex suis crudeliter desaeuisset, ac iureiurando superstitibus obstrinxisset obsidioni nullo modo cessurus, vix tandem exspiravit. qui erant in oppido, non ferentes amplius obsidionem, exercitui se dederunt. atque hunc finem latronum illud agmen habuit.

71. Cum autem et Ptolemis in Thebaide sita defecisset ab imperatore, bellumque perexiguum ad tempus durans suscepisset, tam ipsam quam socios belli Blemmyas Probus opera ducum suorum ad deditionem compulsi. Bastarnas, gentem Scythicam, quae illi se subiecit, admittens in Thracia concessis agris collocavit. hi deinceps secundum leges et instituta Romanorum perpetuo vixerunt. itidem cum Franci ad imperatorem accessissent et ab eo sedes obtinuissent, pars eorum quaedam defectionem molita, magnamque navium

ἄπασαν, καὶ Σικελίᾳ προσσχοῦσα καὶ τῇ Συρακοσίων προσμί-
 ξασα πολλὴν κατὰ ταύτην εἰργάσατο φόνον. ἤδη δὲ καὶ Λιβύῃ
 προσορμισθεῖσα, καὶ ἀποκρουσθεῖσα δυνάμειος ἐκ Καρχηδόνας
 ἐπενεχθείσης, οἷα τε γέγονεν ἀπαθῆς ἐπανελθεῖν οἴκαδε.

Πρόβρον δὲ βασιλεύοντος καὶ τότε συνέβη. τῶν μονομάχων 5
 ἐς ὀγδοήκοντα σοσιάντες, διαχρησάμενοι τοὺς φυλάττοντας, εἰς
 τὰ τῆς πόλεως ἐξελάσαντες τὰ ἐν ποσὶν ληϊζόντο, πολλῶν, οἷα
 συμβάλειν φιλεῖ, συναναμιχθέντων αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τούτους
 βασιλεὺς δύναμιν ἐκπέμψας ἐξέτριψε.

Ταῦτα διαπραξαμένην τῷ Πρόβρῳ, καλῶς τε καὶ δικαίως 10
 οἰκονομήσαντι τὴν ἀρχήν,

*ιστίον εἰς ἐνταῦθα λίσκει τὸ τέλος τοῦ α' λόγου
 καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ β'.*

5 βασιλείῃ P. 7 ἐξελάσαντες] nonne ἔξω ἐλάσαντες? cf. p. 26
 23. 11 in P vacat una duntaxat pagina; sed plures deesse res ipsa
 satis indicat. S. in codice quem Bibliotheca Coisliniana p. 1 p. 214 in-
 dicat, octo hic paginae vacuae relinquuntur. R.

copiam nacta, totam Graeciam conturbavit. in Siciliam quoque delata et
 urbem Syracusanam adorta magnam in ea caedem eddidit. tandem cum et in
 Africam appulisset ac reiecta fuisset, adductis Carthagine copiis, nihilominus
 domum redire nullum passa detrimentum potuit.

Hoc quoque Probo imperante contigit. gladiatores numero ad octogin-
 ta, conspiratione facta custodibusque suis interemptis, in urbem progressi,
 quicquid offerretur, diripiebant, cum multi, ceu fieri solet, eis se permiscuis-
 sent. verum et illos imperator missis copiis excidit.

His rebus a Probo gestis, qui et praeciare ac iuste administravit impe-
 rium — —

Sciendum hic primi libri finem desiderari
 et secundi principium.

B.

ἐκ τοῦ τὸν μακρότατον ἀνδρώπου βίον τὸ μέσον διάστημα περι-
 λαμβάνειν ταύτης τῆς ἑορτῆς· σέκουλα γὰρ τὸν αἰῶνα Ῥωμαῖοι
 καλοῦσι. συντελεῖ δὲ πρὸς λοιμῶν καὶ φθορῶν καὶ νόσων ἀκέ-
 5 σεις. ἔσχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἕξ αἰτίας τοιαύδα. Οὐαλέσιος, ἀφ'
 οὗ τὸ Οὐαλεριανῶν κατέγεται γένος, ἦν ἐν τῷ Σαβίνων ἔθρει
 περιφανής. τούτῳ πρὸ τῆς οἰκίας ἄλλος ἦν ἐκ δένδρων μεγίστων.
 τούτων πεσόντος κεραννοῦ καταφλεχθέντων ἤπθρει πρὸς τὸ ἐκ
 τοῦ κεραννοῦ σημαίνουμενον, νόσου δὲ τοῖς αὐτοῦ παισὶν ἐνακη-
 10 ψύσης ὑπὲρ τὴν τῶν λατρῶν τέχνην διὰ τῶν μάντεων ἦει. τῶν
 δὲ διὰ τοῦ τρόπου τῆς τοῦ πυρὸς πτώσεως δι' θεῶν ἐστὶ μῆνις
 τεκηρηραμένω, εἰκότως δι' ἐκδυσιῶν ὁ Οὐαλέσιος τὸ θεῖον ἐξι-
 λεῦτο· ὣν τε μετὰ τῆς γυναικὸς ἐν φόβῳ, καὶ τὸν τῶν παιδῶν
 θάνατον ἄλλῃων ὅσον οὐδέπω συμβήσεσθαι, προσπεσὼν τῇ Ἐσθῆ
 15 δύο τελείας ἀντὶ τῶν παιδῶν αὐτῇ δώσειν ὑπισχεῖτο ψυχάς, ἐαν-

1 Diocletiani historia, ut ex Photio discimus, in initio libri secundi, nunc ad a. 305 desiderato, tradi coepta est. inde in fine libri primi excidisse intelligimus res quae ad Carum Carinum et Numerianum spectarent. videtur Zosimus, dum Diocletiani erga deos pietatem laudat (cf. 2 10), ad narrationem de ludis saecularibus, quos successores eius celebrare neglexerant, processisse. R. 3 singulari numero legendum videtur σέκουλον seu σήκουλον, vel ut doctiores malunt, σαίικλον. S. 5 Οὐαλέσιος Οὐαλέσιος libri ante Heumannum. 6 Οὐαλερίων malebat S. 9 καταφλεχθέντων post κεραννοῦ a eodicebus iterum ingestum expunxit Heumannus. 10 Valer. Max. ad desperationem usque medicorum. 13 omisi cum Heynio quae post ἐξιλεῦτο perperam iterabantur διὰ τῶν μάντεων. 15 τελείας P.

II.

ex eo quod hominis vita longissima medium celebritatis huius intervallum complectitur: nam saeculum Romani vocant quod αἰῶνα Graeci dicunt, hoc est aetatem. conducit autem ad pestes et lues et morbos curandos. originem ex causa quadam huiusmodi habuit. Valerius, a quo Valerianorum familia deducitur, vir erat apud Sabinos illustris. is ante domum suam lucam habebat ex arboribus maxime proceris: quibus fulmine tactis et exustis, quidnam arbores haec vi fulminis absumptae portenderent ambigebat. cum autem ipsius liberi morbo correpti essent medicorum artem superante, haruspices adibat; qui cum ex ignis delapsi modo conticissent deum hanc iram esse, non abs re caesis hostiis numen Valerius, haruspicum opera, placabat. et quoniam cum uxore in meta versabatur et liberum mortem magis quam antea-
 .ac unquam alias exspectabat, ad Vestam prolapsus duas se adulas ei pue-

τοῦ τε καὶ τῆς τῶν παιδῶν μητρός. ἀποβλέπων δὲ εἰς τὸ κεραινόβλητον ἄλσος ἀκούειν φωνῆς ἔδοξεν, ἀπάγειν εἰς Τύραντα ἐγκελευομένης τὰ τέκνα, κἀκέισε θερμήναντα τοῦ Τιβέρεως ὕδαρ ἐπὶ τῆς Ἰδου καὶ Περσεφόνης ἐσχάρας τοῖς παισὶ δοῦναι πιεῖν. ταῦτα ἀκούσας, τότε δὴ πλέον τὴν τῶν παιδῶν σωτηρίαν ἀπήλπισε· 5 Τύραντά τε γὰρ πόρρω που τῆς Ἰταλίας εἶναι, καὶ οὐκ ἂν ἐν ταύτῃ τοῦ Τιβέρεως ὕδαρ φανήσεται. διδοῦναι δὲ αὐτῷ πονηρὰν ἐλπίδα καὶ τὸ θερμῆναι τὸ ὕδαρ ἐπὶ βωμοῦ χθονίων δαιμόνων ἀκοῦσαι. (2) ἐπὶ τούτοις ἀπορησάντων καὶ τῶν τερατοσκοπῶν, αὐθις πυθόμενος ἔγνω δεῖν τῷ θεῷ πειθεσθαι, καὶ ἐμβα- 10 λῶν πλοῖω ποταμῷ τὰ τέκνα κατήγαγε τὸ πῦρ. ἐκθανόντων δὲ αὐτῶν ὑπὸ κύματι, τούτῳ προσέπλει τῆς δῆθης τῷ μέρει καθ' ὃ τὸ τοῦ ποταμοῦ ῥεῖθρον ἤρεμαῖον ἐδόκει. καλύβη δὲ ποιμένος ἐναυλισθεὶς ἅμα τοῖς παισὶν ἤκουε κατάγεσθαι δεῖν ἐν τῷ Τύραντι· ταύτην γὰρ εἶχεν ὁ τόπος προσηγορίαν, τῷ κατὰ τὴν ἄκραν 15 Ἰαπυγίαν ὁμώνυμος ὦν Τύραντι. προσκυνήσας οὖν ἐπὶ τῇ συντυχίᾳ τὸ θεῖον ὁ Οὐαλέσιος ἐπὶ τὴν χέρσον δεκταὶ τῷ κυβερνήτῃ προσέταττε, καὶ ἀποβὰς τοῖς ποιμέσιν ἐξείπεν. ἄρυσάμενος δὲ ἐκ τοῦ Θύμβριδος ὕδαρ, καὶ τοῦτο θερμήνας ἐπὶ τινοσ κατὰ τὸν τόπον ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένης ἐσχάρας, ἔδωκε πιεῖν τοῖς παισίν. 20 οἱ δὲ ἅμα τῷ πιεῖν ὕπνου προσγενομένου κατέστησαν ὕγαις. ὄναρ

6 ἐν videtur abundare.

11 ἐκτενόντων P.

14 δεῖν] δῆ?

Valerius Maximus Terentum; qui locus est in campo Martio, de quo agit Rutgers. Var. Lect. 4 10. R.

17 Οὐαλέσιος libri ante R.

rorum loco pollicebatur oblaturum animas, suam videlicet et matris eorum, cumque respiceret ad lucum fulmine tactum, audire visus est vocem, quae iuberet ut Tarentum pueros deportaret, atque ibi calefactam aquam Tiberinam in Ditis patris et Proserpinae foco pueris bibendam daret. his auditis magis etiam de salute liberorum desperabat. Tarentum namque remoto Italiae loco situm esse, nec ibi Tiberinam aquam se reperturum; praeterea spem non bonam et illud sibi praebere, quod aquam in ara deum inferorum calefaciendam audivisset. et cum ob haec incerti etiam haruspices essent, iisdem rursus auditis deo parendum statuit. itaque coniectis in linternam liberris, ignem secundo flumine detulit. ipsis autem aestu fere extinctis, ad eam ripae partem adnavigabat qua parte motus fluminis tranquillior videretur. cumque pastoriciam quandam in casam cum pueris divertisset, Tarenti capiendum esse hospitium audivit: haec enim loci eius erat appellatio, Tarento propter Iapygium promontorium sito cognominis. quapropter ab eventum felicem numine Valesius adorato, gubernatori mandat ut navim ad terram appellat, et egressus rem pastoribus exposuit. cumque haustam e Tiberi aquam in quodam foco, ab se id loci facto, calefacisset, eam pueris bibendam dedit; qua illi pota, quiete sopiti, consanuerunt. cumque vidissent in

δὲ θεασάμενοι, προσαγαγεῖν ἱερεῖα μέλανα Περσεφόνη καὶ Αἰδῆ καὶ τρεῖς ἐπαλλήλους ἄγειν παννυχίδας ὠδῶν καὶ χορῶν, ἀφηγήσαντο πρὸς τὸν πατέρα τὸ ὄναρ ὡς ἀνδρὸς μεγάλου καὶ θεοπροποῦς ταῦτα ποιεῖν ἐπισκήψαντος ἐπὶ τοῦ Ἀρείου πεδίου, καθ' ὃ καὶ ἀνεῖται τόπος εἰς γυμνάσιον ἵππων. βουλομένου δὲ τοῦ Οὐαλεσίου βωμὸν αὐτόθι καθιδρῶσαι, καὶ τῶν λιθοξόων δρυττόντων ἐπὶ τούτῳ τὸν τόπον, βωμὸς εὐρέθῃ πεποιημένος, ἐν ᾧ γράμματα ἦν "Αἶδου καὶ Περσεφόνης." τότε τοίνυν σαφέστερον διδαχθεὶς τὸ πρακτέον, τούτῳ τῷ βωμῷ τὰ μέλανα προσήγειν ἱερεῖα καὶ τὰς 5 παννυχίδας ἐν αὐτῷ διετέλει ποιῶν. (3) οὗτος δὲ ὁ βωμὸς καὶ ἡ τῆς ἱερουργίας κατάστασις ἀρχὴν ἔλαβεν ἐξ αἰτίας τοιαύσδε. Ῥωμαίοις καὶ Ἀλβανοῖς πόλεμος ἦν· ὄντων δὲ ἄμποτέρων ἐν ὄπλοις ἐπιφάνη τις τερατιώδης τὴν ὄψιν, ἡμφικεσμένος δέσματε μέλανι, καὶ βοῶν ὡς Αἰδῆς καὶ Περσεφόνης, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλ- 15 θεῖν, θυσίαν ὑπὸ γῆν αὐτοῖς ποιῆσαι προσέταξαν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀφανὴς γίνεται. τότε τοίνυν οἱ Ῥωμαῖοι ταραχθέντες ἐπὶ τῷ φάσματι καὶ τὸν βωμὸν ὑπὸ γῆς ἴδρυσαν, καὶ τὴν θυσίαν πεποιηκότες χώματι βάθους εἴκοσι ποδῶν κατεκάλυψαν τὸν βωμὸν, ὡς ἂν πλὴν Ῥωμαίων ἅπασιν τοῖς ἄλλοις ἄδηλον εἴη. τοῦτον ὁ 20 Οὐαλέσιος εὐρῶν καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰς παννυχίδας ἐπιτελέσας ἐκλήθη Μάνιος Οὐαλέριος Ταραντίνος· τούς τε γὰρ χθονίους θεοὺς μάνης καλοῦσι Ῥωμαῖοι, καὶ τὸ ὑγιαίνειν οὐαλήρε, Τα-

1 ἱερεῖα μέλανα Valerio Maximo *hostias nigrae, quae antiquitus furvae dicebantur*; παννυχίδες ὠδῶν καὶ χορῶν *lectisternia et ludii nocturni*. 19 ἄδηλος? 22 μάνεις P. βαλήρε L.

somniis Diti patri et Proserpinae nigras immolandas esse hostias continuum-que trinocium carminibus et tripudlis exlegendum, patri somnium hoc indicaverunt, quasi vir magnus et divinam formam praefereus haec in campo Martio fieri iussisset, in quo locus etiam vacuus est ad equorum exercitium. cum autem Valesius aram ibi construere vellet, eaque de causa locum lapicidae foderent, reperta est ara iam facta, in qua erant haec litterae "Ditis patris ac Proserpinae." itaque tum clarius quid agendum esset edoctus, ad eam aram nigras hostias obtulit, et nocturnos ibidem ludos fecit. (3) haec autem ara et immolationis ritus tali quadam ex causa principium habuit. bellum inter Romanos et Albanos erat; et cum utrimque iam in armis essent, quidam prodigiosa specie conspectus est, amictus pelle nigra et clamans Ditem patrem atque Proserpinam eis imperasse, rem sacram sub terra prius sibi facerent quam ventum ad manus esset; atque his dictis evanuit. Romani spectro territi et aram sub terra struxerunt, et facta re sacra rursus aram humo, ad XX pedum altitudinem egesta, obruerant, ut praeter Romanos aliis omnibus de ea nihil constaret. hac reperta Valesius, et sacro nocturnisque ludis peractis, appellatus est Manius Valerius Tarentinus: nam deos inferos Romani manes dicunt, et sanum esse valere; Tarentini denique nomen ei datum ob

ραντίνος δὲ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Τάραντι θύσεως. χρόνοις δὲ ὕστερον λοιμοῦ συμβάντος τῇ πόλει τῷ πρώτῳ μετὰ τοὺς βασιλείς ἔτει, Πόπλιος Οὐαλέριος Ποπλικόλας ἐν τούτῳ τῷ βωμῷ θύσας Ἄιδη καὶ Περσεφόνη μέλανα βοῦν καὶ δάμαλιν μέλαιναν ἠλευθέρωσε τῆς νόσου τὴν πόλιν, ἐπιγράψας τῷ βωμῷ ταῦτα. “ Πόπλιος 5 Οὐαλέριος Ποπλικόλας τὸ πυροφόρον πεδίον Ἄιδη καὶ Περσεφόνη καθιέρωσα καὶ θεωρίας ἤγαγον Ἄιδη καὶ Περσεφόνη ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας.” (4) μετὰ δὲ ταῦτα νόσων καὶ πολέμων ἐνσκηπνάντων ἔτει μετὰ τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν ἐπὶ τριακοσίοις πεντηκοστῷ καὶ δευτέρῳ, λίσιν εὐρεῖν ἢ γερονσία τῶν κακῶν ἐκ 10 τῶν Σιβύλλης βουλομένη χρησμιῶν, τοῖς εἰς τοῦτο τεταγμένοις ἀνδράσι τοὺς χρησμοὺς ἀνερηνῆσαι παρεκελεύσατο. τῶν δὲ λοιπῶν πανθήσεσθαι τὸ κακόν, εἰ θύσαιεν Ἄιδη καὶ Περσεφόνη, προαγορευσάντων, ἀναζητήσαντες τὸν τόπον Ἄιδη καὶ Περσεφόνη κατὰ τὸ προσταχθὲν καθήγισαν, Μάρκου Ποπίτου τὸ τέταρτον 15 ὑπατεύοντος. καὶ τῆς ἱεροργίας συντελεσθείσης τῶν ἐπικειμένων ἀπαλλαγέντες τὸν βωμὸν ἀθις ἐκύλυνσαν, ἐν ἐσχάτῳ που κείμενον τοῦ Ἀρείου πεδίου. ταύτης ἐπὶ χρόνον τῆς θυρίας ἀμελήθεισης, ἀέθλις τινῶν συμπεσόντων ἀποθνήσκων ἀνεγείσατο τὴν ἑορτὴν Ὀκταβιανὸς ὁ σεβαστός, [προτελεσθεῖσαν μὲν] ὑπᾶτων 20 ὄντων Λουκίου Κηρωρίνου καὶ Μάρκου Μαλλίου Ποιηλίου,

8 βαλέριος L. 6 τὸ πῦρ ὃ φέρων πεδίον LP: corr Panvinius.
9 ἐξὶ om LP. 10 πεντακοσίοις τῷ δευτέρῳ LP. 11 ἀνδράσι τε καὶ τοῖς LP, ἀνδράσι ἰσ' τοῦς S. 12 λοιπῶν libri: corr Leunclavius. 15 καθήγισαν LP: corr Leunclavius. Ποπίτου Leunclavius, Ποπίλου libri, M Popillio et Quinctio consulis Panvinius. 20 προτελεσθεῖσαν μὲν et τότε δὲ Λουκίου Κηρωρίνου καὶ Γαίου Σεβίῶν om LP, habet alia manu adscripta L margo. 21 Appianus in Punic. p. 42 rectius eum vocat Μάνιον Μανίλιον. R.

rem sacram ad Tarentum factam. sequentibus inde temporibus, pestilentia in urbe orta primo post exactos reges anno, P. Valerius Poplicola, caeso apud banc aram Diti patri et Proserpinae bove nigro nigraque bucula, peste liberavit urbem, inscriptis arae verbis hisce “P. Valerius Poplicola igniferum campum Diti patri et Proserpinae dedicavi, ludosque Diti patri et Proserpinae pro liberatione populi Romani feci.” (4) secundum haec morbis et bellis exortis anno ab urbe condita supra trecentesimo quinquesimo secundo, senatus iis se malis liberare de Sibyllinis oraculis volens eos ad quos haec cura pertinebat oracula scrutari iussit. illis mali finem fore nuntiantibus, si Diti patri et Proserpinae rem sacram fecissent, perquisito loco Diti patri et Proserpinae, ceu iussi fuerant, M. Potito quartum cos., vota nuncuparunt; et peracto sacro, malis urgentibus liberati, rursus aram terra obruerunt, in extremo campo Martio alicubi sitam. eodem sacrificio ad tempus neglecto, cum rursus adversi quidam casus accidissent, Octavianus Augustus ludos instauravit, factos illos quidem ante L. Censorino et M. Manlio Puelio

[τότε δὲ Λουκίου Κηρηωρίνου καὶ Γαῖου Σαβίνου.] τὸν θεσμόν Ἀττηῶν Καπίτωνος ἐξηγησάμενον, τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἔδει τὴν θυσίαν γενέσθαι καὶ τὴν θεωρίαν ἀρχθῆναι, τῶν πεντεκαίδεκα ἀνδρῶν, οἳ τὰ Σιβύλλης θέσφαιτα φυλάττειν ἐτάχθησαν, ἀνερευνήσαντων. μετὰ δὲ τὸν Σεβαστὸν Κλαύδιος ἤγαγε τὴν ἑορτήν, οὐ φυλάξας τὸν τῶν ὠρισμένων ἐτῶν ἀριθμόν. μεθ' ὃν Δομετιανὸς τὸν Κλαύδιον παραπειμώμενος, καὶ τὴν περίοδον τῶν ἐτῶν ἀφ' οὗ τὴν ἑορτήν ὁ Σεβαστὸς ἐπετέλεσεν ἀριθμήσας, ἔδοξε τὸν ἐξ ἀρχῆς παραδοθέντα φυλάττειν θεσμόν. ἐπὶ τοῦτοις ὁ Σεβήρος 10 τῶν δέκα καὶ ἑκατὸν ἐνοστάντων ἐτῶν ἅμα τοῖς πωσιῶν Ἀντωνίνῳ καὶ Γέτῳ τὴν αὐτὴν ἑορτήν κατεστήσατο, Χίλωνος καὶ Αἰβωνος ὄντων ὑπάτων.

5. Τοιοῦτος δὲ τις ὁ τρόπος ἀναγέγραπται τῆς ἑορτῆς. περιόντες οἱ κήρυκες εἰς τὴν ἑορτήν συνίεναι πάντας ἐκέλευον ἐπὶ 15 θέαν ἦν οὔτε πρότερον εἶδον οὔτε μετὰ ταῦτα θεύσονται. κατὰ δὲ τὴν ὥραν τοῦ θέρους, πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων τοῦ τὴν θεωρίαν ἀρχθῆναι, ἐν τῷ Καπετωλίῳ καὶ ἐν τῷ νεῷ τῷ κατὰ τὸ Παλάτιον οἱ δεκαπέντε ἄνδρες ἐπὶ βήματος καθήμενοι τῷ δήμῳ διανέμουσι τὰ καθάρσια· ταῦτα δὲ ἔστι δῦδες καὶ θεῖον καὶ ἄσφαλτος. δοῦ- 20 λοι δὲ τούτων οὐ μετέχουσιν, ἀλλὰ ἐλεύθεροι μόνον. συνελθόντος δὲ τοῦ δήμου παντὸς ἐν τε τοῖς ῥηθεῖσι τόποις καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀρτέμιδος, ὃ ἐν τῷ Ἀουεντίνῳ λόφῳ καθίδρυσται, σίτον καὶ κρι-

1 quidni τὸν μὲν θ. — τοὺς δὲ χρ. ? 3 ἀναρχθῆναι libri. cf. p. 66 7, 67 17 et 68 13. 10 ἐνοστάντων LP: corr S. 11 Χίλωνος LP. Χίλωνος etiam p. 71 18. 19 ἄσφαλτον libri. 22 Ἀυεντίνῳ P.

ross., tunc autem L. Censorino et C. Sabino, cum Ateius Capito leges ludorum exposuisset, ac tempus quo rem sacram fieri atque edi spectacula oporteret, XV viri, ad quos oraculorum Sibyllinorum custodia pertinebat, investigassent. post Augustum Claudius ludos celebravit, numero praestitutorum annorum neglecto. post eum Domitianus, Claudio valere iusso, numeratoque ambitu annorum ex quo ludos Augustus fecisset, traditam ab initio legem servare visus est. secundum hos Severus, cum anni CX iam appertissent, cum filiis Antonino et Geta ludos eosdem ordinavit, Chitone Libonisque ross.

5. Modus ludorum huiusmodi relatus est in litteris. circumeantes praecones universos ludorum causa convenire iubebant ad spectaculum, quod neque vidissent antea neque visuri posthac essent. ipso autem messis tempore, perpaucis diebus antequam ludi peragerentur, in Capitolio temploque Palatino XV viri sedentes in suggestu lustralia populo distribuebant. ea sunt faces et sulphur et bitumen. nec participes horum servi sunt, sed liberi duntaxat homines. posteaquam populus universus et in locis iis quae diximus, et in templo Dianae quod est in Aventino colle, convenit, triticum et hor-

θῆν ἕκαστος φέρει καὶ κύαμον. καὶ ταῖς Μοῖραις ἄγουσι παννυχίδας μετὰ σεμνότητος ἐν νυξίν. ἐνστάτος δὲ τοῦ χρόνου τῆς ἑορτῆς, ἦν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐν τῷ τοῦ Ἄρεως ἐπιτελοῦσι πεδίῳ καὶ ταῖς ἴσαις νυξί, καθιεροῦτο τὰ τελούμενα παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Θύμβριδος ἐν τῷ Τάραντι. θύουσι δὲ θεοῖς Διὶ καὶ Ἥρα 5 καὶ Ἀπόλλωνι καὶ Ἀθηαῖ καὶ Ἀρτέμιδι, καὶ προσέτι γε Μοῖραις καὶ Βίλειθνύαις καὶ Δήμητρι καὶ Αἰδῆ καὶ Περσεφόνη. τῇ δὲ πρώτη τῶν θεωριῶν νυκτὶ δευτέρως ὥρας ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τριῶν παρασκευασθέντων βωμῶν τρεῖς ἄρους θύει μετὰ τῶν δεκαπέντε ἀνδρῶν, καὶ τοὺς βωμοὺς καθαιμάξας ὄλο- 10 καντοῖ τὰ θύματα. κατασκευασθείσης δὲ σκηνῆς δίκην θεάτρον, φῶτι ἀνάπτεται καὶ πυρά, καὶ ὕμνος ἕδεται νεωστὶ πεποιημένος, θεωρίαι τε ἱεροπρεπεῖς ἄγονται. κομίζονται δὲ οἱ ταῦτα ποιῶντες μισθὸν τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, σίτου καὶ κριθῆς καὶ κνύ- 15 μων· αἴται γάρ, ὡς εἴρηται μοι, καὶ τῷ δήμῳ παντὶ διανεμόν- ται. τῇ δὲ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ εἰς τὸ Καπετώλιον ἀναβάντες, κἀναυθᾶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσαγαγόντες, ἐντεῦθεν τε ἐπὶ τὸ κατεσκευασμένον θεάτρον ἐλθόντες, τὰς θεωρίας ἐπιτελοῦ- 20 σιν Ἀπόλλωνι καὶ Ἀρτέμιδι. τῇ δὲ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ γυναῖκες ἐπίσημοι, κατὰ τὴν ὥραν ἣν ὁ χρησιμὸς ὑπηγόρευσεν, εἰς τὸ Κα- πετώλιον συνελθούσαι λιτανεύουσι τὸν θεὸν καὶ ὕμνοῦσιν ὡς θέμις. ἡμέρᾳ δὲ τρίτῃ ἐν τῷ κατὰ τὸ παλάτιον Ἀπόλλωνος ἱερῷ τρεῖς ἐν-

1 Μοῖραις LP.

ἐννέα νυξίν. H.

διχα vulgo.

Delum p. 369 553 et 548. R.

2 aut delendum hoc ἐν νυξίν, aut legendum

10 ὄλοκωντεῖ P.

11 δίκην Panvinius:

13 θεωρίαι. v. Spanh. ad Callimach. hymn. in

17 προσάγοντες LP.

22 non opus est ut cum Th. Smithio ἄρα pro ἡμέρᾳ legatur, si modo verba

deum et fabas quisque aufert, ac Parcís nocturnos ludos caste pudiceque faciunt. ubi ludorum tempus appetiit, quos tribus diebus totidemque noctibus in campo Martio faciunt, hostiae propter ripam Tiberis ad Tarentum diis consecrantur. his autem diis rem sacram faciunt, videlicet Iovi Iunoni Apollini Latonae Dianae, tum praeter hos Parcís et Lucinis et Cereri et Diti patri et Proserpinae. prima nocte spectaculorum, ad horam secundam, tribus aris in ripa fluminis constructis imperator cum XV viris tres agnos caedit, et aris sanguine respersis solitas victimas adolet. scena vero instar theatri constructa, lumina cum rogis accenduntur et hymnus recens factus canitur, adeoque spectacula consentanea rebus divinis eduntur. et haec qui peragunt, pro mercede primitias fructuum, tritici hordei fabarum, accipiunt: nam illae, ceu dictum est, et universo populo distribuuntur. postridie consensio Capitolio et consuetis ibidem immolatis hostiis, ad constructum inde theatrum progressi Apollini et Dianae ludos faciunt. insequenti die matronae nobiles ad horam ab oraculo constitutam in Capitolium convenientes deo supplicant et hymnis eum, ceu fas est, celebrant. die tertio in Apollinis aede Palatina ter novem

νά παῖδες ἐπιφανεῖς μετὰ παρθένων τοσοῦτων, οἱ πάντες ἀμφι-
θαλεῖς, ὅπερ ἐστὶν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἔχοντες περιόντας,
ἔμνονς ἄδουσι τῇ τε Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων φωνῇ καὶ παιᾶνας,
δι' ὧν αἱ ὑπὸ Ῥωμαίους σῶζονται πόλεις. ἄλλα τε κατὰ τὸν ὑψη-
5 γγμένον παρὰ τοῦ θεοῦ τρόπον ἐπράττατο, ὧν ἐπιτελουμένων διέ-
μεινεν ἡ ἀρχὴ Ῥωμαίων ἀλώβητος. ὡς ἂν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρα-
γμάτων ἀληθῆ ταῦτα εἶναι πιστεύσωμεν, αὐτὸν παραθήσομαι τὸν
Σιβύλλης χρησμόν, ἥδη πρὸ ἡμῶν παρ' ἑτέρων ἀνενηγεμένον.

6. Ἄλλ' ὅποταν μήκιστος ἔκη χρόνος ἀνθρώποισι
10 ζωῆς, εἰς ἐτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὀδεύωσ,
μεινήσθαι, Ῥωμαῖε, καὶ οὐ μᾶλα λῆσαι ἑαυτούς,
μεινήσθαι τάδε πάντα, θεοῖσι μὲν ἀδυνατοῖσι
ῥέξειν ἐν πεδίῳ παρὰ Θύμβριδος ἄπλετον ὕδωρ,
ὄπη στεινότατον, νῦξ ἠνίκη γαῖαν ἐπέλθῃ
15 ἥελου κρύψαντος ἐὼν φάος· ἐνθα σὺ ῥέξειν
ἱερὰ ποταγόνους Μοίραις ἄρνας τε καὶ αἰγας.

recte interpretemur. prima diei festi nocte victima imperatori erat
immolanda, p. 68 8 sequuntur p. 68 16 τῇ δὲ μετὰ ταύτην (scil. τὴν
σῦκτα) ἡμέρα, quae de prima luce accipienda sunt; p. 68 19 verba ea-
dem de secundo die, scil. τῇ δὲ μετὰ ταύτην (τὴν ἡμέραν) ἡμέρα.
R. non a die prima, sed a nocte quae antecedit, sacra initium ha-
bent; in ea nocte imperator sacrum facit p. 68 8. inde primus dies
p. 68 16 alter p. 68 19 ita p. 68 22 tertius et ultimus dies recte memora-
tur. II. 8 oraculum hoc exhibet etiam Phlegon Trallianus in Mirabili-
bus c. 4. R. cf. Mitscherlich. Horat. 2 p. 646. 10 Phleg. ὀδεύσας.
11 σὺ] Phl. εἰ. . . εἰ μᾶλα λῆσαι ἑαυτοῦ Phl, εἰ μᾶλα λῆσαι αὐτοῦ
Politiani codex, οὐ μᾶλα λῆσαι αὐτός Mitsch. an οὐ μᾶλα λῆσαι
αὐτῶν? 13 Phl. ῥέξειν et Θύμβριδος. 14 ὄπη] libri: corr
Stephanus o Phl. 15 Phl. σὺ: vulgo σέ. 16 ποταγόνους
Stephanus et Mitsch.

Illustres pueri cum totidem virginibus, omnes utrimque florentes (patriam
matrimique), hoc est qui ambos parentes adhuc superstites habent, hymnos
et paeanes Graeca Romanaque lingua canunt, quibus subiectae Romanis ur-
bes servantur. itidem alia secundum traditum a numine ritum fiebant, quae
sane quamdiu peracta fuerunt, nullum res publica detrimentum cepit. ut
autem et reapse vera istaec esse credamus, ipsum Sibyllae oraculum appo-
nam; quod ante nos etiam ab aliis est relatam.

6. Ast ubi mortalis longissima venerit aetas
vitae, ocentenis denis redeantibus annis,
sis Romano memor, nec te ulla oblivia fallant:
sis memor, ut facias diis immortalibus illo
rem sacram in campo, quem Thybridis alluit unda,
nox brevior tenebris terras ubi taxerit atris,
solque suum iubar abdiderit: tum victima Parcis
caprarum atque ovium pariter cadat Oceanis.

κνανέας δ' ἐπὶ ταῖσδ' Ἐλλειθυίας ἀρέσασθαι
 παιδοτόκους θυέσσιν, ὄγη θέμις. αὖθι δὲ γαίῃ
 πληθομένη χοῖρός τε καὶ ὄς ἱεροῖτο μέλαινα,
 ζάλευκοι ταῦροι δὲ Διὸς παρὰ βωμῶν ἀγέσθων
 ἤματι, μηδ' ἐπὶ νυκτί· θεοῖσι γὰρ οὐρανίοισι 5
 ἡμέριος πέλεται θνέων τρόπος, ὧς δὲ καὶ αὐτως
 ἱρεύειν, δαμάλης τε βοδὸς δέμας ἀγλαδὸν Ἥρης
 δεξάσθω πρὸς παρὰ σεῦ, καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων,
 ὄστε καὶ ἥλιος κυκλήσεται, Ἴσα δεδέχθω
 θύματα Ἀητοῖθης, ἀειδόμενοι τε Λατῖνοι 10
 παιᾶνες κούροις κούροισι τε νηδὸν ἔχοιεν
 ἀθανάτων, χωρὶς δὲ κέραι χορὸν αὐταὶ ἔχοιεν,
 καὶ χωρὶς παίδων ἄροσιν στάχως, ἀλλὰ γονήωρ
 πάντων ζωόντων, οἷς ἀμφιθαλῆς ἔτι φύτλη.
 αἱ δὲ γάμον ζεύγλαις δεδμημένοι ἤματι κείνῳ 15
 γνῶξ' Ἥρης παρὰ βωμῶν ἀολδιμον ἐδριώσασαι
 δαίμονα λισσέσθωσαν, ἅπασι δὲ λύματα δοῦναι
 ἀνδράσιν ἠδὲ γυναιξί, μάλιστα δὲ θηλυτέρησιν
 πάντες δ' ἐξ οἴκοιο φερέσθων ὄσσα κομίζειν

1 δ' add Phl. id non recipit Mitsch. qui αἶψα κνανέας, ἐπὶ ταῖς
 δ' Ἐλλειθυίας. 2 παιδοτόκοις P. 3 πληθογενῆ χοῖροις δὲ
 ἱεροῖτο μέλαινα Phl. 4 κένλευκοι Phl. 5 μηδὲ δὲ τε
 νυκτί et οὐρανίδαιαν Phl. 6 αὐτῶς] Phl. αὐτοῖς. 7 δαμά-
 λης δὲ Mitsch, δάμαλις δὲ Phl, δαμάλις τε vulgo. 9 αἶσια
 δέχθω Phl. 10 Ἀητοῖθης καὶ αἰείδ. Phl. 11 παιᾶνες Phl:
 vulgo παιᾶνας. 12 αὐταὶ Phl. ἄγοιεν H. 15 ζεύγλαις Phl.
 17 δὲ λύματα] θελήματα S. 18 θηλυτέρησιν Phl.

postea caeruleae placantur et Ilithyiae,
 Lucinae, quibus has sacris decet. inde feraci
 Telluri porcus mactator cum suae nigrae,
 inde boves nivei Iovis adducuntur ad aram,
 idque die, haud nocte: nam dii caelestibus una
 sacra diurna placent. similes his sunt iuvencae;
 Iunonis nitidam capiant altaria vaccam,
 hinc et sacra feret paria abs te Phoebus Apollo,
 Latona genitus, quem Solem nomine dicunt,
 paeanasque canant sublata voce Latini
 aedibus in sacris pueri inuuptaeque puellae,
 ex alia pueri dicant sua carmina; quorum
 salvas uterque parens fruitur vitibus auria
 at quae nuptiarum fuerint numeroque locoque
 adsideant flexis genibus Iunonis ad aram,
 divam exorantes, cunctorum ut vota secundet,
 vota quidem et marium, magis at muliebria vota.
 quilibet eque domo secum ferat omnia quae fas

ἔστι θέμις θνητοῖσιν ἀπαρχομένοις βιώτοις,
 δαίμοσι μιλχιλοῖσιν ἰλάσματα καὶ μακίρεσσιν
 Οὐρανίδαίς. τὰ δὲ πάντα τεθρασυρισμένα κείσθω,
 ὄφρα τε θηλυτέρησι καὶ ἀνδράσιν ἐδριώωσιν
 5 ἔνθεν πορσύνης μεμνημένος. ἤμασι δ' ἔστω
 νυξί τ' ἐπασσυτέρησι θεοπρέπτους κατὰ θύκους
 παμπληθῆς ἄγυρις. σπουδῆ δὲ γέλωτι μεμίχθω.
 ταῦτά τοι ἐν φρεσὶν ἦσιν αἰεὶ μεμνημένος εἶναι,
 καὶ σοι πᾶσα χθὼν Ἰταλὴ καὶ πᾶσα Λατίνη
 10 αἰὲν ὑπὸ σκήπτροισιν ὑπανχένιον ζυγὸν ἔξει.

7. Ἐτι τοίνυν, ὡς τὸ θεοπρόβιον φησι καὶ τὸ ἀληθές ἔχει,
 τούτων ἀπάντων κατὰ θεισμόν ἐπιτελουμένων ἐφυλάττετο μὲν ἡ
 Ῥωμαίων ἀρχή, καὶ διετέλεσαν τὴν καθ' ἡμῶς πᾶσαν ὡς εἰπεῖν
 οἰκουμένην ὑφ' ἑαυτοῦς ἔχοντες· ἀμεληθείσης δὲ τῆς ἐορτῆς ἀπο-
 15 θεμένου Διοκλητιανοῦ τὴν βασιλείαν, ὑπερρῆ κατὰ βροχὴν καὶ
 ἔλαθε κατὰ τὸ πλεόν βαρβαρωθεῖσα, ὡς αὐτὰ ἡμῖν τὰ πράγματα
 ἔδειξε. βούλομαι δὲ καὶ ἐκ τῶν χρόνων ἀληθῆ δεῖξαι τὸν λόγον.
 ἀπὸ γὰρ τῆς Χίλωνος καὶ Αἰθωνος ὑπατείας, καθ' ἣν Σεβήρας
 τὴν τῶν Σεκουλαρίων ἤγαγεν ἐορτήν, ἄχρις ὅτε Διοκλητιανὸς ἐν-
 20 νάκις ἀπτάκις δὲ Μαξιμιανὸς γεγόνουσιν ὑπατοί, διέδραμεν εἰς

8 οὐρανίοις ἐκ κείσθαι Phl. 4 ὄφρα τελεῆ θυμύλοισι Phl.
 6 ἐπασσυτέραισιν Phl. θεοπρέπτους Πολιτῶν liber: θεοπρέπτους
 LP, θεοπροπίους Phl, θεοστέπτους S. 7 σπουδῆ γὰρ γέλωτι
 LP, σπουδῆ δὲ γέλως τε S. 8 φρεσὶ εἶσιν Phl. 9 Λατί-
 νων Phl. 11 ἔτι τοίνυν R, ἔτι σὺν Henmannus, εὖ τοίνυν
 Stephanus: vulgo εἰ τοίνυν.

mortales superis, oeu primitias epularum,
 mitibus et divis, divis offerre beatis
 caelitibus. sint haec omnes cumalata per aras,
 ex his suppedites ut femellis maribusque,
 qui sacris aderunt. etenim noctesque diesque
 vis hominum praesens ad pulvinaria divum
 ingens sit numero, ludiora et seria tractans.
 haec adeo tibi sint memori bene condita mente.
 Itala sic tellus omnis telusque Latina
 aeternum tua sceptrum colet, tua iussa capesset.

7. Cum igitur recte, sicut oraculum tradit et ipsa res exigit, haec
 omnia suo modo ac rite peragerentur, saluum erat Romanorum imperium, et
 universum, prope dixerim, orbem nostrum perpetuo sibi subiectum habebant.
 hiedem vero ludis neglectis, cum imperio se Diocletianus abdicasset, paulatim
 quasi deliquit, taciteque redactum est ad barbariem maiori ex parte, sicut
 res ipsae testantur. libet autem eius quod dico veritatem de temporibus ipsis
 probare. nam a consulatu Chilonis et Libonis, quo Severus ludos saeculares
 exhibuit, usque ad Diocletiani novum, Maximiani octavum consulatum con-

ἐνιαυτὸς πρὸς τοῖς ἑκατὸν, καὶ τότε Διοκλητιανὸς ἰδιώτης ἐκ βασιλείως ἐγένετο καὶ Μαξιμιανὸς ταῦτό τοῦτο πεποίηκε. τρεῖς δὲ ἤδη γεγονότων ὑπάτων Κωνσταντίνου καὶ Λικινίου τῶν δέκα καὶ ἑκατὸν ἐνιαυτῶν ὁ χρόνος συνεπληροῦτο, καθ' ὃν ἔδει τὴν ἐορτὴν κατὰ τὸ νενομισμένον ἀχθῆναι. τούτου δὲ μὴ φυλαχθέντος ἔδει εἰς τὴν νῦν συνέχουσαν ἡμᾶς ἔλθειν τὰ πράγματα δυσκληρίαν.

Constantius
et
Gallerius.
a. 305

8. Διοκλητιανὸς μὲν τελευτᾷ τρισὶν ἐνιαυτοῖς ὕστερον, ἤδη δὲ καταστάντες αὐτοκράτορες Κωνσταντίος καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἀνέδειξαν Καίσαρας Σεβήρον καὶ Μαξιμίνον, ἀδελφῆς ὄντα παῖδα τοῦ Γαλλερίου, Σεβήρῳ μὲν τὴν Ἰταλίαν Μαξιμίνῳ δὲ τὰ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον παραδόντες. τῶν δὲ πραγμάτων εὖ διακειμένων καὶ τῶν πανταχοῦ βαρβάρων ἐκ τῶν προλαβόντων κατορθωμάτων ἀσμένως ἠσυχάζοντων, Κωνσταντίνος ἐξ ὀμιλίας γυναικὸς οὐ σεμνῆς οὐδὲ κατὰ νόμον συνελθούσης Κωνσταντίῳ τῷ βασιλεῖ γεγεννημένος, ἤδη μὲν ἔχων ἔννοιαν ἐν ἑαυτῷ βασιλείας, εἰς μύζονα δὲ καταστὰς ἐπιθυμίαν ἀφ' οὗ Σεβήρος καὶ Μαξιμίνος τῆς τοῦ Καίσαρος τιμῆς ἔτυχον, ἔγνω τοὺς τόπους λπεῖν ἐν αἷς ἔτυχε διατρέβων, ἐξορμηῆσαι δὲ πρὸς τὸν πατέρα Κωνσταντίον ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσιν ὄντα καὶ τῇ Βρετανίᾳ συνεχέστερον ἐνδημοῦντα. δεδιὼς δὲ μή ποτε φεύγων κα-
20
ταληφθεῖη (περιφανῆς γὰρ ἦν ἤδη πολλοῖς ὁ κατέχων αὐτὸν ἔρωσ

7 ὕστερον referendum ad v. 5. mortuus est post tertium consulatum Constantini et Licinii, anno 313 p. C. cf. Tillemont. t. 4 p. 610. 9 Γαλλέριος LP passim, nonnunquam Γαλέριος. S. Σεβήρον LP. 10 ὄντας παῖδας P: Victor ep. Maximinum solum Gallerii sororis filium vocat. R. 15 γεγεννημένος P.

tum et unus annus elapsi fuerunt. ac tum quidem privatus ex imperatore Diocletianus factus est; cuius exemplum Maximianus est secutus. verum Constantino et Licinio tertium cons. centum et decem annorum tempus integrum aderat, quo iam ludos consueto more celebratos oportuit. eo vero non observato, ad infelicitatem illam res publica prolabi necesse fuit quae hoc tempore nos urget.

8. Ac Diocletianus quidem annis tribus post mortuus est. qui vero iam facti erant imperatores, Constantius et Maximianus Gallerius, Caesares appellaverunt Severum et Maximinum, qui natus erat ex sorore Gallerii, et Italiam Severo, Maximino provincias ad solem orientem sitas attribuerunt. cum autem in bono res essent stata, et ubique locorum barbari perlubenter ob res superiorum temporum feliciter in eos gestas quiescerent; Constantinus natus ex consuetudine mulieris parum honestae, et quae non in manum imperatori Constantio legitime convenisset, iamdudum cum animo suo de imperio cogitans, et cupiditate maiori accensus ex quo Severus et Maximinus dignitatem Caesarem consecuti fuerant, ea loca relinquenda statuit quibus in locis agebat, et ad Constantium patrem proficiscendum, qui apud nationes transalpinas erat, et in Britannia plerumque vivebat. veritas autem ne forte fugiens apprehenderetur, quod compluribus iam notissimus esset amor imperii, quo

τῆς βασιλείας) τοὺς ἐν τοῖς σταθμοῖς ἵππους, οὓς τὸ δημόσιον ἔιρεφεν, ἅμα τῷ φθάσαι τὸν σταθμὸν κολούων καὶ ἀχρείους ἐῶν τοῖς ἐξῆς ἐσταῖσιν ἐχρητο. καὶ ἐξῆς τοῦτο ποιῶν τοῖς μὲν διώκουσιν ἀπέκλεισε τὴν ἐπὶ τὸ πρόσω πορείαν, αὐτὸς δὲ προσήγγιζε 5 τοῖς ἔθνεσιν ἐν οἷς ἦν ὁ πατήρ. (9) συμβὰν δὲ τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖον ἐν αὐτῷ τελευτῆσαι τῷ χρόνῳ, τῶν μὲν ὄντων αὐτῷ γνησίων παιδῶν οὐδένα πρὸς βασιλείαν ἐκρίναν ἀξιόχρεων, ὁρῶντες δὲ Κωνσταντῖνον εἶ ἔχοντα οἱ περὶ τὴν ἀλλήν στρατιῶται, καὶ ἅμα δωρεῶν μεγαλοπρεπῶν ἐπαρθέντες ἐλπῖσι, τὴν τοῦ 10 Καίσαρος ἀξίαν αὐτῷ περιέθεσαν. ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ δειχθείσης κατὰ τὸ στήθεος, οὐκ ἀνασχετὸν εἶναι νομίσας Μαξέντιος ὁ Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἐρκουλίου παῖς, εἰ Κωνσταντῖνῳ μὲν ἐκβαῖν τὸ σπουδαιότερον ἐξ ἀσέμνου μητρὸς γεγονότι, βασιλείας δὲ τοιοῦτου παῖς αὐτὸς γεγονὼς εἰκῆ κείμενος μείνοι τὴν πατρῴαν 15 ἀρχὴν ἐτέρων ἐχόντων, προσλαβὼν ὑπηρέτας τῆς ἐγχειρήσεως Μαρκελλιανὸν καὶ Μάρκελλον ταξιάρχους, καὶ Λουκιανόν, ὃς τοῦ χοιρείου κρέως ἦν χορηγὸς ὃ τὸ δημόσιον ἐπεδίδον τῷ Ῥωμαίων δῆμῳ, καὶ προσέτι γε τοὺς περὶ τὴν ἀλλήν στρατιώτας, οὓς πραιτωριανὸς καλοῦσιν, εἰς τὸν βασιλείου θρόνον παρὰ τούτων 20 ἀνεβιβάσθη, μεγάλαις ἀμείβεσθαι δωρεαῖς τοὺς τοῦτο δόντας αὐτῷ κατεπαγγελάμενος. ὠρμησαν δὲ ἐπὶ τὴν πρῶξιν Ἀβελλίον

Galerius et Constantinus. a. 306

6 τῶν μενόντων P. 16 Μακελλιανὸν P. ταξιάρχας P. 21 Ὁβελλίον P. Tillemontius rescribendum censet Ἀνουλλίον, qui tunc praefectus urbis erat. nihil mutandum: nam ὁ τόπον ἐπέχων τοῦ ὑπάρχου τῆς πόλεως est is qui locum gerit praefecti urbis, ut propraefectus praetorii dicitur ὁ τόπον ἐπέχων τοῦ ὑπάρχου τῆς αὐλῆς. cf. 2, 12. R.

flagrabat: equos stabularios, quos alebat res publica, cum primum aliquod stabulum attigisset, mutilans et inutiles relinquens, quotquot ulterius stabant, apprehenderetur, quod compluribus iam notissimus esset amor imperii, quo iis utebatur. quod cum de loco in locum pergens faceret, exclusit ab ulteriori progressionе persequentes, et ipse propius ad eos populos accessit, apud quos debebat pater. (9) cumque contingeret, ut Constantius imperator eodem tempore de vita decederet: neminem praetoriani milites ex legitimis ipsius liberis idoneum regno iudicarunt; sed Constantinum ad hoc aptum videntes, simulque spe magnificarum largitionum erecti, Caesaris ei dignitatem tribuerant; cuius imagine Romae, pro more, exhibitae: Maxentius Maximiani Herculi filius, non tolerandum ratus, Constantino quidem ex animi sententia conatum suum succedere, qui muliere non matrona genuit esset; se vero talis imperatoris filium, neglectum iacere, paternum imperium obtinentibus aliis: adiunctis sibi administris instituti Marcelliano et Marcello tribunis militum et Luciano, suillae carnis praebitore, quam fiscus populo Romano largiebatur; et aulis praeterea militibus, quos praetorianos vocant, in regium ab his solium collocatus est; magnis se vicissim muneribus affecturum pollicitus eos, a quibus hoc consecutus esset. facinus quidem auspiciati

πρότερον ἀναιρεθέντος, ἐπειδὴ τοῦ τῆς πόλεως ὑπάρχον τόπον ἐλέγων ἔδοξε τοῖς ἔγχειρουμένοις ἐναντιοῦσθαι.

10. Ταῦτα μαθὼν Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἐκπέμπει τὸν Καίσαρα Σεβήρον πολεμήσοντα Μαξεντίῳ. ἔξορμήσαντος δὲ αὐτοῦ τοῦ Μεδιολάνου καὶ διὰ τῶν Μαυρουσίων ἐλθόντος ταγμα- 5
των, χρήμασι τὸ πολὺ μέρος τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν διαφθει-
ρας Μαξεντίος, ἤδη δὲ καὶ τὸν τῆς αὐτῆς ὑπάρχον προσηγορού-
μενος Ἀνουλλῖνον, ἐκράτησε ῥῆστα Σεβήρου συμφυγόντος εἰς τὴν
Ῥάβενναν, πόλιν ὀχυρὰν τε καὶ πολυάνθρωπον καὶ τροφῶν ἔχου-
σαν πλῆθος αὐτῷ τε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατιώταις ἄρκουσι. 10
ταῦτα γνοὺς Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκούλιος, καὶ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς εἰκό-
τως ἀγωνιῶν Μαξεντίου, τῆς Λουκανίας, ἐν ἧ ἴσως τότε ἦν, ἔξορμή-
σας ἐπὶ τὴν Ῥάβενναν ἦει. συνιδὼν δὲ ὡς οὐκ ἂν ἄκων ταύτης
ἐκβληθεὶς Σεβήρος ἀσφαλοῦς τε οὐσης καὶ τροφῆς ἐχοῦσης ἄρ-
κούσας, ὄρκους ἀπατήσας ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλθεῖν ἔπεισε. διόντα 15
τοίνυν αὐτὸν καὶ εἰς τι χωρίον ἐλθόντα ᾧ Τρία καπηλεῖα προση-
γορία, λόχος ἐγκαταστάς αὐτόθι παρὰ Μαξεντίου, συλλαβῶν καὶ
βρόχῳ τὸν τράχηλον ἀρτίσας ἀνεῖλεν. οὐκ ἐνεγκὼν δὲ μετρίως
τὰ ἐπὶ τῷ Καίσαρι Σεβήρῳ γινόμενα Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἐκ
τῆς ἐώας ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἔγνω παραγενέσθαι δίκην τε Μαξεντίῳ 20
τῶν ἡμαρτημένων πρέπουσαν ἐπιθεῖναι· γινόμενος δὲ κατὰ τὴν
Ἰταλίαν καὶ τοὺς στρατιώτας οὐ πιστῶς περὶ αὐτὸν ἔχειν αἰσθό-

4 ἔξορμήσαντα δὲ αὐτόν L. 5 διὰ] μετὰ Th. Smithius. 9 et 13
Ῥαβάνναν L. 9 ὀχυρωτέραν L. 14 τε om P. 17 Leun-
clavius Μαξιμιανοῦ.

sunt, Abellio prius interfecto, quod is praefecti urbis locum obtinens, horum molitionibus adversari visus esset.

10. His cognitis, Severum caesarem Maximianus Gallerius ablegat, bellum Maxentio facturum. eum Mediolano profectum, et cum Maurorum ordinibus accedentem, Maxentius militum animis maiori ex parte pecunia corruptis, atque etiam praefecto praetorii Anullino sibi conciliato, nullo negotio vicit. Severus fuga Ravennam se contulit, urbem munitam et populosam, quaeque copiam alimentorum tantam haberet, quanta tum ipsi tum militibus eius sufficeret. haec cum Maximianus Heroulius intellexisset, ac de filio Maxentio non abs re sollicitus esset; Lucania relicta, in qua id temporis degebat, Ravennam contendit. cumque vidisset, Severum hac invitum eici non posse, quod munita esset, et annonis idoneis abundaret: sacramentis circumvento, Romam ut veniret, persuasit. quo quidem pergens, ubi quemdam ad locum venisset, quem Tres Tabernas vocant, ab insidiis, quas eo loco Maxentius collocaverat, apprehensus necatur, inserta laqueo cervicis. cum autem Maximianus Gallerius haud aequo tuisset animo, quae in Severum Caesarem designata fuerant, ab Oriente Romam eundem statuit, et admissorum nomine poenas irrogandas. ut in Italiam appulerat, parum fides esse

μενος ἐπὶ τὴν ἐρίαν ἀνέλωξε, μάχης οὐδεμιᾶς γενομένης. ἐν τούτῳ καὶ Μαξιμιανὸς ὁ Ἐρκοῦλιος, δυσανασχετῶν ἐπὶ ταῖς κατεχούσαις τὴν πολιτείαν ταραχαῖς, πρὸς Διοκλητιανὸν ἀφικνεῖται τρηκαῦτα ἐν Καρνούτῳ πόλει Κελτικῇ διατρίβοντα, καὶ πείθειν ἐπιχειρεῖ τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν καὶ μὴ περιδεῖν τὴν τοσοῦτω χρόνῳ καὶ πόνοις αὐτῶν περιωθεῖσιν ἐκδοθῆναι παρυσφρονοῦση νεότητι καὶ πυρηνόια τῶν εἰσφροσάντων ἑαυτοὺς τῇ βασιλείᾳ σαλευομένην. Διοκλητιανοῦ δὲ μὴ θεμένου τοῖς αἰτουμένοις, ἀλλὰ τὴν ἡσυχίαν ἐμπροσθεν ποιησαμένου τοῦ πράγματα ἔχειν (ἴσως γὰρ καὶ προῆδει τὴν καθέξουσιν τὰ πράγματα σύγχυσιν οἴῳ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον αἰεὶ προσκείμενος ἀγιστεία), διαμαρτῶν τῆς πείρας ὁ Ἐρκοῦλιος καὶ μέχρι Ῥαβέννης ἔλθων αὐθις ἐπὶ τὰς Ἄλπεις ἤλαυνεν, ἐντευξόμενος ἐκεῖσε διατρίβοντι Κωνσταντίνῳ. φύσει δὲ ὢν φιλοπράγμων καὶ ἄπιστος, δώσειν ὑποσχόμενος τὴν θυματέρα Φαῦσταν αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόσχεσιν [αὐτῷ] πληρώσας, παράγειν ἐπεχειρεῖ καὶ πείθειν ὡς ἂν διώκοι μὲν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀναχωροῦντα Γαλλῆριον Μαξιμιανόν, ἐπιβουλεύοι δὲ Μαξεντίῳ. ὡς ἔχων δὲ πρὸς ταῦτα πειθῆριον, ἀνεχώρει μὲν τοῦ Κωνσταντινῶν, τὴν δὲ βασιλείαν ἀναλαβεῖν αὐθις ἐσπούδαζεν, ἐλπίδι τοῦ καὶ Κωνσταντίνον τὸν κηδεστὴν καὶ τὸν υἱὸν Μαξέν-

Gallerius, Constantinus, Licinius. a. 307

4 Καρνούτῳ] docente Valesio ad Ammianum (30, 5) eam Καρνούτῳ vocat Polybius, Livius, Ptolemaeus, Ammianus. hodie Haimberg vocatur in ripa Danubii sita. Cluver l. 3 c. 30. R. Κελτικῇ suspecta lectio. nam Ammianus 30 17 Carnutum Illyrium oppidum, Aurelius Victor in Vero urbem Pannonias vocat. in Illyricum sane, non in Galliam secessit Diocletianus, cum se imperio abdicasset. Cellar. 11 ἀγιστεία S: libri ἀγιστεία. 15 ὑπόσχ. αὐτῷ] ἐν αὐτῷ P. 17 ὡς] οὐκ Tillemontius t. 4 p. 102.

se militum animos sentiens, ad Orientem, nullo commisso proelio, rediit. interim Maximianus etiam Herculius eas turbas, quae rem publicam vexarent, indigne ferens, ad Diocletianum id temporis Carnuti (oppidum hoc Celticum est) degentem venit; eique persuadere nititur, ut imperium resumeret, nec id pateretur, tam diuturno tempore, tantisque laboribus ipsorum conservatum, insanienti iuventae ac illorum dementiae, a quibus occupatum esset, expositum quassari. verum Diocletiano postulatis eius non assentiente, sed negotiorum occupationi quietem anteferente; (nam fortassis etiam rerum perturbationem secuturam prospiciebat, ut erat vir religionis observantissimus) Herculius eo conatu frustratus, et Ravennam usque progressus, rursus versus Alpes contendit, ut comorantem ibi Constantinum conveniret. cumque natura inquietus et infidus esset, promissa illi Fausta filia, eoque promisso impleto, fallere conabatur hominem et persuadere, discedentem ex Italia Gallerium Maximianum persequeretur et insidias Maxentio strueret. ad haec cum illum obsequentem nactus esset, a Constantino discedens imperium recuperare nitetur, quod speraret se Constantinum generum et fi-

τιον κακῶς διαθήσειν. (11) ἀλλὰ τούτων ὄντων ἐν ἐγχειρήσειν ἔτι, Μαξιμιανὸς ὁ Γαλλέριος ἐκ προλαβούσης ἐταιρείας ἐπιτήδειον ὄντα αὐτῷ Λικίνιον βασιλέα καθίστησιν, ἐπιστρατεύσαι τούτον Μαξεντίῳ διανοούμενος. ἐπεὶ δὲ ταῦτα βουλευομένῳ τραῦμα δυοῖατον ἐνοσῆψαν αὐτῷ τοῦ βίου μετέστησεν, εἶχετο μὲν 5
 Constantinus et Licinius.
 a. 311 καὶ Λικίνιος τῆς βασιλείας, Ἐρκούλιος δὲ Μαξιμιανὸς ἀναλαβεῖν, ὡς εἴρηται μοι, τὴν βασιλείαν ἐπιχειρήσας ἀλλοτριῶσαι μὲν τῆς
 a. 307 πρὸς Μαξέντιον εὐνοίας τοὺς στρατιώτας ἐσπούδασε, τοῦ δὲ θεωρεαῖς καὶ ἐλευναῖς ἰκισαῖς αὐτοῦς ἐπισπασαμένου καὶ τῆς κατὰ Κωνσταντίνου διὰ τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἐπιβουλῆς ἐπειράτο. 10
 προκαταλαβούσης δὲ Φαύστης τὸ ἐγχειρούμενον καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ τοῦτο μηνυσάσης, ἀπορούμενος ἐπὶ τῷ πάντων ἐκπεσεῖν ὁ
 a. 310 Ἐρκούλιος νόσῳ κατὰ τὴν Ταρσὸν ἐτελεύτησε.

12. Ταύτην δὲ διαφυγῶν ὁ Μαξέντιος τὴν ἐπιβουλὴν, 5
 a. 307 ἔχειν τε ἤδη βεβαίως οἰόμενος τὴν ἀρχήν, ἐν Λιβύῃ καὶ Καρχηδόνοι τοὺς τὴν εἰκόνα τὴν αὐτοῦ περιοίσοντας ἐπεμπεν. ὅπερ γενέσθαι κωλύσαντες οἱ αὐτόθι στρατιῶται τῇ περὶ Γαλλέριον Μαξιμιανὸν εὐνοίᾳ καὶ μνήμῃ, ἐπειδὴ Μαξέντιον ἐπιστρατεύσειν αὐτοῖς ἔγνωσαν ταύτης ἕνεκα τῆς ἀντιστάσεως, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀνεχώρησαν. ἰκαναῖς δὲ δυνάμεσι περιπεσόντες, αἷς ἀντίσχειν 20
 οὐχ οἰοί τε ἦσαν, ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πάλιν ἀπέπλευσαν. ἐφ' οἷς κινήσει ὁ Μαξέντιος ὤρμησεν ἐπὶ τὴν Λιβύην ἐκπλεῦσαι καὶ τῶν ταῦτα τολμησάντων ἁμαρτήματι μετελθεῖν. τῶν δὲ μάν-

2 ἐταιρίας P. 23 ἁμαρτήματα] an τὰ ἁμαρτήματα?

illum Maxentium in mutua concitaturum odia. (11) dum haec ille molitur, Maximianus Gallerius ex societate superiorum temporum familiarem sibi Licinium imperatorem creat, quod huius opera bello Maxentium persequi cogitaret. posteaquam Gallerius haec agitans consilia ex incurabili vulnere vitam cum morte commutasset, imperium Licinius quoque sibi vindicabat. eisdem recuperando, ceu diximus, intentus Maximianus Hercules, ut milites a benevolentia et studiis erga Maxentium alienaret, operam dabat. at cum in largitionibus et miseris supplicationibus suas in partes eos pertraxisset, etiam Constantino struere nitebatur insidias eorum opera militum quos ille penes se habebat. verum quod Fausta conatum illius antevertisset ac rem totam Constantino indicasset, in desperationem rerum omnium adductus Hercules apud Tarsum morbo exstinguitur.

12. Maxentius insidiis hisce liberatus, seque iam constabilitum habere putans imperium, in Africam et Carthaginem mittebat qui eius imaginem circumferrent. quod cum fieri prohibuissent eorum locorum milites ob suam erga Gallerium Maximianum benevolentiam eiusque memoriam, cognito Maxentium eius adversationis causa suscepturum expeditionem, Alexandriam discessere. cumque satis magnas in copias incidissent, quibus obsistere non poterant, navigiis Carthaginem reversi sunt. quamobrem commotus Maxentius in Africam navigare constituit et auctores horum facinorum punire. sed

των ἐκθυσαμένων αἰσία τε οὐκ εἶναι τὰ ἱερῶτα λεγόντων, δεινῆσας τὸν ἐκπλοὸν διὰ τε τὸ μὴ καλὰ φανῆναι τὰ ἱερὰ καὶ διὰ τὸ δεδιέναι μὴ ποτε Ἀλέξανδρος ἀντισταῖη, τόπον ἐπέχειν τοῦ ὑπάρχου τῆς ἀλλῆς ἐν Λιβύῃ καθεσταμένος, κατυπραττόμενος 5 ἐαυτῷ τῆς αὐτῶν ὑπονομίας ἀπηλλαγμένην τὴν ἐπὶ Λιβύην ἐκ τῆς Ἰταλίας διάβυσσιν, ἐνετράπη πρὸς Ἀλέξανδρον, ἄμνηρον αὐτῶν αὐτῷ τὸν ἐκείνου παῖδα δοθῆναι· ἦν γὰρ παῖς τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῆν τε ἡλικίαν ἀκμάζων καὶ τὴν ὄψιν ὠραῖος. ὁ δὲ ὑποπτεύσας ὡς οὐχ ὀμηρείας ἔνεκεν αἰτοίῃ τὸν παῖδα δοθῆναι Μαξέντιος ἀλλ' ἐπὶ 10 πρᾶξις ἀρίστοις, ἀπωθεῖται τὴν ἐπὶ τούτῳ πρεσβείαν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς δόλῳ διαχρησομένους αὐτὸν ὁ Μαξέντιος ἐξαπίστευτε καὶ προδοσία τὸ σκευωρηθὲν ἐφωράθη, τότε δὴ καιρὸν εὐρόντες οἱ στρατιῶται πρὸς ἀπόστασιν ἐπιτήδειον τὴν ἄλουργίδα περιέθεσαν Ἀλεξάνδρῳ, Φρυγί τε ὄντι τὸ γένος καὶ δειλῷ καὶ ἀτόλμῳ 15 καὶ πρὸς πάντα πόνον δκνοῦντι καὶ προσέτι γεγηρακῶτι.

13. Κατὰ δὲ τὴν Ῥώμην ἐκπεσόντος πυρὸς εἴτε ἔξ ἄερος εἴτε ἐκ γῆς (τοῦτο γὰρ ἄδηλον) ὁ τῆς Τύχης ἐφλέχθη ναός, πάντων δὲ σβέσαι τὴν πυρὰν συνδραμόντων, βλάβοσφημα ῥήματα κατὰ τοῦ θείου τῶν στρατιωτῶν τις ἀφείλ, καὶ τοῦ πλήθους διὰ τὴν 20 πρὸς τὸ θεῖον εὐσέβειαν ἐπελθόντος ἀναιρεθεῖς, ἐκίνησε τοὺς στρα-

4 τοῖς ὑπάρχουσιν LP, vitiose; locus similis 2, 9 lectioni textus patrocinator. S. vid. Gothofred. tit. de prox. comit. disposit. ad leg. 4. Ritter. 5 δὲ αὐτῷ P. αὐτῶν expungit H. 6 ἐκτρέπει L. 10 ἀλογίσταίς R. 12 προδοσία P. 16 legere queas etiam ἐκπεσόντος, ut 4, 18. S.

cum haruspices rem sacram fecissent nec perlitatum dicerent, navigare veritus, partim quod exta se non offerrent bona, partim quod metueret ne Alexander adversaretur, qui pro praefecto Africae gerebat, adeoque transiectionis in Africam ex Italia viam sibi muniens, omni suspitione liberam, ad Alexandrum se convertit, et ab eo filium sibi obsidem dari petit: habebat enim Alexander filium aetatis adultaе, facie quam honesta. sed is suspicatus non ea causa filium suum a Maxentio peti, ut obses esset, verum ut perfide secum ageretur, missam hoc nomine legationem repudiat. cum autem Maxentius et alios misisset qui eum dolo de medio tollerent, idque facinus proditione cognitum esset, occasionem nacti milites ad rebellionem idoneam, Alexandro purpuram tradunt, qui et natione Phryx esset et timidus et parum audax et ad omnem laborem suscipiendum tardus et praeter haec aetate proventus.

13. Romae tunc orto igne, incertum ex aere an a terra, templum Fortunae conflagravit. cumque restinguendi incendii causa concurrissent omnes, contumeliosis quibusdam in ipsum numen a milite quodam prolatis verbis, eoque propterea interempto a plebe, quae religionis causa hominem punivit,

τιώτας εἰς στάσιν· καὶ μικροῦ δεῖν εἰς τὴν κατὰ τῆς πόλεως ἀπώ-
λειαν ἤλθον, εἰ μὴ ταχέως τὴν τοιούτων ὁ Μαξέντιος μανίαν
ἐπράττειν.

14. Ἐντεῦθεν προφάσεις ἀναζητεῖ τοῦ πρὸς Κωνσταντι-
νον πόλεμον, καὶ ποιησάμενος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς ὁδο-
νᾶσθαι, Κωνσταντίνου δεδωκότος αἰτίαν αὐτῷ τῆς τελευτῆς,
ἐπὶ Ῥαιτίονα ὁδὸν ἐλαύνειν διανοεῖτο ὡς τοῦ ἔθρους τούτου καὶ
Γαλλίᾳ καὶ τοῖς Ἰλλυριῶν κλίμασι πλησιάζοντος· ἀνειροπόλει
γὰρ καὶ Δαλματίας καὶ Ἰλλυριῶν περιέσεσθαι διὰ τῶν ἐκεῖσε στρα-
τιωτικῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν Λικινίου δυνάμεων. ταῦτα κατὰ 10
νοῦν ἔχων Μαξέντιος ᾤήθη δεῖν τὰ ἐν Λιβύῃ πρότερον διαθεῖναι,
καὶ συναγαγὼν δυνάμεις ἀνδρῶν, ἡγεμόνα τε ταύταις ἐπιστήσας
Ῥούφιον Βουλουσιανὸν τὸν τῆς αὐλῆς ὑπαρχον, εἰς τὴν Λιβύην
διαβιβάζει, συνεκπέμψας αὐτῷ Ζηναῦν, ἄνδρα καὶ ἐπὶ πολεμικῇ
πέτρᾳ καὶ πραότητι διαβόητον. τῇ δὲ πρώτῃ προσβολῇ τῶν 15
Ἀλεξάνδρου στρατιωτῶν ἐγκλινάντων ἐπὶ στρατιωτικὸν τάγμα συν-
a. 311 ἔφρουγε καὶ Ἀλεξάνδρος· οὗ τινὸς ὑπὸ τοῖς πολεμοῖς γενομένου
καὶ αὐτὸς συλληφθεὶς ἀπεπνίγη. τοῦτο δὲ τοῦ πολέμου δεξάμε-
νον τὸ τέλος, εὐρυχωρία τοῖς συκοφάνταις ἐδόθη πάντας ὡς εἰ-
πεῖν, ὅσοι κατὰ τὴν Λιβύην ἦσαν γένους ἢ περιουσίας εὔχοντες, 20
ὡς τὰ Ἀλεξάνδρου φρονήσαντας ἐνδεικνύται· καὶ φειδῶ παντάπα-
σιν ἦν οὐδεμία, τῶν μὲν ἀναιρουμένων, τῶν δὲ τὰς οὐσίας αἷς

7 ἐπὶ Ῥαιτίαν τὴν ἄνω S. 10 Illyria et Dalmatia, uti ex c. 17
patet, erant Licinii; corrumpendo igitur duces et milites Licinii potitu-
rum se his provinciis speravit. R. 12 ἀνδρῶν] immo ἀδράς, sicut
5 11. 13 aliis Fusius Volusianus.

seditio militaris est concitata, qua milites parum abfuit quin ad urbis interi-
tum progredierentur, nisi Maxentius eorum furorem propere mitigasset.

14. Secundum haec Maxentius occasiones gerendi adversus Constan-
tinum belli quaerebat, seque dolere propter obitum patris simulans, cui mor-
tis causam Constantinus praebuisset, via qua itur ad Raetos proficisci cogi-
tabat, velut hac natione tam Galliae quam Illyricae regionibus proxima:
somniabat enim et Dalmatia et Illyriis se potiturum opera ducum militarium
in iis locis et Licinii copiarum. haec cum haberet in animo Maxentius, res
Africanas prius constituendas duxit. itaque coactis hominum copiis, eisque
dato duce Rufio Volusiano praetorii praefecto, in Africam illas transmittit,
ablegato cum hoc et Zena, viro tam bellicarum rerum experientia quam mau-
suetudine celeberrimo. cum primo congressu milites Alexandri ad quandam
militum globum deflexissent, fugae socium se praebebat Alexander; quo
globo ab hostibus superato etiam ipse comprehensus et suffocatus est. bello
in hunc modum finito, latus calumniatoribus apertus est campus omnes, prope
dixerim, quotquot in Africa vel genere vel opibus praestabant, velut Alexan-
dri partium sectatores deferendi; nec ullis omnino parcebatur, cum ahi ne-

ἔτυχον ἔχοντες ἀπολλύντων. εἰσήγεται δὲ Θρίαμβος εἰς τὴν Ῥώμην ἐκ τῶν ἐν Καρχηδόνι κακῶν. Μαξέντιος μὲν οὖν ταῦτα διαπραξόμενος, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν τε καὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν μετὰ πάσης ἀμότητός τε καὶ ἀσελείας προσερχθεὶς, ἐν βουτοῖσι πως ἦν.

15. Ὁ δὲ Κωνσταντῖνος καὶ πρότερον ὑπόπτως πρὸς αὐτὸν ἔχων, τότε μᾶλλον εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ παρισκευάζετο μάχην· καὶ συναγαγὼν δυνάμεις ἐκ τε ὧν ἔτυχεν ἔχων δορικτήτων βουβάρων καὶ Γερμανῶν καὶ τῶν ἄλλων Κελτικῶν ἔθνων, καὶ τοὺς ἀπὸ
 10 τῆς Βρετανίας συνειλεγμένους, εἰς ἐννέα πονυριάδας πεζῶν ἅπαντας καὶ ὀκτακισχιλίους ἰππέας, ἤλυνεν ἐκ τῶν Ἀλπεων ἐπὶ a. 312 τὴν Ἰταλίαν, τὰς μὲν προσαγούσας ἑαυτὰς ἐκχειρῶα πόλεις ἀβλαβεῖς ἀφείκας, τὰς δὲ ἐς ὄπλα λούσας καταστρεφόμενος. παρασκευαζομένου δὲ μελίζονι δυνάμει καὶ Μαξεντίου, Ῥωμαίων μὲν καὶ
 15 Ἰταλῶν εἰς ὀκτῶ μυριάδας αὐτῷ συνενμάχων, καὶ Τυρρητῶν ὄσοι τὴν παραλίαν ἄπασαν ᾤκουα, παρείχοντο δὲ καὶ Καρχηδόνιοι στράτευμα μυριάδων τεσσάρων, καὶ Σικελιωῖται πρὸς τούτοις, ὥστε εἶναι τὸ στράτευμα πᾶν ἑπτακαίδεκα μυριάδων, ἰππέων δὲ μυρίων πρὸς τοῖς ὀκτακισχιλίοις. τοσαύτη παρασκευασμένων ἀμ-
 20 φοτέρων στρατιῶ, Μαξέντιος γέγευεν ἐπὶ τοῦ Θύμβριδος ἐπήγγυτο, μὴ συνάψας ἄπασαν ἀπὸ τῆς ὄχθης τῆς πρὸς τῇ πόλει μέχρι τῆς ἄλλης, ἀλλ' εἰς δύο διελόμενος μέρη, ὥστε ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τοῦ ποταμοῦ τὰ πληροῦντα μέρος τῆς γαφύρας ἐκάτερον συνα-

20 στρατιῶ LP.

earentur, alii facultates suas amitterent. quin et Romae triumphatum est ob perpetrata Carthagine mala. et Maxentii quidem rerum his ita gestis, ac omnibus per Italiam ac in ipsa urbe per summam crudelitatem libidinemque habitis, hic status erat.

15. Constantinus autem, qui hominem et antea suspectum haberet, tunc magis ad gerendum adversus eum bellum se comparat. ideoque collectis copiis ex reductis in potestatem barbaris et Germanis et aliis Celticis nationibus, itemque de Britannia coactis militibus, qui omnes erant ad nonaginta milia peditum et octo milia equitum, ex Alpibus in Italiam movet; ac oppida quidem per indutias se deditia nullo damno multat, ad arma vero tendentia, in dicionem redigit. cum Maxentio, longe maioribus copiis semet instruerent, Romanorum et Itolorum octoginta milia se ad belli societatem coniunxerant, itemque Tusci, quotquot universam oram maritimam incolebant. praebebant et Carthaginienses exercitum quadraginta milium, et praeter hos Siculi, adeo quidem ut totus exercitus centum et septuaginta peditum et decem atque octo milibus equitum constaret. tantis cum ambo copiis instructi essent, Maxentius pontem supra Tiberim amnem struit, non connexum prorsus a ripa, quae urbem spectat, ad alteram usque ripam, sed duas in partes ita divisum, ut in medio flumine ea quae partem utramque pontis explebant in-

τῶν πῶς ἀλλήλοις περόναις σιδηραῖς, ἀνασπωμέναις ἤλικα ἄν τις μὴ βουληθεῖη ζυγῶσαι τὴν γέφυραν. ἐπέταξε δὲ τοῖς μηχανοποιοῖς, ἐπειδὴν ἴδωσι τὸν Κωνσταντίνου στρατὸν τῇ ζεύξει τῆς γεφύρας ἐφεστώτα, ἀνασπᾶσαι τὰς περόνας καὶ διαλύσαι τὴν γέφυραν, ὥστε εἰς τὸν ποταμὸν τοὺς ἐπὶ ταύτῃ ἐστῶτας πεσεῖν. 5 καὶ Μαξέντιος μὲν ταῦτα ἐμηχανᾶτο, (16) Κωνσταντῖνος δὲ μέχρι τῆς Ῥώμης ἅμα τῷ στρατῷ προελθὼν ἐν τῷ πεδίῳ τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἰστρατοπεδεύετο, ἀναπεπτυμένῳ τε ὄντι καὶ ἐς ἰππασίαν ἐπιτηδεῖω. Μαξέντιος δὲ ἐναποκλείσας ἑαυτὸν τοῖς θεοῖς ἱερεῖα προσήγαγε καὶ τῶν ἱεροσκοπῶν περὶ τῆς τοῦ πολέμου τύ- 10 χης ἀνεπυνθάνετο καὶ τὰ Σιβύλλης διηρουνᾶτο. καὶ τι θέσφατον εὐρῶν σημαῖνον ὡς ἀνάγκη τὸν ἐπὶ βλάβῃ πρῶττοντα Ῥωμαίων οἰκτρῷ θανάτῳ περιπεσεῖν, πρὸς ἑαυτοῦ τὸ λόγιον ἐλάμβανεν ὡς δὴ τοὺς ἐπελθόντας τῇ Ῥώμῃ καὶ ταύτην διανοομένους εἰλεῖν ἀμννόμενος. ἐξέβη δὲ ὅπερ ἦν ἀληθές. ἐξυγαρόντος γὰρ 15 Μαξεντίου πρὸ τῆς Ῥώμης τὸ στρατεύμα, καὶ τὴν γέφυραν ἦν αὐτὸς ἔξενξε διαβάντος, γλαυκῆς ἀπίερω πλήθει καταπτῦσαι τὸ τεῖχος ἐπλήρωσαν ὅπερ θεασάμενος ὁ Κωνσταντῖνος ἐνεκελεύετο τάττεσθαι τοῖς οικείοις. στάντων δὲ κατὰ κέρατα τῶν στρατοπέδων ἀντίων ἀλλήλοις, ἐπαφῆκε τὴν ἵππον ὁ Κωνσταντῖνος, ἡ 20 δὲ ἐπελάσασα τῶν ἐναντίων ἵππῶν ἐκράτει. ἀρθέντος δὲ καὶ τοῖς πεζοῖς τοῦ σημείου, καὶ οὗτοι σὺν κόσμῳ τοῖς πολεμίοις ἐπήεσαν. γενομένης δὲ μάχης καρτερεῦς αὐτοὶ μὲν Ῥωμαῖοι καὶ

2 μὴ om P.

13 τὸ λόγιον Lennclavius: libri τὸ λοιπόν.

ter se quodam modo concurrerent fibulis ferreis, quae revellebantur, quoties pontem quis iunctum nollet. simul imperat fabris, cum primum viderent exercitum Constantini iuncturae pontis insistere, fibulas revellerent ac pontem solverent, ut quotquot huic insisterent, in fluvium delaberentur. ac Maxentius quidem haec struebat, (16) Constantinus autem cum exercitu Romam usque progressus ante urbem castra metatur in campo qui et late patet et equitationi est opportunus. Maxentius inclusus diis hostias immolat, et extispices de belli eventu consulit, ipsis quoque Sibyllinis oraculis perverstigatis. cumque reperisset oraculum, quo significaretur in fatis esse ut qui ad detrimentum populi Romani spectantia designaret, miserabili morte periret, de semet ipso id oraculum accipiebat, quasi qui Romam adortos eamque capere cogitantes propulsaret. eventus autem comprobavit id quod verum erat. nam cum Maxentius ex urbe copias produxisset, iamque pontem quem ipse iunxerat transiisset, infinita quaedam multitudo nocturnarum devolans muros complebat. quo conspecto suis Constantinus, ut aciem struerent, imperat. cum exercitus utrinque cornibus adversis starent, equitatum Constantinus immisit. is equitatum hostilem adortus fudit. pedibus quoque signo sublato, rite compositaeque in hostem illi tendebant. acri com-

οὐκ ἐκ τῆς Ἰταλίας σύμμαχοι πρὸς τὸ κινδυνεύειν ἀπώκωνον, ἀπαλα-
 λαγὴν εὐρεῖν πικρᾶς εἰχόμενοι τυραννίδος, τῶν δὲ ἄλλων στρα-
 τιωτῶν ἄφατον ἔπιπτε πλήθος ὑπὸ τε τῶν ἱππέων συμπατούμενον
 καὶ ἀναιρούμενον ὑπὸ τῶν πεζῶν. μέχρι μὲν οὖν ἡ ἵππος ἀντ-
 5 εἶχεν, ἐδόκει πως ἔλπις ὑπεῖναι τῷ Μαξεντίῳ τῶν δὲ ἱππέων
 ἐνδόντων, ἅμα τοῖς λειπομένοις εἰς φυγὴν τραπεὶς ἕτεο διὰ τῆς
 τοῦ ποταμοῦ γεφύρας ἐπὶ τὴν πόλιν. οὐκ ἐνεγκόντων δὲ τῶν ξύ-
 λων τὸ βῆρος ἀλλὰ ῥυγέντων, ἐφέρετο μετὰ πλήθους ἄλλον καὶ
 αὐτὸς Μαξέντιος κατὰ τοῦ ποταμοῦ. (17) ἀγγελθείσης δὲ τοῖς
 10 ἐν τῇ πόλει τῆς νίκης, χαιρὲν μὲν οὐδεὶς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις
 ἐθάρρει διὰ τὸ τὴν ἀγγελίαν οἶσθαι τινας εἶναι ψευδῆ· τῆς δὲ
 Μαξεντίου κεφαλῆς ἐπὶ δόρατος ἀνενεχθείσης, ἀποθέμενοι τὸν
 φόβον εἰς ἡδονὴν τὴν ἀδυσμίαν μετήγαγον.

Ἐπὶ τούτοις οὕτως ἐκβῶσιν ὁ Κωνσταντῖνος ὀλίγοις μὲν τισι
 15 τῶν ἐπιτηδειοτάτων Μαξεντίῳ δίκην ἐπέθηκε, τοὺς δὲ πραιτω-
 ριανοὺς στρατιώτας ἐκτρέψας καὶ τὰ φρούρια τὰ τούτους ἔχοντα
 καθελὼν, διαθέμενός τε τὰ κατὰ τὴν Ῥώμην, ἐπὶ Κελτοῦς καὶ
 Γαλάτας ἐξώρμησε. μεταπειψάμενος δὲ Λικίνιον ἐν τῷ Μεδιο-
 λάνῳ κατεγγυᾷ τὴν ἀδελφὴν τούτῳ Κωνσταντίαν, ἣν καὶ πρό-
 20 τερον αὐτῷ δώσειν ὑπέσχετο, τῆς πρὸς Μαξέντιον δυσμενεῖας
 κοινανὸν ἔχειν βουλόμενος. τούτου πραχθέντος Κωνσταντῖνος

n. 313

11 διὰ τὸ] δέει τοῦ LP.

13 ἀδυσμίαν S: ῥαδυσμίαν LP.

misso proelio, Romani quidem ipsi et Itali socii segniore ad obeunda peri-
 cula se praebebant, quod acerba tyrannide se liberari optarent: reliquorum
 vero militum innumerabilis quaedam multitudo cecidit, tum ab equitibus ob-
 trita tum a peditibus interempta. enimvero quamdiu resistebat equitatus,
 aliqua Maxentio spes esse reliqua videbatur. sed equitibus iam succumben-
 tibus, fuga cum reliquis arrepta per pontem fluminis ad urbem contende-
 bat. tignis autem minime sustentibus eam vim oneris adeoque ruptis, cum ce-
 tera multitudine Maxentius etiam fluminis impetu abripiebatur. (17) victo-
 riae fama ad eos perlata qui erant in urbe, nemo propter illa quae gesta
 fuerant laetitiam quandam prae se ferre audebat, quod falsum esse nuntium
 plerique arbitrantur. verum ubi Maxentii caput summa hasta praefixum
 in urbem relatum esset, metu deposito vecordiam cum voluptate commu-
 tabant.

Hoc eventu rerum Constantinus de paucis quibusdam Maxentio fami-
 liarissimis poenas exegit, praetorianis militibus e medio sublatis et castellis
 dirutis, in quibus degeret consueverant. cumque res urbanas constituisset,
 ad Celtas et Gallos profectus est. Licinio Mediolanum accessit sororem
 Constantiam in matrimonium tradidit, quam et antea se daturum ei promise-
 rat, cum eum sibi socium contra Maxentium hostem adiungere vellet. eo
 peracto Constantinus ad Celtas revertitur. ceterum bellis civilibus inter

Zosimus.

μὲν ἐπὶ Κελτοὺς ἀνεχώρει, Λικινίῳ δὲ καὶ Μαξιμίνῳ πολέμων ἔμφυλων ὑπεκκαυθέντων καὶ μάχης ἐν Ἰλλυριοῖς καρτερῶς γενομένης, ἔδοξε μὲν τὴν ἀρχὴν ὁ Λικίνιος ἐλαττοῦσθαι, παραχορῆμα δὲ ἀναμαχεσόμενος εἰς φυγὴν τρέπει τὸν Μαξιμῖνον, ὃς διὰ τῆς ἐξῆς ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἀπιὼν ἐλπιδὶ τοῦ συναγαγεῖν εἰς τὸν πόλε-5
μον δυνάμεις ἀρκούσους ἐν Ταροῦ τελευτᾷ.

- a. 314 18. Οὕτω τῆς βυσιλείας εἰς Κωνσταντῖνον καὶ Λικίνιον περιστάσης, ὀλιγίστου χρόνου διαδραμόντος εἰς διαφορὰν ἤλθον ἀλλήλοις, Λικινίον μὲν οὐ δεδωκότος αἰτίαν, Κωνσταντῖνου δὲ κατὰ τὸ σῆμα αὐτῷ περὶ τὰ συγκείμενα φανέντος ἀπίστου καὶ 10 τῶν ἐθνῶν τινὰ τῶν τῆ βασιλείᾳ Λικινίου λαχόντων παρασπῶσθαι βουληθέντος. τῆς τοίνυν ἔχθρας αὐτοῖς ἐμφανοῦς γενομένης, ἀμφοτέροι τὰς περὶ σφῶν δυνάμεις συναγωγόντες εἰς μάχην συνέησαν. ἀλλὰ Λικίνιος μὲν εἰς Κίβαλιν συνήθροϊζε τὸν στρατόν. πόλις δὲ αὕτη Παιονίας ἐστίν, ἐπὶ λόφου κειμένη. στενὴ 15 δὲ ὁδὸς ἣ ἐπὶ τὴν πόλιν ἀνάγει, σταδίων πέντε τὸ εὖρος ἔχουσα, ἧς τὸ πολὺ μέρος ἐπέχει λίμνη βαθεῖα, τὸ δὲ λειπόμενον ὄρος ἐστίν, ἐν ᾧ καὶ ὁ λόφος ἐφ' οὗπερ ἡ πόλις. ἐντεῦθεν πεδῖον ἀναπεπταμένον ἐκδέχεται πολὺ τι καὶ εἰς ἄποψιν ἄπειρον. ἐν τούτῳ Λικίνιος ἐστρατοπεδεύετο, τὴν φάλαγγα τὴν οἰκείαν εἰς μῆκος 20 ἐκτείνων ὑπὸ τὸν λόφον, ὡς ἂν μὴ ἀσθενῆ δόξαιεν εἶναι τὰ κέρατα. τοῦ δὲ Κωνσταντῖνου πρὸς τῷ ὄρει τὸν στρατὸν τάξαντος,

1 legebatur Μαξιμιανῶ et Μαξιμιανόν: corr H: coll. p. 72 9 10. 16 τὸ om P. totum hoc σταδίων πέντε τὸ εὖρος ἔχουσα fortasse post λίμνη βαθεῖα ponendum.

Licinium et Maximinum accensis, acrique facto proelio in Illyriis, ab initio quidem superari visus est Licinius, sed confestim redintegrata pugna Maximinum in fugam vertit; qui per Orientem in Aegyptum discedens, spe cogendarum copiarum quantae gerendo bello sufficienter, Tarsi diem vitae supremum obiit.

18. Hoc modo ad Constantinum et Licinium devoluto imperio, cum perexiguum temporis effluxisset, exorta sunt inter eos dissidia, non quod Licinius causam praebuisset, sed quod more suo Constantinus pacta conventa parum integra fide servasse visus esset, ac nationes quasdam ad imperium Licinii pertinentes avertere voluisset. itaque prorumpentibus in apertum inimicitia, ambo copias suas ad dimicandum cogebant. Licinius ad Cibalim colligebat suos. id oppidum est Pannoniae in colle situm; ad quod oppidum via sursum ducit arta, cuius latitudo quinque stadiorum est. eiusdem maiori parti profunda palus imminet. reliquum mons est, quo in monte collis est ille situs in quo esse oppidum ipsum diximus. hinc aperta planities excipit, ingens ea quidem et prospectu infinita; qua in planitie castra Licinius habebat, phalangem suam sub colle porrigens in longitudinem, ne parum firma corua viderentur. Constantinus ad montem suos instruxerat, et

ἤγειτο μὲν ἡ ἵππος· τοῦτο γὰρ ἔδοξεν εἶναι λεσιτελέστερον, ἵνα μὴ τοῖς πεζοῖς οἱ πολέμιοι σχολαίτερον ἐμβάλλουσι ἐπιπίπτοντες ἐπὶ τὸ πρόσω διὰ τὴν δυσχέρειαν προΐεναι κωλύοιεν. οὗ δὲ γενομένου κρατήσας ἐν τάχει τῆς ἐμβολῆς, τῶν σημείων ἀρθέντων 5 αὐτίκα τοῖς ἐναντίοις ἐπήει, καὶ γέγονε μάχη πάσης ὡς εἰπεῖν ἄλλης καρτερωτέρα· τῶν γὰρ βελῶν ἐκτοξευθέντων ἐκατέρω στρατεύματι, ταῖς αἰχμαῖς καὶ τοῖς δόρασι ἐπὶ χρόνον συχνὸν συνεπλάκησαν. τῆς δὲ μάχης ἀρξαμένης μὲν ἐξ ἡοῦς, ἐσπέρας δὲ ἄχρι παραταθείσης ἐνίκα τὸ δεξιὸν κέρας, οὗ Κωνσταντῖνος 10 ἤγειτο. τραπέντων δὲ τῶν ἐναντίων εἰς φυγὴν, ἐπειδὴ καὶ Λικίνιον εἶδον ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναπηδῶντα καὶ πρὸς δρασμὸν ἔτοιμον αἰσθὼν αὐτῷ φάλαγγες, οὐκέτι κατὰ χώραν ἤηλχοντο μένειν οὔτε δέλπνον μεταλαβεῖν· ἀπολιπόντες δὲ θρέμματα καὶ ὑποζύγια καὶ τὴν ἄλλην πῦσαν ἀποσκευὴν, σιτία δὲ τσαυτὰ φέροντες ὅσα 15 πειρὴν καὶ ἔκειλην οὐκ εἶα τὴν νύκτα, σπουδῆ πάσῃ καταλαμβάνουσι ἅμα Λικίνιῳ τὸ Σίρμιον. πόλις δὲ Πιυονίας τὸ Σίρμιον, ὃ παραρρέει ποταμὸς ἐπὶ θατέρως, εἰς τὸν Ἰστρον ἐμβάλλων. παραδραμῶν δὲ καὶ ταύτην καὶ λύσας τὴν τούτου τοῦ ποταμοῦ γέφυραν ἐπὶ τὰ πρόσω προῆει, δύναμιν ἐκ τῶν κατὰ Θυμῶ- 20 κην χωρίων ἀγείραι διανοούμενος.

19. Κατασχὼν δὲ Κωνσταντῖνος τὴν Κίβαλιν καὶ τὸ Σίρμιον καὶ πάντα ὅσα φεύγων ὁ Λικίνιος ὀπίσω κατέλειπε, πέμπει πενταχιλίους ὀπλίτας ἐπὶ τὴν αὐτοῦ δίωξιν. ἀλλ' ἐκεῖνος

8 δυσχωρίαν?

equitatum in fronte constituerat: hoc enim ei magis expedire visum fuit, ne hostes irruentes in pedestres copias eas ipsas segnius ad manum venientes impedirent, quo minus ob difficultatem progredierentur. id cum factum esset, celeriter impetu primo superior sublatis signis in adversos statim irruit; estque commissum proelium, quovis alio paene dixerim acrius. nam emissis utrinque telis, longo tempore cuspidibus et hastis inter eos dimicatum est. cumque proelium a prima luce coeptum ad vesperam usque durasset, cornu dextrum, cui Constantinus praeerat, vicit. itaque coniectis in fugam adversis, Licinii legiones, quod et ipsum Licinium viderent in equum insipientem et ad fugam paratum, non amplius eo loco manere nec cenare sunt ausae, sed relictis pecoribus et iumentis et omni apparatu reliquo, tantumque ciborum secum auferentes quantum ad famem ea nocte pellendam satis esset, omni adhibita festinatione cum Licinio Sirmium perveniunt. Pannoniae civitas est Sirmium; quam ab utraque parte flumen alluit, in Istrum semet exonerans. hoc oppidum cursu praetergressus ac ponte fluminis soluto pergebat ulterius, quod in Thracia militem colligere cogitaret.

19. Constantinus, occupata Cibali et Sirmio et aliis omnibus quae fugiens a tergo Licinius relinquebat quinque legionariorum milia eius perse-

μὲν, ἀγνωστες τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ἔφρουγε Λικίνιος ὄντες, φθάσαι τοῦτον οὐκ ἠδυνήθησαν· ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ζεύξας τὴν τοῦ Σάου γέφυραν, ἣν ὁ Λικίνιος ἔτυχε διαλύσας, ἅμα τῷ στρατιῷ Λικίνιον κατόπιν ἐχώρει. διαβάς δὲ ἐπὶ τὴν Θράκην ἀφικνεῖται πρὸς τὸ πεδῖον ἐν ᾧ Λικίνιον στρατοπεδεύμενον εὔρει. ἐν δὲ τῇ 5 νικτὶ καθ' ἣν ἐπέστη, τάξας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐπέτατε τοῖς στρατιώταις ἅμα ἧοὶ πρὸς μάχην παρασκευάζεσθαι. γενομένης δὲ ἡμέρας θεασάμενος ὁ Λικίνιος τὸν Κωνσταντῖνον σὺν τῷ στρατεύματι καὶ αὐτὸς ἀντετάττετο, κοινωνὸν ἔχων τοῦ πολέμου Οὐάληντα Καίσαρα παρ' αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀπὸ Κιβάλεως φυγὴν κατα-10 στάντα. συμπεσόντων δὲ τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις, τὰ μὲν πρῶτα διαστάντες τόξοις ἐχρῶντο, τῶν δὲ βελῶν δαπανηθέντων δόρασι καὶ ἔγχειριδίοις ἐλέπιπτον. ἔτι δὲ τῶν στρατοπέδων καρτερῶς ἐγκειμένων, οἱ παρὰ Κωνσταντῖνου διῶσαι Λικίνιον προσ-15 ταχθέντες ἐφίστανται τοῖς στρατεύμασι μαχομένοις ἕκ τινος ἀπόπτου χωρίου, κάμπυντες δὲ διὰ τινος λόφου δεῖν ἐνόμισαν ἐξ ὑπερδεξίου τόπου τοῖς οἰκείοις συμμίξαι καὶ τοὺς ἐναντίους ἐς κύκλωσιν καταστήσαι. στυλαξαμένων δὲ τῶν σὺν Λικίνιῳ καὶ γενναίως πρὸς ἅπαντας ἀγωνισαμένων, πολλῶν δὲ καὶ ἀναριθμη-20 των ἐξ ἑκατέρου πεσόντων τῆς τε μάχης ἰσοπαλοῦς γενομένης, ἕκ συνθήματος ἀλλήλων ἐχωρίσθη τὰ στρατεύματα.

20. Τῇ δὲ ὑστεραῖα γενομένης ἀναχωρῆς, ἀμφοτέροις ἐδόκει κοινωνίαν ἔχειν καὶ ὁμοκλήμιον ἐφ' ᾧ τὸν μὲν Κωνσταντῖνον ἄρ-

13 συνέπιπτον?

quendi causa mittit. sed illi viae, qua Licinius fugerat, ignari consequi eum minime potuerunt. Constantinus autem Savi ponte iancti, quem Licinius resciderat, cum exercitu Licinii vestigiis inhaeret. cumque transiisset in Thraciam, pervenit ad eam planitiem in qua Licinium castra metatum reperit. eadem nocte qua venerat, instructa suorum acie, militibus imperat, prima luce parati ad pugnam essent. ubi dies illuxisset, Licinius, conspecto cum exercitu Constantino, aciem ex adverso et ipse suam instruit, cum belli socium Valentem haberet, Caesarem ab se dictum ex quo fuga Cibalia reliquerat. exercitus inter se congressi ac primum ex intervallo seiuncti sagittis utuntur. telis exhaustis cum hastis et pugionibus irruunt. dum acriter pugnam exercitus urgent, ii quos Constantinus Licinium persequi iusserat de conspicuo quodam loco pugnantibus exercitibus superveniunt, et flexo per collem quandam itinere cum suis ex acclivi et eminentiore loco iungendas vires statuunt et hostes ab omni parte cingendos. ab eo cum sibi cavissent Licinii milites, et fortiter adversus omnes dimicassent, iamque pluribus et innumerabilibus quidem utrinque caesis pari Marte pugnatum esset, signo dato a se invicem dirempti fuerunt exercitus.

20. Postridie pactis induciis, visum est inter ambos esse debere societatem et foedus mutuum, ita quidem ut Constantinus imperaret Illyriis et

χειν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν ἐπέκεινα πάντων ἐθνῶν, Λικίνιον δὲ
 Θράκην ἔχειν καὶ τὴν ἑψάν καὶ τὰ τυύτης ἐπέκεινα, Οὐάλεντα δὲ
 τὸν ὑπὸ Λικινίου Καίσαρα καθισταμένον ἀναιρεθῆναι, τῶν
 συμβεβηκότων κακῶν αἴτιον εἶναι λεγόμενον. οὗ δὴ γενομένου,
 5 καὶ δοθέντων ὄρκων ἧ μὴν βέβαια ταῦτα παρ' ἑκατέρου φυλάτ-
 τεσθαι, πρὸς πίστιν βεβαιότεραν τοῦ ταῖς συνθήκαις ἐμμεῖναι
 Κωνσταντίνος μὲν καθίστησι Καίσαρα Κρίσπον, ἐκ παλλακῆς
 αὐτῷ γεγονότα Μινερβίνης ὄνομα, ἥδη νεανίαν ὄντα, καὶ Κων- a. 317
 σταντίνον οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐν Ἀρελάτῳ τῇ πόλει τεχθέντα,
 10 ἀναδείκνυται δὲ σὺν αὐτοῖς Καίσαρ καὶ ὁ Λικινίου παῖς Λικιν-
 νιανός, εἰς εἰκοστὸν προελθὼν μῆνα τῆς ἡλικίας. τὸ μὲν οὖν
 τέλος ἐγένετο τοῦ δευτέρου πολέμου.

21. Κωνσταντίνος δὲ πνθόμενος Σαυρομάτας τῇ Μαιώ- a. 322
 τιδι προσοικοῦντας λιμνη, ναυσὶ διαβάνας τὸν Ἰστρον, τὴν οὗ-
 15 σαν ὑπ' αὐτῷ ληΐζεσθαι χώραν, ἦγεν ἐπ' αὐτοὺς τὰ στρατόπειδα.
 συναντησάντων δὲ καὶ τῶν βαρβάρων αὐτῷ μετὰ Ραυσιμόδου
 τοῦ σφῶν βουσιλεύοντος, τὴν ἀρχὴν οἱ Σαυρομάται προσέβαλλον
 πόλει φρουρὰν ἀρκοῦσαν ἐχούσῃ, ἧς τὸ μὲν ἀπὸ γῆς ἀνατρέχον
 εἰς ὕψος τοῦ τεύχους ἐκ λίθων ὠκοδόμητο, τὸ δὲ ἀνωτέρω ξύλινον
 20 ἦν. οἰθθέντες τοίνυν οἱ Σαυρομάται ῥῆστα τὴν πόλιν αἰρήσειν,

4 εἶναι: Stephanus: οἶμαι LP. 9 τῇ πόλει om Stephanus et R.
 11 μῆνα Leunclavius et Scaliger: codices μῆκος. Victor ep. c. 41:
filiumque eum, Crispum nomine, ex Minervina concubina conceptum,
item Constantinum iisdem diebus natum oppido Arelatensi, Licinia-
numque Licinii filium, mensium fere viginti, Caesares effecit.
 τὸ] τοῦτο? cf. 4 46 extr. 12 δευτέρου πολέμου, scil. eorum
 bellorum quae Constantinus gesserat, et quidem contra Maxen-
 tium et Licinium. ne de bello Liciniano secundo prave quis interpret-
 tetur. R.

nationibus ceteris, quotquot ulterius essent porrectae, Licinius Thraciam et
 Orientem et ultiores provincias haberet; Valens appellatus a Licinio Caes-
 ar, quod perhiberetur auctor eorum esse malorum quae acciderant, digni-
 tate privaretur. quo facto et sacramentis ultro citroque praestitis, sancte
 condiciones has utrimque servandas, ut artiori se fide ad standum pactis con-
 ventis adstringerent, Constantinus Crispum, natum e concubina, cui Miner-
 vinae nomen, qui iam adoleverat, et Constantinum in Arelatensi oppido ante
 non multos dies in lucem editum, Caesares dixit; et cum iis Licinianus quo-
 que, Licinii filius, qui iam aetatis mensem vigesimum ingressum erat, Caesar
 designatus fuit. atque hunc finem bellum secundum habuit.

21. Cum autem Constantinus inaudisset ad Maeotidem paludem habi-
 tantes Sarmatas, Istro navigiis transiecto, quae dicionis suae erant infestare,
 copias in eos duxit. itidem barbari cum Rausimodo rege obviam ei profecti
 primum quoddam oppidum tentabant, satis magno praesidio munitum, cuius
 ea pars muri, quae a terra surgebat in altum, erat opere lapideo facta, pars
 superior ligneo. quamobrem arbitrati Sarmatae facillime se potituros oppido,

εἰ τοῦ τείχους ὅσον ξύλινον ἦν καταφλέξαιεν, πῦρ τε προσῆγον καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους ἐτόξενον. ἐπεὶ δὲ οἱ ἐφρεστῶτες τοῖς τείχεσι βέλεσι τε καὶ λίθοις τοὺς βαρβάρους ἐξ ὑπερδεξιῶν βάλ-
λοντες ἔκτεινον, ἀπαντήσας Κωνσταντίνος καὶ κατὰ νώτου τοῖς
βυρβάροις ἐπιπεσῶν πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δὲ πλείους ἐζώ-
γησεν, ὥστε τοὺς λειπομένους φυγεῖν. Ῥαυσιμόδος δὲ τὸ πολλὸν
μέρος ἀποβαλὼν τῆς δυνάμεως, ἐς τὰς ναῦς ἐμβὰς ἐπεραιοῦτο
τὸν Ἰστρον, διανοούμενος καὶ αὐθις τὴν Ῥωμαίων ληΐζεσθαι χώ-
ρων. ὕπερ ἀκούσας ὁ Κωνσταντίνος ἐπηκολούθει, τὸν Ἰστρον
καὶ αὐτὸς διαβάς, καὶ συμφυγοῦσι πρὸς τινα λόφον ὕλας ἔχοντα
πυκνὰς ἐπιτίθεται, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνείλεν, ἐν οἷς καὶ Ῥαυσιμό-
δον αὐτόν, πολλοὺς δὲ ζωγρίας ἐλὼν τὸ περιλειφθὲν πλήθος χεῖ-
ρας ἀνατείναν ἐδέξατο, καὶ μετὰ πλήθους αἰχμαλώτων ἐπαγήει
πρὸς τὰ βασιλεια.

22. Διανείμας δὲ τοὺτους ταῖς πόλεσιν ἐπὶ τὴν Θεσσα-
λονίκην ἐχώρει, καὶ τὸν ἐν ταύτῃ λιμένα πρότερον οὐκ ὄντα κα-
τασκευάσας ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰκίνιον αὐθις παρεσκευάζετο πόλεμον.
323 καὶ τριηκόντοροι μὲν εἰς διακοσίας κατασκευάσθησαν, ναῦς δὲ
φορτίδες συνήχθησαν πλέον ἢ δισχιλίας, πειζὸς δὲ στρατὸς εἰς δώ-
δεκα μυριάδας, ἡ ναῦς καὶ ἵππος μυρία. Αἰκίνιος δὲ Κωνσταν-
τίνον ἀκούσας ἐν παρυσκευαῖς εἶναι, διέπεμπεν ἀγγέλους κατὰ τὰ
ἔθνη πλοῖα πολεμικὰ καὶ δυνάμεις πειζᾶς τε καὶ ἵππικὰς εὐτρεπεῖς

8 ὑπερδεξιῶν LP. 6 Ῥαυσιμόδος L. δὴ P. 18 τριηκόντο-
ροι L. 19 κλήν L, ut infra 5 19 LP. πλείν utroque loco Bois-
sonad. Eupar. 1 p. 588. δισχίλια LP. 22 πολεμικὰ om P.

si quicquid esset in muro ligneum exussissent, ignem admovebant et con-
sistentes in muro tellis petebant. sed cum murorum propugnatores telis ac
lapidibus ex loco sublimiore deiecit barbaros interficerent, iamque Constan-
tinus advenisset, a tergo barbaros adortus multos occidit, plures vivos cepit,
reliquis fuga sibi consulentibus. Rausimodus maiori parte copiarum amissa,
naves ingressus Istrum transiecit, cum haberet in animo dicionem Romanam
iterum populari. quod ubi Constantinus comperisset, et ipse transiecto
Istro subsequitur, ac fuga quendam ad collem silvis densum delatos adoritur,
et multos interficit, quorum in numero Rausimodus erat; multisque vivis
captis, residuum multitudinem, quae manus porrigebat, in fidem recepit;
eoque pacto magna cum multitudine captivorum ad praetorium reversus est.

22. His in urbes distributis Thessalonicam accessit, et portu confecto,
qui antehac ibi nullus erat, rursus ad gerendum bellum contra Licinium se
parabat. naves enim, quae singulae triginta remis agerentur, ducentae in-
struebantur, et onerariae plures quam bis mille; peditum centum quoque et
viginti, navalium et equestrium copiarum ad decem milia coegebantur. Lici-
nius audito Constantini apparatu, dimissis ad nationes hinc inde nuntiis,
donec bello naves et equitum peditumque copias instrui iubet. sine mora

ποιῆσαι κελεύων. καὶ σὺν παντὶ τάχει τριῆρεις ἐξέπεμπόν οἱ Ἀ-
 γύπτιοι μὲν ὀγδοήκοντα, Φοίνικες δὲ τὰς ἴσας, Ἴωνες δὲ καὶ Λω-
 ριεῖς οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐξήκοντα, Κύπριοι δὲ τριάκοντα καὶ Κῶρες
 εἴκοσι, Βιθυνοὶ δὲ τριάκοντα, καὶ πενήκοντα Ἀβρυες. ὁ δὲ
 5 πεζὸς στρατὸς ἦν πεντεκαίδεκά που μυριάδων, ἵππεῖς δὲ πεντα-
 κισχίλιοι τε καὶ μύριοι· τούτους Φρυγία καὶ Καππαδοκία παρεῖχεν.
 ὠρμίσθησαν δὲ αἱ νῆες ἐν τῷ Πειραιεῖ μὲν αἱ Κωνσταντίνου, κα-
 τὰ δὲ τὸν Ἑλλήσποντον ὡς Λικίνιος εἶχεν. οὕτω τῶν ναυτικῶν
 τε καὶ πεζῶν ἑκατέρω ταχθέντων, ὁ μὲν Λικίνιος ἐν Ἀδριανου-
 10 πόλει τῆς Θράκης τὸ στρατόπεδον εἶχε, Κωνσταντίνος δ' ἐκ τοῦ
 Πειραιῶς τὰς ναῦς μετεπέμπετο, κατὰ τὸ πλεον ἐκ τῆς Ἑλλάδος
 οὖσας, ἐκ δὲ τῆς Θεσσαλονίκης ἅμα τῷ πεζῷ προελθὼν παρὰ
 τὴν ἡύονα τοῦ Ἐβρου ποταμοῦ, τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐν ἀριστερῇ
 ἰόντος, ἐστρατοπέδευεν. ἐκτάξαντος δὲ καὶ τοῦ Λικίνιου τὴν
 15 δύναμιν ἀπὸ τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως ὕρους ἄχρι σταδίων
 διακοσίων, καθ' ὃ Ἴωνος εἰς ποταμὸς τῷ Ἐβρῷ συμβάλλει,
 συγγὰς μὲν ἡμέρας ἀλλήλοις ἀνθεκαθίζετο τὰ στρατόπεδα, κα-
 τανοήσας δὲ ὁ Κωνσταντίνος δηρὰ μάλιστα στενωτάτος ἐστίν ὁ
 ποταμὸς ἑαυτοῦ, τοιόνδε τι μηχανῶται. ζύλα καταγεῖν ἐκ τοῦ
 20 ὄρους ἐπέταττε τῷ στρατοπέδῳ καὶ σχολήους πλέκειν ὡς δὴ μέλλων
 ζευγνύειν τὸν ποταμὸν καὶ ταύτῃ διαβιβάζειν τὸ στρατεύμα. τού-
 τῳ δὲ βουκολήσας τοὺς ἐναντίους, ἀνελθὼν ἐπὶ τινὰ λόφον ὕλας

6 τούτους τε Φρυγία L. 14 καὶ om Sylburgiana. 16 τῶ-
 νος εἰς L, τῶνος εἰς P, τῶνος ἐπὶ L. margo. Intelligitur an-
 tem fluvius, qui hodie Τυννα (quod nomen simile est huic Tonus) et a
 Chalcondyla Ταίναρος vocatur. v. Leucl. Pand. Turc. c. 30. Cellar.
 18 στενωτέρος vulgo. 21 καὶ] libri κἄν.

missae sunt ab Aegyptiis octoginta trémes, a Phoeniciis totidem, ab Io-
 nibus et Doriensibus Asiaticis sexaginta: Cyprii triginta, Cares viginti, Bi-
 thyni triginta, Africani quinquaginta suppeditabant. peditum habebat ad
 centum et quinquaginta prope milia, equitum quindecim milia, quos Phrygia
 Cappadociaque praebat. et Constantini quidem classis erat in Piraeo,
 Licinii naves ad Hellespontum. in hunc modum constitutis ab utroque nau-
 ticarum ac terrestrium copiarum rebus, Hadrianopoli in Thracia castra Li-
 cinius habebat; et Constantinus e Piraeo suas naves, e Graecia maiorem
 partem collectas, arcessebat. simul terrestri cum exercitu Thessalonica
 progressus propter ripam fluminis Hebri, qui ad laevam Hadrianopolim aluit,
 castra faciebat. cum Licinius suos instruxisset a monte, qui oppido imminet,
 ad ducenta usque stadia, ubi Tonus fluvius Hebro coniungitur. compluribus
 diebus, adversis utrinque castris, exercitus substiterunt. sed Constantinus
 animadverso qua parte flumen esset artissimum, tale quiddam machinatur.
 tigna de monte comportare iubet exercitum funesque nectere, quasi ponte
 flumen iuncturus esset ac copias suas istuc transportaturus. qua quidem re
 deceptis opinionibus hostium, et colle quodam conscenso, qui silvas habebat

συνεχεῖς ἔχοντα, καλύπτειν τοὺς ἐντὸς ὄντας αὐτῶν δυναμένης, ἐγκατέστησεν αὐτοῖσι πεζοὺς μὲν τοξότας πεντακισχιλίους, ἵππεας δὲ ὀγδοήκοντα. δώδεκα δὲ παραλαβὼν ἵππεας, ἅμα τούτοις διὰ τοῦ στενοῦ, καθ' ὃ μάλιστα διαβατὸς ὁ ποταμὸς ἦν, ὑπερβὰς τὸν Ἔβρον ἀδόκητος ἐμπίπτει τοῖς πολεμίοις, ὥστε πεσεῖν μὲν τινας, 5 πολλοὺς δὲ φυγεῖν προτροπιάδην, τοὺς δ' ἄλλους πρὸς τὸ αἰφνίδιον καταπεπληγμένους ἑστάναι κεχηνότους ἐπὶ τῷ τῆς διαβάσεως ἀδοκῆτῳ. ἐπ' ἀδείας δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἱππέων περαιωθέντων καὶ ἕξῃς παντὸς τοῦ στρατεύματος, πολὺς μὲν ἐγένετο φόβος (ἔπεσον γὰρ μυριάδες πού τρεῖς καὶ τετρακισχιλιοί), τοῦ ἡλίου δὲ 10 πρὸς δύσιν ὄντος ὁ μὲν Κωνσταντῖνος [ὡς] ἐλάμβανε τὰ στρατόπεδα, Λικίνιος δέ, ὅσους οἴος τε γέγονε τῶν οἰκειῶν ἀναλαβῶν, ἤλυνε διὰ τῆς Θράκης, ὡς ἂν τὸ ναυτικὸν καταλάβοι. (23) ἡμέρας δὲ γενομένης, πάντες ὅσοι τοῦ Λικινίου στρατεύματος κατὰ τὸ ὄρος ἢ εἰς φάρυγγας ἔτυχον πεφευγότες, ἐξέδουσιν ἕαν- 15 τοὺς Κωνσταντίνῳ μετὰ τῶν ἀπολειφθέντων τῆς Λικινίου φυγῆς.

Λικινίου δὲ φυγόντος εἰς τὸ Βυζάντιον, ὁ Κωνσταντῖνος κατόπιν ἐχώρει καὶ τὸ Βυζάντιον ἐπολιόρκει. τοῦ δὲ ναυτικοῦ, καθάπερ εἴρηται μοι, τοῦ μὲν Πειραιῶς ἐκπλεύσαντος εἰς δὲ Μακεδονίαν ὁρμιζομένου μεταπέμπεται τοὺς ναυάρχους ὁ Κωνσταν- 20 τῖνος, ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἑλλησπόντου τὰς ναῦς παραγενέσθαι κελεύσας. ἀφικόμενου δὲ τοῦ στόλου κατὰ τὸ προσταχθέν, οἱ μὲν Κωνσταντίνου στρατηγοὶ μόναις ὀγδοήκοντα τριακοντόροις

3 ὀκτακισίους S. δώδεκα] suspectus est iure numerus Gibbonio R. 4 Post ἢ P ἅμα τοῖς ἱππεύσιν. 6 δ' om libri. 23 μόναις LP.

densas et abditis per eas tegendis idoneas, peditum ibi sagittariorum quinque milia cum equitibus octoginta collocat. deinde sumptis secum duodecim equitibus, per fluminis angustias, qua transiici facillime poterat, Hebro superato improvisus in hostes irruit. tum vero quidam caedi, quidam profuse terga dare, alii casu inopinato territi ore diducto consistere propter hostia inexpectatam hanc transiexionem. cum interim et equites ceteri, toto cum exercitu, securi ad alteram ripam evasisent, ingens hominum caedes accidit: nam ad triginta et quatuor hominum milia ceciderunt. sub occasum solis castra Constantinus cepit. Licinius autem suis, quotquot sane poterat, recollectis per Thraciam properabat, ut ad classem perveniret. (23) cum illuxisset, omnes Liciniani milites, qui arrepta fuga vel in montem forte vel in convalles se contulerant, Constantino se dederunt, una cum iis quos Licinius fugiens a tergo reliquerat.

Eo Byzantium fuga delato, Constantinus hominem a tergo persequens Byzantium obsedit. iam Constantini classis, ut diximus, e Piraeo solverat et in Macedonia stationem habebat. itaque navarchos arcessit, navibus ad Hellespontum adesse iussis. ubi classis praesto iam esset, velut imperatum fuerat, Constantini duces octoginta duntaxat expeditissimis navibus, quae

ταῖς ἀριστα πλεούσαις ἔγνωσαν ναυμαχεῖν οἷα τοῦ τόπου διὰ τὴν στενότητα πλήθει νεῶν οὐκ ὄντος ἐπιτηδείου, Ἄβαντος δὲ ὁ Λικινίου ναύαρχος διακοσίαις ἐπέπλει ναυσί, σφόδρα καταφρονῶν τῆς τῶν ἀντιπάλων νεῶν ὀλιγότητος, καὶ ἐν μέσῳ ταύτας λήψεσθαι 5 ῥαδίως οἰόμενος. ἀρθάντων δὲ τῶν σημείων ἐξ ἑκατέρου καὶ τῶν πρῶρων ἐπελθόντων ἀλλήλοις, οἱ μὲν Κωνσταντίνου ναύαρχοι σὺν κόσμῳ τοῖς ἐναντίοις ἐπιόντες ἐπλεον, τοῦ Ἄβαντος δὲ σὺν οὐδεμιᾷ τάξει τὸν κατὰ τῶν ἐναντίων ἐπίπλουν ποιουμένου, προσήρασε μὲν τὰς ναῦς ἀλλήλαις τῷ πλήθει στενοχωρουμένας, καὶ 10 παρεδίδου τρόπον τινὰ τοῖς ἐναντίοις ἐς κατάδυσιν τε καὶ παντοίαν φθοράν. πολλῶν δὲ καὶ αὐτῶν στρατιωτῶν εἰς θάλασσαν ἐκπεσόντων νῆξ ἐπιγενομένη τὴν ναυμαχίαν διέλυσε· καὶ οἱ μὲν εἰς Ἐλαιούντα τῆς Θράκης ὤρμισθησαν, οἱ δὲ εἰς τὸν Αἰάντιον εἰσέπλευσαν λιμένα. (24) τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τοῦ βορείου πολλοῦ 15 πνεύσαντος, προελθὼν Ἄβαντος τοῦ Αἰαντίου λιμένος εἰς ναυμαχίαν παρεσκευάζετο. τῶν δὲ μεινάντων ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἐλλησπόντου πενηκοντόρων ἐκ προστάγματος τῶν στρατηγῶν ἀφικομένων εἰς Ἐλαιούντα, καταπλαγείς ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν νεῶν Ἄβαντος ἐνεδοίαζεν ἐπιπλεῦσαι τοῖς ἐναντίοις. περὶ δὲ μέσῳ ἡμέ- 20 ραν ὑπέρρει μὲν τὸ βόρειον πνεῦμα, νότος δὲ πνεύσας πολὺς καὶ τὸν Λικινίου στόλον πρὸς τῇ τῆς Ἀσίας εὐρῶν ἡῖονι τὰς μὲν ὀκέλλειν ἐποίει, τὰς δὲ πέτραις προσήρασε, τὰς δὲ αὐτάνδρους

13 Ἐλαιούντα LP.
LP.

14 ὑστερὰ LP.
18 Ἐλαιούντα LP.

17 τῶν στρατιωτῶν

triginta singulis remis impellerentur, dimicandum censuerunt; quod is locus propter angustias magno navium numero non esset opportunus. Abantus autem, Licinianae classis imperator, ducentis navibus invehebatur, et hostilium navium paucitatem vehementer contemnebat, quas ab omni parte se nullo negotio putaret inclusurum. sublati utrinque signis, et prortis in adversos tendentibus, Constantini navarchi sic suas agebant naves ut hostem composito adorirentur. Abantus autem, nullo ordine in adversos impetum faciens, naves suas ob multitudinem in artum coactas inter se collidebat, et quodam modo demergendas et varie perdendas hosti praebebat. denique multis nautis et militibus in mare praecipitatis, nox superveniens navale proelium diremit; et alteri quidem ad Elaeuntem Thraciae appulerunt, alteri portum Aiacis ingressi sunt. (24) postridie eius diei, cum vehementes aquilonis flatus essent, Abantus egressus Aiacis e portu navalem ad pugnam se parabat. sed quod eae triginta remorum naves, quae ad ostium Hellespontii substiterant, iam mandato ducum Elaeuntem se contulissent, Abantus navium multitudine territus de invadendis hostibus animi dubius haerebat. circa meridiem flatus aquilonalis remittebat, et exortus auster vehemens Licinii classem ad littus Asiaticum repertam partim in ipsum littus eiecit, partim saxis impexit, partim cum vectoribus demersit, ita quidem ut hominum quin-

κατέδυν, ὥστε ἄνδρας μὲν πεντακισχιλίους, ναῦς δὲ αὐτάνδρους διαφθαρῆναι τριάκοντα καὶ ἑκατόν, δι' ὧν ἔτυχεν ὁ Λικίνιος τοῦ στρατοῦ μέρος ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπέμψας οἷα στενωχωρουμένων τῷ πλήθει τῶν μετὰ Λικιννίου πολιορκουμένων ἐν τῷ Βυζαντίῳ. φυγόντος δὲ Ἀβάντου μετὰ τεσσάρων νεῶν εἰς 5 τὴν Ἀσίαν, τὰ μὲν τῆς ναυμαχίας τοῦτον διεπολεμήθη τὸν τρόπον· πλοίων δὲ παντοῖα κομιζόντων φορτία εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἀφικομένων καὶ πλείστην ἐπιτηδεῖων εἰσπορίαν τοῖς Κωνσταντίνου στρατηγοῖς ἐμποησάντων, ἀνήγοντο μὲν οὗτοι μετὰ τοῦ στόλου παντὸς ὡς τοῖς τὸ Βυζάντιον πολιορκουσι συμμιζόντες, κυκλωσά- 10 μενοι δὲ καὶ διὰ θαλάσσης τὴν πόλιν, οἱ δὲ Λικιννίου πεζοὶ μηδὲ τὴν θέαν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ὑποστάντες, ἐπιλαβόμενοι νεῶν εἰς τὸν Ἐλαιούντα ἀπέπλεον.

25. Ἐγκείμενος δὲ τῇ πολιορκίᾳ Κωνσταντίνος, καὶ χῶμα ἴσον ἔχον ἕψος τῷ τείχει κατασκευάσας, πύργους τε στήσας ἐπὶ 15 τοῦ χώματος ξυλίλους, ὑψηλοτέρους τοῦ τείχους, δι' ὧν τοὺς τὸ τεῖχος φυλάττοντας κατετόξευον, ὡς ἂν ἐπ' ἀδείας κριοὺς καὶ ἄλλας μηχανὰς τῷ τείχει προσάγοι, διανοεῖτο τὴν πόλιν ἐλεῖν. τούτοις ὁ Λικίνιος ἀπορούμενος ἔγνω, καταλιπὼν τὸ Βυζάντιον καὶ ἐν τούτῳ τὸ τῆς στρατιᾶς ἀσθενέστερον ἕσας, μετὰ τῶν ἐπι- 20 τηδεῖων οἱ καὶ δειγμάτων εὐνοίας εἰς αὐτὸν ἀποδειξαμένων εἰς Χαλκηδὸνα τῆς Βιθυνίας δραμεῖν· πεπιστεύκει γὰρ ὡς θνησεται στρατιὰν ἐκ τῆς Ἀσίας συναγωγῶν αὐτίς ἀναμαχέσασθαι.

17 κατετόξευεν?

que milia, naves cum hominibus centum et triginta perirent; quibus e Thracia partem exercitus in Asiam Licinius propterea transmiserat, quod illis cum eo intra urbem obsessis Byzantium prae multitudine nimis artum fuisset. cum autem in Asiam navibus quattuor Abantus aufugisset, et navale proelium hoc modo pugnatum esset, iamque naves ad Hellespontum appulissent, quae onera varia maximamque commeatus copiam Constantini ducibus attulerant, universa illi cum classe solvunt, ut se cum iis qui Byzantium obsidebant coniungerent, et urbem mari quoque cingerent. Licinii pedites cum ne conspectum quidem copiarum illarum nauticarum sustinuisent, navigia nacti Elaeuntem discesserunt.

25. Constantinus obsidionem urgens cum aggerem parvis cum muris altitudinis excitasset, et turres ligneas ipso muro sublimiores in aggere constituit, de quibus muri defensores telis petebantur, ut arietes aliaeque machinae muro citra periculum admoventur, urbem capere cogitabat. his Licinius ad inopiam consilii redactus statuit deserto Byzantio, et ibidem exercitus infirmiori parte relicta, cum maxime sibi necessariis, qui et benevolentiam ei suam probaverant, Chalcedonem Bithyniae quam primum se recipere: nam fieri posse crediderat ut ex Asia collecto exercitu dimicaret de-

διαπλεύσας τοίνυν εἰς τὴν Χαλκηδόνα, καὶ κοιωνὸν ἐλόμενος τοῦ κινδύνου Μαρτινιανόν, ἡγεμόνα τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει ὄντα (μάλισταρον τοῦτον ὀφφικίων καλοῦσι Ῥωμαῖοι), Καίσαρα καθίστησι καὶ μετὰ στρατιᾶς εἰς Λάμψακον ἐκπέμπει, κωλύσοντα 5 τὴν ἀπὸ τῆς Θράκης ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον τῶν ἐναντίων διάβασιν· αὐτὸς δὲ εἰς τοὺς λόφους καὶ τὰς περὶ τὴν Χαλκηδόνα φάραγγας τὴν οἰκίαν ἔτασσε δύναμιν. (26) τοῦτου δὲ ὄντος ἐν τούτοις, ὁ Κωνσταντῖνος ἔχων πλῆθος νεῶν καὶ φορτίδων καὶ πολεμιστηρίων, διὰ τούτων τε βουλόμενος τῆς ἀντιπέραν ἡϊόνος 10 κρατῆσαι, δεδιὼς τὸ τῆς κατὰ Βιθυνίαν ἡϊόνος νασι μάλιστα φορτίσι δυσπρόσοδον, κέλητας καὶ ἀκάτια ταχύτατα κατισκεύασας ἐπὶ τὸ λεγόμενον Ἴερὸν ἄκρον, πρὸς τῷ στόματι τοῦ Πόντου κείμενον, ἀναπλέει, σταδίοις διακυσίοις Χαλκηδόνος διεστηκός, κἀνταῦθα τὴν στρατιᾶν ἀποβιβάσας ἐπὶ τινος λόφους ἀνήκει, καὶ 15 ἔξ αὐτῶν παρετάττετο. Λικίνιος δὲ τὴν Βιθυνίαν ἐχομένην ἐπὶ τῶν ἐναντίων ὄρων, ἐν πᾶσι τε κινδύνοις ἐξεταζόμενος, Μαρτινιανὸν μὲν ἐκ τῆς Λαμψάκου μετακαλεῖται, τοὺς δὲ στρατιώτας παραθαρούνας καὶ αὐτὸς ἡγήσεισθαί σφισι καθυποσχόμενος συντάττει τὸ στρατόπεδον ὡς ἐς μάχην, καὶ τῆς πόλεως προελθὼν 20 ἀπήντη παρεσκευασμένοις ἤδη τοῖς ἐναντίοις. μάχης δὲ καρτερῶς ἐν τοῖς μεταξὺ Χαλκηδόνος καὶ τοῦ Ἴεροῦ τόποις γενομένης, παρὰ πολὺ τὸ Κωνσταντίνου μέρος ἐκράτει, σὺν πολλῷ τε τόνῳ τοῖς πολεμίοις ἐπιπεσὼν τοσοῦτον εἰργύσατο φρόνον ὥστε ἀπὸ τριῶν καὶ

8 τοῦτον R, τούτων LP, τῶν S cum Stephano.
 τῶν om P. 20 παρασκευασμένοις L.

5 τῶν ἐναν-

nuo. quamobrem navigio Chalcedonem delatus adiunctum sibi socium periculi Martinianum, qui ordinum palatinorum dux erat (Romani magistrum officiorum vocant), Caesarem creat, et cum exercitu Lampasacum mittit, impediturum quo minus hostes e Thracia transirent ad Hellespontum: ipse copias suas in collibus et faucibus ad Chalcedonem collocat. (26) his rebus intento Licinio, Constantinus qui et onerariarum et bellicarum navium ingentem numerum haberet et per has adverso litore potiri vellet, veritus inaccessas onerarias praesertim navibus Bithynici littoris oras, celoces et cymbas quam citissime struit, et iis ad promontorium sacrum, quod dicitur ad ostium Ponti situm quodque Chalcedone ducentis stadiis abest, navigat; et expositis ibi copiis quosdam in colles ascendit, ac in iis acie struendae locum capit. Licinius quanquam ab hoste Bithyniam teneri cerneret suamque operam omnibus probaret periculis, Lampasaco Martinianum arcessit; et milites exhortatus, quibus se praesitutum diceret, ordines ad pugnam instruit, oppidoque egressus hostibus iam paratis occurrit. acri pugna in locis Chalcedoni et fano interiectis inita, longe Constantini pars superior erat; quae hostes ingenti cum impetu adorta tantam caedem edidit, ut de centum et tri-

δέκα μυριάδων τρεῖς μόλις διαφυγεῖν. Βυζάντιοι μὲν οὖν ἅμα τῷ ταῦτα γενέσθαι τὰς πόλεις ἀναπετάσαντες ἐδέχοντο Κωνσταντῖνον, ἐποίουν δὲ ταυτὸ καὶ Χαλκηδόνιοι· Δικίνιος δὲ μετὰ τὴν ἤτταν εἰς Νικομήδειον ἐχώρει σὺν τοῖς περιλειφθεῖσιν ἱππεῦσι καὶ πεζῶν χιλιάσιν ὀλίγαις. 5

27. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πρὸς βασιλεία Κωνσταντῖνον ἠϋτομύλησε Πέρσης ἀνὴρ, Ὀρμισδης ὄνομα, τοῦ βασιλείου γένους, ἕξ αἰτίας τοιαῦδε. τοῦ πατρὸς αὐτῷ Περσῶν βασιλεύοντος καὶ τὴν γενέθλιον ἐπιτελοῦντος κατὰ τὸν Περσῶν νόμον ἡμέραν, Ὀρμισδης εἰσῆει θύραν πολλὴν εἰσαγαγὼν εἰς τὰ βασιλεια. τῶν δὲ 10 παρακληθέντων εἰς τὴν εὐωχίαν οὐ τιμησάντων αὐτὸν οὐδὲ κατὰ τὸ καθήκον ἐπαναστάντων, ἀγανακτήσας ἠπειλήσει τὸν Μαρσούου μόνον αὐτοῖς ἐπιθήσειν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἠγνόησαν τὸν λόγον οἷα δὴ οὐκ ἐπιχώριον ὄντα, Πέρσης δὲ τις ἐπιδημήσας τῇ Φρυγίᾳ καὶ τὸ κατὰ τὸν Μαρσούου ἀκηκοὺς διήγημα τῆς ἀπειλῆς Ὀρμισδοῦ τὴν ἔννοιαν τοῖς παρακαθημένοις ἐξεῖπεν. οἱ δὲ κατασχόντες ἐν μνήμῃ τὴν ἀπειλήν, ἐπειδὴ τὸν πατέρα τὸν Ὀρμισδοῦ τελευτῆσαι συνέβη, μεμνημένοι τῶν ἀπειληθέντων τὸν μὲν ἀδελφὸν τὸν αὐτοῦ νεώτερον ὄντα βασιλεία χειροτονοῦσι, καὶ ταῦτα τοῦ νόμου τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν βασιλέως παιδῶν διδόντος τὴν τῶν 20 ὄλων ἡγεμονίαν, Ὀρμισδῆ δὲ πέδυσ ἐπιθέντες ἐφύλαττον ἐν τινι λόφῳ πρὸ τοῦ ἄστεος ὄντι. χρόνου δὲ τινοσ διαδραμούντος ἢ τούτου γυνὴ τοίονδε τρόπον αὐτῷ μηχανᾷται φυγῆν. ἰχθὺν

19 αὐτῷ L.

ginta milium numero vix triginta milia evaderent. cum primum haec evenissent, Byzantii Constantinum portis apertis accipiunt, idem et Chalcedoniis factitantibus. Licinius victus Nicomediam cum equitibus reliquis et paucis peditum milibus contendit.

27. In hoc tempore Persa quidam, cui nomen Hormisdes, regio sanguine procreatus, ad imperatorem Constantinum ex huiusmodi causa transfugit. cum pater eius, qui rex Persarum erat, diem suum natalem more Persico celebraret, Hormisdes regiam ingressus est, magna secum allata ferinae copia. cum invitati ad convivium nullo eum honore dignati essent, nec uti decuerat assurrexissent, indignatus eis se Marsyae mortem illaturum minatus est. eam orationem complures ut peregrinam non intelligebant: sed Persa quidam, qui vixisset in Phrygia et narrationem de Marsya audivisset, minarum Hormisdæ sententiam assidentibus exponebat. illi memoria minarum suis animis inscripta, quam primum patrem Hormisdæ mori contigit, earum recordati fratrem ipsius natu minorem regno praeficiunt, quanquam lex maiori natu inter regios liberos rerum summam tribueret, Hormisdam vero compedibus vinctum in sito quodam ante urbem colle custodiunt posteaquam aliquid temporis intercessisset, uxor eius hoc modo molitur ut eva-

ἀγρεύσασα μέγαν ῥίνην σιδηρῶν ἐντίθῃσι τῇ τούτου νηδυῖ, καὶ ἕναρράψασα δίδωσιν εὐνούχῳ τῶν πιστοτάτων, εἰπεῖν αὐτὸν Ὅρμισθῃ κελεύσασα παρόντος οὐδενὸς φαγεῖν τὸν ἰχθὺν καὶ τῷ κατὰ τὴν τούτου νηδὺν εὐρισκομένῳ χρῆσασθαι πρὸς βοήθειαν. τοῦτο 5 βουλευσαμένη καμήλους ἐκπέμπει πλήρεις οἴνου καὶ ἀφθόνου τροφῆς, εὐωχεῖσθαι διδοῦσα τοῖς τὸν ἄνδρα φυλάττουσιν. ἔπειτα οἱ μὲν φύλακες τῇ εὐωχίᾳ προσεΐχον, Ὅρμισθῃ δὲ τὸν ἰχθὺν διελὼν εὔρε τὴν ῥίνην, τὰς δ' ἐπικειμένους τοῖς ποσὶ πέδας διατεμῶν, ἀνυλαβῶν τε τὴν τοῦ εὐνούχου στολήν, διὰ μέσων τῶν 10 φυλάκων ἤδη μεθύνοντων ἐξήει, καὶ τῶν εὐνούχων ἕνα παραλαβὼν ἀφικνεῖται πρὸς Ἀρμενίων βασιλέα, φίλον ὄντα καὶ ξένον αὐτῷ. καὶ διὰ τούτου μετ' ἀσφαλείας διασωθεὶς τῷ Κωνσταντίνῳ προσέδραμε, καὶ πάσης ἡξιώθη τιμῆς τε καὶ θεραπείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως ἔσχεν ἀφηγησάμην.

15 28. Κωνσταντίνου δὲ τὸν Λικίνιον καὶ ἐν τῇ Νικομηδείᾳ πολιορκουῆτος, ἀπογνοὺς ταῖς ἑλλπίσιν, ἐπιστάμενός τε ὡς οὐδὲμία δύναμις ἔστιν αὐτῷ πρὸς μάχην ἀρκοῦσα, τῆς πόλεως προελθὼν ἰκέτης τῷ Κωνσταντίνῳ καθίσταται, καὶ τὴν ἄλουργίδα προσαγαγὼν βασιλέα τε καὶ δεσπότην ἔβρα, συγγνώμην ἐπὶ τοῖς 20 προλαβοῦσιν αἰτῶν· ἐθάρρει γὰρ ὡς βιώσεται, τῆς αὐτοῦ γαμετῆς ὄρκους ἐπὶ τούτῳ παρὰ Κωνσταντίνου λαβοῦσης. ὁ δὲ Κωνσταντῖνος Μαρτινιανὸν μὲν παρεδίδου τοῖς δορυφόροις ἐπὶ θανάτῳ, Λικίνιον δὲ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐκπέμψας ὡς βιω-

1 ὅτινα LP: corr Stephanus e Suida et Zonara.
ἐπεὶ δὲ libri.

6 ἔπειτα]

deret. magno pisce capto, limam ventri eius indit, eoque rursum consuto piscem eunucho fidelissimo tradit, cum mandato ut Hormisdæ diceret, hoc pisce nemine praesente vesceretur, et ad opem eo quod in illius ventre reperiret uteretur. hoc captato consilio, camelos ablegat vino cibisque copiosis oneratos, et mariti custodibus epulum praebet. interea dum epulo custodes intenti sunt, Hormisdæ pisce discerpto limam invenit; qua cum pedibus iniectas compedes dissecuisset et eunuchi amictum induisset, per medios custodes iam temulentos egressus est, sumptoque secum uno ex eunuchis ad regem Armeniorum, amicum et hospitem suum, pervenit; cuius opera tutus et incolumis ad Constantinum se contulit, qui eum omni tum honore tum respectu dignatus est. sed haec quidem, ut accidere, narrata sunt.

28. Cum autem Constantinus etiam Nicomediae Licinium obsideret, rebus ille desperatis, quod sciret nullas sibi restare iustas et satis amplas ad dimicandum copias, egressus urbe supplex Constantino factus est; et allata purpura imperatorem ac dominum clamabat, veniamque praeteritorum poscebat: nam vitam sibi certo pollicebatur, cuius nomine iusiurandum uxori eius a Constantino praestitum fuerat. Martinianum Constantinus satellitibus suis occidendum tradidit, Licinio Thessalonicam ablegato velut istuc secure

σόμενον ἀπόθι σὺν ἀσφαλείᾳ, μετ' οὐ πολὺ τοὺς ὄρκους πατή-
σας (ἦν γὰρ τοῦτο αὐτῷ σύντηδες) ἀγχόνῃ τοῦ ζῆν αὐτὸν ἀγαι-
ρεῖται.

Constanti-
nus.

29. Περιστάσης δὲ τῆς πάσης εἰς μόνον Κωνσταντῖνον
ἀρχῆς, οὐκέτι λοιπὸν τὴν κατὰ φύσιν ἐνοῦσαν αὐτῷ κακοήθειαν 5
ἐκρυπτεν, ἀλλὰ ἐνεδίδου τῷ κατ' ἐξουσίαν ἅπαντα πράττειν.
ἐχρῆτο δὲ ἔτι καὶ τοῖς πατρίοις ἱεροῖς, οὐ τιμῆς ἕνεκα μᾶλλον ἢ
χρείας· ἧ καὶ μάντεσιν ἐπέθετο, πεπειραμένος ὡς ἀληθῆ προεί-
πον ἐπὶ πᾶσι τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ῥώμην
ἀφίκετο μεστὸς πάσης ἀλαζονείας, ἀφ' ἰστίας ἠγάθη δεῖν ἄρξαι-
10 σθαι τῆς ἀσεβείας. Κρίσπον γὰρ παῖδα τῆς τοῦ Καίσαρος, ὡς
εἴρηται μοι πρότερον, ἀξιοθέντα τιμῆς, εἰς ὑποψίαν ἐλθόντα
τοῦ Φαῦστη τῆ μητρικῆ συνέβαι, τοῦ τῆς φύσεως Θεσμοῦ μηδένα
λόγον ποιησάμενος ἀνείλε. τῆς δὲ Κωνσταντίνου μητρὸς Ἑλένης
ἐπὶ τῷ τηλικούτῳ πάθει δυσχεραίνουσας καὶ ἀσχέτως τὴν ἀναίρε-
15 σιν τοῦ νέου φερουσῆς, παραμυθούμενος ὥστερ αὐτὴν ὁ Κων-
σταντῖνος κακῷ τὸ κακὸν ἴασατο μείζονι· βυλανεῖον γὰρ ὑπὲρ τὸ
μέτρον ἐκπυρωθῆναι κελεύσας καὶ τούτῳ τὴν Φαῦσταν ἐναποθέ-
μενος ἐξήγαγε νεκρὰν γενομένην. ταῦτα συνεπιστάμενος ἐάντῳ,
καὶ προσέειπε γε ὄρκων καταφρονήσεις, προσῆει τοῖς ἱερεῦσι κα-
20 θάρσια τῶν ἡμαρτημένων αἰτῶν. ἐλπόντων δὲ ὡς οὐ παραδέδοται
καθαροῦ τρόπος δυσσεβήματι τηλικούτα καθῆραι δυνάμενος,

8 προειπὼν LP: corr S. 10 ἀλαζονείας L. 11 Κρίσπον
LP. Πρίσκος est Suidae 2 p. 377 Kust. 16 αὐτὴν ὥστερ
Suidas. 18 ἐκπυρώσας τούτῳ Suidas. 19 γενομένην om
Suidas.

victuro. neque multo post ei, violata iuriamurandi religione, quod quidem
Constantino non insolens erat, laqueo vitam ademit.

29. Posteaquam universum imperium ad unius Constantini potestatem
rediisset, non iam amplius insitam a natura malitiam tegebat, sed indulgens
animi libidini omnia pro imperio agebat. et patritis adhuc sacris utebatur,
non tam honoris religionisve causa quam necessitatis; quo fiebat ut et hario-
lis fidem haberet, expertus vera eos praedixisse de rebus omnibus quas fe-
liciter gessisset. at ubi Romam venit, omnis arrogantiae plenus, ab ipso
lare sibi sumendum impietatis exordium putavit. nam Crispum filium, Cae-
saris, ut ante dictum est, ornatum titulo, quod in suspicionem venisset
quasi cum Fausta noverca consuesceret, nulla ratione iuris naturalis habita
sustulit. cumque Constantini mater Helena tantam calamitatem aegro ferret
animo et intolerabilem ex caede iuvenis dolorem perciperet, quasi consolans
eam Constantinus malum malo maiori sanavit: nam cum balineum supra mo-
dum accendi iussisset, eique Faustam inclusisset, mortuam inde extraxit.
horum ipse sibi conscius, et praeterea contemptae sacramentorum religionis,
ad flamines accedens admissorum lustrationes poscebat. illis respondentibus
non esse traditum lustrationis modum, qui tam foeda piacula eluere posset,

Αιγύπτιος τις ἐξ Ἰβηρίας εἰς τὴν Ῥώμην ἔλθων καὶ ταῖς εἰς τὰ βασιλεία γυναιξὶ συνήθους γενόμενος, ἐντυχὼν τῷ Κωνσταντίνῳ πάσης ἁμαρτίας ἀναιρετικὴν εἶναι τὴν τῶν Χριστιανῶν διεββαίωσατο δόξαν καὶ τοῦτο ἔχειν ἐπάγγελμα, τὸ τοὺς ἀσεβεῖς με-
 5 ταλαμβάνοντας αὐτῆς πάσης ἁμαρτίας ἔξω παρὰ χροῖμα καθίστασθαι. δεξαμένου δὲ ῥᾶστα τοῦ Κωνσταντίνου τὸν λόγον καὶ ἀφεμένου μὲν τῶν πατριῶν, μετασχόντος δὲ ὧν ὁ Αἰγύπτιος αὐτῷ μετείδδον, τῆς ἀσεβείας τὴν ἀρχὴν ἐποίησατο τὴν μαντικὴν ἔχειν ἐν ὕπνῳ· πολλῶν γὰρ αὐτῷ διὰ ταύτης προρρηθέντων εὐτυχῆ-
 10 μάτων καὶ ἐκβάτων εἰς ἔργον, ἐδεδίει μὴ ποτε καὶ ἄλλοις κατ' αὐτοῦ τι πνυθανομένοις τὸ ἐσόμενον προρρηθεῖν, καὶ ἐκ ταύτης τῆς προαιρέσεως πρὸς τὰ ταῦτα καταλύειν ἐγράφη. τῆς δὲ πνυθίου καταλαβοῦσης ἑορτῆς, καθ' ἣν ἀνάγκη τὸ στρατόπεδον ἦν εἶναι εἰς τὸ Καπετώλιον, ἄνοδον ὀνειδίζων ἀναιδῆν, καὶ τῆς ἱερᾶς
 15 ἁγιστείας ἀποστατήσας, εἰς μῖσος τὴν γεροῦσιαν καὶ τὸν δῆμιον ἀνέστησεν.

30. Οὐκ ἐνεγκὼν δὲ τὰς παρὰ πάντων ὡς εἰπεῖν βλασφημίας πόλιν ἀντίρροπον τῆς Ῥώμης ἐξήτει, καθ' ἣν αὐτὸν ἔδει βασιλεία καταστήσασθαι. γενόμενος δὲ μεταξὺ Τρωάδος καὶ τῆς
 20 ἀρχαίας Ἰλίου καὶ τόπον εὐρὼν εἰς πόλεως κατασκευὴν ἐπιτήθειον, Θεμελίους τε ἐπήξατο καὶ τέλους τι μέρος εἰς ὕψος ἀνέστησεν,

6 τοῦ om cum Steph. R. 13 vid. l. 3 cod. Th. de infirmam. h. quae sub tyrann. στρατόπεδον est hic equitatus: nam de transvectione loquitur. Ritter. 14 Godofredus ἱερᾶς ἀρχιερείας, male. 15 ἀποστατήσας] ἀποκατήσας LP, κατακατήσας editi. cf. p. 17 12 inii.

Aegyptius quidam, ex Hispania Romam delatus palatinisque mulierculis familiaris factus, et ad Constantium colloquium admissus, sententiam doctrinae Christianorum habere vim abolendi quodcunque peccatum confirmavit, et id ipsum adeo polliceri, nimirum acceptantes eam homines impios, mox omni delicto liberari. eam orationem cum non gravate Constantinus accepisset, ac patrita missa faceret, perceptis iis quae hic Aegyptius offerebat, principium impietatis hoc dedit ut divinationem suspectam haberet. nam quod ei multae res prosperae per hanc praedictae fuissent, quibus quidem re ipsa respondit eventus, verebatur ne itidem aliis adversus ipsum hanc consulentibus id quod futurum esset praediceretur. atque hoc consilio impulsus ad huiusmodi abolenda se convertit. cum autem dies quidam more patrio festus appetiisset, quo die in Capitolium exercitui ascendendum erat, eum adscensum verbis contumeliosis impudenter insectans, et a ritu sacrorum recedens, senatus atque populi odium incurrit.

30. Cumque profectas ab omnibus, prope dixerim, execrationes haud ferret, urbem quandam Romae parem quaerebat, in qua palatium ipse sibi conderet. itaque cum venisset inter Troadem et priscum illud Ilum, invento loco ad urbem condendam idoneo fundamenta iecit et muri partem ali-

ἄχρι ἄχρι νῦν ὄραν ἔνεστι τοῖς ἐπὶ τὸν Ἑλλάσποντον πλέουσι.
 a. 329 ἔλθων δὲ εἰς μετὰ μίλον καὶ ἀτελὲς τὸ ἔργον καταλιπὼν ἐπὶ τὸ Βυ-
 ζάντιον ἦει. θαυμάσας δὲ τὴν τῆς πόλεως θέσιν ἔκρινε ταύτην
 ὅτι μάλιστα ἀδῆσαι καὶ ἐς βασιλέως οἴκησιν ἀρμοδίαν καταστῆ-
 σαι. κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐπὶ λόφου, μέρος ἐπέχουσα τοῦ 5
 ἰσθμοῦ τοῦ διὰ τοῦ καλουμένου Κέρατος καὶ τῆς Προποντιδος
 ἐκτελουμένου. καὶ τὸ μὲν παλαιὸν εἶχε τὴν πύλην ἐν τῇ συμπλη-
 ρώσει τῶν στοῶν ἃς Σεβῆρος ὁ βασιλεὺς ᾠκοδομήσατο, παυσά-
 μενος τῆς κατὰ Βυζαντίων ὀργῆς, ὅτι Νίγρον ὑπέδεδξαντο πολέ-
 μιον ὄντα· τὸ δὲ τεῖχος διὰ τοῦ λόφου καθιέμενον ἦν ἀπὸ τοῦ 10
 δυτικῶ μέρους ἄχρι τοῦ τῆς Ἀφροδίτης ναοῦ καὶ θαλάσσης τῆς
 ἀντικρὺ Χρυσόπολεως, ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου λόφου κατὰ τὸν ἴσον
 τρόπον κατιὸν ἄχρι τοῦ λιμένος δ' καλοῦσι νεώριον, καὶ ἐπέκεινα
 μέχρι θαλάσσης ἢ κατευθὺν κεῖται τοῦ στόματος δι' οὗ πρὸς τὸν
 Εὐξείνιον ἀνάγονται Πόντον. μήκος δὲ ἔχει τὸ στενὸν τοῦτο μέχρι 15
 τοῦ Πόντου σταδίων περὶ πού τριακοσίων. τὸ μὲν οὖν ἀρχαῖον
 τῆς πόλεως μέγεθος τοῦτο ἦν· ἀγορὰν δὲ ἐν τῷ τόπῳ καθ' ὃν ἡ
 πύλη τὸ ἀρχαῖον ἦν οἰκοδομήσας κυκλοτερῆ, καὶ στοαῖς διστε-
 γείσει ταύτην περιλαβῶν, ἀψίδας δύο μαρμάρου Προικοννησίον
 μεγίστας ἀλλήλων ἀντίας ἀπετύπωσε, δι' ὧν ἔνεστιν εἰσιέναι εἰς 20
 τὰς Σεβῆρου στοὰς καὶ τῆς πάλαι πόλεως ἐξίεναι. πολλῶν δὲ μεί-
 ζονα τὴν πόλιν ἀποφῆναι βουλόμενος, τοῦ πάλαι τεύχους ἐπέκεινα

1 νῦν om P. ἐπὶ] τὸ μὲν L. 9 ὅτα P. 11 μέχρι L.
 18 διστεγείσει LP. fortasse rectius διστεγείσει S. 19 προικοννη-
 σίου LP.

quam in altum egit; quam adhuc videre est, si qui versus Hellespontum na-
 vigent. sed quod eum huius operis instituti paenituisset, eo relicto, ut erat
 imperfectum, Byzantium concessit; cuius urbis situm admiratus, eam quam
 maxime statuit amplificandam et efficiendam idoneam ut principis in ea do-
 micilium esset. nam urbs in colle sita est, eius isthmi partem complexa,
 quem isthmum id quod Ceras sive Cornu vocant et Propontis efficiunt. et
 olim quidem eo loco portam habebat, quo porticus illae desinunt quas impe-
 rator Severus extruxit, cum suas adversus Byzantios iras deposuisset, qui
 hostem ipsius Nigrum in urbem admiserant. murus vero per collem demissus
 ab occidentali parte usque ad Veneris aedem et ipsum mare pertinebat, quod
 est e regione Chrysopolis. eodem modo et ab aquilonali colle deorsum du-
 ctus erat usque ad portum, quod Navale dicunt, et ulterius usque ad mare,
 quod directo situm est ad id ostium per quod in Pontum Euxinum adverso
 flexu navigatur. et artum quidem hoc spatium, ad Pontum usque trecentis
 plus minus stadiis in longitudinem patet. haec prisca civitatis amplitudo
 erat. Constantinus autem eo loco quo quondam porta erat, exstructo foro
 rotundo, quod porticibus distegis inclusit, fornices duos e marmore Proe-
 conesio maximos fecit, oppositos sibi; per quos ire licet in Severi porticus
 et urbe prisca egredi. cumque urbem longe maiorem efficere vellet, eam

σταδίοις πεντεκαίδεκα τείχει περιέβαλε τὴν πόλιν ἀπολαμβάνοντι πάντα τὸν ἰσθμὸν ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. (31) τούτῳ τῷ τρόπῳ πολλῶ μελίονα τῆς προτέρας ἀποτελέσας, καὶ βασιλεία κατεσκευάσεν οὐ πολλῶ τῆς Ῥώμης ἐλάττω· καὶ τὸν ἵπποδρόμον εἰς ἅπαν ἐξήσκησε κάλλος, τὸ τῶν Διοσκούρων ἱερὸν μέρος αὐτοῦ ποιησάμενος, ὧν καὶ τὰ δεικῆλα μέχρι νῦν ἔστιν ἐπὶ τῶν τοῦ ἵπποδρόμου στοῶν ἑστῶτα ἰδεῖν. ἔστησε δὲ κατὰ τι τοῦ ἵπποδρόμου μέρος καὶ τὸν τρίποδα τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος, ἔχοντι ἐν ἑαυτῷ καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄγαλμα. οὗσης δὲ 10 ἐν τῷ Βυζαντίῳ μεγίστης ἀγορᾶς τετραστόου, κατὰ τὰς τῆς μιᾶς στοῦς ἄκρας, εἰς ἣν ἀνάγουσιν οὐκ ὀλίγοι βαθμοί, ναοὺς ὠκοδομήσατο δύο, ἔγκυθιδρύσας ἀγάλματα, θατέρῳ μὲν μητρὸς θεῶν Ῥέας, ὅπερ ἔτυχον οἱ σὺν Ἴάσονι πλεύσαντες ἰδρυσάμενοι κατὰ τὸ Δίνδυμον ὄρος τὸ Κυζίκου τῆς πόλεως ὑπερκείμενον. 15 φασὶ δὲ ὡς καὶ τοῦτο διὰ τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐλωβήσατο ῥαθυμίαν, τοὺς τε περὶ ἑκάτερα λέοντας περιελῶν καὶ τὸ σχῆμα τῶν χειρῶν ἐναλλάξας· κατέχειν γὰρ πάλαι δοκοῦσα τοὺς λέοντας νῦν εἰς εὐχομένης μεταβέβληται σχῆμα, τὴν πόλιν ἐφορῶσα καὶ περιέπυσσα. ἐν δὲ θατέρῳ Ῥώμης ἰδρύσατο τύχην. κατασκευάσας 20 δὲ οἰκίας τισὶ τῶν ἐκ τῆς γερονσίας ἀκολουθήσασιν αὐτῷ, διετέλεισε πόλεμον οὐδένα κατωρθωκῶς. ἐπελθόντων δὲ Θαϊφάλων, Σκυθικοῦ γένους, ἵππεῦσι πεντακοσίοις, οὐ μόνον οὐκ ἀντετά-

4 τῆς] τῶν τῆς R. 16 περὶ] παρ' ? cf. p. 58 18: παρ' ἑκάτερα ποταμοῦ. 21 δὲ] concinnius γούν. infra 4 25 Ταϊφάλων. Ammiano Ταϊφάλι.

ultra veterem murum decem et quinque stadiis muro novo circumdedit, qui totum isthmum a mari ad mare complecteretur. (31) hoc modo cum urbem priore multo ampliore reddidisset, regiam quoque condidit, Romana non multo minorem. itidem Hippodromum ad omnem elegantiam perpolivit; cuius partem fecit Castoris et Pollucis aedem, quorum simulacra nunc etiam in porticibus Hippodromi stantia videre licet. statuit et quadam in Hippodromi parte Apollinis Delphici tripodem, ipsius Apollinis simulacrum in se continentem. cumque Byzantii forum maximum esset, quattuor porticibus inclusum, ad extremitates unius ex his porticibus, ad quam gradus non pauci sursum ducunt, aedes duas exstruxit, collocato in harum altera matris deum Rheae simulacro, quod in monte Dindymo, qui oppido Cyzico imminet, olim illi constituerant quos Iason navigationis socios habuit, et aiunt eum hoc quadam ex vecordia, nibili faciente res divinas, mutilasse, leonibus utrinque sublati et manu figura mutata: nam cum olim tenere leones videretur, nunc speciem precantis exhibet, urbem inspectans et observans. in altera Fortunae Romanae simulacrum posuit. praeterea quibusdam Roma secutis eum senatoribus aedes exstruxit. nec iam bellum ullum amplius gerebat, adeo quidem ut Thaisalis, natione Scythica, cum equitibus quingentis

ξατο τούτοις, ἀλλὰ καὶ τὸ πολὺ τῆς δυνάμεως ἀποβαλὼν καὶ τὰ μέγρι τοῦ χάρακος αὐτοῦς ληϊζομένους ἰδὼν ὑγαπητῶς ἀποδράς διεσώθη.

a. 332

32. Μείνας δὲ ἀπόλεμος καὶ τρυφῇ τὸν βίον ἐκδοὺς διέ-
ναιμε τῷ Βυζαντιῶν δῆμῳ σίτησιν δημοσίαν, ἣν ἄχρι τοῦδε διέ-5
μεινεν ἔχων. εἰς οἰκοδομίαις δὲ πλείστας ἀνωφελεῖς τὰ δημόσια
χρήματα δαπανῶν, τινὰ κατεσκεύασεν ἅ μικρὸν ὕστερον διελύετο,
βέβαια διὰ τὴν ἐπιείξειν οὐ γενόμενα. συνετάραξε δὲ καὶ τὰς πάλαι
καθεσταμένας ἀρχάς. δύο γὰρ τῆς αὐτῆς ὄντων ὑπάρχων καὶ
τὴν ἀρχὴν κοινῇ μεταχειριζομένων, οὐ μόνον τὰ περὶ τὴν αὐτὴν 10
τάγματα τῇ τούτων ὠκονόμητο φροντίδι καὶ ἔξουσίᾳ, ἀλλὰ γὰρ
καὶ τὰ ἐπιτετραμμένα τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν καὶ τὰ ταῖς ἐσχα-
τιαῖς ἐγκαθήμενα πάσαις· ἡ γὰρ τῶν ὑπάρχων ἀρχὴ δευτέρα
μετὰ τὰ σκῆπτρα νομιζομένη καὶ τῶν σιτήσεων ἐποιεῖτο τὰς ἐπι-
δόσεις καὶ τὰ παρὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην ἁμαρτανόμενα 15
ταῖς καθηκούσαις ἐπηνώρθου κολάσεσι. (33) Κωνσταντίνος
δὲ τὰ καλῶς καθεστῶτα κινῶν μίαν οὖσαν ἐς τέσσαρας διελκεν
ἀρχάς. ὑπάρχω γὰρ ἐνὶ τὴν Αἴγυπτον ἄπασαν πρὸς τῇ Πεντα-
πόλει Αἰβύης καὶ τὴν ἔψαν ἄχρι Μεσοποταμίας καὶ προσέτι γε
Κιλικίας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀρμενίους καὶ τὴν παράλιον ἄπα- 20
σαν ἀπὸ Παμφυλίας ἄχρι Τραπεζοῦντος καὶ τῶν παρὰ τὸν Ὠάσιν
φρουρῶν παρέδωκε, τῷ αὐτῷ καὶ Θράκην ἐπιτρέψας Μυσίαν

1 καὶ τὸ] καὶ om P. 5 Βυζαντιῶν P. 8 βέβαια δὲ διὰ LP.
καὶ add P. 11 γὰρ] pleonasmus est. S. 16 ἐκαστὸν L.
cf. 4 44 extr. 18 praefecto pr. Orientis.

irruentibus non modo nullas copias adversus eos in aciem eduxerit, sed etiam parte maiori exercitus amissa, cum hostes ad ipsum vallum usque omnia diripere conspexisset, arrepta cupide fuga sibi consuluerit.

32. A bellorum curis vacuus voluptuariaeque vitae deditus plebi Byzantiae publicam annonam distribuit, quam et hactenus illa semper habuit. cumque pecuniam publicam in plurimas inutiles structuras impenderet, quaedam aedificavit non multo post diruta, quod ob festinationem durabilia non essent. conturbavit et magistratuum officia iam olim instituta. nam cum duo essent praefecti praetorii, qui hoc officium communiter gerebant, non palatini tantum ordines eorum cura potestateque gubernabantur, sed etiam hi quibus urbis erat commissa custodia, et quotquot in omnibus limitibus erant collocati. hic enim praefectorum praetorii magistratus, qui post imperatorem secundus existimabatur, et annonas erogabat et contra militarem disciplinam admissa convenientibus poenis corrigebat. (33) Constantinus autem recte constituta loco movens, unum hunc magistratum in quattuor imperia discepsit. nam uni praefecto praetorii totam Aegyptum cum Libyae Pentapoli et Orientem ad Mesopotamiam usque, et praeterea Cilices Cappadoces Armenios oramque maritimum totam a Pamphylia Trapezuntem usque et usque ad castella propter Phasidem sita, tradidit, eidem et Thracia com-

τε μέχρις Αἰμου καὶ Ῥοδόπης καὶ μέχρι Δοβήρου πόλεως ὀριζομένην, καὶ Κύπρον μέντοι καὶ τὰς Κυκλάδας νήσους διχα Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σαμοθράκης· ἑτέρω δὲ Μακεδόνας καὶ Θεσσαλοὺς καὶ Κρήτας καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ ἀμφοτέρωθεν Ἡπειρούς, καὶ πρὸς ταύτας Ἰλλυριοὺς καὶ Λάκας καὶ Τριβαλλοὺς καὶ τοὺς ἄχρι τῆς Βαλερίας Παιόνας, καὶ ἐπὶ τούτοις τὴν ἄνω Μυσίαν· τῷ δὲ τρίτῳ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν καὶ Σικελίαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους καὶ ἔτι γε Σαρδόνα καὶ Κύρον καὶ τὴν ἀπὸ Σύρτειων Κυρήνης ἄχρι Λιβύην, τῷ δὲ τέταρτῳ τοὺς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις Κελτούς τε καὶ Ἰβήρας πρὸς τῇ Βρετανικῇ νήσῳ. ταύτῃ διελόμενος τὴν τῶν ὑπάρχων ἀρχὴν καὶ ἄλλοις τρόποις ἐλαττώσαι ταύτην ἐπούδασεν· ἐφιστώτων γὰρ τοῖς ἀπανταχοῦ στρατιώταις οὐ μόνον ἑκατοντάρχων καὶ χιλιάρχων ἀλλὰ καὶ τῶν λεγομένων δουκῶν, οἱ στρατηγῶν ἐν ἑκάστῳ τόπῳ τάξιν ἐπέιχον, στρατηλάτας καταστήσας, τὸν μὲν τῆς Ἰππου τὸν δὲ τῶν πεζῶν, εἰς τούτους τε τὴν ἔξουσίαν τοῦ τάττειν στρατιώτας καὶ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἁμαρτάνοντας μεταθεῖς, παρεῖλετο καὶ ταύτης τοὺς ὑπάρχους τῆς ἀθθεντίας. ὃ τι δὲ τοῦτο καὶ τοῖς ἐν εἰρήνῃ καὶ τοῖς κατὰ πόλεμον ἐλυμήνατο πρῶγμασι, ἀ-

1 Αἰμον S: ἀσῆμον LP. καὶ μέχρι] καὶ om P. Τοπήρου LP.
 3 praefecto pr. Illyrici. 6 Valeria Pannonia est Interamnia,
 inter Savum et Dravum; nomen habet a Valeria Galerij Augusti uxore,
 qui caesis immanibus silvis et emisso lacu agrum illum rei publicae
 commodantem fecerat. Aurel. V. 40. Cellarius. 7 praefecto pr.
 Italiae. 9 praefecto pr. Galliarum. Zosimus 5 § et 32 appellat
 eum praef. pr. Transalpinorum. R. 15 στρατηλάται alibi στρα-
 τηγοί, Eunapio στρατοπεδάρχαι. apud Latinos magistri militiae,
 magistri militum, magistri armorum. comites quoque vocabantur.
 vid. Vales. ad Ammian. 18 8. R. 19 ἐν add Stephanus. cf.
 p. 16 21.

missa et Moesia Haemi ac Rhodopes ac Doberi oppidi finibus circumscripta; praeterea Cyprum adiecit et Cycladas insulas, Lemno et Imbro et Samo-
 thracia exceptis. alteri Macedonas attribuit et Thessalos et Cretenses et
 Graeciam et circumiacentes insulas et Epirum utramque, et praeter has Illy-
 rios et Dacas et Triballos et Pannonios ad Valeriam usque, et Moesiam
 praeterea superiorem. tertio totam Italiam et Sicilliam et circumiacentes in-
 sulas, itemque Sardiniam et Corsicam et Africam a Syrtibus Cyrenen usque;
 quarto transalpinos Celtas et Hispanos cum insula Britannica commisit. hac
 ratione diviso praefectorum magistratu, studiose conatus est aliis quoque
 modis eorum potestatem imminuere. nam cum praessent ubique locorum
 militibus, non modo centuriones et tribuni, verum etiam duces (sic enim
 appellabantur qui quolibet in loco praetorum vicem obtinebant), magistris
 militum institutis, altero equitum, peditum altero, et in hos translata pote-
 state militum ordinandorum et coercendi delinquentes, hac etiam in parte
 praefectorum auctoritati detraxit. id vero tam pace quam bello detrimentum

τικά ἐρω̄. τῶν ὑπάρχων τοὺς ἀπανταχοῦ φόρους διὰ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς εἰσπραττόντων καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐκ τούτων ποιουμένων δαπάνην, ἔχόντων δὲ τοὺς στρατιώτας ὑποχειρίους εἰς τὸ δίκαις ὑπέχειν κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, εἰκότως οἱ στρατιῶται κατὰ νοῦν ἔχοντες ὡς ὁ χορηγῶν τὴν σίτη- 5 σιν αὐτοῖς καὶ πταίουσιν ἐπεξέρχεται, πράττειν τι παρὰ τὸ καθήκον οὐκ ἐθάρρουν δεῖν καὶ τῆς τῶν σιτήσεων ἀφαιρέσεως καὶ τῆς παρὰ πόδας κολάσεως. νῦν δὲ ἑτέρου μὲν ὄντος τοῦ τὰς τροφὰς ἐπιδιδόντος ἑτέρου δὲ τοῦ τῆς ἐπιστήμης κυρίου, κατ' ἔξουσίαν ἀπαντι πράττουσι, πρὸς τῷ καὶ τὸ πλέον τῶν σιτήσεων μέρος εἰς 10 κέρδος τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν ὑπηρετουμένων τούτῳ χωρεῖν.

34. Ἐπραξε δὲ τι Κωνσταντῖνος καὶ ἕτερον, ὃ τοῖς βαρβάρους ἀκώλυτον ἐποίησε τὴν ἐπὶ τὴν Ῥωμαίοις ὑποκειμένην χώραν διάβασιν. τῆς γὰρ Ῥωμαίων ἐπικρατείας ἀπανταχοῦ τῶν ἑσχατιῶν τῇ Διοκλητιανοῦ προνοίᾳ κατὰ τὸν εἰρημένον ἤδη μοι 15 τρόπον πόλεσι καὶ φρουραῖσι καὶ πύργοις διειλημμένης, καὶ παντὸς τοῦ στρατιωτικοῦ κατὰ ταῦτα τὴν οἴκησιν ἔχοντος, ἄπορος τοῖς βαρβάροις ἦν ἡ διάβασις, πανταχοῦ δυνάμειος ἀπαντώσης τοὺς ἐπιόντας ἀπίσασθαι. καὶ ταύτην δὲ τὴν ἀσφάλειαν διαφθείρων ὁ Κωνσταντῖνος τῶν στρατιωτῶν τὸ πολὺ μέρος τῶν 20 ἑσχατιῶν ἀποστήσας ταῖς οὐ δεομέναις βοηθείας πόλεσιν ἐγκατέστησε, καὶ τοὺς ἐνοχλουμένους ὑπὸ βαρβάρων ἐγύμνωσε βοη-

9 δὲ om LP.

initio perierunt. R.

15 κατὰ τὸν εἰρημ. τρόπον] ea in libri secundi

21 ἐγκατέστη LP: corr S.

rebus attulisse, me protinus indicante, apparebit. quippe cum praefecti praetorialis ubique terrarum tributa per apparitores suos exigent, et militarem ex iis sumptum facerent, iidemque milites dicto audientes haberent in sustinendis ob delicta poenis, prout ipsi ea coercenda viderentur, non abs re milites cum animis suis cogitantes, eum qui annonam et stipendium praebet delinquentes etiam punire, nihil agere praeter officium audebant, partim annonarum ademptionem partim praesentem coercionem veriti. nunc cum alius ait qui stipendium exhibeat, alius cuius arbitrio militum coercitio ait commissa, omnia pro imperio agunt; ne dicam maiorem annonae partem ducis et apparitorum ipsius lucro cedere.

34. Fecit et aliud quiddam Constantinus, quod in dicionem populi Romani liberum barbaris aditum praebuit. nam cum imperium Romanum extremis in limitibus ubique Diocletiani providentia, quemadmodum a nobis supra dictum est, oppidis et castellis atque burgis inclusum esset, omnesque copiae militares in iis domicilium haberent: fieri non poterat, ut barbari transirent, ubique copiis hostium repellendorum causa occurrentibus. hanc praesidorum munitionem Constantinus abolens, maiorem militum partem de limitibus submotam, in oppidis nullius opis egentibus collocavit; a barbaris

θείας, και ταῖς ἀνειμέναις τῶν πόλειων τὴν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐπέβηκε λύμη, δι' ἣν ἤδη πλεῖσται γεγονάσιν ἔρμηοι, και τοὺς στρατιώτας ἐκδόντας ἑαυτοὺς θεάτροις και τρυφαῖς ζυμλάκισε, και ἀπλῶς εἰπεῖν τῆς ἄχρι τοῦδε τῶν πραγμάτων ἀπωλείας αὐτοὺς
5 τὴν ἀρχὴν και τὰ σπέρματα δέδωκε.

35. Καισαρα δὲ καταστήσας ἤδη τὸν ἑαυτοῦ παῖδα Κων-
σταντῖνον, ἀποδείξας δὲ σὺν αὐτῷ και Κωνσταντῖον και Κών- a. 333
σταντα παῖδας ὄντας αὐτῷ, ἠῤῥησε τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰς
μέγεθος πόλεως σφόδρα μεγίστης, ὥστε και τῶν μετ' αὐτὸν αὐ-
10 τοκρατόρων τοὺς πολλοὺς τὴν οἰκισιν ἐλομένους τὴν ἐν αὐτῇ πλη-
θος ὑπὲρ τὴν χρεῖαν συναγαγεῖν, τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἢ στρα-
τείας ἢ ἐμπορείας ἔνεκεν ἢ ἄλλων ἐπιτηδευμάτων εἰς ταύτην ἀγει-
ρομένων· διὸ και τείχεσιν ἐτέροις, πολλῶ μείζοσιν ὢν ὁ Κων-
σταντῖνος ἐποίησεν, αὐτὴν περιέβαλον, και τὰς οἰκῆσεις οὕτως
15 εἶναι συνεχώρησαν συνεχεῖς ὥστε και οἰκουροῦντας και ἐν ταῖς
ἀγοραῖς ὄντας στενοχωρεῖσθαι τοὺς ταύτης οἰκῆτορας και μετὰ
κινδύνου βαδίζειν διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων και ζῶων πολυπλήθειαν.
ἐπεγαιώθη δὲ και τῆς περὶ αὐτὴν θαλάσσης οὐκ ὀλίγον, πύλων
κύκλω πυγέντων και οἰκοδομημάτων αὐτοῖς ἐπιτεθέντων, α και
20 καδ' ἑαυτὰ πόλιν ἀρκεῖ μεγάλην πληρῶσαι.

36. Και μοι πολλάκις ἐπῆλθε θανμάσαι πῶς εἰς τοσοῦτο
τῆς Βυζαντιῶν πόλεως ἠῤῥημένης ὡς μηδεμίαν ἄλλην ἐς ἐδδαι-
μονίαν ἂν ἢ μέγεθος αὐτῇ παραβάλλεσθαι, πρόρρησις ἐκ θεῶν

12 ἐμπορείας P.

16 ἀγναις in margine L.

23 ἄν om P.

vexatos praesidio nudavit, tranquillae et quietae urbes militum peste grava-
vit, qua iam complures ad solitudinem redactae sunt; milites ipsos theatris
et voluptatibus addictos emollivit; denique, simpliciter ut dicam, rerum
hactenus pereuntium internecioni principium et semina praebuit.

35. Iam Constantinum filium Caesarem appellaverat; et una cum ipso
tam Constantio quam Constante filiis eodem titulo cohonestatis, Cpolim ad
amplitudinem urbis longe maximae tam feliciter auxit, ut plerique post eum
principes, ibidem constituto domicilio, maiorem quam usus poscat, homi-
num multitudinem eo pellexerint; qui undique terrarum istuc vel militiae vel
mercaturae vel aliorum negotiorum causa confluunt. quapropter et muris
longe capacioribus quam essent ii quos Constantinus struxit, eam circunde-
derunt; et aedificia tam esse contigua permiserunt ut habitatores eius, sive
domi se contineant sive in comptis sint, artentur ut habitatores eius, sive
ingentem hominum iumentorumque copiam incedant. nec pars exigua vicini
maris ad terrae formam redacta est, undique defixis palis et aedificiis in eos
impositis, quae seorsum ad complendam urbem amplam sufficerent.

36. Ac mihi quidem saepe mirari subiit, qui fieret ut, cum urbs By-
zantina tantopere excreverit ut alia nulla cum hac, sive felicitatem sive ma-
gitudinem spectes, comparari possit, nullum vaticinium maioribus nostris

οὐδεμία περὶ τῆς εἰς ἀμείνονα τύχην αὐτῆς ἐπιδόσεως τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνθρώποις ἐδόθη. καὶ ταύτην ἐκ πολλοῦ τὴν ἔννοιαν ἔχων, πολλὰς τε βίβλους ἱστορικὰς καὶ χρησμῶν συναγωγὰς ἀνελέξας, χρόνον τε ἐν τῷ περὶ τούτων ἀπορεῖν δαπανήσας, ἐνέτυχον μόλις χρησμῶ τινὶ Σιβύλλης εἶναι λεγομένῳ τῆς Ἐρυθραίας ἢ Φαιωνοῦς 5 τῆς Ἑπειρώτιδος (καὶ αὐτὴ γὰρ γενομένη κάτοχος ἐκδεδικέναι χρησμοὺς λέγεται), ᾧ πεποιθότα Νικομήδην τὸν Προυσίου καὶ πρὸς τὸ δοκοῦν λυσιτελεῖν ἐρμηνεύοντα πόλεμον ἄρασθαι πρὸς τὸν πατέρα Προυσίαν, Ἀττάλῳ πειθόμενον. ἔχει δὲ τὸ λόγιον οὕτως.

37. Ὡ βασιλεῦ Θρηκῶν, λήψεις πόλιν ἐν προσβάτοιισιν, 10
 ἀδξήσεις δὲ λέοντα μέγαν; γαμψώνυχα, δεινόν,
 ὃς ποτε κινήσει πατρίας κειμήλια χώρας,
 γαῖαν δ' αἰρήσει μόχθων ἄτερ. οὐδέ σέ φημι
 σκηπτούχοις τιμῶσιν ἀγάλλεσθαι μάλα θρόνον,
 ἐκ δὲ θρόνων πεσέειν, οἷοι κύνες ἀμφὶς ἔχουσι. 15
 κινήσεις δ' εὐδοντα λύκον γαμψώνυχα, δεινόν·
 οὐδ' ἐθέλονται γὰρ εἶσω ὑπὸ ζυγὸν ἀχένα θῆσει.
 δὴ τότε Βιθυνῶν γαῖαν λύκοι οἰκήσουσι
 Ζηρὸς ἐπιφροσύναισι. ταχὺ δ' ἐπιβήσεται ἀρχὴ
 ἀνδράσιον οὐ Βύζαντος ἔδος καταναιετάουσι. 20

5 Φαιλλοῦς LP. 9 huius oraculi versus aliquot allatos legimus apud Tzetzen Chil. 9. et Phlegontem Trallianum in Longaevis. in Oraculis Sibyllinis a Gallaeo editis non reperitur. R. 10 λείψεις? 12 πάτρια P, πατρίας γε θεμελία H. 13 αἰρήση LP. 15 οἷοι Tzetzes: libri ὅλων. hic est versus ultimus oraculi apud Tzetzam. R. 19 ἐπιφροσύνησι· κακὸν δ' ἐπιβήσεται ἀνδρας, οἷ. Tzetzes.

de ipsius incremento, meliorem ad fortunam evectae, datum fuerit. in qua cogitatione dum iampridem versor, multis historiarum monumentis et oraculorum collectionibus evolutis, et exacto nonnullo tempore in hac de istis dubitatione, vix tandem in oraculum quoddam incidi, quod Erythraeae Sibyllae vel Epiroticae Phaenonis esse perhiberetur. nam et isthaec afflata numine fertur edidisse quaedam oracula, quibus fretus Nicomedes Prusiae filius, qui ea suis ex commodis interpretaretur, hortatu Attali bellum patri Prusiae fecit. eat autem oraculum huiusmodi.

37. Rex Thracum, capies urbem: in balantibus agnis unguem pariter magnum horribilemque leonem augebis, patriae quondam cimelia terrae qui rapiet; citraque laborem agro potieris. sed non aio diu te sceptris perfruiturum, quippe canes urgent utrinque, sed his spoliandum. sopitumque lupum unguem dirumque ciebis. namque vel inviti cervices sub iuga mittet. Bithynasque lupi regiones tunc habitabunt, consilio Iovis; et mox regia scepra tenebunt. magna qui veteris habitant Byzantia in urbe.

τρισμακάρα Ἑλλήσποντε, θεόκτιτα τείχεά τ' ἀνδρῶν,
 θείαισιν ἐφετμαῖς

ἦν λύκος ἀνόλκκος πτήξει κράτερῆς ὑπ' ἀνάγκης.

οἷ με γὰρ εἴσασίν τε ἐμὸν ναίοντες ἔδεθλον.

5 οὐκέτι σιγήσω πατρός νόον, ἀλλ' ἀναδείξω

ἀθανάτων λογίων θνητοῖς εὖσημον ἀοιδήν.

Θρηῆσσα κῦει μέγα πῆμα, τόκος δὲ οἱ οὐκέτι τηλοῦ,

πεῖρα παῖδα κακὸν . . . καὶ τῆδε φέρουσα·

τρηχὸν παρ' ἠπείρου πλευρᾶς ἐπιπέσεται ἔλκος,

10 καὶ μέγα οἰδήσει, ταχὺ δὲ ῥαγὲν αἰμοροήσει.

τοῦτο τὸ λόγιον πάντα μὲν ὡς εἰπεῖν ὑπεμφαιῖνον ὄντως καὶ ἀνί-

γμισσι λέγει, τὰ τε ἐσόμενα Βιθυνοῖς κακὰ διὰ τὴν τῶν ἐπιπε-

χθέντων αὐτοῖς ἐς τὰ μετὰ ταῦτα φόρων βαρύτητα, καὶ ὡς ἡ

ἀρχὴ ταχέως “ἐπιβήσεται ἀνδράσιν οἱ Βύζαντιος ἔδος καταναίε-

15 τάουσι.” τὸ δὲ μετὰ χρόνον οὐκ ὀλίγον τὰ προροηθέντα ἐκβῆναι

μὴ λαμβανέτω τις εἰς τὸ περι ἑτέρου τινὸς λέγειν τὴν προρρησιν·

πῶς γὰρ χρόνος τῷ θείῳ βραχυδῶς αἶε τε ὄντι καὶ ἔσομένῳ. ταῦτα

δὴ οὖν ἐκ τε τῶν, τοῦ χρησιμοῦ ῥημάτων καὶ ἀπὸ τῶν ἐκβάντων

ἐτεκμηράμην. εἰ δὲ τῷ τὸ χρησθέν ἐτίρωσ ἔχειν δοκεῖ, ταύτη

20 νοεῖτω.

4 ὡ μὲ LP. 8 φέρουσαν LP et Gyllius (Topogr. Cpol. 4 2).

10 μέγ' ἀνοδήσει? 15 χρόνος οὐκ ὀλίγους L. 16 εἰς

τὰ P.

felix Hellesponte, et moenia condita divi

imperio superum

qua lupus ille gravis tamen invitus trepidabit.

norunt me, nostris habitant qui sedibus. haud iam

amplius ipsa animum celabo parentis, aperte

mortali generi divina oracula pandens.

Thressa malum tellus ingens parit, et prope partus:

usu nempe malam subolem pariter feret illi.

ad latera adiunctae ponto telluris et hunc

praetumidum crescet, cito ruptum sanguine manans.

hoc oraculum omnia, prope dixerim, re vera designat, obscurisque vocibus indicat eventura Bithynis mala, propter grave tributorum onus, quae seculis temporibus eis imposita fuerunt; et quod imperium cito venturum esset ad eos, “magna qui veteris habitant Byzantii in urbe.” quod autem seculis non paucis interiectis ea quae praedicta fuerant evenerint, non eo quis torqueat, ac si de re quadam alia vaticinium hoc loquatur. nam omne tempus deo breve est, qui semper et est et erit. atque haec tum de verbis oraculi tum de rerum ipsarum eventis ratiocinando collegi. quodsi cui videntur esse alia verborum oraculi sententia, per me sane sic illud accipiat licet.

38. Κωνσταντῖνος δὲ ταῦτα διαπραξάμενος διετέλεσε δω-
 ρεαῖς οὐκ ἐν δόλῳτι γινόμεναις, ἀλλὰ εἰς ἀνφξίλους καὶ ἀνωφελείς
 ἀνθρώπους, τοὺς φόρους ἐκδαπανῶν, καὶ τοῖς μὲν εἰσφέρουσι
 γινόμενος φορτικός, τοὺς δὲ μηδὲν ὠφελεῖν δυναμένους πλουτί-
 ζων· τὴν γὰρ ἀσπίαν ἤγειτο φιλοτιμίαν. οὗτος καὶ τὴν εἰσφο- 5
 ρὰν ἐπήγαγε χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου πᾶσι τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς
 μειοῦσι τὰς ἐμπορίας καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι πανωνίαν προτι-
 θεῖσι, μέχρι καὶ τῶν ἐδτελειστάτων, οὐδὲ δυστυχεῖς ἑταίρας ἔξω
 ταύτης ἐάσας τῆς εἰσφορᾶς, ὥστε ἦν ἰδεῖν μέλλοντος τοῦ τετραε- 10
 τοῦς ἐνίστασθαι χρόνου, καθ' ὃν ἔδει τοῦτο τὸ τέλος εἰσφέρει-
 σθαι, θρήνου ἀνὰ πᾶσαν πόλιν καὶ ὄδουρους, ἐνστάτος δὲ
 μάλιστα καὶ βασάνους ἐπιφερομένας τοῖς σώμασι τῶν διὰ πέναν
 ἐσχάτην ζημίας ὑπενεγκεῖν μὴ δυναμένων. ἤδη δὲ καὶ μητέρες
 ἀπέδοντο τοὺς παῖδας, καὶ πατέρες ἐπὶ πορνείῳ θυγατέρας ἐστή-
 σαντο, ἐκ τῆς τούτων ἐργασίας ἀργύριον τοῖς τοῦ χρυσαργύρου 15
 πράκτορσιν εἰσενεγκεῖν ἐπειγόμενοι. βουλόμενος δὲ καὶ τοῖς ἐν
 λαμπρᾷ τύχῃ περινοῆσαι τι λυπηρόν, ἕκαστον εἰς τὴν τοῦ πραιτω-
 ρος ἀξίαν ἐκάλει, καὶ τῷ προκαλύμματι τῆς τιμῆς ἀργύρου στα-
 θμὸν ἀπῆτει πολύν. ἦν οὖν ἰδεῖν τῶν εἰς τοῦτο τεταγμένων ἐπι-
 δημούντων ταῖς πόλεσι φνηγὴν ἀπάντων καὶ ἀποδημίαν ἀλλόφυλον, 20
 δέει τοῦ μὴ οὖν ἀπωλεία τῆς οὐσίας ταύτης τυχεῖν τῆς ἀξίας.

8 Godofred. ad cod. Th. t. 5 p. 4 Zosimum putat in *tabernariis* i. e. tabernis negotiatorias exercentibus lapsum esse; hi vero chrysargyrum solvebant, non meretrices. R. 12 διὰ πέναν ἐσχάτης ζημίας LP: corr S.

38. Ceterum Constantinus his ita perfectis exhaurire non desinebat vectigalia largitionibus, quae non ubi par erat, sed in homines indignos ac inutiles fiebant. et collatoribus quidem tributorum gravis erat, illos autem cumulabat opibus qui nulli esse usui poterant: nam profusionem pro munificentia ducebat. idem et auri argentique collationem imposuit omnibus ubique terrarum negotiationes exercentibus et dardanariis oppidorum, ad vilissimos usque, ne miseris quidem meretriculis hac collatione liberatis. itaque videre erat, quoties quartus quisque annus appeteret, quo tributum illud pendendum erat, meras per omnes urbes lacrimas et ploratus: ubi vero iam advenisset, non nisi flagra tormentaue corporibus eorum adhibita, qui propter paupertatem extremam sustinere iacturam hanc non possent. quia et liberos ipsae matres distrahebant, et patres filias prostituebant, ex harum quaestu chrysargyri exactoribus pecuniam offerre coacti. cumque splendidioris etiam fortunae hominibus excogitare quiddam vellet quod eis dolorem afferret, quemlibet horum ad praeturae dignitatem vocabat, et honoris praetextu magnum pecuniae pondus exigebat. iccirco quoties ad urbes venissent qui huius rei mandatam habebant, videre erat fugam omnium et protectionem ad extraneos, metaentium ne cum facultatum detrimento dignitatem hanc

ἀπεργάσατο δὲ τὰς τῶν λαμπροτάτων οὐσίας, τέλος ἐπιθεὶς ᾧ τινὶ φόλλην αὐτὸς ἐπέθηκεν ὄνομα. καὶ ταῖς τοιαύταις εἰσφοραῖς τὰς πόλεις ἐξεδάπαρσεν· ἐπιμεινάσης γὰρ καὶ μετὰ Κωνσταντίνου τῆς ἀπαιτήσεως ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐξαντλουμένου κατὰ 5 βραχὺ τοῦ πλοῦτου τῶν πόλεων, ἔρημοι τῶν οἰκούντων αἱ πλεῖσται γεγῆνασι.

39. Τούτοις ἄπασιν τοῖς τρόποις ὁ Κωνσταντῖνος τῷ πολι- a. 387
τεύματι λυμηνάμενος ἐτελεύτησε νόσῳ. διαδεξαμένων δὲ τὴν βασιλείαν τῶν αὐτοῦ παίδων ὄντων τριῶν (ἐτέχθησαν δὲ οὗτοι 10 οὐκ ἀπὸ Φαύστης τῆς τοῦ Ἐρκουλλίου Μαξιμιανοῦ θυγατρὸς, ἀλλ' ἐξ ἄλλης, ἧ μοιχείας ἐπαγαγὼν μέμψιν ἀπέκτεινεν), εἶχοντο τῶν πραγμάτων, τῇ τῆς νεότητος ἐνδιδόντες ῥοπήν μᾶλλον ἢ τῷ τῶν κοινῶν ὠφελίμῳ. πρῶτον γὰρ ἐνείμαντο τὰ ἔθνη, καὶ Κωνσταντῖνος μὲν ὁ πρεσβύτερος ἅμα τῷ νεωτάτῳ Κώνσταντι τὰ ὑπὲρ 15 τὰς Ἄλλεις ἅπαντα καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Πλευρίδα πρὸς τούτοις ἔλαχεν ἔχειν, ἔτι δὲ τὰ περὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον καὶ τὴν ὑπὸ Καρχηδόνου Λιβύην, Κωνσταντίῳ δὲ τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν ἑψάν καὶ Αἴγυπτον ἐπετέτραπτο. συνῆρχον δὲ αὐτοῖς τρόπον τινὰ Δαλμάτιος, Καῖσαρ ὑπὸ Κωνσταντίνου κατασταθεὶς, ἔτι δὲ 20 καὶ Κωνσταντίος, ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, καὶ Ἀναβαυλλιανός, ἐσθῆτι χρώμενοι κοκκοβαφεῖ καὶ περιχρύσῳ, τῆς τοῦ λεγομένου νωβελισσίμου παρ' αὐτοῦ Κωνσταντίνου τυχόντες ἀξίας αἰδοῖ τῆς συγγενείας.

Constanti-
nus, Con-
stantius et
Constans.

10 οὐκ ἀπὸ Φαύστης] contrarium dicunt reliqui scriptores, et alio loco Zosimus ipse (p. 94 18). R. 20 καὶ Κωνστ.] καὶ om P.

adipiscerentur. habebat autem descripta virorum clarissimorum patrimonia, quibus et tributum imposuit, quod ipse follem nuncupavit. et huiusmodi sane collationibus urbes exhaustit: nam cum etiam longo tempore post Constantinum duraret earum exactio, paulatim exhaustis oppidorum divitiis ab habitatoribus complura deserta fuerunt.

39. His omnibus modis cum rem publicam detrimento gravi Constantinus affecisset, morbo extinctus est. eius filii successionem in imperio nacti, qui erant omnino tres, non ex Fausta Maximiani Herculi filia nati, sed ex alia quam insimulatam adulterii morte affecerat, sic rebus intenti erant, ut libidinis juvenilis potiore quam commodi publici rationem haberent. nam primum inter se provincias partiebantur. et Constantinus quidem, natus maximus, cum minimo nato Constante omnia trans Alpes sita et Italiam et Illyricam sortitus est, praeterea Ponto Euxino finitima, et Africae quicquid ad Carthaginem pertinet. Constantio datum est quicquid esset in Asia et Oriente et Aegypto. erant et imperii quodammodo participes, Dalmatius a Constantino Caesar dictus, et Constantius Constantini frater, et Anaballianus, qui purpurea et aureis ornata limbis utebatur, dignitatem nobilissimatus, ut vocant, ab ipso Constantino propter agnationis reverentiam consecuti.

40. Ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς οὕτως ἐκάστῳ νεμηθείσης, Κωνσταντίος ὡσερ ἐξεπίτηδες μὴ κατόπιν γενέσθαι τῆς τοῦ πατρὸς ἀσεβείας ἐσπονδακῶς, ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος αἷμα συγγενῆς ἀνδρείου τρόπου δεῖγμα παρασχεῖν ἕπασιν ἠβουλήθη. καὶ πρῶτον μὲν Κωνσταντίῳ πατρὸς ἀδελφῶ διὰ τῶν στρατιωτῶν καταπράτ-
5 τεται θάνατον, ἔπειτα καὶ Δαλματίῳ τῷ Καισαρι ῥάπτει τὴν ὁμοίαν ἐπιβουλήν, συναναιρεθῆναι τούτῳ καὶ Ὀπτάτου παρασκευάσας, ὃς παρὰ Κωνσταντίνου τῆς ἀξίας τετυχῆκει τοῦ πατρι-
κίου, πρῶτον ταύτην ἐπινοήσαντος τὴν τιμὴν, καὶ προκαθῆσθαι
τοὺς ταύτης ἠξιωμένους τῶν τῆς ἀλλῆς ὑπάρχων νομοθετήσαντος. 10
ἀηγήθη δὲ τότε Ἀβλάβιος ὁ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος, τῆς δίκης ἀξίαν
αὐτῷ ποινὴν ἐπιθείσης ἀνθ' ὧν ἐβούλευσε θάνατον Σωπάτρῳ τῷ
φιλοσόφῳ φθόνῳ τῆς Κωνσταντίνου πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος.
ὡσερ δὲ κατὰ πάσης χωρῶν τῆς συγγενείας, καὶ Ἀναβαλλιανὸν
τούτοις ἐπέθηκεν, ὑποθέμενος ἐκβοᾶν τοῖς στρατιώταις ὡς οὐκ ἂν 15
ἄρχοντας ἑτέρου πλὴν τῶν Κωνσταντίνου παίδων ἀνάσχοιτο.
ταῦτα μὲν οὕτω Κωνσταντίῳ διεπονήθη.

a. 340 41. Κωνσταντίῳ δὲ καὶ Κώνσταντι περὶ τῆς ὑπὸ Καρ-
χηδόνα Λιβύης καὶ Ἰταλίας γενομένης ἀμφισβητήσεως, ἀφυλά-
κτω βουλόμενος ὁ Κώνστας ἐπιθέσθαι τὰδελφῶ ἐπὶ μὲν τριετῆ 20
χρόνον τὴν ἔχθραν ἕμεινεν ἐπικρύπτων, παραδοχῆσας δὲ χώρας
ἐπιβάντα πρὸς αὐτὸν φιλίως ἐχούσης ἔστι:ιλε στρατιώτας, τῷ μὲν

3 post συγγενῆς Stephano deesse videtur ἐχέας aut aliud partici-
pium simile. S. 11 post τότε fortassis inserendum καὶ. S.
13 Κώνσταντι LP.

40. Tributo in hunc modum suo cuique imperio, Constantius, quasi qui data opera in hoc incumberet ne impietate a patre superaretur, exorsus ab ipso lare, cognati sanguinis effusione virilem omnibus animum probare voluit. ac primum quidem Constantium patrum a militibus interfici curat. deinde Dalmatio Caesari similes insidias struit, Optato quoque cum hoc interfici inso, qui patricii dignitatem adeptus a Constantino fuerat. eum honoris titulum primus Constantinus excogitaverat, lataque lege sanxerat ut qui hunc consecuti fuissent, supra ipsos praefectos praetiorum sesserent. tunc et Ablabius praefectus praetorii necatus est, ipsa Vindicta merita hominem poena multante, quod per insidias Sopatro philosopho mortem machinatus fuisset, cum ei Constantini familiaritatem invideret. ac veluti contra cognitionem universam grassatus, etiam his Anaballianum adiecit, cum milites subornasset ut clamarent alterius nemini imperium se ferre posse quam Constantini filiorum. et haec quidem Constantii futre facinora.

41. Ceterum controversia mota inter Constantinum et Constantem de pertinente ad Carthaginem Africa deque Italia, Constantius incautum fratrem opprimere volens inimicitias toto triennio dissimulat, expectatoque tempore quo provinciam sibi fidam et benevolam ingressus erat, ablegat milites,

φαινομένῳ Κωνσταντίῳ συμμαχήσοντας εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, ἐπιθησομένους δὲ Κωνσταντίνῳ μὴ προῖδομένῳ τι τούτων· οἱ τὰ ἐπιτάγματα πληροῦντες ἀναιροῦσι τὸν Κωνσταντίνον. (42) τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τὸν ἀδελφὸν ὁ Κώνστας ἐκποδῶν ποιη- Constan-
tius et
Constans.
a. 341

5 σάμενος διὰ πάσης ἀμύτητος ἐχώρει κατὰ τῶν ὑπηκόων, πᾶσαν ἀφόρητον ὑπερβαλλόμενος τυραννίδα. βαρβάρους γὰρ εὐπροσώ-
πους ἀνούμενος καὶ ἔχων ἐν ἡμέρῳ τῷ παρ' ἑαυτῷ, πάντα τε
πράττειν ἐφείεις κατὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῖς ὅσα τὴν ὄραν ἐπιδιδού-
σιν αὐτῷ πρὸς διαφθοράν, εἰς ἔσχατον ἤγαγε πάντα τὰ ὑπ' αὐ-
10 τὸν ἔθνη κακοῦ. πρὸς ἃ δυσχεραίνοντες οἱ περὶ τὴν αὐλήν, ἰπειδὴ
ταῖς περὶ Θῆραν τέρψεσιν αὐτὸν ἐγκείμενον εἶδον; ἡγεμόσι πρὸς
τοῦτο χρησάμενοι Μαρκελλίνῳ τῷ τοῦ ταμείου προεστηκῆτι καὶ
Μαγνεντιῳ τῷ τὴν ἀρχὴν ἐπιτετραμμένῳ τῶν Ἰοβιανῶν καὶ Ἐρ-
κουλιανῶν (τάγματα δὲ ταῦτα ἐπώνυμα) τρόπῳ τοιῷδε τὴν ἐπι-
15 βουλὴν τὴν κατ' αὐτοῦ σκευωροῦσι. γενέθλιον ἄξειν ἡμέραν οὐ-
κειου παιδὸς ὁ Μαρκελλίνος εἰπὼν ἐκάλεε πρὸς ἐστίασιν ἄλλους τε
πολλοὺς ἔξεχοντας τοῦ στρατοπέδου καὶ Μαγνέντιον σὺν αὐτοῖς·
τοῦ δὲ συμποσίου μέχρι μέσων ἑκταθέντος νυκτῶν, ὁ Μαγνέντιος
διὰ τι δῆθεν τῶν ἀναγκαιῶν διαναστάς ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ πρὸς
20 βραχὺ τῶν δαιτυμόνων ἑαυτὸν ἀποστήσας, ἐφαίνεται τοῖς συμπο- a. 350
ταῖς ὥσπερ ἐν σκηνῇ τὴν βουσιλικὴν ἡμφιεσμένος στολήν. τῶν δὲ
περὶ τὸ δείπνον ἀνειπόντων αὐτὸν βουσιλέα, πάντες ὁμοίως ὄσοι

8 τὴν ὄραν Valesius (ad Ammian. 16 42): libri τῷ ὄρᾶν.
14 ἐπώνυμα] δαίμοσιν ἐπώνυμα Boissonad. Eunap. 1 p. 491 au-
ctore Suida. 15 ἄξειν Stephanus, ἔξειν LP. 19 ἀναστάς P.

specie quidem tenuis opem Constantio laturos in gerendo bello Persico, sed reapse Constantinum nihil tale scientem oppressuros. hi perficientes ea quae imperata fuerant, Constantinum occidunt. (42) hoc modo cum fratrem Constans e medio sustulisset, in subditos cum omni crudelitate grassabatur et omnem intolerabilem tyrannidem excedebat. emptis enim barbaris, quibus esset vultus elegans, et aliis itidem, quos obsidum loco secum haberet, quidvis adversus subditos agendi facultate concessa, veluti qui oculis ad impudicitiam ei gratificarentur, omnes imperio suo subiectas nationes in extrema mala praecipitabat. quae cum aulici moleste ferrent, et ipsum venationis voluptatibus deditum viderent, ducibus usi Marcellino fisci praefecto et Magnentio, cui creditum erat in Iovianos et Herculianos imperium (legionum ea nomina sunt), hoc quodam modo insidias ei moliantur. Marcellinus, qui natalem filii sui se celebraturum diceret, ad epulum cum aliis multos in castris dignitate praestantes tum Magnentium invitat. ea comensatione mediam ad noctem producta, Magnentius quasi rei necessariae causa de mensa surgens, cum perexiguam ad tempus a convivis recessisset, eis se rursus amictum stola regia velut in scena spectandum exhibuit. ibi cum eum convivae regem appellassent, similiter omnes incolae urbis Augustoduni,

τὴν πόλιν Ἀδγουστούδουρον ᾤκουν (ἐν αὐτῇ γὰρ ταῦτα ἐπράχθη) τῆς αὐτῆς ἐγένοντο γνώμης. ἐπεὶ δὲ ἡ φήμη καὶ περαιτέρω διέτρεχεν, ὁ ἐκ τῶν ἀγρῶν ὄχλος ἕξω συνέρρει τῆς πόλεως. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἰλλυριοῖς ἱππέων εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν ἐν Κελτοῖς ταγμάτων ἀποσταλέντες ἀνemiγήσαν τοῖς ἐπὶ ταύτῃ τῇ πράξει συν-5 ειλεγμένοις. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ὁμίλου στρατιωτικοῦ παντὸς οἱ προεσιτώτες εἰς ἕν συνελθόντες, ἐπειδὴ τοὺς ἀρχηγούς τῆς συνωμοσίας ἐκβοήσαντας εἶδον, οὐκ εἰδότες σχεδὸν τὸ πραττόμενον, ἐπεβῶν ἅπαντες, σεβαστὸν ἀνακαλοῦντες Μαγνέντιον. τούτων ὁ Κώνστας αἰσθόμενος ἀποδρᾶναι πρὸς τινα πολίτην ὠρμήθη 10 τοῦ Πυρρηναίου πλησίον ὤκισμένην· Ἑλένη δὲ ταῦτο μὲν τῷ πολιχνίῳ. καταληφθεὶς δὲ ὑπὸ Γαίτωνος, εἰς τοῦτο μετὰ τινῶν ἐπιλέκτων σταλέντιος, ἀγγερέθη, πάσης αὐτὸν βοήθειας ἀπολιπόσης.

43. Μαγνέντιου τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἔχοντος καὶ τῶν ὑπὲρ 15 τὰς Ἄλπεις ἐθνῶν καὶ τῆς Ἰταλίας αὐτῆς κυριεύοντος, τὴν στρατηγίαν τῶν ἐν Παιονίαις στρατοπέδων Βετρανίων ἔχειν ταχθεὶς, ὅτι Μαγνέντιος εἰς βασιλείαν ἤχθη πυθόμενος, εἰς τὴν αὐτὴν ἤλθεν ἐπιδυμίαν καὶ ψήφῳ τῶν αὐτόθι ταγμάτων βασιλεὺς ἀνεδείχθη, καὶ ἐν τῇ Μούρσῃ Παιονίας οὕση πόλει διέτριβε. τούτων 20 οὕτως ἐχόντων Πέρσαι μὲν τὰς τῆς ἐφῶς ἐληΐζοντο πόλεις, καὶ μάλιστα τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, Κωνσταντίος δέ, καὶ ταῦτα τῷ πρὸς αὐτοὺς ἐλαττούμενος πολέμῳ, τοῖς κατὰ Μαγνέντιον

Constan-
tius.

6 ἐνemiγήσαν L.

17 aliis Britanio.

qua haec in urbe gesta sunt, in eandem sententiam veniunt. et quoniam rei fama tendebat ulterius, extra urbem rustica quoque plebs confluebat. per idem tempus quidam Illyricanorum equitum in supplementum Celticorum ordinum missi cum iis se coniunxerunt, qui huius rei causa convenerant. ad summam in unum congressi quicumque cum imperio militibus praeerant, quod coniurationis principes iam proclamasse viderent, ignari prope quid ageretur, exclamabant omnes et Magnentium Augustum appellabant. haec Constantius animadvertens quoddam ad oppidum, propter Pyrenaeum situm, cui nomen esset Helena, profugere conatus est. verum a Gaisone, qui eo nomine cum selectis quibusdam missus fuerat, apprehensus et omni destitutus ope necatus est.

43. Magnentio imperium adepto ac iam in potestate transalpinas nationes et ipsam Italiam habente, Vetricio dux exercituum in Pannoniis, audito Magnentium ad imperium evectum esse, incensus eadem libidine suarum legionum suffragio dictus est imperator, et ad Mursam, quod est oppidum Pannoniae, substitit. hoc rerum statu Persae urbes Orientis et Mesopotamiae praesertim infestis incursionibus vexabant. Constantius autem, licet hoc bello Persis inferior esset, tamen Magnentium et Vetricionem persequi

δμως ἐπεξελθεῖν ἐγνώκει καὶ Βετρανίωνα. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λογιζομένου καὶ ἐν παρασκευαῖς ὄντος, Μαγνεντίου διατρίβοντος ἐν Κελτοῖς, Νεπωτιανὸς ἐξ ἀδελφῆς Κωνσταντίνου τεχθεὶς Εὐτροπίας ὄνομα, συναγαγὼν πλῆθος οὐ καθεστῶτων ἀνθρώπων ἀλλὰ ἑλιστεύει καὶ ἐκδεδιητημένῳ βίῳ τὰ καθ' ἑαυτοὺς παραδόντων, ἔπεισι τῇ Ῥώμῃ βασιλικὸν σχῆμα δεικνύς. Ἀνικίτου δὲ τοῦ παρὰ Μαγνεντίου κατασταθέντος ὑπάρχου τῆς ἀλλῆς τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου τινὰς ἐξοπλίσαντος καὶ τῆς πόλεως ἐξαγαγόντος ὡς δὴ Νεπωτιανῷ πολεμήσοντα, μάχη μὲν ἐγένετο καρτερὰ, τῶν δὲ Ῥωμαίων οἷα δὴ ἀπέλων καὶ ἀσυντάκτων οὐ σὺν πολλῷ πόνῳ τραπεπέτων, φεύγοντας αὐτοὺς ὁ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος Θεασάμενος καὶ ἐπὶ τῇ πόλει δεδιὼς τὰς πύλας ἀπέκλεισεν· οὓς οὐ δυνηθέντας διαφυγεῖν ἐπιδιώξαντες οἱ Νεπωτιανοῦ στρατιῶται πάντας ἀπώλεσαν. ἀλλὰ Νεπωτιανὸν μὲν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἐπέμψας Μαγνέντιος δύναμιν, ἡγουμένου Μαρκελλίνου τοῦ τὴν ἀρχὴν ἐπιτετραμμένου τῶν περὶ τὴν ἀλλήν τάξεων, ὃν μάγιστρον ὀφφικίων καλοῦσιν, ἀνείλε· (44) Κωνσταντίος δὲ ἐκ τῆς ἐφάσ ἐπὶ τὸν κατὰ Μαγνεντίου πόλεμον ἐξορμήσας ᾤθηθαι δεῖν πρότερον τέγγη τινὲ φίλιον ἑαυτῷ Βετρανίωνα καταστῆσαι διὰ τὸ μὴ πρὸς 20 δύο λοιπὸν πόλεμον ἀλλὰ πρὸς ἓνα τύραννον ἔχειν. ἐγένετο δὲ καὶ Μαγνεντίῳ σπουδὴ τὴν φιλίαν ἐπισπάσασθαι Βετρανίονος καὶ σὺν αὐτῷ τὸν πρὸς Κωνσταντίον διαγωνίσασθαι πόλεμον. ἑκα-

S Aurelius Victor Potentianus.

Eutropio et Paeanio 10 6 6.

add post παρὰ P.

20 πόλεμον om P.

Κωνσταντίου LP: corr S ex

5 ἐκδιητημένῳ P.

6 τοῦ

16 ἐπιτετραμμένου LP.

19 φίλον P.

statuit. dum haec secum cogitat et in apparatu totus est, apud Celtas adhuc haerente Magnentio, Nepotianus sorore Constantini genitus, cui nomen Eutropia, collecta multitudine non sanorum hominum, sed latrocinii et luxu perditae vitae deditorum, Romam accessit et imperatorio se habitu spectandum exhibuit. sed cum in eum Anicius, quem Magnentius praefectum praetorii constituerat, quosdam e plebe armasset, et eduxisset urbe cum Nepotiano dimicaturus, acre proelium commissum fuit. Romanis autem ut imperitis et ordinem nullum servantibus non magno labore in fugam actis, praefectus praetorii fugientes conspicatus et urbis periculum veritus portas occlusit. itaque Nepotiani milites hos omnes, ut qui nullam evadendi viam invenire potuissent, trucidarunt. sed Nepotianum Magnentius non multis post diebus exercitu misso duce Marcellino, cui commissum erat in palatinos ordines imperium (Romani magistrum officiorum vocant), interfecit. (44) Constantius autem, ex Oriente profectus ad bellum contra Magnentium gerendum, arte quadam Vetraniorem prius amicitia sibi devincendum arbitratum est, ne cum duobus ei sed uno perduelle dimicandum esset. Itidem Magnentius omnem operam et studium adhibebat, ut amicitiam Vetraniensis impetraret et eo socio susceptum adversus Constantium bellum conficeret.

τέρου τολών κήρυκας περὶ τούτου πρὸς Βετρανίωνα στείλαντος εἶλετο Κωνσταντίῳ θείσθαι μᾶλλον ἢ Μαγνητίῳ. τῶν οὖν Μαγνητίου πρέσβειων ἀναχωρησάντων ἀπράκτων συνελθεῖν εἰς ταῦτὰ τὰ στρατόπεδα Κωνσταντίος παρεκάλει, καὶ σέκμα κοινὸν περὶ τοῦ πρὸς Μαγνητίον προτεθῆναι πολέμου. παραχθέντος δὲ Βε- 5 τρανίωνος τοῖς Κωνσταντίου λόγοις, ἐπὶ βήματός τινος ἐπὶ τούτῳ κατασκευασθέντος ἀνέβησαν. Κωνσταντίος τολών λαχὼν πρῶτος εἰπεῖν διὰ γένους ἀξίωσιν, πανταχοῦ τῶν λόγων τῆς τοῦ πατρὸς ἀνεμίμησε τοὺς στρατιώτας φιλοτιμίας καὶ τῶν ἄρκων οὐδὲ δωμόκασιν, ἧ μὴν εὖνοιαν τοῖς τούτου φυλάξειν παισίν, ἤξλου τε 10 μὴ περιδεῖν ἀθῶν ἀναχωροῦντα Μαγνητίον, Κωνσταντίου παιδὸς ὄντα φονέα, μεθ' οὗ πολλοὺς πολέμους διεπόνησαν καὶ μεγίσταις ἐτιμήθησαν δωρεαῖς. τούτων ἀκηκόες οἱ στρατιῶται, προκατειλημμένοι τε δώροις ἄδροις, τὰ κίβδηλα τῆς βασιλείας ἐξεβόησαν ἐκκαθαίρεσθαι, καὶ ἅμα Βετρανίωνα τῆς ἐσθῆτος ἐκ- 15 δύσαντες κατήγαγον ἐκ τοῦ βήματος ἰδιώτην. Κωνσταντίος δὲ οὐδὲν ἄχαρι παθεῖν αὐτὸν συγχωρήσας ἐδίδου βλον αὐτῷ διατρέβοντι κατὰ τὴν Βιθυνίαν ἀρκοῦντα. καὶ βιοὺς ἐν ταύτῃ χρόνον οὐκ ἔχων ἔτι πράγματα τετελεύτηκε.

45. Τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς κατὰ Βετρανίωνος ἀπάτης εἰς 20
 a. 351 ἔργον ἐκβάσσης, ἐπὶ Μαγνητίον ἱλαύνων Κωνσταντίος Γάλλον, ὄντα τοῦ θείου παιδα, Ἰουλιανοῦ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαν-

11 μῆ] μήτε libri.

itaque cum uterque legatos ad Vetraniorem hoc nomine misisset, ille Constantio quam Magnentio maluit assentiri. ubi rebus infectis Magnentii legati discessissent, Constantius petebat ut in unum copiae cogerentur, et publicum de gerendo contra Magnentium bello consilium haberetur. Vetraniore Constantii verbis decepto, quoddam in tribunal hac ipsa de causa paratum ascenderunt. Constantius, priorem dicendi locum ob generis dignitatem nactus, nulla non orationis parte militibus liberalitatem paternam ad animum revocare cum iis sacramentis, quibus sancte promississent omni se benevolentia filios ipsius complexuros; simul petere ne committerent, ut impune Magnentius evaderet, qui Constantini filium occidisset, quocum multa bella confecissent et a quo muneribus affecti maximis essent. haec ubi milites audivissent, opimis iam ante donis occupati, adulterinos imperatores expurgandos esse clamarunt. simul exutum purpura Vetraniorem tribunali detraherunt, ut privatus viveret. Constantius autem, nihil passus in illum designari gravius, in Bithynia vitam exigenti sumptum pro victu necessarium assignavit. ubi cum ad tempus aliquod superstes fuisset negotiis et curis solutus, rebus humanis excessit.

45. Hoc modo cum dolus adversus Vetraniorem reipsa successisset, Constantius in Magnentium copias ducens Gallum patrii filium, germanum eius Iuliani fratrem qui secundum haec imperavit, Caesarem appellat, eidem

τος ἀδελφὸν ὁμοπάτριον, Καίσαρα καθίστησι, καὶ Κωνσταντίαν αὐτῷ κατεγγνήσας τὴν ἀδελφὴν, εἴτε τοῖς Περσῶν πολέμοις ἀντιστησόμενον, εἴτε, ὅπερ ἦν ἀληθές, πρόφασιν τῆς αὐτοῦ βουλόμενος εὐρεῖν ἀναιρέσειως· μόνοι γὰρ ἔτυχον αὐτός τε καὶ ὁ 5 ἀδελφὸς ἐκ τοῦ Κωνσταντίου γένους περιλειφθέντες, τῶν ἄλλων πρὸς αὐτοῦ πάντων ἀνηρημένων, ὡς διεξήλθομεν ἤδη. τούτῳ μὲν οὖν τὸ τοῦ Καίσαρος ἐπιτίθησι σχῆμα, Λουκιλλιανῷ δὲ τὸν πρὸς Πέρσας ἐπιτρέψας πόλεμον αὐτὸς ἐπὶ Μαγνέντιον ἐχώρει, καὶ τὰ Βητρανίου στρατόπεδα τοῖς οὖσιν αὐτῷ συμπααραλαβών. 10 καὶ Μαγνέντιος δὲ μείζοσι παρασκευαῖς ἐγνωκὼς ἀπαντῆσαι, Λεκέντιον γένει συναπτόμενον ἐπὶ φυλακῇ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἐθνῶν ἀναδείκνυσι Καίσαρα. τῶν δὲ στρατοπέδων ἐν Παιονίαις συνδραμόντων καὶ περὶ Μοῦρσαν πόλιν ἀλλήλων ἐγγὺς γενομένων, ἐν τοῖς περὶ τὰ Ἄδρανα τέμπεσι καθίσας ὁ Μαγνέντιος λόχον 15 ἐπιπέμπει τινὰ τοῖς Κωνσταντίου στρατηγοῖς ἄγγελον, τὴν πορείαν ἀναβαλλόμενον, ὅπως ἂν Σισκίαν οἱ ἐναντίοι καταλάβωσιν· ἐν ταύτῃ γὰρ αὐτόν, ὡς ἀναπεπταμένα πεδία ἐχούσῃ, μάχην συνάψειν. ταῦτα Κωνσταντίος ἀκούσας, καὶ περιχαρῆς τῇ ἀγγελίᾳ γενόμενος, εἰ μέλλοι τῇ ἵππῳ πλεονεκτῶν ἐν ἵππουσίοις 20 πολεμήσειν χωροῖς, ἐξάνεστησεν ὡς ἐπὶ Σισκίαν τὸν στρατόν. προῖοῦσι δὲ αὐτοῖς ἀνόπλοις καὶ ἀσυντάκτοις (οὐδὲ γὰρ ἠλιζόντι τῶν ἰσομένων) ἐπιπεσόντες οἱ κατὰ ἐνέδραν τοῖς τέμπεσι καθίσαντες λόχοι, καὶ λίθοις ἄπαντας ὡς εἰπεῖν καταχώσωντες, τῆς

1 *Ammiano Constantina.* 5 *Κωνσταντίου P.* 15 *τινὰ add P.*
 16 *ἀν] ἀν εἰς libri.* 19 *ἐν om P.* 22 *ἐνεδραν P.* *προ-*
καθίσαντες P.

sorore Constantia desponsa, sive ut Persis resisteret, sive, quod verum erat, ut occasionem eius interficiendi reperiret: nam solus hic cum fratre de Constantini genere superabat, aliis omnibus iam adeo necatis, ut commemoravimus. hoc igitur cultu Caesaris ornato, et Lucilliano commisso bello Persico, contra Magnentium ipse pergebat, Vetricianus ad suas adiunctis copiis. Magnentius quoque maiori apparatu occurrendum ratus, Decentium propinquum suum, ut praesidio transalpinis nationibus esset, Caesarem declarat. posteaquam exercitus in Pannoniis convenissent, et iuxta Mursam oppidum ad se in vicem propius accessissent, Magnentius ad eas fauces quae Adranis adiacent collocatis insidiis ad Constantii duces nuntium mittit, qui eius itineri moram iniiceret, ut hostes Sisciam venire possent; quo loco Magnentium proelii copiam facturum aiebat, ut qui patentes campos haberet. his auditis Constantius, eoque nuntio non mediocriter laetatus, quod idoneis equitatu locis dimicaretur esset, qui copiis equestribus hostem superaret, castra Sisciam versus movet. in eius milites, qui et inermes et nullis servatis ordinibus incederent, nec id vererentur quod futurum erat, cum irruisent eae cohortes quae insidiarum causa fauces insederant, omnes prope la-

περαιτέρω διαβάσειως ἀπεκάλυσαν. (46) πολλῶν δὲ πεσόντων Μαγνέντιος μὲν ἐπὶ τοσοῦτω πλεονεκτήματι μεγαλαυχούμενος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, οὐκ ἠνείχετο τῆς ἐπὶ πλεῖον τοῦ πολέμου τριβῆς, ἀλλὰ ἐπὶ Παιονίαν ἐχώρει, καὶ παραγενόμενος ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Πετοβίου πεδίοις, ἅτινα μέσα τέμνων Ἀρᾶος ὁ ποταμός, 5 Νωρικὸς καὶ Παίονας παραμείψας, ἐπὶ τὸν Ἰστρὸν ἐκδίδωσιν, ἐπὶ Παίονας ἤλαυνε, Σιρμίου πλησίον συνάψαι τὴν μάχην διανοούμενος. φασὶ δὲ ὡς τῆς μητρὸς αὐτῷ ταύτην ἀπαγορευούσης τὴν ὁδὸν καὶ κελουούσης ἐπὶ Ἰλλυριοὺς διαβαίνειν ἠπειθήσει, καὶ ταῦτα μάντιν ἀληθῆ ταύτην εἶναι πολλαῖς προλαβούσαις προρρή- 10 σεσι πεπεισμένος. ἀλλὰ Μαγνεντίου διανοουμένου πότερον χρῆ γεφύρα περαιωθῆναι τὸν Σάον ποταμὸν ἢ ζευῆσαι πλοῖα καὶ ταύτη διαβιβάσαι τὸ στράτευμα, Κωνσταντίος ἐκπέμπει Φίλιππον, τῶν ἐν μεγίστοις ἀξιώμασιν ἄνδρα καὶ φρονήσει προέχοντα, τῷ μὲν προφανεῖ περὶ σπονδῶν καὶ εἰρήνης διαλεξόμενον, τοῖς δὲ ἄλλ- 15 θέσι τὴν Μαγνεντίου πολυπραγμονήσοντα δύναμιν, καὶ ἦν ἔχει περὶ τὸν πόλεμον ἔννοιαν, καὶ ποταμοῖς ὁδοῖς χρῆσθαι διανοεῖται. ὁ δὲ ἐπειδὴ πλησίον ἦν, συνήντησε Μακελλίνῳ μεγίστην παρὰ Μαγνεντίῳ δύναμιν ἔχοντι, καὶ σὺν αὐτῷ πρὸς Μαγνέντιον ἦει. συναγαγὼν τοῖσιν εἰς ἐκκλησίαν τὸ στράτευμα, λέγειν ἐκέλευε 20 Φίλιππῳ τὴν αἰτίαν δι' ἣν παραγέγυεν. ὁ δὲ πρὸς μὲν τὸ στρατόπεδον ἔλεγεν ὡς οὐ προσήκει Ῥωμαίοις ὄντας ὑπηκόους κατὰ

5 Πετοβίου Η: LP κατὰ κίον, L margo ποτακίον.

9 κωλουούσης vulgo: corr R.

10 μάντιν] μὲν τινα P.

11 χρῆ γεφύρα]

libri γεφύρα.

pidibus obrutos ulterius transire prohibuerunt. (46) compluribus caesis, Magnentius ob rem tam bene gestam magnopere se iactans, sumptis secum copiis, bellum diutius extrahi non patitur, sed in Pannoniam contendit. cumque pervenisset ad situs ante Petobium campos, quos medios Dravus amnis intersecans, Noricos et Pannonios praeterlapsus, in Istrum semet exonerat, in Pannonios militem ducit, quod prope Sirmium manum cum hoste conserere cogitaret. aiunt autem Magnentium matri, quae illi hoc itinere interdiceret et transitum ad Illyrios iuberet, non paruisse, quanquam de multis superiorum temporum praedictionibus eam veram vatem esse persuasum haberet. interea deliberante Magnentio Savumne fluvium ponte facto transiiceret, an iunctis navigiis ita militem transportaret, Philippum Constantius ablegat, unum ex iis qui maximis in dignitatibus erant constituti, et prudentia praestantem, specie quidem tenuis de foedere ac pace collocuturum, reapse vero Magnentii copias curiosius exploraturum, et quodnam ipsius de summa belli consilium esset, quibusve cogitaret itineribus uti, pervestigaturum. cum prope Philippus a castris abesset, Marcellinum obvium habuit, hominem maximae potestatis apud Magnentium, et cum hoc ad Magnentium accessit. is convocatis ad concionem militibus Philippum causam edicere iubet ob quam advenisset. tum ille ad exercitum quidem dicere non ipsos decere, Romanis

Ῥωμαίων πόλεμον ἄρασθαι, καὶ μάλιστα Κωνσταντίνου παιδὸς βασιλεύοντος, μεθ' οὗ πολλὰ κατὰ βαρβάρων ἔστησαν τρόπαια, πρὸς δὲ Μαγνέντιον ὡς δέοι μνήμην ἔχειν αὐτὸν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τε καὶ τοῦ αὐτοῦ γονέας εὐεργεσιῶν· 5 δεδέχθαι γὰρ ὑπ' ἐκείνου καὶ μεγίστων ἡξιώσθαι τιμῶν. καὶ ταῦτα διεξιελθὼν παραχωρῆσαι μὲν ἦται Μαγνέντιον Ἰταλίας, ἔχειν δὲ τὰ ὑπὲρ τὰς Ἄλλεις ἔθνη καὶ τούτων ἄρχειν ἀπάντων. (47) ταῦτα ῥηθέντα παρὰ Φιλίππου μικροῦ δεῖν ἔπαν τὸ στρατεύμα συνετάραξεν. ἐφ' οἷς ἠρρωδήσας ὁ Μαγνέντιος, καὶ σὺν 10 πολλῷ πόνῳ καταστήσας τοὺς στρατιώτας εἰς τὸ λέγειν τι βουλόμενον αὐτὸν ὑπομῆναι, τὴν μὲν εἰρήνην ἀσμενίξειν καὶ αὐτὸς ἔλεγε, λύνειν δὲ τέως τὴν ἐκκλησίαν ἐκέλευεν, ἄχρις ὅτε τὸ πρακτέον σκοπήσας, ἣν ἔχει περὶ τούτων γνώμην τῇ ὑστεραία μηνύσειεν. ἐπὶ τούτῳ τῆς συνόδου λυθείσης Μαρκελλίνος μὲν ἐδέ- 15 χετο Φιλίππον ὡς ἐπιξενωθησόμενον αὐτῷ, Μαγνέντιος δὲ καθ' ἑαυτὸν ἔστρεφε γνώμην, πότιρον χρῆ Φιλίππον ἄπρακτον ἀπέμειπεν ἢ κατέχειν παρ' ἑαυτῷ, τὸν ἐπὶ τοῖς πρέσβεσι πατοῦντι Θεσμὸν. τέως δὲ τοὺς λοχαγούς καὶ δεκαδάρχας, καὶ ὅσοι ταῖς τάξεσι τῶν στρατιωτῶν ἐφροστῶσιν, ἐδόκει δειπνίσσειν αὐτῷ, καὶ 20 παρὰ τὸ δεῖπνον ἦν εἶχε γνώμην ἐκφῆναι. πρῶξας δὲ τοῦτο, γενομένης ἡμέρας αὐθις τὸ στρατεύμα συναγείρας, ὅσα Κώνστας εἰς ἀποδοῦς ἐπαρῶνῃσε διεξῆει, καὶ ὅπως οὐκ ἐνεγκόντες τὸ μέγε-

12 τέως εἰς τὴν P.

20 non minus recte legeris ἔχει. S.

subiectos, adversus Romanos arma gerere, praesertim imperante Constantini filio, quocum multa de barbaris tropaea statuissent: ad Magnentium vero, par esse, Constantini memoriam coleret, et eorum beneficiorum quibus et ipsum et parentes ipsius affecisset. nam ab eo in fidem et clientelam receptum esse maximosque consecutum honores. quibus expositis postulabat ut Italia Magnentius cederet ac transalpinas nationes retineret, eisque cum imperio praeesset universis. (47) haec a Philippo dicta prope totum conturbaverunt exercitum. quapropter in metum coniectus Magnentius, multoqne labore permotis militibus ut se conantem aliquid proloqui tolerarent, se quoque pacem amplecti dixit; simulque concionem dimitti iussit interea, dum ipse, considerato quid agendum esset, sententiam hac de re suam postridie iudicasset. concione dimissa, Marcellinus Philippum excipit uti quocum ius hospitii constituturus esset. Magnentius autem secum ipse disputabat an Philippus infecta re dimittendus esset, an iure legatorum violato retinendus. interim cohortium praefectos et decuriones, et quotquot militum ordinibus cum imperio praeerant, visum est adhibere cenae ac inter cenandum sententiam animi declarare. quod cum fecisset, ac postridie milites iterum convocasset, quaecumque Constans in eos per temulentiam admisisset commemorabat, simul adiciens, milites ipsos, non ferentes magnitudinem facinorum

Zosimus.

θος ὢν εἰς τὸ πολίτευμα παρηγόμει πάντες ἐπὶ τὸ κοινῇ λυστα-
 λοῦν ὤρμησαν, ἐλευθερώσαντες δὲ πονηροῦ θηρίου τὰς πόλεις
 αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἐπέθηκαν ἄκοντι. (48) ταῦτα λέγοντος
 ἐξανέστησαν ἅπαντες εἰς τὸ πολεμεῖν, καὶ παραχρῆμα τὰς ὀπλί-
 σεις ἀναλαβόντες ὤρμησαν ἐπὶ τὸ περαιωθῆναι τὸν Σάον. ἀπαγ-5
 γειλάντων δὲ τῶν κατασκόπων τὴν ἔφοδον, οἱ Σισκίαν τὴν πόλιν
 φυλάττοντες ἐπικειμένην τῇ ὄχθῃ τοῦ Σάου τοὺς μὲν κατηκόντιζον
 ἐπιβῆναι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ βυλομένους, τοῖς δὲ ἀνθίσταντο
 τὴν γέφυραν διαβαίνειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς πολλοὺς μὲν κατασφα-
 γῆναι, πλείους δὲ ὑπὸ ἑαυτῶν ὠθουμένους καὶ τῶν ἐναντιῶν εἰς 10
 τὸν ποταμὸν ἔμπεσεῖν. φόνου δὲ γενομένου πολλοῦ καὶ τῶν μὲν
 ἐν τῷ φεύγειν τῆς τοῦ ποταμοῦ γεφύρας ἀποπιπτόντων, τῶν δὲ
 σὺν τόνῳ πολλῶ διωκόντων, εἰς ἕσχατον ἔλθων ὁ Μαγνέντιος
 κακοῦ τοιαύδε μηχανησάμενος τὸν ἐνεστῶτα διαδρᾶναι κίνδυνον
 οἶός τε γέγονε. πῆξας ἐν τῇ γῇ τὸ δόρυ, καὶ τῇ δεξιᾷ νέσσας 15
 τοῖς ἐναντιοῖς ὡς δὴ τι βουλόμενος εἰπεῖν εἰρηναῖον, ἐπειδὴ τὴν
 ἀκοὴν εἶδεν ὑπέχοντας, οὐ δίχα τῆς τοῦ βασιλέως κελεύσεως ἔφη
 τὸν Σάον ἐθελῆσαι περαιωθῆναι, Φιλίππου δὲ εἰπόντος χρῆναι
 τὴν Ἰταλίαν αὐτὸν καὶ Νωρικὸς ἀπολιπόντα τὴν Ἰλλυρίδα κατα-
 λαβεῖν καὶ ἐν ταύτῃ τοὺς περὶ τῶν σπονδῶν ποιήσασθαι λόγους. 20
 τούτων ἀκηκοὺς τῶν λόγων Κωνσταντίος ἀπέστησε μὲν τῆς διώ-
 ξεως τοὺς οἰκείους, ἐνεδίδου δὲ Μαγνεντίῳ τὴν ἑαυτοῦ στρατιάν
 εἰς τὰ μεταξὺ Νωρικοῦ καὶ Παιονίας καὶ Μυσίας καὶ Δακίας πε-

10 καὶ om P.

17 ἐπέχοντας P.

20 τῶν om P.

quibus ille rem publicam per scelus et iniuriam vexasset, omnes ad id pro-
 gressos fuisse quod expediret publice. civitatibus autem dira bellua libera-
 tis; invito sibi ab eis oblatum imperium. (48) haec cum proferret, omnes
 ad bellum persequendum consurgere, statimque captis armis ad transiicien-
 dum Savum progredi. quorum adventum cum speculatores nuntiassent,
 quotquot erant in oppidi Sisciae praesidio, quod in ripa Savi situm est,
 alios in ripam fluminis adscendere volentes telis configebant, aliis pontem
 transire conantibus resistebant, ita quidem ut multi trucidarentur, plures
 partim ab se ipsis partim ab hostibus impulsim in fluvium praecipitarentur.
 ingenti caede facta, cum inter fugiendum illi de fluminis ponte caderent, hi
 magno cum impetu persequerentur, Magnentius in summum discrimen ad-
 ductus huiusmodi machinatione praesens evitare periculum potuit. hasta in
 terram defixa, cum nutu dextrae significasset hostibus se de pace quid agere
 velle, ubi aures sibi praeberi vidit, non imperatoris iniussu Savum se trans-
 ire voluisse inquit, sed a Philippo monitum, Italia Noricisque relictis
 Illyricum peteret atque ibi de foedere ageret. his auditis Constantium suos
 a persequendo revocat, et Magnentio facultatem concedit ut exercitum suum
 ad campos inter Noricum Pannoniam Moesiam Daciamque situs traduceret,

δία μεταστῆσαι, τῶν μὲν δυσχωριῶν ἀπαλλαγῆναι βουλόμενος,
 ὡς δὲ τῇ ἵππῳ πλεονεκτῶν ἐν ἵππασίμοις αὐτὸν καταπολεμῆσαι
 χωρίοις. ἐκβύσσης δὲ τῆς σκέψεως εἰς ἔργον αὐτῷ, τόπον ἐπιτή-
 5 θειον εἰς τὸ πληρῶσαι τὸ σπουδαζόμενον ἐνόμισεν εἶναι τὴν Κί-
 5 βάλιν, ἐν ἧ καὶ Κωνσταντῖνος μάχην Λικινίῳ συνάψας ἐνίκησε
 κατὰ κράτος. Θέσιν γὰρ ἐχοῦσης τῆς πόλεως οἷαν ἀφηγεύμενος
 τὰ τότεπραχθέντα διεξῆλθον, μέρος μὲν τοῦ στρατεύματος εἶχεν
 ἐν ταύτῃ, χάρακα δὲ μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ τὴν πόλιν ἔχοντος
 καὶ τοῦ μέχρι τοῦ Σάου ποταμοῦ πεδίου κατασκευάσας, πᾶν μὲν
 10 ὅσον οὐ διεξῶστο τῷ ποταμῷ τάφρῳ βαθεῖα καὶ χάρακι πυκνῷ
 περιέβαλεν, ὅσον δὲ ὁ ποταμὸς περιεῖχε ναυσι συμπλακεισῶν ἀλ-
 λήλαις ἐγεφύρωσε, διαλύων τὴν γέφυραν, ὅποτε δοκοῖη, καὶ πά-
 λιν ῥᾶστα συνάπτων. ἐν τούτῳ σκηναὶ τῷ πλήθει πηξάμενος,
 καὶ βασιλικὴν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ κατασκευάσας σκηνήν, τῶν εἰς
 15 μέγεθος καὶ κάλλος ἐξησχημένων πόλεων κατ' οὐδὲν διαλλάττου-
 σαν ἀνδείξει. τῶν δὲ ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν βασιλέως δευτερο-
 ποιούντος εὐωχουμένων, μόνοι Λατῖνος καὶ Θάλασσος, τὰ πρῶτα
 παρὰ βασιλεῖ φέροντες, τῆς θούνης οὐ μετείχον, Φιλίππου πε-
 φροντικότες, ὃν ἐπὶ πρεσβείᾳ πρὸς αὐτὸν σταλέντα Μαγνέντιος
 20 εἶχεν.

49. Ἀλλὰ τοῦτο βουλευομένων αὐτῶν ἦκε Τιτιανός, εἰς
 τῶν ἀπὸ τῆς ἐν Ῥώμῃ συγκλήτου βουλῆς, λόγους ἀπὸ Μαγνεν-

11 περιεῖχε Stephanus: παρῆς LP. 16 ἀντίδειξ P. ταξιαρ-
 χῶν libri.

quod impeditis istis locis liberari cuperet, et cum hoste In agris equitatuſi op-
 portunis configere equestribus ipse copiis superior. id consilium cum ei suc-
 cessisset, locum peridoneum ad efficiendum id quod tanto cupiebat opere ar-
 bitratus est Cibalim, ubi Constantinus quoque Licinium summis viribus
 conserto proelio superaverat. nam cum is sit eius oppidi situs, quem id
 temporis gesta commemorans exposui, partem exercitus habebat in oppido;
 yallogue inter collem qui oppidum continet et planitiem ad Savum usque flu-
 vium pertinentem excitato, quicquid flumine cinctum non esset, profunda
 fossa densoque vallo communivit, quicquid autem flumine clauderetur, id
 ponte facto ex navigiis inter se connexis stravit, ita ut pontem pro arbitrio
 solveret et eundem nullo rursus negotio iungeret. hic et tabernacula militum
 vulgo fixit et regium loco maxime medio tentorium construxit; adeoque ut
 haec castra oppidis eximia magnitudine atque elegantia ornatis nulla sui parte
 cederent effecit. cum autem suis epulum daret imperator, et ordinum duces
 atque cohortium cenae adhiberentur, soli Latinus et Thalassus, qui princi-
 pem locum apud imperatorem obtinebant, convivio non intererant, de Phi-
 lippo solliciti, quem Magnentius legationis missum nomine secum habebat.

49. Dum illi de hoc consultant, venit Titianus, e patrum Romae con-
 scriptorum numero, superbas a Magnentio voces perferens; ac multis con-

τιου φέρων ὑπερηφάνους, ὃς κατὰ Κωνσταντίνοσ καὶ τῶν ἕξ αὐ-
 τοῦ γεγονότων ἄτοπα πολλὰ συμφορήσας, καὶ τὴν τῶν πόλεων
 ἀπώλειαν τῇ περὶ τὴν ἀρχὴν ἀναθεὶς ἐκμελεῖα, τῆς ἀρχῆς ἐκλευέν
 ἔκοσῆται Μαγνητίῳ Κωνσταντίον, εἰ ζῆν αὐτῷ μετ' ἀσφαλείας
 συγχωρήσειεν ἀγαπῶντα. τοῦ δὲ θεόν τε καὶ δικὴν αἰτήσαντος⁵
 γενέσθαι τιμωροῦς τοῦ Κωνσταντος φόνου, σὸν αὐτοῖς τε πολε-
 μήσειν εἰπόντος, Τιτιανὸς μὲν πρὸς Μαγνητίον ἐπανίεναι συνε-
 χωρεῖτο, καὶ ταῦτα Φιλίππου παρ' ἐκείνῳ μεμενηκότος, Μαγνη-
 τιος δὲ προαγαγὼν τὸν στρατόν, Σισκίαν ἐλὼν ἕξ ἐφόδου κατέ-
 σκαψεν, ἐπελθὼν δὲ πάντα τὰ περὶ τὸν Σάον χωρία καὶ λειαν¹⁰
 πλειστην ἀπαγαγὼν ἐπὶ τὸ Σίρμιον ἤλαυνεν, ἀμαχητὶ καὶ ταύτην
 αἰρήσειν οὐόμενος. διαμαρτιῶν δὲ τῆς ἐγχειρήσεως (ἀπεκρούσθη
 γὰρ ὑπὸ τε τοῦ πλήθους τῶν οἰκητόρων καὶ τῶν ἐπιτεταγμένων
 τὴν πόλιν φυλάττειν στρατιωτῶν) ἐπὶ τὴν Μοῦρσαν ἐχώρει ἅμα
 τῇ δυνάμει πάση. τῶν δὲ κατὰ τὴν πόλιν ἀποκλεισάντων αὐτῷ¹⁵
 τὰς πόλιν καὶ εἰς τὰς ἐπάλλξεις ἀναβάντων ἠπόρει περὶ τὸ πρα-
 κτέον ὁ Μαγνητίος, οὔτε μηχανὰς ἔχων οὔτε ἄλλως πλησιᾶσαι
 τῷ τελεῖν δυνάμενος· κατηκοντίζετο γὰρ βέλεις τε καὶ λίθοις ὑπὸ
 τῶν ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων μαχομένων. ἐπεὶ δὲ καὶ Κωνσταντίῳ τὰ
 περὶ τῆς πολιορκίας ἠγγέλθη, μετὰ πάσης ἑξαναστὰς τῆς δυνά-²⁰
 μεις παρεγένετο βοηθήσων τῇ πόλει κινδυνευούσῃ, παραμείψας
 Κίββαλιν καὶ γῆν ἕπασαν δσπν ὁ Δραῦος παραρρεῖ ποταμὸς.

50. Μούρση δὲ πλησιᾶσας ὁ Μαγνητίος πῦρ προσῆγε

21 παραμείψας δὲ P.

tumeliosis in Constantinum et filios eius congestis, et urbium interitu ad ho-
 rum in gubernatione socordiam relato, Constantium imperio cedere Magnen-
 tio iussit, et aequi bonique facere, si vel de vitae securitate ei cavisset. at
 ille precatus deum atque Vindictam, interempti Constantis ultores essent,
 his se locis bellum gesturum ait. atque ita Titiano potestas ad Magnentium
 redeundi facta fuit, licet Philippus apud illum detentus haereret. Magnen-
 tius eductis copiis Sisciam primo captam impetu delevit. cumque loca pro-
 pter Savum omnia invasisset, maximamque praedam egisset, Sirmium du-
 xit, eo quoque citra pugnam potiturum semet existimans. sed hoc conatu
 frustratus (quippe tam ab incolarum multitudine repulsus fuit quam a militi-
 bus, quibus datum fuerat urbis negotium) Mursam universis cum copiis con-
 tendit. cum autem ii qui erant in urbe portas occlusissent, et in propugna-
 cula successissent, Magnentius quo pacto rem aggrederetur animi dubius
 haerebat, qui neque machinas ullas haberet nec alia ratione murum subire
 posset. tellis enim saxisque petebatur ab iis qui de pinnis pugnabant. itidem
 fama obsidionis ad Constantium perlata, universis ille cum copiis opem urbi
 periclitanti laturus accessit, cum et Cibalam et universam regionem, per
 quam Dravus amnis labitur, a tergo reliquisset.

50. Interim Magnentius, suis Mursae propius admotis, ignem portas

ταῖς πύλαις, ὡς ἂν τοῦ καλύπτοντος τὰ ξύλα σιδήρου δαπανηθέντος εἴξαντι τῷ πυρὶ τὴν εἰς τὴν πόλιν εἰσόδον ἀναπετάσαι τῷ στρατῷ. τοῦτο μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἔργον οὐκ ἤχθη, τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους ὕδατι πολλῷ κατασβεννύντων τὸ πῦρ· τὸν δὲ Κωνσταντῖον προσαγαγόντα τῇ Μούρσῃ πυθόμενος ἕτερόν τι μηχανῆται τοιάνδε. στάδιον ἦν τι πρὸ τῆς πόλεως τῶν ἀφορισθέντων ἄνωθεν τῇ τῶν ὀπλομάχων ἀμίλλῃ, πανταχόθεν ὕλαις ἀμφηρεφές. τούτῳ Κελτῶν φάλαγγας τέσσαρας ἐναπέκρουσεν, ἐγκλευσάμενος, ἐπειδὴν ἐπισταμένου Κωνσταντίου μέλλοι πρὸ τῆς πόλεως συνά-
 10 πτεισθαι μάχῃ, τοῖς ἐναντίοις ἐπέλθειν ἀδοκίτοις, ὥστε αὐτοὺς ἐν μέσῳ ληφθέντας πανωλεθρία διαφθαρήναι. τούτου δὲ τοῖς ἐφιστῶσι τῷ τείχει γνωσθέντος εὐθὺς ὁ Κωνσταντῖος Σκολιδῶων καὶ Μανασδὸν τοὺς ταξιάρχας ἐξέπεμπεν· εἰ δὲ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς τεταγμένους ὀπλίτας τε καὶ τοξότας ἀριστήντην ἐλόμενοι τὰς θύ-
 15 ρας τοῦ σταδίου πάσας ἀπέκλεισαν, ἀπολαβόντες δὲ τοὺς ὑπερκείμενους τούτου βαθμοὺς πανταχόθεν τε τοὺς ἐν τῷ σταδίῳ κυκλώσαντες κατετόξευσαν. ἐπεὶ δὲ τινες αὐτῶν ἐπιθέντες τὰ σάκη ταῖς κεφαλαῖς ἐπιεράθησαν τοῦ σταδίου διαρρηῆσαι τὰς θύρας, ἁμοῦ συμπεσόντες καὶ τούτους βέλεσι τε βάλλοντες καὶ θείνοντες ξίφει
 20 διέμειναν, ἄχρις ὅτε διέφθειραν ἅπαντας. τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς Μαγνητίου διαπεσούσης ἐπιβουλῆς καὶ τῆς ἐνέδρας εἰς τὸνναντίον αὐτῷ περιστάσης, εἰς ταῦτὸν ἀμφοτέροις γενόμενα τὰ στρατεύματα συνέπιπτεν ἀλλήλοις ἐν τῷ πρὸ τῆς Μούρσης πεδίῳ. μάχης τε

2 τὴν post εἰς add S. ἀναπετάσαιεν L. 9 πρὸ] τοῖς
 πρὸ P. 19 κτείνοντες L.

intulit, ut ferro consumpto, quod ligna tegeret, exercitui aditum in urbem igni patefactum aperiret. verum hoc ei non successit, cum ii qui consistebant in moenibus ignem magna vi aquae restinguerent. at ubi Constantium propius a Mursa iam abesse comperisset, aliud quiddam huiusmodi molitur. erat ante urbem stadium quoddam, attributum superiori memoria eorum certaminii qui se armati exercebant, ab omni parte silvis opacum. in eo cum quattuor Celtarum cohortes abdidisset, iussit ut posteaquam adductis a Constantio copiis ante oppidum pugna consereretur, hostes inopinatos adirentur, ita ut intercepti ad internecionem usque delerentur. ea re ab iis cognita qui stabant in oppidi muris, statim Constantius Scolidoam et Manadum tribunos ablegavit. hi selectissimis quibusque tam gravis armaturae militibus quam sagittariis ex toto militum numero, qui sub illorum erat imperio, secum sumptis omnes stadii portas obsederunt. cumque stadii gradus superiores occupassent, et undique milites qui erant in stadio cinxissent, sagittis eos conficiebant. illorum vero nonnullis, sublatis in capita scutis, stadii portas perfringere conatis, impetu pariter in eos facto tela conicere gladiisque ferire non desinebant, donec universos interemissent. hoc modo cum irrita cecidisset Magnentii fraus et insidiae diversam ab opinione ipsius eventam habuissent, congressi exercitus in planitie; quae ante Mursam est,

γενομένης οἷα σχεδὸν ὄσπῳ πρότερον ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ φαίνε-
ται γεγονοῦσι, πίπτουσι μὲν ἐξ ἑκατέρου πλείστοι, (51) Κων-
σταντίος δὲ θεασάμενος ὡς ἐμφυλίου τῆς μάχης οὔσης οὐδὲ τὰ
τῆς νίκης ἐκβήσεται κατὰ νοῦν αὐτῷ, τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων
τοσοῦτον ἐλαττουμένων καὶ τοῖς πανταχόθεν ἐπικειμένους βαρβά- 5
ροις μετὰ τῶσαύτην φθορὰν ἀντέχειν οὐ δυναμένων, εἰς ἔννοιαν
ἦλθε τοῦ σπονδαῖς τιολὸν καὶ συμβάσει καταλῦσαι τὸν πόλεμον.
ταῦτα δὲ αὐτοῦ τῶν στρατοπέδων ἔτι συμπεπλεγμένων ἀλλήλοις
λογιζόμενος, πρὸς μείζονα λύσσαν ἐπαρθέντες οἱ Μαγνητικῶν συν-
αγωνιζόμενοι οὐδὲ νυκτὸς μαχομένοις αὐτοῖς ἐπελθούσης ἐπαύ- 10
σαντο, ἐπέμεινάν τε αὐτοὶ γε οἱ στρατηγοὶ στρατιωτῶν ἔργα πλη-
ροῦντες καὶ τοῖς καθ' ἕκαστον στρατιώταις ἐπικεῖσθαι τοῖς ἐναν-
τίοις ἐγκεινόμενοι. καὶ τῶν Κωνσταντίου δὲ στρατηγῶν εἰς ἀνά-
μνησιν τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς Ῥωμαίων δόξης ἐπανελθόντων, νυ-
κτὸς τε βαθείας οὔσης, ἔπαιον ἀλλήλους δόρασι τε καὶ ξίφεσι 15
καὶ παντὶ τῷ προσπίπτοντι καὶ εἰς χεῖρας ἰόντι· καὶ οὔτε τὸ
σκότος οὔτε ἕτερόν τι τῶν εἰωθόντων ἀνακωχῆν πολέμου ποιεῖν
ἔπαυσε τὰ στρατόπεδα τοῦ φρονῶν κατ' ἀλλήλων καὶ ἐν εὐτυχί-
ματι μεγίστῳ ποιεῖσθαι τὸ σὺν ἀλλήλοις ἕπαντας ἄρδην ἀποθα-
νεῖν. τῶν δὲ στρατηγῶν ἀνδρίας καὶ ἀρετῆς ἔργα κατὰ τὴν μά- 20
χην ἐπιδειξαμένων μέγιστα, πίπτουσιν ἄλλοι τε καὶ Ἀρκάδιος ὁ
τοῦ τάγματος τῶν Ἀβούλων ἡγούμενος καὶ Μενέλαος ὁ τῶν ἐξ
Ἀρμενίας ἵπποτοξοτῶν ἄρχειν τεταγμένος.

manus conserere. cumque proelium eiusmodi committeretur quale nullum fere prius hoc bello pugnatum fuisse videtur, utrinque plurimi ceciderunt. (51) Constantius autem conspicatus se, quod civile bellum hoc esset, ex animi voto ne victoria quidem potiturum, tantopere deminutis Romanis exercitibus, qui post talem et tantam stragem urgentibus undique barbaris non amplius resistere possent, cogitare de bello certis foederibus et conventio-
nibus sopiendo coepit. quae dum ille suo cum animo volvit, exercitibus neo-
dum a se in vicem diremptis, maiorem ad furorem elati Magnentianarum
partium milites, ne tibi nox quidem pugnantibus oppressisset finem dimicandi
faciebant, sed ipsi etiam duces in obeundis militum muneribus et singulorum
animis excitandis perseverabant, ut hostibus incumbere. itidem Constantii
duces virtutem pristinam Romanumque decus ad animum sibi revocabant.
alta iam nox erat, et nihilo se minus in vicem feriebant hastis, gladiis, armis
ceteris, quae semet offerrent et ad manum essent. nec iam vel ipsae tene-
brae, vel aliud quid eorum rerum quae res laxamentum quasi quoddam belli
efficere consueverunt, inhibere poterat exercitus, quo minus in se mutuis
desinebant caedibus, et in maxima felicitatis parte ponerent, si omnes fun-
ditus una perirent. ipsi duces, maximis hac pugna tam fortitudinis quam
virtutis facinoribus editis, cum alii cecidere tum Arcadius, tribunus Abulco-
rum, et Menelaus, cui datum erat in equites ex Armenia sagittarios impe-
rium.

52. Ἄξιον δὲ τὰ περὶ Μενελάου λεγόμενα μὴ παραδρα-
 μεῖν σιωπῇ. τοῦτόν φασὶ τρία κατὰ ταῦτόν ἐναρμόζοντα τῷ τόξῳ
 βέλη, καὶ χροῶμενον ἀφέσει μιᾶ, μὴ καθ' ἑνὸς σώματος ἀλλὰ
 τριῶν ἐμπηγνύουσι τὰ βέλη, τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ τῆς τοξείας χρη-
 σάμενον πλῆθος μὲν οὐκ ὀλίγον κατατοξεύουσι τῶν πολεμίων, αἵ-
 τιόν τε ὡς εἰπεῖν γενέσθαι τῆς τῶν ἐναντιῶν φυγῆς. ἀλλ' ἔπεσε
 μὲν καὶ οὗτος, τοῦ πάσης ἐξηγουμένου τῆς Μαγνητίου στρατιᾶς
 αὐτὸν ἀνελόντος, ἔπεσε δὲ ὅμα τούτῳ καὶ Ῥωμύλος, βέλει μὲν
 πρότερον παρὰ Μενελάου πεμφοθέντι βληθείς, οὐδὲ μετὰ τὴν πληγὴν
 10 δὲ τοῦ πολεμίου ἀποστίας, ἕως οὗτε καὶ αὐτὸν τὸν βαλόντα ἀνείλεν.

53. Ὑπερτέρον τοίνυν κατὰ τὴν μάχην τοῦ Κωνσταντίου
 γενομένου καὶ τῶν Μαγνητίου στρατευμάτων λαμπρῶς ἦδη φευ-
 γόντων, φόνος μὲν παμπληθῆς ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων καὶ τῶν ἄλ-
 λων ὑποζυγίων ἐγίνετο· πάσαις δὲ ταῖς ἰλίσις ἀπογνοῦς ὁ Μα-
 15 γνήντιος, δεδιὼς μὴ ποτε παρὰ τῶν ἔτι λελειμμένων ἐκδοθείη τῷ
 Κωνσταντίῳ, διανοεῖτο τοὺς περὶ Παιονίαν τόπους καταλαπῶν ἐκ-
 δραμεῖν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, κἀκεῖθεν συναγαγῶν δύναμιν ἑτέραν
 ἀναμαχέασθαι. ἐπεὶ δὲ τοὺς κατὰ τὴν Ῥώμην ἔγνω τὰ Κων- a. 352
 σταντίου φρονοῦντας ἢ τῷ μίσει τῷ πρὸς αὐτὸν ἢ τῷ τὰ κατὰ
 20 τὴν μάχην γεγενημένα μαθεῖν, τὰς Ἄλπεις ὑπερανυβῆναι διέγνω
 καὶ ἐκ τῶν ἐκεῖσε βιοτερόντων ἔθνων ἀσφάλειαν τέως αὐτῷ περι-
 νοῆσαι. πυθόμενος δὲ ὡς καὶ τοὺς περὶ τὸν Ῥῆνον βαρβάρους
 χρημάτων πλήθει δυσμενεῖς αὐτῷ πεποίηκεν ὁ Κωνσταντίος καὶ

18 ἀναμάχεσθαι P. 19 τῷ τὰ] τῷ om P. 20 usitatus ὑπερβῆναι.

52. Fuerit autem pretium operae, quae de Menelao perhibentur, si-
 lentio minime praeteriri. memoriae proditum est hunc arcui tria simul aptan-
 tem eodem tempore tela, et una duntaxat utentem eiaculatione, non in unum
 ea corpus sed tria defixisse; quo sagittandi modo cum uteretur, nec hostium
 exiguum numerum telis eius confectum et eosdem propemodum ab uno in
 fugam actos aiunt. sed tamen et ipse cecidit, a Romulo totius exercitus
 Magnentiani duce interemptus; et cecidit etiam cum eo Romulus, cum telo
 prius a Menelao petitus ne plaga quidem accepta pugnare desisset, donec
 interfecisset eum qui telum in se contorserat.

53. Itaque cum Constantius hoc proelio superior evasisset, iamque
 Magnentiani exercitus aperto terga darent, ingens strages et hominum et
 equorum et reliquorum iumentorum est edita. Magnentius omni spe destitu-
 tus, veritusque ne a reliquiis suorum Constantio dederetur, his Pannoniae
 locis refectis in Italiam excurrere statuit, aliisque collectis inde copiis aleam
 pugnae denuo tentare. sed quod Romanos a Constantio stare cognovisset,
 vel odio sui, vel quod intellectum esset de proelii eventu, Alpes transcenden-
 das decrevit, deque nationibus istic degentibus aliquid interim praesidii sibi
 comparandum. verum quod inaudisset Constantium maximis muneribus etiam
 vicinos Rheno barbaros infestos ei reddidisse, tum ad Gallicas nationes opera

τὰ τῶν Γαλατῶν ἔθνη διὰ τινων εἰθνοῖαν εἰσφερόντων αὐτῷ στρατηγῶν ἄβατα πεποίηκεν αὐτῷ, μήτε δὲ διὰ τῶν ἐσπιερῶν Ἰβήρων εἰς Μαυρουσίουσ οἶός τε γενόμενος διαβῆναι τῷ καὶ τοὺς ταύτη Ῥωμαίων συμμάχους εἰς εἰθνοῖαν τὸν Κωνσταντίον ἐπισπάσασθαι, α. 353 παταχόθεν ἀπορούμενος θάνατον ἐθελούσιον σωτηρίας ἀσχερᾶς 5 ἔμπροσθεν ἐποίησατο, μᾶλλον δὲ οἰκείαις χερσὶν ἢ ταῖς τῶν πολεμίων εἴλετο τὸν βλον ἀπολιπεῖν.

54. Μαγνέντιος μὲν οὖν τοῦτον ἀνηρέθη τὸν τρόπον, ἔτη βυσιλεύσας τρία καὶ μῆνας ἔτι πρὸς τούτοις ἕξ, γένος μὲν ἕλκων ἀπὸ βαρβάρων, μετοικήσας δὲ εἰς Λετούς, ἔθνος Γαλατικόν, 10 παιδείας τε τῆς Λατίνων μετασχών, ἐν μὲν τοῖς πλεονεκτήμασι τῆς τύχης θρασύς, δειλὸς δὲ ἐν ταῖς περιστάσεσι, τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φύσει κακοήθειαν κρύψαι δεινὸς καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν αὐτοῦ τρόπον εὐήθης εἶναι καὶ χρηστὸς νομιζόμενος.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ Μαγνετίου προήχθη ἐπιεῖν, ἐπειδὴ 15 τισιν ἔδοξεν ἀγαθῶν αἴτιος γεγενῆσθαι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς αὐτοῦ βασιλείας τοῖς πράγμασιν, ὥστε γνωσθῆναι περὶ αὐτοῦ τὰ ληθῆ, καὶ ὡς οὐδὲν ἕξ ἀγαθῆς αὐτῷ πεποιῆται προαιρέσεως. Δεκέντιος δὲ παρὰ Μαγνετίου μεταπεμφθεὶς εἰς βοήθειαν καὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὁδοπορίας ἐχόμενος, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὰ τούτῳ συμ- 20 βάντα στρατιωτικοῖς τάγμασι καὶ ἴλαις περιπεσῶν οὐδεμίαν τε ὄρων σωτηρίας ἔλλπδα, βρόχῳ περιστρέψας τὸν τράχηλον ἀπηλλάγη.

55. Ἐπὶ τούτοις τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς εἰς μόνον Κωνσταντίον περιστάσης ἀλαζονεία μὲν αὐτῷ προσεγίνετο, τὴν τύχην ἐνεγκεῖν

quorundam Constantio favorem conciliantium ducum praeclusum esse aditum, cum nec per occidentales Hispanos ad Mauros transire posset, qui istis etiam in locis confederati Romanis populi benevolentiam Constantii captassent, inops ab omni parte consilii mortem voluntariam turpi salutis praetulit, manibusque suis quam hostium vitam eripi sibi maluit.

54. Ac Magneus quidem hoc modo periit, cum tribus annis et sex praeterea mensibus imperasset. originem generis a barbaris trahebat; cumque commigrasset ad Letos, quae Gallica natio est, literas Latinas didicerat. audax fortuna prospera, timidus adversa, occultandae naturae insitae malitiae mirus artifex, qui mores et ingenium ipsius perspectum non habentibus simplex et bonus esse putaretur.

Haec de Magneio propterea libuit adicere, quod aliquibus visus fuerit imperii sui tempore rei publicae bono fuisse; ut vera de eo cognoscantur qui nihil instituto bono gessit. Decentius autem cum ad opem ferendam accessisset a Magneio, iamque in Italiam contendens intellexisset ea quae Magneio acciderant, in ordines quosdam turmasque militum lapsus, ubi nullam salutis spem videret, obtorta laqueo cervicis rebus humanis excessit.

55. Secundum haec cum universa rerum summa soli Constantio cessisset, arrogantior esse coepit, quod eam fortunae prosperitatem moderate ferre

μετρίως οὐ δυνήθεντι, προσεπιτίθετο δὲ καὶ τὰ περὶ τοὺς τοιοῦ-
 τούς εἰωθότα συνίστασθαι τῶν συκοφαντιῶν ἐργαστήρια, τοῖς δο-
 κοῦσιν εὐ ἔχειν τύχης ἐπιβουλεθόντα· τῷ γὰρ κατάγειν ἐκείνους
 τῆς εὐπραγίας αὐτοὶ τὰς τούτων ἀξίας ἔξιν ἐλπίζοντες εἰκότως εἰς
 5 τὰς κατ' αὐτῶν ἐτρέποντο διαβολάς. οὗτοι κοινωνοὺς τῆς κακοη-
 θείας εὐνοήτους τῶν περὶ τὴν ἀλλήν τινας ποιησάμενοι, περιστάν-
 τες πείθουσι τὸν Κωνσταντίον ὡς Γάλλος ὢν ἀνεψιὸς αὐτοῦ, τῆς
 τοῦ Καίσαρος ἡξιωμένος τιμῆς, οὐκ ἀρκοῦμενος ταύτῃ πειρᾶται
 τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ περιθεῖναι. καὶ ὅτι τοῦτο ἀληθὲς ἦν πείσαν-
 10 τες, εἰς τὴν κατὰ τοῦ Γάλλου σφαγὴν ἐπαίρουσι τὸν Κωνσταν-
 τιον. ἦσαν δὲ οἱ ταύτην πλέξαντες τὴν ἐπιβουλήν Δυνάμιος καὶ
 Πικέντιος, εὐτελεῖς ἄνδρες καὶ διὰ τῶν τοιούτων κακῶν ἐπὶ μεί-
 ζον ἔλθειν τύχης σπουδάζοντες. ἐκοινωνεῖ δὲ αὐτοῖς τῆς πράξεως
 καὶ Λαμπάδιος ὁ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος, ἀνὴρ δύνασθαι παρὰ τῷ
 15 βασιλεῖ πάντων ἀεὶ πλέον ἐπιθυμῶν. τοῦ τοίνυν Κωνσταντίου
 ταῖς τοιαύταις θεμένου διαβολαῖς μετὰπεμπτος μὲν ὁ Γάλλος ἐγί-
 νητο, τὸ κατ' αὐτοῦ σπουδαζόμενον ἀγνοῶν· ἀφικόμενον δὲ αὐτὸν
 ὁ Κωνσταντίος πρῶτον μὲν τῆς τοῦ Καίσαρος ἐκδύει τιμῆς, ἐπεὶ a. 354
 δὲ πεποίηκεν ἰδιώτην, τοῖς δημοῖσι ἐκδίδωσιν εἰς σφαγὴν, οὐ τοῦτο
 20 πρῶτον κατὰ συγγενοῦς αἵματος τὸ μύσος ἔξαμαρτῶν, ἀλλ' ἐτέ-
 ροις πλείοσι τοῦτο προσθεῖς.

4 εἰκότως add P. 5 τρέπονται Stephanus. 20 τὸ μύσος abest a P.

non posset. sumebant etiam incrementum officinae calumniarum, quae cir-
 cum eiusmodi homines existere consueverunt, et iis potissimum insidiantur
 quorum fortunae bene constitutae videntur. quippe dum illos felicitate sua de-
 turbando dignitates eorum se consecuturos sperabant, non abs re ad calumnias
 adversus eos struendas se convertebant. atque hi quibusdam sibi sociis im-
 probitatis adiunctis, qui erant eunuchi aulici, Constantium aggressi Gallum
 patrualem ipsius, dignitate Caesaris ornatum, hac non contentum de occu-
 pando imperio cogitare persuadent. et eius quidem rei fide Constantio facta
 tanquam verae, ad struendam Gallo necem illum impellunt, qui has texue-
 rant insidias, Dynamius et Picentius homines erant condicionis humilis, et
 qui per huiusmodi scelera fortunam ad ampliorem pervenire nitebantur. par-
 ticeps autem facinoris et Lampadius erat, praefectus praetorii; qui vir apud
 imperatorem plus aliis omnibus auctoritatis et potentiae semper habere cu-
 piebat. itaque Constantio talibus calumniis aures praebente Gallus accessit,
 ignarus eorum quae in ipsum cuderentur. eum advenientem Constantius
 honore Caesaris primum exiit, deinde privatam ad fortunam redactum carni-
 ficibus necandum tradidit, non illo primo contra cognatum sanguinem admissio
 piaculo, sed pluribus aliis adiecto.

Γ.

Ταῦτα ἐπὶ Γάλλῳ τῷ Καίσαρι πεπραγὸς ὁ Κωνστάντιος αὐτὸς μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐκ Παιονίας διέβη, θεώμενος δὲ τὰ πανταχοῦ Ῥωμαίοις ἐπήκοα βαρβαρικάς ἐφόδοις ἀπειλημμένα, καὶ Φράγκους μὲν καὶ Ἀλαμανοὺς καὶ Σάξονας ἤδη τεσσαράκοντα πόλεις ἐπικειμένους τῷ Ῥήνῳ κατειληφότας, καὶ αὐτὰς μὲν ἀναστάτους πεποικηκότας, τοὺς δὲ τούτων οὐκίτηρας ἄπειρον ὄντας πλήθος ληϊσαμένους μετὰ πλούτου λαφύρων ἀναριθμήτου, Κουάδους δὲ καὶ Σαυρομάτας ἐπὶ πολλῆς ἀδείας Παιονίαν κατατρέχοντας καὶ τὴν ἀνωτέρω Μυσίαν, Πέρσας δὲ τοῦ τὴν εἰρὴν παρενοχλεῖν οὐκ ἀφισταμένους, εἰ καὶ πρότερον ἡσύχαζον δέει τοῦ μὴ τὸν 10 Καίσαρα Γάλλον αὐτοῖς ἐπελθεῖν, ταῦτα τοίνυν λαβὼν κατὰ νοῦν καὶ ἀπορῶν ὃ τι πράξειε, μόνος μὲν ἀρκέσειν οὐκ ᾔετο δυνήσασθαι πεπονηκόσιν οὕτω τοῖς πράγμασι βοηθήσειν, ἐλθεῖν δὲ κοινὸν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἐθάρρει διὰ τε φιλαρχίας ὑπερβολὴν καὶ τὸ πάντας ἔχειν ἐν ὑποψίᾳ τοῦ μηδένα παντάπασιν ἐνοήσειν αὐτῷ. 15 καὶ πολλὴ μὲν αὐτὸν ἐπὶ τούτοις εἶχεν ἀμηχανία, τῆς δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐν μεγίστῳ κινδύνῳ κειμένης Ἐδσεβία ἢ Κωνσταντίου γαμετή, παιδείας τε εἰς ἄκρον ἤκουσα καὶ φρονήσει τὴν γυναικεῖαν ὑπεραίρουσα φύσιν, εισηγεῖται γνώμην αὐτῷ, καταστῆσαι

10 ἡσύχαζον S: libri ἡσυχάζειν.

III.

His in Gallum Caesarem perpetratis, e Pannonia Constantius in Italiam transiit cum autem videret omnes Romanis ubique subditas provincias barbaricis incursionibus interceptas, Francos et Alamanos et Saxones iam quadraginta aitas ad Rhenum usque cepisse, prorsus easdem devastasse, cives et incolas infinitae multitudinis cum innumerabili spoliiorum copia secum abduxisse, Quodos cum Sarmatis magna licentia et securitate per Pannoniam perque Moesiam superiorem grassari, Persas Orienti molestos esse non desinere, licet antea quievissent, veriti ne Gallus Caesar eos adoriretur, his igitur omnibus ad animum revocatis, et quid faceret ambigens, solum quidem se minime sufficere posse putabat, ut afflictis adeo rebus et laborantibus opem ferret, imperii vero consortem deligere non audebat, cum ob imperandi libidinem nimiam, tum quod omnes suspectos haberet ac neminem prorsus sibi fidem fore duceret. has ob res admodum erat consilii inops. cumque in maximo imperium Romanum periculo positum esset, Eusebia Constantii coniux, quae summa praestabat eruditione doctrinae supraque muliebrem sexum prudens erat, consilium ei suggerit, hortata transalpinis ut populis Iulianum

Καίσαρα τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσιν Ἰουλιανὸν παραινήσασα, Γάλλου μὲν ἀδελφὸν ὀμοπάτριον ὄντα, παῖδα δὲ Κωνσταντίου παιδός, ὃς παρὰ Διοκλητιανοῦ Καῖσαρ ἔτυχε γεγονώς. ἐπεὶ δὲ ἦδαι τὸν βασιλέα Κωνσταντίου ἢ Εὐσεβία πρὸς πᾶν ὑπόπτως τὸ
 5 συγγενὲς διακειμενον; τρόπῳ τοιῷδε τὸν ἄνδρα παρήγαγε. “ νέος ἐστὶ” φησὶ “ καὶ τὸ ἦθος ἀπλοῦς καὶ λόγων ἀσκήσει τὸν ἅπαντα βίον ἰσχυροῦς καὶ πραγμάτων παντάπασιν ἄπειρος, ἀμείνων τε ἔσται παντὸς ἑτέρου περὶ ἡμῶς· ἢ γὰρ τύχῃ δεξιᾷ περὶ τὰ πρό-
 10 γματα χρώμενος ἐπιγράφεσθαι τὸν βασιλέα ποιήσει τὰ αἰσίως ἐκ-
 15 βύαντα, ἢ κατὰ τι πταίσας τεθνήσκειται, καὶ οὐδένα ἔξει τοῦ λοι-
 ποῦ Κωνσταντίου ὡς ἐκ γένους βασιλικοῦ πρὸς τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν κληθησόμενον.” (2) τοῦτων τῶν λόγων ἀνασχόμενος ὁ Κων-
 σταντίου ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Ἰουλιανὸν μεταπέμπεται, τοῖς αὐτόθι φιλοσόφοις συνόντα καὶ ἐν παγτὶ παιδεύσεως εἶδει τοὺς ἑαυτοῦ
 20 καθηγεμόνας ὑπερβαλλόμενον. ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετάπεμψτος ἦλθεν, ἀναδείκνυσι μὲν αὐτὸν Καίσαρα, α. 355
 κατεργυρῆ δὲ τὴν ἀδελφὴν Ἑλένην αὐτῷ, καὶ τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσιν ἔπεμπεν. ἄπιστος δὲ ὢν φύσει, καὶ ὡς εὖνος αὐτῷ καὶ πιστὸς ἔσται μὴ τεταρροχῶς, συνεκπέμπει Μάρκελλον αὐτῷ καὶ
 20 Σαλούστιον, αὐτοῖς καὶ οὐ τῷ Καίσαρι τὴν αὐτόθι καταπιστευ-
 σαι διοίκησιν. ταύτη τὰ κατὰ Ἰουλιανὸν διαθεῖς ὁ Κωνσταντίου αὐτὸς μὲν ἐπὶ Παιονίαν καὶ Μυσίαν ἐχώρει, κἀνταῦθα τὰ περὶ

13 ἐξ Ἀθηναίων L. 14 φιλοσοφοῦσι P. 15 καθηγεμόνους L.
 19 μήτε LP: editi μήπω.

Caesarem praeficeret, germanum Galli fratrem, et eius Constantii nepotem e filio qui a Diocletiano Caesar fuerat appellatus. et quoniam norat Eusebia Constantium imperatorem cognatos omnes habere suspectos, maritum hoc quodam modo circumvenit. iuvenis est, inquit, et simplicis ingenii, studiisque doctrinae per omnem vitam vacavit; et rerum omnium plane rudis et imperitus quovis alio nobis aptior erit. nam sive fortuna prospera rebus gerendis utetur, faciet ut imperatori felices illi successus adscribantur; sive qua parte impeerit, morietur, nec ullum postea Constantius habebit qui velut ex imperatoria familia natus ad summam rerum administrationem vocetur. (2) has voces cum admisisset Constantius, Iulianum Athenis arcessit, cum philosophantibus ibi familiariter viventem et in omni genere doctrinae magistros suos superantem. posteaquam in Italiam arcessitus advenisset, Caesarem Constantius declarat, et Helenam ei sororem in matrimonium tradit, et ad nationes transalpinas eum dimittit. atque uti natura infidus erat, qui nullo modo sibi persuadere posset Iulianum sibi fidelem ac benevolum fore, cum eo Marcellum et Salustium ablegat, illis ipsis, non Caesari, omni ista administratione credita. rebus ad Iulianum spectantibus in hunc modum dispositis, ipse Constantius in Pannoniam Moesiamque proficiscitur, et ibi-

Κουάδους καὶ Σαυρομάτας οικονομήσας ἐπὶ τὴν ἑώραν ἐτρέπετο, τῶν Περσικῶν ἐφόδων εἰς μάχην αὐτὸν ἔλκουσῶν. Ἰουλιανοῦ δὲ τὰς Ἄλλεις ὑπερβάντος, τοῖς τεταγμένοις Γαλατικοῖς ἔθνεσιν ἐπιστάντος, καὶ τῶν βαρβάρων οὐδὲν ἤττον μετὰ πάσης ἀδείας ἐπεισιόντων, τοῖς αὐτοῖς λόγοις ἢ Εὐσεβία χρησαμένη πείθει Κωνσταντῶν 5 ;

a. 357 τιον ἐπιτρέψαι τὴν διοίκησιν αὐτῶ τῶν ἐκεῖσε πραγμάτων.

Τὰ μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἄχρι παντὸς τοῦ βίου Ἰουλιανῷ πράχθῆντα συγγραφεῦσι καὶ ποιηταῖς ἐν πολυστίχοις γέγραπται βιβλίοις, εἰ καὶ μηδεὶς τῶν συγγεγραφότων τῆς ἀξίας τῶν ἔργων ἐφίκετο. πάρεστι δὲ τῷ βουλομένῳ συλλαβεῖν ἅπαντα τοῖς λόγοις ἐντυγχά- 10 νοντι τοῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιστολαῖς, ἃφ' ὧν ἔνεστι μάλιστα τὰ κατὰ πᾶσαν αὐτῷ πεπραγμένα τὴν οικονομίην περιλαβεῖν. ἐπεὶ δὲ προσήκει τὴν τάξιν ἡμῶς μὴ διασπάσαι τῆς ἱστορίας, εἰρήσεται καὶ ἡμῖν συντόμως ἕκιστα κητὰ τοὺς οἰκίους καιροὺς, καὶ μάλιστα ὅσα τοῖς ἄλλοις παραλελειφθῆαι δοκεῖ. 15

3. Κωνσταντίος τοίνυν ἐπιτρέψας ἅπαντα τῷ Καίσαρι πράττειν ὅσα συνοίσειν ἐδόκει τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἔθνεσιν, ἐπὶ τὴν ἑώραν ἐχώρει, τὸν πρὸς Πέρσας πόλεμον διαθήσων. Ἰουλιανὸς δὲ τὰ μὲν ἐν Κελτοῖς στρατιωτικὰ διεφθαρμένα κατὰ τὸ πλεον εὐρών, τοὺς δὲ βαρβάρους ἀκώλυτον ἔχοντας τὴν τοῦ Ῥήνου διά- 20 βασιν καὶ μέχρι σχεδὸν τῶν πρὸς Θυαλάττη πόλεων διεθρόντας,

2 μάτην LP. 3 legendum fortasse τοῖς τε ὑπ' αὐτὸν τεταγμένοις ἔθνεσιν. S. 8 βιβλίοις P. 14 οἰκίους] ἐκείνου P.

dem sedatis Quadorum Sarmatarumque motibus versus Orientem perguit, irruptionibus Persicis eum ad bellum pertrahentibus. Iulianus autem cum superatis Alpihus ad Gallicas nationes attributas sibi pervenisset, ac nihilo barbari minus omni cum licentia grassarentur, Eusebia, rationibus iisdem usa, Constantio persuadet ut rerum in iis locis administrationem ei committeret.

Enimvero quae ab eo tempore per omnem deinceps vitam Iulianus gessit, ab historicarum auctoribus et a poetis prolixis descripta libris leguntur, tametsi nullus eorum, qui haec memorias prodiderunt, ipsorum facinorum dignitatem attigerit. poterit etiam, qui volet, omnia comprehendere perlegendis ipsius orationibus et epistolis, de quibus inprimis ab eo per universon orbem terrarum gesta colligere licet. sed quando par est ut ordinem historiae non interrompamus, a nobis quoque singula, ratione quadam compendiarum, suis temporibus exponentur, ea praesertim quae ab aliis ommissa videntur.

3. Cum ergo Constantius omnia permisisset Caesari agere, quaecunque subiectis ei nationibus ex usu futura putaret, in Orientem contendit bellum contra Persas gesturus. Iulianus autem cum omnem apud Celtas rem militarem maiori ex parte labefactam et perditam repperisset, et barbaros liberum arcente nomine Rheni transmissum habentes, ac propemodum ad urbes

τὴν τοῦ περιλειμμένου στρατιωτικοῦ δύναμιν ἀνεσκόπει. συνιδῶν δὲ ὡς οἱ μὲν κατὰ τὴν χώραν καὶ πρὸς τὴν ἀκοὴν τοῦ τῶν βαρβάρων δνόματος πτώσουσιν, οἱ δὲ παρὰ Κωνσταντίου δοθέντες αὐτῷ, τριακόσιοι καὶ ἐξήκοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μόνον εὔχεται, καθάπερ αὐτὸς πού φησιν, ἦδυσαν, ὄσους μὲν οἷός τε γέγονε τοῖς τάγμασιν ἐγκατέλεξε, πολλοὺς δὲ καὶ ἐθειλοντὰς ἐδέξατο. ποιησάμενος δὲ καὶ ὄπλων φροντίδα, παλαιὰ μὲν κατὰ τινα πόλιν εὐρῶν ἀποκείμενα, τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας ἀξιώσας τοῖς στρατενομένοις δίνεμιν. ἀγγελιάντων δὲ τῶν κατασκοπῶν ὡς
 10 περὶ πόλιν Ἀργεντόρατον, πρὸς τῇ τοῦ Ῥήνου κειμένην ὄχθη, πλήθος ἀπειρον ἐπεραιώθη βαρβάρων, ἕμα τῷ γινῶναι μετὰ τοῦ σχεδιασθέντος αὐτῷ στρατοπέδου προήει, συμμίζας δὲ τοῖς πολέμοις πάσης ὑπερβολῆς ἐπέκεινα τὸ τρόπαιον ἔστησεν, ἔξ μὲν ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ μυριάδων ἀπολομένων, ἐτέρων δὲ τοσοῦτων ἄλα-
 15 μένων κατὰ τοῦ Ῥήνου καὶ διαφθαρειῶν ἐν τῷ φέύματι, ὥστε εἴ τις ἐθέλοι τῇ πρὸς Δαρεῖον Ἀλεξάνδρου μάχῃ ταύτην παραβαλεῖν τὴν νίκην, οὐκ ἂν εὖροι ταύτην ἐκείνης ἐλάττονα.

Πραχθὲν δὲ τι μετὰ τὴν νίκην τῷ Καίσαρι σιωπῇ παραδραμεῖν οὐ προσήκει. ἦν ἐξακοσίων ἰππέων ἴλη τῷ Καίσαρι, σφύ-
 20 δρα τὰ πολέμια γεγυμνασμένων. τούτων τῇ φώμῃ καὶ τῇ πείρᾳ θαρρῶν μέρος οὐ μικρὸν τῆς ἐλπίδος ἐν αὐτοῖς ἐσάλειν. ἐπεὶ δὲ ἡ μάχῃ συνέστη, πάντες μὲν τὴν κατὰ δύναμιν ἐπιδεικνύμενοι

10 Ἀργεντόρατον] libri ἀργέντορα τὴν.

19 προσῆκεν P.

usque mari proximas grassantes, reliquiarum exercitus vires inspiciebat; et cum adverso eorum quidem locorum homines etiam ad barbarici nominis famam formidine percelli, sibi vero datos a Constantio milites, qui numero trecenti et sexaginta duntaxat erant, nihil aliud scire, quemadmodum ipse alibi dicit, quam ut votis rem gererent, quotquot sane poterat, ordinibus adscripsit, ac multos etiam volones inductoravit. armorum quoque cura suscepta, vetera quadam in urbe condita repperit, eaque convenienti studio refecta militibus distribuit. cum autem nuntiassent exploratores, propter urbem Argentoratam, quae ad Rheni ripam sita est, infinitam barbarorum multitudinem transiecisse, simul atque rem cognovisset, cum copiis tumultuario opere collectis progressus est, et concerta cum hoste pugna tropaeum longe amplissimum statuit, sexaginta milibus hominum in ipso proelio deletis, et aliis totidem in Rhenum praecipitatis atque in flumine extinctis. ideoque si quis istam victoriam cum Alexandri adversus Darium pugna conferre velit, hanc illa non inferiorem fuisse reperiet.

Et quidem aliquid, post victoriam factum a Caesare, silentio praeteriri non convenit. habebat alam Caesar sexcentorum equitum, plurimum bellicis rebus exercitatorum. quod horum tam robore quam experientia nitetur, non exigua spei pars in eis posita periclitabatur. cum autem ventum ad manus esset, omnes alacritatem suam pro viribus declarantes in adversos

προθυμίαν τοῖς πολεμοῖς ἐπέκειντο, ὑπερτέρου δὲ πολλῶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ γενομένου στρατεύματος οὗτοι μόνου πρὸς φυγὴν τραπέντες τὰς τάξεις ἀπέλιπον, ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Καῖσαρα σὺν ἄλλοις ἐπελάσαντα καλεῖν τε αὐτοὺς καὶ κοινωνεῖν τῆς νίκης παρακελεύεσθαι, τοὺς δὲ μηδὲ οὕτω μετασχεῖν ἐθέλησαι τῆς μάχης. 5 εἰκότως τοίνυν ὁ Καῖσαρ ἀχθόμενος ἐφ' οἷς τό γε ἦκον εἰς αὐτοὺς ἐκδεδώκασιν τοῖς βαρβάροις τοὺς ὁμοφύλους, τὴν μὲν ἀπὸ τῶν νόμων ὠρισιμένην τιμωρίαν αὐτοῖς οὐκ ἐπέθηκεν, ἀμφίεσσα δὲ ἐσθῆτι γυναικεῖα διὰ τοῦ στρατοπέδου περιήγαγεν ἐπ' ἔξαγωγῆ, στρατιώταις ἀνδράσι χαλεπωτέραν θανάτου τὴν τοιαύτην τιμω- 10 ρίαν καὶ ποινήν ἠγησάμενος. καὶ ἀπέβη τοῦτο εἰς δέον αὐτῷ τε κἀκείνοις· ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ πρὸς Γερμανοὺς πολέμῳ τὴν ἐπιτεθείσαν αὐτοῖς ἀσχύνην ἔχοντες κατὰ νοῦν μόνου σχεδὸν παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους ἠρίστευσαν.

4. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπονήθη τῷ Καίσαρι, κατὰ σχολὴν 15 στρατιωτῶν συναγειρας πληθὸς ἐπὶ τὸν κατὰ τοῦ Γερμανικοῦ παντὸς παρεσκευάζετο πόλεμον. ἀντιπαραραταξυμένων δὲ τῶν βαρβάρων πλήθει παμπόλλῳ, τὴν τούτων ἔφοδον οὐκ ἀναμείνας ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἐπειραιούτο τὸν Ῥῆνον, ἄμεινον κρίνας οὐκ ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀλλ' ἐν τῇ τῶν βαρβάρων γῆ πολεμητέα εἶναι, τούτῳ τε μὴ τὰς πόλεις 20 βαρύνεσθαι καὶ αὐθις τῇ τῶν βαρβάρων ἐπιστασίᾳ. γενομένης δὲ μάχης ἰσχυροτάτης καὶ πλήθους ἀπείρου βαρβάρων ἐν ταύτῃ πεσόντος, ἄχρι τῶν Ἐρκυνίων δρυμῶν τοὺς φεύγοντας ὁ Καῖσαρ ἐπιδιώξας,

4 τῆς τύχης L. margo. 9 παρήγαγεν libri.

hostes ruebant; quibus cum Romanus exercitus longe superior evasisset, hi duntaxat in fugam acti tam foede deserebant ordines, ut cum eos ipse Caesar cum paucis adequitans et revocaret, et ut in societatem victoriae venirent hortaretur, tamen ne sic quidem proelii participes esse vellent. itaque non immerito Caesar indignatus, quod, quantum in ipsis fuisset, cives suos barbaris prodidissent, legibus ille quidem constitutam poenam eis non irrogavit, sed amictos veste muliebri per castra duxit, in aliam provinciam distrahendos, ratus militibus, qui viri essent, huiusmodi poenam et supplicium morte gravius futurum; quod quidem et ipsi et militibus commode cessit: nam secundo contra Germanos bello, suis in animis eius ignominiae, qua fuissent affecti, memoriam retinentes, soli prope, supra ceteros omnes, rem praeclearissime fortissimeque gesserunt.

4. Hoc defunctis labore Caesar per otium collectis militum copiis, ad inferendum universae Germanorum nationi bellum se parabat, cui cum numerosas opponeret acies barbari, Caesar eorum impressione non exspectata Rhenum ipse transmisit, praestare ratus ut non Romano sed barbarico bellum in solo gereretur; quo ipso fieret ut etiam rursus urbes adventu barbarorum non gravarentur. acerrimo proelio commisso, cum barbarorum innumerabilis in eo multitudo cecidisset, Caesar fugientes ad saltus Hercynios

πολέν τε ἐργασάμενος φόνον καὶ τὸν νῖδν τοῦ τῶν βαρβάρων
 ἡγουμένου Βαδομάριον ζωγρίαν ἐλών, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἐν τῇ
 οἰκείᾳ παιωνίζοντα ἐπὶ ταῖς νίκαις ἀνυμνοῦντά τε τὰ τοῦ Καίσα-
 ρος στρατηγήματα. τὸν μὲν δὴ Βαδομάριον Ἰουλιανὸς ἐξέπεμπε
 5 Κωνσταντίῳ, τῇ τούτου τύχῃ τὴν νίκην ἀνατιθεῖς· οἱ δὲ βάρβαροι
 πρὸς ἔσχατον ἐληλακότες κινδύνου καὶ περὶ παιδῶν ἤδη καὶ γυναι-
 κῶν δεδιότες, μὴ ποτε καὶ μέχρι τῶν τόπων ἐκείνων ἐν οἷς ἦσαν
 ἐπεξεληθῶν ὁ Καῖσαρ ἅπαν αὐτῶν τὸ γένος ἄρδην λήσεται, στέλ-
 λουσι πρέσβεις περὶ φιλίας διαλεξομένους καὶ περὶ τοῦ Ῥωμαίοις
 10 μηδεπώποτε πολεμήσειν. ὁ δὲ Καῖσαρ οὐκ ἄλλως ἔφη περὶ φιλίας
 αὐτοῖς ἐς λόγους λέναι, πρὶν τοὺς αἰχμαλώτους ἅπαντας, ὅσους
 ἐκ τῶν ἄλουσῶν πόλεων ἔτυχον ἐν τοῖς πρὸ τούτου χρόνοις ἀπα-
 γαγόντες, ἀπολαβεῖν. τῶν δὲ καὶ τοῦτο ποιεῖν ὁμολογησάντων
 καὶ πάντας ὅσοι περίεσιν ἔτι διδόναι, πραγματευόμενος ὁ Καῖσαρ
 15 τὸ μῆδενά τῶν αἰχμαλώτων μείναντα παρὰ τοῖς βαρβάροις λαθεῖν
 τοιόνδε τι μηχανᾶται. τοὺς ἀφ' ἐκάστης πόλεως τε καὶ κώμης
 διαφυγόντας μεταπεμψάμενος ἀπῆτει λέγειν ὄνομαστί τίνας ἀπὸ
 τῆς ἐκάστου πόλεως ἢ κώμης ἀπήγαγον αἰχμαλώτους οἱ βάρβαροι·
 ἐκάστου δὲ τοὺς κατὰ συγγένειαν ἢ γειτνίασιν ἢ φιλίαν ἢ ἄλλην
 20 τινὰ συντυχίαν ἔγνωσμένους ἐξονομάσαντος, ἐκέλευε τοῖς βουσιλι-
 κοῖς ὑπογραφεῖσιν ἅπαντας ἀπογράφεσθαι. τούτου δὲ γενομένου
 καὶ τῶν πρέσβειν ἀγνοούντων τὸ βούλευμα, διαβάς τὸν Ῥῆνον
 ἐπέτρεπε τοῖς πρέσβεσι μετὰ τῶν αἰχμαλώτων ἐπανελθεῖν. τῶν

2 Βαδομάριον L.

14 πάρεσιν P.

usque persecutus, ingenti hostium edita caede filioque ducis barbarorum Va-
 domario capto, ovantem ob has victorias exercitum et imperatoria Caesaris
 facinora celebrantem, ad sua reduxit. ac Vadomarium quidem Iulianus Con-
 stantio misit, eius fortunae victoriam acceptam ferens. barbari vero in ex-
 tremum adducti discrimen, iamque de liberis et uxoribus suis solliciti, ne
 forte Caesar ad illa loca progressus, quibus in locis ipsi degebant, universam
 gentem funditus exterminaret, legatos de pace collocuturos, qua constituta
 nullum adversus Romanos unquam bellum gesturi essent, mittunt. Caesar
 haud aliter se cum eis de pace dixit acturum, quam si captivos omnes, quot-
 quot ex occupatis oppidis superioribus annis abduxerant, recuperasset. illis
 hoc quoque se facturos pollicitis, et omnes reddituros qui adhuc superstites
 essent, Caesar, ut efficeret ne quisquam captivorum se ignorante apud bar-
 baros maneret, huiusmodi quiddam molitur. accessit ad se omnibus qui sin-
 gulis ex oppidis atque vicis fuga evaserant, ab eis exigebat ut nominatim
 dicerent quosnam ex urbibus et vicis uniuscuiusque ipsorum barbari captivos
 abduxissent. cum quisque vel ex coniunctione sanguinis vel ex vicinia vel
 amicitia vel alio quodam casu sibi cognitos nominatim edixisset, iussit ut
 omnes a notariis imperatoris describerentur; quo facto legatis hoc consilium
 ignorantibus Rhenum ipse transmisit, et cum captivis ut reverterentur impe-

δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸ προσταχθὲν πληρωσάντων, φησάντων τε πάν-
 τας ἔχειν τοὺς αἰχμαλώτους, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ καθίσας ὁ
 Καῖσαρ, στήσας τε τοῦ βήματος ὀπισθεν τοὺς ὑπογραφείας, παρὰ
 μὲν τῶν βαρβάρων κατὰ τὸ συγκείμενον παραγενέσθαι τοὺς αἰχμα-
 λώτους ἐκέλευε, τῶν δὲ καθ' ἓνα παριόντων καὶ τὰς ἑαυτῶν λε- 5
 γόντων προσηγορίας οἱ τῷ Καίσαρι παρεστῶτες ὑπογραφεῖς ἐκ
 τῶν ὄντων παρ' αὐτοῖς γραμμάτων ἀνεζήτουν τὰ τούτων ὀνόματα,
 καὶ παραβάλλοντες οὓς τε πρότερον ἀπεσημειώσαντο καὶ τοὺς
 φανέντας τῷ Καίσαρι, καὶ πολλῶ πλείους τοὺς παρὰ τῶν οἰκείων
 πολιτῶν καὶ κωμητῶν ὀνομασθέντας εὐρόντες, ὀπισθεν παρεστῶ- 10
 τες ἐμῖνον τοῦτο τῷ Καίσαρι. τοῦ δὲ τοῖς τῶν βαρβάρων
 πρόσβεισιν ἀπειλήσαντος πολεμεῖν ὡς οὐ πάντας ἀποδοῦσι τοὺς
 αἰχμαλώτους, εἶτα καὶ λείποντας ἕξ ἐκάστης πόλεως τε καὶ κώμης
 ὑποβαλλόντων τῶν ὑπογραφέων ἐξονομάσαντος, οἰηθέντες οἱ βάρ-
 βυροι θεία τινὶ ῥοπῇ καὶ τὰ σφόδρα κεκρυμμένα καὶ ἄδηλα δη- 15
 λούσθαι τῷ Καίσαρι, πάντας ὅσους ἂν εὕρωσι ζῶντας παραδώσειν
 ὁμολογήσαντες, τοὺς πατέρας ὄρκους ἐπὶ τούτῳ δεδώκυσιν.
 (5) οὐδ' ἡγενομένου καὶ πλήθους αἰχμαλώτων ἀποδοθέντος ὅσον
 εἰκὸς ἦν ἐκ τεσσαράκοντα πόλεων κατὰ κράτος ἄλουσῶν συνειλέ-
 χθαι, ἠβόρει περὶ τὸ πρακτέον ὁ Καῖσαρ, τὰς πόλεις ἄρδην ἀπολ- 20
 λυμένας ὄρων, τὴν δὲ γῆν χρόνον οὐκ ὀλίγον μείνασαν ἀγεώρη-
 τον, τροφῆς τε οὐκ ὀλίγης δεομένους τοὺς ἐκ τῶν βαρβάρων ἀπο-
 δοθέντας, ἧτις οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλησίον πόλεων εὐπόριστος ἦν διὰ

20 malim τὰς μὲν πόλεις.

ravit. illi cum non multo post, quod imperatum fuerat, compleissent, omnes-
 que se captivos habere dixissent, sublimi quodam in solio consedit Caesar, et
 constitutus post id tribunal notariis, a barbaris, uti convenerat, adessee capti-
 vos iussit. illis sigillatim ingredientibus et nomina sua significantibus, nota-
 rii, qui propter Caesarem stabant, ex libellis suis eorum nomina quaerebant,
 et collatis inter se tum iis quos antea consignaverant, tum Caesari reprae-
 sentatis, ac deprehenso longe plures esse qui suis a municipibus et vicaniis
 nominatim indicati fuerant, accedentes a tergo de hoc ipso Caesarem certio-
 rem reddebant. Caesare vero barbarorum legatis bellum comminato, qui
 captivos omnes non reddidissent, eorumque nomina, qui quolibet ex oppido
 vicoque decessant, suggerentibus notariis prolocuto, rati barbari divino quo-
 dam nutu vel abditissima et ignota quaeque Caesari significari, omnes, quos-
 cunque vivos reperissent, tradituros se polliciti patrium eo nomine iusiuran-
 dum praestiterunt. (5) quod ubi factum fuisset, tantaque captivorum mul-
 tudo reddita quantam erat verisimile de quadraginta per vim captis urbibus
 fuisse coactam, Caesar quid ageret ambigebat; qui et oppida funditus deleta
 cerneret, et relictam non exiguo tempore terram prorsus incultam, et resti-
 tutos a barbaris egentes annonae non exiguae, quae vicinis ab urbibus sup-

τὸ μηδὲ ταύτας ἀπειράτους γενομένας τῆς τῶν βαρβάρων ἐφόδου τροφῆς ἀρκαύσης οὐκ εὐπορεῖν. οὐκ ἔχων οὖν ὃ τι χρῆσεται τοῖς πικροῦσι, τοῖόνδε τι μηχανᾶται. τοῦ Ῥήνου πρὸς ταῖς ἰσχυαταῖς τῆς Γερμανίας, ὅπερ ἐστὶν ἔθνος Γαλατικόν, εἰς τὸ Ἀτλαντικόν 5 πῆλαγος ἐκιδιδόντος, εὐ τῆς ἡϊόνος ἢ Βρεττανικῆ νῆσους ἐννακωσίοις σταδίοις διέστηκεν, ἐκ τῶν περὶ τὸν ποταμὸν ἕλῶν ξύλα συναγαγὼν ὀκτακόσια κατεσκεύασε πλοῖα μελζονα.λέμβων, ταῦτά τε εἰς τὴν Βρεττανίαν ἐκπέμψας κομιζέσθαι οἶτον ἐποίει· καὶ a. 358 τοῦτον τοῖς ποταμίοις πλοίοις ἀνάγεσθαι διὰ τοῦ Ῥήνου παρα- 10 σκευάζων, τοῦτό τε ποιῶν συνεχέστερον διὰ τὸ βρουχὸν εἶναι τὸν πλοῦν, ἤρκεσε τοῖς ἀποδοθεῖσι ταῖς οἰκείαις πόλεσιν εἰς τὸ καὶ τροφῇ χρῆσασθαι καὶ σπεῖραι τὴν γῆν καὶ ἄχρις ἀμητοῦ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν.

Ταῦτα δὲ ἔπραξεν οὕτω σχεδὸν εἰς πέμπτον καὶ εἰκοστὸν 15 τῆς ἡλικίας ἐνιαυτὸν προελθόν. ἐχάτων δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν εὐμενῶς διὰ τε τὴν τοῦ βίου λιτότητα καὶ τὸ περὶ τοὺς πολέμους ἀνδρεῖον καὶ περὶ χρηματισμὸν ἐγκρατές καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς, ἐν αἷς πάντας ὡς εἰπεῖν τοὺς καθ' αὐτὸν ἀνθρώπους ὑπερεβύλλετο, φθόνῳ βληθεὶς ὁ Κωνσταντίος ἐπὶ τοῖς Ἰουλιανοῦ 20 κατορθώμασιν, οἷθεις δὲ τὴν Σαλουστίου, τῶν δεδομένων αὐτῷ συμβούλων ἑνός, ἀγχνίοναι αἰτίαν αὐτῷ τῆς τοσαύτης εἶναι περὶ τὰ πόλεμια καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν δόξης, μεταπέμπεται τοῦτον ὡς δὴ τοῖς κατὰ τὴν ἔψαν αὐτὸν ἐπιστήσων. ἐτοίμως δὲ τοῦ Ἰου-

4 ὅπερ—Γαλατικόν delet H, q. v. in Comm. 23 δὴ R: libri ἤδη.

peditari propterea non poterat, quod et ipsae barbarorum grassationis expertes non fuissent et annonae satis magnam copiam non haberent. itaque cum ignoraret quo pacto praesenti rerum statui consuleret, huiusmodi quidam machinatur. ad extremos Germaniae limites, ubi Gallicae cuiusdam nationis sedes sunt, Rhenus in Atlanticum mare semet exonerat. ab eo litore nongentis insula Britannica stadiis distat. itaque collectis lignis ex iis silvis quae flumini adiacent, octingentas naves lembis maiores struxit. his in Britanniam missis frumentum afferri curat, eiusque fluvialibus navigiis adverso Rheno subvehendi rationem invenit. quo saepius iterato, quod navigatio brevis esset, abunde praebeuit iis quos oppidis suis restituerat, unde partim victitarent, partim sementem facerent, partim ad messem usque com-
meatum haberent.

Atque has res gessit, cum prope necdum vigesimum et quintum aetatis annum attigisset. cumque milites animis in eum benevolis essent propter frugalitatem in victu et virilem in bellis animum et in captandis lucris continentiam et propter virtutes denique ceteras, quibus omnes, prope dixerim, sui saeculi homines superabat, invidia Constantius ob res praeclare gestas a Iuliano tactus, ratusque sagacitatem Salustii, qui unus ex attributis ei consiliariis erat, tantam illi bellicis in rebus et administratione reliqua gloriam conciliare, hunc ipsum accessit velut Orientalibus praeficiendum. dimisit homi-

λινοῦ τοῦτον ἀρέντος (ἐγνώκει γὰρ ἐν ἅπασι Κωνσταντίῳ πειθῆ-
 νιος εἶναι) τὰ μὲν ἐπιτετραμμένα πάντα τῷ Καίσαρι καθ' ἐκά-
 στην ὡς εἰπεῖν ἐλάμβανεν οὐκ ὀλίγην ἐπίδοσιν, τῶν στρατιωτῶν
 αὐξανομένων πλήθει καὶ πολεμικαῖς ἐμπειρίαις, τῶν πόλεων ἐν
 εἰρήνῃ καὶ ἀπολαύσει τῶν ἀπὸ ταύτης οὐσῶν ἀγαθῶν. (6) πάν- 5
 των δὲ ὡς εἰπεῖν τῶν αὐτόθι βαρβάρων ἀπογόντων ἐλπίδι πάσῃ,
 καὶ ὅσον οὐδέπω τοὺς ἔτι περιλειμμένους ἀπολείσθαι πανωλεθρία
 προσδοκησάντων, Σάξονες οἱ πάντων δὴ καρτερώτατοι τῶν ἐκείσε
 νεομομένων βαρβάρων Θυμῶ καὶ ῥώμῃ καὶ καρτερία τῇ περὶ τὰς
 μάχας εἶναι νομίζοντες, Κουάδους μοῖραν σφῶν ὄντας εἰς τὴν 10
 ὑπὸ Ῥωμαίων κατεχομένην ἐκπέμπουσι γῆν. οἱ δὲ ὑπὸ Φράγκων
 ἡμέρων αὐτοῖς ὄντων κωλυόμενοι διαβῆναι ὀκεί τοῦ μὴ τῷ Καί-
 σαρι δοῦναι δικαίαν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτῶν αἰτίας ἐφόδου, πλοῖα
 πανπηγησάμενοι καὶ διὰ τοῦ Ῥήνου τὴν ὑπὸ Φράγκων ἐχομένην
 ἀπερβαλόμενοι γῆν ἐπὶ τὴν ὑπήκοον Ῥωμαίοις ἀρμήθησαν, καὶ 15
 τῇ Βαταβία προσσχόντες, ἦν ὄλγα σχιζόμενος ὁ Ῥήνος νῆσον ποιῆ
 πάσης ποταμίας μέλινα νῆσον, τὸ Σαλλίων ἔθνος, Φράγκων ἀπό-
 μοιρον, ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ὑπὸ Σαξόνων εἰς ταύτην τὴν νῆσον
 ἀπελαθέντας ἐξέβαλλον. αὕτη δὲ ἡ νῆσος οὕσα πρότερον πᾶσα
 Ῥωμαίων τότε ὑπὸ Σαλλίων κατέχετο. τοῦτο μαθὼν ὁ Καῖσαρ 20

10 Reinesius cum Cluverio mavult Καύζους, qui inter Amisam et Visur-
 gim locati Saxonibus vicini fuere. Petavius et post eum Ritterus Zo-
 simum hallucinantem credunt posuisse Κουάδους pro Χαμάβους, id
 quod etiam loco Iuliani in Ep. ad Ath. confirmatur: ἕπεδεξάμην μὲν
 μοῖραν τοῦ τῶν Σαλλίων ἔθνος, Χαμάβους δὲ ἐξήλασα. etiam
 Eunapio in Legat. Χαμαβὸι dicantur. cf. Ammian. 17 S. R. 15 ὑπερ-
 βαλλόμενοι libri ἀρμήθησαν S: libri ἀρμίσθησαν. 17 ἀπό-
 μοιραν?

nem non invite Iulianus, quod omnibus in rebus obsequi Constantio decre-
 vissset; nihiloque minus omnia Caesari commissa quotidie, prope dixerim, non
 exiguum quoddam incrementum sumebant, cum numero milites et usu rerum
 bellicarum augerentur, oppidaque pace pariter ac bonis e pace provenienti-
 bus fruerentur. (6) omnes iam propemodum in iis locis barbari spem omnem
 abiecerant, tantumque non ad internecionem perituras existimabant suorum
 reliquias, cum Saxones, omnium eas regiones incolentium barbarorum et ani-
 mis et corporum viribus et laborum in proeliis tolerantia fortissimi habiti,
 Quados, nationis suae partem, in solum ab Romanis occupatum emittunt. at
 finitimis Francis eos transitu prohibentibus, qui metuerent ne iustam Caesari
 causam praebere se rursus invadendi, navibus constructis Rheno praeter-
 vecti parentem Francorum imperio regionem, in Romani iuris solum contem-
 derunt; et appulsis ad Bataviam navibus, quam divisus Rhenus insulam effi-
 cit quavis insula flumina maiorem, Saliorum nationem, Francorum a parte
 profectam et vi Saxonum in hanc insulam suis e sedibus relectam, expulerunt.
 haec insula prius Romanis in universum parens a Sallis hoc tempore possi-

ἀντεπήει μὲν τοῖς Κουάδοις, παρεγγυᾷ δὲ τῷ στρατῷ τούτοις μὲν
 κατὰ τὸ κρατερὸν διαμάχεσθαι, Σαλίων δὲ μηδένα κτείνειν ἢ
 κωλύειν ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων ὄρια διαβαίνειν οἷα μὴ ὡς πολεμικούς
 ἐφιστιμένους τῇ χώρᾳ, ἀνάγκη δὲ τῇ παρὰ Κουάδων βλαύνεσθαι.
 5 ταύτης αἰσθόμενοι τοῦ Καίσαρος τῆς φιλανθρωπίας οἱ Σάλιοι οἱ
 μὲν ἀπὸ τῆς νήσου μετὰ τοῦ σφῶν βασιλέως εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους
 ἐπεραιούντο γῆν, οἱ δὲ συμφυγόντες εἰς τὰ ὄρη κατήεσαν, ἰκέται
 τοῦ Καίσαρος ἄπυντες καθιστάμενοι καὶ ἐθέλοντι τὰ καθ' ἑαν-
 τούς ἐνδιδόντες. ὁ δὲ πρὸς μὲν πόλεμον οὐδένα θαρροῦντας ἔτι
 10 τοὺς βαρβάρους ὄρων, ἐφύδοις δὲ λαθραῖαι καὶ ληστεῖαι προσ-
 ἔχοντας οὐ μικρὰ τε οὐδὲ τὰ τυχόντα ἐκ τούτου τὴν χώραν ἐργα-
 ζομένους κακὰ, καὶ ἀπορῶν ὃ τι πράξειεν, ἔμφροσι στρατηγῆ-
 ματι ταύτην μετήει τῶν βαρβάρων τὴν τέχνην. (7) ἀνὴρ τις
 ἦν μέγεθος σώματος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἔχων, καὶ τὴν
 15 ἀνδρῖαν ἀνάλογον τῷ σώματι. τούτῳ βαρβάρῳ τὸ γένος ὄντι καὶ
 ληστεύειν οὐκ αὐτοῖς εἰωθότι παρέστη τὰ οἰκίαι ἤδη καταλιπόντι
 πρὸς τοὺς ὑπὸ Ῥωμαίοις Κελτοὺς μεταστῆναι. διατρίβων οὐκ
 ἀπὸ χρόνου τινὸς ἐν Τριβέροις (ἔστι δὲ αὕτη πόλις μεγίστη τῶν
 ὑπὲρ τὰς Ἀλπεις ἐθνῶν) ἐπειδὴ τοὺς ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον βαρβάρους
 20 ἐώρα τὰς τῆδε κατατρέχοντας πόλεις καὶ τὰ πάντων ἀκωλύτως
 ληϊζομένους, ὅτε τὴν τοῦ Καίσαρος οὐπὼ Ἰουλιανὸς εἶχεν ἀρχήν,
 ἀμύνειν μὲν διανοεῖτο ταῖς πόλειςιν, οὐκ ἔχων δὲ παρησίαν οἷα

1 ἀντεπείκει vulgatum corr Leunclavius. 7 ὄρια cum Leunclavio
 R. qui etiam ἀπήεσαν malebat. 9 διδόντες P. 17 Ῥωμαίους P.

debatur. Caesar ea re cognita, Quados ille quidem vicissim aggrediebatur, sed iussu prius exercitu cum Quadis acriter dimicare, Saliorum neminem occidere, nec prohibere quo minus in Romanorum fines illi transirent, quod non ut hostes Romanam regionem peterent, sed per vim et coercionem a Quadis pellerentur. hac animadversa Caesaris humanitate Sallii partim ex insula cum rege suo Romanorum in solum transiiebant, partim ad limites inita fuga se conferebant; omnes Caesari supplices facti sponte sua se cum rebus suis eius fidei permittebant. Caesar non iam ad bellum gerendum promptos et audentes amplius barbaros videns, sed clandestinis incursionibus et latrociniiis intentos, haud levibus inde malis et detrimentis regionem afficere, quid ageret dubius, hanc artem barbarorum prudenti stratagemate vicissim ultus est. (7) erat quidam vasto supra ceteros omnes corpore, cui corporis magnitudini virilis animus respondebat. huic natione barbaro, ceterisque cum barbaris latrociniiis assueto, visum est relictis sedibus patriis ad subiectos Romanis Celtas migrare. cumque Treviris ad aliquod tempus haereret. quae urbs transalpinarum gentium maxima est, ac transrhenanos barbaros videret urbes in adversa Rheni ripa sitas incursionibus vexare omniumque fortunas nullo prohibente rapere; quod sane tum temporis accidit, cum necdum Iulianus Caesaris potestatem nactus esset; de tuendis quidem oppidis cogitabat, sed

νόμου μηδεὸς αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν ἐπιτρέψαντος, τὴν μὲν ἀρχὴν
μόνος εἰς τὰ δυσύτατα κρυπτόμενος τῶν ὑλῶν ἐκαπαδόκει τὰς τῶν
βαρβάρων ἐφόδους, καὶ νυκτὸς ἐπιῶν ἤδη παρειμένοις μέθῃ καὶ
ὑπνῷ κεφαλᾷ ὄσων οἷός τε ἦν βαρβάρων ἀπέτεμε καὶ τοῖς ἐν τῇ
πόλει φέρων ἐδείκνυ. συνεχῶς δὲ τοῦτο ποικῶν ὄκνον οὐκ ὀλίγον 5
ἐποίησε τοῖς βαρβάροις, ἀγνοοῦσι μὲν τὸ γινόμενον, τῷ δὲ καθ' ἑκάστην ὡς εἰπεῖν ἐλαττοῦσθαι τοῦ κακοῦ συναισθανομένοις. ἐπεὶ
δὲ καὶ ἄλλοι συνεμήγησαν τούτῳ λησται καὶ καθ' ἕνα συνιόντες
πληθος γεγόνασι, τότε δὴ τῷ Καίσαρι προσελθὼν ὁ Χαριέτιων
(τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ ταύτῃ εὐρόντι πρῶτῳ κατὰ τῶν βαρβάρων 10
ἐπιβουλήν) ἀναφαίνει τὸ πρότερον οὕτω πολλοῖς ἐγνωσμένον. ὁ
δὲ Καῖσαρ, ἐπειδὴ μὴ ῥάδιον ἦν αὐτῷ διὰ τοῦ στρατοπέδου ταῖς
ἐν νυκτὶ τῶν βαρβάρων λαθραῖαις ἐφόδοις ἐπεξιέναι (κατ' ὀλί-
γους γὰρ καὶ ἐν πολλοῖς ἑαυτοὺς διασπείραντες ἐλήστεον, ἡμέρας
δὲ γενομένης οὐδένα θεύσασθαι παντάπασιν ἦν· ἐν γὰρ τοῖς περὶ 15
τοὺς ἀγροὺς δρυμοῖς ἀπεκρύπτοντο, σιτούμενοι τὰ ἐκ τῆς ληστείας
αὐτοῖς προσγινόμενα), τὸ δυσχερῶτον τῶν πολεμίων λαβῶν κατὰ
νοῦν εἰς ἀνάγκην κατέστη τοῦ μὴ στρατοπέδῳ μόνον ἀλλὰ καὶ
ληστικῷ συστήματι τοὺς ληστὰς μετελθεῖν. ἀποδεξιόμενος οὖν τὸν
Χαριέτιωνα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, συνάψας τε αὐτοῖς τῶν Σαλίων 20
πολλοὺς, νυκτὸς μὲν αὐτοὺς ληστεύουσι τοῖς Κουάδοις οἷα μεμε-
λητημένους ληστεῖαις ἐπέπεμπεν, ἡμέρας δὲ οὔσης ἐν τοῖς ὑπαί-

6 rectius forsān ἐνεποίησε. S. 21 αὐτοῖς LP. 22 ἔπεμπεν libri.

quod eiusmodi quid ipse moliri non auderet, cui nulla lex ut id faceret permisisset, initio solus in densissimas silvas abditus barbarorum impressiones opperiebatur, eosque noctu aggressus, ubi temulentia et somno iam sopiti incebant, capita quotquot poterat barbaris abscindebat, et in urbem allata civibus ostendebat. id institutum continuans metum et cunctationem barbaris non exiguam iniiciebat, ignorantibus quidem illis id quod fieret, sed ipsam tamen detrimentum ex eo deprehendentibus, quod in singulos prope dies eorum copia diminuerentur. cum autem et alii latrones cum eo se coniunxissent et sigillatim collecti quandam ad multitudinem excrevisset, tum vero Charietto (nam hoc nomen erat ei qui primus insidias hasce contra barbaros excogitaverat) adito Caesare rem ei, non multis antea cognitam, aperit. Caesar, cui facile non esset cum exercitu nocturnas et clandestinas barbarorum incursiones coercere (nam exiguo numero multisque locis dispersi latrocinebantur; et ubi dies illuxisset, neminem omnino videre erat, quod in saltus agris vicinos semet abderent, ex iis victitantes quae hoc latrocinio acquirerent), cum ad animum revocasset quam difficulter hostes domiturus esset, ad eam redactus est necessitatem, ut non exercitu tantum sed etiam latronum globo quodam latrones persequendos statueret. quare Chariettone cum suis recepto, et iisdem ex Saliorum numero compluribus adiunctis, hos noctu, velut exercitus latrocinii, in latrocinantem Quados emittebat, interdum dispositas sub die militum stationes habebat, et omnes qui latronum ma-

Θροίς ἔτατι τὰ στρατόπεδα, καὶ πάντας ὄσοι τὸ ληστικὸν οἶοί τε ἐγίνοντο διαφυγεῖν ἔκτεινε. τοῦτό τε ποιῶν διετέλεσεν, ἕως ὅτε κατωστάντες εἰς ἐσχάτην στενοχωρίαν οἱ Κουάδοι, καὶ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι γενόμενοι, προσεχώρησαν ἅμα τῷ σφῶν ἡγουμένῳ τῷ Καί-
 5 σαρι, πληθὸς τε αἰχμαλώτων ἤδη συλλαβόντι κατὰ τὰς προτέρας ἐφόδους καὶ τὸν τοῦ βασιλέως παῖδα παρὰ Χυριέττωνος εἰλημμέ-
 νον. ἔπει δὲ ἰκετηρίας αὐτοὺς ἐλεινῶς προτεινομένους ἡμέρους ἀπήτει τῶν ἐπισήμων τινὰς καὶ τούτοις ἅμα τὸν τοῦ βασιλέως
 νιόν, εἰς Θρηῶν οἰκτρότατον κατωστάς ὁ τῶν βαρβάρων ἡγούμε-
 10 ρος ὤμνυε δακρύων ὡς ἀπόλοιτο μετὰ τῶν ἄλλων αὐτῷ καὶ ὁ νιός. τότε τολῶν ἐλεήσας ὁ Καῖσαρ δάκρυα πατρὸς τόν τε παῖδα αὐτῷ
 δείκνυσιν ἐν εὐπαθείᾳ τρεφόμενον, καὶ φήσας ἔχειν ἐν ἡμέρῳ τάξει, καὶ σὸν αὐτῷ τῶν εὖ γεγονότων ἄλλους ἡμέρους λαβῶν,
 ἐφιλοτιμήσατο τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾗ μηδέποτε κατὰ Ῥωμαίων χεῖρας
 15 ἄρῃα.

8. Ταῦτα οὕτω διαθείς ὁ Καῖσαρ Σαλλούς τε καὶ Κουά-
 δων μοῖραν καὶ τῶν ἐν τῇ Βαταβίᾳ νήσω τινὰς τάγμασιν ἐγκατέλε-
 ξεν, ἃ καὶ νῦν ἐφ' ἡμῶν ἔτι δοκεῖ περισώζεσθαι. κατὰ δὲ τοὺς
 αὐτοὺς χρόνους Κωνσταντίος ὁ βασιλεὺς ἦν κατὰ τὴν ἐφῶν τὰ
 20 Περσῶν ἔχων ἐν φροντίδι μόνα καὶ τοῖς ἐκείσε πολέμοις ἐγκυρε-
 ρῶν· τὰ τε γὰρ ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνη καλῶς εἶχεν αὐτῷ τῇ τοῦ
 Καίσαρος κυβερνώμενα προνοίᾳ, καὶ Ἰταλία πᾶσα καὶ Ἰλλυριοὶ
 κίνδυνον εἶχον οὐδένα, τῶν ὑπὲρ τὸν Ἴστρον βαρβάρων δέει τοῦ

17 Βαταωνία LP.

18 ἐφ' ἡμῖν libri.

nas evadere potuerant trucidabat. id facere non desinebat, donec Quadi
 maximas ad angustias redacti deque multis pauci facti cum duce suo Caesari
 se dederent; qui et magnam superioribus impressionibus captivorum multitu-
 dinem adeptus fuerat, et inter alios ipsum quoque regis filium a Charietone
 captum habebat. cum miserabilem in modum supplices factos obsides dare
 iuberet, homines quosdam nobiles, et in his ipsum regis filium, dux barbaro-
 rum, lamentatione maxime miserabili sublata cum lacrimis deiecerat inter
 alios et filium sibi perisise. quamobrem paternas miseratur lacrimas Caesar,
 filium ei commonstrat, qui delicate alebatur; simulque professus eum se ob-
 sidis habere loco, deque numero nobilium aliis quoque praeter hunc obsidibus
 acceptis, pacem ipsis ea largitus est lege ne contra Romanos unquam arma
 caperent.

8. His rebus ita constitutis, et Salios Caesar et Quadorum partem et
 quosdam incoletens insulam Bataviam, legionibus adscripsit; quorum ordines
 nostro quoque tempore superstites esse videntur. per eadem tempora Con-
 stantius imperator in Oriente, de solis rebus Persicis sollicitus, eorum loco-
 rum bellis intentus erat. nam et bene transalpinarum constitutae res erant
 gentium, quae providentia Caesaris administrarentur; et Italia tota cum Illy-
 riis extra omne positum erat periculum, propterea quod trans Istrum habi-

μη διὰ Γαλατίας τὸν Καίσαρα διαβάντα τὸν Ἰστρον αὐτοῖς ἐπελ-
 δεῖν σωφρονούντων. Κωνσταντίου τοίνυν ἐν τούτοις ὄντος οἱ
 a. 359 Πέρσαι, Σαπώρην ἔχοντες βασιλέα, τὰ περὶ τὴν μέσσην ἐληίζοντο
 τῶν ποταμῶν, καὶ τὰ περὶ τὴν Νισιβιν ἅπαντα καταστρεψάμενοι
 καὶ αὐτὴν ἤδη πάσῃ δυνάμει τὴν πόλιν ἐπολιοῦκον. τοῦ δὲ 5
 στρατηγοῦ Λουκιλλιανοῦ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀρκέσαντος, καὶ
 νῦν μὲν τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης ὀρθῶς χρησαμένου νῦν δὲ καὶ στρα-
 τηγήμασιν, ἣ μὲν πόλις τὰ περιστάντα διέφυγεν, εἰς ἕχατον
 ἐλθοῦσα κινδύνου. τὸ δὲ ὅπως περιττὸν ἠγησάμην διεξιελθεῖν,
 αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ἐν ἰδίᾳ συγγραφῇ πάντα ἀφηγησαμένου τὰ 10
 τότε πραχθέντα, ἅπερ ἔστιν εἰς χεῖρας λαβόντα τὴν ἐν λόγοις
 ἄκραν τοῦ ἀνδρὸς συνιδεῖν ἀρετὴν.

Λοκούντων δὲ εἶναι τῶν κατὰ τὴν εἶψαν ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ τῶν
 τοῦ Καίσαρος κατορθωμάτων ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ὄντων,
 δεινῶς ὁ Κωνσταντίος συνεστάλη τῷ φθόνῳ. τῇ δὲ τῶν ἐν Κελ- 15
 τοῖς τε καὶ Ἰβηροῖς πραγμάτων εὐήμερῳ δακνόμενος ἐμηχανᾶτο
 προφάσεις, δι' ὧν ἂν δυνηθεῖη κατὰ βραχὺ καὶ ἀνεπαισθήτως
 τὰς τοῦ Καίσαρος ἐλαττώσαι δυνάμεις, οὕτω τε τῆς ἀξίας αὐτὸν
 παραλῦσαι. πέμπει τοίνυν ὡς αὐτόν, τάγματα δύο τῶν ἐν Κελ-
 τοῖς στρατιωτῶν ἐκπεμφθῆναι κελεύων ὡς δὴ τῆς ἀπὸ τούτων 20
 δέόμενος βοήθειας. Ἰουλιανοῦ δὲ ἀγνοία τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως,
 καὶ ἕμα διὰ τὸ μὴ πρόφασιν ὀργῆς αὐτῷ δοῦναι, τὸ ἐπίταγμα

14 ἐν om LP.
 14 ἐν om LP.

17 ἀνεπαισθήτως L margo: legebatur ἀνεπαι-
 σθύντως.

tantes barbari prae metu, ne per Galliam profectus Caesar Istrum transiiret et ipsos adoriretur, intra modestiae fines se continebant. cum igitur in his occupatus esset Constantius, Persae, qui Saporem habebant regem, Mesopotamiam infestis grassationibus vexabant, et vastatis omnibus ad Nisibin sitis urbem ipsam totis viribus obsidebant. sed cum dux Lucillianus obsidioni sustinendae idoneus partim oblati forte fortuna occasionibus partim stratagematis recte fuisset usus, urbs imminentibus malis est erepta, licet extremum in discrimen adducta fuisset. id autem quo modo factum sit, a me commemorari supervacaneum duxi, cum ipse Caesar omnia tum temporis gesta peculiari scripto quodam exposuerit. ea vero si quis in manus sumpserit, huius viri summam in dicendo vim perspiciet.

Ceterum ubi iam in tranquillo res Orientis positae viderentur et praecleara facta Caesaris in omnium ore essent, gravi quadam invidia correptus est Constantius. ideoque propter rerum omnium prosperos apud Celtas et Hispanos successus quosdam animi morsus sentiens, occasiones captabat, quibus paulatim, et animadvertente nemine, Caesaris vires imminuere posset et hoc modo dignitatem ei suam adimere. quapropter ad eum mittit, et ad se legiones duas Celticorum militum ablegari mandat, quasi eorum auxiliis ipse indigeret. huic mandato cum statim Iulianus satisfacisset, partim quod institutum ipsius ignoraret, partim ne quam occasionem ei succensendi praebe-

παροχήμα πληρώσαντος, τὰ μὲν ἐν Κέλταις ἤξειούτο πύσης ἐπι-
μελείας, τοῦ στρατιωτικοῦ κατὰ τὸ συνεχές αὐξομένου, καὶ τῶν
παροικούντων ταῖς ἔσχατιαῖς βαρβάρων κατεπιτηχότων καὶ πόλε-
μον μὲν οὐδὲ ὄναρ ἐνθυμουμένων, Κωνσταντίος δὲ καὶ ἕτερα
5 τάγματι στρατιωτικὰ πεμφθῆναι οἱ παρὰ τοῦ Καίσαρος ἤξει. καὶ
τυχῶν τῆς αἰτήσεως ἄλλας μετ' οὐ πολὺ τέσσαρας Ἴλας ὡς αὐτὸν
ἐκέλευεν ἐκπεμφθῆναι, καὶ παροχήμα παρασκευάζεσθαι πρὸς
ἐκδημίαν ὁ Καίσαρ τοῖς στρατιώταις ἐσήμαιεν.

9. Ἰουλιανοῦ δὲ ἐν τῷ Παρισίῳ (Γερμανίας δὲ αὕτη πο- a. 360
10 λίχνη) διατρέψοντος, ὡς δὴ πρὸς ἐκδημίαν εὐτρεπεῖς ὄντες οἱ
στρατιῶται νυκτὸς ἄχρι βαθείας ἐδείκνουν περὶ τὰ αὐτόθι βασι-
λεια, τῶν βουλευομένων κατὰ τοῦ Καίσαρος οὐδὲ ἐν λογίζομενοι.
τῶν δὲ ταξιάρχων τινὲς τὸ πάλαι κατ' αὐτοῦ μηχανώμενον ἐπὶ
τῶν πραγμάτων εἶδρον ἀληθείς, καὶ ἀνώνυμα γραμματῖα τῶν
15 στρατιωτῶν ἐκ μέσῳ κατὰ τὸ λεληθὸς διαρρήψαντες ἐδήλουν διὰ
τούτων ὡς ὁ Καίσαρ, ὁ δοὺς ἅπασιν ὡς εἰπεῖν τὸ κατὰ βαρβά-
ρων τρόπαια σῆσαι διὰ τῶν οἰκείων στρατηγημάτων καὶ μηδὲν τι
τῶν καθ' ἕκαστον ἐν τῷ μάχεσθαι διαλλάττων, εἰς ἔσχατον ἤξει
κινδύνου κατὰ βραχὺ τοῦ βασιλέως τὴν αὐτοῦ δύναμιν ὑποκλέπτον-
20 τος, εἰ μὴ συνδραμόντες ἅπαντες ἑμοῦ τὴν τῶν στρατιωτῶν κω-
λύσαιεν ἐκδημίαν. ταῦτα τὰ γραμματῖδια διεσπαρμένα τινὲς τῶν
στρατιωτῶν ἀναγρόντες, καὶ εἰς τὸ πληθὸς τὸ μελετώμενον ἐνεγ-

2 αὐξομένου LP.
λέπτοντος L margo.

17 κατὰ μηδὲν τε L margo.

19 ὑπο-

ret, nihilo minus omnem curam ac diligentiam rebus Celticis adhibebat, in dies anguescentibus militum copiis et habitantibus ad extremos limites barbaris perterrefactis, deque bello inferendo ne per somnium quidem cogitantibus. Constantius autem et alios militum ordines a Caesare sibi mitti postulabat; et impetrato quod petierat, non multo post alias quattuor alas ad se transmitti iubebat. statim militibus significat Caesar ad profectionem se compararent.

9. Haerente vero Juliano Parisii, quod oppidulum est Germaniae, cum milites ad iter instructi propter eius loci praetorium multam in noctem cenarent, nihil de iis consiliis omnino cogitantes quae adversus Caesarem inirentur, tribuni quidam, qui reapse verum comperissent id quod iam olim in eum caderetur, libellos quosdam ab incertis profectos auctoribus inter milites clandestinum hinc inde reiciunt, iisque futurum significant ut Caesar, qui stratagematis suis efficeret ut propemodum omnes ipsi tropaea de barbaris statuerent, et qui nihil a privato milite, quoties dimicandum esset, differret, extremum in periculum coniciatur, imperatore paulatim copias eius suffurante, nisi omnes concursu facto militum profectionem impedirent. hos ita sparsos libellos ubi militum plerique legissent, et de re tota quae tractaretur

κόντες, ἐξηρέθισαν ἅπαντας εἰς δρογγήν. καὶ ἀναστάντες ἐκ τοῦ πότου σὺν θοροῦβω πολλῶ, τῶν κυλίκων ἐν ταῖς χερσὶν ἔτι κειμένων, ὠρμησαν ἐπὶ τὰ βασιλεια, διαρρήξαντές τε τὰς θύρας σὺν οὐδενὶ κόσμῳ κατάγουσι δημοσίᾳ τὸν Καίσαρα, καὶ ἐπὶ τινος ἀσιπίδος μετέωρον ἄραντες ἀνεῖπόν τε σεβαστὸν αὐτοκράτορα, καὶ 5 ἐπέθεσαν σὺν βίᾳ τὸ διάδημα τῇ κεφαλῇ. ὁ δὲ δυσανασχετῶν μὲν ἐπὶ τῷ γεγονότι, τὸ δὲ ἀνακαλέσασθαι τὸ πραχθὲν οὐδεμίαν ολιθθεὶς ἔχειν ἀσφάλειαν Κωνσταντίου μήτε δοκοῖς ἐμμένοντος μήτε συνθήκαις ἢ ἄλλην τινὰ τῶν ἐν ἀνθρώποις πίστιν φυλάττοντος, ὅμως ἐπειρᾶτο τῆς αὐτοῦ γνώμης, καὶ πρέσβεις ἐκπέμψας παρὰ 10 τὴν αὐτοῦ προαιρεσίην τε καὶ γνώμην ἔφη προβῆναι τὰ τῆς ἀναρρήσεως, οἷς εἰ παράσχοι συγγνώμην, ἔτοιμος ἔβασκεν εἶναι τὴν τοῦ Καίσαρος ἔχειν ἄξιαν, ἀποθέμενος τὸ διάδημα. Κωνσταντίος δὲ εἰς τοσοῦτον δρογγῆς τε καὶ ἀλαζονείας ἠνέχθη ὥστε πρὸς τοὺς πρέσβεις εἰπεῖν ὡς προσήκει Ἰουλιανὸν τοῦ ζῆν ἀντεχόμενον ἀπο- 15 θέσθαι πρὸς τῇ βασιλείᾳ καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος σχῆμα, καταστάντα δὲ ἰδιώτην ἑαυτὸν τῇ προαιρέσει τοῦ βασιλέως ἐκδοῦναι· μηδὲ γὰρ πείσεσθαι τι δεινὸν μηδὲ ἄξιον ὦν ἐτόλμησε. ταῦτα ἀκηκῶς Ἰουλιανὸς παρὰ τῶν πρέσβεων εἰς τὸ ἐμφανὲς ἔδειξεν ἦν εἶχε περὶ τὸ θεῖον προαιρεσίν, ἀντικρυς εἰς ἐπήκοον πάντων εἰπὼν ὡς τοῖς 20 θεοῖς ἄμεινον ἢ τοῖς Κωνσταντίου λόγοις ἑαυτὸν τε καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐκδοῦναι.

2 πότου R: libri τόπου.
γνώμην S: libri γνώμην.

10 γνώσεως P margo.
18 ἀνάξιον L margo.

12 συγ-

ad multitudinem rettulissent, universos ad iram concitarunt. cumque non sine magno tumultu a comptando surrexissent ipsosque calices manibus adhuc tenerent, ad praetorium contenderunt; perruptisque nullo ordine foribus Caesarem in publicum deducunt, et sublimem in scutum quoddam elatum imperatorem augustum appellant, et vi diadema capiti eius imponunt. Caesar aegre quidem, quod accidisset, ferens, revocari tamen quod actum fuerat tuto non posse ratus, quando Constantius nec sacramentis ullis nec pactis conventis staret, aut ullam aliam fidei religionem inter homines sacram servaret, nihilo minus animum eius tentandum putabat. ideoque missis legatis praeter voluntatem et sententiam animi sui se declaratum imperatorem aiebat, ac si quidem ita Constantio videretur, paratum se dicebat esse ut diadema posito Caesaris dignitatem retineret. sed Constantius tantam ad iracundiam et arrogantiam provector est, ut legatis diceret par esse Iulianum, si vitam sibi caram duceret, una cum imperio Caesaris etiam habitum ponere, privataeque vitae restitutum imperatoris se voluntati permittere: nec enim vel grave quicquam perpessurum, vel iis dignum quae tentare fuisset ausus. cum haec Iulianus ex legatis audisset, palam animi sui de numine sententiam ostendit, aperte prolocutus, audientibus universis, potius se diis quam Constantii verbis sequere vitamque suam permissurum.

Ἐντεῦθεν ἄπασι φανερὰ γέγονεν ἡ πρὸς Ἰουλιανὸν Κωνσταν-
 τίου δυσμένεια. καὶ Κωνστάντιος μὲν πρὸς ἐμφύλιον παρεσκευά-
 ζετο πόλεμον, Ἰουλιανῶ δὲ δυσχεραίνειν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν
 ἐπήει, ὡς, εἰ μέλλοι τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δεδωκότι τοῦ Καίσαρος
 5 πολεμεῖν, ἀχαρίστου παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀποίσεται δόξαν. ὄντι
 δὲ περὶ ταῦτα καὶ πᾶσαν γνώμην ἀνακυκλοῦντι, σφόδρα τε δκη-
 ρῶς ἔχοντι πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον, ἔδειξε δι' ἐνυπνίου τὸ θεῖον
 αὐτῷ τὸ ἐσόμενον· ἐν Βιέννῃ γὰρ διατρίβοντι κατ' ὄναρ ὁ Ἥλιος α. 361
 ἐδόκει δεικνύναι τοὺς ἀστέρας αὐτῷ, λέγειν τε ταῦτα τὰ ἔπη.

10 Ζεὸς ὅταν εἰς πλατὺ τέρμα πῆλῃ κλυτοῦ ὕδροχοοῖο,
 παρθενικῆς δὲ Κρόνος μοίρῃ βαλῆῃ ἐπὶ πέντε
 εἰκοστῇ, βασιλεὺς Κωνστάντιος Ἀσίδος αἴης
 τέρμα φίλου βίοντος στυγερόν καὶ ἐπώδυνον ἔξει.
 τούτῳ τῷ ἐνυπνίῳ θαρρήσας εἶχετο μὲν κατὰ τὸ σύνθητες αὐτῷ
 15 τῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐπιμελείας, ἐπεὶ δὲ ἦν ἔτι χειμῶν, τὰ
 μὲν ὅσα περὶ τοὺς βαρβάρους τῆς δεούσης ἡξιοῦτο προνοίας, ὥστε,
 εἰ δεήσει καὶ τῶν ἄλλων αὐτὸν ἀντιλαβέσθαι πραγμάτων, ἐν
 ἀσφαλείᾳ πάσῃ τὰ ἐν Κελτοῖς πρῶγματι μείναι, παρεσκευάζετο
 20 ἐπιχειρήσιν. (10) ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ θέρους διαθεῖς τὰ
 περὶ τοὺς ὑπὲρ τὸν Ἐγγὺν βαρβάρους, καὶ τοὺς μὲν πολέμῳ σω-
 φρονεῖν ἀναγκάσας, τοὺς δὲ τῇ πείρᾳ τῶν προλαβόντων εἰρήνην

9 hi versus etiam apud Ammian. 21 4 et Zonaram 13 11 leguntur.
 10 μόλῃ ap. Ammianum. 11 μοίρῃς — πέμπτης ap. Zonaram,
 μοίρῃ — πέμπτῃ ap. Ammianum. 12 εἰκοστῆς ap. Zonaram.

Hinc iam omnibus infestus Constantii erga Iulianum animus paruit. et
 Constantius quidem ad civile bellum se comparabat, Iuliani vero mentem,
 propter ea quae acciderant, hoc potissimum cruciabat, quod bellum cum eo
 gesturus qui Caesaris ei potestatem tribuerat, apud multos opinionem homi-
 nis ingrati de se concitatus esset. dum haec secum expendit et animum
 hinc inde torquet, ac vehementer in suscipiendo civili bello cunctatur, numen
 ei per somnium quid futurum esset ostendit. nam dum Viennae commoratur,
 Sol in somniis sidera monstrare visus est et hosce versus pronuntiare:

parte Iovem feret extrema profusor ut undae,
 parte a Saturno fuerit vigesima quinta
 Virginis ut iam tacta: Asiae Constantius omnis
 vitam morte gravi mox finiet induperator.

hoc somnio fretus publica pro more suo negotia diligenter procu-
 rat. et quoniam adhuc hiems erat, rebus ad barbaros pertinentibus
 ita prospicit uti par erat, adeo quidem, ut si res ei suscipiendae
 essent aliae, prorsus in tuto Celticae manerent. simul, haerente per
 Orientem adhuc Constantio, conatum ut eius anteverteret sese parabat.
 (10) adulta iam aetate, compositis barbarorum trans Rhenum rebus,
 cum partim eos bello coegisset modeste se gerere, partim experientia prae-

ἀγαπᾶν μᾶλλον ἢ πόλεμον πέλας, ὡς ἐς μακρὰν ἀποδημίαν δέ-
 ταιτε τὸ στρατόπεδον, καταστήσας δὲ ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς ἰσχα-
 ταιῖς πολιτικούς τε καὶ στρατιωτικούς ἡγεμόνας ἕμα τῇ δυνάμει
 ἦμι εἰς τὰς Ἄλπεις. ἔλθων δὲ εἰς Ῥαιτούς, ὅθεν ὁ Ἰστρος ἀρχό-
 μενος Νωρικούς τε καὶ Παιονίαν πῦσαν πυραμειβεται καὶ προσέτι 5
 γε Δάκας καὶ τοὺς ἐν Θράκη Μυσοὺς καὶ Σκύθας, οὕτω τε εἰς
 τὸν Εὔξεινον ἐξίησι πόντον, πλοῖα ποτάμια κατασκευάσας αὐτὸς
 μὲν ἕμα τρισχιλίους εἰς τὸ πρόσω διὰ τοῦ Ἰστροῦ παρήγεν, δισχυ-
 ρίους δὲ περὶ τὸ Σίρμιον καταλαμβάνειν διέταττεν. ἐπεὶ δὲ ἦν
 συνεχῆς εἰρεσία μετὰ τῆς τοῦ ῥόδου φορᾶς καὶ τῶν ἐτησίων ἀνέμων 10
 αὐτῷ συντελεσάντων, ἑνδεκάτῃ μὲν ἡμέρᾳ περὶ τὸ Σίρμιον ἦλθε,
 φοιτησάσης δὲ ἀγγελίας ὡς ὁ βασιλεὺς παρεγένετο, πάντες μὲν ὡς
 εἰπεῖν Κωνσταντίον ἠροῦντο εἶναι τὸν ἐπιστάντα, δεξάμενοι δὲ
 Ἰουλιανὸν ἐν ἐκπλήξει πάντες ἦσαν, φάσματι τὸ συμβᾶν ἀπεικά-
 ζοντες. φθασάσης δὲ μετ' οὐ πολὺ καὶ τῆς ἀπὸ Κελτῶν αὐτῷ 15
 παρακολουθοῦσης δυνάμεως, τῇ Ῥωμαίων γερουσίᾳ καὶ ταῖς ἐν
 τῇ Ἰταλίᾳ δυνάμεισιν ἔγραφεν ἔχειν ἐν ἀσφαλεῖ τὰς πόλεις ὡς αὐ-
 τοῦ βασιλεύοντος. ἐπεὶ δὲ Ταῦρος καὶ Φλωρέντιος οἱ κατ' ἐκεί-
 νων τὸν ἐνιαυτὸν ἕπατοι, τῆς Κωνσταντίου μερίδος ὄντες, ἕμα
 τῷ μαθεῖν ὅτι Ἰουλιανὸς ὑπερβὰς τὰς Ἄλπεις εἰς Παιονίαν ἀφί- 20
 κετο φυγῇ τὴν Ῥωμαίων ἀπέλιπον, φυγάδας μὲν αὐτοὺς ὑπίτους
 ἐν τοῖς συμβολαίοις ἐκέλευε γράφεσθαι, πάσας δὲ τὰς πόλεις ὡς
 ἔτυχεν ἤδη διωδραμῶν ἐφιλοφρονεῖτο, χρηστὰς ἐναποτιθέμενος

teritorum persuasisset ut pacem quam bellum, amplecti mallent, velut ad
 protectionem longinquam, omnem exercitum instruit. cumque civiles et
 militares duces oppidis atque limitibus praefecisset, versus Alpes cum copiis
 pergit. ad Raetos ubi venisset, unde fluvius Ister ortus Noricos et univer-
 sam Pannoniam permeat, itidemque Dacas et Thraciae Moesos et Scythas,
 atque ita semet in pontum Euxinum exonerat, constructis navigiis fluvialibus
 ipse cum tribus milibus Istro secundo devectus, viginti milia Sirmium itinere
 terrestri petere iussit. et quia remigium continuum cum secundo fluminis
 impetu coniungebatur, iis etiam ventis adiuvantibus quos Hecias velut anni-
 versarios vocant, undecimo die Sirmium appulit. cumque nuntiatum fuisset
 imperatore adesse, propemodum omnes arbitrabantur esse Constantium qui
 venisset. sed ubi Iulianum excepissent, prae admiratione cuncti stupebant;
 et instar portentii habebant id quod evenisset. non multo post, cum et exer-
 citus ille qui ex Celtis subsequebatur praesto esset, ad senatum populi Romani
 et Italicos exercitus literas dedit, quibus in literis prescriptum erat,
 praesidiis munitas urbes tenerent, quando iam ipse nactus esset imperium. et
 quia Taurus ac Florentius eius anni consules, qui a Constantio stabant, simul
 atque cognovissent Iulianum Alpes transgressum in Pannoniam pervenisse,
 fuga semet ex urbe subduxerant, consules fugitivos in perscribendis publicis
 instrumentis eos appellari iussit. omnes autem urbes, quas cursim iam trans-
 ierat, blande demulcebat, universis spem de se bonam praebens. scripsit

πᾶσιν ἑλλήδας. ἔγραψε δὲ καὶ Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους καὶ Κορινθίους, τὰς αἰτίας τῆς σφετέρως ἐμφανῶν ἀφίξεως.

11. Ὅντι δὲ αὐτῷ κατὰ τὸ Σιρμιον ἐξ ἀπάσης ὡς εἶπεν τῆς Ἑλλάδος ἐστέλλοντο πρέσβεις, οἷς ἀποκρινάμενος τὰ προσή-
 5 κοντα, καὶ ὅσα ἦν δίκαια φιλοτιμησάμενος, σὺν τῷ παρὰ Κελτῶν στρατοπέδῳ καὶ ἕτερον ἔκ τε αὐτοῦ τοῦ Σιρμιον καὶ τῶν Παιλοσι καὶ Μυσοῖς ἐνιδρυμένων ταγμάτων συναγαγῶν, ἐπὶ τὰ πρόσω παρήει. καταλαβὼν δὲ τὴν Νάϊσον αὐτόθι μετὰ τῶν μάντεων τὸ
 10 τὰ ἱερά, τοῦτο ἐποίησε, παρατηρῶν ἅμα καὶ τὸν τῷ ἐνυπνίῳ δη-
 λούμενον χρόνον. ὡς δὲ καὶ τὰ τῶν ἀστρώων συντρέχειν ἐδόκει κινήσειν, ὄντι κατὰ τὴν Νάϊσον ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτῷ
 πληθος ἱππέων ἀπήγγειλεν ὡς Κωνσταντίος μὲν ἐτελεύτησε, καλοῖη
 δὲ Ἰουλιανὸν ἐπὶ τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν τὰ στρατόπεδα. δεξάμενος Iulianus.
 15 δὴ τὸ παρὰ τοῦ θείου δεδωρημένον εἶχετο τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω πο-
 ρείας. ἐπεὶ δὲ εἰς τὸ Βυζάντιον παρεγένετο, πάντες μὲν αὐτὸν σὺν
 εὐφημαῖς ἰδέοντο, πολλήν τε καὶ τροφίμον ἐαυτῶν ὀνομάζοντες
 οἶα δὴ ἐν ταύτῃ τεχθέντα τε καὶ τραφέντα τῇ πόλει, καὶ τὰ ἄλλα
 θεραπεύοντες ὡς μεγίστων τοῖς ἀνθρώποις αἴτιον ἐσόμενον ἀγα-
 20 θῶν. ἐν ταύτῃ τῆς πόλεως ἅμα καὶ τῶν στρατοπέδων ἐπιμελού-
 μενος ἔδωκε μὲν τῇ πόλει γερούσιαν ἔχειν ὥσπερ ἐν τῇ Ῥώμῃ, λι-
 μένα δὲ μέγιστον αὐτῇ δειμάμενος, τῶν ἀπὸ τοῦ νότου κινδυνεόν-

4 ἀποκρινόμενος libri. 10 τοῦτο δὲ ἐποίησε P. 12 μάλιστα P.
 15 δὲ P. 17 αὐτὸν P. 21 Ῥώμῃ] Ῥώμῃ πόλει L. 22 ὑπό?
 κινδύνων P.

et Atheniensibus et Lacedaemoniis et Corinthiis, itineris sui causas ostendens.

11. Sirmii cum esset, ex omni prope Graecia legati ad eum missi aderant; quibus ubi respondisset quae par erat, eaque fuisset largitus quae iusta viderentur, cum Celticis et aliis praeterea copiis, quas de praesidiariis cohortibus Sirmii Pannoniorum Moesorumque collegit, ulterius castra movit, ubi Naisum attigisset, ibidem cum haruspibus quid agendum esset dispiciebat. significantibus extis ut istuc aliquandiu subsisteret, parebat, observans simul indicatum somnio tempus; quod ubi cum siderum motibus concurrere videretur, adhuc apud Naisum haerenti multitudo quaedam equitum, Cpoli veniens, nuntiabat Constantium esse mortuum et ipsos exercitus Iulianum ad summam rerum deposcere. quapropter accepto quod a numine donatum esset, inceptum iter prosecquitur. ubi Byzantium accessisset, universi faustis acclamationibus eum excipiebant, civem et alumnum appellantes velut ea in urbe natum et educatum, et omni praeterea cultu prosequentes quasi futurum mortalibus maximorum bonorum auctorem. hic dum et urbi et exercitui reficiendo dat operam, potestatem urbi fecit habendi senatus ut in urbe Roma simul portam ei maximum struxit, qui naves ab aastro periclitantes ab iniu-

των ἀλεξητήριον πλοίων, καὶ στοὰν σιγματοειδῆ μῦλλον ἢ εὐθείαν, ἐπὶ τὸν λιμένα κατὰγουσαν, ἔτι δὲ βιβλιοθήκην ἐν τῇ βασιλικῶς οἰκοδομήσας στοᾷ καὶ ταύτῃ βίβλους ὄσας εἶχεν ἐναποθέμενος, ἐπὶ τὸν κατὰ Περσῶν παρεσκευάζετο πόλεμον. δέκα δὲ διατρέψας ἐν τῷ Βυζαντίῳ μῆνας κατέστησε στρατηγὸς Ὁρμισδαν καὶ 5 Βίτωρα, καὶ τοὺς ταξιάρχους αὐτοῖς καὶ τὰ στρατόπεδα παρα-
 a. 352 δος ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἤλαυνε. μεθ' ὄσης μὲν οὖν ἡσυχίας καὶ εὐλαβείας τὴν ὁδὸν ἄπασαν οἱ στρατιῶται διήνυσαν, λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον· οὐδὲ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀπηχῆς τι πρῶξαι τούτους ὑπὸ Ἰουλιανῶ βασιλεῖ τεταγμένους. ἐπιδημήσαντα δὲ αὐτὸν τῇ Ἀντιοχείᾳ 10 δέχεται φιλοφρόνως ὁ δῆμος· φιλοθεάμων δὲ ὢν φέσει, καὶ τρυφῇ μῦλλον ἢ πρῶξαι σπουδαίως ἐκδεδομένος, εἰκότως τὴν περὶ τὰ πάντα τοῦ βασιλικῶς ἐδυσχέραινε φρόνησιν καὶ σωφροσύνην, εἰρογομένου τε θεάτρων ἑαυτὸν, σπανίως τε καὶ οὐδὲ διὰ πύσης φεωρουμένου τῆς ἡμέρας. ἀφέντες τοίνυν φωνὰς ἀλλοκότους ἐλύ- 15 πησαν. ὁ δὲ ἡμόνато, τιμωρίαν μὲν οὐδεμίαν ἔργω αὐτοῖς ἐπι-θεῖς, λόγον δὲ ἀστειότατον εἰς αὐτούς τε καὶ τὴν πόλιν συνθεῖς, ὅς τοσαύτην ἐν ἑαυτῷ μετ' εἰρωνείας ἔχει πικρίαν ὥστε πανταχοῦ γῆς ἤρκεσε τὰ Ἀντιοχείων ὄνειδῆ διενεγκεῖν. ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ὑπὲρ ὧν ἔπταισαν μετεμέλησεν, ὁ δὲ βασιλεὺς βοηθήσας τὰ εἰκότα 20 τῇ πόλει καὶ πληθὸς πολλὰ παραδὸς βουλευτῶν, ἐκ πατρὸς εἰς τοῦτο καταγομένων καὶ ἔτι ὄσους ἔτυχον τεκοῦσαι βουλευτῶν θυ-

14 εἰργόμενος P.

17 λογίων L.

19 μὲν ὡς ὑπὲρ L.

riis defenderet, una cum porticu, quae sigma litteram potius quam rectam formam refert, et ad portum deducit. itidem constructa in regia porticu bibliotheca et libris, quotquot habebat, in ea collocatis, ad gerendum bellum Persicum se parabat. ubi decem menses Byzantii commoratus Hormisdam Victoremque duces declarasset, eisque tribunos et exercitus tradidisset, Antiochiam profectus est. quanta quidem cum tranquillitate ac religione totum hoc iter confecerint milites, non est necesse dicere: nec enim consentaneum erat eos insolentius ac praeter rationem decori quicquam admittere, qui sub imperatore Iuliano militabant. Antiochiam ingressum blande populus accepit. sed quod idem natura spectandorum ludorum cupidus esset, magisque voluptatibus quam seriis negotiis deditus, non abs re prudentiam et modestiam imperatoris in rebus omnibus aegre ferebat, qui et de theatris se subduceret et raro ludos nec toto die spectaret. quapropter portentosis quibusdam vocibus emisit eum pungebant. imperator semet ulcisci, non facto poena eis ulla irrogata, sed oratione quadam urbanissima tam in ipsos quam urbem composita; quae tantam in se cum irrisione continet acerbiteriam, ut ubique terrarum didendis Antiochenorum probris suffecerit. sed hos quidem delictorum suorum paenituit. imperator autem urbe sublevata, ubi quidem hoc posceret aequitas, eique magno decurionum concessio numero, qui paterna successione munus hoc consequerentur, admissis et illis quotquot decurionum

γατέρες, ὅπερ ὀλίγαις δεδομένον ἔγνωμεν πόλεσιν, ἄλλα τε πολλὰ καλῶς καὶ δικαίως οἰκονομήσας, ἐπὶ τὸν κατὰ Περσῶν παρεσκευάζετο πόλεμον.

12. *Λίγυγγος* δὲ ἤδη τοῦ χειμῶνος τὴν στρατιὰν συναγα- a. 363
 5 γὰν καὶ κατὰ τάξιν ἐν κόσμῳ προπέμψας ἐξώρμησε τῆς Ἀντιο-
 χείας, οὐδὲ τῶν ἱερῶν αἰσίων αὐτῶ γενομένων. τὸ δὲ ὅπως
 εἰδῶς ὑπερβήσομαι. πέμπτη δὲ τὴν Ἱεράπολιν ἡμέρα καταλαβὼν,
 ἔνθα ἔδει τὰ πλοῦι πάντα συνδραμεῖν στρατιωτικὰ τε καὶ φορτι-
 κά, ἔκ τε Σαμοσάτων καὶ ἐξ ἄλλων τὸν Εὐφράτην καταπλέοντα
 10 τόπων, τούτοις ἐπιστήσας Ἱερίων τῶν ἡγουμένων τινὰ στρατιω-
 τικῶν ταγμάτων προέπεμπε. αὐτὸς δὲ τρεῖς ἐπιμένας τῇ Ἱερα-
 πόλει μόνας ἡμέρας ἐπὶ Βάτνας τῆς Ὀσδροηνῆς πολυχιόν τι προήει,
 οὗ δὴ ὑπαντήσαντες Ἐδεσηνοὶ πανδημεῖ στέφανόν τε προσέφερον
 καὶ μετ' εὐφημίας εἰς τὴν σφῶν πόλιν ἐκάλουν. ὁ δὲ ἀποδείξά-
 15 μενος καὶ ἐπιστὰς τῇ πόλει, καὶ ὅσα ἔδει χρηματίσας, ἐπὶ Κάρ-
 ρας ἐβάδιζε. δυοῖν τοίνυν ἐντεῦθεν ὁδοῖν προκειμέναι, τῆς μὲν
 διὰ τοῦ ποταμοῦ Τίγρητος καὶ πόλεως Νισίβιος ταῖς Ἀδιαβηνῆς
 σατραπειαῖς ἐμβαλλούσης, τῆς δὲ διὰ τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ
 Κιρκησίου (φρούριον δὲ τοῦτο κυκλούμενον ὑπὸ τε τοῦ Ἀβύρα
 20 ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ Εὐφράτου, τοῖς δὲ Ἀσσυρίων ὁρίοις συν-
 ἀπτόμενον), σκεπτομένου τε τοῦ βασιλέως ποτέρα τούτων χρήσα-
 σθαι δέοι πρὸς τὴν διάβασιν, ἔφοδος ἀπηγγέλθη Περσῶν ὡς
 καταδραμόντων τόπους Ῥωμαίοις ὑποχειρούς. καὶ συνταραχθῆ-

4 στρατεῖαν libri. 18 ἐμβαλλούσης vulgo. 19 Κιρκησίου LP.
 Ammianus Cercesium, Rufus Festus Circesium vocat. τοῦ om P.

filiae progenissent; quod sane perpaucis municipiis datum scimus; aliis de-
 nique multis praeclare iustaque constitutis, ad bellum Persicum semet ac-
 cingebat.

12. Hieme iam exacta, collecto exercitu eoque decenti ordine prae-
 misso, egressus est Antiochiam, cum ne perlitare quidem potuisset. id autem
 quo pacto acciderit, quamvis cognitum habeam, silentio praeterire malo. cum
 die quinto pervenisset Hierapolim, ubi cunctas naves, et militares et onerarias,
 convenire oportebat, cum e Samosatis tum ex aliis per Euphratem locis descen-
 dentes, praefectum eis Hierium quendam, cohortium militarium ducem, prae-
 misit: ipse tres duntaxat Hierapoli dies commoratus Batnas versus, oppidu-
 lum quoddam Osdroënae, progressus est, ubi populus Edesenorum universus
 ei factus obviam et coronam offerebat et faustis acclamationibus in urbem
 suam invitabat. imperator accepto dono civitatem ingressus, et decretis ei
 quae par erat, Carrhas perrexit. hinc iam duobus propositis itineribus, quo-
 rum alterum per flumen Tigrim et urbem Nisibim Adiabenas ad satrapias
 ducit, alterum per Euphratem et Circesium (castelli hoc nomen est, quod
 Aboras fluvius et Euphrates ipse circumfluit, Assyriorum finibus contiguum),
 et imperatore deliberante quonam horum itinerum ad transiectionem utendum
 esset, Persarum irruptio nuntiata fuit, qui per loca diciōnis Romanae gras-

ναι μὲν ἐκ τούτου τῷ στρατοπέδῳ συνέβη· μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ληστὰς εἶναι μᾶλλον, οἱ διαρπάσαντες τὰ ἐν ποσὶν ἀνεχώρησαν, ἔγνω φυλακὴν ἀρκοῦσαν τοῖς ἐπὶ τὸν Τίγρητα χωρίοις καταλιπεῖν, ὡς μὴ τῆς δυνάμειος ἀπάσης σὺν αὐτῷ διὰ τῆς ἐτέρας ὁδοῦ τῆ Περσῶν ἐπιούσης ἐπικρατεία λαθόντες οἱ Πέρσαι Νισιβιν καὶ τὰ 5 ταύτη προσκείμενα πάντα κακώσαιεν, εὐρόντες ἔρημα βοηθείας. ἔδοξεν σὺν δεκακισχιλλοῦς καὶ μυρίοις ὀπλίταις αὐτόθι καταλιπεῖν, στρατηγεῖν δὲ τούτων Σεβουστιανὸν καὶ Προκόπιον, αὐτὸν δὲ ἅμα τῇ πάσῃ δυνάμει διὰ τοῦ Εὐφράτου χωρηῖσαι, διχῆ διελόντι τὴν σὺν αὐτῷ στρατιάν, ὥστε πανταχόθεν, εἴ τινες τῶν 10 πολεμίων ὀφθεῖεν, εἶναι αὐτοὺς τούτοις ἀνδισταμένους, καὶ μὴ ἐπ' ἀδείας τὰ προσπεσόντα καταδραμεῖν.

13. Ταῦτα ἐν Κάρραις διαθείς (ἣ δὲ πόλις διορίζει Ῥωμαίους καὶ Ἀσσυρίους) ἠβουλήθη τὸ στρατόπεδον εἰς ἀπόπτου τινὸς θεωρῆσαι χωρίον, ἄγασθαι δὲ τὰ περὶ τὰ τάγματα καὶ τὰς τῶν 15 ἱππέων ἴλας· ἦσαν δὲ ἅπαντες ἄνδρες πεντακισχιλιοὶ καὶ ἑξακισμύριοι. ἔξορμήσας δ' ἐκ Καρρῶν καὶ τὰ ἐν μέσῳ διαδραμῶν φρούρια μέχρι Καλλινίκου, κάκειθεν ἑλθὼν ἐπὶ τὸ Κιρκήσιον περὶ οὗ πρότερον εἴρηται, διαβὰς τὸν Ἀσβώραν ποταμὸν ἔπει διὰ τοῦ Εὐφράτου, νεὼς ἐπιβὰς. ἠκολούθουν δὲ καὶ οἱ στρατιῶται, τὰς 20 σιτήσεις δὴ κεκομισμένοι, καὶ ἀνέβαινον εἰς τὰ πλοῖα, ὅσοις ἐπέτακτο τοῦτο· ἦδη γὰρ ὁ στόλος ἀπαντήσας ἐτετυχήκει, φέρων ἀριθμὸν πλοίων ἐκ μὲν ξύλων πεποιημένων ἑξακοσίων, ἀπὸ δερ-

11 αὐτοῦς] immo τούς. 17 ἐκ om P. 19 *Asora* Leunclavius.

sari perhiberentur. ea res fecit ut perturbatio quaedam in castris exoriretur. sed imperator, cognito latrones hos potius esse, qui raptis rebus obviis abscississent, satis magnum praesidium sitis ad Tigrim flumen agris relinquendum statuit, ne copias universis secum per alterum illud iter Persicum territorium ingressis, clanculum Persae Nisibim et omnia Nisibi vicina loca, praesidiis et ope destituta, divexarent. itaque placuit ut decem et octo milia gravis armaturae militum ibi relinqueret, quorum duces Sebastianus et Procopius essent; ipse cum universis copiis iter per Euphratem faceret, exercitu duas in partes diviso, ut ab omni parte conspectis hostibus resisti posset, nec in quaevis obvia per summam illi licentiam excursitarent.

13. His apud Carras constitutis, quod oppidum Romanos et Assyrios disterninat, exercitum de sublimiore quodam loco spectare voluit, et iam legiones pedestres quam alas equitum admirari. erat autem numerus omnium sexaginta quinque hominum milia. Carris profectus, castellis interiectis ad Callinicum usque cursim transitis, ac delatus inde Circesim de quo supra dictum est, Asbora flumine transiecto, per Euphratem navi conscensa vehabatur. sequebantur et milites, qui annonas secum portaverant, in naves conscendentibus iis quibus hoc iniunctum erat. iam enim classis ad imperatorem venerat, in qua erat numerus navium sexcentarum, quae de lignis

μάτων δὲ πεντακοσίων. ἦσαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ στρατιωτικαὶ
 νῆες πενήκοντα, καὶ Ξεραὶ πλατεῖαι συνηκολούθουν, δι' ὧν, εἴ
 που δεήσειεν, ἔδει γίνεσθαι ζεύγματα πεζῇ διδόντα τῷ στρατοπέδῳ
 τοὺς ποταμούς διωβαίνεσθαι. ἠκολούθει δὲ καὶ ἄλλα πάμπολλα
 5 πλοῖα, τὰ μὲν τροφὰς φέροντα τῷ στρατῷ, τὰ δὲ ξύλα πρὸς μη-
 χανὰς ἐπιτήδεια, τὰ δὲ καὶ τὰ ἤδη κατεσκευασμένα πολιορκητικὰ
 μηχανήματα. κατέστησαν δὲ ναύαρχοι Λουκιανὸς καὶ Κωνσταν-
 10 τιος. οὗσης δὲ τοιαύτης τῆς τοῦ στρατοῦ τάξεως, ἀπό τενος βή-
 ματος ὁ βασιλεὺς πᾶσιν ὁμοῦ τὰ καθήκοντα προσφωνήσας, ἀργυ-
 ρῶν τε νομισμάτων τριάκοντα καὶ ἑκατὸν τῶν στρατιωτῶν ἕκαστον
 δύοσι τιμήσας, τὴν ἐπὶ Πέρσας εἰσβολὴν ἐποίησατο, τοῦ μὲν πεζοῦ
 Βίκτωρα στρατηγὸν καταστησάμενος, Ὁρμισδαν δὲ τῆς ἵππου,
 καὶ Ἀρινθαῖον σὺν τούτῳ. περὶ δὲ Ὁρμισδοῦ καὶ πρότερον εἴρη-
 15 θεῖς καὶ φωνῶν πρὸς Κωνσταντῖνον τε ἦλθε τὸν βασιλεῖα καὶ ἐδ-
 νολίας δοκίμια παρασχόμενος τιμῶν καὶ ἀρχῶν ἡξιώθη μεγίστων.

14. Εἰσβαλόντι τοῖνον εἰς τὰ Περσῶν ὄρια τῷ βασιλεῖ τὸ
 μὲν ἐδώνημον εἶχεν ἡ ἵππος, συμπαραθέουσα τῇ ἡῖονι τοῦ ποτα-
 20 μοῦ, τῶν δὲ πεζῶν μοῖρα τῷ δεξιῷ ἠκολούθει, τὸ δὲ λοιπὸν ἡ

2 Ξεραὶ πλατεῖαι] codices Ξερα πλατεῖα. Eunapius vel Dio Cas-
 sius apud Suidam v. ζεύγμα: πλατεῖαι μὲν εἰσιν αἱ νῆες δι' ὧν ὁ
 ποταμὸς ζεύγνται. 7 tribunus Constantianus et comes Lucil-
 lianus. Ammian. 8 τῆς om libri. 13 Ἀρεθαῖος P; lib. 4 2
 Ἀρινθεος. 19 τὸ δεξιὸν L.

erant factae, de corio quingentarum. praeter has aderant et quinquaginta
 naves militares, aliaque navigia lata comitabantur; quibus, si usus ita posce-
 ret, iungendi pontes essent per quos exercitus pedes transiret flumina. se-
 quebantur et alia complura navigia, quae partim annonam exercitui vehe-
 bant, partim ligna fabricandis machinis idonea, partim iam fabricata tormenta
 obsidionalia. navarchi facti sunt Lucianus et Constantius. talis cum esset
 exercitus ordo, de tribunali quodam imperator ad universos ea quae ex offi-
 cio quaererentur prolocutus, et militibus congiario centum et triginta num-
 morum argenteorum viritim dato, contra Persas movere coepit, Victore pe-
 destribus copiis duce dato, equestribus Hormisda, cui Arinthaeum adiunxit.
 de Hormisda prius etiam diximus, fuisse natione Persam et filium regis, qui
 a fratre affectus iniuria aufugerit et ad Constantinum imperatorem pervene-
 rit, editisque fidei ac benevolentiae documentis honores et magistratus am-
 plissimos promeruerit.

14. Cum ergo Persarum in fines irruisset imperator, laevum quidem
 cornu teuebatur equitatus, qui propter ripam fluminis progrediebatur, pars
 autem peditatus ad dextrum latus comitabatur; reliquum agmine contineba-
 tur maximo, quod septuaginta stadiis aberat. hoc interiectum spatium con-

εἶχε τὰ τε νωτοφόρα ζῶα, τὰ βαρέα τῶν ὄπλων καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν φέροντα, καὶ ὅσον ἦν δηηρητικόν, ὡς ἂν ἐπ' ἀσφαλοῦς εἴεν καὶ οὗτοι, τοῦ στρατοῦ πανταχόθεν αὐτοὺς περιέχοντος. οὕτω διαθεῖς τὴν ἐπὶ τὸ πρόσω πορείαν χιλοὺς ἕνω καὶ πεντακοσίους προπέμψαι, κατασκευομένους εἴ τι πολέμιον ἢ προφανῶς 5 ἢ δι' ἐνέδρας ἐπὶ, Λουκιλλιανὸν αὐτοῖς ἐπιστήσας. ἐξήκοντα δὲ προελθὼν σταδίους εἰς τι χωρίον Ζαυθὰ προσαγορευόμενον ἦλθε, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Δοῦρα, ἕχρος μὲν ὡς ἄρα ποτὲ πόλις ἦν φέρουσαν, τότε δὲ ἔρημον· οὗ Γορδιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐδείκνυτο τάφος. ἔνθα καὶ πλῆθος ἐλάφων φανέν οἱ στρατιῶται κατα- 10 τοξεύσαντες ἅλις ἐχρήσαντο τῷ ἐκ τούτων τροφῇ. σταδμοὺς δ' ἐντεῦθεν διελθὼν τέσσαρας εἰς τι χωρίον ἀφίκετο· Φαθούσας ὄνομα τούτῳ. ἦν δὲ ἀντικρὺ ἐν τῷ πριταμῷ νῆσος, ἔχουσα φρούριον ὑπὸ πλείστων οἰκούμενον. τούτῳ Λουκιλλιανὸν ἐπιπέμψας ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτῷ κατασκόποις χιλοῖς ἐπολιόρχει τὸ φρούριον. 15 καὶ ἕως μὲν ἦν νύξ, ἐλάνθανον οἱ πολιορκοῦντες, ἡμέρας δὲ γενομένης ὑπὸ τῶν ἐν τῷ φρουρίῳ τινὸς ὑδρείας ἕνεκα προελθόντος ὀφθέντες εἰς θόρυβον τοὺς ἔνδον κατέστησαν. πάντων τε εἰς τὸ τεῖχος ἀναβάντων, ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν νῆσον μηχαναῖς ἅμα καὶ ἐτέραις δυνάμεσι περαιωθεὶς παρεγγύησε τοῖς ἔνδον ἑαυτοὺς τε 20 καὶ τὸ φρούριον παραδοῦσι πρόδηλον ἐκφυγεῖν ὄλεθρον. ἐπεὶ δὲ

6 *rectius forsan ἐπιοι. S.* 7 *Ammiano Zaita.* 12 *observat d' Anoullius (l'Euphrate et le Tigre p. 62) hoc castellum, cuius nomen alias non occurrit, eadem altitudine situm esse qua Anatha ab Ammiano memorata. R.* 20 *παρηγγύησε?* 21 *παραδιδούσι P.*

plectebatur partim iumenta sarcinas gestantia, quae graviora scilicet arma cum apparatu reliquo ferebant; partim quicquid calorum erat, ut et illi tuto essent loco, undique ab exercitu conclusi. sic ulterius progrediendum ratus, mille quingentos praemittendos statuit Lucilliano duce, qui explorarent an hostile quoddam agmen vel palam vel per insidias irrueret. sexaginta progressus stadii quendam ad locum venit cui Zautha nomen; inde Dura, cuius ut urbis quondam vestigia quaedam restabant, sed id temporis desertae; ubi sepulcrum imperatoris Gordiani ostendebatur. ibidem milites ingentem cervorum multitudinem conspicati telis conficiebant, et ad satietatem carnis eorum vescebantur. inde stationibus quattuor emensis quendam ad vicum pervenit, Phathusas dictum. erat autem ex adverso insula in flumine, quae castellum habebat a plurimis inhabitatum. huc misso Lucilliano cum exploratoribus mille, quibus praecerat, castellum obsidione cingebat, et quam quidem diu nox erat, obsessores a nemine deprehendebantur. ubi vero dies illuxisset, a quodam incola castelli, qui aquationis causa prodierat, conspecti magnopere perturbarunt eos, qui erant in castello. cum autem in murum conscendissent omnes, imperator in insulam cum tormentis et ceteris copiis transportatus castello clausis futurum denuntiabat ut, si se ipsos cum castello dedidissent, manifesto et certo interitu liberarentur. quo quidem

τοῦτο πεποιθήκασιν, ἄνδρας μὲν σὺν παισὶ καὶ γυναιξίν εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐχομένην γῆν ἕμια φυλακῆ στρατιωτῶν παρέπεμψε, Πουσαίω δὲ τῷ τούτων ἡγουμένῳ δοῦς ταξιάρχου φροντίδα τὸ λοιπὸν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύοις εἶχε, πιστοῦ πειραθεῖς.

5 15. Ἐντεῦθεν ὁδὸν τινα διαμείψας ἐπέτευχεν ἕτερον τοῦ ποταμοῦ ἠήσω, καθ' ἣν φρούριον ὀχυρώτατον ἦν. ᾧ προσβαλὼν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἄληπτον πανταχόθεν ἐβρών, ἐκδοῦναι σφῶς αὐτοὺς ἀπήτει καὶ μὴ ἀναμείναι τὸν ἐκ τῆς ἀλώσεως κίνδυνον. τῶν δὲ τοῦτο ποιῆσειν ὅπερ ἂν καὶ τοὺς ἄλλους δρώντας θεά-
10 σαιντο ὑποσχομένων, ἐπὶ τὰ πρόσω διήει. καὶ ἕτερα δὲ φρούριον κατέλπει, ταῖς ὁμοίαις πεισθεὶς ὑποσχέσειν· ὤτετο γὰρ δεῖν μὴ περὶ μικρὰ διατρίβειν τὸν χρόνον, ἀλλ' εἰς τὸ κεφάλαιον ἐκ-
τὸν ἐμβαλεῖν τοῦ πολέμου. σταθμὸς δὲ τινος παραμείψας εἰς
15 Δάκιρα παρεγένετο, πόλιν ἐν δεξιᾷ πλέοντι τὸν Εὐφράτην κει-
μένην· ἣν τινα τῶν οἰκούντων ἕρημιον εὐρόντες οἱ στρατιῶται σῆ-
τόν τε πολὺν ἐναποκείμενον ἤρπασαν καὶ ἄλων πλῆθος σὲ μέτρον, γυναικῶν τε τὰς ἐγκαταλειφθεῖσας ἀποσφάξαντες οὕτω κατέκαμαν ὥστε οἰεσθαι τοὺς δρώντας μηδὲ γεγονέναι πόλιν αὐτόθι. ἐπὶ δὲ
20 τῆς ἀντικρὸς ἡμόνος, δι' ἧς ὁ στρατὸς ἐποιεῖτο τὴν πορείαν, πηγὴ
τις ἦν ἄσφαλτον ἀνεῖσα. μεθ' ἣν εἰς Σίθα, ἔπειτα εἰς Μηγίαν ἀφικόμενος, μετ' ἐκείνην εἰς Ζαργαυρδίαν πόλιν ἦλθεν, ἐν ἣ βῆ-

7 ἐκδοῦναι P.

11 δεῖν om libri.

14 Ammiano Diacira.

16 ἄλων R auctore Ammiano 24 2: Diacira invocatur, civitas, habitatoribus vacua, frumento et salibus nitidis plena. libri ἄλλων.
21 Ammiano Ozogardana. Sitha et Megia hic silentio praeterit. Sitha d' Anvillio p. 69 eadem cum Hit esse videtur. R.

ab eis facto, viros cum liberis et uxoribus in dicionem Romanam cum praesidio militari misit, ducem vero ipsorum Pusaeum tribunatus officio donatum deinceps inter familiares, fidelem expertus, habuit.

15. Secundum haec confecto quodam itinere perventum est ad aliam fluminis insulam, in qua munitissimum castellum erat; quod imperator adortus, cum ab omni parte repperisset inexpugnabile, deditionem ut facerent postulabat, neve periculum expugnationis expectarent. id se illis facturos pollicitus quod et alios facere vidissent, ad ulteriora perrexit, itidemque castella quaedam alia post se reliquit, similibus promissis acquiescens: nam circa munita nequaquam terendum tempus existimabat, sed ipsum belli caput petendum. stationibus nonnullis emensis Dacira venit, oppidum navigantibus Euphratem ad dextram situm; quod ubi desertum ab incolis repperissent milites, tum vim frumenti magnam in eo repositam diripiebant, tum salium copiam non exiguam; et relictis ibi mulieribus trucidatis, usque adeo diruebant urbem ut locum intuentes existimarent nullum istic oppidum unquam existitasse. in adversa ripa, qua iter faciebat exercitus, fons quidam erat bituminis scateans. hinc Sitha perveniens, inde Megiam, post ad oppidum Zargardiam accessit, in quo sublime tribunal erat, ex lapide factum, quod inco-

μα ἦν ὑψηλὸν ἐκ λίθου πεποημένον, ὃ Τραϊανοῦ καλεῖν εἰώθα-
 σιν οἱ ἐγγχώριοι. ταύτην ῥᾶστυ τὴν πόλιν οἱ στρατιῶται διαρπά-
 σαντες καὶ ἐμπρήσαντες αὐτὴν τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὑστεραίαν
 ἡσυχίαν ἤγον. θανμίσας δὲ ὁ βασιλεὺς διὰ τοσαύτην τοῦ στρα-
 τοῦ διαδραμόντος ὁδὸν οὐδεὶς ἐκ Περσῶν οὔτε λόχος ἐξ ἐνέδρας 5
 οὔτε ἐκ τοῦ προφανοῦς ἀπήντησέ τι πολέμιον, Ὅρμισδαν εἰς κα-
 τισκοπὴν ἐκπέμπει μετὰ δυνάμεως οἷα τὰ Περσῶν διὰ πάσης
 ἀκρυφείας εἰδότα. ὃς μικροῦ πρὸς ἔσχατον ἐληλύθει μετὰ τῶν
 σὸν αὐτῷ κίνδυνον, εἰ μὴ τύχη τις αὐτοὺς ἐκ παραδόξου διέσω-
 σεν. ὁ γὰρ σουρήνας (ἀρχῆς δὲ τοῦτο παρὰ Πέρσαις ὄνομα) λό- 10
 χον ἔν τινι τόπῳ καθίσας Ὅρμισδαν καὶ τοὺς σὸν αὐτῷ στρατιώ-
 τας ἐκαυδοῦκε, παριοῦσιν ἐθέλων ἐπελθεῖν, οὐδὲν τοιοῦτον προσ-
 δεχομένοις· καὶ δὴ τὰ τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς εἰς ἔργον ἐξέβαιναν, εἰ
 μὴ διῶρυξ ἔν μέσω τοῦ Εὐφράτου, πέρα τοῦ συνήθους ῥυεῖσα,
 τῶν περὶ τὸν Ὅρμισδαν ἐκώλυσε τὴν διάβασιν. καὶ διὰ τοῦτο 15
 ἀναβληθείσης τῆς παρόδου, τῇ ὑστεραίᾳ φωνέντι τῷ σουρήνᾳ καὶ
 τοῖς κοινωγήσασιν αὐτῷ τῆς ἐνέδρας συστραφέντες ἐπέθεντο, καὶ
 τοὺς μὲν ἀνελόντες τοὺς δὲ τρέψαντες εἰς φυγὴν τῇ λοιπῇ στρατιᾷ
 συνέμιζαν.

16. Προελθόντες δὲ εἰς τὰ πρόσω εἰς τινα τοῦ Εὐφράτου 20
 διῶρυχα διήλθον, ἐκτεινομένην μὲν εἰς μῆκος ἄχρι τῆς Ἀσσυρίων,
 συμπιρατεινομένην δὲ πάσῃ τῇ μέτρῃ τοῦ Τίγρητος χώρα. ἐν-
 ταῦθα πηλῶ κολλῶδει καὶ τέλμασιν ἐμπεσόντες οἱ στρατιῶται,
 καὶ τοὺς ἵππους μάλιστα τῇ δυσχωρίᾳ θεώμενοι δυσχεραίνοντας,

lae Traiani vocare consueverunt. eo milites oppido nullo negotio direpta et
 exusto, diem illum cum postero corporum refectiōni dederunt. imperator
 autem miratus quod cum tantum itineris iam confecisset exercitus, nullus ad-
 huc nec ex insidiis nec aperte globus hostilis occurrisset, Hormisdam cum
 copiis speculatum emittit veluti rerum Persicarum accuratissime gnarum. is
 parum abfuit quin extremum cum iis quos secum habebat periculum adiret,
 nisi casus quidam eos inopinato servasset. nam surenas (magistratus hoc apud
 Persas nomen est) insidiis quodam loco positus Hormisdam cum militibus suis
 opperiebatur, et praetereuntes ac nihil eiusmodi exspectantes aggredi cogi-
 tabat. et quidem res eis ex voto cessisset, nisi quidam interiectus utrisque
 alveus ex Euphrate praeter morem excrevisset, et impedimento militibus
 Hormisdæ fuisset quo minus transiicerent. propterea transmissum dilato,
 postridie conspectum surenam, et eos quos ille participes insidiarum habebat,
 conversis agminibus adorti sunt; eisque partim interfectis partim terga dare
 coactis, cum exercitu reliquo se coniunxerunt.

16. Progressi ulterius ad quendam ex Euphrate derivatum alveum per-
 venerunt, qui pertinet in longitudinem ad Assyriam usque, simulque se per
 totam ad Tigridem usque regionem extendit. hic milites in lutum quoddam
 tenax et palustria loca delati, praesertimque videntes hac difficultate potissi-

καὶ οὐδὲ σὺν τοῖς ὄπλοις οἰοί τε ὄντες διανήξασθαι τὴν διώρουχα, τοῦ τε βάρους οὐκ ἐνδιδόντος καὶ τοῦ πηλοῦ διὰ τὸ δίνυρον ὑπερβῆναι μὴ συγχωροῦντος, ἐν ἰσχύτῃ τοῦ πρακτέου κατέστησαν ἀπορία. καθίστη δὲ αὐτοῖς τὸν κίνδυνον μελίζονα τὸ τοὺς πολε-
 5 μίους ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ὄχθης ὀρεῖσθαι βέλεσι τε καὶ λίθων ἐκ σφενδοῶν ἀφέσει τὴν διάβασιν εἰργοντας. οὐδενὸς δὲ λύσιν εὔρασθαι δυναμένου τῶν περιεστώτων κινδύνων, ἀγγιολοῖ τῇ περὶ πάντα καὶ ἐμπειρία πολεμικῇ προέχων ὁ βουσιλεὺς ἔγνω τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἐπὶ κατασκοπῆν χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ἀνδράσιν,
 10 ὑπὸ Λουκιλλιανῷ τεταγμένοις, σημήναι κατὰ νότου χωρῆσαι τῶν πολεμίων, ἐπισπάσασθαι τε τὴν τούτων ὁρμήν, τούτῳ τε τῷ τρόπῳ δοῦναι σφίσι ἀκώλυτον τὸν τῆς διώρουχος ἔκπλουν. ἐκπέμπει τε πρὸς τοῦτο Βίκτωρι (τὸν) στρατηγὸν μετὰ δυνάμειος ἀρχούσης. ὁ δὲ νύκτα ἐπιτηρέσας, ὡς ἂν μὴ ὀφθεῖη παρὰ τῶν Περ-
 15 σῶν ἀποχωρῶν τοῦ στρατεύματος, καὶ οὕτω δὲ προελθὼν ὁδὸν τοσαύτην ὅση τὸ γιγνόμενον οὐδὲ ἡμέρας ὄσης ὄρᾶν ἐδίδου τοῖς ἐναντίοις, περαιοθεὶς τὴν διώρουχα τοὺς ὑπὸ Λουκιλλιανῷ τεταγμένους ἐξήτει. (17) προελθὼν δὲ περαιτέρω, πόλεμιον παντάπασιν οὐδενὸς αἰσθόμενος, ἐκβοήσεσσι τε ἀνεκάλει τοὺς ὁμοφύ-
 20 λους καὶ σαλπύγγων ἤχοις πλησιάσαι σφίσι ἐσήμαιεν. ἀπαντησάντων δὲ κατὰ νότον αὐτῷ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης συμπάντων ὁ Λουκιλλιανὸς τεκμηράμενος, τῇ μετὰ Βίκτωρος ὄσση δυνάμει

2 ὄργον P. 9 προπεμφθεῖσιν vel ἀποπεμφθεῖσιν Reinesius. legere etiam possimus ἀπολυθεῖσιν, quo verbo usus est Zosimus p. 153 22. R. 12 τῆς om libri. 16 ὅσον vulgo. 21 συμβάντων libri.

mun equos affigi, seque cum armis alveum transare nullo modo posse, quod id fieri altitudo aquae non permetteret et per lutum propter eius uliginem transitus non pateret, ad extremam quandam inopiam consilii redacti sunt. et periculum ea quoque re maius erat, quod hostes in adversa ripa conspiciabantur, telis et eiaculatione saxorum e fundis transiectionem impedituros. cum nemo reperire modum posset quomodo de periculis obiectis evaderent, imperator, qui tum sagacitate rebus in omnibus tum experientia rei militaris praestaret, statuit mille quingentis illis, qui sub Lucilliano militabant et explorabant itinera, significandum esse, hostes a tergo adorirentur et eorum impetum in se converterent, ut hoc modo exercitus alveum transmittere nemine prohibente posset. itaque Victorem ducem satis magnis copiis ad hoc ablegat. is observata nocte, ne conspiceretur a Persis ipsius ab exercitu discessio, tantumque spatio progressus quantum ad id satis esset, ut hostes ne interdiu quidem quid ageretur animadvertent, alveo transiecto Lucilliani militem quaerebat. (17) Itinere aliquanto longius facto, cum hostem omnino neminem deprehenderet, clamoribus et turbarum sonis populares suos vocabat, et ad se uti propius accederent significabat; quos ex animi sententia sibi datos obvium nactus, cum quid accidisset coniecturis Lucillianus fuisset assecutus, iunctis cum Victore copiis hostes a tergo praeter opinionem adoritur. illi

συμμιξας, ἐπήει κατὰ νότου τοῖς πολέμοις ἀπροσδοκῆτως. οἱ δ' ἀπαράσκευοι πρὸς τοῦτο ληφθέντες ἐκτεινοντό τε καὶ ἔφρουγον δπη παρείκοι. καὶ ὁ βασιλεὺς, ἐκβάντος αὐτῶ εἰς ἔργον τοῦ στρατηγήματος, ἐπεραιούτο τὴν διώρυχα κωλύοντος οὐδενός. καὶ τὴν μὲν ἔππον τοῖς πυρτυχοῦσι πλοίοις, τὴν δὲ πεζῆν ναυσίν, 5 ὡς ἐν πολλοῖς μέρεσι τῆς διώρυχος εὔρε, διαβιβύσας εἶχετο τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας, πολέμιον τέως οὐδὲν ὑφροώμενος.

Ἐλθὼν δὲ εἰς πόλιν ἧ Βηρσαβῶρα ἦν ὄνομα, τὸ μέγεθος ἐσκόπει τῆς πόλεως καὶ τὸ τῆς θέσεως ὀχυρόν. δύο μὲν γὰρ κυκλωτέρεισι περιεληπτο τείχεσιν, ἀκρόπολις δ' ἦν ἐν μέσῳ τείχος 10 ἔχουσα καὶ αὐτή, τμήμυτι κύκλου τρόπον τινὰ ἑμφερές, πρὸς ἣν ὁδός τις ἦν ἀπὸ τοῦ ἐνδοτέρου τῆς πόλεως τείχους, οὐδὲ αὐτὴ ῥαδίαν ἔχουσα τὴν ἀνάβυσιν. καὶ τὰ μὲν πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως καὶ μεσημβρίαν περιφερέης τις καὶ σκολιὰ διέξοδος εἶχε, τοῦ δὲ πρὸς ἄρκτον μέρους πυρασπασάμενοι τοῦ ποταμοῦ διώρυχα 15 πλατεῖαν προυβάλλοντο, δι' ἧς καὶ ὕδωρ εἰς χρῆσιν τῶν ἑνοικούντων ὠχέτενον. τὰ δὲ πρὸς ἕω τάφρω βαθεῖα καὶ χάρακι διὰ σταυρωμάτων ἐκ ξύλων ὀχυρῶν ἐναπελήπτο. πύργοι δὲ εἰστήκεισαν περὶ τὴν τάφρον μεγάλοι, τὰ μὲν ἀπὸ γῆς μέχρι μέσου δι' ὀπιτῆς πλίνθου δεδεμένης ἀσφάλτῳ, τὰ δὲ μετὰ τὸ μέσον πλίνθῳ 20 τε ὁμοία καὶ γύψῳ δεδομημένα. (18) ταύτην πολιορκία τὴν πόλιν ὁ βασιλεὺς ἐλεῖν ἐγνωκὼς εἰς τὸ ἔργον παρεκάλει τοὺς στρατιώτας. τῶν δὲ τὸ κέλευμα σὺν πίσῃ προθυμίᾳ πληροῦν ὤρ-

3 παρήκοι libri.

8 Ammiano Pirisabora. aliud nomen affert

d' Anvillius p. 71 Ancobaritis.

15 σκασάμενοι P.

vero, qui et alias obruerentur imparati, vel contrucidabantur vel quacunquē liceret aufugiebant. imperator, cui feliciter hoc stratagema, alveum nemine prohibente transmittēbat; et equitatu navigiis obviis, peditatu navibus aliis, quas multis in partibus alvei reperit, transportato.

Nihil amplius hostile veritus ad urbem accessit, cui Bersabora nomen erat; eiusque tum magnitudinem tum situs opportunitatem ac munitionem inspexit. nam duplici muro in orbem claudēbatur, et arx medio erat in oppido, muro et ipsa munita, segmento circuli quodam modo simili; ad quam via quaedam ab interiore civitatis muro ducebat, cuius haud facilis erat adscensus. ad occidentalem oppidi partem, ac meridiem versus, tortuosus et obliquus exitus erat. pars septemtriones spectans munita erat ab eis lato quodam alveo fluminis, eo deducto; per quem et aquam ad usum incolarum derivabant. Orientem versus alta fossa et aggere lignis validis cancellato cingebatur. propter fossam turres magnae stabant, ad medium usque a terra de coctilibus laterculis, bitumine conglutinatis, supra medium de similibus laterculis et gypso fabricatae. (18) hanc urbem cum expugnare decrevisset imperator, milites ad capessendum opus exhortabatur. illis cum omni alacritate progressis, ut imperata facerent, urbis incolae

μηκότων, οἱ τὴν πόλιν οἰκοῦντες εἰς φιλίαν ἤξιουν ἔλθεῖν τῷ βασιλεῖ, νῦν μὲν Ὀρμισδην αὐτοῖς πεμφθῆναι διαλεχθσόμενον περὶ σπονδῶν ἔξαιτοῦντες, νῦν δὲ ἕβρεσιν αὐτὸν περιβάλλοντες ὡς αὐτόμολον καὶ φυγάδα καὶ τῆς πατρίδος προδότην. ἐφ' οἷς εἰς 5 ὄρηγὴν εἰκότως ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ἔργου πάντας ἔχεσθαι καὶ ἐγκεῖσθαι τῇ πολιορκίᾳ προθύμως ἐκέλευε. τῶν δὲ ἐφ' ᾧ τεταγμένος ἕκαστος ἦν ὁρμησάντων, οἱ κατὰ τὴν πόλιν ὄντας οὐκ ἀξιοχρεως ἑαυτοὺς εἰς φυλακὴν τῶν τῆς πόλεως τειχῶν θεασάμενοι συνέφυγον ἅπαντες ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν. ὅπερ ἰδὼν ὁ βασι- 10 λεὺς ἐπαφῆκε τῇ πόλει τῶν οἰκούντων ζημιωθεῖση τὴν δύναμιν ἢ δὲ τὰ τείχη καθελούσα καὶ τὰς οἰκίας ἐμπρήσασα μηχανάς τε ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς πόλεως ἴστη, καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἔβαλλε βελῶν καὶ λίθων ἀφρέσει. ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως λίθοις τε καὶ βέλεσι συνεχέσιν ἠμύνοντο τοὺς πολιορκοῦν- 15 τας, γίνετό τε πολλὸς ἐκατέρωθεν φόνος, τότε δὴ ὁ βασιλεὺς, εἴτε ἔξ οἰκείας ἐννοίας τῇ τῶν τόπων ἀρμοσάμενος θάσει εἴτε καὶ τοῦτο ἐκ πολυμαθείας λαβῶν, μηχανήμια τι κατεσκεύασε τοιόνδε. ζύλα μέγιστα πρὸς ἄλληλα συνδήσας σιδήρω καὶ πύργου σχῆμα τετραγώνου διὰ τούτων ἀπεργασάμενος, ἀντιστήσας τε τῷ τῆς 20 ἀκροπόλεως τείχει, τῇ τε κατὰ βραγὴν τοῦ ἕψους προσθήκη τῷ μήκει τῶν τειχῶν ἴσον ἀποτελέσας, εἰς τοῦτον ἀνεβίβασε τοξότας τε καὶ τοὺς ἀπὸ μηχανῶν ἀφιέντας λίθους καὶ βέλη. τότε τούτων ἕκ τε τῶν πολιορκούντων οἱ Πέρσαι καὶ ἐκ τῶν ἐφεστηκότων

15 δὴ] δὲ L.

petebant ut ab imperatore in fidem reciperentur, modo mitti ad se postulantes Hormisdam de condicionibus pacis collocaturum, modo probris et contumeliis eundem incessentes ut transfugam et exsulem et proditorem patriae. quibus rebus imperator non immerito concitatus ad iram universos operi intentos esse atque oppugnationem alacriter urgere iussit. illis, uti iussus ac dispositus quisque fuerat, cum impetu progressis, defensores urbis, nequaquam se pares tuendis moenibus esse conspicati, ad arcem universi se recipiebant. quo conspecto milites imperator in urbem habitatoribus vacuam immisit; qui muris deiectis et incensis aedificiis machinas in oppidi parietinis constituere, telorumque ac lapidum iactu eos petiere qui in arcem commigraverant. sed quod propugnatores arcis lapidibus continuis ac telis oppugnantes repellerent, et ingens utrinque clades acciperetur, imperator, sive quadam ingenii sollertia, locorum situs habita ratione, sive magna rerum edoctus experientia, tormentum quoddam tale construxit. tignis maximis inter se ferro colligatis, et per illa quadratae turris effecta forma, eaque moenibus arcis opposita, et paulatim sublimitate crescente tantam ad altitudinem excitata murorum ut altitudinem aequaret, in eam turrim sagittarios imposuit cum iis quae de machinis saxa telaque conicerent. itaque Persae, qui tunc et ab oppugnantibus et a stantibus in

τῇ μηχανῇ πανταχόθεν καταβαλλόμενοι μέχρι μὲν τινος ἀντίστονον, τελευτῶντες δὲ ὁμολογίᾳ τὴν ἀκρόπολιν ὑπέσχεοντο παραδώσειν, εἰ μέτριόν τι παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς ὑπαρχθεῖη. καὶ συνεδόκει τῶν ἔνδον Περσῶν ἕκαστον διὰ μέσου τοῦ στρατεύματος ἀσφαλῶς διαβῆναι, ῥητὸν ἀργύριον καὶ ἱμάτιον ἔχοντα, παραδοθῆναι δὲ 5 τῷ βασιλεῖ τὴν ἀκρόπολιν. οὗ δὴ γεγονότος ἄνδρες ἀφείθησαν πεντακισχίλιοι περὶ πού τὸν ἀριθμὸν, δίχα τῶν πλοίοις μικροῖς διὰ τῆς διώρυχος οἴων τε γενομένων διαφυγεῖν. συνεξῆλθε δὲ τῷ πλήθει καὶ Μομόσειρος τούτων ἡγούμενος. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ τῆς ἀκροπόλεως αἰρεθείσης, ἔρευναν οἱ στρατιῶται τῶν ἐνα- 10 ποκειμένων ποιούμενοι σίτον τε ἄπλετον εὔρον καὶ ὄπλα παντοῖα καὶ μηχανήματα καὶ ἐπίπλων πλήθος οὐ μέτριον καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς. τοῦ μὲν οὖν σίτου τὸ πλεον ἐναπετέθη τοῖς πλοίοις εἰς ἀποτροφήν τοῦ στρατοῦ, μέρος δὲ τούτου καὶ αὐτοὶ πρὸς ἑαυτοὺς διενειμάντο, καὶ δίχα τῆς δημοσίας σιτήσεως ἧς εἶχον· τῶν δὲ 15 ὕπλων ὅσα μὲν ἐπιτήδεια Ῥωμαίοις ἐδόκει πρὸς πόλεμον εἶναι, ταῦτα τῷ στρατοπέδῳ διεδόθη, τὰ δὲ Περσικῇ μόνον ἀρμόδια χρήσει, αὐτοῖς δὲ οὐκέτι, τὰ μὲν πυρὶ παρεδόθησαν, τὰ δὲ τῷ ποταμῷ φέρεσθαι καὶ καταδύεσθαι συνεχώρησαν. ἐντεῦθεν οὐχ ἡ τυχούσα τῷ Ῥωμαίων ἀξιῶμυτι προσεγένετο δόξα, πόλεως με- 20 γάλτης καὶ τῶν ἐν Ἀσουρίᾳ μετὰ Κτησιφῶντα μεγίστης, οὕτω τε ὄχρωμένης, ἐν δύο μόναϊς ἡμέραις κατὰ κράτος ὑλόουσης. εἴφ'

7 libri μακροῖς. corr Leunclavius ex Ammiano 24 2: nam caetera multitudo obsidium ante suspectans, navigiis parvis permeato amne discessit. 9 Ammiano Mamersides, praesidium praefectus. 19 congruentius συνεχώρηθησαν. S: ego antea malim παρέδοσαν.

machina undique deturbarentur, aliquandiu quidem illi resistebant, sed ad extremum deditionis lege se tradituros arcem spondebant, si condiciones imperator moderatas obtulisset. conventum utrinque ut, quotquot intus erant Persae, singuli per medium exercitum Romanum tuto transirent, certa pecunia et veste accepta, et imperatori arcem traderent. quo facto virorum ad quinque milia dimissi sunt, exceptis illis qui longis navigiis per alveum e flumine derivatum evadere potuerant. inter ceteros et dux eorum Mamosirus exibat. arce in hunc modum capta, milites ea perquirentes quae essent in arce condita: infinitam frumenti copiam et omnis generis arma et machinas et immensam vim supellectilis apparatusque reliqui reppererunt. maior frumenti pars ad exercitum alimenta navibus imposita fuit: partem et ipsi milites, praeter annonam publicam, quam habebant, inter se dividebant. arma, quae Romanis ad bellum idonea viderentur, exercitui distributa sunt: apta vero Persico tantum usui, non Romanis militibus, partim igni tradita partim ab amne rapi demergive permessa. hinc non exigua maiestati Romani nominis accessit gloria, quod ampla civitas et secundum Ctesiphontem omnium in Assyria maxima, tamque munita, sola biduo per vim capta fuisset. quas ob

οἷς ὁ βουσιλεὺς φιλοφρονούμενος τὸ στρατεύμα λόγοις τε καθήκου-
σιν ἐτίμα καὶ ἕκαστον ἀργυροῖς ἑκατὸν νομισμασιν ἔδωκετο.

19. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡδε ἐπράχθη, ὁ σουρήνας δὲ μετὰ
δυνάμειος οὐκ ὀλίγης ἔκ τινος τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ πόλεων τοῖς προη-
5 γουμένοις τοῦ Ῥωμαίων στρατοπέδου κατασκοπῆς ἔνεκεν ἐπελθὼν,
οὐ προϊδομένοις τὸ ἐσόμενον, ἕνα μὲν τῶν ἡγουμένων τριῶν ὄν-
των ἀνείλεν ἅμα τισὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων, τρέψας δὲ τοὺς
ἄλλους ἐγκρατῆς ἐγένετο στρατιωτικοῦ σημείου, δρόκοντος ἐκτύ-
πωμα φέροντος, ὅσα φέρειν εἰώθασιν ἐν ταῖς μάχαις Ῥωμαῖοι.
10 τοῦτο μαθὼν οὐκ ἤνεγκε μετρίως ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ μετὰ θυμοῦ
τοῖς ἀμφὶ τὸν σουρήναν ὡς εἶχεν ἐπιπεσῶν τούτων μὲν εἰς φυγὴν
ἔτρεψεν ὅσοι διαφυγεῖν ἠδυνήθησαν, τὸ δὲ σημεῖον ἀναλαβὼν τὸ
παρὰ τῶν πολεμίων ἀφαιρεθὲν ἐπῆλθε παραχορῆμα τῇ πόλει καθ'
ἣν ὁ σουρήνας ἀποκρύπτων τὸν λόχον τοῖς κατασκόποις ἐπῆλθεν,
15 εἰλέ τε κατὰ κράτος καὶ ἐπυρόλησε. τὸν δὲ τῶν κατασκόπων
ἡγεμόνα, διότι τοῖς πολεμοῖς τὸ σημεῖον ἀπέλιπε, τὴν σωτηρίαν
τῆς Ῥωμιαϊκῆς μεγαλοφροσύνης ἔμπροσθεν ποιησόμενος, παρέ-
λυσέ τε τῆς ζώνης καὶ ἐν ἀτιμίᾳ τὸ λοιπὸν εἶχεν ἅμα τοῖς κοινω-
νήσασιν αὐτῷ τῆς φυγῆς.

20 Προελθὼν δὲ ἐπέκεινα, διὰ τε τοῦ ποταμοῦ τὴν πορείαν
ποιούμενος, ἦλθεν εἰς τι χωρίον ᾧ πόλις ἐπλησίαζε Φισσηνία
προσυγορευομένη. ταύτης τῷ τελεχει συμπυρέθει τάφος, ἦν βα-
δυτάτην οὖσαν ἐπλήρωσαν ἕδατος οἱ Πέρσαι, μέρος εἰς ταύτην

6 μὲν om P.

7 τοὺς] πρὸς LP.

21 φρούριον Lem-

clavius.

res imperator exercitum blande demulcens et oratione convenienti laudabat,
et singulis centenos nummos argenteos donabat.

19. Et haec quidem ita gesta sunt. surenas autem non exiguis cum
copiis ex oppido quodam in Assyria sito Romani exercitus exploratores, qui
ceteros antecedeabant, imprudentes aggressus, unum de tribunis tribus cum
nonnullis sub eo militibus interemit, et ceteris in fugam actis vexillo militari
potitus est, draconis imaginem referente, qualia in bellis Romani gestare
consueverunt. eam rem ubi cognovisset imperator, non moderato tulit animo,
sed ira concitus, in surenas milites, uti forte instructus erat, irruptione fa-
cta, terga dare coegit eos qui elabi fuga poterant; et signo recepto, quod
hostes abtulerant, mox ad urbem accessit, in qua surenas collocatis insidiis
exploratores adortus fuerat. eam vi cepit et incendit. duci vero explorato-
rum, propterea quod hosti vexillum reliquisset, salutem magnanimitati Ro-
manae anteposita, cingulum ademit, et deinceps una cum iis quos fugae so-
cios habuerat pro infami duxit.

Ulterius autem progressus, cum per amnem iter faceret, ad castellum
quoddam venit, cui vicinum erat oppidum: eius nomen erat Fissenia. se-
cundum murum illius erat acta fossa, quam sane altissimam Persae repleve-

οὐκ ἄλλῃον τοῦ πλησιάζοντος μετοχτεύσαντες ποταμοῦ· βασιλέως ποταμὸς ἦν ὄνομα τούτου. ταύτην διαδραμόντες τὴν πόλιν (οὐδὲν γὰρ ἦν ἐκ ταύτης εὐλαβεῖσθαι πολέμιον) ὄδον διήεσαν τέλματι χειροποίητῳ διάβροχον· οἱ γὰρ Πέρσαι τὴν τε διώρυχα τῇ χώρᾳ καὶ τὸν ποταμὸν αὐτὸν ἐπαφέντες ἀδύνατον κατὰ γε τὴν αὐτῶν 5 οἴησιν πεποιήκασι τῷ στρατῷ τὴν διάβασιν. ἀλλ' ὁμως τοῦ βασιλέως προθέontos καὶ ὁ στρατὸς ἠκολούθει, βρέχων ἄχρι γονάτων τοὺς πόδας· ἀισχύνην γὰρ ἠγοῦντο μὴ ποιεῖν ἄπερ ἐθεῶντο ποιῶντα τὸν βασιλέα. ἡλίου δὲ ἤδη δύντος ὁ μὲν στρατὸς ἐπὶ τῶν τόπων ἠύλλετο τούτων, βασιλεὺς δὲ στρατιώτας ἐαυτῷ καὶ 10 τεχνίτας ἀκολουθεῖν ἐπιτάξας, δένδρα ἐκτέμνων καὶ ξύλα διώρυχῆς τε ἐξέγυνε, τοῖς τέλμασι τε γῆν ἐπετίθει, καὶ τὰ βαθέα τῶν ὁδῶν ἀπεπλήρου, καὶ ταῖς στενοχωρίαις εὖρος ἐνεποιεῖ τὸ μέτριον ἔχον. ἐπανελθὼν τε διῆγε τὴν στρατιὰν μετὰ ῥασιώνης, ἕως εἰς Βίθραν ἐληλύθει πόλιν, ἐν ᾗ βασιλεία ἦν καὶ οἰκήματα βασιλεῖ 15 τε ὁμοῦ πρὸς ὑποδοχὴν ἄρκοῦντα καὶ στρατοπέδω.

20. Προελθὼν δὲ ἐντεῦθεν καὶ τῶν αὐτῶν ἐχόμενος πόρων ἠγεῖτο τοῦ πλήθους καὶ τὴν ὄδον εὐφορωτέραν ἐποιεῖ. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διήνεγκεν ἅπαντας, ἕως ἤλθεν εἰς τόπον ἔχοντα μὲν οἰκήσιν οὐδεμίαν, ἄλλος δὲ ἐκ φοινίκων πεποιημένον, ἐν ᾧ 20 καὶ ἄμπελοι παραπεφύκεσαν ἄχρι τῆς τῶν φοινίκων κόμης τοῖς κλήμασιν ἀνατρέχουσαι, παρέχουσαι τε ὄραν τὸν ἐκ τῶν φοινίκων καρπὸν ἀναμιεμμένον τοῖς βότρυσιν. ἐν τούτῳ τὴν ἐπελ-

1 Ammiano 24 2 *Nasarmalcha*, infra p. 159 11 *Nasarmalcha*.
2 παραδραμόντες? 9 δύνοντος P, δύναντος L margo.

rant aqua, parte non exigua proximi fluminis in eam derivata. flumen ipsum regis amnis appellatur. hoc oppido praeterito, a quo nihil hostile esset metuendum, iter fecere per locum facticia palude stagnantem. nam et alveo et ipso flumine Persae regioni immisso perfecisse se putabant ut exercitus nullo modo possit transiicere. sed cursim antegresso imperatore subsequebatur exercitus, pedibus usque ad genua madefactis: nam pudore praepediebantur quo minus id facerent quod imperatorem facere videbant. ubi iam sol occidisset, exercitus in locis iis commorabatur; et imperator militibus ac fabris se subsequi iussis, caesis arboribus et tignis alveos pontibus consternebat, palustribus locis terram iniiciebat, vias profundas explebat, angusta denique loca mediocriter aperiebat. deinde reversus exercitum facile transduxit, donec ad oppidum Bithram pervenisset, quo in oppido regia cum iis aedificiis erat quae tam imperatori quam militibus excipiendis sufficienter.

20. Inde progressus, et iisdem laboribus intentus, exercitum antecedebat et viam magis tolerabilem reddebat. atque hoc modo transvexit omnes, donec ad locum venit quo nullum erat aedificium, sed lucus palmis consitus, in quo et vites erant enatae, quae palmitibus suis sursum ad ipsas usque palmarum comas excurrebant et palmulas uvis permistas conspiciendas exhibe-

θοῦσαν νύκτα διαγαγὼν ἐπὶ τὰ πρόσω τῇ ὑστεραῖα προῆγεν. ἐλθὼν δὲ πλησίον φρουρίου τινὸς πληγὴν καιρίαν δέχεσθαι ἐμέλλησε· τῶν γὰρ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τις Πέρσης ἐπελθὼν τῇ τοῦ βασιλέως κεφαλῇ τὸ ξίφος ἐπήλασεν. ὁ δὲ προιδόμενος ἐπέθηκε ἅ τὴν ὑσπίδα τῇ κεφαλῇ, καὶ ταύτῃ τὴν πληγὴν ἀπεσεύσατο. ἐκείνον μὲν οὖν οἱ στρατιῶται συμπεσόντες κατέσφαξαν, καὶ τῶν οὖν αὐτῷ πάντας, εἰ μήπω γέ τινες διαδύντες συνέφυγον εἰς τὸ φρούριον· δυσανασχετῶν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῷ τολμήματι τὸ φρούριον ἀνεσκόπει, καὶ ὅπου ἀλώσιμον εἶη περιῶν ζειθώρει.

10 περὶ τοῦτο δὲ ἔχοντος αὐτοῦ, τοῖς ἐν τῷ ἄλσει τῶν φοινίκων ἐπιμένουσι στρατιῶταις ὁ σουρήνυς ἀπρόοπτος ἐπιφανείς τῶν τε ὑποζυγίων καὶ τῆς ἀποσκευῆς κρατήσειν ἤλπισε, καὶ ἕμα τὸν βασιλέα τοῦτο μαθόντα πάντως ἀποστήσειν τῆς τοῦ φρουρίου πολιορκίας. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἐν νῷ ταῦτα βαλόμενος ἀμφοτέρων διήμαρτεν,

15 ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν πολλῷ τὴν τοῦ φρουρίου καθαίρεισιν ἐποιεῖτο· πόλις τε γὰρ ἐπλησίαζεν αὐτῷ Βησουχίς ὄνομα, πολυάνθρωπος, καὶ ἄλλα φρούρια πλεῖστα, ὧν συνέβαινε τοὺς οἰκίτορας ἀπολιπόντας τὰ σφέτερα ὡς οὐκ ἄρκοῦντα πρὸς σωτηρίαν εἰς τὸ παρὰ τοῦ βασιλέως πολιορκούμενον συνδραμεῖν, πλὴν τῶν εἰς Κτισι-

20 φῶντα διεκφυγόντων ἢ κατὰ τὸ δασύτατον τοῦ ἄλσεος ἀποκρυβέντων. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐνίστατο τῇ πολιορκίᾳ κατὰ τὸ κρατερόν, οἱ δὲ ἀπολυθέντες ἐκ τῆς στρατιᾶς εἰς τὸ κατασκοπεῖν καὶ

4 δ] ἐν φ LP.

14 βαλλόμενος vulgo.

bant. in hoc luco noctem insecutam cum exegisset, postridie eius diei perrexit ulterius. cumque propius ad castellum quoddam accessisset, letale vulnus accepturus erat: nam Persa quidam ex eo castello eruptione facta iam in caput imperatoris gladium adigebat, cum ille praevisto ictu capiti scutum imponeret eoque vim ictus repelleret. et hunc quidem circumfusi milites cum suis omnibus interfecerunt; nisi qui forte fuga per hostes elapsi ad castellum se contulissent. indignatus autem propter audax hoc facinus imperator castellum inspectabat, et si qua parte capi posset, circumambulans considerabat. dum huic intentus est rei, surenas eos milites qui palmarum in luco manserant adortus ex improviso, iumentis et sarcinis se potiturum sperabat, et imperatorem eadem opera, posteaquam de hoc accepisset, omnino ab oppugnatione castelli revocaturum. sed haec animo secum volvens utroque frustratus est. imperator autem magnum in expugnatione castelli momentum ponebat. nam ei proximum erat oppidum cui nomen Besuchis, sane quam populosum, cum aliis castellis plurimis, quorum incolae, relictis castellis suis veluti non satis ad tuendam salutem idoneis, in illud ipsum concurrerant, quod ab imperatore obsidebatur, exceptis iis qui Ctesiphontem evaserant, vel qua lucus esset densissimus semet abdiderant. his de causis imperator obsidionem strenue urgebat. at vero qui de reliquo exercitu di-

βοηθεῖν, εἴ πού τι φανείη πολέμιον, οὐκ ἀπεκρούσαντο μόνον τοὺς ἐπελθόντας αὐτοῖς, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀνελόντες τοὺς δὲ προτροπαδὴν διώξαντες ἐν ἀσφαλεῖ τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς πολιορκίας ἐποίησαν. ἐπεὶ δὲ τῶν φευγόντων τινὲς καὶ ἐν τοῖς ὑπὸ τὸ ἄλσος ἔλεσιν ἦσαν, οὐδὲ τούτους οἱ ἐπὶ κατασκοπῇ καταλειφθέντες ἀπῆ-⁵καν ἀθύους, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔκτειναν τοὺς δὲ αἰχμαλώτους ἀπήγαγον. (21) οἱ δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκούμενοι βελῶν παντοίων ἀφείσει τοὺς ἐναντίους ἠμύναντο, λίθων δὲ οὐκ ὄντων αὐτοῖς ἔνδον ἀσφάλτῳ βώλους πεπυρωμένους ἠκόντιζον. ἐτύγγανον δὲ τῶν πεμπομένων αἱ βολαὶ ῥαδίως οἶα καὶ ἐξ ὑπερδεξίου καὶ κατὰ¹⁰ πληθους πεμπόμεναι. ἀλλ' οὐδὲ οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατιῶται, καὶ ταῦτα ταῖς ἐξ ὕψους βοηθείαις ἰλαττούμενοι, παρήκαν εἶδος ἀνδρίας καὶ πολεμικῆς ἐπιστήμης· λίθοις γὰρ χειροπλήθεισιν ἔβαλλον, βέλεσι τε οὐκ ἐκ τόξων μόνον ἀφιεμένους ἀλλὰ καὶ ἐκ μηχανημάτων, ἕπερ οὐκ ἐφ' ἐνὸς μόνου ἴστατο πηγνύμενα σώμματος,¹⁵ ἀλλὰ καὶ δύο καὶ τρία καὶ πλείω διήει. τοῦ δὲ φρουρίου κειμένου μὲν ἐπὶ λόφου, τείχεσι δὲ δύο καὶ πύργοις ἑκκαίδεκα μεγάλοις ὠχρωμένον, πέριξ τε τάφρῳ περιειλημμένου βαθεῖα, κατὰ τι μέρος ὕδωρ εἰσφερούση τοῖς ἐν τῷ φρουρίῳ πρὸς πότον ἐπιτήδειον, χῶμα ἐπιχέειν ὁ βασιλεὺς τῇ τάφρῳ τοὺς στρατιώτας ἐκέλευσεν,²⁰ ἕτερον τε ἐπὶ τούτῳ πρὸς ὕψος ἀνιστάμενον ἐξισωθῆναι τῷ πύργῳ. κατὰ δὲ μέρος ἕτερον τὴν ὑπὸ τὰ τείχη γῆν ὀρύττειν ἐγνώκει, κατὰ

3 τῷ βασιλεῖ om L. 5 καταληφθέντας interpretes. 10 ἐξ
add S. 12 παρήκον L, παρείκον P: corr S. 19 εἶδος LP:
ὕδωρ L margo.

missi fuerant, ut explorarent omnia suisque succurrerent, si qua se vis hostilis offerret, non modo adortos se propulsarunt, sed interfectis aliis, alios effuse terga dare coactos insecuti, ab omni metu securam imperatoris obsidionem reddebant. et quoniam nonnulli fuga sibi consulentes in subiectis luco paludibus haerebant, ne illos quidem, si deprehendissent, illaesos dimittebat itinerum exploratores, sed partim interficiebant partim captivos abducebant. (21) obsessi vero telorum omnis generis iactu vim hostilem propulsabant. cumque saxa deficerent, ignitas bitumine glebas eiacularantur. earum iactus facile contingebant eos qui petebantur, quod de sublimiore loco et in multitudinem fierent, sed nec Romani milites, quamvis adiumento loci superioris vincerentur, ullum fortitudinis et scientiae bellicae genus intermittebant. magnos enim lapides et tela coniciebant in hostes; quae non arcubus tantum verum et machinis emittebantur. eae non ita constitutae fuerant ut unum modo corpus, sed duo, tria, plura denique ferirent. quia vero castellum in colle situm erat, duobus muris et decem ac sex magnis turribus munitum altaque cinctum fossa, quae parte quadam castelli praesidiarius aquam ad potum idoneam immittebat, egesta terra fossam imperator complanare milites iussit, aliumque praeterea tantam in altitudinem excitari aggerem ut turrim aequarent. itidem parte quadam alia terram sub moenibus

τὸ μέσον τοῦ ἐνδοτέρου τείχους, διὰ τοῦ δρύγιματος ἐπιθήσεισθαι τοῖς πολεμίοις πραγματευόμενος. τῶν δὲ πολεμίων τοὺς ἐγείροντας τὸ χῶμα βολαῖς συνεχέσιν ἐιργόντων, τὴν μὲν ἐν τῷ προφανεῖ μάχην ὁ βασιλεὺς ἀνεδέξατο, πολυειδέσιν ἀμυντηροῖς κατὰ τῶν 5 βυλλομένων εἴτε βελῶν εἴτε πυρσῶν χρώμενος, Νεῦττα δὲ καὶ Γαδυλαῖφω τὰ τε χῶματα καὶ τὰς τῶν χωμάτων ἐγέρσεις ἐπέτρεψεν. Βίκτωρι δὲ παραδοὺς ὀπλίτας τε καὶ ἵππείας τὰ μέχρι Κτησιφῶντος αὐτῷ διερευνᾶσθαι προσέταξεν, ὥστ' εἴ ποῦ τι φανεῖη 10 πολέμιον ἀφελκῆσαι τὸν βασιλέα τῆς πολιορκίας πειρώμενον, τοῦτου διὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων κωλυθῆναι τὴν ἐπιχειρήσιν, ἅμα δὲ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Κτησιφῶντα, σταδίων οὖσαν ἐνενήκοντα, γεφυρῶν τε κατασκευαῖς καὶ ζευγμάτων αὐτῷ καὶ τῷ στρατῷ ῥῆον καταστήσαι. (22) ταύτην διελὼν τοῖς ἡγεμόσι τὴν ἐπιμέλειαν, αὐτὸς μὲν διὰ τῶν σὸν αὐτῷ κριῶν μιᾷ πέλῃ προσαγαγὼν 15 οὐ κατέσεισε μόνον αὐτὴν ἀλλὰ καὶ ἔλυσε, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ὀρυγμάτων τεταγμένους ἐκμελῶς ἰδὼν τῷ ἔργῳ χρωμένους ἐκείνους μὲν ἀπέστησε, ταύτην αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς ἐκμελείας τὴν ἀτιμίαν ἐπαγαγὼν, ἑτέρους δὲ ἀντεκατέστησεν. αὐτὸς δὲ κριὸν ἕτερον ἄλλῃ προσέφερε πύλῃ. καὶ ταύτης δὲ τὴν προσβολὴν οὐκ ἐνεγκόσης, 20 ἵκεν ἀγγέλλων τις ὡς οἱ ταχθέντες τὰ ἀπὸ τῆς τάφρου μέχρι τῆς πόλεως αὐτῆς διορύττειν ἤδη πρὸς τέλος ἀφίκοντο τοῦ ἔργου καὶ πρὸς τὸ ἀναδῦναι γεγόνουσιν εὐτρεπεῖς. ἦσαν δὲ οὗτοι τρεῖς λό-

5 Ammiano Nevitta et Dagalaiphus.

postulat, aut contracte ῥάω. S.

20 ἀγγέλων LP.

13 analogiae lex ῥάονα

16 ἐκείνους S: libri ἐκείνησ.

fodere decrevit, versus medium murum interiorem, quod per hosce cuniculos hostem aggredi cogitaret. hostibus autem milites aggerem excitantes continuo iactu telorum impediētibz, aperti quidem conflictus ineundi curam imperator in se recepit, variis adversus coniecta sive tela sive ignes defensio- num rationibus utens; Nevitae vero et Gadalaipho cuniculos et excitationes aggerum commisit. Victori traditis gravis armaturae militibus et equitibus, ad ipsam usque Ctesiphontem explorare loca praecipit, ut si quod agmen hostile conspiceretur, quod imperatorem ab oppugnatione retrahere cogita- ret, eius ille conatum opera subiectorum sibi militum reprimeret, simulque viam, quae Ctesiphontem ducit et stadorum est nonaginta, pontibus struc- tis tam sibi quam exercitui faciliorem redderet. (22) his inter duces distri- butis operis, ipse suis arietibus portae cuidam admotis, eam non modo suc- cussit verum etiam dissolvit. cumque segniter intentos operi videret quibus commissa cura fuerat agendi cuniculos, eos inde removit, illa ipsa notatos ignominia propter oscitantiam, et eorum in locum alios substituit. alterum inde arietem alteri portae admovit; quae ipsa quoque cum non ferret impe- tum, venit quidam qui nuntiaret eos, quibus iniunctum fuisset ut a fossa cuniculos in ipsam usque oppidum agerent, iam ad operis sui finem per- venisse ac paratos ad prorumpendum de cuniculis esse. tres haec cohortes

χοι, ματτιάριοι καὶ λακκινάριοι καὶ βικτωρες. ὁ βασιλεὺς δὲ ταύτην μὲν τέως ἐπέσχευεν αὐτῶν τὴν ὁρμὴν, πύλην δὲ ἑτέρα θᾶτον ἐκέλευσεν εὐτρεπίσθαι μηχανήν, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῇ πᾶσαν ἐφίστη, πείθων τοὺς πολεμίους ὡς τῇ ὑστεραία ταύτην προσαγωγῶν ἐγκρατῆς τοῦ φρουρίου γενήσεται. ἐποίει δὲ τοῦτο 5 πᾶσαν ἐννοίαν τοῖς Πέρσαις τῆς διὰ τοῦ ὀρύγματος ἀναιρῶν πολιορκίας. τῶν ἀπὸ τοῦ φρουρίου τολῶν ἀπάντων εἰς τὸ τὴν μηχανὴν ἀποκρούσασθαι συστραφέντων, διορῶζαντες τὸν ὑπόνομον οἱ ταύτῃ ταχθέντες, εἶτα τὴν ἐπιχειμένην ἄχρι τῆς ἐπιφανείας γῆν διατρέσαντες, ἐφάνησαν οἰκίας ἐν μέσῳ καθ' ἣν ἔτυχέ τις ἀλετρις 10 γυνὴ νυκτὸς οὔσης ἔτι βαθείας σίτον ἄλευρα εἶναι ἐργαζομένη. ταύτην μὲν οὖν ὁ πρῶτος ἀναδὸς ἐκβοᾶν μέλλουσαν παίσας ἀνεῖλεν. ἦν δὲ Σουπεράντιος, ἐν τῷ λόγῳ τῶν βικτώρων οὐκ ἄσημος, ἐπὶ τούτῳ δὲ Μάγνος, καὶ τρίτος ὁ Ἰοβιανὸς τοῦ τάγματος τῶν ὑπογραφῶν προτεταγμένος, ἔπειτα δὲ πλείους. εὐρυ- 15 νομένου δὲ κατὰ βραχὺ τοῦ στομίου πάντες ἦσαν ἐν μέσῳ. τότε δὴ λοιπὸν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐλάσαντες ἐπέστησαν παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τοῖς Πέρσαις ἄσματα λέγουσιν ἐπιχώρια, τὴν μὲν τοῦ σφῶν βασιλέως ἀνδρῶν ἕμνοῦντα, διαβάλλοντα δὲ τὴν τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως ἀνέφικτον ἐπιχείρησιν· ῥῶον γὰρ ἔφασκον αὐτὸν τὴν τοῦ 20 Διὸς αἰρήσειν ἀλλῆν ἢ τὸ φρούριον. ἐπιθήμενοι δὲ τοὺς ἐν χειρὸσιν ἔπαιόν τε καὶ ἐκ τοῦ τεύχους ὠθοῦντες διέφθειρον, τοὺς δὲ

1 λακκινάριοι P. forsan lancearii, ut in Notitia utriusque imperii lancearii seniores, lancearii Stobenses, lancearii Augustenses. R. 13 Ammiano *Exsuperius*.

erant, Mattiarii Laccinarii et Victores. imperator eorum inhibito nonnihil impetu, alii portae celeriter admoveri machinam iussit, ac ibidem copias universas constituit, ut hosti persuaderet postridie se hac adhibita machina oppido potiturum. id autem propterea faciebat, ut Persis omnem cogitationem institutae per cuniculos expugnationis eximeret. quapropter oppidanis omnibus in hoc conversis ut machinam illam eliderent, peractis iam cuniculis ii quibus illorum fossiones mandatae fuerant, cum imminentem sibi terram ad superficiem usque perforassent, media quadam in domo prodierunt; in qua molendinaria mulier erat, quae alta nocte farinam e frumento conficiebat. eam exclamaturam, qui primus prodit, interfecit. is erat Superantius, de Victorum numero non obscurus miles; quem secutus est Magnus; post quem tertius emersit Iovianus, ordinis notariorum tribunus; deinde plures. exitu paulatim dilatato medio in oppido cuncti erant. tum vero progressi ad murum praeter omnem spem irruerunt in Persas, qui cantilenas more patrio factas pronuntiabant, regis sui virtutem celebrantes et imperatoris Romani conatum irritum reprehendentes: nam facilius aiebant eum Iovis aula potiturum quam oppido. hos adorti partim obvios caedebant et de muro detur-

καὶ διώκοντες παντοδαποῖς θανάτων τρόποις ἀνήρουν, οὔτε γυναι-
κῶν οὔτε παιδῶν ἀπεχόμενοι, πλὴν εἰ μὴ πού γέ τις αἰχμαλιώ-
τους αὐτοῖς ἔδοξεν ἔχειν. Ἀναβδάτης δὲ ὁ ἀρχιφύλαρχος ἐν τῷ
διαδραῖναι τὸ φρούριον ἄλλοις ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτόν, δογδοήκοντα
5 τὸν ἀριθμὸν οὔσι, τῷ βασιλεῖ προσήχθη δεδεμένοι τὰς χεῖρας.
κατὰ ταῦτα τοῦ φρουρίου κατὰ κράτος ἄλόγτος, ἡβηδὸν δὲ πάν-
των ὅσοι κατὰ τοῦτο ἦσαν ἀναιρεθέντων, ἐκ παραδόξου δὲ ὀλίγων
διασωθέντων, ἐφ' ἄρπαγὴν ὁ στρατὸς τῶν ἀποκειμένων κτημύ-
των ἐχώρει. κομισαμένου δὲ ἐκάστου τὸ προσπεσόν, τό τε τείχος
10 ἄχρως ἐδάφους προσενεχθεισῶν αὐτῷ πλείστον μηχανῶν κατηρέ-
χθη, καὶ τὰ οἰκήματα πυρὶ τε καὶ ταῖς τῶν στρατιωτῶν χερσὶ
κατελέθησαν, οὔτω τε εἰς τὸ μὴ γεγενῆσθαι ποτε δοκεῖν πε-
ριέστη.

23. Τῆς δὲ ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας ἐχόμενος διήει μὲν καὶ
15 ἕτερα οὐκ ὀνομαστὰ φρούρια, παραγίνεται δὲ καὶ εἰς περίβολον
ὃν βασιλέως θῆραν ἐκάλουν. ἦν δὲ τι τειχίον χωρίον ἀπειληφὸς
ἔνδον πολύ, δένδροισι πεφυτευμένον παντοδαποῖς. ἐν τούτῳ θη-
ρίων παντοίων ἐναποκλειόμενα γένη τροφῆς τε οὐκ ἠποροῦντο διὰ
τὸ καὶ αὐτὴν ἐπεισάγεσθαι, καὶ παρῆχον τῷ βασιλεῖ τοῦ θηρῶν,
20 ἦν ἴκα ἀν βουληθείη, ῥασιτώνην. τοῦτο Ἰουλιανὸς θεασάμενος
διυρρήγνυσθαι κατὰ πολλὰ μέρη τὸ τείχος ἐπέταττεν, οὗ δὴ γε-
νομένου φεύγοντα παρὰ τῶν στρατιωτῶν τὰ θηρία κατετοξεύετο.

3 Ammiano Nabdates, praesidiorum magister. ἀρχιφύλαχος L
margo. Lindenbrogius ἀρχιφρούραρχος. Zosimo p. 158 15 dicitur
φρούραρχος. 4 διδραῖναι P. 6 ἡβηδόν] Ammian. sine
sexus discrimine. 8 ἐναποκειμένων S.

bantes neci dabant, partim persequentes variis modis interficiebant; nec a
feminis nec pueris abstinentes, nisi si quos retinere captivos eis visum fuis-
set. Anabdates vero, praesidiariorum magister, cum castellum percursita-
ret, captus una cum satellitibus, qui erant octoginta numero, manibus liga-
tis ad imperatorem deductus est. hac via capto per vim oppido et omnibus
puberibus in eo interemptis, perpaucis omnino praeter opinionem elapsis,
ad diripiendas opes in eo repositas miles progrediebatur. cum quilibet abatu-
lisset quicquid obvium nactus fuerat, murus ad solum usque, plurimis ad-
motis machinis, prostratus est, et aedificia flammis militumque manibus di-
ruta, redactaque ad eam speciem, nunquam ut exstitisse viderentur.

23. Hinc ulterius progressus oppida quaedam alia parum celebra
transibat et quoddam ad septum perveniebat, quod regis venationem voca-
bant. erat autem murus quidam, intra se complexus ingens spatium, variis
arboribus consitum. in eo clausae omnis generis ferae satis alimentorum ha-
bebant; quae quidem huc eis advehebantur, et regi venandi facultatem,
quoties vellet, praebebant. id conspicatus Iulianus multis locis murum per-
fringi iussit, quo facto ferae fugientes a militibus confugebantur. non procul

ἐνταῦθα που πλησίον γενόμενος βασιλεια εἶδεν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν μεγαλοπρεπῶς ἔξησκημένα τύπον, καὶ μαθὼν ταῦτα ὑπὸ Ῥωμαίων ἠκοδομηθῆσθαι κατέλιπεν, οὐ συγχωρήσας τοῖς ταξιαρχοῖς λωβήσασθαι τι τῶν ἐν αὐτοῖς, αἰδοῖ τοῦ Ῥωμαίου λέγεσθαι τοὺς ταῦτα δημιουργήσαντας. 5

Ἐντεῦθεν ἡ στρατιὰ φρούριά τινα παραδραμοῦσα εἰς πόλιν ἀφίκετο Μείνας Σαβαθὰ καλουμένην· διέστηκε δὲ αὐτῇ σταδίοις τριάκοντα τῆς πρότερον μὲν Ζωγῶσης νῦν δὲ Σελευκείας ὀνομαζομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς πλησίον που μετὰ τῆς πολλῆς στρατιᾶς ἠῴλοσθη, προσηγούμενοι δὲ οἱ κατὰσκοποι τὴν πόλιν κατὰ 10 κράτος αἰροῦσι. τῇ δ' ὕστεραίμ τὰ τεῖχη ταύτης ὁ βυσιλεὺς περιουσιῶν ἐώρα σώματα προσηρητημένα στανθοῖς ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν· ταῦτα δὲ ἔφρασκον οἱ ἐπιχώριοι συγγενῶν εἶναι διαβληθέντος τινὸς ὡς προδότου πόλεως γεγονότος, ἦν ἔτυχεν ὁ βυσιλεὺς Κάρος Περσῶν οὖσαν ἐλῶν. ἐνταῦθα Ἀναβδάτης ὁ φρού- 15 ραρχος εἰς κρίσιν ἤγετο, κυρωγαγὼν μὲν ἐπὶ πολὺ τὸν Ῥωμαίων στρατὸν ὡς δὴ συντελέσων αὐτῷ πρὸς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, τότε δὲ ἔξενεχθεις ὡς ἔλοιδορεῖτο παρὰ πλείστοις Ὀρμισθην προδότην ἀποκαλῶν καὶ τῆς κατὰ Περσῶν αἴτιον ἐκστρατείας· καὶ ἐπὶ 20 τούτοις ἄλοὺς ἀνηρέθη.

24. Προϊόντος δὲ περαιτέρω τοῦ στρατοῦ, τὰ ἔλη διερυνώμενος Ἀρινθαῖος πολλοὺς τε ἐν τούτοις εὐρῶν αἰχμαλώτους

3 οἰκοδομῆσθαι LP. 7 pro μείνας Leunclavius dubitat, Μηδίας an Ἀρμενίας sit legendum.

alicubi ab eo loco regiam vidit, more Romano magnifice structam; quam ubi cognovisset a Romanis aedificatam, reliquit, nec tribunis ut aliquid in ea corrumpere permitit, eius famae verecundia motus, quod aedificii auctores Romani perhiberentur.

Hinc ubi castella quaedam praeteriisset exercitus, ad oppidum Armeniae venit Sabatha dictum; quod triginta stadiis ab ea distat quae prius quidem Zochasa, nunc vero Spleucia nuncupatur. imperatore in vicino loco cum maiori exercitus parte commorato, exploratores atgressi vi oppidum capiunt. postridie cum muros eius circumiret imperator, corpora suffixa patibulis ante portas conspexit. ea narrabant indigenae cuiusdam esse necessariorum, qui fuisset accusatus quasi quoddam oppidum dicionis Persicae prodidisset, quod imperator Carus occupaverat. hic Anabdates praesidii magister in iudicium productus est; qui exercitum Romanum diu deceperat velut ei profuturus in gerendo contra Persas bello, et delatus id temporis quod in Hormisdam maledicus esset, in praesentia plurimorum proditorem eum vocans et susceptae contra Persas expeditionis auctorem, eoque nomine convictus capitis supplicium pertulit.

21. Ulterius profecto exercitu, paludes Arintheus perscrutans multos in eis repositos captivos abduxit. hic primum Persae conglobati exploratores

ἀπήγαγεν. ἐνταῦθα πρῶτον οἱ Πέρσαι συστραφέντες ἐπῆλθον τοῖς τοῦ στρατοῦ προτρέγουσι κατασκόποις, ὀξέως δὲ τραπέντες εἰς τὴν πλησίον ἀγαπητῶς συνέφυγον πόλιν. κατὰ δὲ τὴν ἀντιπέρας ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τοῖς ἐπιτεταγμένοις τὴν τῶν ὑποζυγίων 5 φυλακὴν οἰκέταις, καὶ ὅσοι μετὰ τούτων ἦσαν, ἐπελθόντες οἱ Πέρσαι τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τοὺς δὲ ζῶντας ἀπήγαγον, ὅπερ πρῶτον ἐλάττωμα Ῥωμαίοις συμβᾶν ἀθνημίαν ἐνεποίησε τῷ στρατεύματι.

Ἐντεῦθεν ὀρηθήσαντες ἦλθον εἰς τινα διώρυχα μεγίστην, ἣν 10 ἔλεγον οἱ τῆδε παρὰ Τραιανοῦ διωρύχθαι Πέρσαις ἐπιστρατεύσαντος· εἰς ἣν ἐμβάλων ὁ Ναρμαλάχης ποταμὸς εἰς τὸν Τίγριν ἐκδίδωσι. ταύτην ὁ βασιλεὺς καθῆραι τε ἅμα καὶ ἐρευνᾶν διανοήθη, πόρον τε τοῖς πλοίοις ἐπὶ τὸν Τίγριτα παρασκευάζων, καὶ εἴ πη παρείκοι, γεγέρως τῆ τοῦ πολλοῦ στρατοῦ διαβύσει. 15 (25) τούτων δὲ ταύτην πραττομένων, ἐπὶ τῆς ἀντιπερὶ ὄχθης πλήθος Περσῶν συνδραμὸν ἰππέων τε καὶ πεζῶν, εἴ τις ἐπιχειρήσει διάβασις, ἐπειράτο κωλύειν. ταύτην ὁ βασιλεὺς τὴν παρασκευὴν τῶν πολεμίων βλέπων ἐπὶ τὸ διαπλέειν ἐπ' αὐτοὺς ἤρεθίζετο, καὶ σὺν ὀργῇ τοῖς στρατηγοῖς ἐνεκελεύετο τῶν πλοίων ἐπι- 20 βάλειν. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀντιπέρας ὄχθην θεωροῦντες ὑψηλοτέρων καὶ ἅμα θρηγκόν τινα συμπαρατεινόμενον, εἰς ἔρμα μὲν παραδείσου βασιλικῷ τὴν ἀρχὴν ὑποδομημένον, τότε δὲ τείχους πληροῦντα χρεῖαν, δεδιέναι τὰς ἐξ ἕνους τῶν βελῶν τε καὶ πυρσῶν

12 ἐνδίδωσι LP.

14 ποι vulgo.

20 ἐπει] οἱ?

exercitum antecedentes adorti sunt. sed confestim in fugam acti cupide vicinam ad urbem convolabant. ex adversa vero ripa fluminis Persae calones aggressi, qui iumentis praesidio relictis fuerant, itidemque ceteros, quicumque cum his erant, partim occiderunt partim vivos abduxerunt. hoc detrimentum, quod primum Romanis accidit, consternatione quadam militum animos percussit.

Inde motis castris maximum quendam ad alveum fluminis ventum est, quem eius loci homines a Traiano, bellum Persis faciente, ductum esse commemorabant, et in quem Narmalaches fluvius derivatus in Tigrim semet exonerat. hunc et repurgare pariter imperator et explorare constituit, ut aditum navigiis ad Tigrim patefaceret, ac sicubi liceret, ad transvehendam maiorem exercitus partem faceret. (25) haec cum istuc fierent, in adversa ripa magnus Persarum numerus, tam equitum quam peditum, concursu facto, si quis transmissus tentaretur, prohibere nitentur. hoc hostium institutum videns imperator ad transiendum in eos irritabatur. ideoque cum iracundia duces hortabatur ut naves ingrederentur. sed cum illi ripam adversam cernentes altiore, ac praeterea sepe quandam ad eam porrectam, ab initio muniendi paradisi regii causa structam, tunc usum muri

βολὰς ἔλεγον. ἔγκειμένον δὲ τοῦ βασιλέως δύο νῆες ὀπλιτῶν πλήρεις ἐπειραιώθησαν, ἃς εὐθὺς οἱ Πέρσαι πυροσφῶρων βελῶν πλήθος ἀφέντες κατέφλεξαν. ἐκδειματωθέντος δὲ πλέον τοῦ στρατοῦ, τὴν συμβᾶσαν ὁ βασιλεὺς καταστρατηγήσας διαμαρτίαν “περιγεγόνασιν” ἔφη “τῆς διαβάσεως, καὶ κύριοι τῆς ὄχθης γέγονασιν· τοῦτο γὰρ δηλοῖ τὸ πῦρ τὸ ἀπὸ τῶν πλοίων ἔξαφθέν, ὅπερ αὐτὸς ἐπέσκηψα τοῖς ἐπὶ τῶν νεῶν στρατιώταις σύμβολον τῆς νίκης ποιήσασθαι.” τότε τοῖνον ἅπαντες, ὡς εἶχον, εἰς τὰ πλοῖα ἐμβάντες ἐπειραιώθησαν· καὶ ὅπη βásiμον ἦν τὸ ὕδωρ ἐπιπηδήσαντες, εἰς τε τὸν ἐκ χειρὸς ἀγῶνα κατιστάντες τοῖς Πέρσαις, οὐ μόνον ἐκράτησαν τῆς ὄχθης, ἀλλὰ καὶ τὰ πρότερον περαιωθέντα δύο πλοῖα καταλαβόντες ἠμίφλεκτα τοὺς περιλειμμένους ἔτι τῶν ἐν αὐτοῖς ὀπλιτῶν περιέωσαν. ἐπιπεσόντων δὲ λοιπὸν τῶν στρατοπέδων ἀλλήλοις, ἐκ μέσης νυκτὸς διέμεινε μέχρι μέσης ἡμέρας ἡ μάχη. τέλος ἐνδόντες ἔφυγον προτροπιάδην οἱ 15 Πέρσαι, τῆς φυγῆς ἠγησαμένων τῶν στρατηγῶν· ἦσαν δὲ οὗτοι Πιγράξης τε, γένει καὶ ἀξιώσει προέχων ἀπάντων μετὰ τὸν σφῶν βασιλέα, καὶ Ἀνάρειος καὶ ὁ σουρήνας αὐτός. φεύγουσι δὲ ἐπεκδραμόντες Ῥωμαῖοι τε καὶ σὺν τούτοις οἱ Γότθοι πολλοὺς μὲν ἀπώλεσαν, χρυσίον δὲ πολλοῦ καὶ ἀργύρου γέγονασιν ἐγκρατεῖς, 20 ἔτι δὲ κόσμου παντοῦ τοῖς τε ἀνδράσι καὶ ἵπποις περικειμένον, καὶ κλινῶν ἀργυρῶν καὶ τραπέζων, ὅσαις ἐνέτυχον ὑπὸ τῶν στρα-

1 πλήρεις] libri κλήθει. 17 et 18 Ammianus 24 6: cum Pigraxe (al. Tigrane) et Surena et Narseo.

praebentem, metuere se telorum et ignium de sublimi iactus dicerent, urgente imperatore navigia duo legionariis referta transiere; quae Persae statim ignitorum telorum magna vi coniecta succenderunt. cum maiori trepidatione percussus esset exercitus, imperator vafro commento corrigens admissum erratum “successit” inquit “eis transiectis, ripaque potiti sunt: hoc enim ignis ille de navigiis accensus indicat; quem milites eo transmittentes excitare iusseram veluti bene rei gestae signum.” tunc igitur omnes ita ut instructi erant, naves ingressi transierunt; et qua vado per aquam iri poterat, in eam insilientes, comminus proelio cum Persis inito, non in ripam solum evaserunt, verum etiam recuperatis duabus illis iam semiustis navibus, quae prius transierant, reliquos adhuc in eis legionarios salvos eripuerunt. secundum haec congressis exercitibus a media nocte proelium ad meridiem usque perduravit. tandem Persae cedentes totis viribus fugam arripiebant, facto eius ab ipsis ducibus initio. hi duces erant Pigraxes, genere dignitateque secundum regem cunctos antecellens, et Anareus et ipse surenas. fugientes insecuti Romani, et cum eis Gothi, multos deleverunt, et auri argentique magna potiti sunt copia variisque tam virorum quam equorum ornamentis, et argenteis lectis et mensis, quascunque relictas a ducibus in fos-

τηγῶν ἐν τῷ χάρακι καταλειμμέναις. ἔπεισον δὲ καὶ ἐν τῇ μάχῃ Περσῶν μὲν πεντακόσιοι καὶ διαχίλιοι, Ῥωμαίων δὲ οὐ πλείους πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. τὸν δὲ ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ στρατοπέδου παιῶνα Βίκτωρ ὁ στρατηγὸς ἔδοξε πως ἐλαττοῦν καταπέλτη τρω-
5 θείς.

26. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τὸν Τίγρητα ποταμὸν ὁ βασιλεὺς τὸ στρατεύμα ἐπὶ πολλῆς ἀδείας διαβιβάσας, τρίτῃ μετὰ τὴν μάχην ἡμέρᾳ καὶ αὐτὸς μετὰ πύσης τῆς ἀμφ' αὐτὸν δορυφορίας ἐπει-
10 ραιούτο, καὶ πρὸς τι χωρίον ἐλθὼν (Ἀβουζαθὰ τοῦτο Πέρσαι 10 καλοῦσιν) ἡμέρας ἐν τούτῳ διέμενε πέντε. διασκοπῶν δὲ περὶ τῆς ἐπέκεινα πορείας ἄμεινον ἔχειν ᾧήθη μηκέτι συμπαραπέμπειν τῇ ὁδῷ τοῦ ποταμοῦ τὸν στρατὸν, ἀνίεμαι δὲ ἐπὶ τὴν μεσόγειον, ὡς οὐδενὸς ὑπολειπομένου πλοίων εἰς χρεῖαν αὐτοὺς καθιστάντος. ταῦτα δὴ λαβὼν κατὰ νοῦν εἰσηγάται βουλήν τῷ στρατῷ, τὰ
15 πλοῖα ἐμπρῆσαι κελεύων. καὶ πάντα, πλὴν ὀκτωκαίδεκα Ῥω-
μαϊκῶν Περσικῶν δὲ τεσσάρων, ἰδουανήθη κυρί' ταῦτα γὰρ ἀμάρξαις φερόμενα ἠκολούθει, ταῖς ἀνακνυτούσας ὡς εἰκὸς ὑπη-
20 ρετησόμενα χρεῖαις. ὀλίγον δ' ἀνωτέρω τοῦ ποταμοῦ τὸ λειπό-
μενον ἔδει ποιήσασθαι τῆς ὁδοῦ. Νοορδᾶ δὲ τῷ τόπῳ προσσχόν-
τες αὐτοῦ που κατέλυνον· ἐνθα πολλοὶ πανταχόθεν ἠλέσκοντο Πέρ-
σαι καὶ κατεσφάπτοντο. ἐλθόντες δὲ εἰς τὸν Δοῦρον ποταμὸν διέ-
βησαν τοῦτον γέφυραν ζεύξαντες. ἐπεὶ δὲ τοὺς Πέρσας ἐθεύσαντο
τὸν μὲν ἐν τῇ γῆ πάντα χιλὸν κατακάσαντας, ὡς ἂν τὰ ὑποζύγια

11 ἔχειν R: libri ἔχον.

satis reppererunt. ceciderunt in pugna Persarum duo milia quingenti, Romanorum non plures quam septuaginta quinque. ovationem exercitus ob partam victoriam visus est quodammodo dux Victor, catapultae laesus, immi-
nuere.

26. Postridie imperator exercitu trans Tigridis flumen magna cum se-
curitate vecto, tertio post pugnam die cum universo satellitio suo et ipse
transiiciebat. cumque pervenisset ad castellum quoddam (Abuzatha Persae
vocant), dies in eo quinque commoratus est. dispiciens autem de faciendo
ulteriori itinere rectius se facturum arbitratus est, si propter ripam fluminis
exercitum non amplius duceret, sed ad mediterranea pergeret, quod nulla
iam causa superesset quae usum navigiorum posceret. haec cum ei ad ani-
mum accidissent, exercitui consilium exponit, naves exuri iubens; quae qui-
dem omnes, demptis decem et octo Romanis, Persicis quattuor, igni ab-
sumptae fuerunt. nam curribus haec vectae comitabantur exercitum, emer-
gentibus, ceu par erat, usibus subserviturae. iam paulo supra flumen iter
reliquum conficiendum erat. ubi locum qui Noorda dicitur attigissent, ibi-
dem divertebant. complures hic Persae capti et trucidati. progressi ad
Durum amnem ponte iuncto transierunt. conspicendi Persae omne soli pabu-
lum cremasse, ut iumenta Romanorum pastus inopia premerent, eodemque

Zosimus.

τῶν Ῥωμαίων τροφῆς ἀπορία πέλζοιτο, συστάνας δὲ αὐτοὺς κατὰ πολλοὺς λόγους ἐκδέχεσθαι τοὺς Ῥωμαίους ὡς δὴ μὴ σφόδρα πολλοὺς διανοουμένους, τότε δὴ συνειλεγμένους εἰς ταῦτον Θεασάμενοι πρὸς τὴν ἄχθην ἐχώρησαν τοῦ ποταμοῦ. τῶν δὲ ἡγουμένων τοῦ στρατοῦ κατασκόπων εἰς χεῖρας ἐλθόντων μοῖρα τινὶ Περσικῇ, 5 Μακαμαῖος τις γυμνὸς ὑπὸ προθυμίας ἐπιπεσὼν τέσσαρας ἀναιρεῖ, συστραφέντων δ' ἅμα πολλῶν ἐπ' αὐτὸν κατασφάττεται. Μαῦρος δὲ ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ, τὸ σῶμα ἰδὼν ἐν μέσοις κείμενον Πέρσαις, ἀρπάζει αὐτὸ καὶ τὸν πρῶτον παῖσαντα κτείνει. καὶ οὐκ ἀπέπε βαλλόμενος, ἄχρις ὅτε τὸν ἀδελφὸν ἔμπρουν ἔτι τῷ στρατῷ παρ- 10 ἔδωκεν.

27. Ἐλθόντες δὲ εἰς πόλιν Βαροφθάς τὸν χιλὸν εἶδρον ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταπρησθέντι. μοῖρας δὲ τινας Περσῶν ἅμα Σαρακηνοῖς ἐπιφανείσης, καὶ οὐδὲ ἄχρι θείας τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν ὑποστάσης ἀλλ' αὐτόθεν ἀφανοῦς γενομένης, κατ' ὄλι- 15 γους εἰς ταῦτ' οὐ συνιόντες οἱ Πέρσαις συνειλεγμένοι τε εἰς πλῆθος ἤδη παρεῖχον ὑπόνοιαν ὡς ἐπελευσόμενοι τοῖς ὑποζυγίοις. τότε δὴ πρῶτος ἐνδὸς τὸν θύρακα ὁ βασιλεὺς παχὺς μὲν αὐτοὺς προέδραμε τοῦ στρατεύματος, οἱ Πέρσαις δὲ οὐκ ὑπέμειναν, ἀλλ' εἰς τοὺς αὐτοῖς ἐγνωσμένους ἀποδρᾶναι διέγνωσαν τόπους. προῖων 20 δὲ εἰς κώμην ἐλήλυθε Σύμβραν, ἣτις ἐν μέσῳ δυοῖν κείται πόλεων, αἷς ὀνόματα Νίσβαρα καὶ Νισχανάβη. διαιρεῖ δὲ ταύτας ὁ Τί-

6 Ammiano *Macamaeus*.

12 Βαροφθάς P.

15 γενομένης

LP: corr S.

16 συνιόντες LP.

21 Ammiano *Hucsbtram*.

eoactos in plures turmas Romanos opperiri, quos non admodum multos arbi- trarentur, ubi iam collectos in unum conspexissent, ad ripam fluminis tende- bant. hic cum exploratores, qui exercitum praecedebant, cum Persarum cuneo quodam manus consererent, Macamaeus quidam, prae animi alacritate inermis in hostes irruens, quattuor ex eis interficit. verum pluribus simul in eum conversis mactatur. eius frater Maurus conspectum medios inter Persas fratrum corpus arripit, et eum qui primus ictum intulerat occidit, neque telis petitus animum despondit, donec fratrem adhuc spirantem exercitui reddidisset.

27. Cum ventum ad oppidum Barophthas esset, pabulum a barbaris exustum reppererunt. posteaquam cuneus quidam Persarum cum Saracenis conspectus fuisset, ac ne facile quidem tenus exercitum Romanum sustinuis- set, sed ex oculis se continuo subduceret, coeuntes alii post alios exiguo nu- mero Persae, globo suorum collecto, Romanis eam de se praebebant opinio- nem quasi iumenta essent aggressuri. tum vero primus loriam induens im- perator universum cursim anteibat exercitum; nec sustinuerunt impetum Per- sae, sed in loca sibi nota diffugiendum censuerunt. itaque progressus impe- rator ad vicum Symbram venit, qui duobus oppidis interiacet, quorum no- mina sunt Nisbara et Nischanabe. haec oppida Tigris dividit; et pons erat,

γρις, και γέφυρα ἦν, ἣ τὰς ἐπιμιξίας τοῖς ἀμφοτέρων οὐκ ἤτορον ἐδίδον ῥαδίας και συνεχεῖς, ἦν οἱ Πέρσαι κατέφλεξαν, ὡς ἂν μὴ διὰ ταύτης οἱ Ῥωμαῖοι κατ' ἐξουσίαν ἐκατέροις παρενοχλοῖεν. ἔνθα που λόχοι Περσῶν ἀναφανέντες ὑπὸ τῶν προνομιεμένων 5 κατασκοπῶν ἐτράπησαν. και ἕμα τροφήν ἀφθονον ὁ στρατὸς εὐρῶν ἐν ταύτῃ τῇ κώμῃ, και ὅσα πρὸς τὴν χρεῖαν ἤρει λαβίων, τὸ περιττὸν ὅσον ἦν ἅπαν διέφθειρεν. ἐπεὶ δὲ μεταξὺ Δυναβῆς πόλειως και Σύγκης ἐγένοντο, τοῖς φύλαξι τῆς οὐραγίας τοῦ στρατοπέδου συμπεσόντες οἱ Πέρσαι πολλοὺς ἀπέκτειναν, πλείους δὲ 10 ἀποβαλόντες ἐτράπησαν, και ἄλλως ἐλαττωθέντες· ἀνῆρέθη γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ σατράπης τις τῶν ἐπιφανῶν ὄνομα Δάκης, ὃς ἔτυχε πρότερον ἐπὶ πρεσβείαν πρὸς τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίον ἀπεσταλμένος, εἰρήνης περὶ και καταλύσεως τοῦ πολέμου διαλεξόμενος.

15 28. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ πολέμιοι πλησιάζοντας Ἀκκήτῃ πόλει τοὺς ἐν τῇ γῆ καρποὺς ἐπυρπόλουν· οἷς ἐπιδραμόντες οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πῦρ κατέσβεσαν και τῶν καρπῶν τοῖς λειπομένοις ἐχρήσαντο. περαιτέρω δὲ προελθόντες εἰς Μάρωνσα παρεγένοντο κώμην, ἣ τοῖς τὴν οὐραγίαν τοῦ στρατοῦ φυλάττουσιν ἐπιθέμενοι 20 Περσῶν λόχοι συνέπεσον, και ἀπώλεσαν ἄλλους τε στρατιώτας και Βρετανίωνα τὸν ἡγεμονίαν ἔχοντα τοῦ λόχου, ἀνδρείως ἀγωνισάμενον. και πλοῖα δὲ ἤλω κατόπιν πολὺ τοῦ στρατοπέδου τοῖς πολεμίοις περιπεσόντα. παραδραμόντες δὲ κώμας τινὰς εἰς Τούμ-

11 Ammiano *Adaces*.
11 Ammiano *Vetranio*.

18 Ammiano *Maranga tractus*.

21 Am-

qui amborum incolis expedita frequentiaque commercia suppeditabat. cum Persae cremarunt, ne Romani per illum utrosque pro lubitu vexarent. hic conspectae Persarum cohortes ab exploratoribus pabulatum egressis in fugam actae sunt; et exercitus de inventa in hoc vico annona ubere cum ea sumpsisset ad usum quae sufficerent, quicquid erat reliquum, corruptit. inde cum inter oppidum Danaben et Syncam essent, Persae cum agminis extremi praesidiarii congressi multos interfecerunt: sed amissis pluribus terga dederunt, cum ceteroquin etiam inferiores discederent. nam hoc proelio nobilis quidam satrapa trucidatus est, nomine Daces, legatus ad imperatorem Constantium missus, qui cum eo de pace componendo bello colloqueretur.

28. Ubi Romanos ad oppidum Accetam propius accedere conspexissent hostes, fructus qui erant in agris exurebant; in quos incursione facta ignem Romani restinguebant, ac fructus reliquos usui suo reservabant. ulterius autem progressi ad vicum Maronsa pervenerunt; ubi turmae Persarum, extremi agminis praesidio relictos adortae, manum conseruerunt, et cum alios milites tum Brettanionem turmae ducem viriliter dimicantem interfecerunt. captae sunt et naves, quae longe a tergo exercitus in hostem inciderant. hinc vicos quosdam cursim praetergressi Tummaram venerunt,

μαραν ἦλθον, ἔνθα μεταμέλεια πάντας εἰσῆλθε τῆς τῶν πλοίων ἐμπρήσεως· τά τε γὰρ ὑποζύγια πρὸς τὴν τῶν ἰπιτηδείων κομιδῆν οὐκ ἐπήκει, τοσαύτην ὁδὸν καὶ πῦσαν διὰ πολεμίας ταλαιπωρούμενα, καὶ οἱ Πέρσαι τὰ γεννήματα συλλέγοντες ὅσα οἶοι τε ἦσαν, καὶ τοῖς δρυρωτάτοις ἐνυποκλείσαντες τόποις, τῆς ἀπὸ 5 τούτων χρείας τὸ Ῥωμαϊκὸν ἀφηροῦντο στρατόπεδον. ἐν δὲ τούτοις ὁμοῦ οὖσιν αὐτοῖς ἐπεφάνη Περσικὰ τάγματα, καὶ μάχης γενομένης ἐκράτουν τῷ πλεονι Ῥωμαῖοι, πολλοὺς ἕμα τῶν Περσῶν ἀνελόντες.

Τῇ δὲ μετὰ ταῦτα ἡμέρᾳ περὶ πλήθουσιν ἀγορὰν οἱ Πέρ- 10
σαι συνταραχθέντες εἰς πλήθος τοῖς οὐραγοῖς τοῦ Ῥωμαίων στρατεύματος ἀδοκήτοις ἐπέπεσον. οἱ δὲ ἀσύντακτοι τέως ὄντες καὶ τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου συνταραχθέντες ὁμοῦ ἀντεπιέναι προεδυμοῦντο, τοῦ βασιλέως ἥπερ εἰώθει περιμόντος καὶ εἰς θάρσος τὰς τάξεις ἐγείροντος. (29) ἐπεὶ δὲ εἰς χεῖρας ἅπαντες ἦλθον 15 ἁλλήλοις, ἐπιὼν τοὺς ταξιάρχους καὶ λοχαγούς, ἀναμειγμένους δὲ τῷ πλήθει, πλήττεται ἕξει παρ' αὐτὴν τῆς μάχης τὴν ἀκμήν, καὶ ἐπιτεθεὶς ἀσπίδι φορούδην ἐπὶ τὴν σκητὴν ἄγειται, μέχρι τε νυκτὸς μέσης ἀρκέσας ἀπέθανεν, οὐ πόρρω τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν ἀπωλείας καταστήσας ἐσχάτης. ἔτι δὲ τῆς τελευτῆς τοῦ 20 βασιλέως οὖσης ἀδήλου, τῶν Ῥωμαίων ὁ στρατὸς ἐπὶ τοσοῦτον ἐκράτησεν ὥστε πεντήκοντα μὲν τῶν ἐν μεγίστῃ δυνάμει σατράπας πεσεῖν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἄπειρον πλήθος. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ βασιλέως

2 τὴν add S.

15 ἀγέλατος LP.

ubi concrematarum navium cunctos paenituit: quippe iumenta vehendo com-
meatui non sufficiebant, tanti iam itineris aerumnis in hostili solo confecta;
et Persae quoscumque poterant fructus colligentes, eorum intra munitissima
loca conclusorum usu Romanos prohibebant. hoc tamen rerum statu Persi-
cis legionibus conspectis, initaque pugna, longe Romani superiores evade-
bant, multis Persis interfectis.

Postridie eius diei, quo tempore forum frequentissimum erat, con-
globati Persae nec opinantes eos qui agmen extremum Romanorum co-
gebant adorti sunt. illi quamvis nondum ordines instruxissent et im-
pressionem subita perturbati essent, tamen vicissim in hostem pergebant
alacriter, principe more suo circumeunte et legiones ad virtutem exci-
tante. (29) cum ad manus undique ventum esset et imperator partim tur-
marum duces ac tribunos obiret, partim promiscue conferta in turba militum
versaretur, in ipso ardore proelii gladio feritur, scutoque impositus ad ten-
torium deportatur; ubi vita mediam ad noctem usque producta mortuus est,
Persarum imperio propemodum ab eo iam ad extremum exitium redacto. in-
terea vero dum principis obitus ignoratur, usque adeo exercitus Romanum
superior hostibus existit, ut quinquaginta maximae potestatis satrapae cum
infinita multitudine caderent. at ubi mors imperatoris innotuit, iamque mi-

καταφανής ἐγένετο τελευταίη καὶ ἀνέστρεψαν ἐπὶ τὴν ὄκητὴν ἔνθα νεκρὸς ἔκειτο, ἔτι μὲν ἔτιοι Ῥωμαίων ἐμάχοντο καὶ τῶν πολεμίων ἐκράτουν, λόχοι δὲ τινες ἀπὸ φρουρίου Περσικοῦ τοῖς ἐπὶ Ὀρμισίδην τεταγμένους ἐπιθεμένοι κατέστησαν εἰς χεῖρας. μάχης δὲ 5 καρτερεῶς γενομένης ἔπεσεν Ἀνατόλιος ὁ τῶν περὶ τὴν αὐτὴν ἡγευμένος τάξεων, ὃν καλοῦσι Ῥωμαῖοι μάχιστρον· καὶ Σαλούστιος ὁ τῆς αὐτῆς ὑπαρχος, ἐκπεσὼν τοῦ ἵππου, μικροῦ κατεσφάγη τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, εἰ μὴ τῶν ὑπηρετῶν τις ἀποβὰς τοῦ ἵππου δέδωκεν αὐτῷ ῥαστώνην φυγῆς, συναποκλινάντων αὐτῷ καὶ 10 τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα δύο τάγματων, οὓς σκουταρίους προσαγορεύουσι. ἐκ δὲ τῶν εἰς φυγὴν τετριμμένων ἄνδρες ἐξήκοντα μόνοι, σφῶν καὶ τοῦ Ῥωμαίων ἀξιώματος μεμνημένοι παραβαλλόμενοι τε ἄχρι θανάτου, τοῦ φρουρίου γεγῆσιν ἐγκρατεῖς ἀφ' οὗ τοῖς Ῥωμαίοις ἐπεξελθόντες οἱ Πέρσαι πλεονεκτεῖν ἔδοξαν· καὶ 15 τρεῖς ἑξῆς ἡμέρας τῶν πολεμίων ἐφεδρονόντων, οὐκ ὀλίγου μέρους τοῖς πολιορκοῦσιν ἐπιθεμένοι, περιεσώθησαν.

30. Τότε τοίνυν τῶν ἐν τέλει πάντων ἕμα τῷ στρατοπέδῳ συνειλεγμένων βουλῇ προετίθετο τῖνι δεοὶ παραδοθῆναι τὴν τῶν δλων ἡγεμονίαν, ὡς οὐχ οἷον τε ὄντος δίχα τοῦ πάντων ἡγησομέ- 20 νου τοὺς ἐπικειμένους ἐν μέσῃ τῇ πολεμίᾳ κινδύνους διαφυγεῖν.

5 Ammiano *Anatolius officiorum magister*: libri hoc loco *Ἀνατόλιος*. et ipse Zosimus eum vocat (cap. seq. p. 167, 1) *Ἀνατόλιον*; quare correxi contextus nomen. cf. Prosopogr. C. Th. 9 rectius ἔδωκεν. S. 10 σχολαρίους Gothofredus ad leg. 8 de ann. civ. nam duae memorantur scholae, *scutariorum* scilicet et *clibanariorum*, quae stipando imperatori institutae erant. R.

lites reversi essent ad tentorium in quo cadaver iacebat, pugnabant adhuc quidem nonnulli Romani atque hostem superabant: sed cohortes quaedam e castello Persico, parentes Hormisdæ imperio milites adortæ, manum cum eis conserebant. acri cecepto proelio Anatolius cecidit, ordinum palatinorum dux, quem Romani magistrum officiorum vocant. et Salustius praefectus praetorii cum ex equo decidisset, imminentibus hostibus fere fuisset trucidatus, nisi quidam ex apparitoribus equo descendens fugae capessendæ facultatem ei praebuisset, recedentibus una cum ipso et iis ordinibus duobus, qui stipare imperatorem consueverunt ac Scutarii dicuntur. ceterum ex his qui terga dederant, sexaginta duntaxat milites, tum sua tum Romani nominis dignitate ad animum revocata, et ad mortem usque discrimini semet oblitientes, eo castello potiti sunt de quo Romanos adorti Persae superiores existisse visi fuerant. cumque continuo deinceps triduo circumsiderentur ab hostibus, non exigua parte copiarum obsessores aggressa salvi evaserunt.

30. Tum vero cunctis optimatibus una cum exercitu collectis, consultatum est cuiam rerum summa committenda esset, quod fieri nullo modo posset ut ex imminentibus medio in hostico periculis principe destituti eva-

Iovianus. καὶ ψήφῳ κοινῇ βασιλεὺς Ἰοβιανὸς ἀναδείκνυται, Βαρρωνιανοῦ τοῦ τῶν δομestikῶν ἡγουμένου τάγματος παῖς.

Τὰ μὲν οὖν ἄχρι τῆς Ἰουλιανοῦ τελευτῆς τόνδε πέπρακται τὸν τρόπον, Ἰοβιανὸς δὲ τὴν ἀλουργίδα ἐνδὺς καὶ τὸ διάδημα περιθέμενος εἶχετο τῆς ἐπὶ τάδε πορείας. ἐπεὶ δὲ εἰς Σοῦμα τὸ 5 φρούριον ἦλθεν, ἐπιπεσοῦσα ἡ Περσῶν ἵππος τοῖς ἀμφ' αὐτόν, ἐλέφαντάς τε οὐκ ὀλίγους ἐπαγαγοῦσα, τοὺς κατὰ τὸ δεξιὸν κέρας ἐκάκουν. ἐτετάχατο δὲ ἐν τούτῳ Ἰοβιανοὶ καὶ Ἐρκουλιανοί. ταγματίων δὲ ταῦτα ὀνόματα, παρὰ Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ κα-
ταστάνα, φερόντων τὰς τούτων ἐπωνυμίας· ὁ μὲν γὰρ Διδὸς ὁ δὲ 10 Ἡρακλέους ἐπωνυμιον εἶχε. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὑπὸ τῆς τῶν ἐλεφάντων ἀλκῆς βεβιάζοντο, καὶ πολλοὶ φερόγοντες ἔπεισον. ἐπελευ-
ρόντων δὲ αὐτοῖς τῶν Περσῶν πρὸς τῇ ἵππῳ καὶ τοὺς ἐλέφαντας, ἦλθον εἰς τι χωρίον ἄναντες, ἐν ᾧ τοὺς τῶν Ῥωμαίων σκευοφό-
ρους ἔτυχεν εἶναι. τούτων δὲ συνεπιλαβόντων αὐτοῖς τοῦ κινδύ- 15
νου καὶ ἔξ ὑπερδέξιν τοὺς Πέρσας ἀκοντιζόντων, ἐτρώθησάν τινες τῶν ἐλεφάντων, καὶ ἤπερ ἦν ἔθος αὐτοῖς, ἔφυγον ὀδυνώ-
μενοι μετὰ βρυχηθμοῦ καὶ τὴν ἵππον ἕπασαν συνετάραξαν, ὥστε τῇ φυγῇ καὶ ἐλέφαντας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν κατασφαγῆναι καὶ πολλοὺς ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ πεσεῖν. ἀπέθανον δὲ καὶ Ῥωμαίων 20
τρεῖς λοχαγοὶ γενναίως ἀγωνισάμενοι, Ἰουλιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς καὶ Μακρόβιος. διερευνώμενοι δὲ τοὺς κειμένους, καὶ ἐν τούτοις

5 *Ammiano Sumere.*

21 *Ammiano Maximus.*

derent. Ideoque suffragio communi Iovianus imperator designatur, Varro-
niani domesticorum tribuni filius.

Et quae quidem ad obitum usque Iuliani acciderunt, in hunc gesta fuere modum. Iovianus induta purpura sumptoque diademate, contentis itineribus domum pergebat. ad Suma castellum ubi venisset, equitatus Persicus in Romanos irruptione facta, nec paucis adductis elephantis, dextrum cornu infestabat, in quo Ioviani et Herculiani constituti erant. eae sunt a Diocletiano et Maximiano profectae legionum appellationes, habentium cognomina principum illorum, quorum alter Iovis alter Herculis cognomentum usurpavit. ac initio quidem vim roboris elephantorum non sustinebant, et multi fugientes cadebant. verum ubi pariter et equitatum et elephantos Persae in nostros concitabant, ventum est ad acclivem quandam locum, in quo Romanorum forte calones erant. his in periculi societatem venientibus telaeque in Persas de sublimi iacentibus elephantum quidam vulnerati sunt; qui more suo fugam dolore perciti cum barritu capessebant, et equitatum omnem conturbabant, ita quidem ut tam in hac fuga elephantum a militibus interficerentur quam in ipso proelio complures ex hostibus caderent. perierunt et Romani legionum tribuni tres, dum fortiter dimicant, Iulianus Maximianus et Macrobius. cumque humi iacentes perquirent, et inter eos Anatolii

εὐρόντες τὸ Ἀνατολίον σῶμα, ταφῆς ἤξλωσαν ἥς ὁ καιρὸς ἐδίδου, πολεμίων πανταχόθεν ἐπικειμένων. ἡμέρας δὲ τέσσαρας προελθόντες καὶ πανταχόθεν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐνοχλούμενοι, διωκόντων μὲν ἐπὶ ὁδεύοντας ἴδιοιεν, φευγόντων δὲ ὁπότε αὐτοῖς ἀντιπεδίωιεν Ῥωμαῖοι, γενομένης τινὸς ἐρυσχωρίας αὐτοῖς τὸν Τίγριν περαιωθῆναι διέγνωσαν. ἀσχοδὸς τοίνυν ἀλλήλοις συνδήσαντες καὶ ζεύγματα τρόπον τινὰ διὰ τούτων κατασκευάσαντες ἐποχοῦμενοι τε τούτοις διέβησαν. ὡς δὲ τῆς ἀντιπέρας ἐκράτησαν ὄχθης, τότε δὴ καὶ οἱ στρατηγοὶ σὺν τοῖς λεπτομένοις ἐπ' ἀδείας ἐπεραιώθησαν. οὐδὲ οὕτω δὲ τῶν Περσῶν ἀποστάντων ἀλλὰ σὺν πολλῷ πλήθει κατὰ πᾶν τῆς ὁδοῦ μέρος ἐπικειμένων, ἐν πᾶσιν ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι κινδύνοις, ὑπὸ τε τῶν περιεστῶτων κακῶν καὶ προσέτι ἐνδείᾳ τροφῆς πιζόμενοι.

31. Καίπερ σὺν ἐν τούτοις ὄντι τῷ στρατοπέδῳ περὶ φι-
 15 λίας ὁμῶς ἐποιοῦντο λόγους οἱ Πέρσαι, σουρήναν τε καὶ ἄλλους τῶν ἐν δυνάμει παρ' αὐτοῖς ὄντων ἐκπέμψαντες. Ἰοβιανοῦ δὲ τοῦδ' ἐπερὶ τῆς εἰρήνης προσδεξαμένου λόγους, στείλιαντός τε Σαλούστιον τὸν τῆς αὐλῆς ὑπαρχον καὶ Ἀρινθαῖον σὺν τούτῳ, λόγων περὶ ταύτου γενομένων αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐγένοντο μὲν τρια-
 20 κοκκοῦταις σπονδαί, συνεδόκει δὲ Ῥωμαίους τοῦ τε Βαβδικηνῶν ἔθνος ἐκοτῆναι τοῖς Πέρσαις, ἔτι δὲ Καρδοιῶνων καὶ Ῥημήνων καὶ Ζαληνῶν τε πρὸς τούτοις καὶ ἐπὶ πᾶσι περὶ αὐτὰ φρουρίων,

16 οἱ ἐν δυνάμει οὐρίματα Ammiano.

20 Ammiano Zabdicena.

21 Ammiano Corduena.

Ammiano Rheimena.

22 περὶ]

τῶν περὶ S.

cadaver repperissent, id ea sepultura coonestarunt quam temporis ratio concedebat, hostibus undique urgentibus. dies progressi quattuor et ab hostibus undique vexati, persequentibus, si Romanos proficisci viderent, fugientibus, quoties iidem ipsos invaderent, ubi latius spatium nacti fuissent, Tigrim transmittere decreverunt. itaque colligatis utribus, cum ex iis iuga quasi quaedam confecissent, his ipsis inveci transierunt. posteaquam adversa ripa milites potiti fuissent, etiam duces cum reliquis secure transmiserunt. verum ubi ne sic quidem abscederent Persae, sed magna cum multitudine hominum ab omni parte, qua eundem erat, imminerent, nullo non in periculo Romani versabantur, qui et a malis circumstantibus et praeterea commentus inopia premerentur.

31. Licet igitur haec esset exercitus condicio, nihilo tamen minus Persae de pace tractabant, surena et aliis apud eos potestate praeditis ad Romanos ablegatis. hanc pacis mentionem cum Iovianus admitteret, ac Salustium praefectum praetorii cum Arintheo misisset, institutis inter hos de pace colloquiis mutuis annorum quidem triginta factae sunt indutiae, sed utrinque consensum et Romani Babdicenorum gentem Persis cederent, itemque Carduenorum et Rheimenorum et praeterea Zalenorum, ac postremo,

δῶν τὸν ἀριθμὸν πεντεκαίδεκα, μετὰ τῶν οἰκητόρων καὶ κτημά-
των καὶ ζώων καὶ πάσης ἀποσκευῆς, Νίσιβιν δὲ παραδοῦναι δίχτυ
τῶν ἐνοικούντων· ἔδοκει γὰρ τοῦτους, ἔνθα ἂν δόξειε Ῥωμαίοις,
μετοικισθῆναι. προσαφείλοντο δὲ καὶ Ἀρμενίας τὸ πολὺ μέρος οἱ
Πέρσαι, βραχὺ τι ταύτης Ῥωμαίοις ἔχειν ἐνδόντες. ἐπὶ τούτοις 5
αἱ σπονδαὶ γηνοῦνται καὶ γραμματείοις ἐκατέρωθεν ἐπισφραγι-
σθεῖσαι διδώκασιν Ῥωμαίοις εὐρυχωρίαν τῆς οἴκαδε ἐπαυδόν,
κατὰ μῆδὲν τὰ Περσῶν διαφθεῖρουσιν ὄρια, μήτε αὐτοῖς ὑπὸ
Περσικῆς ἐπιβουλενομένοις ἐνέδρας.

32. Εἰς τοῦτο τῆς ἱστορίας ἀφιγμένῳ τὸ μέρος ἐπὶ τοῦς 10
ἀνωτάτω μοι χρόνους ἐπῆλθεν ἀναδραμεῖν, καὶ ζητῆσαι εἴ ποτε
Ῥωμαῖοι τῶν αὐτοῖς τι κτηθέντων ἑτέροις ὑπέστησαν παραδοῦναι,
ἢ ὕλως ἑτερόν τι ἔχειν τῶν ὑπὸ τὴν ἐπικράτειαν αὐτῶν ἅπαξ γε-
νομένων ἠέσχοντο. Αὐκίου γὰρ Λουκούλλου Τυγράνην καθε-
λόντος καὶ Μιθριδάτην, περιποιήσαντός τε πρώτου τῆ Ῥωμαίων 15
ἀρχῇ τὰ μέχρις Ἀρμενίας τῆς ἐνδοτάτω καὶ Νίσιβιν ἐπὶ τούτοις
καὶ τὰ πρόσσοικα φρούρια ταύτη, Πομπηῖος Μάγνος τοῖς τούτου
κατορθώμασι τέλος ἐπιτιθεῖς διὰ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γινομένης εἰρή-
νης τὴν τούτων Ῥωμαίοις ἐβεβαίωσε κτήσιν. ἐπεὶ δὲ Περσῶν
αὐδὲς κινήσεων ἐχειροτόνησεν ἡ γεροῦσία Κράσσου ἀντοκράτορα 20
στρατηγόν, ὃ δὲ εἰς χεῖρας ἑλθῶν ἀσχερὰν ἄχρι τοῦδε Ῥωμαίοις
κατέλιπε δόξαν, ἀλούς τε ἐν τῇ μάχῃ καὶ παρὰ Πέρσαις ἀποδα-

18 congruentius γενομένης. S.

20 libri ἀντοκράτορα καὶ στρα-
τηγόν.

quae in his essent castella, numero quindecim, una cum incolis et praediis et iumentis et omni apparatu, Nisibim vero sine incolis traderent: hos enim placuit, quocumque Romanis visum esset, commigrare. praeterea Persae magnam Armeniae partem adimebant, perpusillum quiddam in ea Romanis possidendum relinquentes. his condicionibus initum foedus, et instrumentis utrinque consignatum, facultatem Romanis domum redeundi praebuit, ita quidem ut Persarum finibus nullum ab illis detrimentum inferretur, nec vicissim Persicae Romanis insidiae tenderentur.

32. Posteaquam ad hanc historiae partem perveni, ad superiora mihi tempora recurrere subit et indagare num ab se parte Romani unquam aliis ut traderent imperare sibi potuerint, aut ut haberent alii quicquam eorum quae semel in ipsorum dicionem venissent passi fuerint. nam cum L. Lucullus regno Tigranem Mithridatemque deiecisset, ac primus imperio Romano sitas ad intimam usque Armeniam regiones ipsamque praeterea Nisibim acquisivisset una cum finitimis eidem castellis, Pompeius Magnus, rebus ab hoc praeclare gestis finem imponens, per constitutam ab se pacem Romanis horum possessionem stabilivit. postea vero quam Persis rursus com-
motis praetorem summa cum potestate Crassum senatus creasset, atque is cum hoste congressus foedam in hunc usque diem Romanis infamiam reli-
quisset, in ipso proelio captus et apud Persas exstinctus, copiarum dux fa-

νῶν, τότε παραλαβὼν τὴν στρατηγίαν Ἀντώνιος, καὶ τῇ Κλεο-
 πάτρᾳ ἐχόμενος ἔρωτι, τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐκμελῶς καὶ ἀλεγώ-
 ρως προσέχε· καὶ ἀπήλλαξε μὲν κἀκείνος ἀνάξιμ πεπραχῶς τοῦ
 Ῥωμαίων ὀνόματος, Ῥωμαῖοι δὲ οὐδὲ τούτων αὐτοῖς τῶν ἐλατ-
 5 τωμάτων συμβάντων ἐκπιπτῶκασι τούτων τῶν τόπων τινός. με-
 ταστάντος δὲ αὐτοῖς εἰς μοναρχίαν τοῦ πολιτεύματος, καὶ τοῦ Σε-
 βαστοῦ στήσαντος ὄρια τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ Τίγριν τε καὶ Εὐφρά-
 την, οὐδὲ οὕτω τῆς χώρας ταύτης ἀπέστησαν. χρόνοις δὲ πολ-
 λοις ὕστερον Γορδιανοῦ τοῦ βασιλέως Πέρσαις ἐπιστρατεύσαντος
 10 καὶ ἐν μέσῃ τῇ πολεμῇ πεισόντος, οὐδὲ μετὰ ταύτην τὴν νίκην
 οἱ Πέρσαις παρεσπάσαντό τι τῶν ἤδη Ῥωμαίοις ὑπηκόων γεγενη-
 μένων, καὶ ταῦτα Φιλίππου διαδεξαμένου τὴν ἀρχὴν καὶ εἰρήνην
 αἰσχρότην πρὸς Πέρσας θεμένου. μετ' οὐ πολὺ δὲ τῇ ἐψά τοῦ
 Περσικοῦ πυρὸς ἐπιβρίσαντος, ἰλούσης δὲ κατὰ κράτος τῆς μεγά-
 15 λης Ἀντιοχείας καὶ μέχρι τῶν Κιλικίων πυλῶν τοῦ Περσικοῦ
 στρατεύματος διαβάντος, Οὐαλεριανὸς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσας ὁ
 βασιλεὺς, καὶ ὑπὸ τὰς Περσῶν γενόμενος χεῖρας, οὐδὲ οὕτω Πέρ-
 σαις ἄδειαν δέδωκεν ὑφ' ἑαυτοῖς τὰ χωρία ταῦτα ποιήσασθαι.
 μὴν δὲ ἡ Ἰουλιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τελευτῇ πρὸς τὴν τούτων
 20 ἀπώλειαν ἤρκειεν, ὥστε ἄχρι τοῦδε μηδὲν δυναθῆναι τούτων τοῦς
 Ῥωμαίων βασιλεῖας ἀναλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ προσαπολέσαι κατὰ
 βραχὺ τὰ πλείονα τῶν ἐθνῶν, τὰ μὲν αὐτόνομα γεγονότα, τὰ δὲ
 βαρβάρους ἐκδεδομένα, τὰ δὲ εἰς ἐρημίαν πυχλὴν περιστάνα.

7 libri τίγριν τε καὶ: an Τίγρητα καὶ?
 vulgo.

14 ἐπιβρίσαντος

etus Antonius et amore Cleopatrae captus, negligenter rebus ad bellum ad-
 ministrandum pertinentibus et segniter intentus erat, ita quidem ut et ille
 discesserit admissis quibusdam indignis Romano nomine, nec tamen Ro-
 mani, licet eis hi casus adversi accidissent, ullam ex hisce provinciis ami-
 serunt. re vero publica ipsorum in unius dominatum commutata, cum Au-
 gustus limites imperio Romano statuisset Tigrim et Euphraten, ne sic qui-
 dem hac regione cesserunt. longo secundum haec interiecto tempore, cum
 Gordianus imperator bello Persas adortus esset ac medio in hostico cecidisset,
 ne post hanc quidem victoriam Persae quicquam eorum quae Romanae
 ditioni subiecta fuissent avulserunt; idque Philippo successionem imperii
 consecuto, qui turpissimam cum Persis pacem fecit. non multo post, cum
 ignis Persicus Orientem invadendo permeasset, ac magna illa capta per vim
 fuisset Antiochia, copiaeque Persicae Cilicum ad portas usque penetrassent,
 Valerianus imperator in eos expeditione suscepta, Persarum in potestatem
 redactus, ne sic quidem concessit Persis ut istaec loca sui iuris efficerent.
 sola mors imperatoris Iuliani ad horum amissionem suffecit, adeo quidem ut
 hucusque nihil horum imperatores Romani recuperare potuerint, sed paula-
 tim etiam plures gentes amisserint; quarum aliae semet in libertatem vindica-

ταῦτα μὲν οὖν τῆς συγγραφῆς προϊούσης ἐπὶ τῶν πραγμάτων δειχθήσεται.

33. Τῆς δὲ πρὸς Πέρσας γενομένης εἰρήνης ὃν διεξήλθομεν τρόπον, Ἰοβιανὸς ὁ βασιλεὺς μετὰ ἀδείας ἐπανιὼν ἅμα τῷ στρατοπέδῳ καὶ πολλαῖς περιπεσὼν δυσχωρίαις καὶ τόποις ἀνύδρσι, πολλοὺς τε τῆς στρατιᾶς ἀποβαλὼν ἐν τῇ διὰ τῆς πολεμίας παρόδῳ, Μαυρίκιον μὲν τῶν λοχαγῶν ἓνα τροφήν ἐκ Νισίβιος ἀγαγεῖν ἐκέλευε τῷ στρατοπέδῳ, ἀπαντῆσαι δὲ μετὰ ταύτης ὡς ἂν οἶός τε ἢ πορρωτάτω, κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν ἄλλους ἐξέπεμπε, τὴν Ἰουλιανοῦ τελευτήν καὶ τὴν ἀνάρρησιν τὴν οἰκίαν ἀπαγγελοῦντας. μόλις δὲ σὺν πολλῇ κακοπαθείᾳ τῇ Νισίβει πλησιάσας ἐπιστῆναι μὲν οὐκ ἤθελε τῇ πόλει τοῖς πολεμίοις ἐκδομένην, καταλύσας δὲ ἐν τινι πρὸ τῆς πόλης ὑπαιθρῷ τῇ ὑστεραίᾳ στεφάνους ἅμα καὶ ἰκεσίας ἐδέχετο, πάντων ὅσοι κατὰ τὴν πόλιν ἦσαν ἐκλιπαρούντων μὴ προσέθαι σφῶς μηδὲ εἰς πείραν καταστῆσαι βαρβάρων ἡθῶν, τσαούτη ἐτῶν ἑκατοντάς, τοῖς Ῥωμαίων νόμοις ἐντεθραμμένους. ἀσχυρὸν δὲ καὶ ἄλλως εἶναι Κωνσταντιον μὲν τρεῖς Περσικοὺς πολέμους ἀναδεξάμενον καὶ ἐν πᾶσιν ἑλαττωθέντα Νισίβιος ἀντιλυβέσθαι, καὶ πολιορκουμένην αὐτὴν καὶ εἰς ἑξαχτον ἐλθοῦσαν κινδύνου διὰ πάσης περισῶσαι σπουδῆς, αὐτὸν δὲ μηδεμιᾶς τοιαύτης ἐπικειμένης ἀνάγκης τοῖς πολεμίοις τὴν πόλιν ἐκδοῦναι καὶ δεῖξαι Ῥωμαίοις ἡμέραν ἣν οὐπω τεθλεύται, περιδεῖν ἀνυγκαιζομένοις πόλιν τσαούτην καὶ χώραν

5 δυσχεραίας P.

16 τσαούτας ἐτῶν ἑκατοντάδας H cum S.

runt, aliae barbaris se dederunt, aliae magnam ad solitudinem redactae sunt. et haec quidem a nobis in historiae progressu de rebus ipsis ostenduntur.

33. Pace cum Persis eo quo diximus modo constituta, Iovianus imperator secure cum exercitu revertens, et in aspera et inaquosa loca multa delatus, compluribus in hostilis soli transitu militibus amissis, unum ex tribus Mauricium Nisibi commeatum exercitui apportare iussit, et cum eo quam longissime posset militibus obviam venire. misit et alios in Italiam, qui Iuliani obitum et designationem ipsius nuntiarent. ubi vix magno labore atque aerumna propius Nisibim accessisset, oppidum quidem hosti deditum ingredi recusabat, sed in quadam ante portam area sub dio divertens postridie coronas et supplicationes recipiebat, oppidanis omnibus obsecrantibus ne se desereret, neve barbaros mores experiri cogeret eos qui tot iam saeculis Romanis legibus innutriti fuissent. foedum et ceteroquin esse, Constantium tribus susceptis bellis Persicis, in omnibus superatum, Nisibi tamen praesidio fuisse, atque illam obsessam et extremam in discrimen adductam omni studio incolumem servasse: ipsum nulla tali necessitate urgente civitatem hosti dedere, ac eum diem Romanis conspiciendum praebere quem necdum antehac viderint; qui tantum ut oppidum tantaque regio tradatur hostibus,

πολεμοῖς ἐκδεδομένην. ἐπεὶ δὲ τούτων ὁ βασιλεὺς ἀκούων τὰ
 συντεθειμένα προΐσχετο, Σαβίνος τοῦ βουλευτικοῦ προεστῶς κα-
 τυλόγου προσετίθει τοῖς παρὰ τοῦ πλήθους εἰς ἰκεσίαν προσενε-
 χθεῖσιν ὡς οὔτε δαπάνης εἰς τὴν πρὸς Πέρσας δέησονται μάχην
 5 οὔτε ἐπικουρίας ἐπεισάκτου, δυνήσονται δὲ αὐτοὶ σώμασιν οἰκειοῖς
 καὶ δαπανήμασι τὸν ἐπαχθησόμενον αὐτοῖς ἀποκρούσασθαι πό-
 λιμον, κρατήσαντές τε ἔσονται πάλιν ὑπήκοοι Ῥωμαίοις, τὰ προσ-
 ταττόμενα πληροῦντες ὃν τρόπον καὶ πρότερον. τοῦ δὲ εἰπόν-
 τος οὐδὲν οἶόν τε τῶν συντεθειμένων παραβαθῆναι, πολλάκις οἱ
 10 ἀπὸ τῆς πόλεως ἐδειχθήσαν ἰκετεύοντες μὴ στερηθῆναι τὴν Ῥω-
 μαίων ἀρχὴν τοῦ προτειχίσματος. (34) ἐπεὶ δὲ ἦννον πλὴν
 οὐδέν, ἀναχωρήσαντος σὺν ὀργῇ τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν παρα-
 λαβεῖν κατὰ τὰς σπονδὰς ἐθελόντων τὰ τε ἔθνη καὶ τὰ φρούρια
 καὶ τὴν πόλιν, οἱ μὲν τῶν ἔθνων καὶ τῶν φρουρίων οἰκήτορες, εἰ
 15 μὴ λάθρα φυγεῖν ἠδυνήθησαν, ἐνέδοσαν τοῖς Πέρσαις πράττειν
 εἰς αὐτοὺς ὅ τι βούλοιντο, Νισιβηνοὶ δὲ ἀνακωχῆς εἰς τὸ μετα-
 στῆναι τυχόντες, οἱ μὲν πολλοὶ καὶ σχεδὸν ἅπαντες εἰς τὴν Ἀμίδαν
 ἀπανέστησαν, ὄλγοι δὲ ἑτέρας κατώκησαν πόλεις. πάντα δὲ ἦν
 οἰμωγῆς καὶ θρήνων μεστά, πόλεως ἐκύστης ἐκκείσθαι ταῖς Περ-
 20 σῶν ἐφόδοις, Νισίβιος δοθείσης αὐτοῖς, οἰομένων. Καρρηνοῖς
 δὲ τοσοῦτον ἐγένετο πένθος τῆς Ἰουλιανοῦ τελευτῆς μηρυθείσης
 ὥστε τὸν ἀπαγγελίαντα καταλεῦσαι σωρὸν τε λίθων μέγιστον ἐπ’

8 προσενεχθεῖσιν interpretes.

16 Νισιβηνοὶ vulgo.

permittere cogantur. cum haec audiens imperator pacta conventa prae-
 texeret, Sabinus, ordinis decurionum princeps, ad ea quae a populo suppli-
 candi causa prolata fuerant, nec opus esse sibi sumptu ad bellum Persarum,
 adiecit, nec auxilia externis, sed ipsos posse corporibus suis et impensis in-
 ferendum sibi bellum propulsare; quo in bello si victoria potiti fuissent, rur-
 sus se Romanorum subditos futuros, eodemque modo facturos imperata quo
 prius. illo subiciente pacta conventa violari non posse, multoties oppidani
 supplices orabant ne Romanum imperium hoc propugnaculo spoliaretur. (34)
 verum ubi nihil proficerent amplius, imperatore cum iracundia quadam ab-
 scedente, ac Persis secundum pacis leges et ipsas gentes et castella et urbem
 occupare volentibus, nonnullae quidem gentes et castellorum incolae, nisi
 clam aufugere potuissent, potestatem faciebant Persis secum quicquid vellent
 agendi; Nisibini autem, indutiis ad migrandum impetratis, maiori ex parte,
 ac propemodum omnes, Amidam discessere; pauci ad inhabitandum alia se
 contulerunt oppida. cuncta vero lamentis et ululatibus erant plena, quod
 civitas quaelibet, Nisibi tradita, Persarum se grassationibus expositam pu-
 taret. Carrheni vero tantum percepere dolorem morte Iuliani nuntiata, ut
 cum qui nuntium hunc attulerat lapidibus obruerent, ingentemque lapidum

αὐτῷ ἀνεγείραι. τοσαύτην ἴσχυσεν ἀνδρὸς ἐνὸς τελευτῇ τοῖς κοινοῖς πράγμασιν ἐμποιῆσαι μεταβολήν.

Ἰουλιανοῦ δὲ σπουδῇ τὰς πόλεις διαδραμβόντος, οἷα δὴ πένθει καὶ στυγρότητι τῶν πόλεων ἐχομένων καὶ ἰλαρὸν οὐδὲν ἢ χάριεν ἐνδείξασθαι, καθάπερ ἦν ἕθος τοῖς αὐτόθι δῆμοις, ὑφισταμένων, 5 παρεγένοντο μὲν τῶν στρατιωτῶν ὅσοι τὴν δορυφορίαν εἶχον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἅμα τῷ βασιλεῖ, εἶπετο δὲ καὶ ὁ στρατὸς ἅπας τῷ Ἰουλιανοῦ σώματι. καὶ τοῦτο μὲν εἰς Κιλικίαν ἀπενεχθὲν ἐν τινι Ταρσοῦ προαστείῳ βασιλικῇ ταφῇ παρεδίδοτο, καὶ ἐπιγράμμα προσεγράφετο τῷ τάφῳ τοιόνδε. 10

Ἰουλιανὸς μετὰ Τίγριν ἀγάρροον ἐνθάδε κεῖται,

ἀμφοτέρων βασιλεύς α' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.

(35) ἐχόμενος δὲ τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς Ἰουλιανὸς ἄλλα τε διετίθει, καὶ τοῖς ἐν Παιονίᾳ στρατοπέδοις Λουκιλλιανὸν, ὄντα κηδεστὴν αὐτῷ, καὶ Προκόπιον καὶ Οὐαλεντιανὸν, ὃς μετὰ 15 ταῦτα γέγονε βασιλεύς, ἐξαπέστειλε, τὴν τε Ἰουλιανοῦ τελευτὴν ἀπυγγελοῦντας, καὶ ὅτι περ εἴη μετ' αὐτὸν αὐτοκράτωρ προβεβλημένος. ἀλλ' οἱ ἐν τῷ Σιρμίῳ Βατάβοι, πρὸς φυλακὴν ἀπολειμμένοι τῆς πόλεως, ἅμα τῇ ἀκοῇ τὸν μὲν Λουκιλλιανὸν ὡς τηλικούτων κακῶν ἄγγελον διεχρήσαντο, ἐν οὐδενὶ τὸ πρὸς τὸν 20

10 Inscriptionem hanc sepulchralem varie exhibent. versus ultimus Homeri est, II. γ 279. Zonaras 13 13: Κύνθῳ ἐκ' ἀργυρόβεντι ἀπ' Εὐφρατῆος ῥοσάν Πέριθις ἐκ γαίης ἀτελευτήτῳ ἐπὶ ἔργῳ κινήσας στρατιῆν τόδε Ἰουλιανὸς λάβε σῆμα, ἀμφοτέρων, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. iisdem verbis Cedrenus R. 11 ἀγάρροον LP. 15 Οὐαλεντιανὸν P.

acervum super eum excitarent. tantam unius viri mors publicis in rebus mutationem efficere potuit.

Ceterum Ioviano celeriter oppida percurrente, quod ea luctus atque maeror occupassent, nec laeti incundive quicquam exhibere pro istorum more populorum possent, quotquot erant satellitio imperatoris deputati milites, Antiochiam cum imperatore profecti sunt, universo exercitu Iuliani cadaver comitante; quod in Ciliciam deportatum quodam in suburbio Tarsi regiae sepulturae mandatum fuit, ad tumulum huiusmodi epigrammate adscripto:

Tigride Iulianus iacet hic post fata relicto,
rex pariter bonus et bellator acerrimus idem.

(35) Iovianus summo intentus imperio cum alia disponebat, tum ad exercitus in Pannonia Lucillianum socerum suum et Procopium et Valentinianum, qui secundum haec factus est imperator, ablegavit, ut et Iuliani mortem eis nuntiarent et se post illum principem lectum exponerent. sed apud Sirmium Batavi, qui ad oppidi praesidium relicti fuerant, cum primum haec audivissent, Lucillianum veluti tantorum malorum nuntium interfecero-

βασιλέα θήμενοι κῆδος, Προκόπιον δὲ τῆς πρὸς Ἰουλιανὸν συγγε-
 νείας αἰδοῖ διαφῆκαν ἀθῶν· Οὐαλεντινιανὸς δὲ διαθρᾶς τὸν ἐξ
 ἐκείνων διέφυγε θάνατον. ἔξορμήσαντι δὲ τῆς Ἀντιοχείας Ἰο-
 βιανῷ καὶ ἐχομένῳ τῆς ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ὁδοῦ νόσος αἰφνι-
 5 δῶς ἐνσκήψασα τῆς Βιθυνίας ἐν Λαδαστάνοις ἐπήγειρε τοῦ βίου a. 364
 τὸ τέλος αὐτῶ, μῆνας μὲν ὀκτὼ βασιλεύσαντι, διαθεῖναι δὲ τι
 τῶν κοινῶν προυγμάτων ἐς δέον οὐ δύνηθέντι.

36. Βουλῆς δὲ ὑπὲρ τοῦ τίνα δέοι προστεῖναι τοῦ πολι-
 τεύματος προτεθείσης, πολλοὶ μὲν καὶ περὶ πολλῶν ἐγέναντο λόγοι
 10 τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς τὰς ἡγεμονίας ἔχουσι, πάντων δὲ ἡ ψῆ-
 φος εἰς ἓνα συνῆει Σαλούστιον τῆς αὐλῆς ὑπαρχον. τοῦ δὲ τὸ
 γῆρας προῖσχομένου καὶ διὰ τοῦτο φήσαντος οὐχ οἶός τε ἔσεσθαι
 πεπονηκόσιν ἀρκέσειν τοῖς πράγμασι, τὸν παῖδα γοῦν ἤτησαν εἰς
 τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν ἐλθεῖν. τοῦ δὲ καὶ νέον εἶναι καὶ οὐδὲ ἄλ-
 15 λως ἐπιτήδειον πρὸς τρσαύτης ἀρχῆς ὕγκον εἰπόντος, τῆς τοῦ
 πάντων ἀμείνονος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνδρὸς αἰρέσεως τότε διή-
 μαρτον, ἤνεγκαν δὲ τὴν ψῆφον ἐπὶ Οὐαλεντινιανόν, ὃς ἐκ μὲν Valentinia-
 Κιβάλως ὠρητο (πόλις δὲ αὕτη Παιονική), πολέμων δὲ με- nus.
 20 τασχῶν οὐκ ὀλίγων παιδεύσεως οὐδεμιᾶς μετεσχέκει. μετεπέμ-
 ποντο δὲ αὐτὸν ὕμως οὐ παρόντα, καὶ ἡμερῶν οὐ πολλῶν ἐτρέβη-
 το χρόνος ἐν ἀναρχίᾳ τοῦ πολιτεύματος ὄντος. ἐπεὶ δὲ κατέλαβε
 τὸ στρατόπεδον ἐν Νικαίᾳ πόλει τῆς Βιθυνίας, ἐκεῖσε παραλαβὼν
 τὴν βασιλείαν εἶχετο τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας.

2 Οὐαλεντιανὸς P. 5 fortasse rectius ἐπήγαγε. S. 8 δέοι]
 libri δέον. 11 τῆς] τὸν τῆς?

runt, affinitatis imperatoriae nulla ratione habita: Procopium, cognationis
 cum Iuliano reverentia tacti, dimiserunt illaesum. Valentinianus autem fuga
 elapsus morti ab eis imminente semet eripuit. cum autem Iovianus Antiochia
 discessisset, Cpolim pergens, subitus eum morbus in Dadastanis Bithyniae
 corripuens vitae finem attulit, cum octo menses imperasset, nec publicis in
 rebus quicquam ex usu constituere potuisset.

36. Consultatione proposita quisnam rei publicae praeficiendus esset,
 varii quidem et de variis sermones tam ab exercitu quam a ducibus habeban-
 tur, sed omnium suffragia in unum Sallustium praefectum praetorii concurre-
 bant, illo senectutem praetendente ac propterea rebus laborantibus se
 suffectorum negante, filium summae rerum praefici postulabant. at cum iu-
 venem esse nec alloquin ad tanti imperii molem satis idoneum diceret, in hoc
 quidem tempore quo minus praestantissimum sui saeculi virum eligerent
 aberrarunt. hinc in Valentinianum collata suffragia; qui Cibali oriundus erat
 (id oppidum est Pannoniae), vir bellis haud paucis exercitus, at eruditionis
 omnis expers, nihilo minus absentem arcecebant; nec multi dies abiere, dum
 res publica principe carebat. cum autem ad exercitum Nicaeae, quae urbs
 est Bithyniae, venisset, inito ibidem imperio coeptum iter prosequabatur.

Δ.

Τὰ μὲν οὖν ἄχρι τῆς Ἰοβιανοῦ τελευτῆς, μεθ' ὃν Οὐαλεντινιανὸς ἠρέθη τῶν Ῥωμαϊκῶν προεστάναι πραγμάτων, ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἀνέλιπται βίβλῳ. νόσου δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνοσηψάσης αὐτῷ καὶ τὸ φύσει πρὸς ὀργὴν τοῦ ἀνδρὸς ἔτοιμον εἰς ὠμότητα μείζονα καὶ παραφορὰν ἄκραν ἀναστησάσης, ὑποψία μὲν αὐτὸν εἰσῆι ψευδῆς ὡς ἔκ τινος γοητείας ὑπὸ τῶν Ἰουλιανοῦ φίλων αὐτῷ σκευωρηθείσης νοσοῖη, κατηγοροῖαι δὲ κατὰ τινῶν ἦσαν ἐπιφανῶν, ἃς ἀγγινοῖα τε καὶ φρονήσει διέλυνεν ὁ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος ἦν δὲ ἔτι Σαλούστιος. ἐνδόσης δὲ αὐτῷ τῆς νόσου, τῆς Νικαίας ἀπανουστὰς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρεγένετο. τοῦ δὲ στρατοπέδου καὶ τῶν ἄλλων πρὸς αὐτὸν ἐπιτηδείως ἐχόντων ἐλθεῖν κοινωνὸν τῆς βασιλείας παρακαλούντων, ὅπως εἴ τις τοῖς πράγμασι συμβεῖη περιστάσις, ἔχοιεν τὸν ἀντιληψόμενον καὶ μὴ ταῦτα πάθουεν οἷς ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ πεπόνθασι τελευτῆς, πείθεται τῇ παραινεῖσει, καὶ στρέψας ἐν αὐτῷ γνώμην ἐκ πάντων ὧν ἔλαβε κατὰ νοῦν Οὐάλεντα τὸν ἀδελφὸν αἰρεῖται, πιστότατον αὐτῷ πάντων ἡγησάμενος ἔσεισθαι. τοῦτον γοῦν ἀναδείκνυσι κοινωνὸν τῆς ἀρχῆς.

Valentinianus et Valens.
n. 364

1 τῆς] libri τῆς περὶ.
Salustius.

3 malim περιελεῖται R.
fortasse Νικομηδείας R.

9 aliis

IV.

Quae igitur gesta fuerunt ad obitum usque Ioviani, post quem Valentinianus lectus fuit uti rebus Romanis praeesset, libro superiori complexi sumus. cum autem morbus in itinere Valentinianum invasisset, atque hominem ad iram natura proclivem maiorem ad crudelitatem et extremam insaniam impulsisset, suspicionem falsam concipiebat quasi ex veneficio quodam, Iuliani amicorum fraude parato, aegrotaret. et accusationes adversus quosdam illustres instituebantur; quas sagacitate prudentiaque sua praefectus praetorii discutiebat, eo munere Salustius adhuc fungebatur. cum morbus remisisset, Nicaea relicta Cpolim accessit. exercitu ceterisque necessariis hortantibus, imperii consortem sibi deligeret, ut, si quis casus accideret, non deesset qui rebus opem ferret; nec eadem perpetarentur quae morte Iuliani perpassi fuissent, huic admonitioni obtemperat, animoque secum hinc inde versato, de cunctis quos mente conceperat Valentem fratrem deligit, ratus hunc omnium sibi fidissimum fore. illum igitur imperii consortem appellat.

2. Ἀμφοτέρων δὲ κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὄντων, οἱ τοῖς Ἰουλιανῶ γνωρίμοις ἐπιβουλεύοντες οὐ διέλειπον πρότε τῶν βασιλείων κατασπείροντες λόγους ὡς ἐπιβουλεύοιεν υἱοὶ τοῖς βασιλεῦσι, καὶ τὸ ἄλογον πλῆθος εἰς τοιαύτας ζεφθίζοντες ἐκβοήσεις. 5 οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ ἄλλως πρὸς τοὺς Ἰουλιανοῦ γνωρίμους ἀπεχθῶς ἔχοντες, τότε δὴ μᾶλλον εἰς τὸ κατ' αὐτῶν ἔξανίσταντο μῖσος, καὶ κρίσεις ἐπενόουν λόγων οὐδαμόθεν ἐχούσας. ἐμνησικακίαι δὲ Οὐαλεντινιανὸς Μασίμῳ κατ' ἐξείρετον τῷ φιλοσόφῳ, διαβολὴν τινα κατὰ νοῦν ἔχων, ἣν ἔτυχεν ἐπὶ τῶν Ἰουλιανοῦ χρόνων κατ' 10 αὐτοῦ ποιησάμενος ὡς διὰ τὴν τῶν Χριστιανῶν θρησκείαν περὶ τοὺς θεοὺς θεσμοὺς ἀσεβήσαντος. ἀλλὰ τούτων ἀφελκυσεν αὐτοὺς τέως ἢ περὶ τὰ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ κηδεμονία τε καὶ φροντίς. ἐτρέπησαν τοίνυν ἐπὶ τὸ διανεῖμαι τὰ ἔθνη τοῖς ἄρχουσι, καὶ τίνας δέοι τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ἐπιτραπηῖναι τὴν φυλακίην. οἱ 15 μὲν σὺν ἄλλοι πάντες, ὅσοι παρὰ Ἰουλιανοῦ διοικήσεις ἐθνῶν ἢ ἄλλας ἀρχὰς ἔτυχον ἐπιτετραμμένοι, παρελύοντο τούτων· ἐν οἷς καὶ Σαλούστιος ὁ τῆς αὐλῆς ὑπαρχος ἦν. μόνου δὲ Ἀρινθαίου καὶ Βίκτωρος αἷς εἶχον πρότερον στρατιωτικαῖς ἀρχαῖς ἐπιμεινάντων ἡγεμονίαις, παρήεσαν ἐπὶ τὰς ἀρχάς, ὡς ἔτυχον, οἱ τούτων 20 ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν, ἐνὸς τούτου δόξαντος γίνεσθαι κατὰ λόγον· εἰ γάρ τις αὐτῶν ἐπὶ δικαίαις μέμψεσιν ἦλω, δίκην ὑπέσχε, συγγνώμης οὐδεμιᾶς ἀξιούμενος.

2 Leuclavius mavult βασιλείων. 17 Ἀρινθίου LP. 18 στρατιωτικῆς ἀρχῆς Leuclavius. mihi ἀρχαῖς expungendum videtur.

2. Cum autem uterque Cpoli degeret, qui Iuliani familiaribus insidiabantur, non intermittebant tum coram imperatoribus sermones serere quasi principibus illi struerent insidias, tum brutam plebem concitare, ut eiusmodi voces iactaret. imperatores autem, qui ceteroqui Iuliani familiaribus infesti essent, tunc etiam magis ad illos odio persequendos insurgunt, ac lites excogitant nulla ratione subnixas. et gravissime Valentinianus Maximo philosopho succensebat, criminationis cuiusdam memor, qua Iuliani temporibus Valentinianum detulerat, quasi propter religionem Christianam ille sacros in ritus impie deliquisset, sed ab his eos id temporis civilium militariumque rerum cura revocabat. quapropter ad distribuendas praesidibus provincias se convertebant, et quibus aulae imperatoriae custodia committenda esset. itaque ceteri omnes, quibuscunque a Iuliano provinciarum administrationes aliive magistratus crediti fuerant, abdicabantur; quorum in numero praefectus etiam praetorii Salustius erat: solo autem Arintheo et Victore, quae prius habebant ceu duces imperia militaria, retinentibus, ad magistratus reliquos fortuito perveniebant qui eos affectabant, cum quidem unum hoc ex rationis praescripto fieri videretur. nam si quis eorum iustis querelis convictus fuisset, nullam impetrans veniam poenas luebat.

3. Τούτων αὐτοῖς οὕτω διακειμένων, ἔδδκει τῷ Οὐαλεντιανῷ, διελομένῳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὴν ἀρχήν, ἐπιτρέψαι μὲν αὐτῷ τὴν εἰσὴν ἄχρις Αἰγύπτου καὶ Βιθυνίας καὶ Θράκης, λαβόντα δὲ τὰς ἐν Ἰλλυριοῖς πόλεις αὐτὸν εἰς τὴν Ἰταλίαν διαβῆναι καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πόλεις ἔχειν ὑφ' αὐτῷ μετὰ τῶν ὑπὲρ τὰς Ἄλ-5 πεις ἐθνῶν Ἰβηρίας τε καὶ τῆς Βρεττανικῆς νήσου καὶ Αἰβύτης ἀπάσης. τῆς τούτων ἀρχῆς οὕτω διαιρεθείσης, ὁ Οὐαλεντιανὸς ἐμβριθέστερον τῇ ἀρχῇ προσελθὼν ἀρχοντας τε ἐν κόσμῳ προῆγεν, καὶ περὶ τὰς εἰσπράξεις τῶν εἰσφορῶν καὶ τὰς ἐκ τούτων χορηγούμενας στρωτιωτικὰς σιτήσεις ἀκριβέστατος ἦν. ἐπεὶ δὲ καὶ 10 νόμων εἰσφορὰς ἐγνώκει ποιήσασθαι, ὑφ' ἐστίας ὡσπερ ἀρξάμενος τὰς νυκτερινὰς ἐκώλυε θυσίας ἐπιτελεῖσθαι, τοῖς μυσσαριῶς μὲν οὖν πραττομένοις ἐμποδῶν διὰ τοῦ τοιοῦδε νόμου γενέσθαι βουλόμενος· ἐπεὶ δὲ Πραιεξτάτος ὁ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀνθύπατον ἔχων ἀρχήν, ἀνὴρ ἐν πάσις διαπρέπων ταῖς ἀρεταῖς, τοῦτον 15 ἔφη τὸν νόμον ἀβίωτον τοῖς Ἑλλήσι καταστήσειν τὸν βίον, εἰ μέλλοιεν κωλύεσθαι τὰ συνέχοντα τὸ ἀνθρώπειον γένος ἀγιώτατα μυστήρια κατὰ θεσμὸν ἐκτελεῖν, ἐπέτρεπεν ἀργοῦντος τοῦ νόμου πράττεσθαι πάντα κατὰ τὰ ἐξ ἀρχῆς πάτρια. τῶν δὲ ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον βαρβάρων, ἕως μὲν Ἰουλιανὸς περιῆν, τὸ Ῥωμαίων ὄνομα 20 δεδιότων, ἀγαπῶντων τε εἰ μηδεὶς αὐτοῖς κατὰ χώραν μένοσιν ἐνοχολῆ, τῆς τούτου τελευτῆς ἀγγελθείσης ἀπανέστησαν αὐτίκα τῶν οἰκείων ἡθῶν καὶ πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων παρεσκευάζοντο

10 ἀκριβέστερος L.

19 post πράττεσθαι cum R omisi δέ.

3. His ita constitutis, visum est Valentiniano, diviso cum fratre imperio, curae quidem illius Orientem ad Aegyptum usque Bithyniamque ac Thraciam permittere, se vero sortitum Illyricas urbes in Italiam transire atque urbes in ea sitas, una cum transalpinis nationibus et Hispania et insula Britannia totaque Africa, iuri suo reservare. diviso in hunc modum imperia, Valentinianus accepta severius gubernatione magistratus recte atque ordine constitutebat, et in exactionibus tributorum ac militaribus annonis quae inde suppedabantur, rigidissimus erat. et quia legum quoque promulgationes instituire decreverat, exorsus ab ipso lare, quod aiunt, nocturna sacra fieri prohibuit; qua lege coercere volebat ea quae scelerate designarentur. sed cum Praetextatus, qui proconsule Graeciam administrabat, vir omni virtute praestans, hanc legem diceret vitam iniucundam et acerbam victu Graecia parituram, si futurum esset ut mysteria sanctissima, quae genus humanum continent, prohiberentur, peragi ea rite, vi legis suae cessante, permisit, ita tamen ut omnia secundum patritas consuetudines, quales ab initio fuissent, perficerentur. transrhenani vero barbari, qui quam diu Iulianus superstes erat, nomen Romanum metuebant, et sat habebant si nemo quid eis in solo suo quiescentibus exhiberet molestiae, morte Iuliani nuntiata suis continuo sedibus egressi ad gerendum contra Romanos bellum sese parabant. quo

πόλεμον. οὐπερ αἰσθόμενος Οὐαλεντινιανὸς διέταττεν, ὡς προσ-
ῆκον ἦν, τὰ στρατόπεδα, πεζὰ τε καὶ ἵππικὰ καὶ ψιλὰ, καὶ τῶν
ἐπικειμένων τῷ Ῥήγῳ πόλεων ἐποιεῖτο τὴν δέουσαν φυλακὴν.
ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἔξω παντάπυσιν ὧν πολεμικῆς πείρας Οὐα-
5 λεντινιανὸς διετύπου.

4. Οὐάλεντα δὲ πολλὰ πανταχόθεν περιόταντο ταραχαί, a. 365
πρότερον μὲν ἀπράγμονα τρέψαντα βίον, ἄφνω δὲ βασιλείαν προσ-
λαβόντα καὶ τὸν τῶν πραγμάτων ὄγκον οὐ φέροντα. οἱ τε γὰρ
Πέρσαι τῇ διὰ τῶν ἐπὶ Ἰοβιανοῦ σπονδῶν ἐπαρθέντες πλεονεξίῃ,
10 καὶ τὰς ἐφύδους ἐπ' ἀδείας ποιοῦμενοι Νισίβιος ὑπ' αὐτοῖς γενο-
μένης, εἶλκον πρὸς ἑαυτοὺς τὸν βασιλέα, τὰς τῆς ἐφύας συνταράσ-
σοντες πόλεις· καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔξορμήσαντος· συμβέ-
βηκεν ἢ κατὰ Προκόπιον ἐπανάστασις. τούτῳ γὰρ Ἰουλιανὸς
ὡς γένοιε συναπτομένη μέρως τι τῆς δυνάμεως ἐμπιστεύσας, ἐκέ-
15 λευσεν ἅμα Σεβαστιανῷ διὰ τῆς Ἀδιαβηνῆς χωροῦντι ἀπαντιῆσαι
οἱ δι' ἐτέρας ὁδοῦ κατὰ τῶν πολεμίων ἴοντι, δοὺς αὐτῷ καὶ βα-
σιλικὴν στολὴν ἔχειν δι' αἰτίαν πῦσι τοῖς ἄλλοις ἠγνοημένην. ἐπεὶ
δὲ ὁ δαίμων εἰς ἕτερόν τι τὴν τῶν πραγμάτων ἤγαγε τέχην καὶ
μετὰ τὴν Ἰουλιανοῦ τελευτὴν Ἰοβιανὸς εἰς τὸν βασιλεῖον ἀναβέ-
20 βηκε θρόνον, δραμῶν εὐθὺς ὁ Προκόπιος τὴν δεδομένην αὐτῷ
βασιλικὴν ἐσθῆτα Ἰοβιανῷ παρέδωκεν, ὑπὸ τίνος τε εἶη λαβῶν
ὠμολόγει, καὶ ἐξελιπᾷ τὸν βασιλέα τῆς τε στρατείας αὐτὸν ἀνεῖ-
ναι καὶ ἐν ἡσυχίᾳ συγχωρῆσαι βιῶναι, γεωργία καὶ ἐπιμελεῖα τῶν

10 τὰς add P.

14 συναπτόμενος P.

Valentinianus animadverso copias et pedestres et equestres et armaturae le-
vis, uti par erat, disponebat, sitaque ad Rhenum oppida necessario praes-
sidio munitur. atque haec Valentinianus, rei bellicae non omnino rudis,
in hunc modum ordinabat.

4. Valentem vero multae perturbationes undique circumstabant, qui
desidem prius egisset vitam et subito consecutus imperium fuisset, ne rerum
molem sustineret. nam et Persae, quod potior ipsorum esset condicio per
indutias sub Ioviano factas, animis elati summaque cum licentia, Nisibi suam
in potestatem redacta, grassantes, Orientis oppida conturbando imperatorem
ad se trahebant; et cum is egressus Cpoli fuisset, auctore Procopio suscitata
rebellio contigit. huic enim Iulianus ut sanguine sibi iuncto, parte copiarum
credita, mandat ut cum Sebastiano per Adiabenen itinere facto sibi per
aliam viam in hostem eunti occurreret, concesso eidem ut amictum impera-
torium haberet ob causam ceteris omnibus ignotam. postea vero quam deus
alio rerum fortunam transtulerat, ac post obitum Iuliani Iovianus impera-
torium illud solium conscenderat, confestim advolavit Procopius, ac datam
sibi vestem imperatoriam Ioviano tradidit, et quamobrem hanc accepisset
fassus est, enixe rogans imperatorem ut militari se sacramento liberaret, et
agriculturae et rei familiaris studio incumbentem in otio vivere permitteret.

Zosimus.

12

οικειῶν ἐγκαρτεροῦντα. καὶ τούτους τυχῶν ἐπὶ τὴν Καισάρειαν, ἢ Καππαδοκίαν ἐστίν, ἅμα γυναικὶ καὶ τέκνοις ἐχώρει, ταύτην οἰκεῖν ἐγνωκῶς οἶα ἐν αὐτῇ τὰ τίμια κτήματα ἔχων. (5) δια-
 τριβόντος δὲ αὐτοῦ κατ' αὐτὴν αἰρεθέντες αὐτοκράτορες Οὐαλεν-
 τινιανὸς καὶ Οὐάλης, ἐπειδὴ καὶ πρότερον ὑπόπτως πρὸς αὐτὸν⁵
 ἔχοντες ἔστειλλον παραχρηῖμα τοὺς συλληγομένους, ὃ δὲ παρεδίδου
 τούτοις ἑαυτὸν καὶ ἄγειν ἐπέτρεπεν ὅποι βούλοιντο, πρότερον τῇ
 γυναικὶ διαλεχθῆναι καὶ τὰ τέκνα θεάσασθαι συγχωρούμενον.
 ἐπεὶ οὖν ἐνδεδώκασιν, ἐστίασιν αὐτοῖς παρεσκευάζει, καὶ οἰνωθέν-
 τας ἰδὼν ἅμα τοῖς οἰκειοῖς ἅπασιν ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον ἔδραμε πόν-
 τον, ἐκείθεν τε νεῶς ἐπιβάς ἐπὶ τὴν Ταυριανὴν διῆει χειρόνησον.
 χρόνον δὲ τινα διατρίψας αὐτόθι καὶ τοὺς οἰκήτορας θεασάμενος
 οὐδεμίαν ἐν αὐτοῖς ἔχοντας πίστιν, δεδιὼς μὴ ποτε τοῖς ἐπὶ ζή-
 τησιν ἀφικνουμένοις αὐτοῦ παραδοθῆι, παραπλέονσιν ἰδὼν
 ὀλκάδα καὶ ταύτην παραδοῦς ἑαυτὸν καὶ τοὺς οἰκειοὺς τὴν Κων-
 σταντινούπολιν καταλαμβάνει νυκτὸς ἕξι οὔσης. καταλίσας
 δὲ πρὸς τινα τῶν ἐκ προλαβούσης σπηθείας ὄντων αὐτῷ γνω-
 ρίμων, κατασκευάμενός τε ὅπως ἔχει τὰ τῆς πόλεως μετὰ τὴν
 τοῦ βασιλέως ἀποδημίαν, ἐπιδέσθαι τυραννίδι διανοεῖτο, ταύτην
 ἀρχὴν ποιησάμενος τῆς ἐπιδέσεως. ἦν τις εὐνοῦχος Εὐγένιος²⁰
 ὄνομα, τῆς βασιλικῆς ἄρτι ἐκβεβλημένος ἀδελφῆς, ὅγιώς δὲ πρὸς
 τοὺς κρατοῦντας οὐκ ἔχων. τοῦτον οἰκειωσάμενος ὁ Προκόπιος,
 ἐπειδὴ καὶ κύριον εἶρεν ὄντα πλούτου παμπόλλου, φράζει τέως

2 γυναικὶ R: libri γυναιξί.

18 ἐπιζητήσασιν libri: corr S.

quo impetrato Caesaream, quae Cappadociae urbs est, una cum uxore et liberis est profectus, quod istic habitare decrevisset, ubi et praedia magul pretii possidebat. (5) hic eo commorante, Valentinianus et Valens imperatores lecti, prius etiam suspectum habentes, confestim mittunt qui hominem comprehenderent, ille se his dederet, potestateque facere perducendi quo vellent; saltem petere prius ut cum uxore colloqui liberosque suos videre sibi permitterent, quo concesso epulum eis parat, et obrutos vino conspicatus cum omnibus suis ad Pontum Euxinum cursu conteodit. inde navim ingressus ad Taurianam Cherronesum pergīt; ubi commoratus ad aliquod tempus, et animadverso nullam in incolis esse fidem, veritus ne aliquando adventantibus iis qui se istic perquirerent dederetur, onerariam praeternavigantem videns eique se cum suis committens Epolim noctu pervenit, cumque divertisset ad quendam ex consuetudine pristina sibi familiarem, et statum urbis post imperatoris profectionem considerasset, regnum affectare cogitabat, hoc eius invasionis initio facto. erat eunuchus quidam, cui nomen Eugenius, ex aula imperatoria non ita pridem eiectus, qui parum bene affectus erga principes esset. hoc sibi familiariter conciliato Procopius, quem et magnas opes possidere compererat, quinam esset et quamobrem advenis-

τίς εἴη καὶ κατὰ τίνα ἦκοι χρεῖαν καὶ ὅπως δέοι τοῖς πράγμασι
 ἐπιθέσθαι. τοῦ δὲ κοινωνεῖν ἅπασιν τοῖς ἐγχειρουμένοις ὁμολογή-
 σαντος, καὶ ἔνθα [δ'] ἂν δέησει χρήματα χορηγεῖν, προοίμιον
 ἐποίησαντο τῆς πράξεως τὸ διαφθεῖραι χρήμασι τὴν ἐν τῇ πόλει
 5 καθισταμένην φρουράν, ἣν τύγματα στρατιωτῶν δύο ἐπλήρου.
 δούλους δὲ πρὸς τούτοις ὀπλίσαντες, καὶ σὺν οὐ πολλῷ πόνῳ
 πλῆθος οὐκ ὀλίγον συναγαγόντες οἷα πολλῶν ἐν τούτοις ἑαυτοὺς
 ἐκόντας ἐπιδιδόντων, νυκτὸς ἄωρὶ τὸ πλῆθος ἐπαφέντες τῇ πόλει
 συνετύραξαν ἅπαντας· καὶ οἴκοθεν ἔκαστοι προοῖντες ἐθελῶντο
 10 Προκόπιον ὡσπερ ἀπὸ σκηνῆς βασιλεῦ σχεδισθέντα. (6) Θορύ-
 βου δὲ μεγίστου τὴν πόλιν ἅπασαν ἔχοντας, οὐδενός τε ὄντος ἐν
 ἑαυτῷ τῶν φρονεῖν τὰ δέοντα δυναμένων διὰ τὸ τῆς ἐγχειρήσεως
 ἀπροσδόκητον, ἔτι τοὺς πολλοὺς ὃ Προκόπιος λανθάνειν ἐδόκει,
 βεβαιώσεν ἑαυτῷ τὸ κράτος, εἰ λάθοι τέως, οἴομενος. καὶ σὺλ-
 15 λαβῶν Καισάριον, ὃν ἔτυχον οἱ βασιλεῖς πόλεως ὑπαρχον κα-
 ταστήσαντες, ἔτι δὲ καὶ Νεβρίδιον, ᾧ τῆς αὐλῆς μετὰ Σαλούστιον
 παρέδωκεν τὴν ἀρχήν, γράφειν τὰ αὐτῷ δοκοῦντα τοῖς ὑπηκόοις
 ἠνάγκαζεν. ἐφύλαττε δὲ ἰδίᾳ ἕκαστον, τὸ μὴ κοινωνῆσαι σκέμ-
 ματος αὐτοῖς ἀποκλείων. τούτων δὲ αὐτῷ βεβουλευμένων εἰς τὰ
 20 βασιλεία προΐει λαμπρός, ἀνελθὼν δὲ εἰς τὸ πρὸ τῆς αὐλῆς βῆμα,
 καὶ πληρώσας ἐλπίδων καὶ ὕδρων ὑποσχέσεων ἅπαντας, εἰσήει

5 καθισταμένην S pro librorum καθισταμένην.

12 ἐν ἑαυτοῦ?

13 ἐδόκει eodem sensu dictum quo ἐγνώκει constituit, ut hæpissime. H.

16 Νευρίδιον P.

set, quove pacto res aggredi oporteret, indicat. illo pollicito se venturum
 in societatem omnium quae tentarentur, atque etiam pecunias, ubi usus
 posceret, suppeditaturum, ab hoc exorsi sunt principio, ut constitutum in
 urbe praesidium, quod duobus militum numeris constabat, pecunia corrump-
 erent. praeter hos servis armatis, nec magno labore non exigua multitu-
 dine coacta, pluribus ad huiusmodi sponte sua semet offerentibus, intem-
 pesta nocte copiis in urbem immissis universos perturbarunt, quod quisque
 suis ex aedibus egressi Procopium, veluti regem scenicum, subito factum
 conspicerent. (6) cum urbs tota maximo in tumultu versaretur, nec apud
 se quisquam illorum esset qui poterant intelligere quid opus esset facto pro-
 pter conatus huiusce casum inexpectatum, complures adhuc latere se Pro-
 copius existimans, imperium sibi se constabilliturum, modo res eatenus oc-
 culta foret, existimabat. cumque Caesarium, quem imperatores praefectum
 urbis constituerant, itemque Nebridium, quem post Salustium praefectum
 praetorii fecerant, apprehendisset, hos, quaecumque sibi viderentur, ad sub-
 ditos scribere coegit. et seorsum custodiebat singulos, a communicandis
 consiliis eos excludens. his ita deliberatis ad praetorium splendide processit;
 adscensoque tribunali quod ante praetorium est, cum spe omnes largisque
 promissis impleisset, praetorium ingressus est, cetera procuraturus. et quo-
 niam recens imperatores inter se partiti fuerant exercitus, ad milites, qui

τῶν λοιπῶν ἐπιμελησόμενος. τῶν βασιλέων τοίνυν ἄρτι τὰ στρατόπεδα διελομένων, ᾗθήθη δὲ ὁ Προκόπιος ἔτι τοῖς στρατιώταις οὖσιν ἀτάκτοις, κατὰ κέλυσιν τινα τῶν βασιλέων τόπους ἐκ τόπων ἀμείβουσιν, ἐπιπέμψαι τινάς, οὐ δυνήσονται πάντας οὐδ' ἂν οἶοί τε ὡσιν ὡς αὐτὸν μεταστῆσαι. καὶ τοῦτο ῥαδίως ἠνύετο, χρη-5 μάτων αὐτοῖς τε καὶ τοῖς τούτων ἡγουμένοις διαδοθέντων· συνήει τε πλήθος οὐκ εὐκαταφρόνητον αὐτῷ, καὶ πρὸς ἐπίθεσιν ἀνέδην παρεσκευάζετο. πέμπει μὲν οὖν εἰς τὴν Βιθυνίαν μετὰ δυνάμειως Μάρκελλον ἐπὶ συλλήψει Σερηνιανοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βασιλικῶν ἰππέων, ἐκ καραδοκίας τοῦ διαφθεῖραι. συμψυ-10 γόντων δὲ αὐτῶν εἰς τὴν Κύζικον, τὴν μὲν πόλιν εἶλε Μάρκελλος ναυμαχία καὶ πέξῃ δυνάμει κρατήσας, Σερηνιανὸν δὲ διαφυγόντα καὶ εἰς τὴν Λυδίαν ἀναχωρήσαντα συλλαβῶν διεχρήσατο. (7) τούτῳ πρῶτον προτερήματι Προκόπιος ἐπαρθεὶς δυνάμεις τε κατὰ βραχὺ περιποικίετο καὶ ἦν ἤδη κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀξιόμαχος 15 τοῖς βασιλεῦσι· Ῥωμαίων τε γὰρ τάγματα καὶ βαρβάρων αὐτῷ πλήθος προσετίθετο. πρὸς τοῦτο δὲ αὐτοῦς ἐπισπάσατο τῆς Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως συγγενείας τὸ κλέος καὶ τὸ συνεστρατεῦσθαι καθ' ἅπαντας τοὺς διαπονηθέντας ἐκείνῳ πολέμους. ἤδη δὲ τῶν ἐπιφανῶν τινὰς ἔστελλε πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν ὑπὲρ τὸν 20 Ἰστρον Σκυθῶν ἐπικράτειαν· ὁ δὲ μυρίους ἀκμάζοντας ἐπέμπε συμμάχους αὐτῷ. καὶ ἄλλα δὲ βάρβαρα ἔθνη συνήει μεθέξοντα τῆς ἐγχειρήσεως. λαβῶν δὲ εἰς ἔννοιαν ὡς οὐ πρὸς ἄμφο δὴ οἱ τοὺς

19 κατὰ πάντα L et P margo.

nullo adhuc ordine, iussa imperatorum, hinc inde vagabantur, mittendos quosdam censuit Procopius, qui quoscunque possent ad se traducerent, quod sane perfacile confiebat, pecuniis in eos eorumque duces distributis, adeoque copiae non contemnendae ad eum confluebant; ac palam ad invadendum hostem se parabat. itaque Marcellum cum exercitu in Bithyniam ablegat, ad comprehendendum Serenianum et imperatoris equites, quos ille secum habebat, sperans eos se deleturum. at cum illi fuga Cyzicum se recepissent, oppidum illud Marcellus navali proelio copiisque terrestribus superior occupavit. Serenianum fuga elapsum et in Lydiam digressum apprehendit et occidit. (7) hoc elatus successu victoriae Procopius paulatim et copias sibi adiungebat et iam opinione multorum bello cum principibus gerendo par erat: nam et Romanae legiones et copiae barbarorum ad eum confluebant. praeterea cognationis cum imperatore Iuliano digressum homines in partes ipsius traherat, et quod omnibus in bellis, quae ille gesserat, expeditionum socius fuisset. quin et illustres quosdam viros ad Scytharum transistriarum principem ablegabat, qui decem ei milia robustorum militum in belli societatem misit. itidem ad eum et aliae nationes barbarae se conferebant, ut expeditionis participes essent. cum autem ei non cum ambo- bus imperatoribus simul esse dimicandum ad animum accidisset, praestare

βασιλέως ἀγωνιστέον, ἄμεινον ἔκρινεν εἶναι τῷ πλησιάζοντι διαμύχεσθαι τῶς, εἶτα σκέψασθαι τὸ πρακτέον.

Ἀλλὰ Προκόπιος μὲν ἐν τούτοις ἦν, ὁ δὲ βασιλεὺς Οὐάλης τὴν ἐπανάστασιν ἐν τῇ κατὰ Φρυγίαν Γαλατίαν πυθόμενος κατεπλήγη μὲν ἅμα τῇ ἀκοῇ καὶ ἐπιμπλατο ταραχῆς, Ἀρβιτίωνος δὲ θαρρεῖν κελεύσαντος ἔταττε μὲν ὡς εἰς πόλεμον τὰς οὐσας δυνάμεις, ἔστελλε δὲ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὅσοις ὁ Προκόπιος ἐνεχειρήσεν. ἀλλὰ Οὐαλεντινιανὸς μὲν ἀπέγνω μὴ βοθηεῖν ἀνδρὶ πρὸς φυλακὴν οὐκ ἀρκέσαντι τῆς αὐτῷ παραδεδομένης ἀρχῆς, ὁ δὲ Οὐάλης εἰς μάχην παρεσκευάζετο, τὴν στρατηγίαν Ἀρβιτίωνος εἰς τὸν πατὰ Προκοπίου προχειρισάμενος πόλεμον. μελλόντων δὲ ὅσον οὐδέπω τῶν στρατοπέδων εἰς χεῖρας ἵεναι, κατεστρατήγει τὴν τούτου προπέτειαν Ἀρβιτίων, ὑπαγόμενος ὅτι πλείστους τῶν συστρατενομένων, καὶ παρὰ τούτων ὅσα 16 Προκόπιος ἐβουλεύετο προμανθάνων. (8) ἐπεὶ δὲ ἤλαυνον ἐπ' α. 366 ἀλλήλους ὃ τε βασιλεὺς καὶ Προκόπιος, συναντήσῃ πως σφίαιν εἰς Θανάτειρα τὰ στρατεύματα. μικροῦ δὲ ἐδέησεν ἡ Προκοπίου μερὶς ὑπερέτερα γενομένη τὴν τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν μεταθεῖναι ῥοπήν, τοῦ Ὀρμίσδου τοῦ Πέρσου παιδὸς (ὁμώνυμος δὲ ἦν τῷ 20 πατρὶ) δόξαντος ἐν τῇ μάχῃ πλεονεκτεῖν. ἀλλὰ Γομάριος τῶν Προκοπίου στρατηγῶν ἄτερος, κοινῶν τῆς πράξεως ἅπασιν

5 Ammiano *Arbetio*.
λετο.
Bianconii.

15 ἐβουλεύετο *Leuclavius*: libri ἐβου-
20 *Gomarius* Ammiano. Γομάριος etiam Anonymo

iudicabat ut id temporis duntaxat adversus proximum pugnaret, ac deinde quid porro agendum esset dispiceret.

Ac Procopius quidem haec agebat. Valens autem imperator, accepto rebellionis huius ad Phrygiae Galatiam nuntio, territus ad eius famam totus perturbationis plenus erat. sed cum eum Arbitio bono esse animo iussisset, ad bellum instruebat eas copias quae ad manum erant, simulque mittebat ad fratrem qui nuntiarent quantas res Procopius molitus fuisset. Valentinianus ei, qui ad defensionem et custodiam imperii sibi traditi satis idoneus non fuisset, minime ferendum auxilium censebat. Valens ad pugnam se comparabat, cum gerendo contra Procopium bello ducem Arbitionem cum imperio praefecisset. ubi iam modo non manus conserturi essent exercitus, imperatoria quadam sollertia temeritatem Procopii circumveniebat Arbitio, quamplurimos ex iis qui ei militabant ad se pelliciens, et ex his Procopii consilia praecognoscens. (8) cum vero copias imperator atque Procopius contra se in vicem ducerent, accidit ut ad Thyatira sibi occurrerent exercitus; et paulum abfuit quin Procopii pars victoria potita rerum summam in ipsum transferret, cum Hormisda, Persae illius filius, patri cognominis, eo proelio visus fuisset hostibus existere superior. sed Gomarius alter ducum Procopii, particeps facinoris eorum om-

δοσι Προκοπίῳ συστρατευόμενοι τὰ βασιλέως ἐφρόνου, ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ τὴν Ἀδγούστου προσηγορίαν ἀναβοήσας ἄπαντας τοὺς σὸν αὐτῷ τὴν αὐτὴν ἀφιέναι φωνὴν ἔκ τινος ἐποίει συνδήματος, οὗ δὴ γενομένου μετεχώρου ἄπαντες οἱ Προκοπίου στρατιῶται πρὸς Οὐάλεντα. ὁ δὲ μετὰ τὴν νίκην ταῖς Σάρδεσιν ἐπιδημήσας 5 κάκειθεν ἐπὶ Φρυγίαν ἐλάσας, εὐρῶν δὲ τὸν Προκόπιον ἐν Νακολεῖα τῇ πόλει, κἀνταῦθα πάλιν Ἀγλιωνος τοῦ Προκοπίου στρατηγοῦ τὸ πρῶγμα πρὸς τὸ τῷ βασιλεῖ λυσιτελοῦν διαθέντος, ἐνίκα κατὰ κράτος ὁ Οὐάλης, ὥστε καὶ αὐτοῦ κυριεῦσαι τοῦ τυραννήσαντος, οὗ πολλῶν δὲ ὕστερον καὶ Μάρκελλον συλλαβεῖν. τού- 10 τους μὲν οὖν διεχρήσατο, εὐρῶν δὲ βυσιλικὴν τινα παρὰ Μαρκέλλῳ στολὴν ὑπὸ Προκοπίου δεδομένην αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα κινηθεὶς, ἐπεξῆει πικρῶς ἅπασι, διεφεννώμενος οὗ τοῦ συμπράξαντος τῇ τυραννίδι μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς βουλῆς κοινωγήσαντας ἢ ὄλως ἀκούσαντάς τι καὶ μὴ παραχρῆμα τὸ μελετώ- 15 μενον ἀπαγγελλαντας. πολὺς δὲ ἦν κατὰ πάντων σὸν οὐδεμιᾷ κρίσει δικαίᾳ χωρῶν, καὶ παρανόλωμα τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς οἷ τε τοῦ νεωτερισμοῦ μετασχόντες καὶ οἱ κατὰ μηδὲν αἴτιοι διὰ συγγένειαν ἢ φιλίαν ἐγίνοντο.

9. Τῶν δὲ κατὰ τὴν Οὐάλεντι νενεμημένην ἐπικράτειαν 20 ὄντων ἐν τούτοις, ὁ βασιλεὺς Οὐαλεντινιανὸς ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσι διατρίβων μεγίστων καὶ ἀπροσδοκῆτων ἐπειράτο

1 ὄσοι S: οἷς οἱ P, οἷ L.
et Anonymo Bianconii.

7 Ἄπλωνος libri: correxi ex Ammiano

nium qui Procopio militantes rebus imperatoris studebant, in ipso proelio clara voce pronuntiato Augusti nomine, fecit ut omnes sui milites eandem vocem, tessera quadam data, emitterent. quod ubi accidisset, omnes Procopii milites ad Valentem transibant. is post victoriam Sardes ingressus et illinc profectus in Phrygiam, reperto in oppido Nacolia Procopio, cum rursus ibi Procopii dux Haplo rem ita composuisset ut imperatori expediebat, vi summa Valens victoria potitus est, ita quidem ut perduellem ipsum in potestatem suam redigeret, nec multo post Marcellum quoque comprehenderet; quos ambos interfecit. cum autem amicum quendam imperatorum apud Marcellum invenisset, quem Procopius ei dederat, maximopere propterea commotus in omnes acerbe grassabatur, non eos modo perquirens qui facto perduellionem adiuverant, verum etiam qui consilii participes fuerant, vel omnino inaudierant aliquid nec quod institueretur continuo detulerant. nec ullo prorsus adhibito iusto iudicio, graviter in universos desaeviebant, adeo quidem ut ab imperatoris ira tam rerum novarum participes quam omnis expertes culpa, propter cognationem vel amicitiam, absumerentur.

9. Cum rerum in attributo Valenti imperio status hic esset, imperator Valentinianus apud gentes transalpinas degens maxima pariter et inopinata

κινδύνων. τὸ γὰρ Γερμανικὸν ἄπαν, ὃν ἐπεπόνθει κατὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς Ἰουλιανὸς τὴν τοῦ Καίσαρος εἶχεν ἀρχὴν μεμνημένον, ἕμα τῷ γυνῶναι τὴν αὐτοῦ τελευταίην τὸ ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς ἐμπεπηγὸς δέος ἀπορρησάμενοι καὶ τὸ φύσει προσπεφυκὸς αὐτοῖς 5 θάρσος ἀναλαβόντες ὁμόσε πάντες τοῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν ἐπήεσαν χωροῖς. ὑπαντήσαντος δὲ αὐτοῖς τοῦ βασιλέως μάχη συνίστατο καρτερά, καὶ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τὸ Ῥωμαίων προτροπάδην διώξαντες στρατεύμα. Οὐαλεντινιανὸς δὲ οὐ φυγῆ διέγνω τὸν κίνδυνον ἀποκλῖναι, ἀλλ' ἐνεγκὼν τὴν τύχην διηρευ- 10 ρῆτο τοὺς τῶν ἐλατιωμαίων αἰτίους, οἵτινες ἦσαν οἱ τῆς φυγῆς ἄρξαντες. ἀναζητήσας δὲ σὺν ἀκριβείᾳ, καὶ τὸ τάγμα τῶν Βατάβων αἰτιωσάμενος, ἐκέλευσε τὸ στρατόπεδον ἄπαν ἀναλαβὸν τὴν πανοπλίαν συνελθεῖν ὡς ἀκουσόμενον λόγων ὄφελος ἅπασι φερόντων κοινόν. τότε δὴ λόγοις ἐχρήσατο τοῖς τῆς φυγῆς ἄρ- 15 ξασιν αἰσχύνῃ εἰς ἅπαντα τὸν βίον ἐπάγουσι, καὶ τοὺς Βατάβους προσέταττεν, ἀποθιμένους τὰ ὄπλα, τοῖς τμήμα προσφέρουσιν οἷα δραπέτας οὐκέτας ἐπ' ἐξαγωγῆ δημοσίᾳ πωλεῖσθαι. τότε τοῖσιν ἅπαντες ἐπὶ γῆν ἀνατετραμμένοι πρηνεῖς ἐλιπύρουν πάσης ἐλευθερωσαί τὸ στρατόπεδον τοιαύτης αἰσχύνης, ἄνδρες ὑπισχνού- 20 μνοι φαρήσεσθαι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ὀνόματος ἕξιοι. τοῦ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη τοῦτο ἔργον δειχθῆναι κελεύσαντος, τῆς γῆς ἀναστήσαντες ἑαυτοὺς, ὀπλισάμενοι τε ὃν ἔδει τρόπον, ἀνεμαχέσαντο, καὶ

5 malim ὁμοῦ. quanquam infra quoque (5 42) novo quodam modo ponitur ὁμοσε. 6 libri ἐπίεσαν. 9 διερευνῆτο libri. 20 Ῥωμαίων L.

pericula experiebatur. quippe tota Germanorum natio, revocatis ad animum iis quae perpessa temporibus illis fuisset quibus Iulianus Caesaris auctoritatem habuerat, simul atque de morte ipsius accepissent, excusso metu qui animis eorum infixus erat, et innata genti audacia resumpta, pariter universi subiecta Romano imperio loca invadebant. quibus imperatore obviam profecto proelium acre coeptum est; quo barbari Romanam exercitum vincebant et citato cursu persequiebantur. Valentinianus minime fuga periculum declinare statuit, sed hoc casu aequo animo tolerato detrimenti accepti auctores perquiri, a quibus scilicet initium fugae factum fuerat. quaestione peraccurate instituta cum legionem Batavorum ream peregrisset, iussit ut universus exercitus sumptis armis conveniret, velut auditoris militibus ea verba quae publice cunctis essent usui futura. secundum haec verbis usus est quae auctoribus fugae pudorem infamiamque per omnem vitam irrogarent: iussit Batavos, armis exutos, pretium offerentibus veluti mancipia fugitiva, ut alio abducerentur, publice distrahi. tum vero proni ad terram prolapsi omnes, ut exercitum penitus eiusmodi dedecore liberaret, obsecrabant; simulque futuram pollicebantur ut viros se praestarent nomine Romano dignos. quod cum ille deinceps ipsa re declarari iussisset, ubi de terra surrexissent ac semet ex usu armassent, pugnam redintegrabant, et extra vallum pro-

τοῦ χάρακος προελθόντες τσοαύτην περὶ τὸν πόλεμον ἐπεδείξαντο προθυμίαν ὥστε ἐξ ἀπίρου πλήθους ὀλίγους εἰς τὰ οἰκεία τῶν βαρβάρων διασωθῆναι. ἡ μὲν οὖν πρὸς τὸ Γερμανικὸν ἄπαν μάχη ταύτης ἔτυχε τότε τῆς τελευτῆς. ● ●

- a. 367 10. Οὐάλης δὲ ὁ βασιλεὺς πολλοὺς μετὰ τὴν Προκοπίου 5 τελευτὴν ἀνελών, πλειόνων δὲ τὰς οὐσίας εἰς τὸ δημόσιον ἐνεγκών, ἀνεκόπτετο τῆς ἐπὶ Πέρσας ἐλάσεως, μοίρας τῶν ὑπὲρ τὸν Ἴστρον Σκυθῶν τὰ Ῥωμαίων ὄρια ταρατούσης. ἐφ' οὗς δύναμιν ἀρκαῦσαν ἐκπέμψας τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας ἀνείχε, καὶ τὰ ὄπλα παραδοῦναι συναναγκάσας διένειμε ταῖς παρὰ τὸν Ἴστρον αὐτοῦ 10 πόλεις, ἐν ἀδέσμῳ φρουρεῖσθαι παρακελευσάμενος φυλακῆ. οὗτοι δὲ ἦσαν οὗς ὁ τῶν Σκυθῶν ἠγούμενος ἔτυχε Προκοπίῳ συμμάχους ἐκπέμψας. ἐπεὶ οὖν τούτους ἀφεθῆναι παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπήτει κατὰ πρεσβείαν τοῦ τότε κρατοῦντος αὐτοὺς φήσας ἐκπεπομφέμαι, πρὸς οὐδὲν αὐτῶ ὁ βασιλεὺς Οὐάλης ὑπήκουε· 15 μῆτε γὰρ πρὸς αὐτὸν τούτους ἐστάλθαι ἔλεγε, μῆτε φίλους ὄντας ἀλλὰ πολεμίους ἄλῶναι. αὕτη τὸν Σκυθικὸν πόλεμον ἀνεργίπισεν ἢ αἰτία. διανοουμένους δὲ αὐτοὺς ἐπιέναι τοῖς Ῥωμαίων ὄριοις αἰσθόμενος ὁ βασιλεὺς, καὶ πρὸς αὐτὸ ἤδη συνειλεγμένους ἄπαντας οὖν ὀξύτητι πάσῃ, τὸ μὲν στρατόπεδον τῇ ὄχθῃ τοῦ 20 Ἴστρον συμπαρετίνας, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τῆς Μαρκιανουπόλεως, ἣ μὲγιστη τῶν ἐν Θοράκῃ πόλεων ἐστὶ, διατρέψων, τῆς τε τῶν στρατιωτῶν ἐν ὄπλοις ἀσκήσεως ἐπιμέλειαν ἐποιεῖτο καὶ μάλιστα τοῦ

10 legero etiam queas ταῖς περὶ τὸν Ἴστρον, ut infra p. 191 4 S.

gressi tam eo se bello strenue gesserunt, ut de barbarorum infinita multitudine pauci domum incolumes redierint. ac bellum quidem adversus totam nationem Germanicam huiusmodi tunc exitum habuit.

10. Imperator autem Valens, multis post obitum Procopii capite plexis et plurium bonis in fisco relatis, in expeditione Persica praeppedebatur parte quadam transistranorum Scytharum fines Romanos turbante. adversus quos satis amplius emissis copiis, quo minus ulterius progredierentur, inhibuit, et arma tradere coactos in oppida sua, propter Istrum sita, distribuit, cum mandato ut in custodia vinculorum experte asservarentur. erant autem hi quos Procopio Scytharum princeps ad belli societatem miserat. cum igitur ille dimitti hos ab imperatore peteret, quos rogatum se per legatos ab eo qui tum rerum potiebatur misisse dicebat, nulla in re Valens imperator ei morem gerebat: nam nec ad se missos illos aiebat, nec ut amicos sed hostes captos. haec causa bellum Scythicum suscitavit. cum autem sensisset imperator hostem de finibus Romanis invadendis cogitare, atque hanc ob causam universos iam magna celeritate collectos, exercitum propter Istri ripam porrigens et ipse Marcianopoli degens, quae urbium Thraciae maxima est, tum ut in armis exercerentur milites studiose curabat, tum vel maxime ne ulla eis annonae deesset. praefectum quidem praetorii declarabat

μηδεμίαν αὐτοῖς ἐπιλεῖψαι τροφήν. ὑπαρχόν μὲν οὖν τῆς ἀλλῆς
 Ἀϋξόνιον ἀπεδείκνυ, Σαλούστιον ταύτης διὰ τὸ γῆρας ἀφείς, ἤδη
 δεύτερον ταύτην μεταχειρισάμενον τὴν ἀρχήν· Ἀϋξόνιος δέ, καί-
 περ ἐνεσιῶτος οὕτω μεγάλου πόλεμον, περὶ τε τὴν τῶν εισφορῶν
 5 εἰσπραξίν δίκαιος ἦν, οὐδένα βαρύνεσθαι παρὰ τὸ καθήκον καὶ
 ἀφειλόμενον ἀνεχόμενος, καὶ ὀλκάδων πλήθει τὴν στρατιωτικὴν
 σίτησιν διὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Ἰστρον πα-
 ραδιδοῦς, κἀντεῦθεν διὰ τῶν ποταμίων πλοίων ταῖς ἐπικειμέναις
 τῷ ποταμῷ πόλεσιν ἐναποτιθέμενος, ὥστε ἐξ ἐτοίμου γενέσθαι τῷ
 10 στρατοπέδῳ τὴν χορηγίαν. (11) τούτων δὲ οὕτω χειμῶνος a. 369
 ὄντος ἔτι διωκόμενων, ἕαρος ἀρχομένου τῆς Μαρκιανουπόλεως ὁ
 βυσιλεὺς ἀναστὰς ἅμα τοῖς εἰς τὸν Ἰστρον φυλάττονσι στρατιώ-
 ταις περαιωθεῖς ἐν τῇ πολεμίᾳ τοῖς βαρβάροις ἐπήει. τῶν δὲ
 στήναι πρὸς μάχην σταδίαν οὐ θαρρησάντων, ἐγκερυμμένων δὲ
 15 τοῖς ἔλεσι καὶ ἐκ τούτων λαθραίας ποιουμένων ἐπιδρομάς, τοῖς
 μὲν στρατιώταις κατὰ χώραν ἐπέταττε μένειν, ὅσον δὲ ἦν οἰκετι-
 κὸν συναγαγών, καὶ ὅσον μέντοι τὴν τῆς ἀποσκευῆς ἐπιτέτραπτο
 φυλακίην, ῥητόν τι χρυσίον ἐπισχεῖτο δωρεῖσθαι τῷ βαρβά-
 ρου φέροντι κεφαλὴν. εὐθὺς οὖν ἅπαντες ἐπηρμένοι τῇ τοῦ
 20 κέρδους ἑλλίδι, ταῖς ἔλαις καὶ τοῖς ἔλεσιν εἰσδύμενοι τοὺς τε
 προσπίπτοντας ἀναιροῦντες, ἐπιδεικνύντες τε τῶν κατασφαττο-
 μένων τὰς κεφαλὰς τὸ ταχθὲν ἐκομίζοντο. πολλοῦ δὲ πλήθους
 τοῦτον τὸν τρόπον ἀπολομένου, περὶ σπονδῶν οἱ λελειμμένοι τοῦ

2 Ἀϋξόνιον etiam Philostorgius habet, Ἐξόνιον (l. e. Ἀἰξόνιον, Ἀϋξ-)
 Eunapius. diversus fuit Ausonius, quem reponerat S. vid. Prosopo-
 graph. cod. Th. R. 12 εἰς nescio an abundet. 22 ταχθὲν
 Leunclavius: libri τάχος.

Auxonium, Salustio propter senectutem hoc munere liberato, qui iam se-
 cundo magistratum hunc gesserat. Auxonius vero, licet adeo magnum bel-
 lum immineret, tamen et in exigendis tributis iustus erat, neminem ultra
 quam par esset ac debiti posceret ratio gravari permittens; et onerariarum
 magna copia militarem annonam per Pontum Euxinum ad Istri curans ostia,
 fluvialibus inde navigiis vectam in oppida propter amnem sita recondebat,
 ita quidem ut esset unde suppeditari ea militibus expedire posset. (11) his
 in hunc modum adhuc durante hieme procuratis, inito vere Marcianopoli
 solvens imperator, una cum praesidiariis ad Istrum militibus in hosticum trans-
 vectus, barbaros adoritur. illis vero pugna stataria congrredi non ausis, sed
 intra paludes abditis et ex iis olandestinos incursus molientibus, milites suo
 loco manere iussit, et omni calorum turba collecta cum iis quibus erat im-
 pedimentorum commissa custodia, certam auri summam ei se daturum polli-
 cetur qui barbari caput attulisset. mox igitur omnes erecti spe lucris, silvas
 atque paludes ingressi, obvios quosque perimunt, et interfectorum capita
 monstrantes pecuniam constitutam auferunt. hoc modo cum ingens multi-

βασιλέως ἔδλοντο. τοῦ δὲ οὐκ ἀποσεισαμένον τὴν αἴτησιν, ἐγί-
νοντο σπονδαὶ μὴ κατασχόνουσαι τὴν Ῥωμαίων ἀξίωσιν· ἐδόκει
γὰρ Ῥωμαίους μὲν ἔχειν μετὰ πάσης ἀσφαλείας ὅσα πρότερον
εἶχον, βαρβάροις τε ἀπὲγνωστο μὴ περαιουῶσαι μηδὲ ὄλωσ ποτὲ
τοῖς Ῥωμαίων ἐπιβαίνειν ὄφλοισ. ταύτην ποιησάμενος τὴν εἰρή- 5
νὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀφικνεῖται, τελευτήσαντος δὲ τοῦ
τῆς αὐτῆς ὑπάρχου Μοδέστῳ ταύτην παραδίδωσι τὴν ἀρχήν. καὶ
ταῦτα οὕτω διοικησάμενος ἐπὶ τὸν κατὰ Περσῶν ἠπιέγετο
πόλεμον.

12. Ὅντος δὲ ἐν παρασκευαῖς αὐτοῦ, Οὐαλεντινιανὸς ὁ 10
βασιλεὺς τὰ περὶ τοὺς Γερμανοὺς εὖ διαθέμενος ψῆθη δεῖν καὶ
τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας τῶν Κελτικῶν ἐθνῶν ποιήσασθαι
πρόνοιαν. νεολαίαν οὖν ὅτι πλείστην ἀθροίσας ἐκ τε τῶν προσ-
οικούντων τῷ Ῥήνῳ βαρβάρων καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὑπὸ Ῥωμαίους
ἔθνεσι γειρωγῶν, τοῖς στρατιωτικοῖς ἐγκαταλέξας τάγμασιν οὕτως 15
αὐτοὺς ἐξήσκησε τὰ πολέμια ὥστε φόβῳ τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
στρατιωτῶν μελέτης καὶ πείρας ἐννεα τοὺς πάντας ἐνιαυτοὺς μη-
δένα τῶν ὑπὲρ τὸν Ῥήνον ταῖς ὑπὸ Ῥωμαίους πόλεσιν ἐνοχλήσαι.
κατὰ τόνδε τὸν χρόνον Οὐαλεντινιανός, διὰ τινὰ πλημμελήματα
τὴν Βρετανικὴν νῆσον οἰκεῖν κελουσθεῖς, ἐπιθέμενος τυραννίδι 20
συναπέδμετο ταύτῃ τὸν βίον. Οὐαλεντινιανῶ δὲ τῷ βασιλεῖ νόσος
ἐνέσκηψεν, ἥτις αὐτὸν παρὰ βροχῶν τοῦ βίου μετέστησεν. ἐπεὶ

18 Ῥωμαίους S: libri Ῥωμαίων.

19 Ammiano Valentinus;
nonnulli tamen eius codices, et Hieronymus hoc nomen, ut Zosimus,
scriptum exhibent. R.

tudo perlasset, reliqui pacem ab imperatore petebant supplices. id postu-
latum ille cum non reieciisset, pax facta fuit, quae nullum maiestati Romanae
dedecus attulit: nam utriusque placuit ut omnino Romani secure possiderent
ea, quaecumque prius erant in eorum potestate; barbarisque fuit interd-
ictum ne transirent neve prorsus unquam Romanos intra fines irruerent.
hac pace facta Cpolim proficiscitur. et quia praefectus praetorii diem suum
in terris supremum clauserat, Modesto magistratum hunc tradit; atque his
in hunc modum administratis ad bellum contra Persas gerendum properat.

12. In eius apparatu dum occupatur, Valentinianus imperator, rebus
Germanicis recte constitutis, in futurum quoque tempus securitati Celticarum
nationum prospicere se debere arbitratus est. quapropter maxima iuvenum
multitudine tum de barbaris Rheni accolis tum de subiectarum imperio Ro-
mano gentium agricolis collecta numerisque militaribus adscripta, sic eos
bellicis in rebus exercuit, ut horum militum exercitationis et experientiae
metu totos novem annos nemo transrhenanorum subiecta Romanis oppida
vexarit. in hoc tempore Valentinianus quidam, delictorum quorundam no-
mine relegatus in insulam Britanniam, tyrannide affectata vitam cum eadem
amisit. imperator autem Valentinianus morbo correptus est, quo vita pro-

δὲ ταύτην διέφυγε, συνελθόντες οἱ περὶ τὰ βασιλεία λόγον αὐτὸν ποιήσασθαι παρεκάλουν τοῦ διαδεχομένου τὴν βασιλείαν, ὡς ἂν μὴ τινος αὐτῷ συμβαινόντος σφαλῆι τὰ τῆς πολιτείας. πεισθεὶς δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς τοῖς λόγοις ἀνείπε τὸν παῖδα Γρατιανὸν βα- a. 367
 5 σίλλα καὶ κοινωὸν τῆς ἀρχῆς, ὄντα νέον ἔτι καὶ οὐπω πρὸς ἡβην ἔλθόντα τελείαν.

13. Τῶν δὲ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐν τούτοις ὄντων, Οὐάλης ὁ βασιλεὺς, ἐφ' ὅπερ ἕξ ἀρχῆς ὤρμητο, κατὰ Περσῶν ἐπὶ τὴν a. 872
 ἐψῶν ἐστέλλετο, προΐων τε σχολαίως ἐβόηθει τὰ δέοντα πρεσ-
 10 βευομέναις ταῖς πόλεσι, καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸ προσῆκον ὠκο-
 νόμει, τοῖς δίκαια αἰτοῦσι ῥαδίως φιλοτιμούμενος τὰ αἰτούμενα. παρελθὼν δὲ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν μετὰ πάσης ἀσφαλείας τὰ τοῦ
 πολέμου διώκει, τὸν μὲν χειμῶνα διατρίβων ἐν τοῖς αὐτόθι βασι-
 15 λεύοις, ἦρος δὲ ἐπὶ τὴν Ἱερὰν πόλιν ἀπιὼν κάκειθεν τὰ στρατό-
 ἐπανιὼν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. ἡ μὲν οὖν πρὸς Πέρσας οὕτως ἐτρι-
 βετο μάχη, τοῦ δὲ βασιλέως κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ὄντος παρα-
 δόξων ἑξανίστατο πραγμάτων ὑπόθεσις ἕξ αἰτίας τοιαύδε. ἦν
 20 τὸν Θεόδωρος τοῖς βασιλικαῖς ὑπογραφεῦσιν ἐναριθμούμενος. a. 874
 τοῦτον εὖ μὲν γεγονότα τε καὶ τραφέντα, νέον δὲ ἔτι καὶ τῷ τῆς
 ἡλικίας θεομῶ ῥαδίως κολάκων θωπείαις ἐπὶ τὰ χεῖρονα σαλευό-
 μενον περιστάντες τοιοῦτοί τινες ἀναπέθουσαν ὡς περιττοὶ τινὲς
 εἰσιν ἐν παιδείᾳ καὶ τεκμηρῶσθαι τὸ μέλλον ἕκ τινος κατωρθωμέ-
 νης αὐτοῖς μαντείας δεινοί. πυνθανόμενοι δὲ τίς μετὰ Οὐάληντα

pemodum excessit. et cum liberatus esset, congressi proceres aulici suc-
 cessorem ut designaret imperii cohortabantur, ne, si quid humanitus ipsi ac-
 cidisset, detrimentum res publica caperet. hac oratione permotus imperator
 Gratianum filium imperatorem principatusque consortem dixit, iuvenem ad-
 huc nec plenos pubertatis annos ingressum.

13. Cum hic rerum ad Occidentem status esset, Valens imperator con-
 tra Persas in Orientem, quo tendebat initio, se parat; ac lente progressus,
 oppidis legatos ad se mittentibus, ubi posceret usum, opitulatur, aliaque
 multa rite administrat, aequa petentibus facile postulata concedens. An-
 tiochiam cum pervenisset, omnino caute res bellicas administrat. et hieme
 quidem in Antiochena regia commoratus Hierapolim verno tempore proficis-
 citur, atque inde contra Persas ducens exercitus instante rursus hieme re-
 vertitur Antiochiam. ac bellum quidem Persicum in hunc modum extrahetur.
 cum autem Antiochiae degeret imperator, ex huiusmodi causa rerum
 inusitatarum materies coepit. erat Theodorus quidam inter notarios im-
 peratoris adscriptus. hunc nobili quidem genere prognatum et educatum
 bene, sed iuvenem adhuc, qui ex aetatis fervore non difficulter assentato-
 rum adulationibus ad peiora impelleretur, adorti eius generis homines ex-
 cellere se litteris et divinatione quadam ab se praecclare percepta futura
 coniciendi se peritos esse persuadent. inquirentes quis post Valentem im-

βασιλεύσειεν, ἔστησαν τρίποδα τὸ μέλλον αὐτοῖς διὰ τινος σημα-
 ροντα τελετῆς· φανῆναι δὲ ἐν τῷ τρίποδι γεγραμμένα Θῆτα καὶ
 εἴ καὶ οὐ καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ δέλτα, ταῦτα δὲ μονοουχί φωνῆν
 ἀφιέντα δηλοῦν ὡς Θεόδωρος τὴν βασιλείαν μετὰ Οὐάλεντα διαδέ-
 ξεται. τούτοις ἐπαρθεῖς τοῖς ἔθλοις, ὑπὸ τε τῆς ἄγων ἐπιθυ- 5
 μίας ἀγύρταις συνεχῶς καὶ γόησιν ἐντυγχάνων καὶ περὶ τοῦ πρακ-
 τέων κοινούμενος, βασιλεῖ κατάφωρος γίνεται. καὶ αὐτὸς μὲν
 ἀξίαν ἐδίδου τῆς ἐγχειρήσεως δίκην, (14) συνέβαινε δὲ ἐπὶ
 τούτῳ καὶ ἕτερον. Φορτουνατιανός, τῇ τῶν βασιλικῶν ἐφιστῶς
 ταμειῶν φρονίδι, τῶν ὑφ' ἑαυτὸν στρατευσόμενων τινὰ γοητείας 10
 γραφῆν φεύγοντα κρῖνων ὑπέβαλεν αἰκισμοῖς· τοῦ δὲ τῇ τῶν βα-
 σάνων ἀνάγκη καὶ ἄλλους ἐξονομάσαντος ὡς συνεπιστιμμένους
 αὐτῷ, τὰ μὲν τῆς ἐξετάσεως εἰς Μόδεστον, ὃς τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος
 ἦν, μετεφέρετο οἷα προσώπων ἀχθέντων εἰς μέσον τῇ ἀρχῇ τοῦ
 δικάσαντος πρότερον οὐχ ὑποκειμένων, ἡ δὲ κρίσις διὰ πάντων 15
 ἐχώρει. πρὸς δὲ ὄργην ἄμετρον ὁ βασιλεὺς ἀναστὰς ὑπόπτως
 εἶχε πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐπὶ φιλοσοφίᾳ διαβοήτους ἢ ἄλλως λόγους
 ἐντετραμμένους καὶ προσέτι τῶν ἐν τῇ ἀλλῇ τιμωμένων τινάς·
 καὶ οὗτοι γὰρ ὡς ἐπιβουλεύοντες τῷ βασιλεῖ προσηγγέλλοντο. καὶ
 δὴ ἐπέμποντο πανταχόθεν οἰμωγαὶ καὶ ἀπάντων κοινὸς ὀδυρμὸς· 20
 ἦν γὰρ πλήρη τὰ μὲν δεσμοτήρια τῶν μάτην οἰκούντων αὐτά, διὰ
 δὲ τῶν ὀδῶν ἐφέρετο πλήθη πλείονα τῶν ἐν ταῖς πόλεσι καταλε-
 λειμμένων. αἱ δὲ τὰς φυλακὰς τῶν μάτην ἀγομένων ἐπιτετραμ-

4 ἀφιέναι δηλοῦντα ὡς P.

17 ἄλλους LP.

peraturus esset, tripodem statuisset, qui ritu quodam arcano significaret eis
 quod futurum esset. in tripode scriptas litteras Θ et E et O et praeter has
 Δ apparuisse; quae quidem modo non vocem exprimentes indicent Theodo-
 rum in imperio Valenti successurum. his ille nugis elatus, dum prae cupi-
 ditate nimia circulatorum et maleficorum frequenter adit et cum eis quod agen-
 dum erat communicat, imperatori proditur et dignas conatu poenas luit.
 (14) secundum hoc et aliud accidit. Fortunatianus, comes rei privatae,
 quendam ex militibus sub se veneficii reum, de causa cognoscens, ver-
 beribus subiicit. cum ille tormentis coactus et alios nominatim indicasset
 tanquam sibi concios, causae quidem cognitio ad Modestum praefectum
 praetorii transfertur, quod in medium personae productae fuissent, qui illius
 imperio qui prius ius dixerat non suberant; iudicium vero in universos exer-
 cetur, et princeps ad iram immodicam concitatus omnes philosophiae nomine
 celebres vel alias excultos litteris et praeterea quosdam honoratos in aula
 suspectos habet: nam et illi velut insidiatores principi deferebantur. undi-
 que ploratus et lamentatio communis omnibus emittitur. erant enim pleni
 carceres illorum qui praeter meritum in eis degebant; et per itinera maiores
 hominum copiae trahebantur quam in oppidis essent relictae. cohortes au-

μέναι φυλαί πρὸς ἀσφάλειαν τῶν φυλαττομένων οὐκ ἀρκεῖν ὠμι-
 λόγουν, δεδιέναι τε μή ποῦ γε πολλῶ πλείους ὄντες ἐκβιάσαιντο
 φυγὴν ἑαυτοῖς. καὶ οἱ μὲν συκοφάνται δίχα παντὸς ἀνεχώρουν
 κινδύνου, κατηγορεῖν ἀναγκαζόμενοι μόνον, οἱ δὲ κρινόμενοι γῆν
 5 μὲν ἐτιμῶντο θανάτου δίχα νομίμων ἐλέγχων, οἱ δὲ τὰς οὐσίας
 ἀπώλλουον, παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλην συγγένειαν ἐσχάτη
 τύχη καταλιπόντες· ἦν γὰρ τὸ σπουδαζόμενον ἐκ πολυτρόπων
 ἀσεβημάτων συλλογὴν τῷ δημοσίῳ πολλῶν γενέσθαι χρημάτων.
 (15) πρῶτος μὲν οὖν τῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ γνωρίμων ἀνήρητο
 10 Μάξιμος, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ ἐκ Φρυγίας Ἰλάριος ὡς δὴ χρησμήν
 τινα λοξὸν εἰς τὸ σαφέστερον ἐρμηνεύσας, καὶ Σιμωνίδης ἐπὶ τού-
 τῳ καὶ Πατρίκιος ὁ Ἀνδρῶν καὶ ὁ ἐκ Καρίας Ἀνδρόνικος. ἦσαν
 δὲ οὗτοι πάντες εἰς ἄκρον παιδείας ἐληλυθότες καὶ φθόνῳ μᾶλλον
 ἢ ψήφῳ δικαίᾳ κατακριθέντες. οὕτω δὲ ὁμοῦ πάντα συνεταρά-
 15 τετο ὥστε καὶ τῶν προστυχόντων τὰς οἰκίας ἐπεισιέναι μετὰ πλή-
 θους ἀνέδην τοὺς συκοφάντας, καὶ τοὺς ἀπαντῶντας ἀρπάζειν,
 ἐκδιδόναι δὲ τοῖς φονεῦν ἀπαντας καὶ δίχα κρίσεως τεταγμένοις.
 τῶν δὲ ἀτοπημάτων ἦν κολοφῶν Φῆστος, ὃν εἰς πᾶσαν εἰδῶς
 ὠμότητα πρόχειρον ὄντα τῆς Ἀσίας ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς ἔσει-
 20 λεν, ὡς ἂν μηδεὶς τῶν περὶ λόγους ἐσπουδαχότων ἀπολειφθεῖη.
 καὶ εἰς ἔργον ἦεν τὸ βούλευμα· πάντας γὰρ ὁ Φῆστος ἀναζητήσας,
 οὓς μὲν εἶρεν ἀκρίτως ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ λοιποὺς ὑπερόριον ἑαυ-

3 φυγὴν S: libri φυγεῖν.

18 εἰς πάντα εἰδῶς ἀμότητος P.

tem, quibus erant eorum mandata custodia quotquot in carceres absque causa
 ducebantur, non se sufficere fatebantur asservandis iis qui custodiebantur,
 seque vereri dicebant ne longe numero plures vi sibi viam ad fugam aperirent,
 et calumniatores quidem absque omni periculo discedebant, accusare
 duntaxat coacti; rei vero partim morte multabantur absque legitimis proba-
 tionibus, partim facultates amittebant, liberis et coniugibus ceterisque
 cognatis extremae fortunae relictis. hoc enim agebatur, ut per nefarias ra-
 tiones multiplices magnam fiscus pecuniae copiam colligeret. (15) primus
 ex nobilibus philosophis interfectus est Maximus, et post illum oriundus e
 Phrygia Hilarius, qui ambiguum quoddam oraculum clarius fuisset interpre-
 tatus. secundum hunc Simonides et Patricius Lydus et Andronicus e Caria;
 qui omnes ad summum doctrinae fastigium pervenerant, et potius invidia
 quam iusto calculo damnati fuerunt. adeo vero plena confusionis erant
 omnia, ut libere delatores cum multitudine quorumvis semet offerentium
 domos ingrederentur, et obvios raperent atque illis traderent qui etiam
 inaudita causa quoslibet necare iussi fuerant. et horum flagitiorum quidam
 quasi colophon erat Festus, quem ad omne crudelitatis genus promptum mi-
 serat imperator, ut Asiam proconsule administraret, ne quis eruditione do-
 ctrinae praeditus superaret, sed initum consilium reipsa succederet. nam
 cum omnes indagasset Festus, quos quidem repperisset, nulla cognitione ad-

τοῖς φυγὴν ἠνάγκασεν ἐπιθεῖναι. καὶ ἡ μὲν ἐκ τῆς κατὰ Θεόδωρον αἰτίας συμβῆσα ταῖς πόλεσι συμφορὰ ταύτην ἔσχε τὴν τελευταίην.

16. Οὐαλεντινιανὸς δὲ δόξας πῶς τὸν πρὸς τοὺς Γερμανοὺς πόλεμον διατιθέσθαι μετρίως, βαρύτερος ἦν ταῖς ἀπαιτήσεις τῶν εἰσφορῶν σφοδρότερον ἐπιχειρῶν καὶ ὑπὲρ τὸ σῆνθες ταύτας εἰσπράττων. ἐποιεῖτο δὲ τούτου πρόφασιν τῆς στρατιωτικῆς διαπάνης τὸ πλῆθος, ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὸν ἐκδικανῆσαι τὰ τῷ δημοσίῳ φυλαττόμενα χρήματα. εἰς μῖσος τοίνυν ἅπαντας ἐπὶ τούτῳ κινήσας ἔτι μείζον ἢ πρότερον ἐπικραίνεται, καὶ οὔτε τοὺς 10 ἄρχοντας ἠθέλειν ἐξετάζειν εἰ κέρδους ἀπέχονται, τοῖς τε ἐκ τοῦ ζῆν ἀμέμπτως ἔχουσι δόξαν ἐφθόνηι, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἑτερός τις ἦν παρὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευθέντα τρόπον αὐτῷ τῆς βασιλείας. διὰ ταῦτα καὶ Αἰβυες, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν Ῥωμανοῦ πλεονεξίαν τοῦ τὴν στρατιωτικὴν ἔχοντος ἐν Μαυρουσίοις ἀρχῆν, Φίρμι 15 τὴν ἄλουργίδα δόντες ἀνέδειξαν βασιλεῖα. ὅπερ ἀπαγγελεθὲν εἰκότως Οὐαλεντινιανὸν συνετάραξε· καὶ παραχρῆμα τάγματά τινα στρατιωτικὰ τὴν ἐν Παιονίᾳ καὶ Μυσίᾳ τῇ ἕνω καταλαμβάντα φυλακὴν ἐπὶ Αἰβύην ἐκπλεῖσαι προσέταξε. τούτου δὴ γενομένου Σαυρομάται καὶ Κουάδοι, καὶ πρότερον ὄντες ἔγκοτοι τῷ τὴν ἐν 20 τούτοις ἐπιτετραμμένῳ τοῖς τόποις φυλακὴν (ἦν δὲ Κελέστιος), μετὰ τὴν τῶν στρατιωτῶν εἰς Αἰβύην ἀποδημίαν ἐπέθεντο Παῖσοι

15 alii eum vocant *Comitem Africae*; vide *Prosopograph. cod. Th.* 20 ἔγκ LP, relicto pro postremis quattuor literis spatio vacuo. S. 21 Κελέστιος *Ammiano Marcellianus*.

bibita interficiebat, reliquos exilio semet ipsos multare cogebat. et calamitas quidem ea quae culpa Theodori civitatibus accidit, hunc habuit finem.

16. Valentinianus vero, qui visus fuisset bellum adversus Germanos mediocriter administrasse, gravissimus subditis erat, tributorum exactiones acrius urgens eaque ultra consuetum morem extorquens. praeterebat autem militaris annonae magnitudinem, quae ipsum pecuniam fisco servatam coegisset expendere. quapropter odio cunctorum in se concitato, acerbior etiam quam prius erat; ac neque magistratus examinare volebat an acceptandis lucris abstinere, et gloriam ex inculpata vita nactis invidebat. denique fere alius erat et diversus ab iis moribus quos initio regni prae se tulerat. eam ob causam et Afri, non ferentes avaritiam Romani, qui apud Mauros magistri militum officio fungebatur, amictum purpura Firmum imperatorem crearunt; cuius rei nuntius allatus haud abs re Valentinianum perturbavit. ideoque confestim numeros quosdam militum, relicta Pannoniae Moesiaeque superioris custodia, in Africam navigare iussit. quo facto Sarmatae et Quadi, iam pridem illi cui credita erat horum locorum custodia (et erat is Coelestius) infensi, post militum protectionem in Africam Pannonios

τε καὶ Μισοῖς· τοῦ γὰρ Κελεστίου τὸν τούτων ἄρχοντα πίστευσιν
 ἐνόηκας παραγαγόντος, ἀνελόντος τε δόλω τῆς τριπέλης ἔτι προ-
 κειμένης, εἰκότως οἱ βάρβαροι τῆς ἐφόδου ταύτην ἔχοντες πρό-
 φησιον τοὺς περὶ τὸν Ἰστρον ἐλιζήοντο, πᾶν, εἴ τι τῶν πόλεων ἦν
 5 ἔκτός, διαρπάζοντες. ἀλλὰ Παίονες μὲν εἰς ἀρπαγὴν τοῖς βαρ-
 βάροις προέκειντο, τῶν στρατιωτῶν ἐκμελῶς πρὸς τὸ φυλάττειν
 τὰς πόλεις ἐχόντων καὶ τοῖς ἐνδοτέρω τοῦ ποταμοῦ τόποις οὐχ
 ἤττον ἢ οἱ βάρβαροι παρενοχλούντων· Μυσία δὲ οὐδενὸς ἐπει-
 ράθη κακοῦ, Θεοδοσίου τοῦ τῆν στρατιωτικὴν ἀρχὴν ἔχοντος
 10 ἀνδρείως στάντος καὶ τοὺς ἐπιόντας ἀποδιώξας, ὅθεν ἐκ ταύ-
 τῆς τῆς νίκης δόξαν κτησόμενος ἔτυχε μετὰ ταῦτα τῆς βυσι-
 λείας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς οἰκείοις ἀφηγηθήσεται χρόνοις·
 (17) Οὐαλεντινιανὸς δὲ τὴν ἀκοὴν τῶν ἀπαγγελθέντων οὐκ ἐνεγ-
 κών, ἐκ Κελτῶν ὀρμήσας ἐπὶ τὴν Ἰλλυρίδα διέβηινε, βουλευόμε-
 15 νος περὶ τοῦ πρὸς Κουάδους καὶ Σαυρομάτας πολέμου. Μερο-
 βαύδην δέ, στρατιωτικῶν ἔργων ἐμπειρίαν ἔχειν παρὰ τοὺς ἄλ-
 λους δοκοῦντα, παντὸς τοῦ στρατοπέδου προϊστήσει. τοῦ δὲ χει-
 μῶνος παρὰ τὸ εἰωθὸς ἐκτιθέντος, ἔστειλλον πρὸς αὐτὸν οἱ Κουά-
 20 δοὶ πρεσβείας λόγους ὑπὲρ τὸ μέτριον φέροντας, ἐφ' οἷς Οὐαλεν-
 τινιανὸς ἀγανακτήσας, καὶ ὑπὸ τῆς ἀγαν δρογῆς παραφορᾶς οὐ
 πόρρω γενόμενος, αἵματος κάτωθεν ἀναχθέντος ἐπὶ τὸ στόμιον
 συσχόντος τε τὰς τῆς φωνῆς ἀρτηρίας ἐξέλιπεν, ἐν μὲν Ἰλλυριοῖς a. 375

7 τρόποις LP.

12 c. 24.

19 malim πρεσβείαν λόγους

ὑπὲρ τὸ μέτριον φέρουσαν.

et Moesos invadunt. nam quod ipsorum principem Coelestius interposita
 fide, sacramento confirmata, circumvenerat eumque fraude necaverat, nec-
 dum remota mensa, non abs re barbari, hanc expeditionis nacti occasionem,
 in vicinis Istro grassabantur, quicquid esset extra oppida, diripientes.
 itaque Pannonii barbarorum praedationibus erant expositi, dum milites se-
 gniiter oppida defenderent et cis amnem posita loca non minus quam barbari
 vexarent. Moesia vero propterea nihil mali perpessa fuit, quod magister
 militum Theodosius viriliter obstitisset et invadentes fuga sibi consulere coe-
 gisset. unde factum ut ex hac victoria gloriam consecutus ad imperium dein-
 ceptus pervenerit. sed haec suis temporibus et locis exponentur. (17) Va-
 lentinianus autem, quae nuntiata fuissent audire non sustinens, e Celtis pro-
 fectus in Illyricum transiit, de bello Quadis et Sarmatis inferendo deliberans.
 Merobaudem, qui rei militaris peritiam supra ceteros habere videretur, toti
 exercitui praeficit. hieme praeter morem durante longius, Quadi per lega-
 tos ei verba quaedam modum excedentia denuntiant; ob quae indignatus
 Valentinianus, praeque nimia iracundia propemodum redactus ad insaniam,
 sanguine in os delapso, qui vocis arterias obstruebat, extinctus est, cum

ἐννέα μῆνας, ἑλλειπονσῶν ὀλίγων ἡμερῶν, διατρέμας, εἰς δωδέκατον δὲ ἐνιαυτὸν τῆς βασιλείας προελθῶν.

18. Τοῦτου τελευτήσαντος ἐμπεισὼν τῷ Σιρμίῳ σκηπτὸς τὰ βασίλειον κατέφλεξε καὶ τὴν ἀγορὰν, ἔδοξέ τε τοῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν δεινοῖς οὐκ αἴσιον τοῖς κοινοῖς πράγμασιν εἶναι τὸ τέρας. 5 καὶ σεισμοὶ δὲ ἐν τισὶ συνήνεχθησαν τόποις. ἐσεισθη δὲ καὶ Κρήτη σφοδρότερον, καὶ ἡ Πελοπόννησος μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ὥστε καὶ τὰς πολλὰς διαρρηῆναι τῶν πόλεων, πλὴν τῆς Ἀθηναίων πόλεως καὶ τῆς Ἀττικῆς. ταύτην δὲ καὶ περισωθῆναι φασὶν ἕξ αἰτίας τοιαύδε. Νεστόριος ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἱερο-10 φαντεῖν τεταγμένος ὄναρ ἐθεύσατο παρακελευόμενον χρῆναι τὸν Ἀχιλλεῦ τὸν ἦρωα δημοσίαις τιμᾶσθαι τιμαῖς· ἔσεισθαι γὰρ τοῦτο τῇ πόλει σωτήριον. ἐπεὶ δὲ ἐκοινώσατο τοῖς ἐν τέλει τὴν ὕψιν, οἱ δὲ ληρεῖν αὐτὸν οἶα δὴ ὑπέργηρων ὄντα νομίσαντες ἐν οὐδενὶ τὸ ῥηθὲν ἐποίησαντο, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν λογιούμενος τὸ πρακτέον 15 καὶ ταῖς θεοειδέσιν ἐννοίαις παιδαγωγούμενος, εἰκόνα τοῦ ἦρωος ἐν οἴκῳ μικρῷ δημιουργήσας ὑπέθηκε τῷ ἐν παρθενῶνι καθιδυμένῳ τῆς Ἀθηναίας ἀγάλματι, τελῶν δὲ τῇ θεῷ τὰ συνήθη κατὰ ταῦτόν καὶ τῷ ἦρωϊ τὰ ἔγνωσμένα οἱ κατὰ θεσμόν ἐπραττε. τούτω τε τῷ τρόπῳ τῆς τοῦ ἐνυπνίου συμβουλῆς ἔργῳ πληρωθείσης, 20 ἐπιβρίσαντος τοῦ σεισμοῦ μόνους Ἀθηναίους περισωθῆναι συνέβη, μετασχούσης τῶν τοῦ ἦρωος εὐεργεσιῶν καὶ πάσης τῆς Ἀττικῆς.

5 πέρασ LP. 17 οἶκος μικρὸς est parvum sacellum, οἰκημα, ναῖσκος, armarium. H. 21 ἐπιβρύσαντος L.

in Illyrico menses novem, paucis diebus demptis, commoratus fuisset et imperii duodecimum annum attingisset.

18. Eo defuncto fulmen e caelo Sirmii delapsum regiam cum foro cremavit, visumque fuit iis quorum acria de rebus huiusmodi iudicia sunt, parum prosperum publicis rebus hoc portentum esse. terrae motus quoque nonnullis in locis acciderunt, Creta vehementius succussa cum Peloponneso reliquisque Graecia, ita ut oppida complura collaberentur, exceptis Athenis et Attica regione, quam ex huiusmodi causa conservatam perhibent. Nestorius id temporis sacrorum antistes constitutus somnium vidit, quod publicis honoribus Achillem heroa iuberet affici: hoc enim urbi salutare futurum. cum autem visum hoc cum magistratibus communicasset, atque illi rati eum delirare, qui iam senex decrepitis esset, nihili quod dictum fuerat fecissent, ipse secum ratiocinatus quid agendum esset, divinisque cogitationibus edoctus, imaginem herois exigua forma fabricatam sub Minervae simulacro, quod in virgineo conclave collocatum est, posuit. quoties autem perageret consueta huic deae sacra, pariter et illa quae sciret heroi debita rite faciebat. atque hoc modo cum ipsa re somnii consilio satisfactum esset, terrae motu passim grassato solos Athenienses salvos evadere contigit, hisce beneficiis

δι τι δὲ τοῦτο ἀληθές ἐστι, μαθεῖν ἔξεστι δι' ὧν ὁ φιλόσοφος Συριανὸς διεξῆλθεν, ἕμνον εἰς τοῦτον τὸν ἥρωα γράφων. ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς προκειμένοις ὄντα παρέθηκα.

19. Οὐαλεντινιανοῦ δὲ τελευτήσαντος ὄρωντες οἱ ταξίαρχοι Μεροβαύδης καὶ Ἐκτίος Οὐάλεντα καὶ Γρατιανὸν πόρρω που διατρίβοντας (ὁ μὲν γὰρ ἔτι κατὰ τὴν ἑώραν ἦν, ὁ δὲ ἐν τοῖς ἐσπερίοις Γαλάταις παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπολελειμμένος), ὑφορώμενοι μὴ ποτε συμβῆῖ τοὺς ὑπὲρ τὸν Ἰστρον βαρβάρους ἀνάρχοις ἐπιπεσεῖν τοῖς πράγμασι, παῖδα Οὐαλεντινιανοῦ νέον, ἐκ γυμετῆς αὐτῷ τεχθέντα τῆς πρότερον Μυγεντίῳ συνοικησάσης, οὐ πόρρω που μετὰ τῆς μητρὸς ὄντα μεταπεμφόμενοι παράγουσι μετὰ τῆς ἀλουργίδος εἰς τὰ βασιλεια, πέμπτον ἄγοντα μόλις ἐνιαυτόν. διελομένων δὲ πρὸς ἑαυτοὺς Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ νέου τὴν βασιλειαν, ὡς ἐδόκει τοῖς περὶ αὐτοὺς τὰ πράγματα κρῖνουσιν

15 (αὐτοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς οὐκ ἦσαν κύριοι διὰ τὴν ἡλικίαν), Γρατιανῷ μὲν τὰ Κελτικὰ φύλα καὶ Ἰβηρία πᾶσα καὶ ἡ Βρετανικὴ νῆσος ἀπεκληροῦτο, Οὐαλεντινιανὸν δὲ ἐδόκει τὴν Ἰταλίαν τε καὶ Ἰλλυριοὺς καὶ τὴν ὅλην ἔχειν Λιβύην.

Valens,
Gratianus
et Valentinianus II.

20. Οὐάλεντα δὲ τὸν βουσιλέα πολλὰι πολλαχόθεν περιε-
20 στήκεσαν πολέμων ἐπιφοραί. καὶ πρῶτον μὲν Ἰσαυροὶ (καλοῦσι α. 376
δὲ αὐτοὺς οἱ μὲν Πισίδας, οἱ δὲ Σολύμοις, ἄλλοι δὲ Κλιτικὰς
ὄρειους· τὸ δὲ ἀκριβέστερον, ἡνῖκα εἰς τοὺς περὶ αὐτῶν ἀφικώ-

5 Ἐκτίος] Ammian. Aequitius.
vius.

22 ὄρειους LP: corr Leunclavius.

herois tota pariter Attica fruente. hoc autem verum esse, licet ex iis cognoscere quae Syrianus philosophus, hymnum in hunc heroa scribens, commemoravit. et haec quidem a propositis rebus haud aliena libuit adiciere.

19. Ceterum extincto Valentiniano, cum legionum tribuni Merobaudes et Equitius Valentem et Gratianum viderunt in locis procul remotis degere, quod alter adhuc esset in Oriente, alter apud occidentales Gallos a patre relictus fuisset, veriti ne quando usu veniret ut transistriani barbari rebus principe destitutis irruerent, arcessitum minorem Valentiniani filium, natum ei de coniuge quae Magnentii prius uxor fuerat, nec procul inde cum matre degentem in regiam purpura vestitum producunt, cum vix quintum aetatis annum ageret. dividitibus imperium inter se Gratiano et Valentiniano minore, prout iis videbatur qui apud eos res moderabantur (nam principes ipsi propter aetatem sui iuris non erant); Gratiano quidem Celticae nationes et Hispania tota cum insula Brittania attribuebantur, Valentinianum vero placuit Italiam et Illyrios et totam Africam possidere.

20. Ceterum Valentem imperatorem plures e pluribus locis irruentes bellorum fluctus circumstabant. primum Isauri (quos alii Pisidas, alii Solymos, alii Cilices montanos vocant: nos quidem accuratius de his aliquid indicabimus, ubi ad eum locum pervenerimus de iis ut dicendum sit) oppida

Zosimus.

μεθ' ἄλλους, δηλώσομεν) τὰς ἐν Λυκία καὶ Παμφυλία πόλεις ἐπόρθουν, τειχῶν μὲν κρατεῖν οὐ δυνάμενοι, τὰ δὲ ἐν τοῖς ὑπαίθροις ἅπαντα διαρπάζοντες. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς ἔτι κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν διατρίβων ἔστελλεν ἐπ' αὐτοὺς ἀρκοῦσαν, ὡς ᾤετο, δύναμιν, οἱ μὲν Ἰσαυροὶ μετὰ τῆς λείας ἀπάσης εἰς τὰ τραχύ-5 τατα συνέφευγον τῶν ὄρεων, οὔτε διώξαι τῶν στρατιωτῶν δι' ἐκμύλειαν δυναμένων, οὔτε ἄλλως τὰ συμβάντα ταῖς πόλεσι δυστυχήματα θεραπεύσαι. τούτων δὲ ὄντων ἐν τούτοις, φῦλόν τι βάρβαρον τοῖς ὑπὲρ τὸν Ἰστρον Σκυθικοῖς ἔθνεσιν ἐπανέστη, πρότερον μὲν οὐκ ἔγνωσμένον, τότε δὲ ἐξαίφνης ἀναφανέν. Οὐννοὺς 10 δὲ τούτους ἐκάλουν, εἴτε βασιλείους αὐτοὺς ὀνομάζειν προσήκει Σκύθας, εἴτε ὡς Ἡρόδοτός φησι παροικεῖν τὸν Ἰστρον σιμοὺς καὶ ἄσθενέας ἀνθρώπους, εἴτε ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην διέβησαν· καὶ τοῦτο γὰρ εἶδρον ἱστορημένον, ὡς ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ταναΐδος καταφερομένης ἰλῦος ὁ Κιμμέριος ἀπογαιωθεὶς Βόσπο- 15 ρος ἐνέδωκεν αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τὴν Εὐρώπην περὶ διαβηκαί. παρελθόντες δὲ ὁμοῦς τοῖς ἵπποις καὶ γυναῖξιν καὶ παισὶ καὶ οἷς ἐπεφύροντο, τοῖς ὑπὲρ τὸν Ἰστρον κατοικημένοις ἐπήγεσαν Σκύθαις, μάχην μὲν σταδίαν οὔτε δυνάμενοι τὸ παράπαν οὔτε εἰδότες ἐπαγαγεῖν (πῶς γὰρ οἱ μήτε εἰς γῆν πῆξαι τοὺς πόδας οἷοί τε 20 ὄντες ἰδραῖως, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἵππων καὶ διαιτώμενοι καὶ καθεδόντες), περιελάσσει δὲ καὶ ἐκδρομαῖς καὶ εὐκαίροις ἀναχωρήσειν, ἐκ τῶν ἵππων κατατοξεύοντες, ἄπειρον τῶν Σκυθῶν εἰργά-

20 μηδὲ?

Lyciae Pamphyliaeque vastabant, cum moenibus potiri non possent, sed omnia sub dlo sita diriperent. imperatore vero, qui adhuc haerebat Antiochiae, satis magnas, ut ipse putabat, in eos mittente copias, Isauri cum universa praeda in montes asperrimos confugiebant, militibus ob segnitiam nec persequi eos valentibus, nec alia ratione casibus oppidorum adversis mederi. cum haec ab illis ita gererentur, natio quaedam barbara transistranas gentes Scythicas est adorta, prius illa quidem incognita, sed quae subito tum temporis emersit. eos appellabant Hunnos, sive adeo regii Scythae nuncupandi sunt, sive quos ait Herodotus Istri accolae esse, homines simos et imbelles, sive denique in Europam ex Asia transiecere. nam et hoc memoriae proditum in historiis repperi, e limo, quem Tanais devehit, Cimmericum Bosporum ad terrae formam redactum facultatem eis praebuisse terrestri ex Asia in Europam itinere transeundi. utat sese res habeat, profecti cum equis et uxoribus et liberis et iis rebus quas secum vehebant, habitantes super Istrum Scythas invaserunt. ac stataria quidem pugna prorsus neque poterant neque norant hostem aggredi (quo enim id pacto? qui ne in terram quidem firmiter pedes defigere poterant, sed in equis et haerebant interdiu et somnum capiebant) sed partim circumequitando, partem excurriendo, partim opportune retrocedendo et ex equis inculando, immensam

σαντο φόρον. τοῦτο συνεχῶς ποιοῦντες εἰς τοῦτο τὸ Σκυθικὸν περιέστησαν τύχης ὥστε τοὺς περιλειμμένους, ὧν εἶχον ἐκστάν-
 τας οἰκίσεων, ἐκδοῦναι μὲν τοῖς Οὐννοῖς ταύτας οἰκίαι, αὐτοὶ
 δὲ φεύγοντες ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας ὄχθην διαβῆναι τοῦ Ἰστρου, καὶ
 5 τὰς χεῖρας ἀνατείναντες ἰκετεύειν δεχθῆναι παρὰ βασιλέως, ὑπ-
 ισχνεῖσθαι τε πληρώσειν ἔργον αὐτῷ συμμαχῶν πιστῶν καὶ βε-
 βαίων. τῶν δὲ τὰς ἐπὶ τοῦ Ἰστρου πόλεις φρουρεῖν τεταγμένον
 εἰς τὴν τοῦ βασιλείουτος γνώμην ἀναβαλλομένων τὰ περὶ τούτου,
 δέχεσθαι τούτους Οὐάλης ἐπέτρεπε πρότερον ἀποθιμένους τὰ
 10 ὄπλα. τῶν δὲ ταξιάρχων, καὶ ὅσοι στρατιωτῶν ἡγεμονίαν εἶχον,
 διαβάντων μὲν ἐφ' ὅτε ὄπλων δίχα τοὺς βυρβάρους ἐπὶ τὰ Ῥω-
 μαίων ὄρια διαπέμψαι, μηδενὸς δὲ γενομένου ἔτερον πλὴν γυναι-
 κῶν ὑπρὸς ὁπίω ἐπιλογῆς καὶ παιδῶν ὠραίων εἰς ἀσχυρότητα θή-
 ρας ἢ οἰκειῶν ἢ γεωργῶν κτήσεως, οἷς τισὶ μόνοις προσσχόντες
 15 τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς κοινὸν ὄφελος ἔφερον ὑπερεῖδον, ὥστε ἀμέλει
 μετὰ τῶν ὄπλων ἔλαθον οἱ πλείους περαιωθέντες. καὶ ἅμα τῆς
 ἐπὶ Ῥωμαίους γῆς ἐπιβάντες οὔτε ἰκесиῶν οὔτε ὄρκων ἐμνήσθη-
 σαν, ἀλλ' ἡ Θράκη τε ἅπασα καὶ ἡ Παιονία καὶ τὰ μέχρι Μα-
 κεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἐπληροῦντο βαρβάρων τὰ προσπεσόντα
 20 ληϊζομένων. (21) κινδύνου δὲ τοῖς ταύτη πράγμασις ἐπικειμέ- a. 377
 νου μεγίστου, δραμόντες ἐπὶ βασιλεῦ το συμβὰν ἀπαγγέλλουσιν.
 ὁ δὲ τὰ πρὸς Πέρσας ὡς ἐνῆν διαθέμενος, ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας

11 ἐφ' ὅτε L.

18 Παιονία] forsan Μυσία. R.

Scytharum caedem edebant. quod cum frequenter facerent, nationem Scythicam ad eam fortunam redegerunt, ut superstites domiciliis suis relictis Hunnis ea traderent incolenda, ipsi fugam capessentes in adversam Istrī ripam transirent, erectisque manibus supplices ab imperatore se recipi peterent, simulque pollicerentur officio se fidorum et constantium sociorum functuros. eam rem cum praesidiis oppidorum ad Istrum praefecti eo usque differrent, dum de voluntate principis cognitum fuisset, Valens uti reciperentur armis prius depositis permisit. itaque tribuni legionum militumque doctes transiiebant illi quidem, ut absque armis barbaros in fines Romanos deducerent: verum nihil agebant aliud quam quod elegantis formae mulieres deligerent, et pueros formosos ad usum obscenum venerantur, aut calones agricolaeve compararent; quibus solis intenti cetera publicam ad utilitatem spectantia negligebant. unde fiebat ut complures clam cum armis transecti ignorarentur; qui simul atque solum Romanum ingressi fuissent, neque precum illarum supplicum neque sacramentorum recordabantur, sed universam Thraciam cum Pannonia et pertinentibus ad Macedoniam et Thessaliam usque regionibus complevere barbari, quaevis oblata sibi diripientes. (21) cum autem rebus eorum locorum maximum immineret periculum, principem ad-
 euntes quid accidisset nuntiant. ille negotiis Persiciis, quemadmodum saae

διαδρμιῶν ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἦει, κἀντεῦθεν ἐπὶ Θράκης ἐχώρει, τὸν πρὸς τοὺς αὐτομόλους Σκύθας ἀγωνισόμενος πόλεμον. ἔξιόντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ αὐτῷ δὲ τῷ βασιλεῖ τέρας ὤφθη τοιοῦδε. ἀνθρώπων τι σκῆνος ἐφάνη κατὰ τὴν ὁδὸν κείμενον, τὸ μὲν ἄλλο ἵππων ἀκίνητον καὶ ὑπὸ κεφαλῆς μεμυστιγω-5 μένῳ ἄχρι ποδῶν λοικός, μόνους δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεοργμένους ἔχον, ἐμβλέποντας τοῖς πλησιάζουσιν. ἐπεὶ δὲ τοῖς ἐρωτῶσι τίς τε εἴη καὶ πόθιν, ἢ παρὰ τίνας ταῦτα πάθοι, παντάπυσιν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, τερατώδεις εἶναι νομίσαντες ἐπέδειξαν καὶ τῷ βασιλεῖ περιόντι. τοῦ δὲ τὰς αὐτὰς πεύσεις προσαγαγόντος οὐδὲν ἦττον 10 ἄφωνος ἦν, οὔτε ζῆν νομισθεὶς διὰ τὸ πᾶν τὸ σῶμα ἀκίνητος εἶναι, οὔτε τεθνᾶναι τελῶς, ἐπειδὴ ἐρρωσθαι τὸ βλέμμα ἰδοίκε. καὶ γέγονεν ἀφανὲς ἄφνω τὸ τέρας. τῶν οὖν περιεστῶτων περὶ τὸ πρακτέον ἄπορουμένων συνέβαλλον οἱ τὰ τοιαῦτα ἐξηγηῆσθαι δεινοὶ τὴν ἰσομένην προμηθεύειν τῆς πολιτείας κατάστασιν, ὅτι τε πλητ- 15 τύμενα καὶ μυστιγούμενα διατελέσει τὰ πράγματα, ψυχορραγοῦσιν λοικότη, μέχρις ἂν τῇ τῶν ἀρχόντων καὶ ἐπιτροπευόντων κακίᾳ τελῶς φθαρείη. τοῦτο μὲν οὖν, ἐπιόντων ἡμῶν τὰ καθ' ἕκαστα, σὺν ἀληθείᾳ φανήσεται προαγορευθέν· (22) ὁ δὲ βασιλεὺς Οὐάλης ληΐζομένους ἤδη τὴν Θράκην πᾶσαν τοὺς Σκύθας 20 θεώμενος, ἔγνω τοὺς ἐκ τῆς ἐφίας σὺν αὐτῷ παραγενομένους καὶ μάχεσθαι μεθ' ἵππων ἐμπειροτάτους τῇ τῶν Σκυθῶν ἵππῳ πρό-

5 ἀκίνητον R pro vulgato τεκίνητον. 10 παρόντι P. 18 τα-
ξέως L margo.

poterat, compositis, Antiochia cursim iter emensus Cpolim abit, atque inde perglt in Thraciam, bellum adversus Scythas illos transfugas gesturus. egressus autem exercitus et ipse princeps huiusmodi portentum conspexere. corpus quoddam hominis in via iacens visum fuit, cetera quidem prorsus immobile, verberibusque caeso a capite ad pedes usque consimile, verum oculos tantum apertos habens, qui propius accedentes intuerentur. cum autem interrogantibus quis esset et unde, tum a quo istaec perpessus fuisset, nihil omnino responderet, prodigiosum quiddam rati etiam praetereunti principi commonstrant. cum is de rebus iisdem interrogasset, nihilominus mutus erat, nec existimatus vivere, quod universum corpus expers esset motus, nec integre mortuus, quando incolomes oculi esse viderentur. tandem subito portentum hoc evanuit. itaque cum ii qui circumstabant, quid agendum esset ambigerent, homines in exponendis talibus ingeniosi statum rei publicae futurum portendi dicebant, quodque duratura esset rerum caesarum et flagris confectarum facies, animam exhalantibus similis, donec magistratum et administrantium improbitate prorsus interiisset. atque haec nobis singula perlustrantibus vere praedictum apparebit. (22) Valens autem imperator, qui iam Scythas universam Thraciam depopulari cerneret, statuit eos quos ex Oriente secum adduxerat, ex equis pugnandi peritissimos, in equitatum Sey-

τερσιν ἐπιπέμψαι. λαβόντες οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως τὸ σύνθημα
 κατ' ἄλλοιους τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως πυλῶν ἐξήρσαν, καὶ
 τοὺς ἐκλείποντας Σκυθῶν τοῖς κοντοῖς περὸν ἄλλων πολλῶν ἡμέρας
 ἐκάσθη ἔφερον κεφαλὰς. ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν ἵππων ταχυτῆς καὶ ἡ
 5 τῶν κοντιῶν ἐπιφορὰ δύσμαχος εἶναι τοῖς Σκυθαῖς ἐδόκει, κατα-
 στρατηγῆσαι τὸ Σαρρακηρικὸν διενεώθησαν φύλον. ἐνέδραν τινὰ
 κοίλοισι ἐναποκρύψαντες τόποις τρεῖς ἐνὶ Σκύθας ἐπιέναι συνείδον
 Σαρρακηνῶ. καὶ ταύτης διαμαρτίνοντες τῆς πείρας, τῶν Σαρρα-
 κηνῶν διὰ τὸ τῶν σφετέρων ἵππων ταχὺ καὶ εὐάγωγον κατ' ἐξου-
 10 σίαν ἀποφευγόντων, ἠνίκα ἂν πλῆθος ἐπιὸν ἴδοιεν, ἐπελαυνόν-
 των δὲ σχολαίοις καὶ τοῖς κοντοῖς ἀναιραίντων, τοσοῦτος ἐγένετο
 Σκυθῶν φόβος ὥστε ἀπαγορεύσαντας αὐτοὺς ἐθελῆσαι περαιωθῆ-
 ναι τὸν Ἴστρον καὶ σφᾶς ἐκδοῦναι τοῖς Οὐννοῖς μᾶλλον ἢ ὑπὸ
 Σαρρακηνῶν παναλεθρία διαφθαρῆναι. καταλιπόντων δὲ αὐτῶν
 15 τοὺς περὶ Κωνσταντίνου τὴν πόλιν τόπους καὶ πορρωτέρω προελ-
 θόντων, γέγονεν εὐρυχωρία τῷ βασιλεῖ παραγαγεῖν εἰς τὸ πρόσω
 τὸ στράτευμα.

Σκοπουμένον δὲ αὐτοῦ τίνι δέοι τρόπῳ διαθεῖναι τὸν πόλε-
 μον πλήθους ἐπικειμένον τοσοῦτον βαρβάρων, καὶ ἅμα τῇ τῶν
 20 ἀρχόντων βεβρυνομένου κακίᾳ, καὶ παραυῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ τὸν
 περιέχοντα τὰ πράγματα σάλον δκνοῦντος, ἀποροῦντος δὲ τίσι
 τὰς ἡγεμονίας παραδοῦναι προσήκει μηδενὸς ἀξιόχρεω φαινομέ-

1 σύνθημα LP. 2 ἐπεξήρσαν P. rectius ὑπεξήρσαν. S.
 10 ἀν] δ' ἂν LP. cf. ἐκθα δ' ἂν p. 179 3.

thicum prius immittere. quapropter accepta illi a principe tessera exiguo
 numero alii post alios extra Cpolis portas egrediebantur, et remotos a suis
 Scythas contis transfigentes multorum capita quotidie afferebant. et quoniam
 equorum celeritas ictusque contorum Scythis perquam difficulter posse supe-
 rari videbantur, astu nationem Sarracenicam circumvenire statuerunt. ita-
 que depressis in locis abditis insidiis, tres Scythas unum Sarracenum adoriri
 placuit; qui sane dolus eis non successit, Sarracenis ob equorum suorum
 velocitatem et agilitatem pro lubitu aufugientibus, quoties multitudinem ali-
 quam adventare cernerent. iidem si tardiores adactis equis invaderent eos-
 que contis interimerent, tanta Scytharum caedes edebatur, ut Istrum re
 desperata transmitters mallent et Hunnis se potius dedere, quam a Sarrace-
 nis ad internecionem deleri. cumque vicina Cpoli loca deseruissent et ulte-
 rius essent progressi, spatium imperatori datum est copias suas longius pro-
 movendi.

Considerante autem ipso quo pacto bellum hoc gerendum esset tanta
 multitudo barbarorum imminente, cum pariter et improbitas magistratum
 ei molestiam exhiberet, quibus imperium abrogare verebatur propter eam
 tempestatem qua tum res agitabantur, et quinam praeficiendi muneribus es-
 sent, quibus parem et idoneum videre erat neminem, ambigeret, Sebastia-

νου, καταλιπὼν Σεβαστιανὸς τὴν ἐσπέραν οἴω τῶν αὐτῶν βασιλέων διὰ νεότητα φρονεῖν ταῦτα πρὸς ἑαυτοὺς οὐκ ἀνεχομένων, ἀλλὰ ἐκδόντων ἑαυτοὺς εὐνούχων ἐπὶ τῷ κοιτῶνι τεταγμένων διαβολαῖς, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν παρῆγέτο. (23) τοῦτο μαθὼν Οὐάλης, καὶ τὰς ἐν πολέμοις καὶ τῇ πάσῃ πολιτεῖα τοῦ ἄνδρος ἀρετὰς ἐπιστάμενος, αἰρεῖται στρατηγὸν αὐτὸν καὶ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ παντὸς πιστεύει πολέμου. ὁ δὲ πρὸς τὸ ἐκδεδητημένον καὶ παντάπασιν ἐκμελὲς τῶν ταξιάρχων καὶ στρατιωτῶν ἀφορῶν, καὶ ὡς εἰς φυγὴν μόνον εἰσὶ γεγυμνασμένοι καὶ γυναικώδεις καὶ ἀθλίας εὐχάς, δισχιλίους ἤτησεν, οὓς ἂν ἔλοιτο, δο-10 θῆναι στρατιώτας αὐτῷ· πλήθους γὰρ ἡγεῖσθαι χάνως ἡγμένων ἀνθρώπων μὴ ῥάδιον εἶναι, παιδαγωγῆσαι δὲ ὀλίγους καὶ εἰς τὸ ἀρρενωπὸν ἐκ τοῦ θῆλεος ἀναγαγεῖν οὐ σφόδρα δύσκολον εἶναι, καὶ ἄλλως δὲ λυσιτελὲς μᾶλλον ἐν ὀλίγοις ἢ παντὶ κινδυνεύειν τῷ πλήθει. πείθει ταῦτα λέγων τὸν βασιλέα, καὶ λαβῶν αἴρεσιν οὐκ 15 ἐκ τῶν ἐντεθραμμένων δειλῆ καὶ πρὸς τὸ φεύγειν γεγυμνασμένων οὓς ἤτησεν εἴλετο, νεωστὶ δὲ τινὰς ἐναριθμηθέντας τῷ στρατοπέδῳ καὶ σιώματος ἀνατρέχοντας εὐψύτα καὶ προσέει γε τῷ φύσει τεκμαίρεσθαι δυναμένῳ φαινομένους εἰς ὅπερ ἠρέθησαν ἱκανούς. αὐτόθεν οὖν ἐκάστου τῆς φύσεως ἐπειράτο, καὶ τῇ συνεχεῖ γυμνα-20 σία τὸ ἐνδόν ἐπλήρου, πειθομένους μὲν ἐπαινῶν καὶ δωρεαῖς ἀμειβόμενος, ἀπειθοῦσι δὲ σφοδρὸς καὶ ἀπαραίτητος εἶναι δοκῶν.

2 ταῦτα R: libri ταῦτα.

19 ἠρέθησαν S: ἠρέθισαν L, ἠρεθίσαι P.

nus Occidente relicto, quod istis qui erant imperatores, ob imbecillitatem aetatis inter se concordare esse non possent, sed eunuchorum cubiculis praefectorum calumniis totos se traderent, copiam venit. (23) ea re cognita Valens, qui huius viri tam in bellis quam administranda universa re publica virtutes norat, Sebastianum praetorem copiarum eligit, eiusque fidei totius belli gerendi munus committit. is ad mollium summamque socordiam tribunorum atque militum respiciens, et quod ad fugam et muliebria miseraque vota duntaxat exercitati essent, duo milia militum, quos ipse deligeret, sibi dari petit. existimabat enim non esse facile multitudinī hominum praeesse, qui dissolute gubernati fuissent; at instituire paucos et a moribus effeminatis ad viriles traducere non admodum esse difficile. magis et alioquin expedire, si fiat in paucis potius quam in universa multitudine periculum. haec dicens imperatori persuadet; electionemque nactus non eos sibi sumit qui essent innutriti formidini et ad capessendam fugam exercitati, sed quosdam recens adscriptos exercitui, corporisque dotibus egregia a natura praeditos, et qui praeterea coniectandi perito viderentur, ad quodcunque facinus incoerarentur, idonei futuri. confestim igitur cuiusque naturam explorat, ac exercitacione frequentis quod deerat supplet, dicto autentes collaudans ac muneribus afficiens, in alios inobedientes ita se gerens ut acerbus et inexorabi-

οὕτω δὲ τοὺς σὸν ἀπὸ πρὸς πᾶσαν πολεμικὴν ἐπιστήμην ἀσκήσας
 τὰς μὲν τευχῆρεις κατελάμβανε πόλεις, τῆς ἀσφαλείας ὅτι μάλι-
 στα τοῦ στρατοπέδου ποιούμενος λόγον, ἐνέδραις δὲ συνεχέσι τοῖς
 προνομεύουσι τῶν βαρβάρων ἐπήρει, καὶ νῦν μὲν τῷ πλήθει τῶν
 5 λαφύρων εὐρίσκων βαρνομένους ἀγῆρει, τῆς λείας γενόμενος κύ-
 ριος, γῦν δὲ μεθύοντις, ἄλλους δὲ τῷ ποταμῷ λουομένους ἀπέ-
 σφαζεν. ὡς δὲ τὸ πολὺ τῶν βαρβάρων τοῖς τιοῦτοῖς στρατηγῆ-
 μιαισιν ἔδαπάνησε μέρος, καὶ τὸ λειπόμενον δέει τοῦ στρατηγῶ
 τοῦ προνομεύειν ἀπέχετο, φθόνος ἐξανίσταται κατ' αὐτοῦ μέγι-
 10 στος. οὗτος δὲ ἔτικτε μίσος, ἐντεῦθεν τε διαβολαὶ πρὸς τὸν βα-
 σιλέα, τῶν τοῦ ἄρχειν ἐκπεπτωκότων τοὺς κατὰ τὴν αὐτὴν εὐνού-
 χους παφορμώντων εἰς τοῦτο. οὕτω δὲ τοῦ βασιλέως εἰς ἄλογον
 ἐποψίαν παρατραπέντος, Σεβαστιανὸς μὲν ἐδήλου κατὰ χώραν
 μένειν τῷ βασιλεῖ καὶ μὴ περαιτέρω προβαίνειν· οὐδὲ γὰρ εἶναι
 15 ῥᾶστον πλήθει τοσοῦτω πόλεμον ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐπάγειν, ἀλλ'
 ἐκ περιδρομῆς καὶ λαθραίαις ἐπιθέσει τριβεῖν τὸν χρόνον, ἕως
 ἂν σπᾶνει τῶν ἐπιτηδεῶν ἀπειπόντες ἢ παραδοῖεν αὐτούς, ἢ τῶν
 ὑπὸ Ῥωμαίους χωρίων ἀναχωρήσαιεν, τοῖς Οὐννοῖς ἐκδιδόντες τὸ
 καθ' ἑαυτοὺς μᾶλλον ἢ τοῖς ἐκ τοῦ λιμοῦ συμβαίνειν εἰωθόσιν
 20 οἰκτροτάτοις ὀλέθροις. (24) ἀλλ' ἐκείνου ταῦτα παραινούντος, a. 878
 οἱ τᾶναντία σπουδάζοντες ἐξίεναι μᾶλλον τὸν βασιλέα πανστρατιᾷ
 παρεκάλουν ἐπὶ τὸν πόλεμον ὡς ἤδη τῶν βαρβάρων ὡς ἐπίπαν
 ἀπολωλότων καὶ ἀκοντι τὸ ἄκρον τῷ βασιλέως τῇ νίκῃ πυρισταμένου.

18 Ῥωμαίων L.

19 πολέμον L.

lis esse videretur. hoc modo snis ad omnem disciplinam bellicam exercitis
 in oppida moenibus cincta se recipit, eius inprimis ratione habita, ut in tuto
 esset exercitus. simul continuis insidiis barbaros pabulatum egressos adori-
 tur, ac modo copia spoliolorum onustos inveniens, praeda suam in potestatem
 redacta trucidat, modo temulentos, quosdam et lavantes in flumine, iugulat.
 cum magnam barbarorum partem huiusmodi stratagematis delevisset, ac re-
 liqui metu ducis a pabulando se confinerent, maxima quaedam adversus eum
 invidia nata est. ea vero peperit odium; unde criminationes erga principem
 oriebantur, ab iis profectae quibus erant abrogata imperia, quique spado-
 nes aulicos ad hoc incitabant. cum hoc modo imperator ad absurdam suspi-
 cionem improbe fuisset impulsus, Sebastianus ei significat ut suo loco mane-
 ret nec ulterius progrediretur: non enim in proclivi esse tanta cum multitu-
 dine aperto Marte congrredi, sed per circuitus et clandestinis aggressionibus
 tantisper extrahendum esse tempus, donec inopia commeatus desperatis re-
 bus vel se dederent, vel ex ditione populi Romani abirent atque Hunnis se
 potius permitterent quam miserrimis cladibus, quae famem comitari soleant.
 (24) verum haec illo monente, qui contrariarum partium erant imperatorem
 hortantur, ad bellum potius universo cum exercitu egrediretur, quasi bar-
 baris iam maiori ex parte deletis sine labore princeps ad victoriam accessu-

κρατησάσης δὲ τῆς χειρόνος γνώμης, λπειδῆ πρὸς τὸ χεῖρον ἦγεν ἢ τύχη τὰ πράγματα, τὸν στρατὸν ἅπαντα σὸν οὐδενὶ κόσμῳ πρὸς τὴν μάχην ἐξῆγεν ὁ βασιλεύς. οἷς ἀπαντήσαντες ἀπροφασίστως οἱ βάρβαροι, καὶ παρὰ πολὺ τῇ μάχῃ κρατήσαντες, μικροῦ μὲν ἅπαντας πανωλεθρία διέφθειραν· σὸν ὀλίγοις δὲ πεφευγὸτος εἰς 5
τινα κώμην τοῦ βασιλέως, οὐκ οὔσαν τειχέρη, περιθέντες ὕλην πανταχόθεν τῇ κώμῃ καὶ πῦρ ἐνέντες τοὺς ἐν αὐτῇ συμφυγόντας μετὰ τῶν ἑνοικούντων ἐνέπρησαν, ὡς μηδὲ τῷ τοῦ βασιλέως σώ-
ματι δυνηθῆναι τινα παντάπυσιν ἐπιστῆναι.

Τῶν δὲ πραγμάτων ἐπὶ λεπτοτάτης ἐστῶτων ἐλπίδος, Βί-10
κτωρ ὁ τοῦ Ῥωμαίων ἡγούμενος ἱππικοῦ, τὸν κίνδυνον ἅμα τισὶν ἱππεῦσι διαφυγῶν, ἐπὶ Μακεδονίαν τε καὶ Θεσσαλίαν ἐλάσας
Gratianus κακέϊθεν ἐπὶ Μυσοῦς καὶ Παιόνας ἀναδραμών, αὐτόθι διατρέ-
et Valenti- βοντι τῷ Γρατιανῷ τὸ συμβὰν ἀπαγγέλλει καὶ τὴν τοῦ στρατοπέ-
nianus II. δου καὶ τοῦ βασιλέως ἀπώλειαν. ὁ δὲ οὐ σφόδρα μὲν λυπηρῶς 15
τὴν τοῦ θεοῦ τελευτὴν ἤνεγκεν (ἦν γὰρ τις ὑποψία πρὸς ἀλλή-
λους αὐτοῖς), ὁρῶν δὲ αὐτὸν οὐκ ἀρκοῦντα πρὸς τὴν διοίκησιν,
Θράκης μὲν ὑπὸ τῶν ἐφεστῶτων ταύτῃ βαρβάρων κατεχομένης καὶ τῶν περὶ Μυσίαν καὶ Παιονίαν τόπων ὑπὸ τῶν ταύτῃ βαρβάρων ἐνοχλουμένων, τῶν δὲ περὶ τὸν Ῥῆγον ἐθνῶν ἀκωλύτως ταῖς 20

Gratianus πόλεσιν ἐπόντων, αἰρεῖται τῆς βασιλείας κοινωνὸν Θεοδοσίον,
Valentinia- ἐκ μὲν τῆς ἐν Ἰβηρίᾳ Καλλαϊκίας, πόλεως δὲ Καύκας ὁρμώμε-
nus II et Theodosius νον, ὄντα δὲ οὐκ ἀπόλεμον οὐδὲ ἀρχῆς στρατιωτικῆς ἄπειρον.
a. 379

22 Καλλιγίας LP. δὲ add P.

rus esset. cum autem sententia deterior vicisset fortuna res in peius agente, copias universas imperator ad pugnam nullo producit ordine; quibus ubi barbari absque tergiversatione occurrissent ac proelio longe superiores essent, propemodum universos ad internecionem deleverunt. imperatore vero fuga cum paucis in vicum quandam elapso nullis cinctum moenibus, ab omni parte vico materie circumdato igneque immisso, quotquot eo confugerant, una cum incolis concremarunt, ita ut ne ad corpus quidem imperatoris omnino quisquam pervenire posset.

Rebus ad spem minutissimam redactis dux equitatus Romani Victor, e periculo cum nonnullis equitibus elapsus, cum in Macedoniam Thessaliamque contendisset atque inde ad Moesos et Pannonios excurrisset, Gratiano in iis locis commorantū rem, uti accidisset, nuntiat, itemque tam exercitus quam imperatoris interitum. ille non admodum maesto patri caedem animo tulit, quod inter eos suspicio quaedam intercederet, sed quia videbat se rebus administrandis non sufficere, Thracia quidem a barbaris, qui eam invaserant, occupata, Moesiae vero Pannoniaeque locis ab haerentibus ibidem barbaris vexatis, Rhenanis denique nationibus urbes citra cuiusquam impedimentum infestantibus, imperii consortem Theodosium deligit, oriundum ex oppido Hispanicae Callaeciae Cauca, hominem bellicosum et imperii militaris haud

ἐπιστήσας δὲ τοῖς κατὰ Θράκην αὐτὸν καὶ τὴν ἐφ' ἑαυτὴν πράγμασιν αὐτὸς ἐπὶ Γαλάτας τοὺς ἑσπερίους ἐχώρει, τὰ αὐτόθι διαθήσων, εἰ οἶός τε γένοιτο.

25. Θεοδοσίου δὲ τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν Θεσσαλονικήν
 5 διατρίβοντας, πολλοὶ πανταχόθεν κατὰ κοινὰς καὶ ἰδίας συρρέον-
 τες χρείας τῶν προσηκόντων τυγχάνοντες ἀπῆλλάττοντο. πλήθους
 δὲ πολλοῦ τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον Σκυθῶν, Γότθων λέγω καὶ Ται- 380
 φάλων καὶ ὅσα τούτοις ἦν ὁμοδίαται πρότερον ἔθνη, περαιωθέν-
 των καὶ ταῖς ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν οὐσαις πόλεσιν ἐνοχλεῖν
 10 ἀναγκαζομένων διὰ τὸ πλήθος Οὐννων τὰ παρ' αὐτῶν οἰκουμένα
 κατασχεῖν, ὃ μὲν βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐς πόλεμον πανστρατιᾷ
 παρεσκευάζετο· πάσης δὲ τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἐθνῶν
 ἕρδη κατειλημμένης, καὶ τῶν ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῶν πόλεων καὶ τῶν
 αὐτόθι φρουρίων οὐδὲ ἐπὶ βραχὺ θαρρούντων ἔξω τῶν τειχῶν
 15 προελθεῖν, μήτι γε καὶ ἐν τοῖς ὑπαιθροῖς εἰς χεῖρας ἔλθεῖν, Μο-
 δάρης ὧν μὲν ἐκ τοῦ βασιλείου τῶν Σκυθῶν γένους, οὐ πρὸ πολ-
 λοῦ δὲ πρὸς Ῥωμαίους αὐτομολήσας καὶ δι' ἣν ἐπεδείξατο πιστὴν
 στρατιωτικῆς προβεβλημένος ἀρχῆς, ἐπὶ τινος ἀναβιβάσας λόφου
 τοὺς στρατιώτας, ὁμαλοῦ μὲν καὶ γεώδους, ἐκτεινομένου δὲ εἰς
 20 μῆκος καὶ πεδία μέγιστα ὑποκείμενα ἔχοντος, ἔλαθε μὲν τοὺς
 βαρβάρους τοῦτο πεποιηκώς, ἐπεὶ δὲ διὰ τῶν κατασκόπων ἔγνω
 πάντας ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῷ λόφῳ πεδίοις τοὺς πολεμίους ἀπο-
 χρησαμένους τῇ κατὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀτειχίστους κώμας εὐ-

23 ἀτείχους P, ea forma qua εὔτειχος et εὐξίφος apud Apollonium grammaticum. S.

ignarum. hoc Thraciae rebus et Orienti praefecto ipse ad occidentales Gallos tendit, ut eorum locorum res, si posset, componeret.

25. Dum imperator hic Theodosius Thessalonicae commoratur, multi propter publicas et privatas necessitates illuc undique confluentes, impetratis ab eo quae par erat, discedebant. cum autem ingentes copiae transistriarum Scytharum, Gothorum inquam et Taifalorum et aliarum gentium, quae prius inter hos vivere solebant, flumen transiecissent, et oppidis Romanae ditionis propterea graves esse cogentur, quod Hunnorum multitudo terras ab ipsis habitatas occupasset, Theodosius imperator ad bellum gerendum universis se cum copiis parabat. tota vero ab iis nationibus quas diximus occupata Thracia, et oppidorum in illis locis castellorumque praesidiariis ne paulum quidem extra munitiones progredi audentibus, nedum ut apertis in locis manus consererent, Modares, e regio Scytharum genere oriundus, qui non multo ante transfugerat ad Romanos et propter fidelem Romanis navatam operam magisterium militum fuerat adeptus, cum milites in collem quendam duxisset, planum quidem illum et arvo similem, sed qui porrigeretur in longum et amplissimos campos sibi subiectos haberet, ibidem barbaris id ab eo factum ignorantibus, haerebat. cum autem per exploratores intellexisset universos in campis colli subiectis hostes, abusus annona quam in agris et

ρεθείση τροφή κείσθαι μεθύοντας, ἡσυχῇ παραγγέλλει τοὺς στρατιώτας ξίφη μόνα καὶ ἀσπίδας ἐπικομιζομένους, μελλόνος δὲ ἢ βαρύτερας ὑπεριδόντας ὀπλίσεως καὶ τοὺς συνασπισμοὺς τοὺς συνήθεις λέουσιν, ἐπελθεῖν τοῖς βαρβάροις ἤδη τῇ τροφῇ παρεμμένοις· οὐπερ γεγενημένου βραχὺ τι τῆς ἡμέρας ἐπιθέμενοι τοῖς 5 βαρβάροις οἱ στρατιῶται πάντας κατέσφαξαν, τοὺς μὲν οὐδὲ ἀσθασομένους, τοὺς δὲ ἅμα τῇ αἰσθήσει τρωθέντας, καὶ ἄλλους ἄλλοις θανάτου τρόποις ἀναιρεθέντας. ἐπεὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν οὐδὲν ὑπέλειφθη, τοὺς μὲν πεσόντας ἐσκύλευον, ἐπὶ δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας ὀρμήσαντες ἀμάξας μὲν εἶλον τετρακισχιλίας, 10 αἰχμαλώτους δὲ ὄσους ἦν εἰκὸς ἐπὶ τοσοῦτων ἀμαξῶν φέρεσθαι, δίχα τῶν βύδην ταύταις ἀκολουθούτων καὶ ἐξ ἀμοιβῆς, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι, τὰς ἀνυπαύσεις ἐπ' αὐτῶν ποιοιμένων. οὕτω τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης πορισθεῖσι τοῦ στρατοῦ χρησιμῆναι, τὰ μὲν τῆς Θράκης, εἰς ἕξχατον ἀπωλείας ἐλάσειν κινδυνεύσαντα, τῶς ἦν 15 ἐν ἡσυχίᾳ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν ἐν ταύτῃ βαρβάρων ἀπολομένων.

26. Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐφάν οὐ πρόρω γέγονε παντελοῦς ἀπωλείας ἐξ αἰτίας τοιαύδε. τῶν Οὐννων, ὃν τρόπον διεξῆλθον, τοῖς ὑπὲρ τὸν Ἰστρον κατοκμημένοις ἴθνεσιν ἐπελθόντων, οὐκ 20 ἐνεγκόντες οἱ Σκύθαι τὰς τούτων ἐφόδους Οὐάλεντος τηρικαῦτα βυσιλεύοντος ἐδεήθησαν κατὰ τὴν Θράκην δέξασθαι αὐτοῖς, συμμάχων τε καὶ ὑπηκόων πληρώσαντας χρεῖαν, ὑπηρετησομέ-

10 τετρακισχιλλους vulgo.

viciis non munitis reppererant, vino iacere obrutos, tacite militibus imperat ut gladios duntaxat et scuta ferentes, armis maioribus gravioribusve posthabitis consuetisque scutorum condensationibus omissis, barbaros iam luxu solutos invaderent. quod ubi factum esset, perexiguo diei tempore barbaros adorti milites universos interfecerunt, cum quosdam nihil sentientes, quosdam inter sentiendum vulnerassent, et aliis alios mortis generibus interemissent. cum nulli iam viri superessent, mortuos spoliant, et mulieres ac pueros aggressi quattuor plaustorum milia capiant cum tot mancipiis quot erat consentaneum tot vehi curribus, praeter eos qui pedites plaustra comitabantur ac per vices, ut fieri consuevit, in plaustis quiescendo se recreabant. ita cum iis quae fors fortuna obtulerat usus esset exercitus, res Thraciae, in extremo periculo exitii constitutae, tum quidem in tranquillo erant, barbaris in ea praeter omnem spem deletis.

26. Orientis autem res ex huiusmodi causa parum aberat quin prostris interirent. Hunnis eo modo quo diximus transiatrianas gentes aggressis, cum impressiones illorum Scythae sustinere non possent, Valentem id temporis rerum potentem obsecrarunt ut se per Thraciam reciperet, sociorum et subditorum facturos officium, et obsecuturos in rebus omnibus quas priu-

νους δὲ πᾶσιν οἷς ἂν ὁ βασιλεὺς ἐπιτάξειε. τούτοις ἑπαχθεὶς τοῖς
 λόγοις ὁ Οὐάλης δέχεται μὲν αὐτούς, οἰηθεὶς δὲ τῆς αὐτῶν πί-
 στευως ἐχέγγυον ἀσφάλειαν ἔχειν εἰ τοὺς αὐτῶν παῖδας εἰς ἤβην a. 378
 οὐπω προελθόντας ἐν ἑτέρᾳ που διατιῦσθαι παρασκευάσει χώρα,
 5 πλῆθος πολὺ τι παιδαριῶν εἰς τὴν ἐψῶν ἐκπέμψας Ἰούλιον ἐπέ-
 στισε τῇ τούτων ἀνατροφῇ τε καὶ φυλακῇ, τὴν ἀγγλίνου τοῦ
 ἀνδρὸς πρὸς ἑκάτερον ἀρκεῖν ἠγησάμενος. ὁ δὲ ταῖς πόλεσιν
 αὐτοὺς ἐγκατένειμεν, ὥστε μὴ βύρβαρον νεολαίαν, εἰς πλῆθος
 συνειλεγμένην τοσοῦτον, εὐρυχωρίαν ἔχειν τοῦ νεωτερίζειν τι καὶ
 10 ἔξω τῶν οἰκειῶν συμφρονῆσαι. τούτοις ἐνδιατωμένοις ταῖς πό-
 λεσι καὶ ἤδη ταῖς ἡλικίαις ἀκμάζουσι τὰ κατὰ τὴν Θρᾷκην συμ-
 βάντα τοῖς αὐτῶν ὁμοφύλοις ἠγγέλθη· δυσχερῆναντες δὲ πρὸς
 τὴν ἀκοὴν ἀλλήλοις τε ὠμίλουν ὅσοι κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν ἔτυχον
 ὄντες, καὶ τοῖς ἑτέρας πόλεις οἰκοῦσι λαθραίως ἐδήλου, τῇ κατὰ
 15 τῶν πόλεων ἐπιθέσει τιμωρῆσαι τοῖς σφῶν πατράσι καὶ ὁμοφύλοις
 διανοοῦμενοι. ταύτης αἰσθόμενος ὁ Ἰούλιος τῆς τῶν βαρβάρων
 ὁρμῆς, καὶ ἀπορῶν μὲν ὅ τι πράξειε, δεδιὼς δὲ τὴν τῶν βαρβάρων
 ἐφ' ὅπερ ἂν ὁρμήσῃσι πρόχειρον ἐπιχείρησιν, τῷ μὲν βασι-
 λεῖ Θεοδοσίῳ δῆλον καταστήσαι τὸ μελετώμενον οὐκ ἔγνω, καὶ ἐν
 20 τοῖς περὶ Μακεδονίαν ἐνδιατρίβοντι τόποις, καὶ προσέτι γε ὡς
 μὴ παρ' αὐτοῦ παρὰ Οὐάλεντος δὲ ταύτην ἐπιτραπείας τὴν φρον-
 τίδα, καὶ οὐπω σχεδὸν τῷ τότε βασιλεύοντι γνωριζόμενος· τῇ δὲ
 κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν γερούσια γράμματα ἐν παραβύστῃ,

5 Libanio Ἰούλλος.

9 συνειλεγμένων libri: corr S.

εὐρυ-

χωρίας libri: corr idem.

ceptis imperasset. his verbis persuasus Valens suscipit ille quidem eos, sed
 ratus ipsorum se fidei nomine cautionem habiturum idoneam, si liberos eo-
 rum necdum puberes in alia regione curaret educari, magnam puerulorum
 multitudinem in Orientem mittit, eorumque praeficit educationi et custodiae
 Julium, quod eius viri sagacitatem et industriam utrique sufficienter officio
 putaret. Julius eos in oppida distribuit, ne barbara iuventutis, tanto collecta
 numero, amplum haberet molliendi res novas spatium et a suis remota con-
 spiraret. his intra civitates degentibus et aetatis iam maturitatem assecutis
 eae res nuntiabantur, quae res in Thracia popularibus suis accidissent. qua
 fama permoleste cognita, quotquot in eodem erant oppido, inter se congre-
 diuntur, et alias urbes inhabitantibus clanculum significant cogitare se, Ro-
 manas urbes adoriendo parentes ac populares suos ulcisci. Julius hoc insti-
 tuto barbarorum animadverso inops consilii quid potissimum ageret, simul-
 que barbarorum conatus expeditos veritus, quocumque se convertissent,
 Theodosio quidem imperatori, quid ageretur, minime statuit aperiendum,
 partem quod is in Macedonia locis haereret, partem quod a Valente fuisset
 haec ei commissa procuratio, non a Theodosio tunc rerum domino, cui prope
 necdum innotuerat: scriptis autem secreto ad senatum Cyprianum literis et

καὶ παρὰ ταύτης ἐπιτραπέις ὃ τι ἂν λυσιτελεῖν ἠγγήσαιο πρᾶξαι, τοιούτῳ τινι τρόπῳ τὸν ἐπηρεημένον ταῖς πόλεσιν ἀποσείεται κίνδυνον. καλέσας ὡς ἑαυτὸν ἅπαντας ὅσοι ταγματῶν ἔτυχον στρατιωτικῶν προεστῶτες, καὶ ὄρκους καταλαβόν, ἦν εἶχε γνώμην αὐτοῖς ἐκοινώσατο. οἱ δὲ ἄπερ ἔδει πράττειν ἀκηκόετες, λόγους 5 ἐνίσπειραν τοῖς ἐν ἐκάστη πόλει βαρβάροις, ὡς ὁ βυσιλεὺς ἄδραῖς σφόδρα δωρεαῖς αὐτοὺς ἀμέλυσσθαι βούλοιο καὶ διαδοῦναι πᾶσιν οὐ χρήματα μόνον ἀλλὰ καὶ γῆν, ὡς ἂν εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ Ῥωμαίων εὐνοίαν ἐπιδοῖεν. ἐπὶ τούτοις τε ἐκέλευον εἰς τὰς μητροπόλεις ἀγείρισθαι, ῥητῆς αὐτοῖς εἰς τοῦτο δοθείσης ἡμέρας. 10 ταύταις ἐπαρθέντες οἱ βάρβαροι ταῖς ἑλίσιον ἐχάλασαν μὲν τι τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς κατὰ τῶν πόλεων ἀπωλείας, ἀναμείναντες δὲ τὴν κυρίαν, οὐδὲρ ἦν τεταγμένον ἐκάστοις ἵνα, συνέρροον. εἰδότες δὲ καὶ οἱ στρατιῶται τὸ σύνθημα, καταλαβόντες τὰ ταῖς ἀγοραῖς ἐπικείμενα τέγη τοὺς βαρβάρους εἰσιόντας λίθοις καὶ βέλεσι κατή- 15 κόντισαν, ἕως ἅπαντας πανωλεθρῶ διαφθείραντες τὰς ἐν τῇ ἑώρα πόλεσι τῶν ἐπικειμένων ἠλευθέρωσαν φόβων.

27. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑώρα καὶ Θυράκην συμπεσόντα ἐλαττώματα τῇ τῶν στρατηγῶν ἀγχινοῖα ταύτην ἔσχε τὴν τελευταίην. ὁ δὲ βυσιλεὺς Θεοδοσίος ἐνδιαιωόμενος ἔτι τῇ Θεσσαλονικῇ τοῖς 20 μὲν ἐντυγχάνουσιν ἐδόκει πως εὐπρόσιτος εἶναι, τρυφήν δὲ καὶ ἐκμύλειαν τῆς βασιλείας προοίμια ποιησάμενος τὰς μὲν προεστῶσας ἀρχὰς συνετάραξε, τοὺς δὲ τῶν στρατιωτικῶν ἡγουμένους

4 ὄρκους libri: corr S.

8 ὁ LP.

ab eo accepta potestate agendi quicquid expediturum rei publicae putaret, tali quodam modo periculum uribus imminens avertit. arcessitis ad se omnibus ordinum militarium praefectis et sacramentis exactis, consilium quod instituisset cum eis communicat. illi, perceptis iis quae essent peragenda, rumores inter cuiuslibet urbis barbaros didunt, imperatorem largis admodum muneribus eos afficere velle, nec pecuniam duntaxat verum etiam agros distributurum in omnes, ut eos ad suam et populi Romani amicitiam pelliceret. ideoque iubebant ut certo ad hoc eis die statuto intra metropoles convenirent. per has elati spes barbari nonnihil de iracundia deque struendo uribus exitio remittunt, et exspectato die praestituto, quo singuli venire iussi fuerant, confluunt. cum autem milites quoque datam sibi tesseram non ignorarent, occupatis tectis quae versus forum quodlibet spectabant, ingressos barbaros lapidibus et talis tantisper petunt, donec universis ad internecionem deletis urbes orientales imminenti formidine liberassent.

27. Et damna quidem, quae per Orientem et Thraciam acciderant, exitum huiusmodi, sagacitate ducum, habuerunt. imperator autem Theodosius, adhuc Thessalonicae degens, aduentibus ille quidem facilis accessus videbatur, sed a voluptate negligentiaque exorsus imperium officia praepositorum rei publicae magistratuum conturbavit, et rerum militarium duces au-

πλείονας ἢ πρότερον εἰργάσατο· ἐνὸς γὰρ ὄντος ἰππάρχου καὶ ἐπὶ τῶν πεζῶν ἐνὸς τεταγμένου, πλείοσιν ἢ πέντε ταύτας διένειμε τὸς ἀρχάς, τούτῳ τε καὶ τὸ δημόσιον σιτηθεῖσιν ἐβάρυνε πλείοσιν (οὐκ ἐτί γὰρ δύο στρατηγῶς μόνοις ἀλλὰ πέντε καὶ πλείοσιν, ὅσα 5 ἔκμιστος τῶν δύο πρότερον εἶχεν, ἐχορηγοῦντο) καὶ τοὺς στρατιώτας τοσοῦτων ἀρχόντων ἐκδέδωκε πλεονεξία· τούτων γὰρ ἔκμιστος οὐκ αὐτὸ μέρος, ἀλλὰ ὀλόκληρον, ὡς ἂν εἰ δύο μόνων ὕντων, ἐκ τῆς περὶ τὰ στρατιωτικὰ σιτηρέσια καπηλείας ἀθροίζειν ἐβούλετο κέρδος. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰλάρχας καὶ λο-
10 χαγούς καὶ ταξιάρχους εἰς πλήθος ἤγαγε τοσοῦτον ὥστε διπλοσίους ἢ πρότερον εἶχε λελεῖφθαι, τοὺς δὲ στρατιώτας τῶν ἐκ τοῦ δημοσίου δεδομένων αὐτοῖς ἔχειν οὐδέν.

28. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τοῦτο κατέστησεν ἢ τοῦ βασιλείου ἐκμέλεια καὶ ἡ ἄλογος τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, τοσοῦτην δὲ 15 ἐπεισήγαγε τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ δαπάνην ὥστε διὰ πλήθος τῶν ἔδεσμάτων καὶ τῆς περὶ ταῦτα πολυτελείας τάγματι πολυάνθρωπα καταστῆναι μαγεῖρων τε καὶ οἰνοχόων καὶ τῶν ἄλλων, οὓς εἴ τις ἐξυριθμίσασθαι βουληθεῖη, συγγραφῆς αὐτῷ πολυστίχου δεήσει. περὶ γὰρ τοῦ πλήθους τῶν περὶ τὴν βασιλικὴν θεραπείαν εὐνοού-
20 χων, καὶ ὡς οἱ πλείστοι τούτων, ὅσοι μάλιστα τῶν ἄλλων ὦρα διέφερον, ἀρχοντάς τε οὓς ἠβούλοντο παρῆγον εἰς μέσον καὶ τῆς βασιλείας ἀπάσης τὴν ἐπικράτειαν ἔσχον, τὴν τοῦ βασιλεῖοντος

1 εἰργάσατο S: libri ἐργασάμενος. ἰππάρχου Leunclavius: libri ὑπάρχου. 4 ὅσα L margo: ὅσοις P. 7 οὐ κατὰ μέρος? 21 τε οὖν R: τέως LP.

mero plures quam antea fuissent, instituit. quippe cum unus esset equitum magister et unus itidem peditum praefectus, pluribus quam quinque magistratus hosce distribuit, et hoc ipso fiscum pluribus annonis gravavit: non enim amplius duobus tantummodo ducibus, sed quinque vel pluribus etiam, quaecunque duum illorum quilibet ante habuisset, praebebantur. simul tot magistratum avaritiae milites exposuit: nam quilibet eorum non partem sed solidum, ac si duo tantum essent, cauponariam quandam ex militaribus annonis factitando colligere lucrum volebat. nec his contentus etiam praefectos alarum turmarumque duces et tribunos tantopere adauxit, uti duplo plures quam prius essent post se reliquerit, et milites interim nihil eorum quae ipsis ex fisco praebebantur acciperent.

28. Sed huc quidem imperatoris negligentia et enormi avaritia res rediit. tanti vero sumptus in mensam imperatoris erogandi primus auctor extitit, ut propter ciborum multitudinem et in his apparandis lautitiam populosae coquorum et pocillatorum et aliorum cohortes instituerentur; quas si quis enumerare voluerit, prolixae scriptiois indigebit. nam de multitudine inservientium principi spadonum, quodque complures horum, praesertim qui ceteris forma praestabant, tam praesides in medium producerent eos quos ipsi velient, quam quod totum imperium in sua potestate haberent, et quo-

εις περὶ βούλοντο μεταφέροντες γνώμην, τί δεῖ λλιγντα μηκύνειν ἐπὶ πλεόν τὸν λόγον, δέον τὰ τῆς ἕξ ἐκείνου τῶν πραγμάτων ἀπωλείας αἴτια διελθεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἔτυχε, καὶ περὶ τοὺς ἀναξίους, τὰ δημόσια δαπανῶν πλειόνων εἰκότως ἔδειτο χρημάτων, καὶ τὰς τῶν ἐπαρχιῶν ἡγεμονίας ὠνίους προυτίθει τοῖς προσιούσι, 5 δόξῃ μὲν ἢ βίῳ σπουδαίῳ παντάπασιν οὐ προσέχων, ἐπιτήθειον δὲ κρίνων τὸν [ἀγρόν ἢ] ἀργύριον προσάγοντα πλείον. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀργυραμοιβῶδες καὶ ὀβολοστάτας καὶ ἄλλους ἐπ' ἀγορᾶς τὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων αἰσχροτάτα μειτώντας ἐπιφερομένους τὰ τῶν ἀρχῶν σύμβολα καὶ τοῖς πλείονα ἔχουσι χρήματα τὰς ἐπαρχίας 10 παραδιδόντας. (29) οὔσης οὖν ἤδη τοιαύτης τῆς ἀμφὶ τὴν πολιτείαν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐναλλαγῆς, τὸ μὲν στρατιωτικὸν ἐν ὀλίγῳ μεμειώθη χρόνῳ καὶ εἰς τὸ μηδὲν περιόστατο, τὰς δὲ πόλεις ἐπιλελοιπὲι τὰ χρήματα, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἐπιτεθέντων ἐσφορῶν, ἑπερβαίνοντων τὸ μέτρον, τὰ δὲ εἰς τὴν τῶν ἀρχόντων ἐκενοῦτο 15 πλεονεξίαν· τοὺς γὰρ μὴ θεραπεύοντας τὴν αὐτῶν ἀπληστίαν τοῖς ἐκ συκοφαντίας πράγμασι περιέβαλλον, μόνον οὐχὶ βοῶντες ὡς ὅσα ὑπερ τῆς ἀρχῆς δεδώκασι ἀνάγκη πᾶσα συναγαγεῖν. ἐκ τού-

7 ἀγρόν ἢ enatum ex ἀργύριον.

13 ἀπολελοιπὲι vulgo.

14 ante τὰ μὲν desideratur aut relativum ὄν, aut copulativa καὶ, aut aliud huiusmodi. Sylb. nihil hic mutat Goslofredus meus, vir in media Graecia plura edoctus, quam quidem Sylburgius. vid. eum in Comm. ad l. 6. Theod. Cod. ad leg. Iul. repetund. Ritter. loco commentis post χρήματα aliam distinctionem posui, qua coniectura Sylburgiana magis fit superflua. R. φόρων S, ne discreparet genus participii. at discrepat etiam p. 89 16: τῶν μεινάντων πενητηκοντόρων, et l. 5 c. 26: τῶν πόλεων ἀπεγνωκότων. cf. Phot. Biblioth. p. 1 b 27, 222 b 38, 231 a 8, 258 b 20, 277 b 3, 450 b 13. Thiersch. de lingua Zacoum p. 536.

cunque lubitum esset, animum principis flecterent, de his, inquam, quid opus est orationem instituere prolixiorē? quando rerum interitus, exinde secuti, causae nobis indicandae veniunt. cum enim temere atque etiam in indignos fisci bona profunderet, ideoque non abs re pluribus pecuniis egeret, provinciarum praefecturas quibusvis accedentibus venales exponerebat, nulla prorsus existimationis aut honestae vitae ratione habita, sed cum iudicans idoneum qui auri vel argenti maiorem summam afferret. adeoque videre erat argentarios et nummularios et alios, professiones in foro foedissimas obeuntes, magistratum insignia ferre, maioremque pecuniae vim habentibus provincias tradere. (29) cum talis in re publica iam coepisset, vergens in deterius, mutatio, militares quidem copiae perexiguam intra tempus deminuebantur et in nihilum adeo redigebantur, urbes vero pecunia destituebant, quae partim per imposita tributa modum excedentia, partim per avaritiam magistratum exhauriebatur. hi enim eos qui animos ipsorum inexplebiles sibi non conciliabant, omni cultu calumniis opprimebant, tantum non clamantes omnia sibi, quae pro magistratu numerassent, necessario colli-

του τοιγαροῦν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦντες πενία τε καὶ ἀρχόντων κακίᾳ
 τρυχόμενοι δυστυχή καὶ οἴκτιστον ἔτριβον βίον, ἰκετεύοντες τὸν
 Θεὸν καὶ δέόμενοι τῶν τοσοῦτων αὐτοῖς ἀπυλλαγῆν εὐρυσθαι συμ-
 φορῶν· ἔτι γὰρ ἦν αὐτοῖς ἄδεια τοῦ φοιτῆν εἰς τὰ ἱερὰ καὶ τὰ
 5 θεία κατὰ τοὺς πατέρας θεσμοὺς ἐκμειλίττεσθαι.

30. Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος παρὰ πολὺ ἑλαττωθὲν τὸ
 στρατιωτικὸν θεασόμενος, ἐφῆκε τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον βυρβύρων
 τοῖς βουλομένοις ὡς αὐτὸν ἵναί, τοὺς αὐτομόλους ἐντάττειν τοῖς
 στρατιωτικοῖς τάγμασιν ὑπισχνόμενος. οἱ δὲ τὸ σύνδημα τοῦτο
 10 δεξάμενοι ἤσάν τε ὡς αὐτὸν καὶ ἀνιμῆγνοντο τοῖς στρατιώταις,
 γνώμην ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, εἰ πλείους γένοιτο, ῥᾶον ἐπιθέσθαι
 τοῖς πρύγμασι καὶ κρατήσῃν ἑπάντων. ἰδὼν δὲ τὸ πλήθος τῶν
 αὐτομόλων ὁ βασιλεὺς ἤδη τὸ τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν ὑπεραιῶρον,
 ἐν νῦν τε βυλούμενος ὡς καθέξει τις αὐτοὺς ἕτερόν τι παρὰ τὰ συν-
 15 τεθειμένα φρονήσαντας, ἄμεινον ᾤήθη μέρος τι τούτων τοῖς στρα-
 τευομένοις κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἀναμιξῆαι, μέρος δὲ τῶν τὰ ἐκεῖσε
 τάγματι πληροῦντων ὡς ἑαυτὸν ἀγαγεῖν. οὗ δὴ γενομένου, καὶ
 τῶν μὲν ἐπ' ἐκεῖνα τῶν δὲ ἐπὶ τὰδε κατὰ τὸ βασιλικῶς σύνδημα
 προϋόντων, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι τὴν πάροδον ἡσυχῆ ποιούμενοι διὰ
 20 τῶν πόλεων τὰ ἐν χρεῖα τιμῆς δικαίως ἠνοῦντο, οἱ βάρβαροι δὲ
 σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τῇ παρόδῳ χρώμενοι τὰ ἐπ' ἀγροῦς ὡς ἐβού-
 λοντο διετίθεσαν. ἐπεὶ δὲ συνέδραμον εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν, ἣ

14 βαλλόμενος vulgo.

22 Φιλαδέλφειαν et mox Φιλαδέλφια P.

genda esse. hinc igitur oppidorum incolae, qui tam paupertate quam magi-
 stratum improbitate affigerentur, infelicem maximeque miserabilem vitam
 agebant, deumque suppliciter orabant ut talibus tantisque calamitatibus libe-
 rarentur. etenim adhuc facultatem habebant adeundi fana patriisque ritibus
 numina placandi.

30. Cum autem Theodosius imperator admodum deminutus exercitus
 animadvertisset, transistriani barbaris ad se veniendi, quicumque vellent,
 potestatem fecit, pollicitus se transfugas milicum numeris adscripturum. eam
 illi pactionem accipientes adito Theodosio inter milites referbantur, cum
 quidem opinarentur, si numerus ipsorum excresceret, facile se rem publicam
 aggressuros et omnia suam in potestatem redacturos, conspicatus vero mul-
 titudinem transfugarum imperator, quae iam suorum militum numerum exce-
 deret, simulque revocans ad animum quo pacto quis eos cohibiturus esset,
 si praeter pacta convocata moliti quid fuissent, praestare ratus est ut partem
 horum aliquam in Aegypto militantibus admisceret, ac vicissim partem plenam
 Aegypti legionibus detractam ad se traduceret. quod cum factum esset, his
 quidem illuc istis autem huc iter facientibus, uti princeps imperaverat, Ae-
 gyptii sane per oppida sine tumultu transeuntes iusto res necessarias pretio
 sibi comparabant, barbari autem nullum habentes in transitu sui modum,
 cum iis quae venibant in foro, pro animi libidine agebant. posteaquam utri-

μία τῆς Αἰθίας ἐστίν, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι πολλῶ τῶν βαρβάρων ὄντες ἐλάττους εἶχοντο τῆς στρατηγικῆς εὐταξίας, αἱ δὲ βάρβαροι πλήθει τούτους ὑπεραίροντες ἔχειν τι πλέον ἤξλουον. καὶ ἐπειδὴ τῶν ἐπ' ἀγορῆς τις ὦν ἀπέδοτο δοθῆναι τιμὴν ἤτησεν, ὁ δὲ βάρβαρος τὸ ξίφος ἐπήγαγεν, εἴτα ἀναβοήσαντος ἐπλήττετο καὶ ἄλλος 5 βοηθῆσαι βουλόμενος, ἐλεήσωτες οἱ Αἰγύπτιοι τὸ γινόμενον ἐπιεικῶς τοῖς βαρβάροις ἀπέχεσθαι παρήνουν τῶν τοιοῦτων ἀτοπημάτων· μὴ γὰρ εἶναι τοῦτο ἔργον ἀνθρώπων κατὰ Ῥωμαίων νόμους ζῆν ἐθελόντων. οἱ δὲ κατ' ἐκείνων ἐχρῶντο τοῖς ξίφεσιν, ἕως ἐνδόντες οἱ Αἰγύπτιοι τῷ θνητῷ συνέπεσόν τε αὐτοῖς καὶ πλείους 10 ἢ διακοσούς ἀνείλον, τοὺς μὲν πλήξαντες, τοὺς δὲ εἰς τοὺς ὑπόνομους φνεῖν ἀναγκάσαντες κάκεισε τὸν βίον ἀπολιπεῖν. ἐν μὲν οὖν τῇ Φιλαδελφείᾳ ταῦτα πράξαντες ἐπὶ τοῖς βαρβάροις Αἰγύπτιοι, καὶ πείσαντες σωφρονεῖν ὡς τῶν ἀντιστησομένων αὐτοῖς οὐκ ἐπιλειψόντων, αὐτοὶ μὲν εἶχοντο τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας, 15 οἱ δὲ βάρβαροι ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον, οὗ τεταγμένον ἦν αὐτοῖς, προήεσαν. ἠγεῖτο δὲ αὐτῶν Ὀρμισθῆς ὁ Πέρσης· ἦν δὲ Ὀρμισθοῦ παῖς τοῦ κοινωρήσαντος εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον Ἰουλιανῷ τῷ αὐτοκράτορι.

31. Τῶν δὲ Αἰγυπτίων εἰς Μακεδονίαν ἀφικομένων καὶ 20 τοῖς αὐτόθι τάγμασι συναφθέντων, τάξεις μὲν ἦν τοῖς στρατεύμασιν οὐδεμία, οὐδὲ Ῥωμαίου διάκρισις ἢ βαρβάρου, πάντες δὲ

2 fortasse rectius στρατιωτικῆς εὐταξίας. vel στρατηγικῆς erit a ducibus praescripta, ut Leunclavius accipit. S. 21 συναφέντων L.

que Philadelp̄hae convenissent, quod oppidum est Lydiae, longo numero barbaris inferiores Aegyptii praescriptum sibi a ducibus ordinem observabant: barbari vero, qui hos multitudine superarent, amplius aliquid sibi iuris usurpabant. cumque forte quidam ex iis qui erant in foro venditarum ab se rerum pretium posceret, barbarus autem gladio feriret, atque hinc illo exclamante vulneraretur et alter, priori laturus opem, miserti eius quod accideret Aegyptii modeste barbaros hortabantur, ab iniquis huiusmodi facinoribus abstinerent: non enim hoc decere viros qui secundum leges Romanas vivere decrevissent. tum illi gladios suos adversus hos stringere, donec et Aegyptii laxato iracundiae freno cum eis congredierentur et plures quam ducentos interimerent, aliis caesis, aliis in cloacas fugere ac vitam in eis relinquere coactis. cum haec Aegyptii Philadelp̄hae patrassent in barbaros, et modestiores ut essent, non defuturis scilicet qui eis resisterent, persuasisent, ipsi quidem ulterius iter suum prosequerentur, barbari vero versus Aegyptum, quo ire iussi fuerant, progrediebantur. et habebant hi ducem Hormisdam, natione Persam, Hormisdæ illius filium, qui cum Iuliano imperatore bello contra Persas interfuit.

31. Adventantibus in Macedoniam Aegyptiis, et iam legionibus eorum locorum adscriptis, nullus erat in castris ordo, nullum Romani vel barbari

ἀνυμιῖ ἀνεστρέφοντο, μηδὲ ἀπογραφῆς ἔτι τῶν ἐν τοῖς στρατιω-
 τικοῖς ἀριθμοῖς ἀναγερομένων φυλαττομένης. ἔφεῖτο δὲ τοῖς
 αὐτομόλοις, ἤδη τοῖς τάγμασιν ἐγγραφεῖσιν, εἰς τὴν οἰκίαν
 ἐπανίεναι καὶ ἑτέρονς ἐκπέμπειν ἀνδ^ρ ἑαυτῶν, καὶ ὀπηγίκα ἄν
 5 αὐτοῖς δοκοίη, πάλιν ὑπὸ Ῥωμαίους στρατεύεσθαι. τοιαύτην
 ὄρωντες οἱ βάρβαροι κρατοῦσαν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς τάγμασι
 ταραχὴν (οἳ τε γὰρ αὐτόμολοι πάντα ἐσήμαινον αὐτοῖς καὶ ἡ τῆς
 ἐπιμιξίας ἐρυχωρία) καιρὸν ἔχειν ἀήθησαν ἐπιθέσθαι τοῖς πρά-
 γμασιν ἐν ἀμελείᾳ τοσαύτῃ κειμένοις. καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὸν
 10 ποταμὸν διαβάντες καὶ μέχρι Μακεδονίας ἐλθόντες (ἐκώλυε γὰρ
 οὐδὲ εἰς, ἐνδιδόντων αὐτοῖς μάλιστα τῶν αὐτομόλων ἀκώλυτον,
 ἐφ' ἧπερ ἐβούλοντο, τὴν διάβασιν) ἐπειδὴ καὶ τὸν βασιλέα μετὰ
 παντὸς αὐτοῖς ἀπαντήσαντα τοῦ στρατεύματος ἦσθοντο, νυκτὸς
 οὔσης ἤδη βαθείας πῦρ ἀνακαιόμενον πολὺ θεασάμενοι, τεκμαι-
 15 ρόμενοι τε ὡς περὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἶη τὸ φαινό-
 μενον πῦρ, ἡμᾶ δὲ καὶ παρὰ τῶν προσιόντων αὐτοῖς αὐτομόλων
 οὕτως ἔχειν τοῦτο μαθόντες, δρόμιον ἀφήκαν ἐπὶ τὴν τοῦ βασι-
 λέως σκητὴν, ὑπὸ τοῦ πυρὸς ὀδηγούμενοι. συναραμένων δὲ καὶ
 τῶν αὐτομόλων αὐτοῖς, μόνοι Ῥωμαῖοι, καὶ τῶν αὐτομόλων ὄσοι
 20 παρῆσαν, ἀντίστησαν. ὀλίγοι δὲ πρὸς πολλῶ πλέονας οὐκ ἄρκε-
 σαντες ἔδωκαν μὲν τῷ βασιλεῖ φυγῆς ἐρυχωρίαν, αὐτοὶ δὲ ἕπαν-
 τες ἔπεσον ἀνδρείως μαχόμενοι καὶ τῶν βουβάρων πλῆθος ἄπειρον

7 pro articulo ἡ non male fortasse reposuerimus verbum ἦν. S.
 13 congruentius ἀπαντήσοντα. S.

discrimen, sed inter se cuncti promiscue versabantur, cum ne descriptionis
 quidem eorum qui militum in numeros referebantur ulla ratio haberetur. quin
 etiam licitum transfugis erat ut adscripti iam legionibus in patriam reverten-
 rentur, aliosque suo loco mitterent, atque ubi videretur ipsis, iterum sub
 Romanis militarent. eiusmodi confusionem cum in ordinibus militaribus
 regnare viderent barbari, quibus omnia transfugae renuntiabant, accedente
 mutuae consuetudinis licentia, idoneum se tempus ad invadendas res tam
 negligenter administratas nactos existimabant. ideoque flumine nullo labore
 transmissio ad Macedoniam usque progressi (nullus enim prohibebat, ac
 transfugae praesertim liberum eis concedebant, quocumque pergere vellent,
 transitum) ubi principem quoque cum copiis universis occurrere sibi sentie-
 bant, nocte iam profunda magnum ignem accensum conspicati, coniecturam-
 que facientes ignem illum, qui luceret, propter imperatorem et imperatoris
 esse stipatores, cognito denique de transfugis ad eos accedentibus ita se rem
 habere, cursu principis ad tentorium, ignem quasi duce[m] viae secuti, con-
 tenderunt. simul autem et transfugis ad eorum se partes adiungentibus, soli
 Romani cum iis transfugis qui adhuc eis aderant resistebant, cumque pauci
 contra multo plures non sufficerent, imperatori quidem aufugiendi satis am-
 plium concessere spatium, ipsi vero fortiter dimicantes, infinita barbarorum

ἀνελόντες. εἰ μὲν οὖν ἐπιξῆλθον οἱ βάρβαροι τῷ προτερήματι καὶ τοὺς ἅμα τῷ βασιλεῖ φεύγοντας ἐδίωξαν, πάντως αὐτοβοεῖ πάντων ἂν ἐκράτησαν. ἐπεὶ δὲ ἀρκεσθέντες τῇ νίκῃ Μακεδονίας καὶ Θεσσαλλίας ἐγένοντο κύριοι φυλάττοντος οὐδενός, αὐτοὶ μὲν ἀφῆκαν τὰς πόλεις, ἄχαρι πράξαντες εἰς αὐτὰς οὐδὲ ἓν, ἑλλίδι 5 τοῦ φόρον τινὰ ἕξ αὐτῶν κομμεῖσθαι· (32) μαθὼν δὲ ὁ βυσιλεὺς ὡς ἐπὶ τούτοις τὴν ἀναχώρησιν ποιησάμενοι τὰ οἰκεῖα κατέλαβον, φυλακαῖς μὲν τὰ φρούρια καὶ τὰς τειχῆρεις ἠσφαλλετο πόλεις, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἤλαυνε, γράμματα πρὸς Γρατιανὸν στελλας τὸν βασιλέα, δι' ὧν τὰ συμβεβηκότα ἐδήλου, 10 καὶ ὡς δέοι τοῖς πράγμασιν εἰς ἔσχατον ἤκουσι κακοῦ μετὰ πάσης ἀμύνειν ταχτητός. καὶ τοὺς γραμματεφόρους ἐπὶ τούτοις ἐξέπεμπεν, αὐτὸς δέ, ὡς οὐδενὸς λυπηροῦ ταῖς ἐν Μακεδονίᾳ πόλεσι καὶ Θεσσαλίᾳ συμβεβηκότος, ἐφίστη τοὺς τῶν δημοσίων πράκτορας φόρων εἰσπράξοντας τὸ τελούμενον εἰς πᾶσαν ἀκριβειαν. καὶ 15 ἦν ἰδεῖν, ὃ διὰ τὴν τῶν βαρβάρων φιλανθρωπίαν περιλελειμμένον ἦν, ἐκφορούμενον· οὐ γὰρ χρήματα μόνον ἀλλὰ καὶ γυναικεῖος κόσμος καὶ ἐσθῆς πᾶσα, μέχρι καὶ αὐτῆς ὡς εἰπεῖν τῆς τὴν αἰδῶ σκεπούσης, ὑπὲρ τῶν τεταγμένων ἐδίδοτο φόρων. καὶ ἦν πᾶσα πόλις καὶ πᾶς ἀγρὸς οἰμωγῆς καὶ θρήνων ἀνάμειστος, τοὺς βαρ- 20 βάρους ἀπάντων ἀνακαλούντων καὶ τὴν ἕξ ἐκείνων ἐπισπωμένων βοήθειαν.

33. Καὶ τὰ μὲν Θεσσαλῶν καὶ Μακεδόνων ἐν τούτοις ἦν, ὃ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος λαμπρὸς καὶ ὡσπερ ἐπὶ νίκῃ σεμνῇ θρίαμ-

multitudine trucidata, ceciderunt universi. enimvero si usi victoria barbari et aufugientes cum imperatore mox fuissent insecuti, primo statim clamore cunctos omnino in potestatem redegissent. sed quoniam victoria contenti Macedoniae Thessaliaeque, nemine praesidils has defendente, domini facti fuerant, liberae reliquere civitates, nec in eas, spe tributum aliquod ab eis accipiendi, durius quicquam statuerunt. (32) imperator autem, cum intellexisset has ob causas eos discessione facta patriam repetiisse, praesidiis castella cum oppidis, quotquot moenibus erant cincta, munit; ipse Cpolim abit, missis ad Gratianum imperatorem litteris, quibus significabat ea quae accidissent, quodque rebus ad extremum discrimen adductis quam celerrime si currendum esset. cum hoc nomine tabellarios ablegasset, ipse, quasi nihil triste Macedonicis ac Thessalicis oppidis accidisset, publicorum tributorum exactores instituit, qui omnino rigide pensiones tributarias exigerent, erat videre totum hoc, quod humanitate barbarorum relictum fuerat, in censum erogari. non enim pecunia duntaxat, verum et mundus muliebris et omnis vestitus, usque ad illam fere vestem qua pudenda teguntur, indictorum nomine tributorum conferebatur; et omne oppidum, omnis villa ploratu ac lamentis erat plena, barbaros inlamanibus universis et eorum opem poscentibus.

33. Atque in hoc statu Thessalorum Macedonumque res erant, imperator autem Theodosius splendide, quasi que triumphum ob gloriosam victo-

βον ἐκτελῶν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσφεί, τῶν μὲν κοινῶν ἀτυχημάτων οὐδένα ποιούμενος λόγον, συνεκτείνων δὲ τῷ τῆς πόλεως μεγέθει τὴν τῆς τρυφῆς ἀμετρίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς Γρατιανὸς οὐ μετρίως ἐπὶ τοῖς ἀγγελθεῖσι συνταραχθεὶς στρατιᾶν. 5 ἄρκοῦσαν ἐξέπεμψε, Βαύδωνι τῷ στρατηγῷ ταύτην παραδούς, ᾧ καὶ Ἀρβογάστην συνέπεμψεν· ἀμφω δὲ ἦσαν Φράγχοι τὸ γένος, εὐνοί τε σφόδρα Ῥωμαίοις καὶ χρημάτων ὡς μάλιστα ἀδωρότατοι καὶ περὶ τὰ πολέμια φρονήσει καὶ ἀλλῇ διαφέροντες. τούτων ἅμα τῇ στρατιᾷ τοῖς κατὰ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν ἐπιστάντων 10 χωρίοις, οἱ τὰ τῆδε νεμόμενοι Σκύθαι ἐκ προοιμίου τοῦ φρονήματος τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς προαιρέσεως συναισθόμενοι, παραχρημα τῶν τόπων ἐκστάντες ἐπὶ τὴν Θράκην ἐπαλεινρόμομον πεπορημένην ὑπ' αὐτῶν πρότερον, καὶ ὃ τι πράττειν ἀποροῦντες ἐπὶ τὴν ὁμίαν τῇ πρότερον ἐφέροντο πείραν καὶ τοῖς αὐτοῖς 15 παράγειν τὸν βασιλέα Θεοδοσίον ἐπεχειρουν· αὐτομόλους γὰρ ἔπεμπον ὡς αὐτὸν ἁλαστότους, εὐνοίαν καὶ συμμαχίαν καὶ πᾶν τὸ προσιαττόμενον ὑπισχνουμένους. καὶ ἐπειδὴ ταῦτα λέγουσι πιστεύσας ἐδέχετο καὶ οὐδὲ ἡ πρώτη πείρα δέδωκεν αὐτῷ τὸ λυσitteλοῦν ἰδεῖν, ἐηκολούθησαν καὶ ἐπὶ τούτοις ἕτεροι, καὶ πάντας προσέιτο, 20 καὶ πάλιν ἐπὶ τοῖς αὐτομόλοις τὰ πράγματα ἦν διὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἡλιθιότητα. ταύτην δὲ ἔτρεφεν ἡ τῆς τρυφῆς ἄσκησις ἐν αὐτῷ. πάντα γὰρ ὅσα πρὸς ἡθῶν ἀρκεῖ καὶ βίου διασφορᾶν, ἐπὶ τῆς τούτου βασιλείας τοσαύτην ἐπίδοσιν ἔσχεν ὥστε πάντας σχε-

5 Symmachus et alii *Bauithoni*.

riam peragens, Cpollin ingreditur, nullam publicorum castum rationem habens, et cum urbis magnitudine deliciarum ac voluptatis immodicum usum porrigens. at imperator Gratianus harum rerum nuntio non parum perturbatus satis magnas copias ablegat, Baudoni duci traditas; cum quo et Arbogastem mittit. erant autem ambo natione Franci amicissimis in Romanos animis, ab avaritia donisque captandis prorsus immites, in bellicis rebus prudentia pariter ac robore praestantes. postquam hi cum exercitu in Macedoniam Thessaliamque pervenissent, qui res istic agebant ferebant Scythae, mox ab exordio cognita horum audacia et instituto, locis his relictis in Thraciam recurrunt prius ab eis vastatam; et quid agerent ambigentes, ad dolium malum priori similem se convertunt, et iisdem artibus imperatorem Theodosium circumvenire conantur. condicionis enim villasimae transfugas ad eum mittunt, qui et benevolentiam et societatem et facturos se quicquid imperasset pollicerentur. cum haec dicentibus fidem adhibens eos susciperet, iamque ne priori quidem experimento consecutus fuisset ut quod esset ex res cerneret, secuti sunt hos et alii, quos omnes ille recipiebat. iamque res adeo rursus in potestate transfugarum propter stoliditatem principis erant. eam stoliditatem in ipso deliciarum et voluptatis usus aiebat. nam omnia, quaequoque corrupendis moribus et vitae plurimum valent, hoc imperante

δόν, ὅσοι τὰ τοῦ βασιλέως ἐζήλουν ἐπιτηδεύματα, τὴν ἀνθρωπίνην εὐδαιμονίαν ἐν τούτοις ὄρῳσθαι. μῖμοί τε γὰρ γελῶν καὶ οἱ κακῶς ἀπολούμενοι ὀρχησθαι, καὶ πᾶν δ' τι πρὸς αἰσχρότητα καὶ τὴν ἄτοπον ταύτην καὶ ἐκμελῆ συντελεῖ μουσικὴν, ἡσυχίῃ τε ἐπὶ τούτου, καὶ μετὰ ταῦτα, διὰ τὸ τὴν ἐκείνων ἄνοιαν ζηλώσαν-5 τας εἶναι, εἰς τοσαύτην κατενεχθέντος διαφθορὰν τοῦ πολιτεύματος. ἔτι τε καὶ τὰ τῶν θεῶν ἔδη κατὰ πᾶσαν ἐπολιόρκει πόλιν καὶ χώραν, κίνδυνός τε πᾶσιν ἐπέκειτο τοῖς νομίζουσιν εἶναι θεοὺς ἢ ὅλως εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβλέπουσι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ φαινόμενα προσκυνοῦσι. 10

34. Θεοδοσίου τοίνυν ὄντος ἐν τούτοις, Γρατιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐκπέμπει τοῖς κατὰ τὸ Ἰλλυριῶν κλίμα στρατιωτικοῖς τάγμασι στρατηγὸν Βιταλιανόν, ἄνδρα πεπονηκόσι τοῖς πράγμασι κατ' οὐδὲν ἀρκέσαι δυνάμενον. τούτου δὲ ἡγουμένου δύο μοῖραι τῶν ὑπὲρ τὸν Ἑρῆνον Γερμανικῶν ἔθνων, ἡ μὲν ἡγεμόνι Φριτιγέρνω 15 χρωμένη ἢ δὲ ὑπὸ Ἄλλοθοῦ καὶ Σάφρακα τεταγμένη, τοῖς Κελτικοῖς ἔθνεσιν ἐπικείμεναι κατέστησαν εἰς ἀνάγκην τὸν βασιλέα Γρατιανὸν ἐνδοῦναι σφίσι, ἀπολιπούσαις τὰ ἐν Κελτοῖς, διὰ τοῦ Ἰστρου Παιονίαν καὶ τὴν ἄνω Μυσίαν καταλαβεῖν. ἦν γὰρ αὐτῷ λόγος τε καὶ σπουδὴ τέως ἀπαλλαγῆναι τῆς συνεχοῦς τούτων ἐφό-20 δου. διαπλεύσαντες οὖν ἐπὶ τούτοις τὸν Ἰστρον, διανοούμενοί τε

1 ἐζήτων libri: corr Leuclavius.

5 διὰ τὸ om P. hiat locus.

7 ἔδη S: libri εἰδη.

16 Ammiano Alotheus, Iornandae Alathicus,

Saphraxeidem Safrack.

principe tantum incrementi ceperunt, ut propemodum omnes, qui studia principis aemulabantur, in his beatitatem humanam constituerent. erant enim mimi ridiculorum, et qui male pereant, saltatores, et quicquid ad obscenitatem et flagitiosam hanc dissolutamque musicam pertinet, tam sub ipso quam deinceps exercitum fuit; ac tantam ad corruptelam praecipitavit ideo res publica, quod essent qui horum dementia aemularentur. praeterea deum quoque sacraria per omnes urbes et agros oppugnabantur; adeoque periculum cunctis imminerebat, qui deos esse putabant vel in caelum omnino suspiciebant et quae in eo conspiciuntur adorabant.

34. Cum haec Theodosius ageret, Gratianus imperator ad legiones Illyrici ducem mittit Vitalianum, hominem qui rebus fatiscensibus nequaquam sufficere posset. hoc ducis munus administrante, duo Germanicarum trans Rhenum nationum agmina, quorum alterum ducem Fritigernum habebat, alterum sub Allotho et Safrace militabat, dum Celticas gentes premunt, Gratianum imperatorem eo compulerunt ut ipsis, modo regiones Celticas reliquissent, Istro transiecto Pannoniae Moesiaequae superioris adeundae potestatem faceret. hoc enim studiose agebat, ut horum irruptione continua liberaretur. cum igitur ob haec illi navigatione per Istrum instituta transire

διὰ Παιονίας ἐπὶ τὴν Ἑπειρον διαβῆναι, περαιωθῆναι δὲ τὸν Ἀχελῶον καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσιν ἐπιθέσθαι, τροφὰς πορίσασθαι ἣν ἤθισαν πρότερον, Ἀθανάριχόν τε παντὸς τοῦ βουσιλείου τῶν Σκυθῶν ἄρχοντα γένους ἐκποδῶν ποιήσασθαι πρὸς τὸ μηδένα 5 κατὰ νότου τὸν κωλύσοντα τὴν αὐτῶν ἐπιχείρησιν ἔχειν. ἢ ἐπιθέμενοι τοίνυν αὐτῷ σὺν σὸδενὶ πόνω τῶν τόπων ἐν οἷς ἦν ἀπανέστησαν. ὁ δὲ ὡς Θεοδοσίον ἔδραμεν ἀρτίως ἀπυλλαγέντα νόσου τὸν βίον αὐτῷ καταστησάσης εἰς ἀμφίβολον. ὁ δὲ φιλοφρόνως μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βαρβάρων ἐδέξατο, πόρρω πον τῆς Κωνσταντινου- 10 πόλεως προελθὼν, καὶ παραχορῆμα τελευτήσαντα ταῆς βουσιλικῆς περιέστικε. τοσαύτη δὲ ἦν ἡ περὶ τὴν ταῆς πολυτέλεια ὥστε τοὺς βαρβάρους ἀπαντας καταπλαγέντας τῇ ταύτης ὑπερβολῇ, τοὺς μὲν Σκύθας ἐπανελθεῖν οἴκαδε καὶ μηκέτι Ῥωμαίοις παρενοχλεῖν, τὴν ἐγνωμοσύνην τοῦ βασιλέως θανατώσαντας, ὅσοι δὲ 15 ἅμα τῷ τελευτήσαντι παρεγένοντο, τῇ τῆς ὕχθης στυλακῆ προσεκαρτερήσαντας ἐπὶ πολὺ κωλύσαι τὰς κατὰ Ῥωμαίων ἐφόδους. ἐν ταύτῳ δὲ καὶ ἄλλα προσεγένετο τῷ Θεοδοσίῳ τύχης πλεονεκτήματα. Σκέρους γὰρ καὶ Καρποδάκας Οὐννοῖς ἀναμειγμένους ἡμίνατο, καὶ ἐλαττωθέντας τῇ μάχῃ περαιωθῆναι τὸν Ἰστρον 20 καὶ τὰ οἰκεία καταλαβεῖν σνηνύγκασεν. ἐκ τούτου τοιγαροῦν ἀναθαρρῆσαι τοὺς στρατιώτας συνέβη, καὶ ἔδοξε πως βραχὺ γούν ἐκ τῶν προλαβόντων δυστυχημάτων . . . ἀνεγκεῖν, ἀνέναι τε καὶ

3 φήθησαν δεῖν πρότερον?
agnoscit etiam Suidas. S.

Ἐθενάριχον LP sed Ἀθανάριχον

per Pannoniam in Epirum, et Acheloo transmissio Graecas aggredi civitates cogitarent, prius commeatus sibi copiam parandam et Athanarichum, totius regii Scytharum generis principem, longe removendum arbitrabantur, ne quem haberent a tergo, qui conatum ipsorum impediret. hunc igitur adorti, nullo labore locis iis in quibus erat expulerunt. at is celeriter ad Theodosium se contulit, non ita pridem morbo liberatum, qui spem de vita dubiam fecerat. Theodosius hominem cum barbaris comitibus amanter excipit, spatium non exiguum extra Copolim obviam ei progressus. cumque non multo post extinctum fuisset, regia sepultura mortuum mandavit. et tantam sane magnificentiam adhibuit, ut tam superbo funere barbaris omnibus obstupefactis Scythae domum redirent nec Romanos amplius infestarent, bonitatem principis admirati; quotquot autem cum rege vita defuncto venerant, custodiendae ripae fluminis intenti, diu, quominus incursionibus Romani vexarentur, impedirent. eo tempore Theodosio quidam alii quoque prosperi casus accidere. nam Scyros et Carpodacas permistos Hunnis propulsavit, et proelio superatos Istrum transficere suasque sedes repetere compulsi, hinc igitur animosi rursus esse milites, paulumque videri de rebus adversis superiorum

γεωργοῖς τὴν ἐκ τῆς γῆς ἐπιμέλειαν καὶ ὑποζυγίοις καὶ θρέμμασι νομῆν ἄφοβον.

- a. 383 35. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς Θεοδοσίος οὕτω πως ἔδοξεν ἰᾶσθαι τὰ ἐλαττώματα· Πρόμωτος δὲ ὁ στρατηγὸς τῶν κατὰ Θράκην πεζῶν Οἰδοθέῳ, δύναμιν συναγαγόντι πλείστην οὐ μόνον 5 ἐκ τῶν Ἰστροῦ προσοίκων ἐθνῶν ἀλλὰ καὶ τῶν πορρωτάτω που καὶ ἀγνώστων, καὶ ἐπελθόντι στρατιᾷ καὶ περαιουμένῳ τὸν ποταμὸν, ἀπαντήσας πεζῆ τε καὶ ποταμίαις ναυσὶ τοσούτων εἰργάσατο φόνον ὥστε καὶ τὸν ποταμὸν πλησθῆναι νεκρῶν καὶ τοὺς ἐν γῆ πεσόντας μὴ ῥαδίως ἀριθμηθῆναι. τῶν δὲ κατὰ Θράκην ἐν τούτοις ὄντων, 10 οὐ μέτριαί τινας, οὐδὲ οἷαι διαφέρειν εὐκόλως, τὸν Γρατιανὸν περιύσταντο τύχαι. τοῖς γὰρ περὶ τὴν αὐτὴν τὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἦδη διαφθείρειν εἰωθόσι πειδόμενος, Ἀλανοὺς τινὰς αὐτομόλους δεξάμενος καὶ στρατιαῖς ἐγκαταλέξας δωρεαῖς τε ἄδραϊς ἐτίμα καὶ παρρεῖν ἤξιον τὰ πάντων ἀναγκαιότατα, στρατιωτῶν 15 λόγον οὐδένα ποιούμενος. τοῦτο τοῖς στρατιώταις κατὰ τοῦ βασιλέως ἔτεκε μίσος, ἕπερ ὑποτυφόμενον κατὰ βραχὺ καὶ ἀξανάμενον εἰς νεωτέρων πραγμάτων ἐκίνησε τοὺς στρατιώτας ἐπιθυμίαν, τοὺς τε ἄλλους καὶ κατ' ἐξαιρέτον τοὺς ταῖς Βρεττανικαῖς νήσοις ἐνιδρυμένους οἷα τῶν ἄλλων ἀπάντων πλέον ἀνθαδεῖα καὶ 20 θυμῷ νικωμένους. ἐκίνει δὲ πρὸς τοῦτο πλέον αὐτοὺς Μάξιμος Ἰβηρ τὸ γένος, Θεοδοσίῳ τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν Βρεττανίαν ουστρα-

4 Philostorgio Πρόμωτος.

5 Claudiano Odotheus.

16 οὐδένα οἷα P.

temporum recipere . . . et agricolis exeroendarum operarum suarum, iumentis ac pecoribus liberi pastus copia redire.

35. Ac Theodosius quidem imperator in hunc modum acceptis detrimentis mederi visus est. Promotus autem, dux copiarum in Thracia pedestrium, Oedotho, qui maximum exercitum, non de Istri duntaxat accolis verum etiam de remotissimis et ignotis gentibus collegerat, iamque cum militibus suis aderat et amnem transmittēbat, cum terrestribus copiis et navigiis fluvialibus occurrens, tantam caedem edidit ut et ipsum flumen plenum cadaveribus esset et in terra caesi non facile numerari possent. cum hoc esset in statu res Thraciae, non mediocres nec digestu faciles Gratianum casus circumstabant. nam iis obtemperans qui principum mores in oculis corrumpere solent. Alanos quosdam transfugas susceptos et militum numeris adscriptos muneribus largis cohonestabat, tantique faciebat ut eis maximi res momenti crederet, nulla ratione suorum militum habita. pariebat hoc imperatori apud milites odium; quod paulatim succensum et auctum ad rerum novarum libidinem perpulit cum alios milites tum vel maxime Britannicis in insulis constitutos, ut qui magis contumaciae et iracundiae quam ceteri omnes indulgerent. incitabat etiam magis eos Maximus, Hispanus natione, qui Theodosii principis in Britannia commilito fuerat. is permoleste forens Theodo-

τευσάμενος. οὗτος θυσανασχετῶν ὅτι Θεοδόσιος ἤξιωτο βασιλείας,
 αὐτὸς δὲ οὐδὲ εἰς ἀρχὴν ἔντιμον ἔτυχε προελθῶν, ἀνήγειρε πλῆον
 εἰς τὸ κατὰ τοῦ βασιλέως ἔχθος τοὺς στρατιώτας. οἱ δὲ ῥαδίως
 ἔξαναστάτες ἀνείπον βασιλέα τὸν Μάξιμον, καὶ περιθέντες τὴν
 5 ἄλουργίδα καὶ τὸ διάδημα, παραχρῆμα τὸν Ὠκεανὸν ναοὶ δια-
 βάντες ταῖς τοῦ Ῥήνου προσωρμίσθησαν ἐκβολαῖς. τῶν δὲ ἐν
 Γερμανίᾳ καὶ τοῖς μετὰ ταύτην στρατοπέδων ἀσμενέστατα τῇ
 ἀναρρήσει θεμένων, ἀντικαθίστατο Γρατιανὸς εἰς μάχην αὐτῷ,
 μέρος οὐ μικρὸν ἔτι τοῦ στρατοπέδου συναγωνιζόμενον ἔχων. ὡς
 10 δὲ συνήλθον αἱ δυνάμεις ἀλλήλαις, ἀκροβολισμοὶ μὲν ἐπὶ πέντε
 μόνας ἡμέρας ἐγένοντο, θεασάμενος δὲ ὁ Γρατιανὸς πρότερον μὲν
 τὴν Μαυρουσίαν ἕκασαν ἵππον ἀποχωρήσασθαι καὶ Μάξιμον ἀνα-
 βοήσαντας Ἀγυοστον, εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ βραχὺ τῇ μερίδι
 Μαξιμον θεμένους, ἀπογνοὺς ταῖς ἑλλήσι, τριακοσίους ἱππέας
 15 ἀναλαβὼν σὺν αὐτοῖς ἔφυγε προτροπάδην ἐπὶ τὰς Ἄλπεις. εὐρῶν
 δὲ ταύτας ἀφυλάκτους ἐπὶ Ραιτίας ἐχώρει καὶ Νωρικὸν Παιονίας
 τε καὶ τὴν ἄνω Μυσίαν, οὐκ ἀμελήσας δὲ τῆς αὐτοῦ φυγῆς Μά-
 ξιμος τὸν ἵππαρχον Ἀνδραγάθιον, ὀρμώμενον μὲν ἀπὸ τοῦ Εὐξεί-
 20 οῦ πόντου, δοκοῦντα δὲ εὖνον εἶναι, μετὰ κατεριωτάτων ἵππων
 διαβυλῆναι ἐθέλοντα τὴν ἐν τῇ Σιγιδούνῳ γέφυραν, κατασφάζει,
 οὕτω τε βεβαιοτέραν Μαξιμῷ τὴν βασιλείαν πεποίηκεν.

Valentinianus II. et
 Theodosius.

7 Leuclavius post ταύτην supplet τόποις.
 σφυλάκτους R.

16 οὐκ ἀφυλάκτους S,
 18 ἕκαστον P.

stum quidem habitum fuisse dignum imperio, se vero nullum ad honorificum magistratum pervenisse. magis etiam milites ad imperatoris odium irritabat. illi facile ad seditionem impulsus Maximus imperatorem appellant, ac tradita illi cum diademate purpura, confestimque transmissa navibus oceano, ad ostia Rheni appulerunt. exercitibus autem qui erant in Germania ceterisque secundum hanc regionibus, summa cum benevolentia designationem hanc approbantibus, obiciebat ei se Gratianus proelio congressurus, quod non exigua pars exercitus adhuc ab ipso staret. ubi copiae propius ad se in vicem accessissent, ad quinque dies inter se velitationibus utebantur. conspicatus autem Gratianus primo Mauros equites universos discessionem fecisse ac Maximum Augustum conclamasse, deinde ceteros etiam paulatim ad Maximi partes transire, desperatis rebus, sumptisque secum trecentis equitibus, pleno cursu cum eis versus Alpes aufugit. eas cum nullo munitas praesidio reperisset, versus Raetias et Noricum et Pannonias et Moesiam superiorem tendit. hac illius fuga non neglecta Maximus magistrum equitum Andragathium, oriundum Ponto Euxino, qui esse peramico in ipsum animo videretur, cum equis laborem tolerantibus ad eum persequendum mittit. in impetu continuo Gratianum persequens, cum Sigiduni pontem transiturum assecutus esset, occidit, atque hoc modo stabilius imperium Maximo reddidit.

36. Ἄξιον δὲ τῶν ιστορουμένων τι μὴ παραλιπεῖν τῆς παρουσίας ἀφηγήσεως οὐκ ἀλλότριον. ἐν τοῖς κατὰ τὴν Ῥώμην ἱερατικοῖς τέλεισιν ἔφερον οἱ pontificikes τὰ πρῶτα. τούτους γεφυραίους ἂν τις καλέσειεν, εἰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἢ προσηγορία μετενεχθεῖη. ταύτης δὲ ἔτυχον τῆς ἐπικλήσεως ἐξ αἰτίας 5 τοιαύδε. τῶν ἀνθρώπων οὐδέπω τὴν διὰ τῶν ἀγαλμάτων ἐπισημασμένων τιμὴν, ἐν Θεσσαλίᾳ πρῶτον ἐδημιουργήθη θεῶν δεικτῆρα. ἐδῶν δὲ οὐκ ὄντων (ἄγνωστος γὰρ ἦν καὶ τούτων ἡ χρεία) τὰ τῶν θεῶν ἐκτυπώματα τῇ κατὰ τὸν Πηνειὸν γεφύρᾳ καθιδρυσαν, τοὺς ἱεῶσθαι τοῖς θεοῖς λαχόντας ἐκ τῆς πρώτης καθιδρυσέως γεφυραίους ἐξονομάσαντες. τοῦτο παραλαβόντες ἀφ' Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι τοὺς πρώτην τὴν παρ' αὐτοῖς ἱερατικὴν ἔχοντας τάξιν pontificikas προσηγόρευσαν· οἷς συναριθμεῖσθαι τοὺς βασιλέας διὰ τὸ τῆς ἀξίας ὑπερέχον ἐνομοθέτησαν. καὶ ἔτυχε τούτου Νομῆς Πομπιλίου πρῶτος, καὶ πάντες ἐξῆς, οἳ τε λεγόμενοι ῥήγες 15 καὶ μετ' ἐκείνους Ὀκταβιανός τε αὐτὸς καὶ οἱ μετ' ἐκείνον τὴν Ῥωμαίων διαδεξάμενοι μοναρχίαν· ἅμα γὰρ τῷ παραλαβεῖν ἑκαστον τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν ἢ ἱερατικὴν στολὴν παρὰ τῶν pontificikῶν αὐτῷ προσετέρετο, καὶ παραχρῆμα pontificis μύξιμος ἀνεγράφετο, ὅπερ ἐστὶν ἀρχιερεὺς μέγιστος. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες αὐτοκράτορες ἀσμενέστατα φαίνονται δεξόμενοι τὴν τιμὴν καὶ τῇ ἐπιγραφῇ χρῆσάμενοι ταύτῃ, ἐπειδὴ εἰς Κωνσταντῖνον ἦλθεν ἢ βασι-

12 πρώτην τὴν] immo τὴν πρώτην. 22 legendum videtur καὶ δὴ καὶ Κωνσταντῖνος, ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ἦλθεν ἢ βασιλεία. S.

86. Fuerit autem pretium operas quiddam memoriae proditum non omitti, quod a narratione praesenti non sit alienum. in collegiis sacerdotum Romae pontifices primas tenebant; quos, si vox ista Graecam in linguam transferatur, gephyraeos a pontibus dicere liceat. hanc autem appellationem huiusmodi quadam ex causa nacti sunt. cum neodum homines cultum qui per imagines exhibetur intelligerent, prima in Thessalia deum simulacra facta sunt. cumque ne sacraria quidem adhuc essent (nam et illorum incognitus erat usus), effigies divinas in Penei fluminis ponte statuebant, indito illis vocabulo, qui deum praefecti sacris essent, ut a prima simulacrorum collocatione Gephyraei, quasi si pontanos dicas, nuncuparentur. hoc a Graecis accepto, Romani eos qui sacerdotum in collegiis apud ipsos locum principem obtinerent pontifices appellarunt; simulque sanxerunt ut eorum in numero reges etiam propter dignitatis excellentiam censerentur. primus quidem Numa Pompilius hunc honorem adeptus est, omnesque deinceps qui reges appellati sunt; ac post illos Octavianus ipse, qui post eum Romano imperio successerunt. simul enim atque summum imperium quisque consequeretur, amictus ei sacerdotalis offereretur a pontificibus, et continuo in catalogum pontificum maximorum refereretur. ac ceteri quidem principes universi lubentissimis animis hunc honorem accepisse et hoc usi titulo videntur, atque Constantinus etiam, potitus imperio, licet is a recta sacris in rebus via

λεία, καὶ ταῦτα τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ τῆς περὶ τὰ Θεῖα τραπεὶς καὶ τὴν Χριστιανῶν ἐλόμενος πίστιν, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἐξῆς οἱ ἄλλοι καὶ Οὐαλεντινιανός τε καὶ Οὐάλης. τῶν οὖν ποντιφίκων κατὰ τὸ σὴνητες προσαγαγόντων Γρατιανῷ τὴν στολὴν ἀπεισεύατο τὴν 5 αἴτησιν, ἀθέμιτον εἶναι Χριστιανῷ τὸ σχῆμα νομίσας. τοῖς τε ἱερεῦσι τῆς στολῆς ἀναδοθείσης φασὶ τὸν πρῶτον ἐν αὐτοῖς τεταγμένον εἰπεῖν "εἰ μὴ βούλεται ποντίφιξ ὁ βασιλεὺς ὑνομάζεσθαι, τάχιστα γενήσεται ποντίφιξ μάξιμος."

37. Ἡ μὲν οὖν Γρατιανοῦ βασιλεία τοιαύτην ἔσχε τὴν 10 τελευτήν, Μάξιμος δὲ τὴν βασιλείαν ἔχειν ἐν ἰχυρῷ πιστευσάμενος ἔστειλε πρὸς Θεοδόσιον βασιλέα πρεσβείαν οὐ συγγνώμην αἰτοῦσαν ἐφ' οἷς εἰς Γρατιανὸν ἔπραξεν, ἀλλά τι καὶ βαρύτητος ἐν ἐαυτῇ φέρουσαν. ἦν δὲ ὁ πρὸς τοῦτο σταλεῖς ὁ τοὺς βασιλικοὺς φυλάττειν ἐπιτεταγμένος κοιτῶνας, οὐκ εὐνοῦχος τις ὢν (οὐδὲ γὰρ εὐ- 15 νόχους ὁ Μάξιμος ἐπιστῆσαι τῇ τῆς ἀλλῆς ἠνέσχετο φυλακῆ), πρεσβύτης δὲ τῶν ἐκ νεότητος αὐτῷ προσεδρευσάντων. ἤτει δὲ τὸν Θεοδόσιον ἢ πρεσβεία σπονδὰς καὶ ὁμόνοιαν καὶ ὁμαιχμίαν κατὰ παντὸς πολεμίου Ῥωμαίοις, ἢ ἀπειθοῦντι δυσμένειαν καὶ μάχην προῆγγελλε. Θεοδόσιος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐδέχετό τε βασιλέα 20 Μάξιμον εἶναι, καὶ εἰκότων αὐτῷ κοινωνεῖν καὶ βασιλέως προσηγορίας ἤξιον, λάθρα μὲν τὸν κατ' αὐτοῦ πραγματευόμενος πόλε-

a. 334

8 duplex inest sensus. primum enim significat Gratianum, quia nomen pontificis maximi dedignatus sit, brevi re ipsa fore pontificem maximum, suoque sanguine pontem infecturum; deinde, quia ipse pontifex esse detrectaverit, brevi Maximum pro eo et imperatorem futurum et pontificem. S.

deflexerit et fidem Christianorum amplexus sit; itemque post illum reliqui ordine secuti, et Valentinianus et Valens. cum ergo pontifices ex more talem Gratiano amictum attulissent, aversatus est id quod petebant, ratus non esse fas illiusmodi habitu Christianum uti. cumque stola flaminibus reddita fuisset, aiunt eum qui dignitate princeps inter eos erat dixisse "si princeps non vult appellari pontifex, admodum brevi pontifex maximus fiet."

37. Igitur Gratiani principatus exitum huiusmodi habuit. Maximus autem, qui possidere se iam tuto crederet imperium, legatos ad Theodosium imperatorem misit, non qui veniam admissorum adversus Gratianum peterent, sed praeterea grave quiddam secum perferrent. et erat is qui missus hoc nomine fuit augustalium cubiculorum praepositus, non spado quispiam (nec enim Maximus ferre poterat ut praetorii custodiae spadones praeficerentur) sed vir aetate gravis, ex illorum numero qui a prima aetate cum eo versati fuerant. postulabat autem legatus hic a Theodosio foedus et concordiam et adversus quemque Romanorum hostem belli societatem; vel si postulatis non fuisset assensus, inimicitias et bellum denuntiabat. hic vero admittente Theodosius ut Maximus imperator esset, simulque dignum ducere qui secum statuarum et imperatorii nominis esset particeps: verum clam in eum bellum

μον, παντὶ δὲ θωπέας εἶδει καὶ θεραπείας αὐτὸν καταστρατηγῶν, ὥστε καὶ Κυνηγίῳ τῷ τῆς αὐλῆς ὑπάρχῳ πεμπομένῳ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, προστεταγμένῳ τε πῦσι τὴν εἰς τὰ θεῖα θρησκείαν ἀπαγορεῦσαι καὶ κλειθρα τοῖς τεμένεσιν ἐπιθεῖναι, τὴν Μαξίμου εἰκόνα δεῖξαι τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν ἐπέταξεν, ἀναθεῖναι τε δημοσίῳ 5 ταύτην, καὶ ὅτι συμβασιλεύσειεν ἔλαχεν αὐτῷ προφωνῆσαι τῷ δήμῳ. Κυνήγιος μὲν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τὸ προσταχθὲν ἐπλήρου καὶ τῶν κατὰ τὴν ἐφάν καὶ τὴν Αἴγυπτον ἕπασαν ἱερῶν καὶ αὐτὴν δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπέκλεισε τὰς εἰσόδους, θυσίας τε εἰρξε τὰς ἐξ αἰῶ- 10 νος νενομισμένας καὶ πᾶσαν πάτριον ἁγιστείαν.

a. 386

38. Τὰ μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου μέχρι τοῦδε τῇ Ῥωμαίων ἐπι- κρατεῖα συμβάντα δεῖξει τῶν πραγμάτων ἢ κατὰ μέρος ἀφήγησις. ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἔθνος τι Σκυθικὸν ὑπὲρ τὸν Ἰστρον ἐφάνη πῦσιν ἄγνωστον τοῖς ἐκεῖσε νομάσιν· ἐκάλουν δὲ Γροθίγ- 15 γους αὐτοὺς οἱ ταύτη βάρβαροι. πλήθος τόλινν ὄντες καὶ ὠπλι- σμένοι κατὰ τὸ δέον, καὶ προσέτι γε ῥάμη διαφέροντες, ῥᾶστα διαδραμόντες τοὺς ἐν μέσῳ βαρβάρους παρ' αὐτὴν ἐηλύθασι τοῦ Ἰστρον τὴν ὄχθην, καὶ τὴν διάβασιν αὐτοῖς ἤτουν ἐπιτραπήνας τοῦ ποταμοῦ. Πρόμωτος δὲ τὴν τῶν ἐκεῖσε στρατοπέδων ἐπιτε- 20 τραμμένος ἀρχὴν, συμπαραινεὶς ἐπὶ μήκιστον τῇ ἡῖονι τοῦ ποτα- μοῦ τὰ στρατόπεδα τὴν πάροδον τοῖς βαρβάροις ἀπέκλειε. ταῦτα δὲ πρᾶττων καὶ ἐφ' ἑτέραν ὁδὸν ἦλθε τοιάνδε. συγκαλέσας τῶν

14 Προθήγους libri: corr Salmasius.

moliri et omni assentationis ac observantiae genere hominem circumvenire, adeo quidem ut etiam daret in mandatis Cynegio, praefecto praetorii, cum eum ablegaret in Aegyptum et omnibus numinum religione per ipsum interdicti ac fana claudi praecepisset, ut imaginem Maximi conspiciendam Alexandriis exhiberet, publice poneret et consortem hunc imperii factum esse habita ad populum oratione declararet. qua quidem in re Cynegius, quod imperatum fuerat, praestitit; aditusque templorum per Orientem et universam Aegyptum et ipsam Alexandriam occlusit, sacrificiaque ab omni aevo usitata cum omni patrito cultu prohibuit.

38. Quae autem ab eo tempore hucusque Romano imperio acciderint, ipsarum rerum commemoratio particulatim instituta monstrabit. sub eadem haec tempora natio quaedam Scythica trans Istrum prodit, omnibus istic incolis ignota; quos eorum locorum barbari Grothingos appellant. hi cum multitudine abundarent et armis necessariis instructi essent, praetereaque robore corporis excellent, nullo negotio peragratis interiorum barbarorum terris ad ipsam usque ripam Istri pervenerunt et fluminis transmittendi copiam sibi concedi postularunt. Promotus autem militum in his locis magister, exercitibus ad ripam fluminis, qua fieri poterat, longissime porrectis, a transitu barbaros arcebat. et haec agens aliam quoque viam huiusmodi reperit. convocatis nonnullis qui linguam eorum callebant, et quibus maxime

αἰσθανομένων τῆς ἐκείνων διαλέκτου τινός, οἷς μάλιστα ἐγνώκει τὰ τοιαῦτα θαρρεῖν, ἐπὶ προδοσίᾳ καθεῖναι λόγους τοῖς βαρβάροις τούτοις ἀφίησιν. οἱ δὲ ἐπὲρ τοῦ δοθῆναι τὸν Ῥωμαίων στρατηγὸν μετὰ τοῦ στρατεύματος ἄδρὸν ἀπήτησαν μισθόν. τῶν δὲ βαρ-
 5 βάρων πρὸς τὸ τοῦ μισθοῦ πλῆθος ἀρκεῖν οὐ φησόντων, πίστιν τοῖς οἰκείοις λόγοις ἐμποιοῦντες οἱ ἐσταλμένοι παρὰ τοῦ στρατηγοῦ τοῖς ἔξ ἄρχῆς προταθεῖσιν ἐπέμενον, σμικρῶναι κατὰ τι τὸ κέρδος οὐκ ἀνεχόμενοι. συνδραμόντων δὲ εἷς τι ποσὸν ἀμφοτέρων, ἐγ-
 10 μέρος μὲν τι τοῦ μισθοῦ παραχρῆμα κομίσασθαι τοὺς προδότας, τὸ δὲ λειπόμενον τῷ καιρῷ φυλάξει τῆς νίκης. ἐπεὶ δὲ καὶ ὅπως ἀρθῆναι τὰ σημεῖα ἔδει καὶ τὸν καιρὸν ἔταξαν καθ' ὃν ἐχρῆν τὰς προδοσίας εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ἀπαγγέλλουσι τῷ στρατηγῷ τὸ συγκείμενον, καὶ ὡς νυκτὸς ἐπιγενομένης οἱ βάρβαροι μέλλοιεν ἔργον τε
 15 ὑπτεσθαι καὶ τὴν διάβασιν κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ποιῆσθαι στρατεύματος. οἱ μὲν οὖν βάρβαροι τὸ τῆς δυνάμεως ἀκμαιοτάτον πλήθει μονοξύλων ἐμβιβάσωντες ἔταξαν πρῶτον διαβῆναι καὶ τοῖς στρατιώταις ἔτι καθέδουσι ἐπελθεῖν, εἶτα ἐπὶ τούτοις τοὺς ἐν ἰσχυρῷ μέσῃ ἔχοντας τάξιν, ὡς ἂν τοῖς πρώτοις ἤδη τῆς ἐπιθέσεως
 20 ἀρξαμένοις συνεπιλάβοιντο, καὶ οὕτως ἐξῆς τὴν ἄχρηστον ὑπασαν ἡλικίαν, ἐπὶ κατωρθωμένοις ἤδη πράγμασιν ὠραῖζεσθαι μέλλονσαν. (39) ὁ δὲ στρατηγὸς Πρόμωτος ἐκ τῶν ἐπὶ προδοσίᾳ σταλέντων ἅπαντα ταῦτα προδιδαχθεὶς πρὸς τὰ τοῖς βαρβάροις σκε-

2 καθεῖλε LP.

decrevisset in talibus fidere, hos ipsos dimittit, ut de prodicione barbaris bisce mentionem inicerent. ingens hi praemium petunt a barbaris, si tradi sibi ducem Romanum cum exercitu vellent. cum barbari dicerent eius praemii magnitudinem suas superare facultates, vicissim qui missi a duce fuerant, quo verbis suis fidem facerent, iis insistebant quae ab initio proposuissent, nec sibi de lucro quicquam decidi permittebant. posteaquam utrinque de certa quadam summa convenisset, clam de prodicione paciscuntur; et utrisque visum est debere partem aliquam praemii statim proditores accipere, reliquo ad victoriae tempus reservato. ubi iam constitutum fuisset quo pacto signa danda et quo esset exsequenda tempore proditio, duci rem, uti composita fuisset, nuntiant, et quod, ubi nox advenisset, facinus barbari aggressuri essent et adversus exercitum Romanum transiecturi. partem igitur exercitus sui robustissimam, lintribus impositam plurimis, primo loco transicere barbari iusserunt et milites adhuc dormientes adoriri; deinde alios, qui ratione roboris medium velut ordinem obtinebant, ut primis aggressivum exorsis opem ferrent; atque ita tandem reliquam omnem aetatem inutilem, quae se rebus iam praecclare confectis esset ostentatura. (39) de quibus omnibus iam ante dux copiarum Promotus ab iis qui nomine prodicionis delegati fuerant edoctus ad occurrendum consiliis barbarorum se parat, navibus ita con-

ῥθέντα παρεσκευάζετο, τὰς ναῦς ἀντιπρώρους στήσας ἀλλήλαις, καὶ τὸ μὲν βάθος πλοίοις τρισὶ πληρώσας, φροντίσας δὲ μήκους ὅτι μάλιστα πλείονος ἐπὶ σταδίου εἴκοσι τοῦ ποταμοῦ τὴν ἡῖονα κατέλαβε, τοῖς ἐναντίοις ἐπὶ τοῦτο τὴν διάβασιν ἀποκλείων, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀπαντῶν μονοξύλοις ἤδη διαβαίνειν ἐπιχειροῦσι, καὶ 5 οἷς ἐνετύγχανε καταδύων. ἀσελήνου δὲ τῆς νυκτὸς οὔσης ἀγνοοῦντες οἱ βάρβαροι τὴν τῶν Ῥωμαίων παρασκευὴν ἔργου τε ἤπτοντο καὶ σιγῇ καὶ ἡσυχίᾳ πολλῇ τοῖς μονοξύλοις ἐνέβαινον, ἀγνοεῖν πάντῃ τὰ βεβουλεμένα τοὺς Ῥωμαίους ἠγούμενοι. τῶν δὲ σημείων ἀρθέντων οἱ τὴν προδοσίαν μηχανησάμενοι, τῷ στρατηγῷ 10 προμηνύσαντες ἕκαστα καὶ ἄρμοσάμενοι τῇ τῶν πολεμίων παρασκευῇ, ταῖς τε ναυσὶ μεγάλαις οὔσαις καὶ εἰρεσία καρτερωτώτῃ χρωμέναις ἐπέπλεον καὶ τὰ προστυγγάνοντα πάντα κατέδον, οὐδενὸς τῶν ἀποπιπτόντων διὰ τὸ τῆς πανοπλίας βάρους οἷον τε γενομένου σωθῆναι. τὰ δὲ τοὺς ταῖς ναυσὶ περιπλέοντας διαφυγόντα 15 μονοξύλα, καὶ τοῖς εἰς μήκος ἡγμένοις πλοίοις περιπεσόντα, παντὶ τῷ προσπεσόντι βαλλόμενα σὲν αὐτοῖς ἀπώλετο τοῖς ἀνδράσιν, οὐδενὸς ὑπερβῆναι τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν πλοίων διάφραγμα δυνήθέντος. φόνον δὲ πολλοῦ γενομένου καὶ οἷος οὐπω πρότερον ἐν ναυμαχίᾳ συνέβη, σωμάτων μὲν ὁ ποταμὸς ἐπληροῦτο καὶ δπλων ὕσα 20 φύσιν εἶχεν ὑπὲρ τοῦ ὕδατος ἀλωρεῖσθαι, εἰ δὲ πού τινες οἰοί τε γεγόνασι διαβῆναι νηχόμενοι, τοῖς περὶ τὴν ἡῖονα τοῦ ποταμοῦ παροῖς ἐμπεσόντες ἀπώλοντο. τοῦ δὲ ἀκμᾶζοντος παντὸς ἐν τοῖς

16 ἡγμένοις S: libri συγμένοις. 23 παροῦσι Leuclavius, πλοίοις S.

stitutis ut obversas in vicem sibi proras haberent. latitudinem aciei navalis efficit eam quae navigiis tribus constaret: longitudinis autem maioris inprimis habita ratione, ad viginti usque stadia ripam fluminis occupat; qua quidem re adversos a transiectu excludebat; et reliquis occurrens qui in tribus transmittere conarentur, in quoscunque delatus esset, eos submergebat. cumque nox esset illunis, ignorantes apparatus Romanorum barbari, facinus ipsum exordiebantur, magno cum silentio lintres ingressi, rati que Romanos consilia sua prorsus latere. signis autem datis, cum proditionis auctores de singulis duces praemonuissent ac propius ad hostilem apparatus accessissent, lintres magnis et remigio validissimo utentibus invehebantur, obviamque cuncta submergebant, cum nemo desilientium propter armorum pondus evadere posset. lintres autem illi, quicumque vitaverant Romanos navibus circumvectos, cum in porrectas in longitudinem naves incidissent, quibusvis offerentibus sese telis petiti cum ipsis viris interibant, adeo quidem ut navium Romanarum septimum illud nemo transire potuerit. ingenti edita caede, quae antea necdum ullo navali proelio patrata fuit, cadaveribus annis compleri et armis, quorum quidem esset ea natura ut aquae innarent. quodam qui natando transiicere potuissent, in eos qui ad ripam fluminis aderant delati peribant. hoc modo cum flos ipse barbarici exercitus omnino extinctus

βαρβάρους διαφθαρέντος, ἐπὶ τὴν λείαν ἐχώρουν οἱ στρατιῶται, παιδάρια μὲν ἀπάγοντες καὶ γυναῖα, καὶ τῆς ἀπυσκευτῆς γενόμενοι κύριοι. τότε δὴ καὶ ὁ στρατηγὸς Πρόμωτος οὐ πόρρω πον τὸν βασιλέα Θεοδοσίον ὄντα μετακαλέσας ἐποιεῖτο μύρτυρα τοῦ κατ-
 5 υρθώμιμος. ὁ δὲ τῶν αἰχμαλώτων τὸ πλῆθος καὶ τὸν ὄγκον τῶν λαφύρων τεθραυμένους ἀνῆκέ τε τοὺς αἰχμαλώτους ἀδέτους καὶ δω-
 ρεαῖς ἐφιλοφρονεῖτο, διὰ τῆς τοιαύτης φιλανθρωπίαις εἰς τὸ αὐτο-
 μολῆσαι προτρέπων, καὶ ἄλλως εἰς τὸν κατὰ Μαξιμίον συνοίσον-
 10 τὰς οἱ πόλεμον. ὁ μὲν οὖν Πρόμωτος ἐπέμενε τῇ τῆς Θράκης
 ἐφροσύνῃ φυλακῇ καὶ πρὸς τὸν εἰρημένον πόλεμον ἐν παραβύσσιω
 γινόμενος ἐδρεπτής· ἕτερον δὲ τι παραπλήσιον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ
 συμβῆν ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

40. Πόλις ἔστιν ἐν τῇ κατὰ Θράκην Σκυθίᾳ Τομεὺς ὀνο-
 μαζομένη. τῶν ἐνιδρυμένων ταύτῃ στρατιωτῶν ἠγεῖτο Γερόντιος,
 15 ἀνὴρ καὶ ῥώμῃ σώματος καὶ πρὸς πᾶσαν πολεμικὴν χρείαν ἀρκῶν.
 ἦσαν δὲ πρὸ ταύτης τῆς πόλεως ὑπὸ βασιλέως ἀριστινὴν ἐνσιτάντες
 βάρβαροι, τῇ τε τῶν σωμάτων ἀνατρέχοντες ἐδρεψία καὶ ἀνδρία πολὺ
 τῶν ἄλλων διαφέροντες. οὗτοι καὶ σιτήσεων ὑπὲρ τοὺς στρατιώτας
 καὶ ἄλλων παρὰ βασιλέως ἤξιωμένοι δωρεῶν οὐκ ἐνόμιζαν εἰς
 20 αὐτοὺς ἀμείβεσθαι διανοοῦντο τιμὰς ἀλλὰ τῇ εἰς τὸν ἄρχοντα ὑπερ-
 οψία καὶ τῇ περὶ τοὺς στρατιώτας καταφρονήσει. ταύτης αὐτῶν
 αἰσθανόμενος τῆς προαιρέσεως ὁ Γερόντιος, καὶ ὡς ἐλαττωθῆναι

15 post σώματος omissum videtur προέχων aut simile quoddam par-
 ticipium. S. 16 ἐκστάντες P. 17 πολὺ S: libri πολλῆ.

fuisset, ad praedam se milites convertebant, pueros et mulierculas abducen-
 tes et apparatus barbarorum potiti. tunc etiam dux copiarum Promotus ar-
 cessit imperatorem Theodosium, qui non procul aberat, rei fortiter gestae
 testem fecit. ille multitudinem captivorum et spoliolorum molem conspicatus
 captivos vinculis liberatos dimisit et muneribus demulsit, hac eos humanitate
 pelliciens ut ad se sponte transirent; quod etiam ceteroqui eorum opera fu-
 tura ipsi esset utilis ad bellum contra Maximum gerendum. ac Promotus
 quidem mansit in officio, Thraciae custodjendae praefectus, et ad bellum
 quod diximus secreto paratus. fuerit autem operae pretium et aliud quiddam
 simile, quod eodem tempore accidit, narrari.

40. Est oppidum in ea Scythia quae Thracia continetur, quod Tomos
 vocant. huius oppidi militibus praesidiariis cum potestate praeerat Geron-
 tius, vir robore corporis excellens et ad usum belli quemvis idoneus. erant
 autem extra oppidum barbari quidam a principe delectu praestantissimorum
 habito collocati, qui et corporum dotibus egregiis natura praediti erant et
 virilibus animis ceteros superabant. hi supra milites reliquos et annonis
 aliis muneribus ab imperatore donati non honores illos sibi habitos benevo-
 lentia compensare cogitabant, sed despectu praesidis et militum Romanorum
 contemptu. hac eorum voluntate cognita Gerontius, et quod in oppidum

διανοοῦνται τῇ πόλει καὶ συναράξαι τὰ καθεστῶτα, κοινοῦται τῶν στρατιωτῶν τοῖς φρονήσει μάλιστα διαφέρουσιν, ἐπεξέλθειν τῇ τῶν βαρβάρων ἀσελείᾳ καὶ ἔβρει βουλόμενος. ὥς δὲ διὰ δειλίαν ἐύρα ὀκνοῦντας καὶ αὐτὸ τὸ κίνημα τῶν βαρβάρων δεδιότας, ἀναλαβὼν τὰ ὄπλα καὶ τῶν ὑπασπιστῶν σφόδρα εὐαριθμήτους παντὶ 5 τῷ τῶν βαρβάρων ἀντειτάτετο πλήθει, καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας ἀπήντα, τῶν στρατιωτῶν ἢ καθευδόντων ἔτι καὶ τῷ ὄκνῳ πεπεδημένων, ἢ πρὸς τὸ τεῖχος ἀναδραμόντων καὶ τὰ γινόμενα θεωμένων. τοῖς δὲ βαρβάροις ἐπήει γελᾶν τὴν τοῦ Γεροντίου παραφροσύνην, καὶ θανατῶν οἰόμενοι τὸν ἄνθρωπον ἔπεμπον αὐτῷ τοὺς 10 ἐν ἑαυτοῖς ἄλλῃ διαφέροντας. ὁ δὲ τῷ πρῶτον ἐπελθόντι συμπλακείς καὶ τὴν ἀσπίδα συντόμως χειρῖσας ἐμάχετο καρτερῶς, ἄχρις ὅτε τῶν ὑπασπιστῶν τις, ἰδὼν συμπεπλεγμένους αὐτοὺς ἀλλήλοις, ἀπέκοψε τῷ ξίφει τοῦ βαρβάρου τὸν ὦμον καὶ τοῦ ἵππου κατήγαγε. καταπλαγέντων δὲ τῶν βαρβάρων τὸ τοῦ ἀνδρός 15 ἀνδρείον τε ἅμα καὶ θαρραλέον, ἅμα τε ὁ Γερόντιος ἄλλοις τῶν πολεμίων ἐπήει, καὶ θεωροῦντες οἱ ἐκ τοῦ τεύχους τὰ πραττόμενα παρὰ τοῦ σφῶν στρατηγούντος ἀνεμνήσθησαν τοῦ Ῥωμαίων ὀνόματος, καὶ ἐπεξελθόντες ἤδη καταπεπληγμένους τοὺς ἐκπεσόντας κατέσφαζαν· τοὺς δὲ ἀποδράντας ἐδέχετο παρὰ Χριστιανῶν τιμῶ- 20 μιν οἰκοδόμημα, νομιζόμενον ἄστυον. ὁ μὲν οὖν Γερόντιος τῶν ἐληρητημένων τὴν Σκυθίαν ἐλευθερώσας κινδύων, καὶ τῶν

10 ἐπέκαμπον? 19 καταπεπλεγμένους libri: corr S. 20 ἀποδράσαντας P.

aliquid molituri essent statumque rerum conturbaturi, consilium suum cum prudentissimis quibusque militibus, petulantiam et iniurias barbarorum punire volens, communicat. cum autem eos ob metum cunctabundos cerneret, qui vel ipsum barbarorum incessum timerent, sumptis armis et admodum paucis satellitibus adversus universam barbarorum multitudinem semet obiecturus instruit, apertisque portis prodit, militibus vel adhuc dormientibus et meta ceu compage quadam vinctis, vel in muros accurrentibus et quae gererentur spectantibus. barbaris autem ridere Gerontii dementiae subit; et quod hominem cupidum mortis existimarent, quosdam robore praestantes adversus eum mittunt. Gerontius cum eo congressus qui primus irruerat, cum manu parmam celeriter prehendisset, fortiter dimicat, donec quidam ex satellitibus, conspicatus eos lucta manu implicatos, humerum barbari gladio abscidisset et hominem equo deturbasset. obtupefactis autem barbaris ob viri fortitudinem et audaciam, simul Gerontius alios ex hostibus adortur; et qui erant in muris, conscientes ea quae ab ipsorum duce gererentur, Romani nominis ad animos revocata memoria, barbaros aggrediuntur et erumpentium terrore percussos occidunt. qui aufugerant, in aedificium se recipiebant quod a Christianis habetur in honore proque asylo ducitur. ac Gerontius quidem ab imminetibus periculis liberata Scythia, et barbaris hanc aggressis eximia

ἐπαναστήσεων αὐτῇ βαρβύριον ἀνδρίας ὑπερβολῇ καὶ μεγαλοφυ-
 χίᾳ κρατήσας, τὺς παρὰ τοῦ βασιλεύοντος ἀμοιβὰς προσεδέχετο·
 Θεοδοσίος δὲ ὁ βασιλεὺς οὐ μετρίως ἀγανακτήσας ὅτι βάρβαροι
 τοσαύτης ἤξιωμένοι παρ' αὐτοῦ τιμῆς ἀνηρέθησαν, εἰ καὶ τοῖς
 5 πρᾶγμασιν ἔτυχον λυμηνόμενοι, συναρπάζει τε τὸν Γερόντιον
 παραχρηῖμα καὶ λόγον τῆς ὑπὲρ Ῥωμαίων ἀριστείας ἀπήτει. τοῦ
 δὲ καὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων αὐτῶν ἐπανάστασιν ἀπελέγχοντας, διεξ-
 ἰόντος τε τὺς ἀρπαγὰς καὶ τὴν τῶν οἰκητόρων ἀπώλειαν, τούτων
 μὲν οὐδενὶ προσεῖχεν ὁ βασιλεὺς, ἐνίστατο δὲ τῷ μὴ διὰ τὸ κοινῇ
 10 λυσατέλες ἀλλ' ἐπιθυμία τῶν παρὰ βασιλείως αὐτοῖς δωρημένων,
 ὡς ἂν μὴ ἐλεγχθῆι ταῦτα κερδάνυς, ἐκποδῶν αὐτοὺς ἐθελῆσαι
 ποιῆσαι. τοῦ δὲ καὶ ταῦτα τῷ δημοσίῳ λέγοντος πεπομηγῆναι
 μετὰ τὴν ἐκείνων ἀναίρεσιν (ἦν δὲ περιωνχένια χρυσῶ πυρὰ βασι-
 λέως αὐτοῖς δεδομένα πρὸς κόσμον), μόλις ἦν εἶχε διανείμας τοῖς
 15 εὐνούχοις οὐσίαν οἷός τε γέγονε τῶν περιεστώτων ἔξαιρεθῆναι κιν-
 δύνων, ἄξια τῆς εἰς Ῥωμαίους εὐνοίας ἐκτίσας τὰ ἐπιχειρεῖα.

41. Τῶν δὲ ὑπὸ τὴν Θεοδοσίου βασιλείαν οὕτω διεσθαρ-
 μένων, καὶ σπουδαίου μὲν οὐδενὸς εἰς ἀρετὴν φέροντος ἐπαινου-
 μένου, παντὸς δὲ τρυφῆς καὶ ἀκολασίας εἶδους κατὰ πῆχυν (τὸ
 20 λεγόμενον) ἐφ' ἐκάστης ἐπιδιδόντος, οἱ τὴν ἐν Συρίᾳ μεγάλῃν
 Ἀντιόχειαν οἰκοῦντες, οὐ φέροντες τὴν ἐπὶ τοῖς δημοσίοις φόροις
 ὀσημέραι παρὰ τῶν πρακτόρων ἐπινοουμένην προσθήκην, εἰς στά- a. 387
 σιν ἀνέστησαν, καὶ τοὺς ἀνδράντας αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως καὶ

16 ἐπιχειρεῖα L.

fortitudine ac magnanimitate victis, ab imperatore praemia quaedam exspe-
 ctabat. Theodosius autem non mediocriter iratus ob interemptos barbaros,
 quos ipse tanto dignatus esset honore, quantumvis exitio rei publicae fuis-
 sent, confestim Gerontium corripit et ab eo rationem rei pro Romanis stren-
 nue gestae poscit. illo rebellionis eos adversus Romanos arguente, simul-
 que rapinas et incolarum exitium commemorante, horum nullo moveri prin-
 ceptis, sed in eo persistere, Gerontium non utilitatis publicae causa sed ob
 libidinem adipiscendi barbaris ab imperatore donata, ne lucris istis potitus
 convinci posset, illos e medio tollere voluisse. Gerontio respondente se ista
 quoque post ipsorum caedem fisco misisse (erant autem aurei torques, ad
 ornatum eis a principe donati) vix facultatibus, quas habebat, in eunuchos
 distributis eripere se periculis imminentibus potuit, dignis scilicet fide in rem
 publicam Romanam sua praemiis persolutis.

41. Cum essent in imperio Theodosiano res in hunc modum perditae,
 ac nihil egregium, quod ad virtutem tenderet, laudaretur, sed omne delicia-
 rum et luxuriae genus ulnatim, ceu proverbio dici solet, quotidie sumeret
 incrementum, magnae illius Antiochiae Syriacae civis, non ferentes publico-
 rum cumulationes tributorum, quae singulos in dies ab exactoribus excogita-
 bantur seditionem moverunt, et tam ipsius principis quam Augustae statuis

τῆς τούτῳ συνοικουόσης αἰσχροῦς καθελόντες φωνὰς ἀηήκαν τῶν μὲν πρᾶκτομένων οὐκ ἀναξίας, οὐκ ἔξω μέντοι στωμυλλίας καὶ τῆς συνήθους αὐτοῖς ἀστεϊότητος. ἐπεὶ δὲ τοῖς παρ' αὐτῶν γεγενημένοις ὁ βασιλεὺς κινήθεις ἠπέλπει τῷ πταίσματι δίκην ἄξιαν ἐπιθεῖναι, δέει τῆς βασιλέως ὀργῆς ἐδόκει τῇ βουλῇ πρέσβεις ἐκπέμ- 5 πειν, ἑπὲρ ὧν ὁ δῆμος ἔπραξεν ἀπολογησομένους. αἰροῦνται τοίνυν Λιβάνιον τε τὸν σοφιστήν, οὗ τὸ κλέος ἐκ τῶν καταλελειμμένων ὑπ' αὐτοῦ κηρύττεται λόγων, καὶ Ἰλάριον γένους τε λαμπρότητι καὶ παντὶ παιδείας εἶδει προήκοντα. καὶ ὁ μὲν σοφιστὴς τὸν περὶ τῆς στάσεως αὐτῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ γεροσσίᾳ λόγον 10 εἰπὼν ἴσχυσε τὸν βασιλέα μεταστῆσαι τῆς κατὰ Ἀντιοχέων ὀργῆς, ὥστε ἀμέλει τούτῳ καὶ τὸν περὶ τῶν διαλλαγῶν ἐπιθεῖναι, τελείως τοῦ βασιλέως τὸ πρὸς τὴν πόλιν ἔχθος ἀποθεμένον· Ἰλάριος δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς ἐπαίνων ἄξιωθεις ἄρχειν παρὰ βασιλέως ἐτάττετο Παλαιστίνης ἀπάσης.

15

42. Τῶν δὲ κατὰ τὴν ἑώραν καὶ Θρόκην καὶ Ἰλλυρίδα ὄντων ἐν τούτοις, Μάξιμος οὐ κατὰ τὴν ἄξιαν οἰόμενος αὐτῷ τὰ πράγματα φέρεσθαι μόνων ἄρχοντι τῶν ὑπὸ Γρατιανῷ πρότερον τεταγμένων ἐθνῶν, διανοεῖτο παραλῦσαι τὸν νέον Οὐαλεντινιανὸν τῆς βασιλείας, εἰ μὲν δύναιτο, πάσης, εἰ δὲ τούτου διαμάρτοι, 20 μέρους γούν αὐτῆς, ὅσον ἂν οἶός τε γένοιτο, οἰκειώσασθαι. καὶ ταύτη κεκρατημένος τῇ γνώμῃ διαβῆναι τὰς Ἄλπεις καὶ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν χωρῆσαι παρεσκευάζετο. Θευρῶν δὲ ὡς διὰ στενῆς ὁδοῦ

16 Ἰλλυριῶν libri.

20 τούτου S: libri τοῦτο.

foede delectis voces iactarunt, non illas quidem iis indignas quae gerebantur, sed cum dicacitate tamen et ipsis familiari urbanitate coniunctas. cumque princeps ob ea commotus, quae ab ipsis designata fuerant, merito supplicio se delictum hoc puniturum minaretur, metu irae principis visum esse ordini decurionum legatos mittere qui a plebe commissa purgarent. itaque Libanium professorem, cuius famam libri ab eo relictis praedicant, et Hilarium, splendore familiae atque omni eruditionis genere praestantem, deligunt. ac professor ille quidem oratione coram imperatore ac senatu de seditione pronuntiata tantum efficere potuit, ut a concepta adversus Antiochenos ira principem revocaret; obiterque factum est ut ei princeps alteram quoque de reconciliatione orationem iniungeret, inimicitias adversus urbem prorsus depositis. Hilarium autem, eximiae virtutis causa laudatus, ab imperatore toti Palaestinae cum imperio praefectus est.

42. Cum res Orientis et Thraciae et Illyrici hoc essent in statu, Maximus, qui non ex dignitate res sibi succedere putabat, si solis imperaret iis nationibus quae Gratiano prius partuerant, de Valentiniano regno deiciendo cogitabat, toto quidem illo, si posset, sin ea spe frustraretur, de parte illius aliqua saltem acquirenda, quantam sane occupare posset. hac opinione victus ad transeundas Alpes et adeundam Italiam se parat. cum autem videret per

καὶ τραχυτάτων καὶ ἀβάτων ὁρῶν ἀνάγκη ποιήσασθαι τὴν ὁδοι-
 πορίαν, διαδέχεται δὲ ταῦτα τέλματα καὶ ἕλη ὁδοιπόροις σχολαι-
 τερον διουῶσιν, οὐχ ὅτι στρατιῶ τοσαύτῃ διέξοδον ἐνδιδόντα, τὸ
 πρακτέον εἰς ἀμείνονα βουλήν ἀνετίθετο. τοῦ δὲ Οὐαλεντινιανοῦ
 5 πρεσβείαις ἐκ τῆς Ἀκυληΐας χρωμένον καὶ περὶ βεβιωτέρας εἰρή-
 νης ἀσφάλειαν αὐτῷ δοθῆναι παρακαλοῦντος, ἐτίθειτο ταῖς αἰτή-
 σεσι Μάξιμος, δεῖξαι τοῦτο καὶ αὐτὸς ὅτι μάλιστα ποιούμενος.
 πέμπει οὖν Δομνῖνον ἐπὶ τούτῳ Οὐαλεντινιστῆς, Σύρον μὲν ὄντα
 τὸ γένος, ἐκ δὲ τοῦ βελτίονος αὐτῷ γνώριμον ὄντα· παραδυνα-
 10 στεῶν γὰρ αὐτῷ πίστει καὶ πραγματίων ἐμπειρίᾳ προέχειν τῶν
 ἄλλων ἐδόκει· καὶ ἄλλως ὅσα ὁ βυσιλεὺς οὐδενὸς εἰδότος ἄλλον
 πράττειν ἐβούλετο, τούτῳ κατ' ἐξαίρετον ἐγνώκει θαρρεῖν. ἐλθὼν
 οὖν ὡς τὸν Μάξιμον ὁ Δομνῖνος, καὶ ὅσα τῆς πρεσβείας ἦν ἀπαγ-
 γειλας, ἤξιοῦτο θεραπεύειν καὶ φιλοφροσύνης παντοίας· τιμῆς τε
 15 γὰρ αὐτὸν ὁ Μάξιμος ὑπερβαλλούσης ἤξιον, καὶ ὄγκου δωρεῶν
 ἐπλήρου τοσοῦτον ὥστε Δομνῖνον μηδένα τοιοῦτον ἔσεσθαι τῷ βυ-
 σιλεῖ Οὐαλεντινιανῷ φίλον ὑπονοῆσαι. τοσοῦτον δὲ ἴσχυεν ὁ Μά-
 ξιμος τὸν Δομνῖνον παραγαγεῖν ὥστε καὶ μέρος ἧς εἶχε στρατιῶς
 συμπαραπέμψαι, συνοῖσον εἰς ἐπικουρίαν τῷ βυσιλεῖ κατὰ τῶν
 20 ἐπικειμένων τοῖς ὑπ' αὐτὸν Πυίοσι βαρβάρων. ἐπὶ τούτοις ἀνα-
 χωρήσαντος τοῦ Δομνῖνου, καὶ ὠραιζομένου τῷ πλήθει καὶ μεγέ-
 θει τῶν δωρεῶν καὶ τῇ τῶν δεδομένων αὐτῷ συμμάχων δορυφο-
 ρία, τὴν ἀπὸ τῶν Ἄλπειων φέρουσαν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ὁδὸν ἔλαθε

4 δὲ om LP. 7 δεῖξαι] Leunclavius δέξασθαι. 16 τοσοῦ-
 του vel τοσοῦτων S: libri τοσοῦτον. 23 Ἰταλίαν] libri ἰδίαν.

viam angustam et asperrimos inviosque montes iter necessario faciendum esse, quos deinde lacus et paludes excipiunt, per quas duntaxat viatoribus otiose tardeque transeuntibus, non tantis copiis, exitus patet, quid agendum esset ad consilium melius differebat. cum autem Valentinianus legatos Aquileia mitteret, deque pace firmiori sibi caveri peteret, postulatis assentitur Maximus, eam rem se quoque lubentissime accipere simulans. itaque Dominum Valentinianus hanc ob causam ablegat, natione Syrum et notae melioris familiarem. quippe maxima secundum ipsum potestate praeditus fide pariter et usu rerum praestare ceteris videbatur; et quicquid alioqui princeps alio nemine conscio facere volebat, huic inprimis credendum statuerat. itaque cum venisset ad Maximum Dominus, capitibus legationis omnibus expositis, omni cum observantia comitateque exceptus est. nam et dignabatur eum honore Maximus eximio, et tanta munerum mole satiabat ut imperatorem Valentinianum nullum huic parem habiturum amicum Dominus existimaret. ac poterat usque adeo Dominum decipere Maximus, ut etiam partem exercitus sui cum eo mitteret, quae imperatori contra barbaros subiectis ipsi Pannoniis imminentes esset auxilio. posteaquam haec consecutus Dominus abissiesset, ac sibi placeret ob copiam magnitudinemque munerum, quae acceperat, et concessorum sibi sociorum satellitium, viam ab Alpibus domum ducentem imprudens

τῷ Μάξιμῳ ῥάονα καταστήσας. ὅπερ ὁ Μάξιμος προιδόμενος, καὶ ἐπὶ τούτῳ πάντα κατασκευάσας, ἐπηκολούθησε πανστρατιᾷ, μεθ' ἧσυχίας προπέμψας κατὰ τὴν ὁδὸν φύλακας, οἱ πᾶσαν ἐποιοῦντο φροντίδα τοῦ μηδένα παραδραμόντα τὴν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν Μάξιμου διάβασιν τοῖς ἀμφὶ Δομνῖνον ἀγγεῖλαι. καὶ ἦν ἡ σπουδαία φυλακὴ μὴ εὐκόλος· οὐδὲ γὰρ ἦν οἶόν τε λαθεῖν τοὺς διὰ τοῦ στενωτάτου τῶν Ἄλπειων ἰόντας. ὅτε τοίνυν ἔγνω τοὺς ἀμφὶ τὸν Δομνῖνον τὰ στενώτατα τῶν Ἄλπειων καὶ τὰ τῶν ὄρων ἄβατα διελθόντας, ἤδη δὲ καὶ τὰ μετὰ τὰς Ἄλπεις, ὅσα ἦν ἐλώδη καὶ δυσχέρειαν ἐμποιοῦντα στρατοπέδῳ πολέμιον στίφος ἐναντιώ- 10 σόμενον ἐν δυσχωρίαις εὐρήσειν ἐλπίζοντι, τότε δὴ σὺν παντὶ τάχει τὴν Ἰταλίαν, οὐδενὸς ἐμποδῶν ὄντος, καταλαβὼν τῇ Ἀκυλητῇ προσάγει.

43. Οὐαλεντινιανοῦ δὲ τῷ αἰφνιδίῳ καὶ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα καταπλαγέντος, δέος εἰσῆει τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μὴ καὶ Ζωγρίαν ἐλὼν 15 ὁ Μάξιμος διαχρήσεται. τότε δὴ νεὸς ἐπιβὰς ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἀπῆρε. συναπέλπει δὲ αὐτῷ καὶ ἡ μήτηρ Ἰουστῖνα, Μαγγεντίῳ μὲν, ὡς εἴρηται μοι, πρότερον συνοικήσασα, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου καθάρσειν Οὐαλεντινιανῶ τῷ βασιλεῖ διὰ κάλλους ὑπερβολὴν συναφθεῖσα, καὶ τὴν θυγατέρα Γάλλαν ἐπαγομένη. 20 διαπλεύσαντες δὲ τὰ τοσαῦτα πελάγη καὶ τῇ Θεσσαλονίκῃ προσορμισθέντες πρὸς Θεοδοσίον ἐχρῶντο τὸν βασιλέα, πῦν γοῦν αὐτὸν τῇ κατὰ παντὸς τοῦ Οὐαλεντινιανοῦ γένους ἀσελγεία

15 καταπλαγέντος S: vulgo καταστάτης.

Maximo faciliorem reddidit. quod Maximus futurum prospiciens, eaque de causa cunctis apparatus rebus, universis cum copiis subsecutus est, tacite praemissis in itinere custodibus, qui omnem curam adhibebant ne cursu quis praetergressus Maximi transitum in Italiam Domini comitibus nuntiaret. ac huiusmodi custodia perfacilis erat, nec enim latere poterant qui parte Alpium artissima proficiscerentur. cum igitur intelligeret Dominum cum suis copiis, qua sunt angustissimae, inviosque montes penetrasse, cum iis praeterea locis, quae trans Alpes erant palustria et difficultatem obiciebant militum copiis, quibus ne hostile agmen offenderent timendum erat, omni cum celeritate Italiam, nemine praepediente, ingressus Aquileiam copias ducit.

43. Valentiniano tam repentino casu extra spem omnem constituto, formidare coeperunt eius familiares ne Maximus eum vivum in potestatem redactum occideret. quapropter navem ingressus Thessalonicam abiit, socia navigationis Iustina matre; quae Magnentium prius maritum habuerat. ut ante diximus, et illo sublato propter eximiam formae venustatem Valentiniano principi iuncta matrimonio fuerat. haec Gallam quoque filiam secum abducebat. cum tot emensi maria Thessalonicam appulissent, legatione ad imperatorem Theodosium missa rogant ut saltim nunc insolentiam adversus omnem Valentiniani familiam exercitam vindicaret. Theodosius ad ipsam

τιμωρῆσαι παρακαλοῦντες. ὁ δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀκοὴν ἐκπλαγείς λήθην μὲν τινα τῆς ἄγαν ἐποιεῖτο τρυφῆς καὶ τῇ περὶ τὰς ἡδονὰς ἐνεδίδου μανίᾳ, βουλῆς δὲ προτεθείσης ἔδοκει τὴν Θεσσαλονικὴν αὐτὸν ἕμια τισὶ τῶν ἀπὸ τῆς γερονσίας καταλαβεῖν. οὗ
 5 δὴ γενομένου τελεία περὶ τοῦ πρακτέου προετίθετο γνώμη, καὶ κοινῷ δόγματι συνεδόκει τοῖς Μαξιμίω πεπλημμελημένοις ἐπέξελεσθῆν· μὴ γὰρ εἶναι βιωτὸν ἀνθρώπῳ Γρατιανὸν μὲν ἀνελόντι καὶ τὴν βυσιλείαν οἰκειωσαμένῳ τὴν τούτου, καὶ ἐπειδὴ τοῦτο προεχώρησεν, ὁδῶν προελθόντι καὶ τῆς λελειμμένης ἀρχῆς τὸν ἀδελφὸν
 10 ἐκείνου παρελομένῳ. (44) τούτοις δυσαραιστήσας ὁ Θεοδοσίος διὰ τε τὴν ἔμφυτον μαλακίαν καὶ τὴν τῆς προλαβούσης διαίτης ἐκμέλειαν ὤκει πρὸς τὸν πόλεμον, τὰ ἐκ τῶν ἐμφυλίων κακὰ γέρον εἰς μέσον, καὶ ὡς ἀνάγκη πᾶσα τὰ κοινὰ πλήττεσθαι καιρίαις πληγαῖς ἀμφοτέρωθεν· ὅθεν ἔφρασε δεῖν πρότερον διακηρυκέσθαι,
 15 σθαι, καὶ εἰ μὲν ἔλοιτο Οὐαλεντινιανῶ Μαξιμὸς ἀποδοῦναι τὴν βυσιλείαν καὶ ἄγειν τὴν ἡσυχίαν, κατὰ τὸ πρότερον σχῆμα τὴν ἀρχὴν εἰς ἄπαντας διηρῆσθαι, πλεονεξίᾳ δὲ κρατούμενον αὐτὸν καταπολεμήσειν ἀπροσασίτως. τούτοις ἀντιφθέγγεσθαι μὲν οὐδεὶς τῶν ἀπὸ τῆς γερονσίας ἐθάρρει, δοκοῦσί πως κοινῇ τῇ πολι-
 20 τεύᾳ λυσιτελεῖν· Ἰουστῖνα δὲ οὔτε πραγμάτων ἄπειρος οὔσα οὔτε πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος εὐρεσιν ἄπορος, ἐπισταμένη τὸ Θεοδοσίον περὶ τὰς ἔρωτικὰς ἐπιθυμίας ἐπιρροπές, ἐφιστῆ τε τὴν θυγατέρα Γάλλαν ἑξαισίῳ διαπρέπονσαν κάλλι, καὶ τῶν γονάτων ἐπι-

12 ἀνεῖ vulgo.

rei famam obstupefactus luxus illius nimii obliviscitur, et paulum de insano voluptatum studio remittit. habito deinde consilio visum ut ipse cum nonnullis e senatu Thessalonicam se conferret. hoc ubi factum fuit, de integro consultatur quid agendum esset; communique decreto placuit ut a Maximo patrata facinora punirentur: non enim illi homini vitam amplius concedendam, qui et Gratianum occidisset eiusque regnum usurpasset, et hunc successum adeptus via quasi quadam progressus fuisset ac fratrem illius relicto sibi principatu exuisset. (44) offensus his Theodosius, ob insitam a natura molliem et hactenus actae vitae socordiam, ad bellum hoc segniores se praebet, afferens in medium ea mala quae de bellis civilibus proveniunt; simulque ostendens necessario rem publicam in his utrinque letales plagas accipere. quapropter aiebat prius legatos esse mittendos: ac si quidem Valentiniano Maximus imperium restituere mallet et quietem amplecti, secundam formam pristinam in omnes imperium dividendum esse, sin ab avaritia se vinci pateretur, citra tergiversationem ullam bello persequendum. adversus haec nemo quidem e senatu proferre quicquam audebat, quod aliquo modo rei publicae conducibilia viderentur. Iustina vero, nec rerum usu destituta nec inops consilii ad inveniendum id quod expediret, cum Theodosii pronom ad amores animum nosset, Gallam filiam suam, eximia forma praestantem,

λαβομένη τοῦ βασιλέως ἐκέτευε μήτε τὸν Γρατιανοῦ τοῦ δεδιωκτός οἱ τὴν βασιλείαν θάνατον περιδεῖν ἀτιμώρητον, μήτε σφᾶς εἰκῆ κειμένους ἕῤῃσαι, πάσης ἐκπεπωκότας ἐλπίδος. καὶ ταῦτα λέγουσα τὴν κόρην ὀδυρομένην ἐδείκνυ καὶ τὴν ἑαυτῆς ἀποκλαίουσαν τύχη. τούτων ἀκούσας ὁ Θεοδοσίος, καὶ ἅμα τῇ θέρῃ τοῦ τῆς κόρης 5 κάλλους ἀλούς, παρέφαινε μὲν καὶ τῷ βλέμματι τὴν ἐπὶ τῷ κάλλει τῆς κόρης πληγὴν, ἀνεβύλλετο δὲ τὸ πρακτέον, χρηστὰς ἔχειν αὐταῖς ὑποφαίνων ἐλπίδας. ὡς δὲ πλέον ἐπεσμούχετο τῇ τῆς κόρης ἐπιθυμίᾳ, τὴν Ἰουστίναν μετελθὼν ἤγει τὴν θυγατέρα πρὸς γάμιον οἷα Πλακίλλης τῆς πρότερον αὐτῷ γημαμένης ἀπαλλαγείσης. οὐκ 10 ἄλλως δὲ ἔφρασκε δώσειν, εἰ μὴ τὸν κατὰ Μαξιμίον ἀράμενος τῇ τε Γρατιανοῦ τιμωρήσειεν ἀναιρέσει καὶ Οὐαλεντινιανῷ πάλιν ἀποδοίῃ τὴν τοῦ πατρὸς βασιλείαν. ἐπὶ τούτοις ἔτιγέ τε τοῦ γάμου καὶ ταῖς τοῦ πολέμου παρασκευαῖς ὅλον ἑαυτὸν ἐνεδίδου, καὶ σννε- λυνόμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς τό τε στρατιωτικὸν ἐφιλοφρονεῖτο 15 σιτήσεων ἐπιδόσει, καὶ τὴν ἄλλην ἐκμελειαν ὑπὸ τῆς χρείας ἀναγκαζόμενος ἐπηνόρηθον, διαθεῖναι τε τὰ μετὰ τὴν ἀποδημίαν τὴν αὐτοῦ δεησόμενα προνοίας ἐγνώκει.

a. 388

45. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ Κυνήγιος ὁ τῆς αὐλῆς ὑπαρχος ἐπανιὼν ἐξ Αἰγύπτου κατὰ τὴν ὁδοπορίαν ἔτιχε τεθνεώς, ὃν τινα 20 δέοι προστήσασθαι τῆς αὐλῆς ὑπαρχον ἀνεξήτει, καὶ πολλοὺς πολλὰκις ἀνασκοπήσας εὔρε τὸ τελευταῖον ἄνδρα πρὸς τοῦτο ἀρόμ-

8 ὑπεσμούχετο Hemsterhus. ad Lucian. t' 1 p. 352. 10 aliis Flacilla aut Placidia. 11 post τὸν κατὰ Μαξιμίον δεest πόλεμον, aut simile quoddam nomen. S. 17 τὰ] libri καὶ.

coram eo statuit, et genua principis amplexa suppliciter obsecrat ne Gratiani, qui largitus ei fuisset imperium, caedem inultam relinqueret, neve se neglectos iacere sineret, omni spe destitutos. quae proferens puellam illacrumantem et fortunam suam deplorantem ei commonstrat. his Theodosius auditis, simulque puellae pulchritudinis intuitu captus, etiam vultu acceptum ex puellae forma vulnus satis ille quidem prodebat, sed differebat tamen id quod esset agendum, significans ei uti spes bonas animis conciperent. cum autem puellae desiderio magis in dies ureretur, conventa Iustina filiam eius in matrimonium sibi dari petit: nam Placilla, quae cum eo prius fuerat nupta, diem suum obierat. ea vero se non aliter ait hanc ei daturam, nisi bello contra Maximum suscepto Gratiani caedem ultus esset et Valentiniano patritum imperium restituisset. his ille condicionibus et impetrat nuptias et apparando bello totus incumbit. quin et impulsus a muliere militum animos auctis annonarum stipendiis demulcet, et reliquam segnitiam sic usu exigente corrigit ut etiam ea sibi disponenda statueret, quae post abitum ipsius aliquam flagitatura providentiam essent.

45. Ob eam causam mortuo in itinere Cynegio, praefecto praetorii, cum ex Aegypto reverteretur, quemnam praefectum praetorii constitueret dispiciebat. cumque multos multoties considerasset, tandem virum ad hoc

διον. μετακαλέσας τοὺν ἐκ τῆς Ἀκυληίας Τατιανόν, ἤδη μὲν ἄλλας ἐπὶ Οὐάλεντος ἐγκειρισμένον ἀρχάς, ἄνδρα δὲ ἐν πῦσι σπουδαῖον, ἀναδεικνύει τῆς αὐτῆς ὑπαρχον ἐν τῇ πατρίδι, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς σύμβολα πέμψας αὐτῷ τὸν παῖδα τὸν αὐτοῦ Πρό-
 5 κλον τῆς πόλεως ὑπαρχον κατέστησεν. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εὖ διε-
 γένητο, τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἀνδράσι τοιούτοις ἐκδεδωκώς οἱ καὶ
 πὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀποδημίαν τὰ τῶν ὑπήκων ἄριστα δυνή-
 10 σονται διαθεῖναι· τοῖς δὲ στρατιώταις, ἰππέσσι μὲν Πρόμωτον,
 πεζοῖς δὲ Τιμάσιον ἐπέστησεν. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὴν ἔξοδον οὐδὲν
 ἔλλείπειν ἰδῶκει, λόγος ἐπέπεσε ταῖς βασιλέως ἀκοαῖς ὡς οἱ τοῖς
 Ῥωμαῖκοῖς τέλεσιν ἀναμειγμένοι βάρβαροι δωρεῶν ὑποσχέσει με-
 γάλον παρὰ Μαξιμόν περὶ προδοσίας ἐδέξαντο λόγους, αἰσθόμε-
 νοι δὲ ὡς περίπυστον γέγονε, περὶ τὰ τέλματα καὶ τὰς ἐν Μακε-
 15 δονίᾳ λίμνας συνέφεγγον, τοῖς αὐτόθι δάσειν ἑαυτοὺς ἀποκρούον-
 τες· ἐν οἷς διωκόμενοι καὶ διὰ πάσης ἀναζητούμενοι μηχανῆς
 κατὰ τὸ πολὺ διεφθάρησαν μέρος, ὥστε τὸν βασιλέα τοῦτον τοῦ
 δέους ἀπαλλαγέντα σπουδῇ πύση καὶ πανστρατιᾷ κατὰ Μαξιμόν
 χωρῆσαι. Ἰουστίναν μὲν σὺν ἅμα τῷ παιδί καὶ τῇ θυγατρὶ ναυσὶν
 ἐμβυλῶν καὶ τοῖς ἀσφαλῶς παραπέμπουσιν παραδοὺς εἰς τὴν Ῥώ-
 20 μιν ἔξέπεμπεν (ἐπεπιστεύκει γὰρ ὡς ἀσμενέστατα Ῥωμαῖοι δέξον-
 ται τούτους, ἄλλοτριούμενοι Μαξιμόν ταῖς γνώμαις), αὐτὸς δὲ
 ἅμα τῷ στρατῷ διὰ Παιονίας τῆς ἄνω καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὄρειν
 ἐπὶ τὴν Ἀκυλίαν αὐτὴν ἐλάσαι διανοεῖτο καὶ ἐπελθεῖν ἀπαρασκεύῳ
 τῷ πολέμῳ.

4 aliis Proculus.

13 περὶ] ἐπὶ?

idoneum reperit. accessitum igitur Aquileia Tatianum, qui et alios sub Valente magistratus gesserat et erat in omnibus virtute singulari praeditus, praetorii praefectum in patria declarat; et missis ad eum magistratus insignibus filio ipsius Procule praeturae urbanam tradit. enimvero praeclare se hic gessit, amplissimis magistratibus eiusmodi viris commissis, qui etiam post abitum principis optime res subditorum administrare possent. militum vero copiis equestribus Promotum, pedestribus Timasium praeficit. cum autem nihil ad perfectionem amplius deesse videretur, ad aures imperatoris rumor est allatus, permixtos Romanis legionibus barbaros magnis muneribus promissis a Maximo de prodicione sollicitatos. animadvertentes autem illi eius rei famam iam emanasse, versus paludes et lacus in Macedonia confugiunt, et in eorum locorum saltibus semet occultant; in quibus cum eos alii persequerentur et quavis arte perquirerent, maiori ex parte perierunt, adeo quidem ut imperator hoc metu liberatus omni studio et omnibus cum copiis contra Maximum pergeret. Iustinam quidem cum filio et filia navibus impositam et tuto deducturis traditam Romam ablegat, persuasus Romanos lubentissimis animis hos excepturos, quorum a Maximo voluntates essent alienae. ipse cum exercitu per superiorem Pannoniam et Apenninos montes Aquileiam contendere et imparatum hostem aggredi cogitabat.

46. Ταύτη τῇ πορείᾳ χρωμένον Θεοδοσίον, πυθόμενος Μάξιμος ὡς ἡ Οὐαλεντινιανοῦ μήτηρ ἕμα τοῖς παισὶν διαβαίνειν μέλλοι τὸν Ἴόνιον κόλπον, ταχυναντοῦντι πλοῖα συναγαγὼν καὶ Ἀνδραγαθῶ παραδοῦς ἐπὶ τὴν τούτων ἔστειλε θῆραν. ὁ δὲ περιπλεύσας ἀπανταχοῦ καὶ τῆς πείρας διαμαρτῶν (ἐφῆθησαν γὰρ 5 ἐκεῖνοι τὸν Ἴόνιον περαιωθῆναι πορθμόν), δύνανται ἀρκοῦσαν συναγαγὼν πάντα περιέπλει τὰ ἐκεῖσε, ναυτικῇ δυνάμει Θεοδόσιον οἰόμενος ἐπιθήσεισθαι. ὄντος δὲ ἐν τούτοις Ἀνδραγαθίου, διελθὼν Παιονίαν καὶ τὰς ἐν τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι πύλας ὁ Θεοδόσιος ἀπροσδοκῆτοις ἕμα καὶ ἀφυλάκτοις τοῖς ἀμφὶ τὸν Μάξιμον 10 ἐπιτίθεται. μέρος δὲ τινος τοῦ στρατοπέδου σὺν δξυτάτῃ ῥύμη τοῖς τῆς Ἀκυλγίας τελεγεσι προσπεισόντος καὶ βιωσαμένου τὴν διὰ τῶν πύλων εἴσοδον (ἀντιστῆναι γὰρ αὐτοῖς οὐχ οἷοι τε γέγονασιν οἱ φυλάττοντες ὄντες ὀλιγοὶ) Μάξιμος μὲν ἐκ τοῦ βασιλείου κατήγγετο θρόνου, χρήματα διανέμειν τοῖς ἐπ' αὐτὸν στρατιώταις 15 ἀρξάμενος, γυμνωθεὶς δὲ τοῦ βασιλικοῦ σχήματος Θεοδοσίῳ προσήγγετο. ὁ δὲ βραχέα τῶν κατὰ τῆς πολιτείας αὐτῷ πεπλημμελιμένων ἐν ὑνείδουσι μέρει διεξελθὼν τῷ δημῷ παρέδωκε, τὴν ὀφειλομένην ἐκτίσσοντα δίκην. Μαξιμῶ μὲν οὖν τοῦτο τοῦ βίου καὶ τῆς τυραννίδος ἐγένετο τέλος, ἕμα τῷ κατὰ Οὐαλεντινιανοῦ 20 προτεργίματι πᾶσαν ἔξεν ἀκονιτὶ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὀνειροπολήσαντι. (47) Θεοδόσιος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀκηκοῦς ὅτι διαβαίνων τὰς Ἄλπεις ὁ Μάξιμος Βίκτωρα τὸν υἱὸν ἀπέλιπεν αὐτόθι τῇ

15 post θρόνον in LP. legitur οὐ.

21 τῶν] τῆν?

46. Dum hoc Theodosius iter tenet, audiens Maximus Valentiniani matrem cum liberis sium Ionium transiecturam, collectis velocibus et expeditis navigiis, ac iisdem Andragathio traditis, hominem ad illos velut indagine capiendos dimittit. is in omnem partem navigiis circumvectus propositum tenere non potuit, quod illi iam ante fretum Ionium transmisissent. inde satis magnis copiis coactis omnia passim in iis locis circumnavigabat, quod Theodosium exercitu navali bellum facturum existimaret. at Theodosius, his rebus intento Andragathio, per Pannoniam portasque montium Apenninorum progressus nec opinantes et incautos Maximianos adoritur cumque pars quaedam exercitus impetu celerrimo ad Aquileise muros accessisset, aditumque vi sibi per portas aperisset (quippe non poterant eis custodes, perquam pauci numero, resistere), Maximus imperatorio solio deturbatur, cum pecuniam in milites suos partiti coepisset. habitu imperatorio exutus ad Theodosium deducitur. is paucis, quaecunque contra rem publicam deliquisset, velut exprobrationis loco recensitis, hominem carnifici tradit, meritam poenam luiturum hunc Maximus vitae pariter ac tyrannidis exitum habuit, qui astu superato Valentiniano citra laborem omni se potiturum imperio Romano somniaverat. (47) quia vero Theodosius imperator audierat Maximum transeuntem Alpes filium Victorem, dignitate Caesaris ornatum,

τοῦ Καίσαρος ἀξία τιμημένον, Ἀρβογάστην ἔστειλε παραχρῆμα τὸν στρατηγόν, ὃς πικρῶς τε τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπέκτεινε τὸ μισθόκιον. τούτων ἀπαγγελθέντων Ἀνδραγαθίῳ τὰ περὶ τὸν Ἴόνιον διεφθαρμένῳ πορθμόν, ὅτι μυρίοις περιπεσεῖται κακοῖς ἐπιστάμενος, οὐκ ἀναμείνας τοὺς ἐπιθησομένους αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν τιμωρίαν ἐπέθηκεν, καθείς εἰς τὴν θύλασσαν τὸ σῶμα καὶ ταύτη μᾶλλον ἐκδοῦναι τὰ καθ' ἑαυτὸν ἢ τοῖς ἐχθρίστοις ἐλόμενος.

Τὴν μὲν οὖν βασιλείαν πᾶσαν Οὐαλεντινιανῆ παρέδωκεν, ὅσην ἔτυχεν ἔχων ὁ τούτου πατήρ, καὶ τοῦτο περὶ τοὺς εὐεργέτας 10 καθῆκον ἔδοξεν εἶναι· τῶν δὲ ὑπὸ Μαξιμίῳ στρατευσαμένων ὅσων ἦν ἐπίλεκτον μετὰ τῶν οἰκείων ἀναλαβῶν, ἀφῆκε μὲν ἐκείνον τὰ περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Κελτοὺς καὶ ὅσα τῆς ἐπικρατείας ἦν τῆς αὐτοῦ διαθήσοντα. συνῆν δὲ καὶ ἡ μήτηρ αὐτῷ, τὸ ἐλλείπον ἐν φρονήσει διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας, καθ' ὅσον γυναικὶ δυστάτον 15 ἦν, ἐκπληροῦσα.

48. Αὐτὸς δὲ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ἐπανελθὼν οὐ τὴν τυχούσαν εὖρεν ἐν τοῖς Μακεδόνων πράγμασι ταραχήν. ὅσοι γὰρ τῶν βυρβάρων ἐν τοῖς ἔλεσι καὶ τιτῆς περὶ τὰς λίμνας ὕλαις ἑαυτοὺς ἀποκρῦψαντες ἐκ τῆς προτέρας τῶν Ῥωμαίων ἐφόδου πε- 20 ρισσώθησαν, τῆς περὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἀσχολίας Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως λαβόμενοι τὰ Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν ἐλήθζοντο, μηδεὶς αὐτοῖς ἐναντιωθέντος. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς νίκης αὐτοῖς καὶ τῆς ἐπαρόδου τοῦ βασιλέως ἠγγέλθη, τοῖς ἔλεσιν αὐδίσ

apud transalpinas gentes reliquisse, confestim Arbogastem magistrum militum mittit, qui et imperio deiecit adolescentulum et interfecit. his Andragathio nuntiatis, qui navibus fretum Ionium scrutabatur, quod infinita se perpersurum mala sciret, non expectato hostium adventu ipse sibi supplicium intulit, praecipitato in mare corpore, cui se credere quam inimicissimis mallet.

Theodosius autem universum imperium Valentiniano tradidit, quantum quidem ipsius olim pater habuerat; quod sane visum est ex officio erga bene meritos fieri. ex iis vero qui Maximo militaverant, quicquid selectum erat, inter suos rettulit; ac Valentiniano permisit ut res Italicas Celticas et alias imperii sui disponeret; cui quidem et mater aderat, quae quicquid ob aetatis imbecillitatem filii prudentiae deesset, quantum a muliere praestari poterat, supplebat.

48. Ipse Thessalonicam reversus non levem in rebus Macedonum perturbationem reperit. quotquot enim barbari, intra paludes et vicinas straginis silvas additi, de priore Romanorum impressione salvi evaserant, occupationem Theodosii principis in bello civili occasionis nacti loco, in Macedonum Thessalorumque fortunas nemine resistente grassabantur. postea vero quam fama victoriae reditusque principis ad eos perlata fuisset, rursus in paludes

ἑαυτοὺς ἐναπέκρουσαν, αὐτόθεν τε λαθραίως ἐπανιστάμενοι, τὰ ἐν ποσὶ τε ἄγοντες καὶ φέροντες, ἡμέρας ἐπιφανομένης ἐπὶ τοὺς συνήθεις τόπους ἐχώρουν, ὥστε περιῆν τῷ βασιλεῖ λογίζεσθαι φάσματα μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους εἶναι τοὺς ἐπιόντας. ἀπορῶν τοίνυν ἐκοινώσατο μὲν οὐδενὶ τὸ πρακτέον, ἀναλαβῶν δὲ ἄχρι 5 πέντε ἵππων τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐκάστιν τρεῖς ἵππους ἢ τέσσαρας ἔλκειν ἀπὸ ῥυτῆρος εἰπών, ὥστε ἐπειδὴν ὁ τὸν ἵππεα γέρων ἵππος ἀπέλοι τῷ πόνῳ, μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν ἕτερον, τοῦτιν τε τῷ τρόπῳ πρὸς πᾶσαν ἀρκέσαι τοὺς ἵππους κακοπάθειαν ἧς κατὰ νοῦν ἔλαβεν ἐγχειρήσεως, οὐδενὶ τῶν θεωμένων ὅτι βασιλεὺς εἶη 10 διδοὺς ὑποπτέυειν, περιενόσκει τοὺς ἀγρούς, καὶ εἴ ποιν τροφῆς ἕμια τοῖς σὺν αὐτῷ δεηθείη, παρὰ τῶν ἀγροίκων αἰτῶν, ἐνέτυχε καταλύματι βραχεῖ παρὰ γραδὸς οἰκονμένῳ, καὶ στέγης αὐτῷ μεταδοθῆναι καὶ ποτοῦ παρεκάλει. τῆς δὲ γραδὸς φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξαμένης, οἴνου τε καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἔτυχεν ἔχουσα 15 μεταδούσης, ἐπειδὴ νῆξ ἐγένετο, αὐτόθι καθεύδειν ἔδειτο. τῆς δὲ πρσιβύτιδος καὶ πρὸς τοῦτο ἐνδούσης, κείμενος ὁ βασιλεὺς ἔν τιμὴ μέρει τῆς καταλύσεως ἀνθρώπων ἐθεάσατο φθεγγόμενον μὲν οὐδὲ ἔν, τοικόντα δὲ λανθάνειν ἐθέλοντι. καὶ τοῦτο θανμάσας ὡς αὐτὸν ἐκάλει τὴν γραῦν, καὶ ἐπυθάνετο τίς εἶη καὶ πόθεν. 20 τῆς δὲ ἀγνοεῖν εἰπούσης, καὶ κατὰ πόλιν ἀφίκετο χρεῖαν, τοῦτο δὲ εἰδέναι φασκούσης ὅτι γε ἀφ' οὗ Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἐπαν-

1 mallet fortasse aliquis ἀπανιστάμενοι, sed ἐπανιστάμενοι sincera est scriptura; id est, insurgentes adversus viatores, seu adorientes, ἐπιθέμενοι. S.

semet abdebant, et hinc clanculum egressi, cum primum dies illuxisset, obvia quaevis agebant ferebant, atque ita deinde ad loca consueta se recipiebant, adeo quidem ut de cetero principis animum subiret cogitatio, spectra potius quam homines hos invasores esse. quapropter anceps animi, cum nemine re communicata quam moliebatur, equitibus numero quinque secum sumptis, eorum quemque tres aut quattuor equos loro ducere iussit, ut ubi sessorem gestans equus defatigatus esset, in alium se reciperet, eoque modo quemvis ad laborem perferendum in eo conatu, quem animo concepisset, equi sufficerent. nemini vero se adspicienti quicquam suspicionis praebens, quasi esset imperator, agros circumibat; et sicubi cibo cum suis indigeret, a rusticis eum petebat. tandem perexiguam ad deversorium venit, in quo degebat anus quaedam; a qua tecto recipi potumque sibi praebere postulabat. cum anus eum comiter suscepisset, vinumque cum aliis quae forte tum habebat impertiisset, quandoquidem nox appetebat, ibidem ut dormiret orat. hoc etiam ab anu impetrato, princeps in parte deversorii quadam cubans hominem conspicit, qui nihil omnino loquebatur et latitare volenti similis erat. quod admiratus anum ad se vocat, et ille quis esset, aut unde, quaerit. ea respondere se tum hoc, tum cuius rei causa venisset, ignorare: verum hoc se scire fateri, ex quo tempore Theodosium imperatorem cum exer-

εἶναι μετὰ τῆς στρατιᾶς ἠγγέλθη, καταλύσας παρ' αὐτῆ καὶ τὴν
 ὑπὲρ τῆς τροφῆς τιμὴν ἐκάστης ἡμέρας ἀποδιδούς, τὴν ἡμέραν
 ἄπασαν τῆς οἰκίας ἐξιών, ὅποι βούλεται τε περινοστίων, νυκτὸς
 ἐπαγομένης ἐπιωνίων ὡσπερ ἐκ κόπου τροφῆς τε μεταλαμβάνει καὶ
 5 κεῖται κατὰ τὸ νῦν ὄρώμενον σχῆμα, ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας,
 τεκμαιρόμενός τε ὡς οὐ προσήκει τοὺς τῆς πρεσβύτιδος λόγους
 ἀνεξετάστους κατυλιπεῖν, συναρπάσας τὸν ἄνθρωπον ὅστις εἶη
 λέγειν ἀπῆται. τοῦ δὲ οὐδὲν ἀνασχομένου παντάπασιν ἀποκρίνου-
 σθαι βύασαν διὰ μαστίγων ἐπήγοντο. τοῦ δὲ μηδὲ τῆ διὰ τού-
 10 των ἐνδύοντος ἀνάγκη, ξίφρεσιν ἀμύττειν αὐτῷ τὸ σῶμα τοῖς ἰπ-
 πεῦσιν ἐνεκελεύετο, προσθεῖς ὅτι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος
 εἶη. καὶ ὅς τῶν ἐν τοῖς ἔλεσι κρυπτομένων βαρβάρων εἶναι κα-
 τάσκοπος ἔλεγεν, ἀπαγγέλλειν τε αὐτοῖς ὅποι εἶη καὶ ποίοις ἐπιέναι
 τύποις ἢ ἀνδράσι προσήκει. τοῦτου μὲν οὖν πυραρχοῆμα ἀπέτεμε
 15 τὴν κεφαλὴν, ἐλάσας δὲ πρὸς τὸ στρατόπεδον οὐ πόρρωθεν ἀν-
 λιζόμενον ἄγει τε αὐτοὺς ἔνθα ἔγνω τοὺς βαρβάρους ἐνδιαιτῆσθαι,
 σὺν αὐτοῖς τε ἐπιπεσῶν ἡβητόν πάντας διέφθειρε, τοὺς μὲν τοῖς
 ἔλεσι κρυπτομένους ἐξάγων, τοὺς δὲ καὶ ἐν τοῖς ὕδασι ἀποσφάτ-
 των, ὥστε φόνον τῶν βαρβάρων γενέσθαι πολύν.

20 49. Ὁ δὲ στρατηγὸς Τιμάσιος, τοῦ βασιλέως ἀγασθεὶς
 τὴν ἀνδρίαν, αἰτίοις οὖσι τοῖς στρατιώταις καὶ οὐκέτι πρὸς τοὺς
 ἐν τοῖς τέλμασι πόνους ἀρκεῖν δυναμένοις τροφῆς ἡξίου συγχωρη-

2 ἐκστάσης LP.

12 δς om LP.

citu reversum esse nuntiatum fuerit, hunc hominem apud se devertere, ac
 singulos in dies persoluto victus pretio, diem totum domo egressum, et quo-
 cumque lubitum sit circumeuntem, adventante nocte reverti velut a labore,
 cibumque sumere, atque illum in modum cubare, veluti iam conspiceretur.
 his auditis imperator, qui haec anus indicia minime relinquenda coniiiceret
 inexplorata, corruptum hominem dicere iubet quisnam esset. illo nihil om-
 nino proloqui auso, quaestiones flagris admotis instituebantur. cum ne huic
 quidem adhibitae vi cederet, equitibus imperat, gladiis corpus eius pungent,
 adiecto se Theodosium imperatorem esse. tum ille barbarorum in paludibus
 abditorum exploratorem se dicere, quibus renuntiaret ubinam locorum esset,
 et quae regiones quive homines essent invadendi. confestim huic abscissum
 caput; et profectus ad exercitum princeps, qui non longe ab eo loco in ca-
 stris erat, milites eo deducit ubi degere barbaros cognoverat; cumque suis
 in illos irruens omnes cuiusvis aetatis interficit, ac partim in paludibus abdi-
 tos extrahit, partim in ipsis aquis iugulat, ita quidem ut ingens barbarorum
 caedes ederetur.

49. Dux vero Timasius, imperatoris fortitudinem admiratus, ut mi-
 litibus adhuc ieiunis, qui non amplius sufficere laboribus illis per paludes
 exantlandis possent, sumendi cibi spatium concederetur rogat. cum im-

θῆναι μεταλαβεῖν. τοῦ δὲ ἐνδόντος ἡ μὲν σάλλιγξ ἤχουσα τὸ ἀνακλητικὸν ἀγίστη τοὺς στρατιώτας τοῦ ἔργου καὶ τῆς κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπιφορᾶς, ἀναχωρήσαντες δὲ ἐπὶ τὴν εὐωχίαν καὶ ταύτης ἔμφορηθέντες, οἶνω τε καὶ πόνῳ συνειλημμένοι, βαδύτατον ἐκάθευδον ὑπνον. ὅπερ αἰσθόμενοι τῶν βαρβάρων οἱ περιλελειμμένοι ὄπλα τε ἀνέλαβον, καὶ προσπεσόντες ὑπνῶ καὶ μέθῃ τοῖς στρατιώταις κεκρατημένοις κατεκέντουν δόρασι τε καὶ ξίλεσι καὶ παντὶ τῷ πρὸς φόβον ἀρκοῦντι. συννηήρητο δ' ἂν ἀπάσῃ τῇ στρατιᾷ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτός, εἰ μὴ τινες τῶν οὐπω θοίνης μεταλαβόντων ἔδραμον ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως σκηνήν, τὸ συμβᾶν 10 ἔξαγγέλλοντες· ἐφ' οἷς αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ταραχθέντες φρυγῇ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἔγνωσαν ἀποδρᾶναι. φεύγουσι δὲ αὐτοῖς ὑπαντήσας Πρόμωτος (ἔτυχε γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως μετὰ πεμπτος γεγωνῶς) τὸν μὲν βασιλέα περισώζειν αὐτὸν τε καὶ τοὺς αὐτῷ συνόντας ἤξιον· τῶν γὰρ βαρβάρων αὐτῷ μελίσειν, ἀξίαν 15 τῆς αὐτῶν ἀπονοίας ἐπιθήσουσι δίκην. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἐπήει, καὶ εὐρῶν ἔτι τοῖς καθεύδουσιν ἔγκειμένους ἐπήλθε μετὰ πάσης δξύτητος, καὶ τοσοῦτους ἀνεῖλεν ὥστε ἡ οὐδένα ἢ σφόδρα ὀλίγους εἰς τὰ ἔλη συμνηγόντας περισωθῆναι.

50. Τὰ μὲν οὖν συνεχθέντα τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ μετὰ 20 τὴν Μαξιμου καθάρσεις ἐπανίοντι τοιαύδε πως ἦν· εἰς δὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθὼν ἐπὶ μὲν τῷ κατὰ Μαξιμου τροπαίῳ μέγα ἐφρόνει, τοῖς δὲ ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βαρβάρων εἰς αὐτὸν τε καὶ τὸ στρατόπεδον ἕπαν γεγωνῶσι συνεσταλμένος πολέμοις

perator annuisset, signo tuba receptui dato milites ab opere barbarorumque persecutione desistunt. secessum ad epulas; quibus satiati, iamque a vino et labore victi, altam plane dormiunt; quo barbari superstites animadverso arma capiunt, et occupatos a somno temulentiaque adorti milites hastis et gladiis et instrumento quovis ad caedem idoneo confodiant. interfectusque cum copiis universis fuisset et ipse princeps, si non ex his quidam, qui necdum pransi fuerant, ad imperatoris tentorium accurrissent. et quod acciderat nuntiassent quamobrem turbatus imperator, et ii quos secum habebat, fuga periculum imminens evitare statuunt. Promotus autem fugientibus obviam factus (arcessitus enim a principe fuerat) ab imperatore petit ut sibi suorumque salutem consuleret: quippe barbaros sibi curae futuros, qui merito contumaciam ipsorum supplicio castigaturus esset. simul haec dicens barbaros invadit. cumque repperisset in militem adhuc dormientem irruentes, adortus est eos impetu velocissimo, et tot interemit ut vel nemo vel admodum pauci, qui se rursus in paludes receperunt, incolentes evaserint.

50. Quae igitur imperatori Theodosio contingere post interemptum Maximum redeunt, talia fere fuerunt. reversus autem Cpolim ob partam quidem adversus Maximum victoriam magnos gerebat spiritus, ob ea vero quae barbari latitantes in paludibus in ipsum et in omnem exercitum patra-

μὲν ἀπειπεῖν ἰγνώκει καὶ μάχαις, ἐπιτρέψας δὲ τὰ περὶ ταῦτα Προμώτιω αὐτὸς τῆς προτέρας ἀνεμιμνήσκειτο διαίτης, πολυτελεῆ δειπνα δειπνῶν καὶ πολυπραγμιῶν ἐν ταῖς ἡδοναῖς καὶ τοῖς θεάτροις καὶ ἵπποδρομιαῖς ἐναβρονθόμενος, ὥστε ἔπεισέ μοι θαυμάζειν 5 τούτου τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ βίου ῥοπήν. γύσει γὰρ ὦν ἐκμελής, ῥαθυμία τε πάση καὶ οἷς προεῖπον ἐκκείμενος, λυπηροῦ μὲν αὐτὸν οὐδενὸς ἢ δέος ἐπάγοντος ἐνοχλοῦντος ἐνεδίδου τῇ γύσει, καθιστάμενος δὲ εἰς ἀνάγκην σαλεύειν κατὰ τι τὰ καθ-
 10 εστοῦτα προσδοκωμένην ἀπετίθετο μὲν τὴν ῥαθυμίαν, καὶ τῇ τρυφῇ χαίρειν εἰπὼν εἰς τὸ ἀνδρωδέστερον καὶ ἐπίπονον καὶ τληπαθὲς ἀνεχώρει. τοιοῦτος ἔξ αὐτῆς ἀποδεδειγμένος τῆς πείρας, ἐπειδὴ πάσης ἦν ἀπηλλαγμένος φροντίδος, ταῖς αὐτῷ γύσει προσούσαις ἐκμελείας ἰδοῦλενε.

51. Τῶν δὲ τὰς ἀρχὰς ἐπιτετραμμένων ἐν τιμῇ κατ' 15 ἔξαιρετον ἦγετο Ρουφῖνος, Κελτὸς τὸ γένος, μάγιστρος τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξεω καταστάς· τούτῳ γὰρ πάντα ὁ βουσιλεύς κατεθύρει, τῶν ἄλλων ὀλιγωρῶν. ὅπερ ἐκίνει Τιμάσιον καὶ Πρόμωτον μετὰ τοσοῦτους ὑπὲρ τῆς πολιτείας κινδύνους ἐν δευτέρᾳ τάξει κειμένους. ἐφ' οἷς ὁ Ρουφῖνος ὠραϊζόμενος καὶ ἀναβεβηκῶς τῷ φρο-
 20 νήματι σκέμματος κοινοῦ προκειμένου θρασύτερόν τι ῥῆμα εἰς τὸν Πρόμωτον ἀπέρριπεν. ὁ δὲ οὐκ ἐνεγκὼν ἐπήγγυε τῷ προσώ-

1 ἐπιτρέψας τὰ περὶ τούτων Προμώτῳ· αὐτὸς δὲ τῆς Suidas 2
 p. 174 Kust. 3 τοῖς om P. 4 ὥστε — ἀνδρός] θαυμάζω δὲ
 τούτου Suidas. 7 ἢ δέους ἐπάγοντος ἢ ἐνοχλ. Suidas.
 8 et 10 ἐς idem. 14 ἀρχὰς μειόντων κατ' ἔξαιρετον ἐν τιμῇ
 Suidas. 16 βουλῇ id.

verant maestior factus, bellis ac pugnis valedicere decrevit. cumque Promoto curam horum commisisset, ipse priorem vivendi rationem ad animum revocans cenas magnificas cenabat, et in exquirendis voluptatibus curiosus erat, et theatris atque circensibus semet oblectabat. adeoque mihi principis huius vitam in partem utramque proclivem mirari subit. nam cum natura segnis esset omnique secordiae et indicatis antea vitii deditus, si nihil ei triste, nihil formidabile molestiam exhiberet, naturae frena laxabat: sin urgeret aliqua necessitas, quae statum rerum quassatura timeretur, ignaviam deponebat, et deliciis valere iussis ad virilem animum ac laborum molestiarumque tolerantiam redibat. cum ipso rerum usu docente talis esset, omni sollicitudine liberatus inditis a natura ignavi ingenii vitii serviebat.

51. Ex iis autem quibus erant commissi magistratus, honoratissimo apud eum loco Rufinus habebatur, natione Celta, palatinorum ordinum magister. huic enim princeps omnia credere, nec reliquos magni aestimare; quod animos Timasii et Promoti nonnihil pungebat, qui post tot exhausta pro re publica pericula posteriore loco censerentur. Rufinus autem, hoc nomine sibi placens et elatus animo, quoddam in consilio publico verbum paulo ferocius in Promotum iactat. id ille non ferens ori manum impiegit

πρὸ τὴν χεῖρα καὶ ἔπληξεν. ὁ δὲ εἰσελθὼν καὶ τῷ βασιλεῖ τὸ πρόσωπον δειξας τοσοῦτον ἔξανέστησεν εἰς ὄργην ὥστε εἰπεῖν, εἰ μὴ τὸν κατὰ Ῥουφίνου φθόνον ἀπόθαινο, ταχέως αὐτὸν ὕψονται βασιλεύοντα. ταῦτα ὁ Ῥουφίνος ἀκηκώς, ἐπειδὴ καὶ ἄλλως ἦν ἄπυσιν ἔγκοτος διὰ φιλοπρωτείας ὑπερβολὴν, ἀναπελθεῖ τὸν βασιλίᾳ κελεύσαι τῶν βασιλείων ἔξω πον διατρίβειν Προμώτῳ καὶ τῇ περὶ τὰ πολέμια μελέτῃ τοὺς στρατιώτας ἀσκεῖν. καὶ ἐπειδὴ τοῦτο κατέπραξε, καθίζει λόγον αὐτῷ βαρβάρων ποιουμένῳ τῇ ἐπὶ Θράκῃ ὁδοιπορίᾳ. οἱ δὲ τὸ σύνθημα δεξάμενοι, μηδὲν προῖδομένην τοιοῦτον ἐπιθέμενοι, κατασφάζουσιν ἄνδρα πλοῦτου μὲν κρείττονα γεγονότα, χρησόμενον δὲ τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς βασιλεῦσιν εἰλικρινῶς, ἄξιον δὲ τῆς προαιρέσεως ἐπίχειρα κομισόμενον, ὅτι τοῖς οὕτως ἐκμελῶς καὶ ἀσεβῶς τὰ κοινὰ πράγματα διαθεῖσιν ὑπηρετήσατο.

52. Ταύτης διαβοήτου τῆς πράξεως ἐν ἅπασι γενομένης καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων στόμασι οὔσης, παντός τε σωφρονούτος ἐπὶ τοῖς τοσοῦτοις ἀτοπήμασι σχετλιάζοντος, αὐτὸς μὲν Ῥουφίνος ὡσπερ τι σφμὸν ἐργασόμενος ὑπατος ἀνεδείκνυτο, Τατιανῷ δὲ καὶ τῷ τούτου παιδί Προκλίῳ, Ῥουφίνῳ προσκεκροκόσι δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ ὅτι τὰς ὑπάρχους ἔχοντες ἔξουσίας, ὁ μὲν τῆς ἀλλῆς ὁ δὲ τῆς πόλεως, ἀδωρότατα καὶ ὡς ἐνὶ μάλιστα δέοντως αὐτὰς διετίθεισαν, ἐπήγετο πράγματα λόγον οὐκ ἔχοντα. καὶ ἵνα εἰς ἔργον ἀχθῆι τὰ κατ' αὐτῶν βουλευόμενα, πρότερον ἀπετίθετο Τατιανὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἤγετο εἰς κρίσιν, ὑπάρχου τῆς ἀλλῆς

eumque percussit. Rufinus ad principem ingressus, ostensa facie, tantam eum ad iram impulit ut diceret, ni conceptam adversus Rufinum invidiam deponerent, brevi principem visuros. his Rufinus auditis, qui ceteroquin etiam infestus aliis esset ob nimium primatus et ambitionis studium, persuadet imperatori, Promotum extra aulam alicubi commorari iuberet et ad rei bellicae studium milites exercere. quod cum obtinuisset, barbaros in insidiis collocat, dum Promotus in Thraciam proficiscitur. illi, accepto mandato, nihil tale prospicientem aggressi trucidant, virum qui et opes consumpserat, et erga rem publicam ipsosque principes sincere se gesserat. merita vero praemia consilii voluntatisque suae tulit, qui tam secorditer et impie publicas res administrantibus operam suam locasset.

52. Huius facinoris aggressi trucidant, cum esset in ore omnibus et modestissimus quisque tanta scelera periniquo ferret animo, Rufinus, quasi qui facinus honestum patrasset, consul designatur. hinc Tatiano eiusque filio Proculo, qui Rufinum alia nulla de causa offenderant quam quod praefectura gerentes, ille praetorianam hic urbanam, eas incorruptissimi a muneribus, et quam maxime fieri posset, ex officii ratione administraverant, negotia nulla iusta de causa facessuntur. atque uti perfici possent quae in eos agitabantur consilia, prius magistratur Tatianus abdicatur et in ius duci-

ἀποδεδειγμένου Ρουφίνου. καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ κοινοῖν ἐτάχθησαν ἕτεροι Ρουφίνῳ τῆς κρίσεως, ἐκεῖνος δὲ μόνος εἶχε τῆς ψήφου τὸ κῆρος. ἔπει δὲ Πρόκλος αἰσθόμενος τῆς ἐπιβουλῆς... , ἐφορώμενος ὁ Ρουφίνος τὸ δραστήριον τοῦ ἀνδρός, καὶ δεδιὼς 5 μὴ νεώτερόν τι φρονήσας συνταράξῃ τινὶ τὰ κατ' αὐτὸν μηχανῆ, μετελθὼν ἀπάτη τὸν πατέρα καὶ ὄρκους, καὶ τὸν βασιλεῦα πείσας ἔπηφῆναι καὶ αὐτῷ καὶ τῷ παιδὶ μεγίστας ἐλλείδας, τούτῳ τε τῷ τρόπῳ μεταγαγὼν ἐκ τῆς ἀληθοῦς ὑπονοίας εἰς ματαίους ὀνειρόν, ἀναπεῖθει Τατιανὸν γράμμασι τὸν παῖδα μετακαλέσασθαι. Πρό- 10 κλον μὲν οὖν ἕμια τῷ φανῆναι συναρπασθέντα τὸ δεσμοπῆριον δέχεται, Τατιανοῦ δὲ τῇ τῆς πατρὸδος οὐκῆσει παραδοθέντος ἀκροάσεις σνερχεῖς ἐπὶ τῇ τοῦ Πρόκλου συνήεσαν κρίσει, καὶ τελευτιῶντες οἱ δικασταὶ κατὰ τὸ Ρουφίνῳ συγκείμενον ἀπάγεσθαι τοῦτον ἐν Σκυαῖς τῷ προουσιῶ τὴν ἐπὶ θανάτῳ προσέειπτον. 15 ὅπερ αἰσθόμενος ὁ βασιλεὺς ἐστελλε μὲν δῆθεν τὸν ἀνακαλεσόμενον ἐκ τοῦ τραχῆλου τὸ ξίφος· ὁ δὲ συνθήματι Ρουφίνου πειθόμενος, σχολαιότερον ἀπιὼν, ἔφθασεν ἤδη πεσοῦσαν τὴν κεφαλὴν.

53. Ἐν δὲ τῷ ταῦτα πράττεσθαι Οὐαλεντινιανὸς ὁ βυσ- a. 392
λεὺς ἀγγέλλεται τελευτήσας. ὁ δὲ τῆς τελευτῆς τρόπος ἐγένετο 20 τοιούσδε. Ἀρβογάστης ἐκ τοῦ Φράγκων ὀρμώμενος ἔθρονος, Βαυδωνι δὲ ἔποστρατηγεῖν ὑπὸ Γρατιανοῦ βασιλεύοντος τεταγμένος, ἐκείνου τελευτήσαντος τῷ δραστηρίῳ τεθαρρηκῶς τὴν στρατιωτι-

3 post ἐπιβουλῆς deest φωνῆ διεσώθη vel simile quidpiam. S. 17 ἐφθασιν i. e. κατέλαβεν. cf. p. 73 2: φθάσαι τὸν σταθμόν, p 84 2: φθάσαι τοῦτον.

tur, Rufino praefecto praetorio designato. ac in speciem quidem constituti sunt et alii, qui cum Rufino in societatem huius iudicii venirent; sed auctoritatem sententiae ferendae solus ille habebat. quia vero Proculus animadversis insidiis fuga sibi consuluerat, et suspectam Rufinus habebat industriam viri, metuebatque ne quid novi molitus arte quadam res suas conturbaret, Tatianum patrem fraude praestitisque iuramentis circumventum, ipso etiam imperatore persuaso ut tam patri quam filio spes maximas faceret, eoque modo de vera suspitione traductum ad vana somnia, tandem impellit ut filium per litteras revocaret. itaque Proculum, simul atque comparuisset, correptum carcer excipit; et Tatiano patriam incolere iusso, frequenter ad cognoscendam Proculi causam coitur. tandem iudices, ut inter ipsos et Rufinum convenerat, Proculum morte multandum Sycas, quod suburbii nomen est, abduci iubent. id princeps animadvertens misit qui gladium scilicet a cervicibus eius revocaret. at is, Rufini mandato parens, tardius abiit, et ubi iam caput abscissum fuerat advenit.

53. Cum haec agerentur, imperator Valentinianus e vivis excessisse nuntiatur, hoc quodam modo interfectus. Arbogastes oriundus e gente Francorum, quem secundum a Baudone duce locum Gratianus imperator obtinere iusserat, illo rebus humanis exempto, fretus industria sua, citra principis

κίην εἰς ἀρχὴν ἑαυτὸν περιέστησε βασιλείως οὐ δεδιωκτός, κατάλληλος δὲ τοῖς ὑποτεταγμένοις στρατιώταις ἄρθεις διὰ τε ἀνδρίαν καὶ πολεμικὴν ἐπιστήμην καὶ χρημάτων ὑπεροφίαν ἐπὶ μέγα προήλθε δυνάμειος, καὶ τοσοῦτος ἦν ὥστε καὶ πρὸς τὸν βασιλέα πυρρησιαῖζεσθαι, καὶ ὅσα μὴ καλῶς αὐτῷ μηδὲ προσηκόντως ἔχειν ἐδίδου καὶ κωλύειν. πρὸς ταῦτα δυσανασχετῶν ὁ Οὐαλεντινιανὸς ἀντίτεινε μὲν πολλάκις, ἦννε δὲ οὐδέν· ὠχύρωτο γὰρ ὁ Ἀρβογάστης τῇ τῶν στρατιωτῶν ἀπάντων ἐνόμῃ. ὑποτετάχθαι δὲ τοῦτω περαιτέρω μὴ φέρων, ἐπειδὴ καθήμενος ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου τὸν Ἀρβογάστην λθεάσατο προσιόντι, δριμύτερον ὑποβλέπων 10 δέδωκεν αὐτῷ γράμματα τῆς ἀρχῆς παραλείοντα. ὁ δὲ ἀναγνοὺς “οὔτε δέδωκάς μοι” φησὶ “τὴν ἀρχὴν οὔτε ἀφελέσθαι δυνήσῃ.” καὶ ταῦτα εἰπὼν, διαρρήξας τε τὸ γραμματίον καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἀφείς, ἀπιὼν ὤχετο. τότε δὴ λοιπὸν οὐκ ἐν ἀπορρίπτῳ τὰ τῆς ὑποφίας ἐτρέφετο, φανερὰ δὲ πυρὰ πᾶσι τὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους 15 αὐτοῖς ἐγίνετο δυσμενείας. καὶ ὁ μὲν Οὐαλεντινιανὸς συνεχέσει πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδόσιον γράμμασιν ἐγγῆτο, τὴν κατὰ τῆς βασιλείας ἀλαζονείαν τάνδρὸς ἔξαγγέλλων, καὶ βοηθεῖν παρεκάλει, δραμεῖσθαι πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ τύχιστα τοῦτο ποιήσειεν, ἐπομνύμενος· Ἀρβογάστη δὲ τὸ πρακτέον ἀνασκοποῦντι γνώμη τις 20 ἐπήει τοιαύτη. (54) ἦν τις ἐν τοῖς βασιλείοις ἀναστρεφόμενος Εὐγένιος ὄνομα, παιδεία προήκων ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε καὶ ῥητορικὸν ἐπανελέσθαι βίον καὶ προεστάναι διδασκαλείου. πρὸς τοῦτον

15 παρὰ om P.

23 προστάται P, vitio ambiguo; nam vel προσεστάναι legendum vel προστήναι. S.

auctoritatem magisterium militum in se transtulerat. visus autem subditis sibi militibus idoneus ob fortitudinem rei que bellicae scientiam et pecuniae contemptum, magnam ad potentiam pervenit. adeoque tantus erat ut etiam adversus principem liberior esset, et quaecunque non recte, nec uti par erat, fieri putabat, prohiberet. ea Valentinianus permoleste ferens opponit se quidem illi saepius, sed nihil proficit: nam Arbogastes omnium militum benevolentia munitus erat. tandem Valentinianus haud ferens amplius ut huic subiectus esset, cum Augusto in solio sedens accedentem videret Arbogastem, torvis oculis hominem adspiciens, libellum porrigit quo ei magistratum abrogabat. hoc ille perlecto “nec dediasti mihi potestatem” ait “nec eripere poteris.” quibus prolatis discerptoque libello et in terram abiecto discedit. ex eo tempore non elanculum suspiciones alebantur, sed omnibus eorum inimicitiae patebant. ac Valentinianus quidem crebris ad imperatorem Theodosium litteris utebatur, quibus eum de huius viri adversus maiestatem principis arrogantia certiorum reddebat, simulque petebat ut opem sibi ferret, iureiurando affirmans se ad ipsum advolaturum, ni quam primum hoc fecisset. Arbogasti vero, consideranti quid agendum esset, huiusmodi quoddam consilium ad animum accidit. (54) versabatur in aula quidam cui nomen Eugenius, tanta eruditione doctrinae praestans ut et oratoriam profiteretur et

ὁ Ῥιχομήρης οἷα σφόδρα χαρίεντα καὶ ἀστεῖον ἔχων οἰκείως Ἀρ-
 βογάστη συνίστησιν, ἔχειν ἐν τοῖς συνήθεισι καὶ φίλοις αἰτήσας
 ὡς οὐκ ἐσόμενον ἄχρηστον, εἴ ποτε πρῶγμα φιλίας ἀληθοῦς δέο-
 μενον ἀνακίψει. Ῥιχομήρους τοιγαροῦν ὡς τὸν βασιλέα Θεο-
 5 δόσιον ἐκδημήσαντος, ἡ συνεχῆς συνουσία φίλον Ἀρβογάστη τὸν
 Εὐγένιον ἐς τὰ μάλιστα πεποίηκε, καὶ οὐδὲν ἦν ὃ μὴ ἐθάρρει
 τῶν σπουδαίων αὐτῷ. τότε δὴ τὸν Εὐγένιον τοῦτον λαβὼν κατὰ
 νοῦν, καὶ ὅτι διὰ παιδείας ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἄλλην τοῦ βίου
 σεμνότητα πρὸς ἀγαθὴν βασιλείαν ἀρμοδιώτατος ἔσται, κοινοῦται
 10 μὲν αὐτῷ τὰ βεβουλεμένα, δυσαρστοῦντα δὲ τοῖς λεγομένοις
 ἰδὼν ἐπέμενε Θεραπειῶν καὶ μὴ ἀποσείσουσθαι τὰ δωρούμενα πυ-
 ρὰ τῆς τύχης αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ἐπεισεν, ἄμεινον ἔχειν ᾧήθη Οὐα-
 λεντινιανὸν ἐκποδῶν πρότερον καταστῆσαι καὶ οὕτως Εὐγένιῳ πυ-
 ραδοῦναι τὴν μοναρχίαν. τῷ βασιλεῖ τούτῳ ἐν Βιέννῃ Κέλτικῇ
 15 πῶλε τὰς διαιτριβὰς ποιουμένῳ καὶ περὶ τὸ ταύτης τεῖχος ἕμια
 τισὶ τῶν στρατιωτῶν παιδιαῖς ἐνασχολουμένῳ καὶ μηδὲν τοιοῦτον
 ἔχοντι κατὰ νοῦν ἐμπεισῶν παλεὶ καιρίαν καὶ διαφθεῖρει. πάν-
 των δὲ σιωπῇ τὸ τολμηθῆν ἐνεγκόντων διὰ τε τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἀξίω-
 μα καὶ τὴν ἐν πολέμοις ἀνδρίαν, καὶ προσέτι γε ὅτι πολλὴν αὐ-
 20 τῷ διὰ τὸ χρημάτων ὑπεροχῶν οἱ στρατιῶται συνεισέφερον εὐ-
 νοίαν, ἀναδείκνυσιν Εὐγένιον βασιλέα, πῶσιν ἐπ' αὐτῷ χρηστὰς
 ἔχειν δεδωκὼς ἐλπίδας διὰ τὰ τῷ ἀνδρὶ προσόντα πλεονεκτήματα.

Theodo-
sius.

scholam aperiret. hunc Richomeris, ut hominem perelegantem et urbanum familiariter complectens, Arbogasti commendat; et ab eo petit ut inter familiares et amicos illum habeat, quippe non futurum inutilem, si quando negotium aliquod emergat, quod officium verae amicitiae poscat. igitur ubi Richomeris ad imperatorem Theodosium profectus fuisset, assidua consuetudo amicissimum Arbogasti Eugenium reddidit; adeoque nihil erat rei seriae quod illi non crederet. in hoc vero tempore, cum ei ad animum hic Eugenius accidisset, qui propter eximiam doctrinam et vitae gravitatem ad bonum imperium futurus esset aptissimus, cum eo quae secum ipse deliberasset communicat. sed cum illum offendi per ea quae proponerentur videret, hominem demulcere pergit et hortari ne reliceret ea quae a fortuna offerrentur. ubi persuasisset, praestare ratus est ut prius e medio Valentinianum tolleret atque ita rerum summam Eugenio traderet. quapropter imperatorem, qui apud oppidum Galliae Viennam commorabatur et propter muros eius ludicra cum quibusdam militibus exercebat, nihil tale cogitantem adortus letaliter vulnerat et interficit. cum omnes taciti facinus admissum ferrent ob viri dignitatem et fortitudinem bellicam, ac praeterea, quod hominem magna benevolentia milites prosequerentur, qui pecuniam contemneret, Eugenium imperatorem declarat, omnibus de hoc viro propter eius insignes dotes spes bonas concipere iussis.

55. Τούτων τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ συναγγελθέντων συνετάραξεν ἢ τούτου γαμετῆ Γάλλα τὰ βασιλεια, τὸν ἀδελφὸν ὀλοφυρομένη. πολλῇ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς λύπη τε ἅμα καὶ φροντίδι κατέχετο, κοινωσαὺ μὲν τῆς ἀρχῆς ἐκπεσῶν καὶ νέου καὶ ἀγγιστείας συναπτομένου, περιπεσῶν δὲ ἀνδράσι ἀλλοτριῶς τε πρὸς 5 αὐτὸν ἔχουσι καὶ ἄλλως οὖσιν ἀμάχοις διὰ τε τὴν Ἀρβογάστου θρασυτέτι μειγμένην ἀνδρίαν καὶ τὰς Εὐγενίῳ πρεπούσας μετὰ παιδεύσεως ἀρετῆς. κάπερ οὖν ταῦτα λέγων τε καὶ ἀνακινῶν τῷ λογισμῷ πολλάκις, ἀναρροῖναι τὸν ὑπὲρ πάντων ὁμοῦ τῶν πραγμάτων κύβον ἐγνώκει, παντοίαις παρασκευαῖς εἰς τὸν πόλε- 10 μον χρώμενος. καὶ τὰ μὲν ἵππικὰ τάγματι Ῥιχομήρει καταπιστεῦσαι διανοεῖτο, τῆς ἀνδραγαθίας τάνδρὸς ἐκ πολλῶν ἤδη πολέμων πεπειραμένος, ἑτέρους δὲ τοῖς ἄλλοις τέλεισι ἐπιστῆσαι τοὺς ἡγουμένους. Ῥιχομήρους δὲ κατὰ καιρὸν τῆς περὶ ταῦτα βουλῆς νόσῳ τελευτήσαντος, εἰκότως ἐφ' ἑτέρας ἡγεμόνων αἰρέ- 15 σεις ἐτρέπετο. γνώμης οὖν ἔτι περὶ τούτου ταῖς τοῦ βασιλέως ἐννοίαις ὑποκειμένης, ἀπηγγέλλετο πρεσβεία παρὰ Εὐγενίου, πενθνομένη τοῦ βασιλέως Θεοδοσίου πότερόν τίθεται τῷ βασιλεύειν αὐτὸν ἢ ἀποτίθεται τὴν ἀνάρρησιν. ὁ δὲ τῇ πρεσβείᾳ διακονούμενος ἦν Ῥουφῆνος Ἀθηναῖος, Ἀρβογάστου μήτε γράμματα κο- 20 μίσας μήτε ἄλλην αὐτοῦ τιὰ ποιησάμενος μνήμην. τοῦ δὲ βασιλέως εἰς τὸ διωσκέψασθαι καὶ προσηκόντως ἀποκρίνασθαι τοῖς

7 rectius fortasse legeremus ἐμπρεπούσας vel προσούσας, ut p. 231 12 et 239 22 S. 8 alibi ἀνακινῶν. S. p. 137 6: πᾶσαν γνώμην ἀνακινουῶντι. R.

55. His omnibus Theodosio principi eodem tempore nuntiatis, coniuix eius Galla fratrem deplorans universam turbavit aulam. simul et ipse princeps magno maerore curaque conficiebatur, qui consortem imperii florentem aetate, vinculoque iunctum affinitatis, amisisset, et in homines ab se alienos et ceteroquin invictos, cum ob mistam audaciae fortitudinem Arbogastis, tum insignes Eugenii cum doctrina coniunctas virtutes, incidisset. quævis igitur haec diceret et cum animo saepius versaret, aleam tamen de summa rerum simul iacere decrevit, omnis generis apparatus ad bellum gerendum instituens. et turmas quidem equestres Richomeri committere cogitabat, pluribus iam bellis eius viri fortitudinem expertus; itidemque ceteris legionibus alios duces praeficere. cum autem Richomeris huius ipsius consultationis tempore morbo extinctus esset, non abs re semet ad alios duces deligendos convertit. dum ergo de hoc sententia principis intra cogitationes ipsius adhuc haeret, adesse missam ab Eugenio legationem nuntiat, quae de Theodosio principe quaereret, utrum assentiri vellet ut Eugenius imperio frueretur, an declarationem eius ut irritam reiiceret. ea legatione Rufinus Atheniensis fungebatur, qui nec litteras Arbogastis secum attulit nec ullam aliam eius mentionem fecit. cum princeps in deliberando lega-

πρέσβειν ἀναβαλλομένον, καὶ ἕτερόν τι τοῖονδε συνέπεισε πραγ-
θῆναι.

56. Ἄμα τῷ παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν Θεοδόσιος βαρ-
βάρους τινὰς εἰς φιλίαν καὶ ὁμαιχμίαν ἐδέξατο, καὶ ἕλπισιν αὐ-
5 τοὺς καὶ δωρεαῖς ἄλλαις τιμήσας· εἶχε δὲ καὶ ἐν θεραπείᾳ πάσῃ,
καὶ τοὺς ἐκάστης φυλῆς ἡγουμένους καὶ τραπέζης ἤξιον κοινῆς.
οὗτοι διέστησαν ταῖς γνώμαις ἕριδος αὐτοῖς κινηθείσης· οἱ μὲν
γὰρ ἔφρασκον ἄμεινον εἶναι καταφρονῆσαι τῶν ὀρκῶν, οὗς ἔτυχον
δεδωκότες ὅτε Ῥωμαίοις ἑαυτοὺς ἐνεδίδουσαν, οἱ δὲ τοῦναντίον
10 κατὰ μῆδένα τρόπον ἐναντιωθῆναι τοῖς συγκαίμοις. ἦν δὲ ὁ
μὲν πατῆσαι τὴν πίστιν ἐθέλων καὶ πρὸς τοῦτο τοὺς ὁμοφύλους
παρακαλῶν Πριουλλῶς, Φραουῖτος δὲ ὁ τοῖς ὁμομοσμένοις ἐμ-
μεῖναι φιλονεικῶν. καὶ ἐπὶ πολὺ μὲν ταύτην ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς
τὴν ἕριν ἐλάνθανον· ἐπεὶ δὲ τραπέζης ἤξιωμένοι βασιλικῆς, ἐκτει-
15 νομένον τοῦ πότου, παρετράπησαν εἰς ὀργὴν ἐξενεχθέντες καὶ ἦν
ἔχον ἐξέφηναν γνώμην, ὃ μὲν βασιλεὺς τῆς ἐκάστου προαιρέσεως
αἰσθόμενος διέλυσε τὴν ἐστίασιν, ἀναχωρήσαντες δὲ τῶν βασι-
λειῶν εἰς τοσοῦτον ἐξέστησαν, ἕως οὐκ ἐνεγκῶν ὁ Φραουῖσιος εἰλ-
κυσε τὸ ξίφος καὶ τὸν Πριουλλῶν παίσας ἀνέϊλεν. ὡς δὲ ἐπελ-
20 θεῖν οἱ τούτου στρατιῶται τῷ Φραουστῶ διενεθήθησαν, ἐν μέσῳ

5 pro ἄλλαις non absurde reponi potest ἀδραῖς. S. 12 Eunapio
Ἐριουλλῶς Φραουῖτον vocavi cum Heymo qui in libris h. l. Φραου-
σιος est, infra (5 20 et 21) Φραουῖτος vel Φραουῖτος vel Φραουῖ-
τος. idem apud Eunapium Φράβιτος, apud Suidam Φράβιθος, apud
Socratem Φραυῖτος, apud Philostorgium Φραυῖτας, apud Sozomenum
Φλαβίτας, teste R. 15 καὶ om P. 18 post τῶν βασι-
λειῶν S desiderat ἐκεῖνοι vel simile relativum.

tisque dando convenienti responso cunctaretur, accidit ut etiam aliud quid-
dam huiusmodi fieret.

56. Ubi primum Theodosius imperium fuerat consecutus, barbaros
quosdam ad amicitiam bellorumque societatem admiserat, spe pariter et mun-
neribus delinitos. itidem et cuiusque nationis duces omni studio prosequen-
batur et mensae adhibebat. hos inter exorta contentione ad animorum disci-
dia ventum est. nam alii praestare dicebant ut sacramenta flocci facerent,
quae id temporis quo Romanorum se potestati permisissent praestiterant.
e contrario alii nullo modo quicquam adversus pacta conventa faciendum
aiebant. et qui datam fidem pedibus proculcari volebat, ac suae nationis
homines hortabatur ut id facerent, Priulfus erat: Fraustius vero, qui iura-
mentis praestitis insistendum contendebat. diu quidem certe non constabat
has inter eos rixas esse. cum autem aliquando mensae principis adhibiti,
computatione producta longius, ad iras abrepti mutuas prorupissent animi-
que sui quisque sententiam aperuisset, imperator voluntate cuiusque cognita
finem epulo imposuit. illi vero cum e praetorio discessissent, animis tanto-
pere moti sunt ut tandem haec non ferens Fraustius educto gladio Priulfum
caesum interficeret. cum autem milites illius aggredi Fraustium cogitarent,

στάντες οἱ βασιλικοὶ δορυφόροι περαιτέρω προελθεῖν τὴν στάσιν ἐκώλυσαν.

57. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς ἀκηκοὺς ἤνεγκέ τε μετρίως καὶ ἐν αὐτοῖς δαπανᾶσθαι δυσμεναίνοντας συνεχώρησε, τοὺς δὲ πρόσβεις δώροις τε καὶ λόγοις ἐπαγαγὼν τὸ μέτριον ἐν ἑαυτοῖς 5 ἔχειν δοκοῦσιν ἐπεμπεν ἐπ' οἴκου, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνων ἀποδημίαν τῶν τοῦ πολέμου παρασκευῶν εἶχετο. κεφάλαιον δὲ τῆς παρασκευῆς, ὡσπερ οὖν ἔστιν, οἰόμενος εἶναι τὴν τῶν στρατηγῶν αἴρεσιν, τῶν μὲν Ῥωμαϊκῶν στρατοπέδων ἔταξεν ἠγεῖσθαι Τιμάσιον καὶ ἐπὶ τούτῳ Στελίχωνα (συνώκει δὲ οὗτος Σιρήνη Θεοδοσίον 10 τοῦ βασιλέως ἀδελφοῦ Θυγατρί), τοὺς δὲ συμμαχοῦντας αὐτῷ βαρβάρους ὑπὸ Γαῖνη ἔταξε καὶ Σαούλ. ἐκοινώνει δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς καὶ Βακούριος, ἔλκων μὲν ἐξ Ἀρμενίας τὸ γένος, ἕξω δὲ πάσης κακοηθείας ἀνὴρ μετὰ τοῦ καὶ τὰ πολεμικὰ πεπαιδευθῆναι. ἢ μὲν οὖν ἀρχαιρεσία τοῦτον αὐτῷ διετέθη τὸν τρόπον, ἥδη δὲ 15 a. 394 αὐτῷ πρὸς τὴν ἔξοδον ἐπειγομένῳ συμβέβηκε Γάλλαν τὴν γαμετὴν ἐν ταῖς ὁδίσι αὐταῖς τελευτῆσαι, σὺν τῷ βρέφει καὶ τὸν βίον ἀποθεμένῃν. ταύτην μὲν οὖν κατὰ τὸν Ὅμηρικὸν νόμον ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἤματι δακρύσας ἀπεχώρει σὺν τῷ στρατῷ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον διαθήσων, ἀπολιπὼν Ἀρκάδιον τὸν υἱόν, ἥδη πρὸ τού- 20 του βασιλέα καθεσταμένον. ἐπεὶ δὲ νέος ἦν ἔτι, τὸ λείπον εἰς φρόνησιν αὐτῷ διὰ τὴν νεότητα θεραπεύων ἀπέλιπεν αὐτόθι

5 παραγωγῶν? 11 ἀδελφῆς LP: sed ἀδελφοῦ cum Leunclavio legendum esse docent sequentia lib. 5 4. S. 21 καθεσταμένον S: libri καθιστάμενον.

stantes in medio satellites principis tumultum hunc progredi longius hand permiserunt.

57. Haec tamen imperator audita modice tulit, et inimicitiarum auctores mutuis se vulneribus conficere passus est. legatos autem muneribus deceptos et verbis, quae moderationis et humanitatis plena viderentur, domum remisit, post eorum abitum apparatui rerum bellicarum intentus. eius autem caput esse ratus, ut est, delectum praetorum, Romanis quidem exercitiibus ducem Timasium et secundum hunc Stelichonem praefecit; et erat hic Serenae, principis Theodosii fratris filiae, maritus. foederatos autem barbaros Gainae et Saulo parere iussit. horum potestatis particeps erat et Bacurius, oriundus ex Armenia, vir omnis expertus improbitatis et rebus praeterea bellicis exercitus. hoc modo delectis ab eo ducibus, cum iam ad perfectionem properaret, coniugem ipsius Gallan parturientem mori contigit, infantis onere cum vita deposito. huic Homericō more diurnis imperator persolutis lacrimis, cum exercitu bellum gesturus discedit, Arcadio filio relicto, qui iam ante fuerat imperator declaratus. et quoniam adhuc iuvenis erat, remedio quasi quodam id supplens quod per aetatem ad prudentiam ei

Ῥουφῖνον, ἅμα τε τῆς ἀλλῆς ὑπαρχον ὄντα καὶ ἐς πᾶν ὑτιοῦν ἕτερον τῆς ἑαυτοῦ κυριεύοντα γνώμης, πράττοντά τε ὅσα βασιλεῖ δίδωσιν ἢ τῆς ὑπεροχῆς ἕξουσιν.

58. Ταῦτά τε διαθείς, καὶ τὸν νεώτερον τῶν παίδων Ὀνώριον ἅμα ἑαυτῷ συναυγαγών, τὰ ἐν μέσῳ πάντα διέδρομεν ἔθνη, καὶ τῆς διὰ τῶν Ἀλπεων παρόδου κρατίσας παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τοῖς πολεμοῖς ἐπέστη. καὶ τὸν μὲν Εὐγένιον τῷ παραλόγῳ κατέπληξεν· οἰηθεὶς δὲ ἄμεινον εἶναι τὸ βάρβαρον τάγματα τοῖς ἐναντίοις καθεῖναι καὶ τούτοις πρότερον διακινδυνεύειν, Γαῖ-
10 νην ἔταξε σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἔθνεσιν ἐπελθεῖν, ἐπομένων αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι τῶν βαρβαρικῶν ἔλαχον ἐξηγεῖσθαι ταγμάτων, ἰππέων τε ὁμοῦ καὶ ἰπποτοξοτῶν καὶ πεζῶν. ἀντεπεξελθόντος δὲ Εὐγενίου παντὶ τῷ στρατεύματι καὶ συμπε-
15 τῶν καιρῷ τῆς μάχης συνέβη γενέσθαι τοιαύτην ὥστε νύκτα εἶναι μᾶλλον ἐπὶ πλείονα νομιζέσθαι χρόνον, νυκτομαχοῦντα δὲ τρόπον τινὰ τὰ στρατεύματα τοσοῦτον ἐργάσασθαι φρόνον ὥστε κατ' αὐ-
τὴν τὴν ἡμέραν τὸ μὲν πολὺ μέρος τῶν Θεοδοσίῳ τῷ βυσιλεῖ συμμαχοῦντων ἀποθανεῖν, καὶ τὸν στρατηγὸν Βακούριον ἀνδρεί-
20 οῦτα τῶν σφετέρων προκινδυνεύσαντα, τοὺς δὲ ἄλλους παραλόγως ἅμα τοῖς περιλειφθεῖσι διαφυγεῖν. ἐπεὶ οὖν νυκτὸς γενομένης ἐφ' ἑαυτῶν ἐγένετο τὰ στρατόπεδα, ὁ μὲν Εὐγένιος ἐπαρθεὶς τῷ προτερέματι δῶρά τε δένειμε τοῖς ἡριστευκόσι καὶ ἐνεδίδου

13 quam transposui, καὶ libri ante παντί.

deerat, Rufinum ibidem relinquit, qui simul et aulae praefectus esset, et ex animi sui arbitratu in quasvis res alias dominatum haberet, adeoque ageret omnia quaecunque principi potestas eminentiae tribuit.

58. His constitutis et Honorio minore filio secum abducto, sitas in medio nationes omnes cursim transiit, et Alpium aditu praeter omnem spem positus ad hostes accessit, inopinato adventu Eugenio territo. ceterum praestare ratus ut legiones barbaras in adversos immitteret iisque primum periclitaretur, Gainem cum nationibus sibi subditis hostem aggredi iussit, sequentibus hunc aliis etiam ducibus, quicumque barbaricis ordinibus, equitibus inquam et sagittariis equestribus et peditatū, praerant. adversus hos cum suos quoque produxisset Eugenius, omnibusque copiis congressi iam essent exercitus, ipso proelii tempore talis defectus solis accidit, ut maiore temporis spatio nox esse potius quam dies existimaretur. cumque nocturnam quodammodo pugnam exercitus pugnarent, tanta strages hominum edita fuit, ut eo die maior pars foederatorum Theodosii principis interficeretur, una cum Bacurio duce, qui ante suos fortissime se periculis obiecit; ceteri praeter opinionem fuga cum residuis evaderent. igitur ubi noctis interventu se collegissent exercitus, elatus ob victoriam Eugenius dona distribuebat in eos qui supra ceteros strenue se gesserant, et cenandi potestatem faciebat, quasi

δειπνῆν, ὡς δὴ μηδενὸς ἔτι μετὰ τοσοῦτον ἐλάττωμα πόλεμον γενησομένου· τῶν δὲ ἐπὶ τὸ ἐστιῶσθαι τραπέζων, ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος ὄρθρον ἤδη μέλλοντα θεασάμενος ἐπέπεσε σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι κειμένοις ἔτι τοῖς πολεμίοις, καὶ οὐδενὸς ἂν ἔπασχον αἰσθανομένους ἀπέσφαττε. προελθῶν δὲ καὶ μέχρι τῆς Εὐ-5 γενίου σκηπῆς καὶ τοῖς ἄμφ' αὐτὸν ἐπιθέμενος ἀνείλε τοὺς πλειονας. ἔνιοι δὲ τῇ καταπλήξει διεγερθέντες καὶ ὀρμήσαντες εἰς φυγὴν ἤλωσαν· ἐν οἷς καὶ αὐτὸς Εὐγένιος ἦν, ὃν συναρπύσαντες καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφελομένοι κοντιῷ τε διαπείραντες μικροτάτῳ πᾶν περιέφερον τὸ στρατόπεδον, δεικνύντες τοῖς ἔτι τάχεινον φρο-10 νοῦσιν ὡς προσήκει Ῥωμαίους ὄντας ὡς τὸν βασιλεῖα ταῖς γνώμας ἐπανελεῖν, ἐκποδῶν μάλιστα τοῦ τυράννου γεγενημένου. πάντες μὲν σὺν ὡς εἰπεῖν οἱ μετὰ τὴν νίκην ὑπολειφθέντες ἐπὶ τὸν βασιλεῖα δραμόντες τοῦτον τε Αὐγουστον ἀνεβόησαν καὶ ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ἤξιον ἔχειν συγγνώμην, καὶ ὁ βασιλεὺς ῥᾶον ἐπέ-15 νευεν· Ἀρβογάστης δὲ τυχεῖν ὑπὸ Θεοδοσίῳ φιλανθρωπίας οὐκ ἀξιώσας ἐπὶ τὰ τραχύτατα συνέφυγε τῶν δρωῶν, αἰσθόμενος δὲ ὡς πάντα περινοστοῦσι τόπον οἱ τοῦτον ἐπιζητοῦντες ἐαυτὸν ὑπέσχε τῷ ξίφει, τὸν ἐκούσιον θάνατον τῆς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν συλλήψεως προτιμῆσας.

20

59. Τῶν δὲ πραγμάτων ὧδε τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ προχωρησάντων, ἐπιδημήσας τῇ Ῥώμῃ τὸν υἱὸν Ὀνώριον ἀναδείκνυσι βασιλεῖα, Στελίχωνα στρατηγὸν τε ἀποφίνας ἕμα τῶν αὐτόθι

10 τάχεινον § pro vulgato κάκιστον.

nullum amplius post tantam cladem acceptam proelium futurum esset. his autem ad epulas conversis, Theodosius imperator auroram appetentem conspicatus universis cum copiis in hostes adhuc humi iacentes irrui, et nihil eorum quae perpererent sentientes occidit, cumque progressus esset ad Eugenii tentorium, quotquot propter hunc aderant, adortus complures in-teremit, nonnullis, quos ipse terror excitaverat, dum fugam moliantur, captis; inter quos et Eugenius erat. huic arrepto caput abscissum, hasta longissima praefixum, totis castris circumlatum fuit, ut iis ostenderetur qui adhuc a partibus illius stabant, par esse, quando Romani haberi vellent, ut animis ad imperatorem suum, praesertim tyranno iam de medio sublato, redirent. quapropter omnes fere post victoriam superatites, ad imperatorem cursu delati, Augustum inelamant et admissorum veniam poascunt; quibus eorum precibus imperator haud gravatim annuit. Arbogastes vultem, qui Theodosii humanitatem experiri non cuperet, in montes asperrimos confugit, et animadvertens omnia loca perlustrari ab iis qui eum quaerent, ipse sibi manus intulit, praestare ratus ut voluntariam mortem potius oppeteret quam ut ab hostibus caperetur.

59. Cum hoc modo res Theodosio principi successissent, Romam ingressus Honorium filium imperatorem declarat, Stelichone legionum in iis

ταγματων και ἐπίτροπον καταλιπὼν τῷ παιδί. συγκαλέσας δὲ τὴν γερουσίαν τοῖς ἄνωθεν παραδεδομένοις ἐμμένονσαν πατρίοις και οὐχ ἔλομένην ἔτι συνενεχθῆναι τοῖς ἐπὶ τὴν τῶν θεῶν ἀποκλίνασι καταφρόνησιν, λόγους προῆγε, παρακαλῶν ἀφιέναι μὲν ἦν πρόβτερον μετήεσαν, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, πλάνην, ἐλίσθαι δὲ τὴν τῶν Χριστιανῶν πίστιν, ἧς ἐπαγγελία παντὸς ἁμαρτήματος και πάσης ἀσεβείας ἀπαλλαγῆ. μηδεὶς δὲ τῇ παρακλήσει πισθέντος, μηδὲ ἔλομένου τῶν ἀφ' οὐπερ ἡ πόλις ὤκισθη παραδεδομένων αὐτοῖς πατρῶν ἀναχωρῆσαι και προτιμῆσαι τούτων ἄλογον συγκατάθεσιν
 10 (ἐκεῖνα μὲν γὰρ φυλάξαντας ἤδη δικουοῖσις και χιλοῖσις σχεδὸν ἔτεσιν ἀπόρρητον τὴν πόλιν οἰκεῖν, ἕτερα δὲ ἀντὶ τούτων ἀλλαξαμένους τὸ ἐκβησόμενον ἀγνοεῖν), τότε δὴ ὁ Θεοδοσίος βαρύνεσθαι τὸ δημόσιον ἔλεγε τῇ περὶ τὰ ἱερά και τὰς θυσίας δαπάνῃ, βούλεσθαι τε ταῦτα περιελεῖν, οὔτε τὸ πραττόμενον ἐπαινοῦντα,
 15 και ἄλλως τῆς στρατιωτικῆς χρείας πλειόνων δεομένης χρημάτων. τῶν δὲ ἀπὸ τῆς γερουσίας μὴ κατὰ θεσμὸν ἐπιόντων πράττεσθαι τὰ τελούμενα μὴ δημοσίου τοῦ δαπανήματος ὄντος, διὰ τοῦτό τε τοῦ θνηπολικοῦ θεσμοῦ λήξαντος και τῶν ἄλλων ὄσα τῆς πατρῶου παραδόσεως ἦν ἐν ἀμελείᾳ κειμένων, ἡ Ῥωμαίων ἐπικράτειᾳ κατὰ
 20 μέρος ἑλαττωθεῖσα βαρβάρων οἰκητήριον γέγονεν, ἡ και τέλειον ἐκπεσοῦσα τῶν οἰκητόρων εἰς τοῦτο κατέστη σχήματος ὥστε μηδὲ

8 ἐπὶ] libri cum Suida 2 p. 174 med. περι. 4 προσῆγε L margo et Suidas. 5 μετήεσαν, ὡς αὐτὸς ἔλεγε] εἰλοντο Suidas. 9 ἄλογον συγκατάθεσιν] τὰ Χριστιανῶν Suidas. 17 τε om Suidas.

locis duce creato et eodem filio suo tutore relicto. ceteram advocato senatu, qui patritis avitisque ritibus inhaerebat, nec adhuc permoveri poterat ut iis assentiretur qui ad contemptum deorum deflexerant, orationem habuit, qua eos hortabatur ut minus facerent errorem (sic enim appellabat) quem hactenus secuti fuissent, et Christianorum fidem amplecterentur, quae liberationem ab omni delicto et impietate polliceatur. sed cum huic exhortationi nemo pareret, nec a patritis ritibus, quos inde usque ab origine urbis acciperent, discedere vellent et his expertem rationis assensum praeferre (cum dicerent, illis observatis, se iam mille ducentis propemodum annis urbem invictam incoluisse; cum quibus, si commutaret alia, quid eventurum esset ignorarent), tum vero Theodosius fiscum sumptu gravari qui in sacra et hostias fieret, seque ista velle abolere dixit; qui neque probaret id quod ageretur, et alioqui sciret penuriam militarem maiores pecunias poscere. cum senatus respondisset non rite fieri sacrificia, nisi de publico fierent impensae; nihiloque minus ob haec sacrorum lex abolita cessavit, aliaque neglecta iaceant, quaecumque a maioribus tradita fuerunt, deminutum particulatim Romanum imperium barbarorum domicilium factum est, aut potius incolis prorsus amissis ad eam redactum est formam, ut ne loca quidem, in quibus

τοὺς τόπους ἐν οἷς γεγόνασιν αἱ πόλεις ἐπιγινώσκειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοῦτο τύχης κατενεχθέντα δεῖξει σαφῶς ἢ κατὰ μέρος τῶν πραγμάτων ἀφήγησις· ὁ δὲ βυσιλεὺς Θεοδόσιος τὰ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἔθνη καὶ Ἰβηρας καὶ Κελτοὺς καὶ προσέει γε Λιβύην ἕπασαν

a. 395 Ὀνωρίῳ τῷ παιδί παραδούς, αὐτὸς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 5 ἐπανῶν ἐτελεύτησε νόσῳ, καὶ τὸ τούτου σῶμα ταριχευθὲν τοῖς ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει βασιλικαῖς τάφοις ἐναπετέθη.

E.

Arcadius et
Honorius.

Τῆς δὲ τῶν ἄλων ἀρχῆς εἰς Ἀρκάδιον καὶ Ὀνώριον περιστάσις ἄχρι μὲν ὀνόματος ἐδόκουν ἔχειν τὸ κράτος, ἢ δὲ πᾶσα τῆς ἀρχῆς δύναμις ἦν κατὰ μὲν τὴν ἑῴαν παρὰ Ρουφίνῳ, κατὰ δὲ τὴν ἐσπέ- 10 ραν ἐν τῇ Στελλίχωνας γνώμῃ. δίκαι τε πᾶσαι παρ' αὐτοῖς κατ' ἐξουσίαν ἐκρίνοντο, καὶ ἀπήει κεκρατηκῶς ὁ χρημάτων τὴν ψῆφον ἀνούμενος ἢ ἄλλως οἰκειότητι τὴν τοῦ δικάζοντος ἐπισπώμενος εὐνοίαν. κτήματι δὲ ὅσα τοὺς κυρίους ἐν τοῖς ἀπάντων ἐποίη στόμασιν εὐδαίμονας ὀνομάζεσθαι, μετῆει πρὸς τούτους, τῶν μὲν 15 δωρεαῖς θεραπευόντων καὶ τούτῳ τὸ σκροφαντεῖσθαι διαφευγόντων, ἐτέρων δὲ τὰ οἰκεῖα προἰεμένων ὑπὲρ τοῦ τυχεῖν ἀρχῆς ἢ ἄλλον τινα πρίασθαι τῶν πόλεων ὄλεθρον, παντὸς δὲ εἶδους

13 ἢ ἄλλως] πολλῶν ἢ Suidas 3 p. 268, 16 διαφυγόντων idem.

urbes sitae fuerunt, agnoscantur. sed haec ad istam condicionem devenisse, particulatim instituta rerum narratio clare monstrabit, ceterum Theodosius imperator, Italiae populis et Hispanis et Celtis et universa praeter haec Africa Honorio filio suo traditis, dum Cpolim reversurus est, morbo vitam finit; eiusque corpus pollinctum sepulcris imperatoris, quae Cpoli sunt, illatum fuit.

V.

Posteaquam summum imperium ad Arcadium et Honorium pervenisset, nomine quidem tenuis id obtinere videbantur, sed reapse totius principatus potestas per Orientem penes Rufinum, per Occidentem in arbitrio Stelichonis erat. iidem lites omnes apud eos magna licentia determinabantur; et victor abibat qui pecunia sententiam redimebat, vel alioqui iudicis benevolentiam necessitudine quadam ad se trahebat. praedia vero, quorum domini omnium ore tanquam beati praedicabantur, ad hos ipsos perveniebant, aliis quidem muneribus eos demulcentibus eaque via calumnias evitantibus, aliis vero sponte res suas dimittentibus, ut magistratum aliquem consequerentur vel aliam quandam urbium perniciem sibi compararent. cumque per urbes omne

πονηρίας ταῖς πόλεις ἐπιπολάζοντας, ὃ μὲν ἀπανταχόθεν πλοῦτος εἰς τὴν Ῥουφίνου καὶ Στελλίωνος οἰκίαν εἰσέρρει, ἣ δὲ πενία κατὰ πάντῃ τόπον ἐπενέμετο τὰς τῶν πάλαι πλουτούντων οἰκίας. ἤσθάνοντο δὲ τῶν γινομένων οἱ βασιλεῖς οὐδενός, ἀλλὰ ἔγραφον μόνον
 5 ὅσα Ῥουφίνος ἐλάττει καὶ Στελλίων. ἐπεὶ δὲ ἄπλετος ἦν αὐτοῖς πλοῦτος συνειλεγμένος, ἤδη καὶ τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ μνάσθαι Ῥουφίνος ἠνειροπόλει, διανοούμενος, ἦν εἶχε θυγατέρα γάμων ὠραίαν, κατεγγυῆσαι τῷ βασιλεῖ, ὅπερ εἰσδύσεως πρόφασιν εἶχε. καὶ δὴ καθίησι περὶ τούτου λόγους ἐν παραβύστῳ διὰ τινων ἐπὶ
 10 τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ τεταγμένων, αὐτὸς μὲν οἴομενος μηδένα παντάπασι τὴν σκέψιν εἰδέναι, τῆς δὲ φήμης ἄχρι τοῦ δήμου τὸ μελετώμενον ἐνεγκούσης· ἐκ γὰρ ταῦ τῆς ὑπεροψίας ὄγκου καὶ τῆς ὀσημέραι προστιθεμένης ἀλαζονείας τὴν τούτου ἕνοιαν ἀπαντες ἔτεκμαίροντο, καὶ τὸ κατ' αὐτοῦ κοινὸν ἠῤῥᾶνετο μῖσος. ὃ δέ,
 15 ὥσπερ τὰ μετριώτερα πλημμελήματα μείζουσιν ἀτοπήμασιν ἐξεπέτης ἀποκρῖναι βουλόμενος, ἕτερον ἐτόλμησε τοιοῦνδε.

2. Ὡλωρηντίῳ τῆς ἀδελφῆς ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσιν ὑπάρχω γενομένῳ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν οἷς Ἰουλιανὸς ὁ μέγας τὴν τοῦ Καίσαρος εἶχε τιμὴν, Λουκιανὸς ἦν υἱός. οὗτος ἐχορῆτο
 20 προστάτῃ Ῥουφίνῳ, τὰ τιμιώτατα τῶν ὄντων αὐτῷ κτημάτων εἰς ἐκείνον μετενεγκών· ἐφ' οἷς ὁμολογῶν χάριτας ἃ Ῥουφίνος τῷ

§ ἣ δὲ Suidas: editur καὶ ἡ. 4 ἔγραφον νόμον LP: corr o
 Suida R. 5 ἄπλετος L margo: Suidas ἄσπετος, P ἄπλητος.
 11 τοῦ δήμου add P. 13 τῆν ἐπὶ τούτου LP.

genus improbitatis increvisset, quicquid ubique divitiarum erat, in Rufini Stelichonisque domum confluebat, et omnibus in locis paupertas eorum domos exhauriebat, qui locupletes olim fuerant. neque principes sentiebant quicquam eorum quae gerebantur: sed quaecumque Rufinus imperasset aut Stelicho, statim scribebant. et quoniam immensas opes illi congresserant, iam Rufinus de imperio quoque sibi parando somniabat, cum de tradenda in matrimonium principi filia nubili cogitaret atque hanc adeundi principatus occasionem haberet. adeoque de hoc per quosdam inservientes principi secreto mentionem iniicit, cum ipse quidem existimaret nemini omnino quicquam de hoc consilio constare, fama vero passim id quod moliebatur ad ipsam plebem usque divulgaret: nam ex ipso tumore superbiae et crescente in dies arrogantia, quid haberet in animo, coniciebant omnes, et odium commune adversus eum augebatur. ipse vero, quasi si delicta modica maioribus de industria facinoribus occultare vellet, aliud quiddam huiusmodi ausus est.

2. Florentius, qui apud transalpinas gentes praefectus praetorii fuerat id temporis quo magnus ille Iulianus dignitatem Caesaris obtinebat, filium habuit Lucianum. hic Rufino patrone utebatur, et praediis suis maximi pretii iam ei cesserat, quo nomine se iuveni Rufinus obligatum nunquam non

νεανίσκῳ διετέλεσεν, ἐπαίνους αὐτοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ διεξιῶν. ὁ δὲ κόμητα τῆς ἐφίας πεποίηκεν· αὕτη δὲ ἡ ἀρχὴ βού-
 λεται τὸν προβεβλημένον αὐτῆς ἐφροστάνει πᾶσι τοῖς τὰς τῆς ἐφίας
 ἐπαρχίαις ἰθύνουσι καὶ ἐπὶ τοῖς οὐ κατὰ τὸ δέον πραττομένοις ἐδ-
 θύνειν. ὁ Λουκιανὸς τοῖνυν πᾶσαν ἀρχικὴν ἀρετὴν εἰς τοὺς ἀρ-5
 χομένους ἐπιδεικνύμενος ἐπὶ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ πᾶσι
 τοῖς ἀρχοντα κοσμεῖν δυναμένοις διαβόητος ἦν, οὔτε προσώπιον
 διαφορὰν οὔτε ἕτερόν τι κατὰ νοῦν ἔχων, πλὴν ὧν ὁ νόμος ὑπη-
 γόρευεν. ὥστε ἀμέλει καὶ τὸν τοῦ βασιλέως θεῖον Εὐχέριον, αἰ-
 τοῦντά τι πῦρὰ τὸ προσήκον, ἀποσεισάμενος εἰς τοσοῦτον ἐκίνη-10
 σεν ὥστε πρὸς τὸν βασιλέα διαβουλεῖν. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς αἴτιον
 εἶπεν εἶναι Ῥουφῖνον ἀνδρὶ τοιοῦτῳ τοσαύτην ἀρχὴν δεδωκότα,
 λαβὼν πρόφασιν ὁ Ῥουφῖνος, καὶ ἐφ' οἷς ἐμέμμητο ὁ βασιλεὺς
 δῆθεν ἀγανακτῶν, οὐδενὶ τὴν γνώμην ἦν εἶχεν ἐκφήνας, ἅμα
 σφόδρα ὀλίγοις ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἵεται, νυκτὸς τε βαθείας ἐπι-15
 δημήσας τῇ πόλει τὸν Λουκιανὸν συναρπάσας εἰς εὐθύνας ἄγει,
 κατηγοροῦντος παντάπασιν οὐδενός. σφαίραις δὲ μολιβδίναις αὐ-
 τὸν κατὰ τοῦ τένοντος ἐνεκλεύετο παύσθαι, καὶ διαλιπόντα πα-
 ραχρόνῃα φέρεσθαι φορεῖω κεκαλυμμένον ἐποίει, διδοὺς ἅπασιν
 ὑπονοεῖν ὡς οὐ τεθνηκὼς εἶη, τεύξεται δὲ πάντως φιλανθρωπίας. 20

1 Θεοδοσίῳ LP: editi Ἀρκαδίῳ. mox libri ἐσπέρας pro ἐφίας.
 2 ἐβούλετο Suidas 2 p. 458. 3 τῆς om L cum Suida. 4 τὸ
 add Suidas. ἰθύνειν Suidas. 5 ἀρχικὴν om LP. ἀρχον-
 τας Suidas. 8 ὑπηγόρευσεν Suidas. 9 Eucherius Arcadii
 propatruus, de quo Pagius in Crit. ad a. 382 et diss. Hypat. proleg.
 n. 27, 28. R. 17 Ammian. 29 1 pondera plumbea. Constantin.
 l. 2 c. de exactor. plumbatarum verbera aut pondera.

profitebatur, et laudes eius apud imperatorem Theodosium commemorabat.
 Is vero comitem Orientis fecit; cuius magistratus ea potestas est, ut qui
 eum gerit, omnibus provincias Orientis administrantibus praesit, et quae-
 cunque non aguntur uti par erat, corrigat. itaque Lucianus omnem erga
 subditos dignam praeside virtutem declarans, ob iustitiam temperantiam ce-
 terasque dotes omnes, quae magistratum ornare possunt, sane quam cele-
 bris erat; nec vel personarum discrimen vel aliud quicquam in animo eius
 haerebat, extra ea quae lex diceret, ita quidem ut aliquando imperatoris
 etiam patruum Eucherium, petentem aliquid praeter rationem decori, re non
 impetrata reiectum, tantopere commoverit ut is hominem apud imperatorem
 calumnia gravaret. cumque princeps in Rufinum culpam conferret, qui tali
 viro tantam potestatem dedisset, Rufinus arrepta occasione, quaeque prin-
 cipis reprehensionem moleste ferens, nemini consilio suo patefacto cum pau-
 cis admodum Antiochiam proficiscitur, et intempesta nocte civitatem ingres-
 sus comprehensum Lucianum, nemine prorsus accusante, causam dicere cogit.
 plumbeis autem pilis in cervicem ei verbera dari iubet, cumque defecisset,
 mox opertum lectica vehi curat, omnibus eam praebens opinionem,
 quasi vita necdum amissa quandam omnino humanitatem experturus esset.

καὶ ἡ μὲν πόλις ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῦ δράματος ἔδυσχέραιεν· ὁ δὲ τιθασσεύων τὸν δῆμον βασιλικὴν ὠκοδόμηι στοῦν, ἧς οὐδὲ ἔν ἡ πόλις ἔχει διαπρεπέστερον οἰκοδόμημα.

3. Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπανελθὼν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν 5 τὰ περὶ τὴν τοῦ βασιλέως κηδείαν ἐπραγματεύετο, σπεύδων ὅσον οὐδέπω τὴν θυγατέρα τούτῳ συνάψαι. τύχης δὲ τινος ἕτερόν τι παρὰ τὸ προσδοκώμενον ἐκείνῳ πρυτανευούσης, διήμαρτε τῆς ἑλλάδος ὁ Ῥουφῖνος ἐξ αἰτίας τοιῶσδε. ἦσθην δύο παιδε Πρωμῶτῳ, Θεοδοσίου περιόντιος ἔτι τοῖς αὐτοῦ παισὶ συναναστρεφόμενοι· 10 τούτων δ' ἄτερος εἶχε παρ' ἐνυτῷ παρθένον κάλλιε λάμπουσαν ἑξαισιῶ. ταύτην Εὐτρόπιος, εἷς τῶν περὶ τὴν βασιλικὴν θεραπείαν εὐνούχων, ἀγαγέσθαι παρήνει τῷ βασιλεῖ, τὰ περὶ τοῦ κάλλους διεξιῶν. ἐπεὶ δὲ τοὺς λόγους ἤδως ἑώρα δεχόμενον, ἔδειξε τῆς κόρης εἰκόνα, ταύτην τε πρὸς μείζονα τὸν Ἀρκάδιον ἐγεί- 15 ρας ἐπιθυμίαν ἔπεισε τὸν ταύτης γάμον ἐλέσθαι, Ῥουφίνου μηδὲν ἐπισταμένον τῶν πραπτομένων, ολομένου δὲ ὅσον οὐδέπω τὴν αὐτοῦ θυγατέρα τῷ βασιλεῖ ὀννοικήσειν, κοινωρήσειν τε αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν ὄλων ἀρχῆς. ὥς δὲ τὴν ἐπὶ τῷ γάμῳ προῤῥξιν ἐθέασατο καταρωθωμένην ὁ εὐνούχος αὐτῷ, χορεῖεν τῷ δήμῳ καὶ 20 στεφανηφορεῖν ὥς ἐπὶ βασιλικοῖς ἐκέλευε γάμοις, ἑσθῆτα δὲ βασιλεῖ πρόπουσαν καὶ κόσμον ἐκ τῶν βασιλείων λαβῶν, ταύτην τε φέρειν δοὺς βασιλικοῖς ὑπηρέταις, ἦγε διὰ μέσης τῆς πόλεως ἡγου-

9 συναναστρεφόμενοι Leunclavius.
dosiqm.

10 παρθένον] nomine Eu-

et urbe quidem ipsa facinus insolens aegerrime ferente, Rufinus plebem demulcens regiam porticum exstruxit, qua nullum habet urbs aedificium splendidius.

3. His peractis Cpolim reversus, impetrandae affinitatis imperatoriae negotium aggreditur, magisque quam unquam alias principi filiam in matrimonium collocare studet. sed cum casus quidam aliud ei quippiam praeter expectationem procuraret, ex huiusmodi causa spe Rufinus excidit. erant duo Promoti filii, qui adhuc superatite Theodosio cum liberis eius educabantur. horum alter apud se virginem habebat eximia pulchritudine spectabilem. hanc Eutropius, unus ex inservientibus imperatori eunuchis, ut uxorem princeps duceret, venustate puellae praedicata cohortatur. cumque videret principem, quae diceret, non illubenter admittere, monstrata puellae imagine perque hanc Arcadio maius ad desiderium incitato, huius uti nuptias amplecteretur, persuasit, Rufino eorum ignaro quae tractarentur, et existimante tantum non propediem filiam suam principi nupturam, seque non multo post illius in summo imperio consortem futurum. eunuchus autem conspiciatus iam confectum ab se nuptiarum negotium, tripudiare populum et sertis uti, velut in nuptiis principis fieri consuisset, iubet. cumque vestem, quae principem deceret, et mundum e regia sumpsisset, eaque gestanda ministris imperatoris dedisset, populo praecunte per urbem mediam incedit. ratis au-

μένον τοῦ δήμου. πάντων δὲ τῇ Ῥουφίνου ταῦτα δοθήσεσθαι θυγατρὶ . . . καὶ συμπαρατρεχόντων τοῖς φορεῦσιν, ἐπειδὴ προϊόντες ἐγένοντο τῆς Προμώτου πλησίον οἰκίας, εἰσῆσάν τε μετὰ τῶν ἔδνων καὶ ἀποδόντες τῇ παρὰ τῷ Προμώτου παιδί τρεφομένη παρθένῳ τὴν τῷ βασιλεῖ συνοικεῖν μέλλουσαν ἔδειξαν. οὕτως ὁ 5 Ῥουφῖνος τῆς ἐλπίδος ἀποκρουσθεὶς, ἐπειδὴ συνοικοῦσαν ἄλλην ἑώρα, τὸ λειπόμενον ἐσκόπει, πῶς ἂν καὶ τὸν Εὐτρόπιον ἐκποδῶν ποιήσῃ. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὴν Ἀρκαδίον βασιλείαν ἐν τούτοις ἦν.

a. 398

4. Στελίχων δὲ τῆς κατὰ τὴν ἐσπέραν βασιλείας ἐπιτρο- 10 πεύων ἐκδίδωσι πρὸς γάμον Ὀνωρίῳ τῷ βασιλεῖ τὴν ἀπὸ Σερήνας οὖσαν αὐτῷ θυγατέρα. Σερήνα δὲ ἦν παῖς Ὀνωρίου, ὃς Θεοδοσίῳ τῷ τῶν βασιλευόντων πατρὶ γέγονεν ἀδελφός. δυχρῶσας δὲ τῇ πρὸς τὸν βασιλέα κηδεῖα τὴν δύναμιν, καὶ ἄλλως ἅπαν σχεδὸν τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον ὑπήκοον εἶχε· τελευτήσαντος γὰρ μετὰ 15 τὴν Εὐγενίου καθάραισιν ἐν Ἰταλίᾳ Θεοδοσίου στρατηγὸς ὢν τοῦ παντὸς στρατεύματος ὁ Στελίχων, εἴ τι δυνατόν αὐτοῦ καὶ πολεμικώτατον ἦν, τοῦτο κατέσχε, τὸ δὲ ἀπεσκληρὸς καὶ ἀπόβλητον χωρεῖν ἐπὶ τὴν ἑώραν ἤφιει. καὶ ταῦτα διαθεὶς, ἔχων τε πρὸς Ῥουφῖνον ἐγκότως οἷα δύναμιν αὐτῷ ἀντίρροπον κατὰ τὴν ἑώραν 20 ἔχειν βουλούμενον, ὡς Ἀρκάδιον ἵνα διενοεῖτο, διαθεῖναι κατ' ἐξουσίαν καὶ τὰ κατ' ἐκείνην ἐθέλων. ἔλεγε γὰρ ἐπιτετραμέναι

2 post θυγατρὶ deest νομιζόντων vel simile quodplam participium. S. 12 θυγατέρα] Mariam. vid. c. 12. 17 pro πολεμικώτατον aptius fortasse legemus πολέμοις ἀμόδιον. S.

tem omnibus haec Rufini filiae datum iri, et illos comitantibus qui ea ferebant, ubi progrediendo propius ad Promoti domum accessissent, cum donis hano sponsalicia intrant, eisque puellae virgini traditis quae apud filiam Promoti educabatur, quaeenam principis futura coniux esset ostenderunt. hoc modo Rufinus spe sua deiectus, qui allam cum principe nuptam cerneret, quod reliquum erat dispiciebat, qua via Eutropium quoque de medio tolleret. et Arcadiani quidem imperii res in hoc statu erant.

4. Stelicho vero, qui regni occidentalis curam gerebat, Honorio principi filiam, quam susceperat ex Serena, matrimonio copulat. et istaec Serena filia erat Honorii, qui Theodosii principum parentis frater fuit. communita vero per imperatoris affinitatem potentia, ceteroquin etiam propemodum universas Romanorum copias sibi subiectas habebat. nam cum post deiectum imperio Eugenium Theodosius in Italia rebus humanis excessisset, Stelicho, qui dux totius exercitus erat, robustissimos et bellicosissimos quosque milites sibi retinuerat, viribus exhaustos et reliquos in Orientem ablegans. his ita constitutis, cum Rufino succenseret, qui potestatem suae parem per Orientem habere vellet, ad Arcadium proficiscitur, cupiens et illius res pro lubitu suo disponere. quippe dicebat ab Theodosio

παρὰ Θεοδοσίου τελευτῶν μέλλοντος τὰ κατ' ἄμφω τοὺς βασιλέας a. 895
 ἔχειν ἐν πάσῃ φρονίδι. (5) τούτων ὁ Ρουφῖνος αἰσθόμενος
 ἐκ πάσης ἐβουλεύετο μηχανῆς ἐκποδῶν γενέσθαι τὴν Στελλίχωνος
 ἐπὶ τὴν ἐφ' ὄψιν ὁρμήν, καταλῦσαι δὲ οὐδὲν ἤττον καὶ ἀσθενεστέρην
 5 τὴν οὖσαν Ἀρκαδίῳ στρατιωτικὴν δύναμιν καταστῆσαι. ταῦτα
 δὴ πάντα πραγματευόμενος ἄνδρας εὔρε πρὸς ταῦτα πονηροτέρους
 ἤπερ ἐβούλετο, οἷς χρησόμενος μεγάλων ἤρξε τῇ Ῥωμαίων ἐπι-
 κρατείᾳ κακῶν. τὸ δὲ ὅπως ἐρῶ. Μουσώνιος, Ἕλληρ ἀνὴρ καὶ
 παιδείας ἤκων εἰς ἄκρον, τριῶν ἐγένετο παίδων πατήρ, οἷς ὀνό-
 10 ματα ἦν Μουσώνιος καὶ Ἀντίοχος καὶ Ἀξίλοχος. ἀλλὰ Μουσώ-
 νιος μὲν καὶ Ἀξίλοχος παιδείᾳ καὶ καλοκάγαθίᾳ τὰς τοῦ πατρὸς
 ἐπεθύμουν παραδραμεῖν ἀρετάς, Ἀντίοχος δὲ πᾶσιν ἐνηθρόνετο
 τοῖς ἐναντίοις, αὐτὸς πονηρίας ὄργανον ὢν. τοῦτον ἄρμόδιον
 οἷς ἐβούλετο Ῥουφῖνος εὐρῶν ἀνθύπατον καθίστησι τῆς Ἑλλάδος,
 15 ἔτοιμον ἐθέλων τοῖς ἐπιούσι βαρβάροις ποιῆσαι τὴν αὐτῆς ἀπί-
 λειαν, καὶ Γεροντίῳ τὴν ἐν Θερμοπύλαις παραδοὺς φυλακίην,
 ἐπιηρησομένῳ ταῖς αὐτοῦ κατὰ τῆς πολιτείας ἐννοίαις. ταῦτα
 Ῥουφῖνος πονηρῶσάμενος, ἐπειδὴ στυσιάζοντα καὶ ἄλλοτριώ-
 σαντα τῶν νόμων ἐαυτὸν ἐθεώρησεν Ἀλάριχον (ἡγανάκτει γὰρ ὅτι
 20 μὴ στρατιωτικῶν ἤγειτο δυνάμεων ἀλλὰ μόνους εἶχε τοὺς βαρβά-
 ρους, οὓς Θεοδόσιος ἔτυχεν αὐτῷ παραδοὺς ὅτε σὺν αὐτῷ τὴν
 Εὐγενίου τυραννίδα καθεῖλε), τότε τοίνυν ἐσήμαινε δι' ἀπορρή-
 των αὐτῷ προσωτέρω τοὺς σὺν αὐτῷ βαρβάρους ἢ ἄλλως σύγκλυ-

16 καὶ om P.

morituro sibi datum in mandatis ut omni cura principem utrumque comple-
 cteretur. (5) haec Rufinus animadvertens, quavis arte moliebatur ut pro-
 fectiohem Stelichonis in Orientem averteret, nihiloque minus Arcadii copias
 militares dissiparet ac debiliores redderet. quae omnia sollerter agere insti-
 tuens, homines nequiores ad ista perficienda repperit quam cuperet; quo-
 rum usus opera magnorum imperio Romano malorum auctor exstitit. et
 quonam id pacto, dicam. Musonius homo Graecus, qui summum doctrinae
 fastigium attigit, tres habuit filios, Musonium Antiochum et Axiochum. Mu-
 sonius et Axiochus eruditione pariter et integritate virtutes paternas supe-
 rare contendebant, Antiochus omnibus diversis studiis oblectabatur et instru-
 mentum improbitatis erat. hunc Rufinus idoneum instituto suo repertum pro
 consule rebus Graeciae praeficit, dum facilem irruentibus barbaris Graeciae
 vastationem efficere nititur, simulque Gerontio praesidium ad Thermopylas
 tradit, qui et ipse consiliis eius adversus rem publicam subserviturus esset.
 his a Rufino per summam nequitiam designatis, posteaquam seditiosum esse
 legibusque semet eximere vidit Alarichum, qui permolesto ferret militum se
 copiis haud praefici, sed eos duntaxat habere barbaros quos ei tradiderat
 Theodosius quo tempore cum illo tyrannidem Eugenianam everterat, se-
 creto ei significat ut, quos secum haberet barbaros aliove collecticios di-

δας ὄντας ἔξαγαγεῖν, ὡς ἐτοίμων ἀπάντων εἰς ἄλωσιν ἑσομένων. ἐπὶ τούτοις Ἀλάριχος τῶν Θράκης ἀπανίστατο τόπων, καὶ ἐπὶ Μακεδονίαν προῆε καὶ Θεσσαλίαν, πάντα καταστρεφόμενος τὰ ἐν μέσῳ. γενόμενος δὲ Θερμοπυλῶν πλησίον ἔπεμπε λάθρα πρὸς Ἀντίοχον τὸν ἀνθύπατον καὶ Γερόντιον τὸν ἐφεσθηκότα τῇ Θερ-5
 a. 396 μοπυλῶν φυλακῇ τοὺς τὴν ἔφοδον ἀγγελοῦντας. καὶ ὁ μὲν ἀπε-
 χῶρει μετὰ τῶν φυλάκων, ἐνδιδοὺς ἑλευθέραν καὶ ἀκώλυτον τὴν
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάροδον τοῖς βαρβάροις· οἱ δὲ ἐπὶ λείαν ἑτοιμον
 τῶν ἀγρῶν καὶ παντελῆ τῶν πόλεων ἀπώλειαν ἐχώρουν, τοὺς μὲν
 ἄνδρας ἤβηδὸν ἀποσφάττοντες, παιδάρια δὲ καὶ γυναικας ἀγελή-10
 δὸν ἕμα τῷ πλοῦτῳ παντὶ ληϊζόμενοι. καὶ ἡ μὲν Βοιωτία πᾶσα,
 καὶ ὅσα μετὰ τὴν ἀπὸ Θερμοπυλῶν εἴσοδον Ἑλληνικὰ ἔθνη διήλ-
 θον οἱ βάρβαροι, ἔκειντο τὴν ἔξ ἑκείνου μέχρι τοῦ νῦν καταστρο-
 φὴν διδόντα τοῖς θεωμένοις δρᾶν, μόνων Θηβαίων διὰ τὸ τῆς
 πόλεως ὄχυρόν περισωθέντων, καὶ ὅτι σπεύδων τὰς Ἀθήνας ἐλεῖν 15
 Ἀλάριχος οὐκ ἐπέμενε τῇ τούτων πολιορκίᾳ. Θηβαίων τοίνυν διὰ
 τοῦτο ἐκπεφευγόντων ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐχώρει, ῥᾶστα τὴν πόλιν
 οἰόμενος ἐλεῖν διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἔνδον φυλαχθῆναι οὐ δυναμέ-
 νην, καὶ προσέτι τοῦ Πειριουῶς ἐχομένου σπάνει τῶν ἐπιτηδείων
 μετ' οὐ πολλὰ πολιορκουμένους ἐνδώσειν. ἀλλ' ὁ μὲν Ἀλάριχος 20
 ἐν ταύταις ἦν ταῖς ἑλλείουσιν, ἔμελλε δὲ ἡ τῆς πόλεως ἀρχαιότης καὶ
 ἐν οὕτῳ δυσσεβεῖσι κακοῖς θείαν τιὰ πρόνοιαν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐπι-
 σπάσασθαι καὶ μένειν ἀπόρητος. (6) ἄξιον δὲ μηδὲ τὴν αἰ-

versarum gentium milites, ulterius duceret, omnibus absque labore potiturus. his fretus Alarichus e Thracia discedit et in Macedoniam Thessaliamque progreditur, interiectis omnibus excidio datis. propius autem ad Thermopylas delatus clam ad proconsulem Antiochum mittit, et ad Gerontium Thermopylarum custodiae praefectum, qui suum eis adventum nuntiarent. Gerontius cum praesidiariis abscedit, transitumque liberum omni absque impedimento barbaris in Graeciam relinquit. illi vero ad agros nullo negotio diripiendos et delendas penitus urbes progrediuntur. quicquid virilis sexus esset aetatisque puberis, interimunt; pueros et mulierculas gregatim una cum opibus universis cen partam praedam abigunt. ac Boeotia quidem universa ceterique Graecorum populi, quoscumque post suum de Thermopylis ingressum transiere barbari, prostrati iacebant, ac vastitatem ab illo tempore suam nunc quoque spectantium oculis exhibent, solis Thebanis partim ob urbis munitionem conservatis, partim quod Alarichus Athenas capere properans earum obsidioni non inhaesiaset. cum igitur ob hanc causam Thebani discrimen evasisent, Athenas contendit, facillime se urbem occupaturum ratus, quod propter amplitudinem interiorem custodiri non posset; quodque praeterea in potestate Piraeum haberet, non multo post inopia comestatus obsessos deditionem facturos putabat. et Alarichus quidem has spes fovebat, verum urbis antiquitas etiam in tam impis malis divinam quandam providentiam evocatura pro se ac mansura vastationis expers erat. (6) operae

τὴν δὲ ἦν ἡ πόλις περιεσώθη, θεοπρεπῆ τινὰ οὖσαν καὶ εἰς εὐ-
 σέβειαν τοὺς ἀκούοντας ἐπικυλουμένην, σιωπῇ διελάθειν. ἐπιὼν
 Ἀλάριχος πανστρατιᾷ τῇ πόλει τὸ μὲν τεῖχος ἑώρα περιουστοῦσαν
 τὴν πρόμαχον Ἀθηναίαν, ὡς ἔστιν αὐτὴν ὄραν ἐν τοῖς ἀγάλμασιν,
 5 ὠπλισμένην καὶ οἷον τοῖς ἐπιούσιν ἐνιστασθαι μέλλουσαν, τοῖς δὲ
 τεύχεσι προεσιτῶτα τὸν Ἀχιλλέα τὸν ἦρω τοιοῦτον οἷον αὐτὸν τοῖς
 Τρωσὶν ἔδειξεν Ὅμηρος, ὅτε κατ' ὀργὴν τῷ Θανάτῳ τοῦ Πατρό-
 κλου τιμωρῶν ἐπολέμει. ταύτην ὁ Ἀλάριχος τὴν ὄψιν οὐκ ἐνεγ-
 κῶν πάσης μὲν ἀπέστη κατὰ τῆς πόλεως ἐγχειρήσεως, ἐπεκρη-
 10 κέυετο δέ. καὶ προσδέξυμένων τοὺς λόγους, ὄρκους τε λαβόντων
 καὶ δόντων, εἰσήει σὺν ὀλίγοις Ἀλάριχος εἰς τὰς Ἀθήνας. τυχῶν
 δὲ φιλοφροσύνης ἀπάσης, λουσαμένός τε καὶ κοιωνήσας ἐσιτιά-
 σεως τοῖς ἐν τῇ πόλει λογάσι, καὶ προσέτι γε δῶρα λαβὼν, ἀνε-
 χῶρει τὴν τε πόλιν ἀβλαβῆ καὶ τὴν Ἀττικὴν πῦσαν καταλιπών.
 15 καὶ ἡ μὲν Ἀθηναίων πόλις ἐν τῷ κατὰ τὴν Ὀδάλειντος βασιλείαν
 γενομένῳ σεισμῷ, πῦσαν κατασείσαντος τὴν Ἑλλάδα, μόνη πε-
 ρισώθη κατὰ τὸν εἰρημένον μοι τρόπον ἐν τῷ προλαβόντι βιβλίῳ,
 καὶ νῦν εἰς ἔσχατον ἐλθοῦσα κινδύνου διέφυγεν· Ἀλάριχος δὲ τὴν
 Ἀττικὴν πῦσαν ἀπόρθητον ἀπολιπὼν δεῖι τῶν φανέντων φασμά-
 20 των ἐπὶ τὴν Μεγαρίδα παρῆει, καὶ ταύτην ἔλῶν ἔξ ἐπιδρομῆς
 τῆς ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον ἐλάσεως εἶχετο, μηδεμιᾶς πειρώμενος

5 particula *οἷον* forsan e sequentibus huc irrepsit. S. 7 II. v 164.
 15 ἐν τε τῷ? 16 κατασείσαντος] subauditur τοῦ θεοῦ,
 ut in impersonalibus ἀστράπτει, βροντᾷ, θεῖ et similibus. S.
 17 p. 192 9.

vero pretium fuerit ne causam quidem ob quam urbs servata fuit, sane divi-
 nam et excitantem auditores ad pietatem, silentio praeteriri. cum ad urbem
 Alarichus universis cum copiis accederet, murum quidem circumlustrantem
 vidit propugnatricem Minervam, ea specie qua inter simulacra conspicitur,
 armatam scilicet quasique iam ademptes invasuram, ante moenia vero stan-
 tem Achillem heroea, talem omnino qualem Troianis Homerus exhibuit, cum
 ira stimulante Patrocli necem ulturus in eos pugnaret. hoc spectrum non
 ferens Alarichus, omni adversus urbem conatu intermisso, pacem per prae-
 cones civibus offert; quorum illi cum orationem probassent, sacramentis
 ultro citroque praestitis cum paucis Athenas Alarichus ingressus est. excep-
 tus omni genere comitatis, posteaquam et lavisset et cum selectissimis in
 urbe viris fuisset epulatus et praeterea muneribus cultus, urbe pariter et
 Attica tota sine ullo maleficio cessit. ac civitas quidem Atheniensis tum eo
 terrae motu, qui Valente principe contigit et universam succussit Graeciam,
 sola mansit incolumis, quemadmodum praecedente libro diximus; tum hoc
 tempore in extremum adducta discrimen evasit. Alarichus vero cum Atticam
 totam, nulla foedatam vastitate, metu spectrorum quae apparuerant reli-
 quisset, in Megaridem tranait; et oppido primo impetu capto versus Pelo-

ἀντιστάσεως. ἐνδόντος δὲ αὐτῷ Γεροντίου τὸν Ἴσθμὸν διαβῆναι, πάντα λοιπὸν ἦν αὐτῷ δίχα πόνου καὶ μάχης ἀλώσιμα, τῶν πόλων διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἣν ὁ Ἴσθμὸς πυρεῖχεν αὐταῖς ἀτειχίστων οὐσῶν. εὐθέως οὖν ἡ Κόρινθος πρώτη κατὰ κράτος ἤλσικτο καὶ τὰ πρόσσικα ταύτῃ πολίχνια καὶ ἐπὶ ταύτῃ τὸ Ἄργος καὶ ὅσα 5 ἦν αὐτῆς τε καὶ Λακεδαιμονος ἐν μέσῳ χωρία. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Σπάρτη συναπήγετο τῇ κοινῇ τῆς Ἑλλάδος ἀλώσει, μήτε ὄπλοις ἔτι μήτε ἀνδράσι μαχίμοις τετειχισμένη διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων πλεονεξίαν, ἀλλ' ἄρχουσιν ἐκδεδομένη προδύταις καὶ τῇ τῶν κρατούτων ἡδονῇ προθύμως ὑπηρετουμένοις εἰς ἅπαντα τὰ πρὸς κοι- 10 νὸν ὄλεθρον φέροντα.

7. Ῥουφῆτος μὲν οὖν, ἀγγελθέντος αὐτῷ τοῦ περὶ τὴν Ἑλλάδα πάθους, ἐπίδοσιν ἐλάμβανεν ἧς εἶχε περὶ τὴν βασιλείαν ἐπιθυμίας· συνταραττομένοι γὰρ τοῦ πολιτεύματος οὐδὲν ἐμποδῶν ὤετο αὐτῷ φανήσεσθαι πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν· Στε- 15 λίων δὲ ναοὶ στρατιώτας ἐμβιβύσας τοῖς κατὰ τὴν Ἀχαΐαν δυστυχίμασιν ὤρημητο βοηθεῖν, καὶ τῇ Πελοποννήσῳ προσσχῶν εἰς Φολόην συμφυγεῖν τοὺς βυρβύρους ἠγάκασε. καὶ ῥῆστα διέφθειρεν ἂν αὐτοὺς σπάνει τῶν ἐπιτηδείων, εἰ μὴ τρυφῇ καὶ μίμοις γελοίων ἦμιστά τε αἰσχυνομέναις γυναιξίν ἐκδοὺς ἑαυτὸν ἀφῆκε 20 τοὺς στρατιώτας ὅσα καταλελοίπασιν οἱ βάρβαροι ἀρπάξαι, τοῦ τε δοῦναι τοῖς πολεμίοις εὐρυχωρίαν ἀναχωρήσασι τῆς Πελοποννήσου μετὰ πάσης τῆς λείας εἰς τὴν Ἠπειρον διαβῆναι καὶ τὰς ἐν

21 τοῦ τε] ὥστε?

ponnesum properat, invento nemine qui resisteret. cumque Gerontius Isthmi transeundi copiam ei fecisset, omnes ab eo deinceps urbes capi citra laborem et pugnam poterant, quod nullis essent munitae moenibus, velut Isthmi praesidio securae. confestim ergo prima Corinthus cum finitimis oppidis vi capitur, et secundum hanc Argos una cum iis locis quae inter hanc et Lacedaemonem intertiam. ipsa quoque in societatem captae Graeciae Sparta venit, nec armis amplius nec idoneis ad pugnam viris munita propter Romanorum avaritiam, sed iis exposita magistratibus, qui et proditores essent et illorum libidini qui rerum potirentur percupide in omnibus, ad perniciem publicam spectantibus, inservirent.

7. Nuntiata Rufino Graeciae calamitate, cupiditas imperii, qua flagrabat, incrementum sumere: nam conturbata re publica nihil impedimento sibi futurum in eiusmodi conatu existimabat. at Stelicho, militibus in naves impositis, ad opem adversis Achaiae rebus ferendam proficiscitur. cumque in Peloponnesum appulisset, barbaros in Pholoen fugere coegit; et facillime commeatu eos inopia delevisset, nisi deliciis et mimis ridiculorum et parum verecundis mulierculis se dedisset, ac militibus quaecunq; barbari reliquerant diripiendi potestatem fecisset, hostibusque spatium concedendi, ut e Peloponneso cum omni praeda regressi in Epirum transirent et in urbes eius

ταύτη λήττασθαι πόλεις. ὅπερ αὐτοὺς ὁ Στελίχων πεποιηκότας ἰδὼν ἄπρακτος ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἀπέπλευσε, μείζονα καὶ χαλεπώτερον τοῖς Ἕλλησι κακὰ δι' ὧν ἐπήγετο στρατιωτῶν ἐπιθίς. ἐπεὶ δὲ παρεγένετο, παραχρῆμα θάνατον ἔγνω Ῥουφίνῳ κατασκευάσαι 5 τρόπῳ τοιῷδε. πρὸς τὸν βασιλέα ποιεῖται λόγους Ὀνώριον ὡς προσήκει τέλη τινὰ στρατιωτικὰ στεῖλαι πρὸς Ἀρκάδιον τὸν ἀδελφόν, ἐπιμυνοῦντα τοῖς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῇ τούτου κεκακωμένοις ἔθνεσι. καὶ ὅπερ ἐγνώκει πρῶττεν ἐπιτραπέις ἔταπτε τοὺς ἐπὶ τούτῳ σταλησομένους, Γαίτην δὲ αὐτοῖς ἐπιστήσας ἡγεμόνα, ὅσα 10 ἐπὶ Ῥουφίνου διανοεῖτο ἐξείπε. τῶν δὲ στρατιωτῶν ἤδη πλησίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὄντων, φθάσας ὁ Γαίτης ἀπήγγειλεν Ἀρκάδιῳ τῷ βασιλεῖ τὴν αὐτῶν παρουσίαν, καὶ ὡς παραγένοιντο τοῖς πρῶγμασι πεπονηκόσιν ἐφιέμενοι βοηθεῖν. τοῦ δὲ βασιλέως ἡσθέντος ἐπὶ τῇ τούτων ἀφίξει, ὑπαντήσῃ τοῖς στρατιώταις εἰσιέ- 15 ναι μέλλουσι παρεκάλεισε τὸν βασιλέα Γαίτης· ταύτης γὰρ τῆς τιμῆς ἡξιῶσθαι τοὺς στρατιώτας ἔλεγε σύνθηδες εἶναι. πεισθέντος δὲ τοῦ βασιλέως καὶ πρὸ τῆς πόλεως ὑπαντήσαντος, ἐπειδὴ προσκνήσαντες τῆς προσηκούσης ἡξιώθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως φιλοφροσύνης, ὄντος Γαίτου τὸ σύνθημα πάντες ὁμοῦ τὸν Ῥου- a. 395

20 φῖνον ἀπολαβόντες ἐν μέσῳ τοῖς ξίφεσι παλοῦσι· καὶ ὁ μὲν ἀγήρητο τῆς δεξιᾶς, ὁ δὲ τὴν ἐτέραν ἔκοπτεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ τραχήλου χωρὶς ἀπήει, παιᾶνις ἄδων ἐπινικίους. ἐς τοσοῦτον

8 ἐξέταπτε H, coll. 5 21 1: ἐξέτασσε τοὺς βαρβάρους.

grassarentur. quod eos fecisse conspicatus Stelicho rebus infectis in Italiam navigat, cum maiora gravioraque Graecis intulisset mala per eos milites quos secum adduxerat. in Italiam cum appulisset, confestim Rufino necem struere modo quodam tali decrevit. ad Honorium principem refert quasdam militum cohortes ad Arcadium fratrem mittendas esse, quae afflictae misere sub eius imperio nationes tuerentur. cumque iussus esset id exsequi quod decrevisset, milites ad hanc rem perficiendam mittendos ordinat. quibus ubi Gainam ducem praefecisset, quae suae de Rufino cogitationes essent exponit. ubi prope iam a Cpoli milites aberant, antegressus Gainas Arcadio principi militum adventum nuntiat, eos adesse studio rebus laborantibus succurrendi commemorans. imperatore propter eorum adventum laetitia perfuso, Gainas hortatur ut ingressuris urbem militibus ipse princeps obviam prodiret: aiebat enim ex more militibus honorem hunc haberi. cum obsecutus imperator ante urbem eis occurrisset, ac milites eum venerati vicissim a principe perbenigne fuissent excepti, data ab Gaina tessera simul universi Rufinum in medio interceptum gladiis feriunt; et hic quidem adimebat ei dextram, ille manum alteram praecidebat, alius capite discedebat a cervice revulso, consuetas victorius ovationes accinens. usque adeo vero ludibriis interemptum afficie-

δὲ ἐπετώθασαν ὥστε τὴν χεῖρα πανταχῆ τῆς πόλεως περιάγειν, αἰτεῖν τε ἀργύριον δοῦναι τῷ ἀπλήστῳ τοὺς προστυγχάνοντας.

8. Ῥουφῖνος μὲν οὖν ἴδία τε πολλοῖς κακῶν ἀφορήτων γενόμενος αἴτιος καὶ τῇ πολιτείᾳ λυμηνάμενος ἀπάσῃ δίκῃ ἐξέτισε τῶν πεπονηθευμένων ἀξίαν, Εὐτρόπιος δὲ πρὸς πάντα Στελλῶνι 5 συνεργήσας τὰ κατὰ τούτου βεβουλευμένα τῶν ἐν τῇ αὐτῇ πρακτομένων κύριος ἦν. καὶ τὴν μὲν Ῥουφίνου περιουσίαν κατὰ τὸ πλέον ἐσφετερίζετο, καὶ ἑτέρους ἐνδιδοὺς ἐκ ταύτης οἰκιοῦσθαι τὰ ὀπωσοῦν ἄξια τῆς αὐτοῦ κτήσεως νομιζόμενα· τῆς δὲ Ῥουφίνου γαμετῆς οὖν τῇ θυγατρὶ τῇ τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίᾳ προσ- 10 δραμούσης δέει τοῦ μὴ συναπολέσθαι τῷ ἀνδρὶ, πλὴν δὸς ὁ Εὐτρόπιος ἐφῆκεν αὐταῖς εἰς τὴν κατὰ Ἱεροσόλυμα πόλιν ἐκπεῦσαι, πάλαι μὲν οἰκητήριον Ἰουδαίων οὔσαν, ἀπὸ δὲ τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας ὑπὸ Χριστιανῶν τιμωμένην οἰκοδομήμασιν. ἐκεῖναι μὲν οὖν αὐτόθι τὸν λειπόμενον τοῦ βλου διέτριψαν χρόνον· 15 Εὐτρόπιος δὲ πάντας, ὧν εἴη τις λόγος, ἐκποδῶν καταστῆσαι a. 396 βουλόμενος, ὡς ἂν μηδεὶς ἕτερος πλὴν αὐτοῦ βασιλεῖ παραδυναστεύῃ, καὶ ἐπὶ Τιμασίῳ στρατιωτικῶν ἡγησαμένῳ ταγματῶν ἀπὸ τῶν Οὐάλεντος καὶ πολλῶν μετασχόντι πολέμων ἐπιβουλήν ἴστησιν, οὐδεμιᾶς αἰτίας ὑπόσεως. ἦν δὲ ἡ συκοφαντία τοιαύδε. 20 (9) Βάργος ἐκ τῆς ἐν Συρίᾳ Λαοδικείας ὁρμώμενος, ἀλλῶντας ὠνίους ἐπ' ἀγορᾷ προτιθεῖς, ἐπὶ τισιν ἀλοὺς ἀτοπήμασιν ἀπὸ

9 αὐτῶν L margo. 16 εἴη H, ἦν S, εἴ LP. 18 ἀπὸ τῶν Οὐάλεντος] subaudiendum χρόνον. S. 22 uisitatius ἐπ' ἀγορᾶς. sed cf. 5 11.

bant, ut et manum eius ubique per urbem circumgestarent, et ab occurrentibus peterent, insatiabili stipem darent.

8. Ac Rufinus quidem, qui compluribus intolerabilium malorum privatim auctor exstiterat et universae rei publicae detrimentum attulerat, dignas admissis facinoribus diris poenas luit. Eutropius autem, opera Stelichoni navata in omnibus quae contra Rufinum ille machinatus fuerat, iam iis quae agerentur in aula plena cum potestate praeerat. ac Rufini quidem facultates sibi maiori ex parte vindicat, cum aliis quoque concessisset, ut ex iis ea sibi sumerent quae possideri ab eis posse quoquo modo viderentur. uxori vero filiaeque Rufini, ad ecclesiam Christianorum metu confugientibus, ne cum illo perirent, Eutropius fide data permisit ut Hierosolymorum ad urbem navigarent, quae olim Iudaeorum domicilium fuit, sed ab imperio Constantini a Christianis ornari aedificiis coepit. hic illae reliquum vitae tempus exegerunt. ceterum Eutropius omnes, qui essent alicuius auctoritatis, submovere volens, ne quis alius praeter ipsum potestate imperatori proximus esset, etiam Timasio, qui a Valentis usque temporibus dignitatem magistrī militum habuerat et pluribus interfuerat bellis, nulla iusta de causa insidias struit. erat autem huiusmodi calumnia. (9) Bargas oriundus Laodicea, quod oppidum est Syriae, lucanicarum in foro institor, in flagitiis quibus-

τῆς Λαοδικείας εἰς τὰς Σάρδεις ἦλθε φρυγῆς, εἴτα κάκεισε φραγῆς οἶος ἦν, ἐπὶ πονηρίᾳ διεβεβόητο. τοῦτον ὁ Τιμάσιος ταῖς Σάρδεσιν ἐπιδημήσας, στωμέλον ἰδὼν δευνόν τε κολακείᾳ ῥαδίως ὑπαγαγέσθαι τὸς προστυγάνοντας, ὠκειώσατό τε καὶ παρα-
 6 χρῆμα στρατιωτικοῦ τέλους ἔταξεν ἄρχειν· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἑαυτῷ συναπήγαγεν. οὐκ ἐπαινοῦντων δὲ τῶν ἐν τέλει τὸ γεγονός (ἔτυχε γὰρ πρότερον ὁ Βάργος διὰ τινα πονηρέματα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει δια-
 10 κατὰ Τιμασίου σκωφαντίαν τὸν ἄνδρα τοῦτον εὐρὼν ἴσθησι κατήγορον αὐτῷ, γραμμᾶτια δεικνύντα ψευδῆ, βασιλείας ἐπιθυμίαν ἐπιφέροντα Τιμασίῳ. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς προνοκᾶθητο δικαστῆς, Εὐτρόπιος δὲ παριστώς, ἐπειδὴ καὶ τὴν ἡγεμονίαν πάντων τῶν βασιλικῶν εἶχε κοιτώνων, τῆς πάσης ψήφου κύριος ἦν. πάντων
 15 δὲ δυσανασχετούντων ἐφ' οἷς ἀλλαντοπώλης ἄνθρωπος τὸν ἐν ἀρχαῖς καὶ ἀξίαις διαπρέψαντα τοσαύταις ἴστατο κρίνων, ἀνεχώρει μὲν τῆς κρίσεως ὁ βασιλεὺς, ἐπέτρεπε δὲ ταύτην Σατουρνίνῳ καὶ Προκοπίῳ. τοῦτοι δὲ ὁ μὲν εἰς βυθὸν γῆρας ἦν προελθὼν καὶ μεγάλαις τετιμημένος ἀξίαις, οὐκ ἔξω δὲ κολακείας, ἀλλ' εἰσιθῶς
 20 ἐν ταῖς κρίσει τὰς τῶν βασιλεῖ παραδυναστευόντων Θεραπεύειν ὀρμάς τε καὶ γνώμας· ὁ δὲ Προκόπιος τοῦ μὲν βασιλέως ἐλεγόμενος

11 γραμμᾶτια P.

16 κρίνων h. l. de delatore s. accusatore,

qui in iudicium adduxit: εἰς κρίσιν ὑπάγων. H. 18 μὲν εἰς εἰς P.

21 Προκόπιος ab Ammiano (26 14) Petronius patricius, Valentis socer vocatur: etiam in l. 7 c. Th. de filiis militarium. ergo in nomine fortassis error est apud Zosimum. *Valesius.* Tille-

dam deprehensus Laodicea Sardes profugerat; ubi cum talem se gereret qualis erat, malitia nobilitatur. hunc Timasius, qui Sardes venerat, cum facetum videret, ac mirum artificem quibusvis hominibus, in quos incideret, essentando facile sibi conciliandis, in familiaritatem admittit et confestum cohorti militum praeficit. nec illo contentus etiam Cpolim secum abducit. hoc factum non probantibus iis qui erant in magistratu, quod Bargo iam ante propter admissa quaedam improba facinora fuisset interdictum ne Cpoli degeret, Eutropius, homine reperto quo ad struendam Timasio calumniam uteretur, velut instrumento idoneo, summittit hunc accusatorem Timasio, libellos falsos praeferebant, qui affectati crimen imperii Timasio impingerent. imperator iudicis officio fungens praesidebat; Eutropius adstantis, qui cubiculis augustalibus in universum praepositus esset, ferendae sententiae penes se potestatem habebat. cum moleste ferrent omnes institorem farcinum tot muneribus atque dignitatibus illustri viro crimen intentare, princeps relicto iudicio id ipsum Saturnino et Procopio committit. horum alter provecioris aetatis erat magnisque perfunctus honoribus, non tamen adulationis expers, sed qui consueisset in iudiciis eorum qui secundum principem summam potentiam obtinebant studiis et animis obsequi. Procopius autem

Zosimus.

17

Οὐάλεντος κηδεστής, σκαιὸς δὲ τις ὢν καὶ ἀνάγωγος ἔν τισιν ἑδδο-
 κει τάληθῆ μετὰ παρησιας ἐκφαίνειν. ὥστε ἀμέλει καὶ τότε
 συννεχθεὶς εἰς τὴν κατὰ Τιμασίου ψῆφον τῷ Σατουρνίνῳ τοῦτο
 προσέθηκεν, ὡς οὐκ ἔδει Τιμασίον Βάργον εἶναι κατήγορον, οὐδὲ
 τὸν τοσαύταις ἀρχαῖς διαπρέψαντα καὶ ἀξίαις εὐτελοῦς ἀνθρώπου 5
 καὶ ἀνασευρμένον σκκοφανταίαις ὑλῶναι, καὶ ὅπερ ἦν ἀτοπιώτα-
 τον, εὐεργέτην ὑπὸ τοῦ παθόντος εὖ πράγματα πύσχειν. ὤνησε
 δὲ οὐδὲν ταύτη χρησάμενος τῇ παρησία Προκόπιος, ἀλλ' ἡ μὲν
 Σατουρνίνου ψῆφος ἐκράτει σφόδρα ἐπαινεθεῖσα, Τιμάσιος δὲ τῇ
 Ὀάσεως οἰκῆσει παραδοθεὶς ἀπηλαύνετο, φυλακῆς αὐτὸν δημοσίας 10
 παραπεμπούσης. τόπος δὲ ἦν οὗτος λυπρότατος καὶ οὐδενὶ τῶν
 αὐτῷ παραδιδόμενων ἀναχωρεῖν ἐνδιδούς· ἢ τε γὰρ ἐν μέσῳ γῆ
 ψυμμώδης οὖσα καὶ παντάπασιν ἔρημος καὶ ἀοίκητος ἀφαιρεῖται
 τῆς γνώσεως τοὺς ἐπὶ τῇ Ὀασιν ἀπιόντας, τῶν ἀνέμων τοῖς ἴχνεσι
 τὴν ψάμμον ἐπιφερόντων, καὶ τῷ μῆτε φυτόν μῆτε οἰκῆσιν εἶναι, 15
 γνώρισμα εἰς εἰκασίαν τι καταλιπεῖν τοῖς ὁδοιποροῦσι δυνάμενα.
 φῆμη δὲ ὁμοῦς εἰς ἅπαντας ἦει παρὰ Συαγρίου τοῦ παιδὸς ἠρπά-
 σθαι Τιμάσιον λέγουσα, διαφυγόντος τοὺς ἐσταλμένους εἰς ἀνα-
 ζήτησιν αὐτοῦ καὶ διὰ τινων ἠρπάσαντος τὸν πατέρα λησιῦν.
 ἀλλ' εἴτε ἀληθῆ ταῦτα ἦν εἴτε Ἐδτροπίῳ χαριζόμενοι ταῦτα ἐν τῷ 20
 πλήθει διέσπειραν, οὐκ ἔγνω τις τὸ σαφές, πλην ὅτι περ οὔτε
 Τιμάσιος οὔτε Συάγριος ἐξ ἐκείνου πεφῆρασιν.

mont. t. 5 p. 137 rectius κηδεστής interpretatur non *socer* sed *gener*,
 accedente auctoritate Chrysostomi Ep. ad Rom. de voce κηδεστής
 vid. Spanh. ad Iuliani or. 1 p. 287. R.

Valentis imperatoris gener fuerat, homo ferox et intractabilis, qui veritatem
 in nonnullis profiteri libere videretur, adeo quidem ut hoc tempore, in
 condemnando quidem Timasio cum Saturnino consentiens, illud tamen adiecit,
 non debuisse Bargum accusatorem dari Timasio, nec virum tot gestis magi-
 stratibus dignitatibusque clarum vilis homuncionis et prorsus impuri calumniis
 opprimi, et (quod esset absurdissimum) bene merito fieri negotium ab eo
 qui beneficiis affectus esset. non tamen hac usus libertate Procopius quic-
 quam profecit, sed admodum laudata Saturnini sententia vicit. Timasius
 autem ad inhabitandum Oasim damnatus expellitur, huc eum deducente sa-
 tellitio publico. is erat locus insigniter sterilis; e quo nemo posset evadere,
 qui eo deportaretur. nam tamen hac usus libertate huc euntibus interiectum solum oc-
 currit, arenosum, vastum prorsus et inhabitatum, notitiam pergentibus in
 Oasim omnem adimit, tum quod venti vestigiis arenam ingerant, tum etiam
 quod nec arbor ulla nec domicilium sit, quae indicium aliquod iter facienti-
 bus ad coniecturam relinquere possint. fama tamen ad omnes emanavit, a
 Syagrio filio Timasium ereptum fuisse, qui ad inquirendum se missos evasis-
 set operaque praedonum quorundam patrem rapuisset. sed sive adeo vera
 istaec erant sive per quosdam Eutropio gratificantes in vulgus spargebantur,
 nemo quidem certe rem accurate cognoscere potuit, extra quam quod neque
 Timasius neque Syagrius ex eo tempore conspecti fuerunt.

10. Ὁ δὲ Βάργος, ὡς ἔξω πάσης ὑποφίας κατιστήσας
 Εὐτρόπιον οὐκέτι τὴν Τιμασίον δυσμένειαν ὑφορώμενον, ἤξιοῦτο
 στρατιωτικοῦ τέλους ἀρχῆς χρήματα φέρειν αὐτῷ κομρὰ δυναμέ-
 νης, καὶ ἀνεχώρει μειζόνων ἐλλείπει δωρεῶν βουκολούμενος· ἠγγόει
 5 γὰρ ὡς Εὐτρόπιος τοιοῦτον αὐτὸν φανέντα περὶ Τιμάσιον τὸν
 εὐεργέτην καὶ περὶ αὐτὸν ὅμοιον φανήσεσθαι προσεδόκησεν. ἐκδη-
 μίσαντος γοῦν τῆς ἀρχῆς ἕνεκα Βάργου, τὴν τοῦτῃ συνοικοῦσιν
 γυνυῖκα διὰ τινὰς αἰτίας ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν ἔχουσαν πείθουσι
 γραμματεῖα προδοῦναι τῷ βασιλεῖ κατηγορίας φέροντα πλείστας
 10 εἰς τὰ μέγιστά τε τῶν ἐγκλημάτων τὸν Βάργον ἀγούσας. ἄπερ
 ἀκηκῶς Εὐτρόπιος εὐθὺς ἤγεν εἰς κρίσιν τὸν ἄνθρωπον καὶ
 ἄλόντα παρεδίδου τιμωρία προπούση, μεθ' ἣν ἅπαντες θανυμά-
 ζοντες ἄμα καὶ ἀνμνοῦντες τὸν τῆς Ἀδραστειλὺς ὀφθαλμὸν διετέ-
 λεσαν, ὃν οὐχ οἶόν τε τινα τῶν ἡσεβηκότων κατὰ τι λαθεῖν.
- 15 Μεθ' ἧν δὲ ἤδη τῷ πλούτῳ καὶ ὑπὲρ τὰ νέφη τῇ φαντασίᾳ
 φέρεσθαι δοκῶν ὁ Εὐτρόπιος ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἔθνεσιν εἶχε
 τοὺς τὰ πραττόμενα πολυπραγμονοῦντας, καὶ ὅπως ἕκαστος ἔχοι
 τύχης· καὶ οὐδὲν ἦν καθ' ἑαυτὸν μὴ χρημάτων αὐτῷ κέρδος ἐπι-
 γεν. ἄγει τοῖσιν αὐτὸν καὶ κατὰ Ἀβοννδαντίου φθόνος τε ὁμοῦ
 20 καὶ πλεονεξία. ἦν δὲ Ἀβοννδάντιος ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Θράκῃ Σκυ-
 θίας, ἐκ δὲ τῶν Γρατιανοῦ στρατευσάμενος χρόνων καὶ ἐπὶ Θεο-
 δοσίου τιμῶν μεγίστων ἐπιβύς, ἤδη δὲ καὶ στρατηγὸς καὶ ὑπατος

1 ὡς add P. 9 γράμματα προδοῦναι Leunclavius. 18 οὐδὲν
 R: libri οὐδὲ.

10. Bargus vero, qui omnis periculi metu liberasset Eutropium non iam inimicitias Timasii suspectas amplius habentem, militum cohortis praefectura donatur, ex qua lucrum habere commodum posset; maiorumque munerum spe deceptus abiit. ignorabat enim Eutropium sibi de eo qui talem erga bene meritum Timasium se gessisset, non nisi consimilem animum erga se quoque pollicitum. cum igitur muneris sui causa Bargus domo profectus esset, iunctam ei matrimonio mulierem, quae esset infesto propter causas quasdam in illum animo, libellos quosdam offerre principi persuadent; quibus accusationes plurimae continerentur et criminum gravissimorum Bargus insimularetur. his auditis hominem Eutropius festum in ius duci iubet, et convictum merito supplicio punit; quo facto non cessabant omnes oculum Adrastiae tum admirari tum celebrare, quem fieri nequeat ut quisquam nefaria patrantium ullo modo fallat.

Eutropius autem iam opibus ebrius, supraque nubes imaginatione sua se ferri existimans, apud omnes prope nationes habebat qui curiose scrutarentur, quicquid ageretur et quae esset cuiusque fortuna; nec omnino quicquam erat quod ei pecuniae lucrum non ferret. igitur eum adversus Abundantium quoque invidia pariter et avaritia concitat. erat autem Abundantius oriundus e Scythia, Thraciae parte, qui inde usque a Gratiani temporibus militaverat, ac sub Theodosio maximos honores adeptus etiam praetor atque

ἀποδεδειγμένος. ἐπειδὴ καὶ τοῦτον Εὐτρόπιος ἠβουλῆθη τῆς οὐσίας τε ὁμοῦ καὶ πάσης τιμῆς ἐκπαιεῖν, ἔγραφε μὲν ταῦτα ὁ βασιλεύς, ἀπηλαύνετο δὲ Ἀβουνδάντιος τῶν βασιλείων, οἴκησιν τὴν ἐν Φοινίκῃ Σιδῶνα λαχὼν καὶ ἐν ταύτῃ τὸν λοιπὸν χρόνον βιωκῶς.

5

a. 397 11. Εὐτρόπιος τοίνυν ἐν μὲν τῇ Κωνσταντινουπόλει παντάπασι ἔχων οὐδένα τὸν ἀντιβλέπειν τολμῶντα, μόνον δὲ Στελίχωνα τῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν κυριεύοντα πραγμάτων κατὰ τοῦν ἔχων, ἀνελεῖν αὐτῷ διανοεῖτο τὴν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν ἄξιζιν. ἀναπέλθει δὴ τὸν βασιλέα, τέως συναγαγόντα τὴν γερουσίαν, κοινῇ δόγματι τῆς βασιλείας πολέμιον αὐτὸν προσεπιεῖν. οὗ δὴ γενομένου Γίλδωνα παραχρῆμα πάσης ἔχοντα τῆς ἐπὶ Καρχηδόνα Λιβύης τὴν ἡγεμονίαν οἰκειωσάμενος, ἀφίστησι διὰ τοῦτον τὴν χώρην τῆς Ὀνωρλου βασιλείας καὶ τῇ Ἀρκαδίῳ προστίθησιν. ἐπὶ τούτῳ δυσχεραίνοντι καὶ λίαν ἀπορουμένῳ Στελίχωνι συνήρατο τὸ ἀπὸ τῆς τύχης αὐτόματον. ἀδελφὸν γὰρ ἔχων ὁ Γίλδων ᾧ Μασκέλδηλος ἦν ὄνομα, καὶ τούτῳ διὰ βαρβαρικὴν μανίαν ἐπιβουλεύσας ἠνάγκασεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς Στελίχωνα πλεῦσαι καὶ ὅσα παρὰ τὰδελφοῦ πέπονθεν ἐξεπιεῖν. ὁ δὲ δυνάμεις ἄδρᾶς αὐτῷ παραδοὺς καὶ πλοῖα χορηγήσας ἀρκοῦντα, πολεμήσοντα τῷ Γίλδωνι παραπέμπει. οὗτος ἀναβάς ἔνθα διατρίβοντα τὸν ἀδελφὸν ἤκηκεί, καὶ ἀπαρασκεύῳ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐπιπεσῶν, μάχης

1 ἐπι δὲ? 8 τῶν S, τὸν LP. 11 προσεπιεῖν? 12 Γίλδωνα] uterque codex α pro λ in hoc nomine habet. S. 16 Ammianus Mascisel, alii Mascel et Mascelsel. 21 ἀναβάς aut ἐπιστάς H, cum legeretur ἀναστάς.

consul designatus fuerat. posteaquam hunc quoque voluit Eutropius facultates et dignitatem omnem amittere, saltem id scripto mandat imperator; et mox aula pellitur Abundantius, oppidum Phoeniciae Sidonem habitare iussus, ubi reliquum vitae tempus transegit.

11. Cum ergo iam neminem Cpoli prorsus haberet Eutropius qui eum vel obtueri auderet, solum Stelichonem, arbitrato suo res Occidentis tractantem, animo versans, quo minus ille Cpolim accederet, aditum ei praeccludere cogitat. quare principi persuadet ut convocato senatu Stelichonem hostem imperii decreto publico declararet. quo facto mox sibi Gildonem, totius ad Carthaginem pertinentis Africae ducem, adiungit, et eius opera provinciam Honorii principis imperio substractam Arcadianae ditioni adicit. eam rem permoleste ferenti nec mediocriter animi dubio Stelichoni quidam se fortuitus casus obtulit. quippe cum Gildo fratrem, quem habebat nomine Masceldelum, furore quodam barbarico appeteret insidiis, ad eam hunc necessitatem redegit ut in Italiam ad Stelichonem navigaret, quaeque perperus a fratre fuisset ei exponeret. is amplis illi copiis traditis suppeditatoque navium idoneo numero, bellum adversus Gildonem gesturum ablegat. posteaquam ad eum locum pervenisset ubi commorari fratrem inaudiverat, atque in

καρτεῖρας γενομένης τοσοῦτον ἐκράτησεν ὥστε Γλῶνα τὸν βίον **a. 398**
 ἀπολιπεῖν ἀπαγξάμενον· τοῦτο γὰρ εἴλετο μᾶλλον ἢ ὑπὸ τοῖς πο-
 λεμίοις γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν Γλῶνος ἀδελφὸς ἀποδοὺς τῇ Ὀνω-
 ρίου βασιλείᾳ Λιβύην εἰς Ἰταλίαν ἐπονήει νενικηκῶς· Στελίχων
5 δὲ νεμισίους ἐπὶ τῷ κατορθώματι θεραπεύειν ὄμως προσεποιεῖτο,
 χρηστὸς ὑποφαίνων ἐλπίδας. ἐπεὶ δὲ προῖων ἐπὶ τι προύστειον
 ἐπὶ ποταμοῦ γεφύρας ἐγένετο, μετὰ δὲ τῶν ἄλλων εἶπετο καὶ ὁ
 Μισκέλδηλος αὐτῷ, σύνθημα πρὸς τούτον δεδομένον αὐτοῖς οἱ
 δορυφόροι πληροῦντες ἀθροῦσι κατὰ τοῦ ποταμοῦ. καὶ ὁ μὲν
10 Στελίχων ἐγέλα, τὸ δὲ ῥέϋμα συναρπάσων ἀποπνίγει τὸν ἄν-
 θρωπον.

12. Ἐντεῶθεν ἡ μὲν Εὐτροπίου δυσμένεια καὶ Στελίχωνος
 ἀνεκαλύπτετο καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων στόμοισιν ἦν· ἄλλοτριῶς δὲ
 πρὸς ἑαυτοὺς ἔχοντες ἐπὶ πάσης ἀδείας τοῖς τῶν ἀρχομένων κακοῖς
15 ἐνετρέφων, ὁ μὲν ἤδη τὴν θυγατέρα Μαρίαν Ὀνωρίῳ τῷ βασιλεῖ
 γαμετὴν δεδωκῶς, ὁ δὲ κυριεύων Ἀρκαδίον καθάπερ βοσκήματος.
 εἴτε γὰρ κτήμα περιβλεπτον ἦν τινὶ τῶν ἱππηδῶν, εἰς θιατέρον
 τούτων μετείθετο δεσποτείαν, καὶ χρυσὸς δὲ καὶ ἄργυρος ἄπυς
 ἐκ τῶν πρότερον ἐχόντων εἰς αὐτοὺς ἔρρει· πολὺς γὰρ ἦν ὁ τῶν
20 ἀπανταχοῦ συκοφανιούντων ἱσμός, οἷς ἐπιτέτακτο τοιαῦτα κα-
 ταμηρεύειν.

13. Τῆς δὲ βασιλείας ἐκατέρωθεν οὔσης ἐν τούτοις, ἄπαν- **a. 399**
 τες μὲν οἱ τὴν γερονσίαν πληροῦντες ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἐδυσ-

Plum imparatum cum exercitu irruisset, acri proelio commisso usque adeo
 victor exstitit ut Gildo sibi mortem, laqueo fracta gula, conscisceret. hoc
 enim perpeti maluit quam in hostium potestatem venire. Gildonis vero frater,
 Africa Honorii regno restituta, victor in Italiam revertens est; cui Stelicho
 licet ob rem bene gestam invideret, tamen bonas spes faciens colere se ho-
 minem simulat, cum autem aliquando quoddam ad suburbanum prodiret et
 in pontem fluminis pervenisset, atque illum cum aliis Masceldelus quoque
 comitaretur, satellites ab eo dato signo satisfacientes hominem in flumen
 detrudunt. ibi Stelicho ridere, Masceldelus fluminis abreptus impetu suf-
 focari.

12. Hinc iam inimicitiae Stelichonis et Eutropii in apertum erumpere
 et in ore omnibus esse, atque his odiis animorum mutuis insistentes omni-
 cum licentia subditorum malis insultant, cum iam Stelicho Mariam filiam Ho-
 norio principi dedisset uxorem, et Eutropius in Arcadium veluti pecudem
 quandam imperium exerceret. nam sive praedium aliquod insigne subditorum
 quisquam haberet, ad horum alterius dominium transibat; sive quid auri et
 argenti esset, id omne pristinis a possessoribus ad ipsos confuebat, quippe
 magnum erat agmen hominum ubique calumnias struentium, quibus horum
 deferendorum cura commissa fuerat.

13. Cum esset utrinque hic imperii status, omnes ordinis senatorii pro-
 ceres afflictam miseramque rerum condicionem indigne ferebant, praesertim

σχέραινον κακουχία, οὐχ ἥκιστα δὲ Γαίης, οὔτε τῆς πρεσβυτέρῳ
 πρεπούσης στρατηγῷ τιμῆς ἀξιούμενος, οὔτε δωρεαῖς ἀπληστίαν
 ἐμπλήσαι βαρβαρικὴν δυνάμενος. ἀπέκναιε δὲ πλέον αὐτὸν εἰς
 τὴν Εὐτροπίου οἰκίαν χρήματα πάντα εἰσρέοντα. ἐπὶ τούτοις
 ἀχθόμενος κοινῶν ποιεῖται Τριβίγιδον τῆς σκέψεως. ἦν δὲ 5
 οὗτος ἀνὴρ φιλοκίνδυνος καὶ πρὸς πῦσαν ἀπόνοιαν ἐτοιμότητος,
 ἦρχε δὲ οὐ Ῥωμαϊκῶν ἰλῶν ἀλλὰ βυρβάρων ἐνιδρυμένων τῇ Φρυ-
 γίᾳ, παρὰ βασιλέως τὴν τούτων λαβὼν ἐπιμέλειαν. οὗτος ἐπὶ
 τὴν Φρυγίαν ἐθέλειν ἐκδημηῆσαι προσποιούμενος, ὅπως ἂν ἐπι-
 σκέψαιτο τοὺς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένους βυρβάρους, ἐπὶ τούτῳ τε 10
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐξορμήσας ἐχώρει. παραλαβὼν δὲ τοὺς
 βυρβάρους ἂν τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, ἅπαντα ἐπῆει τὰ ἐν μέσῳ,
 φόνου μὲν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν ἢ παιδῶν οὐκ ἀπεχόμενος, τὰ δὲ
 ἐν ποσὶ ληϊζόμενος· ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τοσοῦτο πλῆθος συνήγαγεν
 οἰκετῶν καὶ ἄλλως ἀπερριμμένων ἀνθρώπων ὥστε εἰς ἕχατον κιν- 15
 δύνου τὴν Ἀσίαν ἅπασιν ἀπαγαγεῖν. ἦ τε γὰρ Λυδία πάσης ἐνε-
 πέπληστο ταραχῆς, πάντων ὡς εἰπεῖν ἐπὶ τὰ θαλάσσια φυγόντων
 καὶ ἕμμι τοῖς σφετέροις ἅπασιν ἐπὶ τὰς νήσους ἢ ἄλλοθί ποι δια-
 πλεόντων· καὶ ἡ πύραλος δὲ Ἀσία τὸν κίνδυνον ὅσον οὐδέπω θεω-
 ρήσειν ἐπιστησόμενον αὐτῇ προσεδόκα. (14) ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα 20
 τῷ βασιλεύοντι συνηγγέλθη, λόγον μὲν οὐδένα τῆς κοινῆς ἐποιεῖτο

1 πρεσβυτέρῳ om P. 3 pro δυνάμενος sententia duo requirere
 videtur, δυνάμενος θεραπευόμενος. S. 5 in LP aliquoties vel
 Τριβίγιδος vel Τριβίγιδος scribitur. S. Claudianus Targibilus;
 fortasse metri causa. R. 14 ante ἐν ὀλίγῳ desideratur copula
 καί, vel τε post eas ipsas voces. S. nisi malis καὶ ante φόνου.

Gainas, qui nec convenientem duci provectoris aetatis honorem consequeretur, nec muneribus ob insatiabilem animi barbari libidinem expleri posset; quem denique magia etiam ureret, quod omnes in Eutropii domum pecuniae derivarentur. has ob causas indignatus socium sibi consilii Tribigildum adiungit. is periculis obeundis praesenti vir erat animo, et quodvis ad facinus audendum promptissimus. nec alis equestribus Romanis sed barbaris, in Phrygia collocatis, praeerat, quarum erat illi a principe data cura. hic in Phrygiam proficisci se velle simulat, ut militantes sub se barbaros inspiceret; eoque nomine Cpoli digressus abit. cumque barbaros secum sumpsisset, quo- rum dux erat, quicquid esset in itinere medio situm invadit; nec virorum aut mulierum aut puerorum caedibus abstinens, et obvia quaeque diripiens, per exiguo tempore tantam coegit multitudinem calorum aliarumque villium personarum, ut Asiam totam in extremum discrimen adduceret. nam et plena tumultus Lydia penitus erat, fere omnibus ad loca maritima confugientibus et cum suis universis ad insulas aliove navigantibus, et Asia mari finitima periculum iam imminens, quantum alias unquam, se conspecturam videbatur. (14) haec ubi nuntiata principi fuissent, nullam ille publicae calamita-

συμφορᾶς (οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἦν συνιδεῖν τὸ πρακτέον ἐσχάτως ἀνόητος ὢν), Εὐτρόπιῳ δὲ τὴν πᾶσαν ἔδωκε τῆς βασιλείας οἰκονομίαν. ὁ δὲ Γαῖτην αἰρεῖται καὶ Λέοντα στρατηγούς, τὸν μὲν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκπέμψων ἐπελευσόμενον τοῖς κατέχουσι ταύτην 5 βαρβάροις ἢ ἄλλως μιγάσιν ἀνθρώποις, Γαῖτην δὲ διὰ τῆς Θράκης καὶ τῶν τοῦ Ἑλλησπόντου στενῶν ἀπαντήσοντα τοῖς πολεμίοις, εἰ καὶ τοῖς τόποις ἐκείνοις ἐνοχλοῦντας θεάσαιτο. Λέων μὲν οὖν ὁ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν συμβεβηκόσι βοηθῆσαι ταχθεὶς ἀρετῆς μὲν οὐδ' ἥστυσοῦν μετελήφει στρατηγικῆς, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἄξιου 10 πρὸς τοῦτο τύχης αὐτὸν ἀγαγεῖν, πλὴν ὅτι πρὸς Εὐτρόπιον εἶχεν οἰκείως· Γαῖτης δὲ τὴν ἐπὶ Θράκην ἐπέπεμπε, κωλύσων τὴν δι' Ἑλλησπόντου τῶν ἡμᾶ Τριβιγίλδῳ διάβασιν, ναυμαχίῃσιν τε αὐτοῖς, εἰ καὶ τοῦτον γένοιτο χρεῖα. ταύτη διαταχθέντες οἱ στρατηγοὶ τὰς δυνάμεις ἀπῆγον, οὐπὲρ ἕκαστος ἔλαχε. Γαῖτης δέ, ἃ 15 συνέκειτο πρὸς Τριβιγίλδον αὐτῷ λαβῶν κατὰ νοῦν, καὶ ὡς ἐνέστηκεν ὁ καιρὸς ἀντιλαβέσθαι κελεύων τῆς ἐγχειρήσεως, ἐπὶ τὸν Ἑλλησπόντον ἄγειν Τριβιγίλδῳ τὴν στρατιάν ἐκέλευεν. εἰ μὲν οὖν ἔπερ ἐφρόνει κατὰ τῆς πολιτείας ἐταμιεύσατο καὶ ἡσυχῇ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βαρβάρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔτυχεν ἐξορμησας, 20 πάντως ἂν ἐξέβαιεν αὐτῷ τὸ βεβουλεμένον εἰς τέλος, καὶ ἢ τε Ἀσία πᾶσα κατελιπτο καὶ συναπολέσθαι ταύτη τὴν ἑώρα οὐδὲν ἦν τὸ κωλύον. ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ Ῥωμαίων ἐπικρατεῖα φυλάττεσθαι τὰς πόλεις ἰβούλετο τέως ἢ τίχῃ, Γαῖτης μὲν τῷ προσόντι φύσει

tis rationem habere (neo enim perspicere poterat quid agendum esset, extreme stolidus homo) sed Eutropio totam administrationem imperii tradere. is et Gainam et Leonem duces eligit, hunc ablegaturus in Asiam, ut obtinens eam barbaros vel alioqui promiscue collecticios adoriretur, Gainam per Thraciam et Hellesponti dimissurus angustias, hostibus ibidem occursurum, si et istaec loca vexari ab eis conspexisset. ac Leo sane, qui rebus Asiaticis opem ferre iussus fuit, nulla prorsus imperatoria virtute praeditus erat, nec alia dote quavis quae ad hanc fortunam eum provehere mereretur, uno excepto, quod Eutropio familiaris esset. Gainas in Thraciam mittebatur, quo minus per Hellespontum Tribigildi milites transiicerent prohibitarus; ac navali quoque proelio cum eis congressurus, si quidem usus ita posceret. in hunc modum ordinati duces eo copias abducunt quo sortitus quisque fuerat. Gainas iis ad animum revocatis de quibus inter ipsam et Tribigildum convenerat, quodque iam tempus appetiisset quo coeptum exsequi conatum deberet, Tribigildo suas ut copias ad Hellespontum duceret imperat. enimvero si quae contra rem publicam mente conceperat occultasset, ac pacate cum barbaris suis Cpoli fuisset egressus, omnino successurum erat ei quod ceperat consilium, Asiaque tota fuisset occupata; nec quo minus ea perdita simul et Oriens periret, quicquam erat omnino quod prohiberet. sed quando adhuc urbes illas imperio Romano fortuna salvas esse volebat, a natura barbaris

θερμῷ καὶ μακρῷ τοῖς βαρβάροις ἐξενεχθεὶς ἀπεχώρει τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως, δὴν ὡς εἰπεῖν τὴν ἑξουσίαν τοῦ πολέμου παρα-
 λαβῶν, οὕτω δὲ σχεδὸν εἰς τὴν Ἡράκλειαν ἀφιγμένος τῷ Τριβι-
 γλιδῷ τὸ πρακτεῖον ἐστήμεινεν. ὁ δὲ ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον οὐκ
 ἔγνω χωρεῖν δέει τοῦ μὴ περιπεσεῖν ταῖς αὐτόθι καθεσταμέναις 5
 δυνάμεσι, πῦσαν δὲ καταστρεφάμενος τὴν Φρυγίαν προσέβαλλε
 καὶ Πισιδαίαις, καὶ κωλύματος οὐδενὸς πειραθεὶς ἀπήει πάντα
 πορθῶν, τούτων δὲ ἀπαγγελλομένων ὁ μὲν Γάτης οὐδένα τῶν
 πολεμουμένων ἐποιεῖτο λόγον, οἷα δὴ κατὰ τοῦν ἔχων ὄσα πρὸς
 αὐτὸν Τριβιγλιδῷ συνέκειτο, (15) Ἄλιον δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἑλλή- 10
 σποντον διέτριβε τόποις, οὔτε συμπεσεῖν ἐς μάχην Τριβιγλιδῷ
 θαρρῶν, καὶ ἅμα δεδιέναι φάσκων μὴ ποτε δι' ἐτέρας ὁδοῦ μέρος
 τι τῆς στρατιᾶς ἐκπέμψας Τριβιγλιδος τὰ περὶ τὸν Ἑλλήσποντον
 λάτρη χωρία καταστρεφάμενος. συνέβαινε τοίνυν, ὅτι οὐδενὸς
 ἐμποδίσθαι τῷ Τριβιγλιδῷ, πῦσαν μὲν κατὰ κράτος ἀλίσκεσθαι 15
 πόλιν, ἀναρῆσθαι τε πάντας τοὺς οἰκήτορας ἅμα τοῖς στρατιώ-
 ταις, βάρβαρον δὲ σύμμαχον Ῥωμαίων εἶναι οὐδένα· τοῖς γὰρ
 δημοφύλοις ἐν ταῖς συμβολαῖς ἀναμιγνόμενοι κατὰ τῶν Ῥωμαίων
 ὑπηκόων ἐχώρου. ὁ δὲ Γάτης ἐπὶ ταῖς Ῥωμαίων ἄγχεσθαι δο-
 κῶν συμφοραῖς, θαυμάζειν προσεποιεῖτο τὰ Τριβιγλιδου στρατη- 20
 γήματα, καὶ ἀνανταγώνιστον ἔλεγεν εἶναι φρονήσει καὶ ἀγχινοῖα
 μᾶλλον ἢ δυνάμει πλεονεκτοῦντα, περιωθεὶς δὲ εἰς τὴν Ἰσίαν

4 ἐπὶ μὲν τὸν?

11 cum praepositione legi potest ἐνδιέτριβε,
 nisi eam articulo τοῖς praepondere aut cum eodem subaudire malis. S.
 20 προσεποιεῖτο Leunclavius; ὅπως ἐπολεῖ LP.

Insito calore furoreque Gainas abreptus Cpoli discedit, universa propemo-
 dum belli potestate accepta. cumque vix Heracliam pervenisset, Tribigildo
 quid agendum esset significat. ille vero minime versus Hellespontum pro-
 gredi statuit, veritus ne in constitutas istio copias incideret: sed vastata
 penitus Phrygia Pisidas adortus est; nec ullum expertus impedimentum,
 cuncta populatus abiit. quae res cum nuntiarentur, nullam Gainas eorum
 qui bello premebantur rationem habere, memor eorum de quibus ipsi cum
 Tribigildo convenisset. (15) interim Leo situs ad Hellespontum locis immo-
 ratur, qui nec proelio congredi cum Tribigildo auderet, simulque vereri se
 diceret ne forte Tribigildus per aliam viam parte quadam copiarum emissis
 ex improvviso agros ad Hellespontum depopularetur. quapropter accidit ut
 nulla re Tribigildum impediante quaevis oppida per vim caperentur, omnes
 illorum incolae cum ipsis militibus interficerentur, nemo denique barbarus a
 Romanorum partibus staret. nam ad suae nationis homines in ipsis semet
 aggregando conflictibus, adversus Romanorum subditos pedem inferebant.
 Gainas autem, qui Romanorum calamitates indigno videretur animo ferre,
 mirari se Tribigildi stratagemata simulat, quem prudentia diceret insuperabi-
 bilem et sagacitate potius quam viribus hostem vincere. cum transiecisset in

ἐπέξῃει μὲν οὐδενί, περιεώρα δὲ τὴν τῶν πόλεων καὶ τῆς χώρας ἀπώλειαν, ἐπακολουθῶν μόνον· καὶ τὰ γινόμενα τρόπον τινὰ θεωρῶν ἐκαραδόκει τὴν ἐπὶ τὴν ἑῶαν τοῦ Τριβίγιλδου διάβασιν, ἐκπέμπων μὲν αὐτῷ λάθρα δυνάμεις συνεπιλαμβανομένους οἷς ἐπέ-
 5 χεῖρει, μήπω δὲ τὴν ἑαυτοῦ περὶ τὰ πράγματα γνώμην ἐπιδείξας. εἰ μὲν οὖν ἐπελθῶν τὴν Φρυγίαν ὁ Τριβίγιλδος μὴ τὴν ἐπὶ Πισιδίαν ἀλλ' εὐθὺς ἐπὶ Λυδίαν ἐχώρησεν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε ταύτης ἀκοντιῖ κατὰ κράτος αἰρεθείσης συναπολέσθαι καὶ τὴν Ἰωνίαν ἀδιτῇ, κάκειθεν αὐτὸν ἐπὶ τὰς νήσους σκάφεισι διαβάντα, καὶ ναυ-
 10 τικὸν ὅσον ἐβούλετο πορισάμενον, ἅπασάν τε τὴν ἑῶαν διαδραμεῖν καὶ μέχρις Αἰγύπτου πάντα ληίσασθαι, μηδεμιῶς ἀξιωμαχοῦ δυνάμειος οὔσης. ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν οὐκ ἔλαβε κατὰ νοῦν, ἔγνω δὲ τῇ Παμφυλίᾳ Πισιδίαις ὁμοροδοῆσαι τὰς δυνάμεις ἐπαγαγεῖν, ὁδοῖς μὲν ἔτυχε δυσσεμβάτοις καὶ ἵππασίᾳ παντάπασιν ἄπροσίτοις, στρα-
 15 τοπέδου δὲ οὐδενὸς ἐναντιουμένου Οὐαλεντινὸς τις τὴν Σέλλην οἰκῶν (πολλῆν δ' αὕτη Παμφυλίας ἐστίν, ἐπὶ λόφου κειμένη) παιδείας μετρίως ἡμίμενος καὶ πείρας οὐκ ἔξω τυγχάνων πολεμικῆς, συναγαγὼν οἰκειῶν πλῆθος καὶ γεωργῶν, ταῖς πρὸς τοὺς γειτνιῶντας ληστὰς συνεχέσει μάχαις γεγενησμένους, εἰς τοὺς
 20 ὑπερκειμένους τῶν παρόδων ἔστησε λόφους, ὡς ἂν θεωροῦντες ἅπαντας τοὺς διὰ τῆς ὁδοῦ πορευομένους αὐτοὶ μὴ φαίνοντο, κἄν εἰ ἡμέρας οὔσης οἱ ἐναντίοι διαβαίνοιεν. (16) τοῦ δὲ Τριβίγιλ-

3 ἐπὶ τὴν ἑῶαν] res postulare videtur ἐπὶ τὴν Εὐρώπην. R.
 5 γνώμην om LP. 6 τὴν Φρυγ.] ἐπὶ τὴν Φρυγ. L. 14 ἐνέ-
 τυχε νεὶ περιέτυχε mavult S.

Asiam, neminem aggreditur, sed urbium et agrorum excidio neglecto, tantumque subsequens hostem et quodammodo spectator eorum quae gererentur, Tribigildi in Orientem progressum exspectat, clam copias ad eum mittens auxilio futuras ad ea quae moliretur; necdum sua de rebus inatitutis patefacta sententia, quodsi Tribigildus Phrygiam ingressus non Pisidiam versus sed in Lydiam protinus contendisset, nihil fulset impedimento quo minus ea nullo labore per vim capta simul et Ionia perlisset; unde navigiis transvectus in insulas, comparata classe quantam quidem vellet, universum percurrisset Orientem, et nullis idoneis copiis resistentibus ad Aegyptum usque cuncta diripisset. at enim quod haec ad animum ei non accidisset, copiasque ducere statuisset in Pamphyliam finitimam Pisidia, in itinera multum impedita et equitatu prorsus inaccessa incidit, cum nullus eis obsisteret exercitus, Valentinus quidam, Selgae municeps, quod Pamphyliae oppidulum est in colle situm, homo mediocriter eruditus et rei bellicae non omnino rudis, mancipiorum et agricolarum multitudine collecta, quotquot erant exercitii pugnis adversus vicinos praedones continuus, in colles constituit, his imminentes locis per quae transeundum erat, ut adspicientes universos iter istuc facientes ipsi prorsus a nemine conspicerentur, licet hostes interdiu transirent.

δου διὰ τῆς ὀμυλωτέρας ὁδοῦ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ βαρβάρων ἐπὶ τὰ κάτω μέρη τῆς Παμφυλίας ἐλάσαντος, ἐλθόντος τε ἔτι νυκτὸς οὔσης εἰς τοὺς ὑποκειμένους τῇ Σέλλῃ τόπους, ἐβάλλοντο σφενδόγκαις οἱ βάρβαροι συνεχέσιν, ἀφιμένων πετρῶν χειροπλήθων καὶ ἔτι μειζόνων· ἦν γὰρ ἐξ ὑπερδεξίων ῥάβδα καὶ ἡ τῶν ἀδρότερον⁵ ἄφαισις λίθων. ἀποφυγῆς δὲ οὐκ οὔσης — ἦν γὰρ κατὰ μὲν τὸ ἕτερον τῆς ὁδοῦ μέρος λίμνη βαθεῖα καὶ τέλματα, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἄνοδος στενή, δυοῖν μόλις ἀνδράσι πάροδογ ἐνδιδούσα· κυκλοειδῆ δὲ τὴν ἄνοδον οὔσαν οἱ ἐπιχώριοι καλοῦσι κοχλιαν, τῇ θάσει τοῦ ζῶον παρεμφερῶς. τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τόπον Φλω-10 ρέντιός τις, συμμάχους ἔχων εἰς τὸ κωλύσαι τοὺς πειρωμένους διαβαίνειν ἀκούοντας. ἐν τούτοις ἀπειλημένοι τοῖς τόποις οἱ βάρβαροι καὶ τῷ πλήθει καὶ μεγέθει τῶν λίθων βαλλόμενοι κατὰ τὸ πολλὸν διεφθείροντο μέρος· κατὰ στενοχωρουμένων γὰρ αὐτῶν οἱ λίθοι πίπτοντες οὐ διημάρτανον φόνου. πολλῆς τοίνυν ἔχουσης¹⁵ αὐτοὺς ἀπορίας, οἱ μὲν πλείους εἰς τὴν λίμνην ἑαυτοὺς μετὰ τῶν ἵππων ἀφῆκαν, καὶ τὸν ἀπὸ τῶν πετρῶν φεύγοντες θάνατον ἐν τοῖς τέλμασι διεφθάρησαν, Τριβιγίλδος δὲ ἕμα τριακυσίοις ἀναβὰς ἐπὶ τὸν κοχλιαν, καὶ χρήμασιν ὅτι πλείστοις τὸν Φλωρέντιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ φύλακας ὑπέλθῶν, ὠνεῖται τὴν πάροδον· καὶ²⁰ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαφυγῶν τοὺς λοιποὺς ἅπαντας περιεῖδεν ἄρδην ἀπολουμένους.

14 καταστενοχωρουμένων vulgo.

(16) posteaquam Tribigildus itinere magis plano ad inferiora Pamphyliae loca cum barbaris suis adequitasset ac noctu ad subiecta Selgae loca pervenisset, continuis barbari fundarum ictibus petebantur, excussis eius magnitudinis lapidibus qui manus implerent, atque etiam maioribus. quippe de locis superioribus etiam lapidum paulo maiorum iactus facilis erat. cum autem nullum esset effugium (nam ex altera viae parte stagnum profundum et paludes erant, ex altera quidem artus adscensus, qui transitus vix duobus viris praebebat; adscensum hunc, qui erat orbicularis, ob similitudinem animalis incolae cochleam vocant; hunc vero locum Florentius quidam cum praesidio tenebat, cum tot militiae socios secum haberet, quot quidem ad impediendos eos qui transire conarentur sufficerent) intercepti hisce locis barbari, et copia magnitudinēque saxorum obruti, maiori ex parte peribant: nam quod in angustum cogerentur, decedentes in eos lapides aberrare non poterant quin aliquos occiderent. itaque consilii vehementer inopes in stagnum se compleres una cum equis demiserunt; dumque mortem vitant, quae a saxis immineret, in paludibus extincti sunt. Tribigildus autem cum trecentis consensa cochlea, maximaque pecunia corrupto Florentio, cum militibus praesidiariis transitum redimit; eoque modo cum evasisset, reliquos omnes funditus deleri passus est.

Τούτον δὴ τὸν τρόπον οἰηθεὶς ὁ Τριβίγιλδος τὸν ἐπαχθέντα παρὰ Οὐαλεντίνου κίνδυνον αὐτῷ διαπεφευγέαι, τῶν πρότερον οὐκ ἐλάττωσι καθίστατο κινδύνους περιπετής. ἅπαντες γὰρ ὡς εἰπεῖν οἱ τῶν πόλεων οὐκίητορες, τοῖς παρατυχοῦσιν ἐξοπλισάμενοι, 5 συνέκλεισαν αὐτὸν ἅμα τοῖς συμφυγοῦσι τριακοσίοις ἐν μέσῳ τοῦ Μέλανος ποταμοῦ καὶ τοῦ Εὐρυμέδοντος, ὧν ὁ μὲν ἐπέκεινα διαβαίνει τῆς Σίδης, ὁ δὲ παραρρεῖ τῇ Ἀσπένδῳ. στενοχωρούμενος δὲ καὶ ἀπορῶν ὃ τι πράξειε, πρὸς τὸν Γαίτην διεπρεσβεύετο. ὁ δὲ δυσχεραίων ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, οὐπω δὲ ἦν εἶχε περὶ τὴν 10 ἐπανάστασιν γνώμην ἔμφαινων, Λέοντα τὸν ὑποστρατηγούντα βοηθήσοντα τοῖς κατὰ Πамφυλίαν ἐξέπεμπε, ἐπιδησόμενον τοῖς ἀμφὶ Τριβίγιλδον ἅμα Οὐαλεντίνῳ καὶ οὐδ' συγχωρήσοντα τοὺς ποταμούς διαβῆναι. ὁ δὲ ἀνειμένος ὧν φύσει καὶ τρυφῇ πάσῃ τὸν βίον ἐκδεδωκὼς ὁμως ἐπολεῖ τὸ κελευόμενον. (17) ὁ δὲ Γαί- 15 νης δεδιὼς μὴ ποτε πανταχόθεν ὁ Τριβίγιλδος πολιορκούμενος, οὐκ ἔχων ἀξιόμαχον δύναμιν, ἄρδην ἀπόλοιτο, τῶν συνόντων αὐτῷ βαρβάρων λόχους ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἐπέμπε τοῖς Ῥωμαϊκοῖς στρατοπέδοις, ὅπως αὐτὰ τε κατὰ βραχὺ διαφθείροιντο καὶ Τριβίγιλδῳ φυγῆς εὐρυχωρία δοθείη. συνέπιπτον τοίνυν οἱ παρὰ Γαί- 20 νου δεδομένοι Λέοντι πρὸς βοήθειαν βάρβαροι Ῥωμαίων καὶ παντὶ, καὶ τὴν μὲν χώραν ἐληίζοντο, τοὺς δὲ στρατιώτας ἀνήρουν. καὶ οὐκ ἀνῆκαν ἅπαντα ἐπιόντες, ἕως ὅτε τὴν ὑπὸ Λέοντι

7 παραρρεῖ] διαρρεῖ libri.

17 ἐπέπεμπε?

28

10 frequentius dicit ἐπιόντων. R.

29 καὶ in P expuncta est, et forsā in τῷ mu-

tanda. S.

Ratus hac ratione Tribigildus eo se liberatum periculo quod Valentinus ipsi creaverat, in alia prioribus non minora praeceptis actus est. nam universi propemodum oppidorum incolae, correptis armis obvii, eum cum trecentis illis fugae sociis intra Melanem et Eurymedontem amnes concluserunt, quorum alter supra Sidam labitur, alter Aspendum interfuit. in artum coactus, et quid ageret nesciens, suos ad Gainam mittit. is permolesto quidem ferens ea quae accidissent, quod tamen necdum animi sui de rebellione sententiam aperiret, Leonem secundum ab se ducem mittit, qui Pamphylis opem ferret, et cum Valentino Tribigildi copias adoriretur, nec amnes ab eis transiri permitteret. Leo, quamvis natura vecors et omni luxuriae deditus, tamen quod imperatum erat fecit. (17) Gainas autem veritus ne forte, dum Tribigildus ab omni parte oppugnatur, qui pares adversariis copias non haberet, ad interuentionem deleteretur barbarorum, quos secum habebat, cohortes alias super alias in castra Romana mittit, ut ea paulatim absumerentur et commodum Tribigildus fugiendi spatium consequeretur. itaque barbari, quos Leoni Gainas in auxilium miserat, in quosvis Romanos irruunt, regionem depopulantur, milites interficiunt; nec omnia desinunt invadere, donec exercitum Leo-

σὸν αὐτῷ τῷ στρατηγῷ κατεδουπάνησαν δύναμιν καὶ πᾶσαν ὡς εἰπεῖν τὴν χώρον ἔρημον πεποιήκυσιν, ὥστε καὶ τὸ τῷ Γαίνῃ σπουδαζόμενον εἰς ἔργον ἐκβῆναι· διαφυγῶν γὰρ ἐκ τῆς Παμφυλίας ὁ Τριβίγιλδος χαλεπωτέρας τῶν προτέρων ταῖς ἐν Φρυγίᾳ πόλεσιν ἐπέθηκε συμφοράς. ὁ δὲ Γαίνης ἐξαίρων εἰς ὕψος τὰ 5 τοῦτου τῷ βασιλεῖ κατορθώματα, τοσοῦτον ἐνέθῃκεν αὐτοῦ φόβον τῇ γερουσίᾳ καὶ τοῖς περὶ τὴν αὐτὴν ἄσασιν, ὥστε ἠέλπει καὶ τοῖς καθ' Ἑλλάσποντον αὐτὸν ἐπιλεύσεσθαι τόποις καὶ ὅσον οὐδέπω πάντα ἄνω καὶ κάτω ποιήσῃ, εἰ μὴ τὰ σπουδαζόμενα τῷ 10 πολεμῷ τῆς παρὰ τοῦ βασιλέως ἀξιοθελῆ προνοίας. ταῦτα δὲ ὁ 10 Γαίνης ἐμηχανάτο λανθάνειν τε αὐτὸν ἐθέλων ὅπως ἐφρόνει, καὶ διὰ τῶν εἰς Τριβίγιλδον ἀναφερομένων τοῖς αὐτῷ κατὰ νῦν οὐδεν ἔργον ἐπιθεῖναι βουλόμενος· ἀπέκναιε γὰρ αὐτὸν οὐ τὸ παρορᾶσθαι τοσοῦτον ὅσον Εὐτρόπιος εἰς ἀκρότατον ἤκων ἦδη δυνάμεως, ὥστε καὶ εἰς ἐπάτους ἀναρρηθῆναι καὶ τῷ χρόνῳ φέρεσθαι τὴν 15 τοῦτου προσηγορίαν καὶ τιμηθῆναι τῇ τῶν πατρικίων ἀξίᾳ. ταῦτα μάλιστα τὸν Γαίνην ἐκίνησεν εἰς τὴν τῶν κοινῶν ἐπανάστασιν. παρασκευαζόμενος δὲ τῇ γνώμῃ πρὸς τοῦτο πρότερον Εὐτρόπιῳ θάνατον ἔγνω βουλευσῆαι· καὶ κατὰ τὴν Φρυγίαν ἔτι διατρίβων 20 ἐπέμπευε πρὸς βασιλεῖα λέγων ὡς ἀπειρήκοι τῇ περὶ τὰ πολέμια 20 Τριβίγιλδου δεινότητι, καὶ ἄλλως οὐχ οἷόν τε φέρειν τὴν τοῦτου μανίαν οὐδὲ τὴν Ἀσίαν τῶν ἐπικειμένων αὐτῇ κινδύνων ἐλευθερωθῆναι, πλὴν εἰ μὴ ταῖς αἰτήσεσιν αὐτοῦ βασιλεὺς ἐνδοῦναι πεισθεῖη. τὰ δὲ τῶν αἰτήσεων εἶναι τὸν τῶν πάντων κακῶν αἰτιώ-

nis cum ipso duce prorsus absumpsissent, totamque propemodum regionem vastam et desertam reddidissent; quo factum ut, quod studiose Gainas expectebat, reapse contingeret. quippe cum e Pamphylia Tribigildus evasisset, graviore quam antea calamitates Phrygiae oivitatibus intulit. Gainam autem mirifice principi facinora Tribigildi extollere tantumque metum illius senatui pariter et aulicis universis iniicere, ut etiam venturum ad Hellespontum diceret, tantumque non sursum deorsum acturum omnia, ni princeps hostis postulata respicere dignatus esset. haec autem arte Gainas agebat, qui principem ignorare vellet animi sui sententiam; et per ea quae in Tribigildum conferrentur animi sui cogitata perficere cuperet. non enim tantopere contemptus urebat hominem quantum Eutropius ad summum iam potentiae fastigium elatus, adeo quidem ut etiam inter consules designaretur, et annuus nomen eius ferret, et patriciorum denique ipso dignitatem adeptus esset. haec maxime Gainam ad invadendam rem publicam permoverunt; quam ad rem cum animo iam paratus esset, prius Eutropio mortem moliri statuit. itaque cum adhuc in Phrygia degeret, mittit ad imperatorem qui diceret se iam propter insignem Tribigildi bellicis in rebus sollertiam animum despondisse, nec ceteroquin furorem huius sustineri posse vel Asiam ab urgentibus eam periculis liberari, nisi postulatis eius assentiri princeps animum induxisset. postulata vero haec erant, ut malorum omnium maximus auctor Eu-

τατον Εὐτρόπιον ἐκδοθῆναι οἱ πρὸς τὸ πρῶττειν εἰς αὐτὸν ὃ τι
 βούλοιο. (18) ταῦτα ὁ βασιλεὺς Ἀρκάδιος ἀκηκοὺς ἅμα τε
 εἰσκαλεῖ τὸν Εὐτρόπιον καὶ τῆς ἀξίας παραλύσας ἀφῆκεν. ὁ δὲ
 δρομαῖος ἐπὶ τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐχώρησεν ἐκκλησίαν, ἔχρυσαν
 5 ἔξ ἐκείνου τὸ ὕσλον. ἐπεὶ δὲ πολὺς ἦν ὁ Γαῖνης οὐκ ἄλλως
 ἀνήσειν λέγων τὸν Τριβίγιλδον, εἰ μὴ Εὐτρόπιος ἐκποδῶν γένοιτο,
 καὶ παρὰ τὸν ἐπὶ τῷ ἁσύλω τῶν ἐκκλησιῶν τεθέντα νόμον ἔξαρ-
 πάσαντες αὐτὸν εἰς τὴν Κύπρον ἐκπέμπουσιν, ἐπὶ φυλακὴν ἀκριβῆ
 καταστήσαντες. ἐπικειμένον δὲ Γαῖνου καὶ πρὸς τὴν ἀναίρεισιν
 10 αὐτοῦ τὸν Ἀρκάδιον συναλεύοντος, σοφισόμενοι τὸν ὄρκον οἱ τὰ
 περὶ βασιλέα διατιθέντες ὃν ἔτυχεν Εὐτρόπιος εἰληφῶς ἤνικα τῆς
 ἐκκλησίας ἔξελλετο, μετάπεμπτον μὲν ἐκ τῆς Κύπρου ποιοῦνται,
 ὥσπερ δὲ ὁμιωμοκότες ὄντι κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν αὐτῷ
 θάνατον μὴ ἐπάγειν, εἰς Χαλκηδόνα πέμψαντες ἀποσφάττουσιν.
 15 Εὐτροπίῳ μὲν οὖν ἡ τύχη κατ' ἀμφοτέρα παραλόγως ἐχρήσατο,
 πρὸς ἕπος ἄρυσσα τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ εἰς πῶποτε τῶν ἐνούχιον
 ἀνεβιβάσθη, θάνατόν τε ἐπιωγαγοῦσα διὰ τὸ μῖσος ὃ πρὸς αὐτὸν
 οἱ τῆ πολιτεία πολεμοῦντες ἔλεγον ἔχειν.

Ὁ δὲ Γαῖνης ἤδη πᾶσιν ὢν πρόδηλος ὡς εἰς νεωτερισμὸν
 20 φέρεται, λυνθάνειν ὁμως ἐνόμιζε· καὶ Τριβίγιλδον γνώμης κέρσιος
 ὢν οἷα καὶ δυνάμει προέχων καὶ ἀξιώσει, τὸ τούτου πρόσσωπον
 ὑποδνόμενος σπονδὰς πρὸς τὸν βασιλέα ποιεῖται, καὶ ὄρκους ἵπο-

5 οὐ καλῶς LP.

20 φέρεται vulgo.

tropius sibi dederetur, in quem ipse statueret quicquid vellet. (18) his au-
 ditis Arcadius et accessit Eutropium et abrogata dignitate dimittit. Eutro-
 pius se cursu Christianorum ad ecclesiam confert, quae ab illo ius asyli habe-
 bat. quia vero Gainas instabat, Tribigildum aliter de suo quicquam remis-
 sorum impetu negans, nisi de medio tolleretur Eutropius, etiam contra le-
 gem, qua ius asyli sancitum est ecclesiis, hominem inde abreptum in Cyprum
 relegant, accuratae custodiae traditum. urgente vero Gaina et ad caedem
 eius Arcadium impellente, tandem illi qui res imperatoris administrabant, ius-
 iurandum Eutropio praestitum, cum extraheretur ex ecclesia, per cavillatio-
 nem eludentes, eum e Cypro revocant; quasique iurassent non se morte mul-
 tatos ipsam dum Cpoli esset, Chalcedonem missum interficiunt. et Eutro-
 pio quidem in utramque partem insolito fortuna modo quodam est usa. nam
 et tantum ad culmen eum evexit quantum nullus eunuchorum umquam attigit,
 et neci dedit propter odium, quo se illum persequi hostes rei publicae di-
 cerent.

Ceterum Gainas, quem iam manifesto constaret universis ad res novas
 tendere, tamen id clam adhuc esse putabat. cumque sua in potestate Tribi-
 gildi animum haberet, quod potentia pariter et auctoritate praestaret, per-
 sonam eius gerens pacem cum principe facit, ac praestitis ultro citroque sa-

σχῶν καὶ λαβῶν διὰ Φρυγίας ἀνέστρεψε καὶ Λυδίας. ἐφείπετο δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Τριβίγιλδος, διὰ τῆς ἄνω Λυδίας ἄγων τοὺς ὑπ' αὐτῷ τεταγμένους, ὥστε μηδὲ θεύσασθαι τὰς Σάρδεϊς, ἣ τῆς Λυδίας ἴστί μητρόπολις. ἐπεὶ δὲ εἰς Θυάτειρα συνέμιξαν ἀλλήλοισι, μετέμελε τῷ Τριβίγιλδῳ τὰς Σάρδεϊς ἀπορθήτους ἀφέντι ῥάδιον ὄν τὴν πόλιν ἐλεῖν πάσης ἔρημον οὖσαν ἐπικουρίας. ἀναστρέφειν οὖν ἔγνω οὖν τῷ Γαίτῃ καὶ τὴν πόλιν κατὰ κράτος ἐλεῖν· κἄν εἰς ἔργον αὐτοῖς ἡ γνώμη προῆλθεν, εἰ μὴ γενόμενος ὄμβρος ἐξαίσιος, καὶ τὴν τε γῆν ἐπικλύσας καὶ τοὺς ποταμοὺς καταστήσας ἀπόρους, ταύτην αὐτῶν ἐνέκοψε τὴν ὁρμήν. διελόμενοι δὲ 10 τὴν ὁδὸν ἦγον τὰς δυνάμεις ὁ μὲν Γαίτης ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν, ἄτιρος δὲ ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, τὰ ἐν ποσὶ πάντι τοῖς ἐπομένοις σφίσι βαρβάροις ἐκδόντες εἰς ἄρπυγῆν. ὡς δὲ ὁ μὲν τὴν Χαλκηδῶνα κατέλαβεν ὁ δὲ τὰ περὶ τὴν Λάμψακον εἶχε, τὴν μὲν Κωνσταντινούπολιν καὶ αὐτὴν τὴν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν ἔσχατος πε- 15 ρίστατο κίνδυνος, ὁ δὲ Γαίτης αὐτὸν ἤτει τὸν βασιλεῖα πρὸς ἑαυτὸν ἤκειν· οὐ γὰρ ἂν ἑτέρω παρὰ τοῦτόν τιμι διαλέξασθαι. καὶ πρὸς τοῦτο δὴ τοῦ βασιλέως ἐνδόντος, ἐγίνετο μὲν ἡ σύνοδος ἐν

a. 400 τινι πρὸ τῆς Χαλκηδόνος τόπῳ, καδ' ὃν ὀσίως Εὐφημίου μαρτύριον ὑποκόμμητο, τιμῆς διὰ τὴν περὶ τὸν Χριστὸν θρησκείαν ἀξίω- 20 θείσης, ἰδόκει τε τὸν Γαίτην καὶ Τριβίγιλδον ἀπὸ τῆς Ἀσίας ἐπὶ τὴν Εὐρώπην περαιωθῆναι, κομιζομένους ἐκδότους ἐπὶ θανάτῳ τοὺς ἐξέχοντας τοῦ πολιτεύματος ἀνδρας· οὗτοι δὲ ἦσαν Ἀρη-

3 αὐτῷ S, αὐτῶν LP.

10 αὐτῶν S: libri αὐτῶ.

cramentis per Phrygiam Lydiamque revertitur. eum Tribigildus a tergo sequitur, milites suos per Lydiam superiorem ita duicens, ut Sardes ne intueretur quidem, quae Lydiae metropolis est. posteaquam ad urbem Thyatira se coniunxissent, Tribigildum paenitebat Sardes ab se non fuisse datas excidio, qui urbem ab omni destitutam auxilio perfacile capere potuisset. itaque cum Gaina reverti statuit et urbem vi expugnare. hoc decretum reapse fuerant executuri, nisi delapsa ingens pluvia terram inundasset, fluminaque tantopere auxisset ut transiri non possent. quo factum ut hic ipsorum interumperetur impetus. diviso hinc itinere copias ductitant, Gainas in Bithyniam, alter versus Hellespontum, rebus omnibus, quae semet offerrent, barbarorum comitantium direptioni concessis. posteaquam ille Chalcedonem pervenerat, hic Lampsaco finitima tenebat, extremo in periculo tum Cpolis tum ipsum imperium Romanum versabatur. Gainas postulare ut se princeps ipse conveniret: nec enim se cum alio quoquam praeter ipsum collocuturum. cum princeps in hoc quoque fuisset assensus, coitum est in quodam ante Chalcedonem loco, ubi Euphemiae religiosae martyris aedes exstructa stabat; quae propter cultum Christo praestitum honore afficitur. placuit Gainam et Tribigildum ex Asia in Europam transvehi, eisque ad mortem viros in re publica eminentissimos dedi. hi erant Aurelianus, qui eius anni consu-

λιανός ὁ τὴν ὑπατον ἔχων ἐν ἐκείνῳ τῷ ἔτει τιμὴν καὶ Σατουρνί-
 νος ἐναριδιμηθεὶς ἤδη τοῖς ὑπάτοις καὶ Ἰωάννης ἐπὶ τούτοις, τὰ
 ἀπόρητα πάντα παρὰ τοῦ βασιλέως τεθυρορημένος, ὃν ἔλεγον οἱ
 πολλοὶ καὶ τοῦ Ἀρκαδίου παιδὸς εἶναι πατέρα. ὁ μὲν οὖν βασι-
 5 λὲς καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν τυραννικὴν αἴτησιν ἀπεπλήρου, Γαίνης
 δὲ τοὺς ἄνδρας παραλαβὼν, καὶ τὸ ξίφος αὐτοῖς ἄκρι ψαῦσαι
 μόνον τοῦ σώματος ἐπιθείς, ἤρκεσθη τούτους ζημιωθῆναι φυγῆ.
 περαιοθεὶς δὲ ἐπὶ τὴν Θράκην, ἀκολουθήσατ οἱ Τριβιγλιδῶ κε-
 λεύσας, ἀπέλιπε τὴν Ἀσίαν ἀναπνεύσασάν πως καὶ τῶν περιστάν-
 10 των ἀπαλλαγεῖσαν κινδύνων. ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει δια-
 τριβῶν τοὺς μὲν ἐπ' αὐτῷ τεταγμένους στρατιώτας ἄλλους ἄλλα-
 χῆ διέσπειρεν, ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τῇ ἀλλῇ δορυφόρων γενιῶ-
 σαι τὴν πόλιν, τοῖς δὲ βαρβάροις ἐδίδου λάθρα συνθήματα,
 παρεγγυῶν, ἐπειδὴν ἴδοιεν ἐξελεθόντα τῆς πόλεως, ἐπιθέσθαι αὐτῇ
 15 παρακρῆμι τῆς ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν οὔση βοήθειας ἐρήμιῳ, καὶ
 τὴν πῦσαν ἐπικράτειαν αὐτῷ παραδοῦναι. (19) ταῦτα τοῖς ἐπ'
 αὐτὸν ἐπισκήψας πρῶξι βαρβάροις ἐξήει τῆς πόλεως, μαλακίς
 ἔχειν εἰπὼν αὐτῷ τὸ σῶμα τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ πόνοις, δεῖσθαι τε
 ῥαστώνης, ἧς οὐκ ἂν τύχη μὴ παραδοὺς ἑαυτὸν φροντίδας οὐκ
 20 ἐχούση διατριβῆ. καταλιπὼν οὖν ἐν τῇ πόλει βαρβάρους πολλῶ
 τῷ μέτρῳ τὸν ἀριθμὸν ὑπεραιροντας τῶν ἐπὶ φυλακῇ τῆς ἀλλῆς
 τεταγμένων, εἷς τι προάπτειον ἀνεχώρει τεσσαράκοντα σταδίους
 τῆς πόλεως διεσιῶς, αὐτόθεν προσδεχόμενος ἐπιθήσεσθαι, τῶν

22 τεσσαράκοντα veri fidem excedere non immerito fortasse videa-
 tur. S.

latum gerebat, et Saturninus consularis, et praeter hos Ioannes, cui prin-
 ceptis omnia sua arcana crediderat et quem plerique perhibebant eius filii,
 quem Arcadius habebat, patrem esse. huic quoque postulato princeps, licet
 tyrannico, satisfacit. cumque viros illos Gainas accepisset eisque gladium
 admovisset, eatenus tamen ut cutem tantummodo stringeret, satis habuit eos
 exilio dumtaxat poenas luere. cum transiecisset in Thraciam, iusso se sub-
 sequi Tribigildo, Asiam reliquit respirantem aliquo modo periculisque cir-
 cumstantibus liberatam. Cpoli degens constitutos suis sub signis milites alios
 alio dispersit, adeo quidem ut ipsis etiam praetorianis satellitibus urbem nu-
 daret. barbaros vero clam datis signis hortatur ut ubi milites egressos urbe
 conspexissent, confestim eam militum ope destitutam invaderent et potesta-
 tem universam sibi traderent. (19) haec mandata de iis quae fieri vellet,
 cum barbaris suis dedisset, ex urbe proficiscitur, quod ex belli laboribus ae-
 grum sibi corpus esse diceret ac quietis indigere; qua frui non posset, ni
 se vitae curis solutae tradidisset. quapropter relictis in urbe barbaris, qui
 militum praetorianorum numerum longe superabant, quoddam in suburbanum
 secedit, quadraginta stadiis ab urbe remotum, unde urbis invadendae occa-

ἐν ταύτῃ βαρβάρων κατὰ τὰ σιγκείμενα πρώτων ἐπιτιθεμένων. ἀλλ' ἐν ταύταις ἦν ὁ Γαῖνης ταῖς ἐλπίσι· καὶ εἰ μὴ θερμότητι φερόμενος βαρβαρικῇ τὸν ἀρμόδιον καιρὸν προκατελήφεν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενέσθαι τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνυμεινας τὸ σύνθημα τῷ τείχει προσήγαγε, καταπλαγέντες οἱ 5 φύλακες ἀνεβόησαν, θορόβου δὲ πᾶσιν ἐγγενομένου θρήνος ἐξηκούετο γυναικῶν, οὐλωγῆ δὲ ἦν παμμυγῆς ὡς ἤδη τῆς πόλεως ἐχομένης, ἕως συνδραμόντες ἕπαντες κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει βαρβάρων συνέστησαν, τούτους τε ἀνελόντες ἕξιφσι τε καὶ λίθοις καὶ πᾶσι τοῖς εἰς χεῖρας ἔλθοῦσιν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέδραμον, ἅμα δὲ 10 τοῖς φέλαξι τοὺς ἀμφὶ τὸν Γαῖνην ἀκοντίζοντες πυντὶ τῷ προσπίπτοντι τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν ὁρμῆς ἀνεχαίτισαν.

Ἀλλὰ τῆς πόλεως τρόπῳ τοιῷδε τὸν κίνδυνον διαφυγούσης, οἱ βάρβαροι τῶν ἔνδον ἀπειλημένοι, πλεον ἢ ἐπτακισχλιοι, τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν, ἣ πλησίον ἐστὶ τῶν βασιλείων, κατ- 15 ἔλαβον, ταύτης τὸ ἄστυλον αὐτοῖς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ περιποιούντες· οὗς ὁ βασιλεὺς ἀνταῦθα διαφθίρεισθαι παρεκελεύετο, μηδὲ ἀρκέσαι τὸν τόπον αὐτοῖς εἰς ἀποφυγὴν τῆς κατὰ τὴν ἀξίαν ὧν ἐτόλμησαν δίκης. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτα ἐκέλευεν, ἐθάρρει δὲ οὐδὲ εἰς χεῖρας ἐπαγαγεῖν καὶ τῶν ἀσύλων αὐτοὺς ἐξελεῦσαι δέει τοῦ 20 τινὸς ἀντιστάσεως ὑπ' αὐτῶν πειραθῆναι. ἐδόκει τοίνυν τὴν ὑπερκειμένην τῆς τραπέζης τοῦ λεγομένου θυσιαστηρίου στέγην

14 ante τῶν ἔνδον desideratur ὑπό, παρά vel similis praepositio. S. ego οἱ malim quam τῶν. 16 ταύτῃ P.

sionem expectat, ubi primum haerentes in ea barbari, cum convenerat, impetum in illam fecissent. in hac spe Gainas erat; ac nisi barbarico fervore impulsus idoneum tempus anticipasset, nihil fuisset impedimento quo minus urbem barbari suam in potestatem redeissent. iam vero, cum non expectato signo suos ad murum adduxisset, territi custodes exclamant cumque tumultus in omnibus exstitisset, mulierum ploratus audiri cum eiulatu promiscuo velut urbe iam capta, donec concursu facto cuncti se contra barbaros, qui erant in urbe, coniunxissent. posteaquam hos gladiis lapidibus et quibusvis in manus oblatiis armis interfecissent, in muros cursu redeunt, et una cum praesidiariis tela in militem Gainae emittentes, re quavis obvia, quo minus in urbem erumperent, avertunt.

In hunc modum urbe periculo liberata, intercepti ab urbanis barbari, numero plures quam septem milia, Christianorum ecclesiam palatio proximam occuparunt, asylum hoc salutis suae tuendae quaerentes. eos imperator hoc ipso in loco iubet interfici; quem eis ad evitandam facinororum admissorum iustissimam poenam non satis idoneum esse vellet. haec praecipiente principe, nemo tamen eis inferre manum audebat et ex asylis ipsos extrahere; quod vererentur, ne barbari defensionem pararent. quapropter visum est demoliri tectum, quod mensae sacrarii (sic enim vocant) impostum est; ut

γυμνωθεῖσαν ἐνδοῦναι τοῖς εἰς τοῦτο τεταγμένοις, καὶ ξύλα πε-
 πυρωμένα κατὰ τούτων ἀφίεμαι, καὶ τοῦτο συνεχέστερον ποιούσιν
 ἄροδην ἅπαντας καταφλέξει. καὶ τοῦτο γενόμενον τοὺς μὲν βυρ-
 βάρους ἀνέϊλεν, ἔδοξε δὲ παρὰ τοῖς σφόδρα χριστιανίζουσι μέγα
 5 μῦθος ἐν μέσῃ τετολιμῆσθαι τῇ πόλει.

Γαίτης μὲν οὖν τῆς οὕτω μεγίστης ἐγχειρήσεως ἀποσφαλεῖς
 ἤδη προφανῶς τὸν κατὰ τῆς πολιτείας ἀνερρίπιζε πόλεμον, ἐπιῶν
 δὲ τοῖς ἐν Θράκῃ χωρίοις τὰς μὲν πόλεις ἐώρα καὶ τείχεσι πεφρα-
 γμένας καὶ τὴν παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ οὐκιστῶν ἐχούσας φυλα-
 10 κήν· ἤδη γὰρ ἐκ τῶν προλαβουσῶν ἐφόδων οὐκ ἀμελέτητοι πολέ-
 μων γεγονότες παντὶ σθένει πρὸς τὸ πολεμεῖν ὤρημτο. καὶ Γαί-
 τῆς οὐδὲν ἕτερον ἔξω τειχῶν περιλειμμένον θειώμενος πλήν πόναν
 (ἐμέλησε γὰρ ἅπασι συγκομίσει κυρπούς τε παντοίους καὶ ζῶα καὶ
 παντοίαν ἀποσκευὴν) ἔγνω τὴν Θράκην ἀπολιπὼν δραμεῖν ἐπὶ τὴν
 15 Χερρόνησον καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν παλινδρομήσει διὰ τῶν τοῦ Ἑλλη-
 σπόντου στενῶν. (20) ὄντος δὲ ἐν τούτοις αὐτοῦ, κοινῇ ψήφῳ
 βασιλεύς τε καὶ ἡ γερουσία στρατηγὸν ἐπὶ τῷ κατὰ Γαίτην αἰρουῦ-
 νται πολέμῳ Φραουῖτον, ἄνδρα βύρβαρον μὲν τὸ γένος, Ἑλληνα δὲ
 ἄλλως οὐ τρόπῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει καὶ τῇ περὶ τὰ θεῖα
 20 θρησκεία. τούτῳ τοῖσιν ἤδη πολλαῖς διαπρέψαντι στρατηγίαις,
 καὶ τὴν ἐφῶν ἅπασαν ἀπὸ Κιλικίας ἄχρι Φοινίκης καὶ Παλαιστί-
 νης τῆς ἀπὸ τῶν ληστῶν λύμης ἐλευθερώσαντι, παραδεδώκασι
 τὰς δυνάμεις. ὁ δὲ ταύτας παραλαβὼν ἀντικαθίστατο τῷ Γαίτῃ,

19 καὶ τῇ προαιρέσει add P.

quibus hoc datum esset negotii, ligna in eos accensa deicerent, idque conti-
 nuo facitantes ad internecionem omnes exurere. hoc ubi factum fuisset,
 barbari quidem interempti sunt: sed visum est iis qui valde christianissabant,
 magnum in urbe media piaculum esse commissum.

Gainas cum ausu longe gravissimo excidisset, aperte iam bellum adver-
 sus rem publicam concitat, et Thraciae quidem agros adortus, muris oppida
 munita, magistratum et incolarum praesidio teneri videbat: nam ex supe-
 riorum temporum incursionibus ad bella condocesacti totis viribus ad proe-
 liandum erumpebant. itaque Gainas, qui nihil praeter gramen extra muros
 relictum cerneret, quod omnes adhibita cura varios fructus et iumenta et
 omnis generis penum coegissent, Thracia relicta in Cherrhonesum contendere
 statuit et per Hellesponti angustias in Asiam recurrere. (20) dum hoc ille
 molitur, communi suffragio princeps atque senatus bello contra Gainam ge-
 rendo Fraiutum ducem deligunt, natione quidem illum barbarum, sed cetera
 Graecum, non indole dumtaxat et moribus verum etiam Instituto animi et
 numinum cultu. huic ergo multis iam praeturis illustri, quique totum Orien-
 tem, inde a Cilicia usque ad Phoenicem et Palaestinam, a latronum lue repur-
 gaverat, exercitus tradunt. quibus acceptis Gainae se Fraiutus opponit,

Zosimus.

τὴν διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου κωλύων τῶν βαρβάρων ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διάβασιν. παρισκευαζομένου δὲ Γαῖνον πρὸς μάχην, ἀργούντων οὐκ ἠρέιγετο τῶν στρατιωτῶν ὁ Φραουῖτος, ἀλλὰ μέλλεται συνεχέσιν ἐξήσκει, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον τοῖς γυμνασίοις ἐπέφρωσεν ὥστε ἀντὶ τῆς πρὸ τούτου ῥαστώνης τε καὶ ἐκμελείας, ἐφ' οἷς ὁ Γαῖνης μέλ-5 λειν ἐδόκει πρὸς τὸν πόλεμον δυσχεραίνειν. Φραουῖτος μὲν οὖν κατὰ τὴν Ἀσίαν ἐν τούτοις ἦν, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τό τε στρατόπεδον τὸ οἰκεῖον ἐπισκοπῶν καὶ τὰς τῶν ἐναντιῶν ἀποφειω- ρῶν ἐγχειρήσεις. ἐπεμελεῖτο δὲ καὶ τοῦ ναυτικοῦ· πλοῖα γὰρ ἦν αὐτῷ πρὸς ναυμαχίαν ἀρκοῦντα, Λίβερνα ταῦτα καλούμενα, ἀπό 10 τινος πόλεως ἐν Ἰταλίᾳ κειμένης ὀνομασθέντα, καθ' ἣν ἐξ ἀρχῆς τούτων τῶν πλοίων τὸ εἶδος ἐναυπηγήθη. δοκοῦσι δὲ πως τὰ πλοῖα ταῦτα ταχυναυτεῖσθαι πεντηκοντόρων οὐχ ἦττον, κατὰ πολὺ τῶν τριηρικῶν ἐλαττούμενα, πλειστοῖς ἔτεσι τῆς τούτων ἐκλιπούσης δημιουργίας, εἰ καὶ Πολύβιος ὁ συγγραφεὺς ἐκτίθεισθαι πως ἔδοξε 15 τῶν ἐξηρικῶν πλοίων τὰ μέτρα, οἷς φαίνονται πολλὰκίς Ῥωμαῖοι καὶ Καρχηδόνιοι πολεμήσαντες πρὸς ἀλλήλους. (21) ὁ δὲ Γαῖνης βιασούμενος τὴν διὰ τοῦ Μακροῦ τείχους ἐπὶ τὴν Ἰερρόνησον εἰσοδόν, ἐξέτασσε τοὺς βαρβάρους παρὰ πᾶσαν τὴν Θρακίαν ὄφρὸν τὴν ἀντιπαρετείνουσαν τοῖς ἀπὸ τοῦ Παρίου μέχρι Λαιμνύ- 20 κων καὶ Ἀβύδου καὶ τῶν ποιούντων τὴν στενὴν θάλασσαν τόπων. ὁ μὲν οὖν Ῥωμαίων στρατηγὸς ταῖς ναυσὶ περιέπλει τὰ κατὰ τὴν

2 malim cum articulo πρὸς τὴν μάχην. S. 10 Λίβερνα scil. πλοῖα, rectius Λίβερνα. Plutarchus Λιβυρρικὰ vocat et Λιβυρρι-
δας. S. 16 πολλὰκίς [νεχρήσθαι] Ῥωμαῖοι S.

barbarorum transiectionem in Asiam per Hellespontum impediens, interea vero, dum Gainas ad proelium se parat, Fraiutus ferre non potuit ut otiosi milites essent, sed continuis eos exercitiis instruxit. adeo denique iam milites exercitationibus confirmaverat, ut ignavia desidiaeque superiorum temporum deposita permolesteste ferrent Gainam bello gerendo cunctari. his rebus in Asia Fraiutus intentus erat, cum interdum nocturne tum sua perlustraret castra, tum specularando conatus hostiles exploraret. classem quoque non negligebat. quippe navium habebat eum numerum qui committendo navali proelio sufficeret. eas Liburnas vocant, ab oppido quodam in Italia sito sic nominatas, quo in oppido naves ad eam formam initio fabricatae fuerunt. videntur autem hae naves non minus esse veloces quam illae sint quae quinquaginta remis aguntur, sed multum a triremibus superari; ac longo iam tempore confici desierunt, quanquam scriptor historiae Polybius hexericarum quoque navium rationes exposuit; quibus saepe Romani et Carthaginienses, cum inter se bella gererent, usi fuisse videntur. (21) ceterum Gainas, vi per Longum murum Cherrhonesum patefacto aditu, barbaros propter universum Thraciae littus illud eminentius constituit, quod ex adverso semet extendit, et obiicit incipientibus a Pario locis, ad Lampsacum et Abydum et ad illa usque loca quae mare istuc angustum efficiunt, dux militum Romanorum,

Ἀσίαν χωρία, νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ ἐγχειρήματα τῶν
 βαρβάρων ἀποσκοπῶν· ὁ δὲ Γαίνης ἀπορία τῶν ἐπιτηδείων ἐπὶ
 τῇ τριβῇ δυσυνασχετῶν, ἐκ τῆς κατὰ Χερρόνησον ὕλης ξύλα
 τεμῶν καὶ ταῦτα συγκολλήσας ἀλλήλοις πρὸς πᾶσαν ἀκρίβειαν,
 5 ἐπιτήδειά τε πρὸς ὑποδοχὴν ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων ἀποτελέ-
 σας, ἐνεβίβασε τοῦτοις μετὰ τῶν ἵππων τοὺς ἀνδρας καὶ ἀπῆκε
 φέρεσθαι κατὰ ῥοῦν· οὔτε γὰρ κόπαις ἰθύνεσθαι οἶά τε ἦν οὔτε
 ἄλλως κυβερνητῶν ἀνέχεσθαι τέχνης, σὺν οὐδεμιᾷ τέχνῃ βαρβα-
 ρικῇ δὲ ἐπινοία σχεδιασθέντα. μείνας δὲ αὐτὸς ἐπὶ τῆς χέρσου
 10 κοινωνήσειν ὅσον οὐδέπω τῆς νίκης ἤλπισεν, ὡς οὐδαμοῦ τῶν Ῥω-
 μαίων αὐτοῖς ἀξιωμαίων φανησομένων. τοῦτο οὐκ ἔλαθε τῆν
 τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων ἀγχίνουαν, ἀλλὰ τὸ ἐγχειρούμενον
 τεκμηράμενος βραχὺ τῆς γῆς ποιεῖ προελθεῖν τὰς ναῦς, ὡς δὲ
 εἶδε τὰς τῶν βαρβάρων σχεδίας πρὸς τὸ τῷ ῥεύματι δοκοῦν φερο-
 15 μένας, αὐτὸς πρότερον ἐπεφέρετο τῷ κατὰ πρώτην τάξιν ὑπαντή-
 σαντι ξύλω· πλοῖον δὲ χαλκίμβολον ἔχων ἐξ ὑπερδῆξιων ἐπήει,
 καὶ ὠθῶν ἅμα καὶ βελῶν ἀφέσει τοὺς ἐμπλέοντας βάλλων αὐταν-
 δρον καταδύει. θεασάμενοι δὲ τὸν στρατηγὸν οἱ τῶν ἄλλων νεῶν
 ἐπιβάται καὶ μιμησάμενοι τοὺς μὲν κατεκέντησαν, τοὺς δὲ τῶν
 20 ξύλων ἐκπεσόντων εἶχεν ἡ θάλασσα, μηδενὸς ὡς εἰπεῖν διαφυγεῖν
 τὸν θάνατον δυνθέντος. ἐπὶ τούτῳ βαρυνόμενος ὁ Γαίνης τῷ
 ἐλαττώματι καὶ ἀπορῶν ἐπὶ τοσοῦτων συμμάχων ἀποβολῆς, δλίγον

14 τὸ om LP.
Th. Smithius.

16 addendam ἐξ vidit S.
20 ἐκπεσόντας S.

19 κατηρόντισαν

navibus haec Asiatica loca circumvectus, interdum noctuque barbarorum co-
 natu speculatur. Gainas autem propter inopiam commeatu moram longio-
 rem moleste ferens, tignis e silva in Cherrhoneso caesis et inter se peraccu-
 rate compactis ac redditus ad homines et equos vehendos idoneis, milites una
 cum equis imposuit et fluxu secundo ferri permisit, nam neque remis dirigi
 poterant, nec alio quo modo gubernatorum artum admittebant, quod arte
 nulla, sed barbarica tantum sollertia, opere multiplici facta fuissent. in-
 terim Gainas in littore subsistens omnino se nunc victoria potiturum spera-
 bat, quasi nullo modo pares suis hoc proelio Romani se praestituri essent.
 hoc sagax ille dux Romanorum non ignorabat, sed conjectura de ipsius co-
 natu facta iubeat ut naves a terra paulum proveherentur. cum autem barba-
 rorum rates agi videret quo fluxus eas impelleret, ipse primus occurrentem
 in prima serie ratem invadit. cumque navim aheneo rostro munitam habe-
 ret, rebus omnibus superior irruiit, simulque ratem adversam propellens et
 telis emissis virotes petens una cum ipsis eam viris demergit. intulit vero
 ducem ceterarum navium vectores et factum eius imitati telis adversos con-
 fecere, cum alii ratibus littori illisis a mari abriperentur, ac nemo propemo-
 dum mortem effugere posset. Gainas hoc tam gravi afflictus detrimento,
 totque militiae sociis amissis, ad inopiam consilii redactus, motus e Cherrho-

ἀναχωρήσας τῶν ἐν Χερρόνησῳ τόπων ἐπὶ τὴν ἔξω Θράκην ἀπέ-
 τρεχε. Φρουρίτος δὲ διώκειν τέως οὐκ ἔγνω φεύγοντα τὸν Γαί-
 ττην, ἀλλὰ κατὰ χώραν τὴν δύναμιν ἀνελάμβανε, τῷ δεδομένῳ
 παρὰ τῆς τύχης ἀρκούμενος προτερήματι. πάντων δὲ ὡς εἰπεῖν
 αἰτίας ἐπιφερόντων Φρουρίτῳ, ὅτι διῶξαι φεύγοντα Γαίτην οὐκ ἔ-
 ἤθελσε, φεισαμένῳ δὲ ὡς ὁμοφύλων αὐτοῦ τε Γαίτου καὶ τῶν
 ἅμα τούτῳ διαφνούντων, οὐδὲν τοιοῦτον ἑαυτῷ συνεπιστάμενος
 ἐπαγγέλει πρὸς τὸν βασιλέα, μέγα φρονῶν ἐπὶ τῇ νίκη καὶ μετὰ
 παρηγοίας τοῖς παρ' αὐτοῦ τιμωμένοις ταύτην ἀνατιθεῖς· οὐδὲ
 γὰρ ἠσχύνετο καὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἀκούοντος ὁμολογεῖν ὅτι 10
 σέβοιτο καὶ τιμῆ θειοῦ κατὰ τὰ πάτρια καὶ οὐκ ἀνέξεται κατὰ
 τοῦτο τοῖς ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀκολουθῆσαι. Φρουρίτον μὲν οὖν
 ἀποδεξάμενος ὁ βασιλεὺς ἕπατον εἶναι κατέστησε· Γαίτης δὲ τὸ
 πολὺ τῆς δυνάμεως μέρος ἀποβαλὼν ἥπερ εἴρηται, μετὰ τῶν λει-
 πομένων ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἀπέτρεχε, πεπορημένην δὴ τὴν Θράκην 15
 ἐκ τῶν προλαβουσῶν ἐγούων εὐρών, τὰ δὲ ἐν ποσὶ ληϊζόμενος.
 δεδιὼς δὲ μὴ ποτε στρατόπεδον ἕτερον Ῥωμαϊκὸν ἐπακολουθῆσαν
 ἐπίθοιτο τοῖς σὺν αὐτῷ βαρβάροις οὐ πολλοῖς οὖσιν, οὐκ ἔξω τε
 ὑποψίας ἔχων τοὺς ἐπομένους αὐτῷ Ῥωμαίους, ἐκείνους μὲν οὐ
 προῖδομένους τὸ βούλευμα πάντας ἀπέκτεινε, ἅμα δὲ τοῖς βαρ- 20
 βάροις ἐπεραιώθη τὸν Ἰστρον, εἰς τὰ οἰκῆα ἐπαυέλθειν διανοού-
 μενος, αὐτόθι δὲ τοῦ λοιποῦ βιοτεύειν.

15 mutilatus esse videtur locus. si tamen pro δὴ reponatur μέν,
 aliquo modo structura cohaerere poterit. S. non minus aptum ἤδη.

neso nonnihil castris ad sitam extra Cherrhonesum Thraciam procurrit. Fra-
 iutus in hoc tempore fugientem Gainam minime persequendum statuit, sed
 illo ipso in loco suas ad se copias recipit, ea victoria contentus quam fortuna
 dedisset. cum nemo non Fraiutum accusaret, quod fugientem Gainam noluis-
 set persequi, sed tam ipsi Gainae quam barbaris fuga cum eo dilapsa, velut
 ex eadem natione secum ortis, pepercisset, rei nullius eiusmodi sibi conscius
 ad principem revertitur, magnos animos ob partam victoriam gerens, eam-
 que libere diis illis acceptam referens quos coleret. nec enim pudebat eum
 ipso quoque principe audiente fateri, se ritu patrio deos venerari et colere,
 minimeque suo posse animo imperare ut hac in parte vulgi opinionem secta-
 retur. imperator exceptum Fraiutum consulem designat. Gainas vero magna
 copiarum amissa parte, ceu dictum est, cum reliquis ad Istrum cursu prope-
 rat; et quia vastatam superioribus irruptionibus Thraciam reperisset, quic-
 quid obvium esset, diripit. veritus autem ne forte secutus alius quispiam
 Romanus exercitus barbaros suos, qui pauci erant, adoriretur, simulque su-
 spectos, qui eum comitabantur, Romanos habens, illos quidem consilium
 eiusmodi non prospicientes universos occidit, cum barbaris vero transiecit
 Istrum, ad sua reverti atque ibi deinceps vivere cogitans.

22. Ἄλλ' ὁ μὲν Γαίνης ἐν τούτοις ἦν· Οὐλδης δὲ ὁ τὴν Οὐννων ἔχων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἡγεμονίαν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι βραβάρῳ στρατόπεδον οἰκίον ἔχοντι συγχωρῆσαι πέραν τοῦ Ἰστρου τὴν οἴκησιν ἔχειν, ἅμα δὲ καὶ τῷ Ῥωμαίων οὐ-
 5 μενος βασιλεῖ χαριεῖσθαι τοῦτον ἀποδιώκων, εἰς μάχην αὐτῷ καταστῆναι παρεσκευάζετο καὶ συναγαγὼν τὴν δύναμιν ἀντετάτ-
 τετο. καὶ Γαίνης δὲ οὔτε πρὸς Ῥωμαίους ἐπανελθεῖν ἔτι δυνά-
 μενος οὔτε ἄλλως τὴν ἀπειλουμένην ἔφοδον διαφυγεῖν, ὀπίσθας
 10 τοὺς σὺν αὐτῷ τοῖς Οὐννοις ἀπήντα. συμπλακέντων δὲ τῶν στρα-
 τοπέδων οὐχ ἕπαξ ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἀλλήλοις, ἀντίσχε μὲν εἰς
 τινὰς μάχας ἢ Γαίνου μερίς, ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τε ἐξ αὐτῶν ἐπε-
 σσον, ἀηρέθη καὶ αὐτὸς Γαίνης, καρτερῶς καὶ γενναίως ἀγωνι-
 σάμενος.

Τοῦ πολέμου τῆ Γαίνου τελευτῆ πέρασ λαβόντος, Οὐλδης
 15 ὁ τῶν Οὐννων ἡγούμενος τὴν τούτου κεφαλὴν Ἀρκαδίῳ τῷ βασι-
 λεῖ πέμψας δωρεῶν ἤξιοῦτο καὶ ἐπὶ τούτοις σπονδὰς πρὸς Ῥω-
 μαίους ἐτίθετο. τῶν δὲ πραγμάτων σὺν οὐδενὶ λόγῳ φερομένων
 οἷο τοῦ βουσιλέως φρονήσεως ἐστερημένου, τὰ ἐν τῇ Θράκῃ συνε-
 ταράττετο· φυγάδες γὰρ οἰκέται καὶ ἄλλως τὰς τάξεις ἀπολιπόν-
 20 τες, Οὐννους ἑαυτοὺς εἰπόντες εἶναι, τὰ ἐν τοῖς ὑπαίθροις διήρ- a. 401
 παύον, ἕως ὃ Φραουῖτος ἐπιστρατεύσας, καὶ ὅσοις ἄλλοις ἐνέ-
 τυχεν ἀνελόν, ἔξω φόβου πεποίηκε τοὺς οἰκήτορας

1 Orosius *Uldin*, Iordanes *Huldin*. 11 *ts post* πολλοὶ vel ex-
 pungi poterit ut otiosa, vel in *τινὲς* converti; nisi forte comma quod-
 dam hic omissum est. S. 22 in P vacant tantum duo versus cum

22. Dum haec Gainas agit, Uldes Hunnorum eo tempore princeps, non tutum arbitratus esse homini barbaro, suas habenti copias, permittere trans Istrum ut domicilium haberet; praetereaque ratus imperatori se Romanorum rem gratam facturum, si hunc expelleret; ad pugnam cum eo committendam se parat, et coactis copiis aciem adversus hostem instruit. itidem Gainas, qui nec ad Romanos amplius reverti, nec alia via quem minaretur Uldes impetum effugere posset, suis armatis in Hunnos tendit. cum manus non semel sed multoties conseruissent exercitus, strenue Gainae miles aliquot proelii restitit; tandem compluribus caesis etiam Gainas ipse fortiter et animose pugnans, interfectus est.

Bello Gainae morte finito, Uldes Hunnorum princeps capite ipsius ad Arcadium misso muneribus cultus est, et secundum haec foedus cum Romanis iniit. cum autem res temere fluctuarent, imperatore prudentia destituto, Thracia rursus perturbatur. quippe fugitiva mancipia, cum aliis qui ordines suos deseruerant, cum se Hunnos esse perhiberent, quicquid in agris erat sub dio, diripiunt, donec Fraiutus expeditione suscepta, tum his tum aliis, quoscumque nactus esset, interfectis, eorum locorum colonos extra me-
 tum posuit

(23) *Μαν* ἔγνωκε διαβῆναι, δεδιότες μὴ ποτε κακῶς διατεθεῖεν τούτῳ περιπεσόντες, ἀπέβησαν τῆς νεῶς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑπειρον τόποις, καὶ περὶ τῆς σφῶν βουλευόμενοι σωτηρίας (ἐποίει γὰρ αὐτοῖς ταύτην ἐπισφαλῆ τὸ τοῦ πλημμελήματος ὑπερβάλλον) καιρὸν δεδώκυσιν τοῖς παρ' αὐτῶν φυλαττομένοις φυγῆς. ἕτεροι δὲ φασιν ὡς 5 χρημάτων αὐτοῖς τὴν ἄφεισιν ἐφιλοτιμήσαντο. οἱ δέ, ὅπως ποτὲ διέφυγον, ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπανελθόντες παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῇ γεροσιᾷ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐφάρησαν. ἐντεῦθεν ᾠξήθη τῇ συνοικουσίῃ τῷ βασιλεῖ τὸ κατὰ Ἰωάννου τοῦ τῶν Χριστιανῶν ἐπισκόπου μῖσος, χαλεπαινούσης πρότε- 10 ρον μὲν αὐτῷ κωμῶδειν ἐλωθότι κατὰ τὰς συνόδους αὐτὴν ἐν ταῖς πρὸς τὸ πλῆθος ὁμιλίαις· τότε δέ, μετὰ τὴν Ἰωάννου καὶ τῶν ἄλλων ἐπάνοδον, εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ δυσμένειαν ἐμφανῶς ἐξανέστη. πράττουσα δὲ πάντα κατ' ἐξουσίαν ἐκίνει τοδὸς πανταχόθεν ἐπισκόπους πρὸς τὴν Ἰωάννου καθάρσειν, ὧν ἦν πρῶτος καὶ 15 ρυφαῖος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς ἐν Αἰγύπτῳ Θεόφιλος, ὁ πρῶτος ἀρχάμενος τῆς κατὰ τῶν ἱερῶν καὶ τῶν ἐξ αἰῶνος πατριῶν ἐπιβουλής. προτεθείσης δὲ κρίσεως, ὁρῶν ὁ Ἰωάννης οὐκ ἐξ ἴσης αὐτῷ τὰ πράγματα προβαίνοντα ψήφου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκὼν ἀνεχώρει. τοῦ δὲ πλήθους ἐπὶ τούτῳ συνταραχθέντος (ἦν γὰρ ὁ ἄν- 20 θρωπος ἄλογον ὄχλον ὑπαγαγέσθαι δεινός) θορόβου μὲν ἦν πλήρης ἡ πόλις, ἀπειληπτο δὲ ἡ τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησία ὑπὸ τῶν λεγομένων μοναχῶν. οὗτοι δὲ γάμοις τοῖς κατὰ νόμον ἀπαγορευέ-

dimidio: plura tamen hic deesse satis est perspicuum. S. in codicibus bibliothecae Coislinianae inter *οἰκήτορας* et *Μαν* duae paginae vacuae relictae sunt. R.

(23) veriti ne male tractarentur. posteaquam in hoc incidissent, in Epiri locis e navi sunt egressi. dumque de salute sua deliberarent, quam nimia delicti magnitudo reddebat dubiam, fugae spatium concesserunt iis quos custodiebant. alii data pecunia dimissos fuisse narrant. illi vero, quocumque tandem modo evasere, Cpolim praeter omnem spem reversi, principi, senatui, reliquis omnibus se conspiciendos exhibuerunt. hinc auctum fuit odium Augustae contra Ioannem Christianorum episcopum, quae prius etiam illi succenseret, quod eam publicis in congressibus, quoties ad plebem disserteret, perstringere consuesset. in hoc quidem tempore, post Ioannis aliorumque reditum, palam in eum infesto animo esse coepit, cumque cuncta ex animi libidine gereret, omnium locorum episcopos ad deiciendum loco suo Ioannem coniecit; inter quos primus et summus erat Alexandrinae urbis in Aegypto antistes Theophilus, qui primus sacra patritosque ritus aeternos oppugnare coepit. disceptatione proposita, cum videret Ioannes haud aequo iudicio causam suam tractari, Cpoli sponte sua discessit. ob eam rem perturbata plebe, quando vir hic imperitae plebis animos admirabili quadam arte sibi subicere poterat, plena tumultus urbs erat; iamque adeo fuerat intercepta Christianorum ab iis ecclesia qui monachi vocantur. hi legitimis nu-

ουσι, συστήματα δὲ πολυάνθρωπα κατὰ πόλεις καὶ κώμας πλη-
 ροῦσιν ἀνθρώπων ἀγάμων, οὔτε πρὸς πόλεμον οὔτε πρὸς ἄλλην
 τινὰ χρεῖαν ἀναγκαίαν τῇ πολιτείᾳ, πλὴν ὅτι προϊόντες ὀδῶ μέγροι
 τοῦ νῦν ἐξ ἰκείνου τὸ πολὺ μέρος τῆς γῆς ὤκειώσασκετο, προσφάσει
 5 τοῦ μεταδιδοῦναι πάντων πτωχοῖς πάντας ὡς εἰπεῖν πτωχοὺς κατα-
 στήσαντες, οἳτοι δὲ τὰς ἐκκλησίας ἀπολαβόντες ἐκάλουν τὰ πλή-
 θη ταῖς συνήθειαι ἐνχαῖς προσίεναι, πρὸς δ' ὀδυρομένης δη-
 μοτικῆς τε ἁμοῦ καὶ στρατιωτικῆς τὴν τῶν μοναχῶν ἤτιον ἀνακόψαι
 θρασυτητα. δοθέντος δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τοῦτο συνθήματος ἐχώρουν
 10 ἀνέδην καὶ σὺν οὐδεμιᾷ κρίσει πάντας ἀπέσφαττον, ἕως τὴν μὲν
 ἐκκλησίαν ἐπλήρωσαν νεκρῶν, τοὺς δὲ ἀποδράντας διώξαντες κατ-
 ἐκέντησαν ἅπαντας ὅσοι φαιαῖς ἔτυχον ἐσθῆσιν ἡμφιεσμένοι· οἷς
 συναπολέσθαι συνέβη πολλοὺς ἢ διὰ πένθος ἢ διὰ τινα ἑτέραν
 περιπέτειαν ἐν ἱματίοις εὐρεθέντας τοιούτοις. Ἰωάννης δὲ αὐθις
 15 ἐπανελθὼν τῶν αὐτῶν ἐπειρᾶτο, τοὺς ὁμοίους ἀνακινῶν ἐν τῇ
 πόλει θορύβους.

24. Τὸ δὲ τῶν σκυφαντῶν ὡς οὐπω πρότερον ἐπιπολά-
 σαν καὶ τοὺς περὶ τὴν ἀσπὴν ἐδνούχους αἰεὶ περιέκον, εἴ πού τις
 τῶν πλουσίων ἀπέθανεν, ὡς οὐκ ὄντων παιδῶν ἢ συγγενῶν ἐμψύ-
 20 κνον τὰς οὐσίας, καὶ τοῦ βασιλέως ἐφέρετο γράμματα τοῦδε τῆν

ἢ ἀγάμων καὶ οὔτε editi. ἢ post ἀναγκαίαν Leunclavius in-
 serendum censet ἀφελίμων, ἐπιτηδείων vel simile quid. sed auctor
 fortasse ἀναγκαίων scripsit, ut significetur neque ad bellum neque
 ad alium quempiam usum rei publicae necessarius. S. 5 πάντας
 L margo: vulgo iterum πάντων.

ptiis abstinent, et tam in urbibus quam vicis populosa collegia complent ho-
 minibus non maritatis, nec ad bellum nec alium rei publicae necessarium
 usum idoneis, nisi quod via quadam progressi ab eo tempore in hunc usque
 diem magnam agrorum partem ad se transtulerunt, et sub praetextu, quasi
 cum pauperibus omnia communicent, omnes, prope dixerim, ad inopiam
 redegerunt. hi cum ecclesiae occupassent, quominus plebs ad consuetas preces
 accederet prohibent. quod aegre ferentes tam plebei quam milites, ut mo-
 nachorum audacia retunderetur, petunt. dato eis ad hoc signo plena cum
 licentia prodeunt, et nullo iudicio cunctos iugulant, donec cadaveribus eccle-
 siam implessent, et fuga dilapsos persecuti confixissent omnes, quicumque
 pullis induti vestibus erant. quos inter plures perire contigit, qui vel luctus
 causa vel ob alium quendam casum in huiusmodi vestitu reperti fuissent. ce-
 terum Ioannes iam reversus eadem tentabat, consimiles in urbe tumultus ex-
 citans.

24. Cum autem calumniatorum natio magis quam antehac unquam ex-
 crevissent et eunuchos palatinos perpetuo stiparet, si quis opulentus vita de-
 cessisset, eius facultates nuntiabat, quasi nulli liberi vel cognati exstarent.
 hinc rescripta principis afferebantur, quibus Titii patrimonium Sempronio

οδσίαν τῷδε παραδοθῆναι κελύοντα, καὶ παρεδίδοντο τοῖς ἡτη-
κόσιν οἱ κληροὶ παιδῶν ἐστῶτων καὶ τοὺς πατέρας μετὰ οἰμωγῆς
ἀνακαλουμένων. καὶ ἄπλῶς οὐδὲν ἦν ὁ μὴ Θρήνων ἐπλήρου τὰς
πόλεις, παντὶ τῶν οἰκητόρων ἄλογον ζημίαν ἐπάγον· τοῦ γὰρ
βασιλεύοντος ἐσχάτως ἀνοηταίνοντος, ἣ τούτῳ συνοικοῦσα πέρα 5
τῆς φύσεως ἀσφαδίζομένη, πανταχόθεν τε εὐνούχων ἀπληστία
καὶ τῶν περὶ αὐτὴν γυναικῶν, αἱ μάλιστα ταύτης ἐκράτοιν, ἐκ-
δομένη, πᾶσιν ἀβίωτον καθίστη τὸν βίον, ὥστε θανάτου τοῖς
μέτρια φρονοῦσιν οὐδὲν ἦν αἰρετώτερον. ὡς οὐκ ἀρκούντων δὲ
τούτων, ἐπηρέχθη τῇ Κωνσταντινουπόλει πάσης ὑπερβολῆς ἐπέ- 10
κεινα κίνδυνος ἕκ τινος τοιαύτης αἰτίας. Ἰωάννης, ἥπερ εἴρηται
μοι, μετὰ τὴν φυγὴν ἐπανελθὼν καὶ τοῖς συνήθεσιν ἱεροῖς σοβῶν
κατὰ τῆς βυσιλίδος τὸ πλῆθος, ἐπειδὴ καὶ τοῦ θρόνου τῆς ἐπι-
σκοπῆς ἑώρα καὶ τῆς πόλεως ἑαυτὸν ἐξωθούμενον, αὐτὸς μὲν
a. 404 ἀπέλιπε τὴν πόλιν νεῶς ἐπιβάς, οἱ δὲ τούτῳ σπουδάζοντες, μη- 15
δένα μετὰ τούτων ἐπίσκοπον γενέσθαι τῇ πόλει πραγματευόμενοι,
περὶ τὴν πόλιν ἐγνώσαν ἀπολέσαι. λάθρα τοίνυν φλόγα τῇ ἐκκλη-
σίᾳ νυκτὸς ἐμβυλόντες, καὶ περὶ τὸν ὕψρον ἐξω κατωστήσαντες
ἑαυτούς, καὶ τούτῳ λαθόντες οἱ τινὲς ποτε εἶεν, ἡμέρας γενομένης
ἐσχάτως ἤδη τὴν πόλιν ἅπασιν ἔδειξαν κινδυνεύουσαν· ἣ τε γὰρ 20
ἐκκλησία κατεγλέγετο πᾶσα, συνεδαπανᾶτο δὲ ταύτη καὶ τὰ ἐχό-
μενα τῶν οἰκοδομημάτων, καὶ μάλιστα ὄσοις τὸ πῦρ ἐπῆγεν ἣ τοῦ
γενομένου πνεύματος καιριγίς. ἐνέπεσε δὲ τὸ πῦρ καὶ εἰς τὸν
εὐαθότα δέχεσθαι τὴν γερούσιαν οἶκον, πρὸ τῶν βασιλείων ἄντα,

darı inuebatur. simul haereditates illis cedebant qui oblati principi precibus
eas obtinuerant, adstantibus interim liberis, et parentes cum gemitu implo-
rantibus. ad summam nihil agebatur, quod oppida lamentis non impleret et
cuius municipi detrimentum nefarium non inferret. nam cum princeps ex-
treme stolidus esset, coniux eius supra sexum arrogans et undique tam eunu-
chorum quam familiarium sibi muliercularum, quae maxime huic imperabant,
insatiabili avaritiae exposita, vitam omnibus acerbam victu reddebat, adeo
quidem ut modestis hominibus morte nihil esset optabilius. et quasi si haec
non sufficerent, Cpoli periculum quovis gravissimo maius ex huiusmodi qua-
dam causa creatum fuit. Ioannes, uti diximus, post exilium reversus et con-
suetis sacris plebem adversus Augustam commovens, cum et episcopatus solio
et urbe se videret expelli, navi conscensa ab urbe discessit. at quotquot
huius studiosi erant, dum hoc agunt ut post eum nullus in urbe designaretur
episcopus, urbem igni perdendam statuunt. clam igitur ecclesiae flamma per
noctem iniecta, circaque diluculum extra eam progressi, cum hoc ipso quinam
essent ignoraretur, orto die cunctis urbem extremo versantem in periculo
spectandam exhibent. nam et ecclesia tota conflagrabat, et aedificia conti-
gua cum ea simul absumentur, praesertim quibus oborti venti procella
flammam inferebat. Irruit ignis et illam in domum, in qua senatus haberi
solebat. ea domus ante palatium sita erat, ad omnem elegantiam et magni-

εις πᾶν κάλλος καὶ φιλοτιμίαν ἐξησκημένον· ἀγάλμασι γὰρ κεκαλ-
 λώπιστο τεχνιτῶν τὸ ἀξιοπρεπὲς ἕξ αὐτῆς τῆς θεᾶς παρεχομένοις,
 καὶ μαρμάρων χροιαῖς αἱ κατὰ τοὺς νῦν οὐ μεταλλεύονται χρό-
 νους. φυσὶ δὲ ὡς καὶ τὰ δεικῆλα τὰ ἐν τῷ Ἑλικῶνι τὴν ἀρχὴν
 5 καθιδρυθέντα ταῖς Μούσαις, μέρος καὶ αὐτὰ τῆς κατὰ πάντων
 ἱεροσυλίας ἐν τοῖς Κωνσταντίνου γενόμενα χρόνοις, ἀνατεθέντα
 τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ διὰ τοῦ πυρὸς ὑπήχθη διαφθορᾷ, σαφέστερόν
 πως τὴν καθέξουσιν ἀπαντας ἀμοουσίου μνηρόντα. θαύματος δὲ
 10 τῆς γεροσυλίας τὸ τέμενος, ὄπερ ἕνεκα ταῦτα διέξειμι, Διὸς καὶ
 Ἀθηνᾶς ἀγάλματα πρὸ τῶν θυρῶν εἶχεν, ἐπὶ τινων βύσεων λιθί-
 νων ἐστῶτα, καθ' ὃ καὶ νῦν ἔστιν αὐτὰ θεάσασθαι σχῆμα· φασὶ
 δὲ τὸ μὲν τοῦ Διὸς εἶναι τοῦ Δωδωναίου, τὸ δὲ τὸ ἐν τῇ Λίνδῳ
 πάλαι καθιδρυμένον. τοῦ πυρὸς τοίνυν ἐπινημηθέντος ἦσαν τὸ
 15 τέμενος, ὃ μὲν ἐπικείμενος τῷ τέγει μόλιβδος ἔρρει τυχόμενος
 κατὰ τῶν ἀγαλμάτων, ἐφέροντο δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς οἰκοδομίας λίθοι
 κατὰ τούτων, ἀντέχειν τῇ τοῦ πυρὸς φύσει μὴ δυνηθέντες. εἰς
 χώματος δὲ σχῆμα τοῦ παντὸς κάλλους μεταβληθέντος, ἣ μὲν
 κοινῇ δόξῃ καὶ ταῦτα ἐτόπαζε κόνιν καὶ αὐτὰ γενέσθαι, καθαιρού-
 20 μενος δὲ ὁ τόπος καὶ πρὸς ἀνανέωσιν γενόμενος εὐτρεπῆς ἔδειξε τὰ
 τῶν θεῶν τούτων ἀγάλματα μόνον κρεῖττον τῆς παντελοῦς ἐκείνης
 γεγονότα φθορᾶς· ὄπερ ἦσαν τοῖς χαριεστέρους ἀμείνους ἐπὶ τῇ

9 οὐ] οὐ προσήκει P.

13 τῇ S: libri τῷ.

ficentiam elaborata. nam simulacris artificum elaborata erat, ipso adspectu
 maiestatem praeferentibus, et colorem marmorum, quae hisce temporibus
 non eruuntur. ac perhibent eas etiam imagines, quae in Helicone Musis olim
 collocatae, Constantini temporibus in res omnes perpetrati sacrilegii vim ex-
 pertae cum ceteris fuerant, huic loco dedicatas igni tum perisae. quo casu
 sane quam perspicue portendebatur a Musis alienatio, quae omnes esset oc-
 cupatura. par est autem, miraculum quoddam, quod id temporis accidit,
 minime silentio praeteriri. templum istud senatus, cuius haec causa comme-
 moro, simulacra Iovis et Minervae ante fores habebat, in lapideis quibusdam
 basibus stantia, qua quidem forma nunc etiam conspiciuntur. aiunt autem
 Iovis alterum Dodonaei simulacrum esse, alterum, quod Lindi quondam con-
 secratum fuerit. igitur ubi templum universum ab igne fuisset absumptum,
 simul et impositum tecto plumbum liquefactum in haec simulacra destillabat,
 et in eadem aedificii quoque lapides ferebantur, si qui naturae ignis resistere
 non potuissent. cum autem universa istaec aedificii venustas abiisset in ru-
 dera, vulgi quidem opinio erat haec etiam simulacra in pulverem esse reda-
 cta. sed repurgato paratoque ad instaurationem loco sola deorum istaec si-
 mulacra conspecta sunt, quae universum hunc interitum evasisent. quod
 quidem effecit ut omnes paulo politicores de urbe spes animis meliores conci-

πόλει δέδωκεν ἔχειν ἐλπίδας, ὡς δὴ τῶν Θεῶν τούτων ἔχεισθαι τῆς ἐπὲρ αὐτῆς ἀεὶ βουλομένων προνοίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅπη τῷ Θεῷ δοκεῖ, πάντα προῖτα.

25. Πάντων δὲ δυσχεραίνοντων ἐπὶ τῇ τῆς πόλεως συμφορᾷ καὶ αἰτίαν οὐκ ἄλλην ἢ τὴν τοῦ ὄνου λεγομένην σκιάν εὐρι-³ σκόντων, ἐγένοντο μὲν οἱ περὶ τὸν βασιλέα τῆς τῶν ἐφθαρμένων ἀνανεώσεως, ἠγγέλθη δὲ τοῖς περὶ τὴν ἀθλὴν ὡς τὸ τῶν Ἰσαύρων πλῆθος, ὑπερκείμενον Παμφυλλίας καὶ Κιλικίας, ἐν τοῖς ἀβάτοις τοῦ Ταύρου καὶ τραχυτάτοις ὄρεσιν ἀεὶ βιοτεῦθον, εἰς τάγματα διανεμηθὲν ληστικὰ τὴν ὑποκειμένην ἐπέρχεται χώραν, πόλεσι μὲν¹⁰ τετειχισμέναις προσάγειν οὐπω δυνάμενοι, κώμας δὲ ἀτειχίστους καὶ πάντα τὰ ἐν ποσὶν ἐπέτρεχον. ἐποίηε δὲ ῥαδίως αὐτοῖς τὰς ἐπιδρομὰς ἢ προλαβοῦσα τῆς χώρας ἐκείνης ἄλωσις, ἣν ἡ Τριβιγίλδου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ βαρβάρων πεποίηκεν ἐπανδραστίας. τούτων ἀπαγγελλθέντων Ἀρβαζάκιος ἐκπέμπεται στρατηγὸς ὡς δὴ τοῖς¹⁵ ἐν Παμφυλίᾳ πράγμασι πονοῦσιν ἐπικουρήσων. δύναμιν δὲ ἀρκοῦσαν λαβὼν, καὶ τοὺς ληστεύοντας ἐν τοῖς ὄρεσι συμφυγόντας ἐπιδιώξας, κώμας τε αὐτῶν εἴλε πολλὰς καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγον ἀπέσφαξε πλῆθος. ῥῆσά τε ἂν τέλειον ἐκράτησεν αὐτῶν καὶ τελεῖαν τοῖς οἰκοῦσι τὰς πόλεις ἀσφάλειαν ἐνεποίησεν, εἰ μὴ τρυφῇ²⁰ καὶ ἀτόποις ἔγκλειμος ἡδοναῖς ἐγάλασε μὲν πολὺ τῆς σφοδρότητος, χρέμασι δὲ τὰς χεῖρας ὑποσχὼν τῆς κοινῆς ὠφελείας τὸ

2 βουλομένων R, cum legeretur βουλευομένων.

6 ἐξῆστο S.

8 pro πλῆθος non minus apte legeris ἔθνος. S. 15 Marcellinus in

Chron. Narbozaiicus, Iordanes Arbazius. Suidas v. Ἀρβαζάκιος eius elogium ex Eunapio repetiit. R.

perent, quasi scilicet hi dil statuerent eam semper sua providentia complecti. sed haec quidem omnia, prout numini visum fuerit, ita eveniant.

25. Universis autem permolestae casum urbis ferentibus, nec aliam causam eius quam asini, quod dicitur, umbram invenientibus, familiares principis de vastatis aedificiis instaurandis cogitabant. sed allatus est palatinis nuntius, magnam Isaurorum multitudinem, quae supra Pamphyliam Ciliciamque posita semper in asperimis et inaccessis Tauri montibus degit, in latronum manipulos divisam regionem subiectam invadere. ac oppida quidem munita tentare non poterant, vicus autem moenibus destitutos et obvia quaevis irruendo vexabant; quos incursus id ipsis faciliores reddebat, quod istaec regio paulo ante fuisset ab hostibus capta, Tribigildo cum barbaris suis rebellionem molito. his nuntiatis Arbazacius dux mittitur, qui laborantibus Pamphyliam rebus succurreret. is ubi copias idoneas accepisset et latrones fuga dilapsos intra montes persecutus fuisset, complures eorum villas cepit et virorum multitudinem non exiguam interfecit; adeoque prorsus eos in potestatem facillime redegisset, et incolis oppidorum securitatem solidam parasset, nisi deliciis et foetidis voluptatibus deditus multum de vigore suo remis-

πλουτεῖν ἔμπροσθεν ἐποιήσατο. τῆς μὲν οὖν προδοσίας ἔγκα ταύτης μετέπειπτος εἰς τὰ βασίλεια γενόμενος εἰς κρίσιν προσεδόκατο καθίστασθαι· μέρος δὲ ὧν ἐλήφθη παρὰ τῶν Ἰσαύρων τῇ βασιλίδι προσαγαγὼν τὴν τε κρίσιν διέφυγε καὶ τὸν πλοῦτον περὶ 5 τὴν ἐνθάδε τρυφήν ἔδαπάνη. τὰ μὲν οὖν Ἰσαύρων ἐν λαθραίαις ἦν ἔτι ληστείαις, οὕτω πρὸς φανεράν ἐπινύστασιν κατὰ τῶν πλησιαζόντων ἐθνῶν ἀναστάντα.

26. . . ἀνεχώρησεν, ἧ προειρηται μοι, τῆς Πελοπον- a. 405
νήσου καὶ τῆς ἄλλης ὁπόσῃν ὁ Ἀχελῷος ποταμὸς διαρρεῖ, διατρί-
10 βων ἐν ταῖς Ἠπειροῖς, ἣν οἰκοῦσι Μολοττοὶ τε καὶ Θεσπρωτοὶ
καὶ ὅσοι τὰ μέχρις Ἐπιδάμνου καὶ Ταυλαντίων οἰκοῦσι χωρία, τὸ
παρὰ Στελλίχωνος ἀνέμενε σύνθημα τοιούδε πως ὄν. τοὺς τὴν
Ἀρκαδίου βασιλείαν οἰκονομοῦντας ὄρων ὁ Στελλίχων ἄλλοτρίως
πρὸς αὐτὸν ἔχοντας διανοεῖτο, κοινῶν χρησάμενος Ἀλαρίχῳ, τῇ
15 Ὀνωρίῳ βασιλείᾳ τὰ ἐν Ἰλλυριοῖς ἔθνη πάντα προσθεῖναι, συν-
θήκας τε περὶ τούτου πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος εἰς ἔργον ἄγειν ὅσον
οὐδέπω τὴν ἐπιχειρήσιν προσεδόκα. προσδεχομένου δὲ Ἀλαρίχου
τῷ παραγγέλματι παιδαρχήσιν, Ῥοδογαῖσος ἐκ τῶν ὑπὲρ τὸν
Ἰστρον καὶ τὸν Ῥήνον Κελτικῶν τε καὶ Γερμανικῶν ἐθνῶν εἰς
20 τεσσαράκοντα συναγαγὼν μυριάδας εἰς τὴν Ἰταλίαν ὤρητο δια-
βῆναι. οὗ προσαγγελθέντος ἡ μὲν πρώτη πάντας κατέπληξεν

1 ἐποιήσατο S: libri ποιησάμενος.

8 ἀνεχώρησεν] Ἀλαρίχος

δὲ ἐπειδὴ ἀνεχώρησεν Leunclavius.

lib. 5 c. 7.

10 Ἠπει-

ροῖς] sic quoque 5 29 ter; 48.

erat iam hac aetate Epirus vetus et nova. H.

ἧν singulare relativum respicit generale χώραν.

alioqui plurali numero legendum esset ἄς. S.

12 ἀνέμεισι LP.

18 aliis Madagaisus vel Radagaisus.

set, ac pecuniae manus porrigens bono publico divitias praetulisset, quapropter ob hanc praevaricationem ad aulam revocatus, nihil expectabat aliud quam ut iudicio sisteretur. sed parte illorum quae ab Isauris acceperat Augustae oblata, tum examen effugit, tum opes istas in voluptates urbanas impendit. enimvero molitiones Isaurorum adhuc intra clandestina se latrocinia continebant, necdum illis aperte gentes proximas aggressis.

26. Ceterum Alarichus, ubi, ceu dictum a nobis est, excessisset e Peloponneso et reliqua regione, quam Achelous amnis interfluit, in Epiris haerens, quam regionem incolunt Molossi Thesproti et alii, quotquot sita usque ad Epidamnium et Taulantios inhabitant loca, rem cum Stelichone compositam expectabat, quae huiusmodi erat. cum Stelicho videret eos qui Arcadianum imperium administrabant animis erga se infestis esse, adiuncto sibi Alaricho socio cunctas in Illyriis nationes Honorii regno cogitabat adiacere. qua de re cum Alaricho pactus occasionem expectabat, uti reapse quam primum hunc conatum exsequeretur. dum Alarichus in hoc intentus esset ut imperatis obtemperaret, Rodogaisus ex transistrianiis et transrhenganis Celticisque Germanicisque nationibus collectis hominum quadringentis milibus ad transeundum in Italiam se parat. qua re nuntiata cunctos mirifice prima fama

ἀκοή· τῶν δὲ πόλεων ταῖς ἐλπίσιν ἀπεγνώκωτον, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Ῥώμης εἰς ἔσχατον κινδύνου συνταραχθείσης, ἀναλαβῶν ὁ Στελῆχων ἅπαν τὸ ἐν τῷ Τιχίῳ τῆς Λιγυστικῆς ἐνιδρυμένον στρατόπεδον (ἦν δὲ εἰς ἀριθμοὺς συνειλεγμένον τριάκοντα) καὶ ὅσον οἷός τε γέγονε συμμαχικὸν ἐξ Ἀλανῶν καὶ Οὐννων περιποιή-5 σασθαι, τὴν ἔφοδον τῶν πολεμίων οὐκ ἀναμείνας αὐτὸς ἐπεραιώ-θη τὸν Ἴστρον ἅμα παντὶ τῷ στρατεύματι, καὶ τοῖς βαρβάρους ἀπροσδοκῆτοῖς ἐπιπεσὼν ἅπαν τὸ πολέμιον πανωλεθρία διέφθει-10 ρεν, ὥστε μηδένα σχεδὸν ἐκ τούτων περισωθῆναι, πλὴν ἐλαχίστους ὅσους αὐτὸς τῇ Ῥωμαίων προσέθηκε συμμαχία. ἐπὶ ταύτῃ 10 μίγα φρονῶν ὁ Στελῆχων εἰκότως τῇ νίκῃ, μετὰ τοῦ στρατοπέδου παρὰ πάντων ὡς εἰπεῖν στεφανούμενος ἐπιπέμει, παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν προσδοκῆθέντων κινδύνων τὴν Ἰταλίαν ἐλευθερώσας.

27. Ἐν δὲ τῇ Ῥαβέννῃ (μητρόπολις δὲ Φλαμίνιας, πόλις ἀρχαία, Θεσσαλῶν ἀποικία, Ῥήνη κληθεῖσα διὰ τὸ πανταχόθεν 15 ἔδρασι περιρροῦσθαι, καὶ οὐχ ὡς Ὀλυμπιόδωρος ὁ Θηβαῖός φησι, διὰ τὸ Ῥῶμον, ὃς ἀδελφὸς γέγονε Ῥωμύλῳ, τῆς πόλεως ταύτης οἰκιστὴν γεγονέναι· Κουαδράτῳ γάρ, οἰμαι, θετίον, ἐν τῇ κατὰ τὸν βασιλεῦ Μάρκον ἱστορίᾳ τοῦτο περὶ τῆς πόλεως ταύτης διεξελ-20 θόντι) ἐν τῇ Ῥαβέννῃ τοίνυν ταύτῃ παρεσκευασμένῳ Στελῆχωνι τῶν Ἰλλυριῶν πόλεσι μετὰ στρατεύματος ἐπιστῆναι, καὶ σὺν Ἀλα-ρίχῳ περυσπᾶσθαι μὲν αὐτὰς Ἀρκαδίου περιποιήσασθαι δὲ τῇ

3 Λιβυστικῆς LP. 15 Ῥήνη P. 18 Κουαστράτῳ LP.
οἰμαι θετίον Hemsterhusius (Thom. Mag. ed. Bernard. p. 444): antea οἱ μεθετίον. κατὰ τὸν βασ. recte legi (non μετὰ) docent in Veri et Cassii vita Capitolinus c. 7 et Gallicanus c. 1. S.

percussit. cumque desperassent urbes et ipsa Roma iam in extremo periculo turbata esset, Stelicho, sumptis secum universis copiis, Ticino Liguriaie impositis (erant autem numeri militum triginta) cum aliis sociorum auxiliis, quae ab Alanis et Hunnis impetrare potuerat, hostium adventu non exspectato, cum omni exercitu Istrum ipse transiecit, et barbaros nec opinantes aggressus universas hostium copias ad internecionem caecidit, adeo quidem ut horum prope nullus incolumis evaderet, exceptis paucissimis, quos ipse Romanis auxiliis adscripsit. ob hanc victoriam Stelicho non abs re magnos animos gerens, cum exercitu ab omnibus propemodum coronatus redibat, cum praeter omnem spem formidatis periculis Italiam liberasset.

27. Hinc ad Ravennam (ea metropolis est Flaminiae, prisca sane civitas, colonia Thessalorum, Rhene dicta, quod eam aquae ab omni parte circumfluant; non autem propterea, velut Olympiodorus ille Thebanus ait, quod Remus Romuli frater huius urbis conditor fuerit: nam Quadrato, ut opinor, assentiendum est, qui de hac urbe in historia Marci principis id commemoravit) ad Ravennam igitur hanc Stelichone iam parato ad Illyricas urbes cum exercitu adeundas et Alarichi auxilio ab Arcadio quidem averten-

‘Ονωρίου βασιλεία, δύο κωλύματα συνέβη παρεμπειῖν, γῆμη τε
 ὡς Ἀλάριχος τεθνεὺς εἶη διαδραμοῦσα, καὶ ἐκ τῆς Ῥώμης Ὀνω-
 ρίου γράμματα τοῦ βασιλέως ἀποδοθέντα, δι’ ὧν ἐδηλοῦτο ὡς
 Κωνσταντῖνος ἐπιθέμενος εἶη τυραννίδι καὶ ἐκ τῆς Βρεττανικῆς a. 407
 5 γῆσου περαιωθεὶς ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἔθνεσι παραγενοίτο, τὰ
 βασιλέως ἐν ταῖς πόλεσι πράττων. ἀλλ’ ὁ μὲν περὶ τῆς Ἀλαρίχου
 τελευτῆς λόγος ἀμφίβολος ἔδοξεν εἶναι, πρὶν τινὰς παραγεγονότους
 ὁ τι περ εἶη δηλώσαι· τὰ δὲ περὶ τῆς ἀναρρήσεως Κωνσταντίνου
 λεγόμενα παρὰ πᾶσιν ἐκράτει. διὰ ταῦτα τῆς ἐπὶ Ἰλλυριοῦς ὁρμῆς
 10 ὁ Στελίων ἀνακοπεῖς εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, κοινολογήσασθαι
 περὶ τοῦ πρακτέου βουλόμενος.

28. Τριβέντος δὲ τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος ἐπι- a. 408
 λαβόντος ὑπῆτοι μὲν ἀνεδέχθησαν Βάσσοσ καὶ Φίλιππος, ὁ δὲ
 βασιλεὺς Ὀνώριος, ἀπὸ πολλοῦ Μυρίας αὐτῷ τελευτησάσης τῆς
 15 γαμιετῆς, τὴν ταύτης ἀδελφὴν Θερμαντίαν ἤτει οἱ δοθῆναι πρὸς
 γάμον. ἀλλ’ ὁ μὲν Στελίων . . ἐνώσειεν πρὸς τοῦτο, Σερήνα
 δὲ ἐνέκειτο, πρᾶχθῆναι βουλομένη τὸν γάμον τοιαῦδε ἔνεκα αἰτίας.
 τοῦ γάμου πρὸς τὴν Μυρίαν Ὀνωρίου ἐνισταμένου, γάμων ὄραν
 οὐπω τὴν κόρην ἄγουσαν ἢ μήτηρ ὄρωσα, καὶ οὔτε ἀναβαλέσθαι
 20 τὸν γάμον ἀνεχομένη, καὶ τὸ παρ’ ἡλικίαν εἰς μίξιν ἐκδοῦναι φύ-
 σεως ἀδικίαν καὶ οὐδὲν ἔτερον εἶναι . . , γυναικὶ τὰ τοιαῦτα θερα-

1 congruentius γῆμην — διαδραμοῦσαν. S. 15 Θερμαντίαν R:
 vulgo Ερματίαν. 16 post Στελίων desideratur οὐκ ἔδοκει, οὐκ
 ἐμελλε, vel simile quiddam. S. 21 post εἶναι Leunclavius supplet
 νομίζουσα. S.

das, Honorii vero regno adiciendas, impedimenta duo contigit intervenire, famam scilicet hinc inde de Alarichi morte sparsam, et literas Honorii principis, allatas Roma, quibus in literis perscriptum erat Constantinum perduellem iam ex insula Britannia transvectum ad transalpinas gentes accessisse, ac se pro imperatore in civitatibus gerere. verum de Alarichi morte rumor incertus esse visus fuit, donec quidam intervenissent et ipsam, ut erat, rem nuntiassent. quae autem de Constantini designatione perhibebantur, apud omnes fidem invenere. quapropter in Illyricana praepeditus expeditione Stelicho Roman proficiscitur, uti cum aliis de rebus agendis consultaret.

28. Exacto auctumno, cum hiems coepisset, Bassus et Philippus consules designati sunt. imperator autem Honorius, Maria coniuge iam pridem rebus humanis exempta, sororem eius Thermantiam sibi matrimonio iungi petebat. in hoc Stelicho quidem haud assensurus videbatur, sed urgebat Serena, quae hasce nuptias ob huiusmodi causam conciliari vellet. cum Honorius matrimonium cum Maria contraheret, mater eius Serena, quae puellam necdum nubilem aetatem attigisse cerneret, ac neque sibi posset impedire ut nuptiae differrentur, et immaturam maritali consuetudini tradere nihil arbitraretur esse aliud quam iniuriam naturae facere, nacta mulierem quae

πέειν ἐπισταμένη περιτυχοῖσα πράττει διὰ ταύτης τὸ συνεῖναι μὲν τὴν θυγατέρα τῷ βασιλεῖ καὶ ὁμόλεκτρον εἶναι, τὸν δὲ μήτε ἐθέλειν μήτε δύνασθαι τὰ τῷ γάμῳ προσήκοντα πράττειν. ἐν τούτῳ τῆς κόρης ἀπειρου γάμων ἀποθανούσης, εἰκότως ἡ Σερήνα βασιλείου γοῆς ἐπιθυμοῦσα δέει τοῦ μὴ τὴν τοσαύτην αὐτῇ δυσραστείαν ἐλαττωθῆναι, τῇ δευτέρᾳ θυγατρὶ συνάψαι τὸν Ὀνώριον ἔσπευδεν. οὗ δὴ γενομένου τελευτᾷ μὲν ἡ κόρη μετ' οὐ πολὺ, ταῦτά τῃ προτέρᾳ παθοῦσα.

29. Στελίχων δέ, ἀγγειλαντος αὐτῷ τινὸς ὡς τὰς Ἡπειρους Ἀλάριχος καταλιπὼν, ὑπερβάς τε τὰ διεργοντι στενὰ τὴν 10 ἀπὸ Παιονίας ἐπὶ Οὐνετοὺς διύβασιν, τὰς σκηνὰς εἰς Ἡμιωνα πόλιν ἐπήξατο, μεταξὺ Παιονίας τῆς ἀνωτάτω καὶ Νωρικοῦ κειμένην, — ἄξιον δὲ μὴ παραδραμεῖν ὅσα τῆς πόλεως ἐστὶ ταύτης, καὶ ὅπως τὴν ἀρχὴν ἔντυχεν οἰκισμοῦ. τοὺς Ἀργοναύτας φασὶν ὑπὸ τοῦ Αἰήτου διωκομένους ταῖς εἰς τὸν Πόντον ἐκβολαῖς τοῦ Ἰστρου 15 προσορμισθῆναι, κρῖναι τε καλῶς ἔχειν διὰ τούτου πρὸς ἀντίον τὸν ῥοῦν ἀναχθῆναι καὶ μέχρι τοσοῦτου διαπλεῦσαι τὴν ποταμὸν εἰρσῶα καὶ πνεύματος ἐπιτηδεῖον φορᾶ, μέχρις ἂν τῇ θαλάσῃ πλησιαστέροι γένοιτο. πράξαντες δὲ ὅπερ ἔγνωσαν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτον ἐγένοντο τὸν τόπον, μνήμην καταλιπόντες τῆς σφετέρας 20 ἀφίξεως τὸν τῆς πόλεως οἰκισμὸν, μηχαναῖς ἐπιθέντες τὴν Ἀργὸν καὶ τετρακοσίων σταδίων ὁδὸν ἄχρι θαλάσσης ἐλκύσαντες οἷτιν ταῖς Θεσσαλῶν ἀκταῖς προσωρμίσθησαν, ὡς ὁ ποιητὴς ἱστορεῖ

rebus huiusmodi remedium afferre sciret, eius opera perficit ut filia cum principe quidem viveret ac tori consors eiusdem esset, verum ille nec vellet nec posset ea quae matrimonium requireret implere. interim puella virgine mortua, non abs re Serena, quae sobolis imperatoriae consequendae percipienda esset, ob metum, ne quid sibi de tanta potentia decederet, id operam dabat ut Honorium alteri filiae copularet. quo facto puella vitam cum morte commutat, cum paulo post idem ei quod priori accidisset.

29. Ad Stelichonem vero nuntium quidam pertulit, Alarichum relictis Epiris, et superatis angustiis quae a Pannonia transitum ad Venetos impediunt, apud Emonem oppidum castra locasse, quod inter Pannoniam supremam et Noricum situm est, atque hoc loco par est, minime silentio praeteriri quae ad oppidum hoc pertinent, et quonam modo condi ab initio coeperit. aiunt Argonautas, cum eos Aetas persequeretur, ad Istri appulsiisse ostia, quibus in Pontum ille semet exonerat; recteque se facturos existimasse, si adverso flumine veherentur, ac tantisper in hoc amne remigiis et idonei venti adiumento navigarent, donec ad mare propius accessissent. cum id consilium fuisset exsecuti iamque ad locum hunc pervenissent, ipsa structura oppidi huius ad memoriam adventus in istam regionem sui relicta, et Argo machinis imposita perque stadiorum quadringentorum spatium usque ad mare tracta, Thessalorum littoribus appulerunt, sicuti Pisander poeta memoriae prodidit,

Πείσανδρος ὁ τῆ τῶν ἡρωϊκῶν θεογαμιῶν ἐπιγραφῆ πῶσαν ὡς εἰπεῖν ἱστορίαν περιλαβῶν. ἐκ δὲ τῆς Ἑμιωνος προελθῶν καὶ τὸν Ἄκυλιν περαιωθεὶς ποταμὸν τῷ Νωρικῷ προσέβαλεν, ἤδη τῶν Ἀπεννίνων ὄρων ἔξω γενόμενος. ὄρῃζει δὲ ταῦτα τὰς Παιονίας 5 ἔλοχατιῶς, στενωτάτην ὁδὸν διδόντα τοῖς ἐπὶ τὸ Νωρικὸν ἔθνος διαβυίνειν ἐθέλοσι, καὶ πρὸς ἣν ὀλίγοι φύλακες ἤρκουν, εἰ καὶ πλῆθος τὴν πύρρον ἐβιάζετο. διαβὰς δὲ ὁμοῦς ὁ Ἀλάριχος ἐκ τοῦ Νωρικῷ πρὸς Στελλίχωνα πρεσβείαν ἐπέμπει, χρήματα αἰτῶν ὑπὲρ τε τῆς ἐν ταῖς Ἑπείροις τριβῆς, ἣν ἔλεγεν αὐτῷ Στελλίχωνι 10 πεισθέντι γενέσθαι, καὶ τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸ Νωρικὸν ἐμβολῆς. ὁ δὲ Στελλίχων τὴν πρεσβείαν δεξάμενος καὶ ἐν τῇ Ῥαβέννη τοὺς πρέσβεις εἰσας εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο, κοινώσασθαι τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ γερουσίᾳ περὶ τοῦ πρακτέου βουλόμενος. συνελθοῦσης δὲ τῆς γερουσίας εἰς τὰ βασίλεια καὶ βουλῆς περὶ τοῦ 15 πολεμεῖν ἢ μὴ προτεθείσης, ἣ μὲν τῶν πλειόνων εἰς τὸ πολεμεῖν ἐφέρετο γνώμη, ὁ μόνος δὲ Στελλίχων ὅν ὀλίγοις, ὅσοι φόβῳ συγκατετίθεντο, τὴν ἐναντίαν ἐχώρουν, εἰρήνην πρὸς Ἀλάριχον ποιῆσθαι ψηφισόμενοι. τῶν δὲ τὸν πόλεμον αἰθουμένων ἀπαιτούντων Στελλίχωνα λέγειν ἀνθ' ὅτου μὴ πολεμεῖν μᾶλλον ἀλλὰ εἰρήνην 20 ἄγειν αἰρεῖται, καὶ ταύτην ἐπ' αἰσχύνῃ τοῦ Ῥωμαίων ἀξιώματος ἀνέχεται χρημάτων ὠνήσασθαι, “διὰ γὰρ τὸ τῷ βασιλεῖ συνοῦσον” ἔφη “τοσοῦτον ἐν ταῖς Ἑπείροις διέτριψε χρόνον,” ὡς ἂν

1 ἡρωϊκῶν θεογαμιῶν Fabricius in Bibl. Gr. defendit vulgatam *Ruhnkentius*, et interpretatur *heroum nuptias cum deabus*. vid. ad Virgilii t. 4 p. 236. *Heynius*. R.

qui Heroicarum divarumque nuptiarum titulo totam hanc propemodum historiam complexus est. Emono vero progressus Alarichus, et Aquili flumine transiecto, iam superatis Apenninis montibus ad Noricum accessit. hi montes extremos Pannoniae limites finiunt, et iis qui ad Noricum gentem transire volunt artissimam viam praebent; cui custodiendae praesidiarii pauci sufficiunt, etiamsi magna multitudo vi transire conetur. Alarichus tamen his transitis e Norico legatos ad Stelichonem mittit, pecuniam poscens tum eius morae nomine, qua se stansu Stelichonis aiebat in Epiris haesisse, tum huius in Italiam et Noricum profectiois causa. Stelicho hac legatione accepta, relictis Ravennae legatis, Romam abit, cum imperatore ac senatu de eo quod agendum esset consilia collaturus. posteaquam senatus in palatio convenisset, proposita consultatione bellum gerendum esset nec ne, complurium quidem eo sententia tendebat ut bello res decerneretur. solus Stelicho cum paucis, qui ei metu adducti assentiebantur, contrariam in sententiam ibant et faciundae cum Alaricho pacis auctores erant. hic cum ii qui paci bellum praeferebant, a Stelichone sibi dici peterent quamobrem non bellum potius gerere quam pacem colere mallet, eamque cum dedecore Romanae maiestatis pecunia redimere sustineret, “quoniam” inquit “ob commodum principis Alarichus in Epiris tam diu haesit, ut coniuncta mecum opera, bello principi

ἄμα οἱ τῷ τῆς ἐφίας βασιλεύοντι πολεμήσας Ἰλλυριοὺς ἐκείνης παρέλθαι τῆς ἀρχῆς καὶ τῇ Ὀνωρίου προσθεῖναι. τοῦτο δ' ἂν εἰς ἔργον ἦδη προῆλθεν, εἰ μὴ τοῦ βυσιλέως Ὀνωρίου φθάσαντα γράμματα τὴν ἐπὶ τὴν ἑῶαν ἔλασιν αὐτοῦ διεκώλυσεν, ἣν ἐκδεχόμενον Ἀλάριχον ἀντόθι χρόνον διαπανῆσαι πολὺν. καὶ ταῦτα 5 λέγων ὁ Στελίχων ἕμα καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐδεικνυ, καὶ τὴν Σερήναν αἰτίαν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ὁμόνοιαν ἀδιὰφθορον φυλάττεσθαι βουλομένην. πᾶσι τοίνυν δόξαντος δίκαια λέγειν Στελίχωνος, ἐδόκει τῇ γερούσια χρυσοῦ τετρακισχιλίας ὑπὲρ τῆς εἰρήνης Ἀλαρίχῳ δίδοσθαι λίτρας, τῶν πλειόνων 10 οὐ κατὰ προύφρεσιν ἀλλὰ Στελίχωνος φόβῳ τοῦτο ψηφισαμένων, ὥστε ἀμέλει Λαμπάδιος γένους καὶ ἀξιώματος εὖ ἔχων, τῇ πατρὶ φωνῇ τοῦτο ὑποφθεγγόμενος "non est ista pax sed pactio servitutis," ὁ δηλοῖ δουλείαν μᾶλλον ἢπερ εἰρήνην εἶναι τὸ πραττόμενον, ἕμα τῷ διαλυθῆναι τὸν σύλλογον, δέει τοῦ μὴ παθεῖν 15 τι διὰ τὴν παρρησίαν, εἰς τινα πλησιάζουσιν τῶν Χριστιανῶν ἀπέφηνεν ἐκκλησίαν.

30. Ὁ μὲν οὖν Στελίχων τὴν πρὸς Ἀλάριχον εἰρήνην τοιῶδε τρόπῳ καταπραΰνόμενος ἐπὶ τὴν ἔξοδον ὤρημητο, τοῖς αὐτῷ δόξασιν ἔργον ἐπιθήσων· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐθέλειν ἔφασκεν ἐκ τῆς 20 Ῥώμης εἰς τὴν Ῥάβενναν παραγενέσθαι θιάσασθαι τε τὸ στρατόπεδον καὶ φιλοφρονήσασθαι, πολεμίου μάλιστα τοιούτου τῆς Ἰταλίας ἐντὸς διαβάντος. ἔλεγε δὲ ταῦτα οὐκ οἰκοθεν κινούμενος, ἀλλὰ συμβουλῇ Σερήνας πειθόμενος· ἐβούλετο γὰρ αὐτὸν

15 τῷ S: libri τοῦ, Photii more.

Orientis illato, Illyrios ab eius averteret imperio regnoque Honorii adiret." et quidem hoc reapse iam successurum fuisse aiebat, si non Honorii principis literae prius allatae suam protectionem versus Orientem impedivissent; in cuius expectatione tantum temporis Alarichus istic consumpsit. atque haec dicens Stelicho simul et epistolam principis ostendit, et culpam in Serenam confert, quae amborum principum concordiam sartam tectam servari voluisset. quapropter omnibus aequa dicere viso Stelichone, senatui placuit Alaricho quattuor librarum milia auri pacis nomine solvi, cum plures id senatusconsultum non sponte sed metu Stelichonis fecissent. adeoque Lampadius, genere dignitateque praestans, cum verbum hoc lingua patria protulisset "non est ista pax sed pactio servitutis," dimisso senatu, ne quid sibi propter hanc libertatem accideret veritus, ad proximam quandam Christianorum ecclesiam aufugit.

30. In hunc modum Stelicho confecta cum Alaricho pace ad protectionem semet accingit, ut quae secum decrevisset exsequeretur. imperator autem velle se Roma Ravennam abire dicebat visendi exercitus et benigne compellendi causa, praesertim posteaquam talis ac tantus hostis in Italiam transisset. ea vero non impulsus a se ipso, sed consilio Serenae obtempe-

ἀσφαλεστέραν πόλιν οἰκεῖν, ἵνα εἰ τὴν εἰρήνην πατήσας Ἀλάριχος ἐπέλθῃ τῇ Ῥώμῃ, μὴ κυριεύσῃ καὶ τοῦ βασιλέως· ἦν γὰρ αὐτῇ σπουδὴ περισώζεσθαι τοῦτον, ὡς καὶ αὐτῆς τὴν ἀσφάλειαν διὰ τῆς ἐκείνου σωτηρίας ἐχούσης. τῆς δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν Ῥάβενναν ὁρμῆς ἀποθυμίου τῷ Στελίχωνι φανείσης, ἐπενοεῖτο πολλὰ ταύτης κωλύματα. τοῦ δὲ βασιλέως οὐκ ἐνδιδόντος ἀλλ' ἐχομένου τῆς ὁδοιπορίας, Σάρως βάρβαρος μὲν τὸ γένος, ἐν δὲ τῇ Ῥαβέννῃ στίφους βαρβάρων ἡγούμενος, γνώμῃ Στελίχωνος ἐκίνει πρὸς τῆς πόλεως θορόβους, οὐχ ὡς τῷ ὄντι συνταράξαι τὰ καθεστῶτα βουλόμενος, ἀλλ' ὡς ἂν ἐκφοβήσῃ τὸν βασιλέα καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐπὶ τὴν Ῥάβενναν ἀποστρέψει. τοῦ δὲ οὐκ ἀποστάντος ἧς εἶχε γνώμης, Ἰουστινιανὸς ἐν τῷ τῶν συνηγόρων κατὰ τὴν Ῥώμην ἐπιτηδεύματι διαπρέψας, αἰρεθεὶς δὲ παρὰ Στελίχωνος πάρεδρός τε δημοῦ καὶ σύμβουλος, ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀγχιολίας φαίνεται τὰ τῆς βασιλικῆς ὁδοῦ τεκμαιφόμενος, καὶ ὡς ἄλλοτρίως ἔχοντες πρὸς Στελίχωνι οἱ ἐν τῷ Τικίηνῳ στρατιῶται τοῦ βασιλέως ἐπιδημήσαντος εἰς τὸν ἕχατον αὐτὸν καταστήσουσι κίνδυνον. διετέλει τε παραινῶν ἐκστῆναι τὸν βασιλέα τῆς τοιαύτης ὁρμῆς. ὁρῶν δὲ ἀπειθῶντα τοῖς Στελίχωνος λόγοις ἀπιὼν ὄχρετο, δέει τοῦ μὴ διὰ τὴν οἰκειότητα συγκατενεχθῆναι τῇ Στελίχωνος τύχῃ.

31. Φήμης δὲ πρότερον εἰς τὴν Ῥώμην ἐλθούσης ὡς Ἀρ-
κάδιος ὁ βασιλεὺς τελευτήσῃ, κρωθείσης τε μετὰ τὴν Ὀνωρίου

Honorius et
Theodorus II.

2 congruentius ἐπέλθοι. 3.

rans aiebat. haec enim ipsum in urbe tutiori degere volebat, ut, si pace violata Romam Alarichus invaderet, non etiam principem in potestatem suam redigeret. hunc enim studiose conservatum cupiebat, velut a cuius salute ipsius etiam incolumitas penderet. cum autem hoc imperatoris iter parum Stelichoni probaretur, multa eius impediendi causa excogitat. verum illo non cedente sed iter urgente, Sarus, natione barbarus et Ravennae praefectus agmini barbaro, de sententia Stelichonis ante urbem tumultus excitat, non quod reapse de turbandis rebus quicquam haberet in animo, sed ut imperatori metum incuteret et eum ab instituto itinere diverteret. cum ne sic quidem a sententia princeps dimoveretur, Iustinianus, advocatorum professione Romae clarus et a Stelichone lectus assessor atque consiliarius, acri sagacitate ingenii, quid illud imperatoris iter sibi vellet, assecutus e certis indicibus videtur; et quod ii milites qui Ticini erant, alienis a Stelichone animis, ubi princeps eo venisset, hominem in extremum discrimen essent adducturi, quamobrem hortari non desiit ut ab hoc instituto principem revocaret. sed cum videret hunc iis quae diceret Stelicho non obtemperantem, veritus ne propter familiaritatem pessum cum fortuna Stelichonis iret, ab eo discessit.

31. Fuerat iam ante Romam perlatus de morte imperatoris Arcadii rumor, et post abitum Honorii principis ad urbem Ravennam, confirmatus.

Zosimus.

19

τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Ῥάβενναν ἄφιξιν, ἐπειδὴ Στελίχων μὲν εἰς τὴν Ῥάβενναν ἦν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπίστη Βονωνίᾳ τῇ πόλει, μὴ τῆς Αἰμιλίας οὖσῃ, διεστηκυῖα δὲ τοῖς καλουμένοις μίλλοις ἔβδομήκοντα τῆς Ῥαβέννης, μετὰπεμπτος γίνεται Στελίχων οἷα στρατιωτῶν κατὰ τὴν ὁδὸν πρὸς ἀλλήλους στασιασάντων, ἐφ' ᾧ σω-5 φρονομὸν αὐτοῖς ἐπαχθῆναι. Στελίχωνος δὲ συναγαγόντος τοὺς στασιάζοντας, καὶ οὐχ ὅτι σωφρονοσθῆναι μόνον αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς κειλεύσειεν εἰπόντος, ἀλλ' ὅτι κατὰ δεκάδα τὸν αἰτιώτατον ἕνα θανάτῳ ζημιωθῆναι προσετέτακτο, τοσοῦτον αὐτοῖς ἐνέθηκε φόβον ὥστε δάκρυα πάντας ἀφιέντις εἰς ἔλεον τὸν στρατηγὸν ἐπι-10 σπιάσασθαι καὶ ὑποσχέσθαι τὴν τοῦ βασιλέως εὐμένειαν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔσφηλεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῆς ὑποσχέσεως, εἰς τὴν περὶ τῶν κοινῶν ἐτράπησαν σκέψιν· ὁ τε γὰρ Στελίχων εἰς τὴν ἑῴαν ἐβούλετο διαβῆναι καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἀρκαδίον παῖδα Θεοδόσιον διαθεῖναι, νέον ὄντα καὶ κηδεμονίας δέομενον, ὁ τε βασιλεὺς Ὀνώ-15 ριος αὐτὸς στέλλεσθαι τὴν ὁδὸν ταύτην διανοεῖτο, καὶ ὅσα πρὸς ἀσφάλειαν τῆς τοῦ νέου βασιλείας οἰκονομῆσαι. δυσαρρεστήσας ἐπὶ τούτῳ Στελίχων τὸν ὄγκον τῶν περὶ τὴν ὁδὸν ἐσομένων δαπανημάτων ἄγων εἰς μέσον ἀποτρέπει τὸν βασιλέα ταύτης τῆς ἐγγειρήσεως. ἔλεγε δὲ μηδὲ τὴν ἐπανάστασιν Κωνσταντίνου συγχωρεῖν 20 αὐτῷ τῆς περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥώμην αὐτὴν ἀποστήναι φροντίδος, ἤδη Κωνσταντίνου τοῦ τυράννου τὴν Γαλατίαν πᾶσαν διαδραμόντος καὶ ἐν τῇ Ἀρελάτῳ διατρίβοντος. προσεῖναι δὲ τού-

6 δὲ add H.

inde cum esset Ravennae Stelicho, princeps autem venisset Bononiam, quae urbs est Aemiliae, spatio septuaginta miliarium, ut vocant, a Ravenna remota, arcessitus fuit ab eo Stelicho, quod in itinere milites inter se tumultuati fuissent, ut eos castigatos compereret. Stelicho, convocatis militibus seditiosis, cum non modo iussisse diceret imperatorem ut castigarentur, sed etiam praecepisse ut decumatione facta nocentissimus quisque morte multaretur, tantam eis trepidationem incussit ut omnes profusus lacrimis ducem ad eam misericordiam flecterent, ut principis clementiam eis polliceretur. cumque princeps, quod ille promiserat, ratum habuisset, ad consultationem de publicis rebus animum adiecerunt. nam et Stelicho cupiebat in Orientem proficisci resque Theodosii constituere, qui Arcadii filius erat, adhuc adolescens ac tutelae indigus, et ipse princeps Honorius idem illud iter suscipere cogitabat, et quae stabiliendo pupilli huius imperio facerent ordinare. quod cum Stelichoni displicuisset, in medium producta sumptuum in itinere faciendorum mole principem ab hoc consilio deterret. praeterea ne licere quidem ei per Constantiani rebellionem ait ut ab Italiae atque ipsius Romae cura longius abscederet, quando iam perduellis ille Constantinus universam Galliam percurriasset et Arelate degeret. ad ista, quae tamen ad requirendam prae-

τοῖς, καίπερ οὖσιν ἱκανοῖς εἰς τὸ δεῖσθαι τῆς τοῦ βασιλέως παρου-
 σίας τε καὶ προνοίας, καὶ τὴν Ἀλαρίχου μετὰ τοσοῦτου στρατο-
 πέδου βαρβάρων ἐπιδημίαν, ἀνθρώπου βαρβάρου καὶ ἀπίστου καὶ
 ζευδῶν εὐροὶ τὴν Ἰταλίαν βοήθειας ἔρημον ἐπελευσομένου. γνώ-
 5 μιν δὲ ἀρίστην εἶναι καὶ τῇ πολιτείᾳ λυσιτελοῦσαν Ἀλάριχον μὲν
 ἐπιστρατεῦσαι τῷ τυράνῳ, τῶν τε σὺν αὐτῷ βαρβάρων ἄγοντα
 μέρος καὶ τέλος Ῥωμαϊκὰ καὶ ἡγεμόνας, οἳ κοινωθήσουσιν αὐτῷ
 τοῦ πολέμου, τὴν ἑώραν δὲ αὐτὸς καταλήψεσθαι βασιλέως κελεύον-
 τος καὶ γράμματα περὶ τοῦ πρακτέου διδόντος. ἀλλ' ὁ βασιλεὺς
 10 μὲν ὀρθῶς ἅπαντα εἰρησθαι τῷ Στελλίχῳ κρινάς, τὰ τε γράμ-
 ματα δοῦς πρὸς τὸν τῆς ἑώρας βασιλέα καὶ πρὸς Ἀλάριχον τῆς
 Βονωνίας ἐξήλαυσε. Στελλίχῳ δὲ κατὰ χώραν ἔμενε τέλος, οὔτε
 ἐπὶ τὴν ἑώραν προῖων οὔτε ἕτερόν τι τῶν βεβουλευμένων ἄγων εἰς
 ἔργον, ἀλλ' οὔτε μέρος τῶν ἐν τῷ Τικίνῳ στρατιωτῶν εἰς τὴν
 16 Ῥάβενναν ἢ ἑτέρωθί που μετατιθεῖς, ὡς ἂν μὴ τῷ βασιλεῖ κατὰ
 πάροδον ὑπαντήσαντες εἰς τινα κατ' αὐτοῦ τὸν βασιλέα κινήσειαν
 πρῶξιν.

32. Ἀλλὰ Στελλίχῳ μὲν οὐδὲν συνεπιστόμενος ἀπηχῆς ἢ
 κατὰ τοῦ βασιλέως ἢ κατὰ τῶν στρατιωτῶν βεβουλευμένον ἐν τού-
 20 τοῖς ἦν. Ὀλύμπιος δὲ τις, ὀρμώμενος μὲν ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόν-
 του, λαμπρῶς δὲ στρατείας ἐν τοῖς βασιλείοις ἤξιωμένος, ἐν δὲ
 τῇ φαινομένη τῶν Χριστιανῶν εὐλαβείᾳ πολλὴν ἀποκρούπτων ἐν

12 οὐ τὴν L. rectius οὕτε τὴν, subaudito cum articulo substan-
 tivo ὁδόν. S. 16 ἀπαντήσαντες L.

sentiam providentiamque principis omnino sufficerent, Alarichi quoque tantis
 cum barbarorum copiis adventum accedere, barbari sane hominis et infidi,
 qui si reperiat Italiam ope destitutam, prorsus eam invasurus sit. id vero
 consilium esse optimum et inprimis utile rei publicae, ut in perduellem Ala-
 richus expeditionem susciperet, abducta secum parte barbarorum quos habe-
 ret, adiunctisque Romanis legionibus, et earum ducibus quae in huiusce belli
 societatem cum eo venirent: Orientem ipse Stelicho iubente principe, deque
 rebus iis quae peragenda istis essent literas dante, adiret. imperator, qui
 omnia recte ab Stelichone dicta iudicaret, datis ad Orientis imperatorem et
 Alarichum literis Bononia discessit. interim manet istio Stelicho, nec iter
 illud orientale suscipiens, nec aliud quicquam eorum quae deliberata fuerant
 reapse perficiens. quin ne militum quidem eorum partem qui Ticini commo-
 rabantur, Ravennam aliumve quandam in locum traducit, ne forte in transitu
 principis adeundi copiam nacti, eum ad moliendum aliquid adversus ipsum
 Stelichonem impellerent.

32. Ac Stelicho quidem nullius indigni vel adversus imperatorem vel
 milites consilii sibi conscius haec agebat. Olympius vero quidam, oriundus
 a Ponto Euxino, splendida quadam militia palatina donatus, qui sub specie
 pietatis Christianae magnam intra se malitiam tegeret, atque hominem se

ἑαυτῷ πονηρίαν, ἐντυγχάνειν ἰωθῶς δι' ἐπικεικίας προσπολήσειν
 τῷ βασιλεῖ πολλά κατὰ τὸν ποιητὴν θυμοφθόρα τοῦ Στελίχωνος
 κατέχει ῥήματα, καὶ ὡς διὰ τοῦτο τὴν ἐπὶ τὴν ἕψαν ἐπιδημίαν
 ἐπραγματεύσατο, ὡς ἂν ἐπιβουλεύσας ἀναίρειν Θεοδοσίῳ τῷ νέῳ
 Εὐχερίῳ τῷ παιδί τὴν βασιλείαν παραδόη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν 5
 εὐρυχωρίας αὐτῷ οὔσης κατὰ τὴν ὁδὸν κατέχει τοῦ βασιλέως· ἤδη
 δὲ αὐτοῦ ὄντος κατὰ τὸ Τίκηρον, τοὺς νοσοῦντας ἐπισκεπτόμενος
 τῶν στρατιωτῶν Ὀλύμπιος (ἦν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦτο τῆς ἐπικεκα-
 λυμένης μετριότητος τὸ κεφάλαιον) τοισυτώδεις κάκεινοις ἐνέ-
 σπειρεν ἐπωδάς. τετάρτης δὲ μόνης ἡμέρας ἕξ ὄπερ ἐπεδήμησεν 10
 ὁ βασιλεὺς τῷ Τικῆνῳ διελθούσης, μετακληθέντων εἰς τὰ βασι-
 λειῖα τῶν στρατιωτῶν ἐφαίνεται τε αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὸν
 κατὰ Κωνσταντίνου τοῦ τυράννου παρεθάρσυνε πόλεμον. περὶ
 δὲ Στελίχωνος οὐδενὸς κινήματος ἐφαίνεται νέων τοῖς στρατιωταῖς
 Ὀλύμπιος καὶ ὥσπερ ἀναμιμνήσκων ὧν ἔτυχεν αὐτοῖς ἐν παραβύ- 15
 στω διαλεχθεῖς· οἱ δὲ τρόπον τινὰ παράφοροι γεγονότες Λιμένιον
 τε τὸν ἐν τοῖς ὑπὲρ τὰς Ἄλλεις ἔθνεσιν ὄντα τῆς ἀλλῆς ὑπαρχον
 ἀποσφάττουσι, καὶ ἅμα τούτῳ Χαριοβαύδην τὸν στρατηγὸν τῶν
 ἐκείσε ταγμάτων· ἔτυχον γὰρ διαφυγόντες τὸν τυράννον καὶ
 ὑπαντήσαντες κατὰ τὸ Τίκηρον τῷ βασιλεῖ. ἐπισφάττουται δὲ 20
 τούτοις Βιγέντιός τε καὶ Σάλβιος, ὁ μὲν τῶν ἠπλέων ἡγούμενος,
 ὁ δὲ τῶν δομεστικῶν τάγματος προεστώς. ἐπεὶ δὲ τῆς στάσεως
 ἀξήθεισης ὁ τε βασιλεὺς ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ βασιλεῖα καὶ τῶν

21 Βιγέντιος LP.

frugi modestumque simulans cum principe colloqui frequenter solet, multa,
 ut cum poeta loquar, animum labefactantia verba contra Stelichonem effu-
 tiebat, quod eam nimirum ob causam iter illud in Orientem sibi mandari cu-
 rasset, ut Theodosio minori morte per insidias structa regnum Eucherio filio
 suo traderet, atque haec, oblato sibi spatio et opportunitate, cum iter facer-
 ent, ad principem effundebat. qui cum Ticini iam esset, Olympius milites
 adversa valetudine laborantes invisens (nam et hoc ei tectae illius modestiae
 caput erat) consimilia quaedam inspergebat et iis incantamenta. ubi dies
 duntaxat quartas ex quo Ticinum imperator ingressus fuerat praeterliisset,
 arcessitis ad praetorium militibus se conspiciendum princeps exhibet, et ad
 bellum adversus Constantinum perduellem gerendum eos incitat, cum de
 Stelichone motus nullus exstisset, militibus innuere palam visus est Olym-
 pius, et eos illorum quasi commonefacere de quibus secreto cum ipsis collo-
 cutus fuisset. tum illi quodam modo ad furorem redacti Limenium, apud
 transalpinas gentes praefectum praetorii, cum Chariobaudo, militum in iis-
 dem locis magistro, iugulant: nam hi forte tyranni manus effugerant et Ti-
 cinum ad imperatorem accesserant, secundum hos iugulantur et Vincentius
 et Salvius, alter equitum magister, alter scholae domesticorum comes. aucta
 seditione cum princeps ad praetorium secessisset ac magistratus quidam elabi

ἀρχόντων ἔτιοι διαφυγεῖν ἠδυνήθησαν, ἐπὶ τὴν πόλιν ἄπασαν οἱ στρατιῶται διασπαρέντες ὄσους ἐδυνήθησαν τῶν ἀρχόντων ἀνεῖλον, ἔξελκύσαντες τῶν οἰκοδομημάτων ἐν οἷς ἔτυχον ἀποδράντες, τὰ δὲ τῆς πόλεως διήρπασαν χρήματα. προϊόντος δὲ εἰς ἀθήκαστον τοῦ κακοῦ, χιτώνιον ὁ βασιλεὺς περιβαλόμενος χλαμύδος δίχα καὶ διαδήματος, φανείς τε ἐν μέσῃ τῇ πόλει, σὺν πολλῷ πόνῳ μόλις οἷός τε γέγονε τὴν τῶν στρατιωτῶν ἀναστελλαι μανίαν, ἀνηρέθησαν δὲ τῶν ἀρχόντων ὄσοι μετὰ τὴν φυγὴν ἤλωσαν, ὃ τε τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξεων μάλιστα Ναιμόριος καὶ Πατρώνιος ὁ 10 τῶν Θησαυρῶν προεστὼς καὶ ὁ τῶν ἀνηκόντων ἰδίᾳ τῷ βασιλεῖ ταμιεῖον προβεβλημένος, καὶ ἐπὶ τοῦτοις Σάλβιος ὁ τὰ βασιλεῖ δοκοῦντα τεταγμένος ὑπαγορεύειν, ἐν κοαιστωρα καλεῖν οἱ ἀπὸ Κωνσταντίου δεδώκασι χρόνοι· τούτῳ γὰρ οὐδὲ τὸ τῶν ποδῶν ἀντιλαβέσθαι τοῦ βασιλέως ἤρκεσε πρὸς ἀποφυγὴν ταῦ θανάτου, 15 τῆς δὲ στάσεως ἄχρι δειλης ὄψιας ἐπιμεινάσης, καὶ τοῦ βασιλέως μὴ τι καὶ εἰς αὐτὸν γένοιτο δέισαντος καὶ διὰ τοῦτο ὑποχωρήσαντος, εὐρόντες ἐν μέσῳ Λογγιανόν, ὃς τῆς κατὰ τὴν Ἰταλίαν αὐτῆς ὑπαρχος ἦν, ἀναιροῦσι καὶ τοῦτον. ἀλλ' οἷοι μὲν ἀρχῶν προβεβλημένοι τῆς τῶν στρατιωτῶν ἔργον γεγόνασιν ἀπονοίας· 20 ἀπώλετο δὲ καὶ τῶν παρατυχόντων πλῆθος ὄσον ἀριθμῷ μὴ ῥᾶδιον εἶναι περιλαβεῖν.

33. Ταῦτα προσαγγελθέντα Στελλίχωνι κατὰ Βονωνίαν ὄντι, πόλιν ὄσαν, ὡς εἶρηται, τῆς Αἰμιλίας, οὐ μετρίως αὐτὸν

5 περιβαλλόμενος vulgo,

13 οὐδὲ] οὔτε vulgo.

fuga potuissent, sparsi per urbem universam milites magistratus, quoscunque poterant, occidunt, iis extractos aedibus in quas confugerant; et urbanas pariter opes diripiunt, ubi malum eo iam serperet ut medicinam ei facere non liceret, tuniculam sibi princeps iniiciens, absque paludamento ac diademate, mediaque in urbe conspectus, vix magno labore militum furorem compescere potuit. interfecti sunt et illi magistratus, quoscunque post fugam capti fuerunt, Naemorius, ordinum palatinorum magister, et Patronius fisci praefectus et rerum privatarum sive patrimonii principis comes, secundum hos et Salvius, cuius erat officium dicere quae principi viderentur; quaestorem a Constantini temporibus appellarunt. hic ne principis quidem ipsius pedes amplexus impetrare potuit ut mortem effugeret, cum ad vesperam usque seditio durasset, ac veritus imperator ne quid etiam in se committeretur, hanc ipsam ob causam secessisset, Longinianum interim repertum, qui erat praefectus praetorii Italiae, necant, atque hi sane magistratum muneribus fungentes ab insano milite sunt interfecti. periit et illorum qui obiter intervenierant tanta multitudo, quantum numero complexi non facile fuerit.

33. Haec ad Stelichonem perlata, qui Bononiae tum erat (urbem esse diximus Aemiliae), non mediocriter eum turbarunt. itaque convocatis omni-

ἐτάραξε. καλέσας τε ἅπαντας ὅσοι συνῆσαν αὐτῷ βαρβάρων συμμάχων ἠγούμενοι, βουλὴν περὶ τοῦ πρακτέου προτίθει. καὶ κοινῇ πᾶσι καλῶς ἔχειν ἐδόκει τοῦ μὲν βασιλέως ἀναιρεθέντος (ἔτι γὰρ τοῦτο ἀμφίβολον ἦν) πάντας ὁμοῦ τοὺς συμμαχοῦντας Ῥωμαίοις βαρβάρους κοινῇ τοῖς στρατιώταις ἐπιπεσεῖν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας διὰ τούτου καταστῆσαι σωφρονοσιτέρους, εἰ δὲ ὁ μὲν βασιλεὺς φανεῖη περισωθίς, ἀνηρημένοι δὲ οἱ τὰς ἀρχὰς ἔχοντες, τρηκαῦτα τοὺς τῆς στάσεως αἰτίους ὑπαχθῆναι τῇ δίκῃ. τὰ μὲν οὖν Στελλῶνι καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ βαρβάροις βεβουλευμένα τοιαῦτα ἦν· ἐπεὶ δὲ ἔγνωσαν ἀπηγὲς οὐδὲν εἰς τὴν βασιλείαν γέ-
10 νόμενον, οὐδέτι προὸς τὸν κατὰ τοῦ στρατοπέδου σωφρονισμόν ἐδόκει Στελλῶνι χωρεῖν ἄλλ' ἐπὶ τῆς Ῥαβέννης ἀναχωρεῖν· τό τε τῶν στρατιωτῶν πλῆθος ἐλάμβανε κατὰ νόον, καὶ προσέτι γε τὴν τοῦ βασιλέως περὶ αὐτὸν γνώμην οὐχ ἑώρα βεβαίως ἐστῶσαν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἐπαφεῖναι Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ βαρβάρους οὔτε ὄσιον
15 οὔτε ἀσφαλὲς ᾗτετο εἶναι.

34. Ἐπὶ τούτοις ἀπορομένον Στελλῶνος, οἱ σὺν αὐτῷ βάρβαροι τὰ πρότερον αὐτοῖς ἰσχυρὰ κρατεῖν ἐθέλοντες ἀφελκεῖν μὲν αὐτὸν ὣν μετὰ ταῦτα ἔκρινεν ἐπεχειροῦν· ὡς δὲ οὐκ ἐπει-
20 θον, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔν τισι χωροῖς ἔκριναν ἐπιμεῖναι, μέχρις ἂν ἦν εἶχεν ὁ βασιλεὺς περὶ Στελλῶνος γνώμην σαφέστερον ἐπι-
δεῖξαι, Σάρως δὲ καὶ σώματος ῥώμῃ καὶ ἀξιώσει τῶν ἄλλων συμμάχων προέχων, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων βαρβάρων ἀν-

12 τό τε γὰρ τῶν?

bus, quos secum habebat, barbarorum foederatorum ducibus, quid agendum esset deliberandum proponit. visum omnibus communi sententia, recte se facturos, si princeps necato (nam de hoc adhuc ambigebatur) pariter universi Romanis confoederati barbari coniunctis viribus in Romanos milites irruerent et hoc facto ceteros omnes ad modestiam revocarent, sin principem salvum esse constaret, interfectis magistratibus, tum vero seditiosis auctores supplicis afficiendos esse. huiusmodi quiddam a Stelichone ac barbaris, quos penes se habebat, re deliberata, decernitur. postea vero quam cognovissent nihil indignum in personam principis admissum, non amplius Stelicho castigandi exercitus causa procedendum, sed Ravennam abeundum statuit. nam et militum multitudinem ad animum revocabat, et praeterea principis animum erga se non videbat esse stabilem: barbaros denique Romanum in militem immittere neque pium neque tutum esse putabat.

34. Dum ob haec anxius haesitat Stelicho, quotquot aderant barbari, qui rata esse cuperent quae prius ab eis adhibita deliberatione decreta fuerant, abducere quidem illum ab iis conantur quae deinceps faciunda iudicabat: sed ubi persuadere non poterant, ceteri omnes quibusdam in locis haerendum statuunt, donec princeps animi sui de Stelichone sententiam magis perspicue declarasset. Sarius autem, qui et robore corporis et dignitate ceteris foederatis praestaret, opera militantium sub imperio suo barbarorum

ελὼν καθεύδοντας ἅπαντας οἱ Στελίχωνι προσεδρεύοντες ἔτυχον
 Ὀδῶνοι, καὶ τῆς ἐπομένης αὐτῷ πάσης ἀποσκευῆς γεόμενος ἐγ-
 κρατῆς ἐπὶ τὴν τούτου σκητὴν ἐχώρει, καθ' ἣν διατρίβων ἀπε-
 σκόπει τὰ συμβησόμενα. Στελίχων μὲν οὖν καὶ τῶν σὺν αὐτῷ
 5 βαρβάρων διαστάντων ἐπὶ τὴν Ῥάβενναν ἀπὼν παρεγγύα ταῖς
 πόλεσιν, ἐν αἷς βαρβάρων ἔτυχον οὖσαι γυναῖκες καὶ παῖδες, μη-
 δένα δέχεσθαι βαρβάρων αὐταῖς προϊόντα· τῆς δὲ τοῦ βασιλέως
 γνώμης ἤδη κύριος Ὀλύμπιος γεγωνὸς τοῖς ἐν τῇ Ῥαβέννῃ στρα-
 τιώταις ἔστειλε βασιλικὰ γράμματα κελύοντα συλληφθέντα Στε-
 10 λίχωνα τέως ἐν ἀδέσμῳ παρ' αὐτῶν ἔχεσθαι φυλακῇ. τοῦτο μα-
 θὼν ὁ Στελίχων ἐκκλησίαν τινὰ τῶν Χριστιανῶν πλησίον οὖσαν
 νυκτὸς οὐσῆς ἔτι κατέλαβεν. ὕπερ οἱ συνόντες αὐτῷ βάρβαροι καὶ
 ἄλλως οἰκεῖοι τεθειμένοι, μετὰ οἰκετῶν ὠπλισμένοι τὸ ἐσόμενον
 ἀπεσκόπουν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν ἤδη, παρελθόντες εἰς τὴν ἐκκλη-
 15 σίαν οἱ στρατιῶται, καὶ θεοῖς πιστωσάμενοι τοῦ ἐπισκόπου
 παρόντος ὡς οὐκ ἀνελεῖν αὐτὸν ἀλλὰ φυλάξαι μόνον παρὰ τοῦ
 βασιλέως ἐτάχθησαν, ἐπειδὴ τῆς ἐκκλησίας ἐπεξελθὼν ὑπὲρ τὴν
 τῶν στρατιωτῶν ἦν φυλακῇ, ἀπεδίδοτο δευτέρω γράμματα παρὰ
 τοῦ κερκομικότος τὰ πρότερα, θανάτου τιμώμενα τὰ κατὰ τῆς
 20 πολιτείας ἡμαρτημένα Στελίχωνι. Ἐδχερίου δὲ τοῦ τούτου παιδὸς
 ἐν τῷ ταῦτα γενέσθαι πεφηνγῆτος καὶ εἰς τὴν Ῥώμην ἀναχωρή-
 σαντος, ἤγετο Στελίχων ἐπὶ τὸν θάνατον. τῶν δὲ περὶ αὐτὸν
 βαρβάρων καὶ οἰκετῶν καὶ ἄλλως οἰκειῶν (ἦσαν γὰρ πλήθος οὗ

5 παρεγγύα?

19 πρότερα] δευτέρα LP.

necatis per quietem omnibus Hunnis, qui Stelichonis assidui satellites erant, omnibusque sequentibus illum potitus impedimentis, ad tentorium eius pergit, in quo tum degens quod futurum esset speculabatur. Itaque Stelicho, barbaris etiam dissidentibus inter se, quos secum habebat, Ravennam petens civitates hortatur, in quibus forte barbarorum coniuges et liberi erant, ne quem barbarum ad se venientem intrmitterent. Olympius vero, iam principis animo suam in potestatem redacto, literas ad milites Ravennates imperatoriam mittit, quae Stelichonem apprehensum in libera custodia detineri iuberent. ea re cognita vicinam quandam Christianorum ecclesiam intempesta nocte ingressus est Stelicho. quod conspicati barbari qui cum eo erant, aliique familiares, armati cum servis suis quid futurum esset dispiciunt. posteaquam illuxisset, ingressi sunt ecclesiam milites, et episcopo praesente iureiurando Stelichoni confirmarunt non imperatum esse sibi a principe ut eum necarent, sed tantum ut custodirent. cum vero egressus extra ecclesiam sub custodia militum esse coepisset, alterae reddebantur ab eo qui priores attulerat literae, in quibus Stelichonis in rem publicam delictis poena captis irrogabatur. Eucherio Stelichonis filio fuga, cum haec fierent, versus urbem Romam elapso; ad mortem Stelicho ducitur. cumque barbari, quotquot ipsi aderant, et famuli et alias necessarii, quorum erat multitudo non

μέτριον) ἀφελέσθαι τῆς σφαγῆς αὐτὸν ὀρηκσάντων, σὺν ἀπειλῇ πάσῃ καὶ φόβῳ ταύτης αὐτοῦς Στελίχων ἀποστήσας τῆς ἔγχευσης τρόπον τινὰ αὐτοῦς τὸν τράχηλον ὑπέσχε τῷ ξίφει, πάντων ὡς εἰπεῖν τῶν ἐν ἱκεῖνῳ θυναστευσάντων τῷ χρόνῳ γεγονῶς μετριώτερος. Θεοδοσίῳ γὰρ τοῦ πρεσβυτέρου συνοικῶν ἀδελφιδῆ 5 καὶ ἀμφοῖν αὐτοῦ τοῖν παῖδσιν τὰς βασιλείας ἐπιτραπέις, τρεῖς δὲ πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἐνιαυτοῦς ἑστρατηγηκῶς οὐκ ἐφάνη ποτὲ στρατιώταις ἐπὶ χρήμασι ἄρχοντας ἐπιστήσας ἢ στρατιωτικὴν σίτησιν εἰς οἰκείον παρελόμενος κέρδος. πατὴρ δὲ παιδὸς ἐνὸς γεγονῶς ἕστησεν αὐτῷ τὴν ἀξίαν ἄχρι τοῦ λεγομένου νοταρίων τριβιῶνου, 10 μηδεμίαν αὐτῷ περιποιήσας ἀρχήν. ὡς δὲ μηδὲ τὸν χρόνον ἐσοῦσαι τοὺς φιλομαθοῦντας τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, Βάσσαν μὲν ἦν ὑπατεία καὶ Φιλίππον, καθ' ἣν καὶ Ἀρχάδιος ὁ βασιλεὺς ἔτυχε τῆς εἰμαρμένης, τῇ δὲ πρὸ δέκα καλανῶν Σεπτεμβρίων ἡμέρα.

35. Στελίχωνος τελευτήσαντος τὰ ἐν τοῖς βασιλείοις 15 ἅπαντα κατὰ τὴν Ὀλυμπίον διετίθετο βούλησιν, καὶ αὐτοῦς μὲν τὴν τοῦ μεγίστου ἀρχὴν παρελάμβανε, τὰς δὲ ἄλλας διένειμεν ὁ βασιλεὺς οἷς Ὀλύμπιος ἐμαρτύρει. πανταχόθεν δὲ τῶν Στελίχωνος οἰκείων ἢ ἄλλως τὰ τούτου φρονεῖν δοκούντων διερευνημένων, εἰς κρίσιν ἤγοντο Δευτέριος ὁ τῆς φυλακῆς τοῦ βασιλικοῦ 20 κοιτῶνος προεστὼς καὶ Πέτρος ὁ τοῦ τάγματος τῶν ὑπογραφέων ἡγούμενος, καὶ δημοσίαν ὑποστάντες ἐξέτασιν ἠγαγκάζοντό τι περὶ Στελίχωνος λέγειν. ὡς δὲ οὔτε καθ' ἑαυτῶν οὔτε κατ' ἱκεῖνον

3 ἀπέσχετο libri.

11 περιποιήσας H: libri περιποιήσαι.

modica, neci eum eripere citato impetu statuissent, variis Stelicho minis et terrore proposito ab hoc eos conatu revocavit, et quodam modo cervicem ipsemet gladio praebevit, vir omnium, quotquot id temporis magna cum potestate fuerunt, modestissimus. licet enim filiae fratris Theodosii maioris matrimonio iunctus esset, amborumque Theodosii filiorum regna ei credita fuissent, et annos tres et viginti militum ducis munus gessisset, nunquam tamen animadversum est eum militibus interveniente pecunia magistratus praefecisse vel annonam militarem in lucrum suum vertisse. cumque pater filii duntaxat unius esset, hanc ei dignitatis metam statuit, ut ad officium Tribuni notariorum (quem vocant) provento nullam aliam potestatem acquireret. ut autem homines studiosi tempus etiam mortis ipsius non ignorent, sciant eam accidisse a. d. 10 kal. Septembres, Bassi Philippique consulatu; quibus consulis et Arcadius imperator fato functus est.

35. Stelichone extincto universae res palatinae arbitrato Olympii administrabantur. et Olympius quidem ipse magistri potestatem accipiebat: cetera princeps in eos distribuere quos Olympius testimonio suo commendasset. cum autem undique perquirerentur Stelichonis familiares vel qui ceteroquin partes eius secuti viderentur, in ius tum Deuterius augustalis cubi- culi praepositus, tum Petrus scholae notariorum tribunus, ducuntur, et publicae quaestioni subiecti de Stelichone quid dicere coguntur. sed cum nihil

διδάσκειν εἶχον οὐδέν, διαμαρτῶν ὁ Ὀλύμπιος τῆς σπουδῆς ῥο-
 πάλοις παῖσθαι ἀπὸ τοῦ παρεσκευάζεν ἄχρι θανάτου, πολλῶν
 δὲ καὶ ἄλλων ὡς τι συνεπισταμένων Στελίκωνι πρὸς δίκην ἀχθέν-
 των, εἰπεῖν τε μετὰ βασάνων ἀναγκασθέντων εἴ τινα τούτῳ συνί-
 5 βουσι βασιλείας ἐπιθυμίαν, ὡς οὐδεὶς ἔφη τι τοιοῦτον εἰδέναι, τῆς
 μὲν τοιαύτης ἐγχειρήσεως οἱ ταῦτι πολυπραγμονοῦντες ἀπέστη-
 σαν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ὀνώριος τὴν μὲν γαμετὴν Θερμαντίαν παρα-
 λυθεῖσαν τοῦ βασιλείου θρόνου τῇ μητρὶ προσέτατε παραδίδο-
 10 σθαι, μηδὲν διὰ τοῦτο ὑφορωμένην, τὸν δὲ Στελίκωνος υἱὸν Εὐ-
 τῶν κατὰ τὴν Ῥώμην ἐκκλησιῶν πεφηνότα εὐρόντες διὰ τὴν τοῦ
 τόπου τιμὴν εἶσαν· ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ Ἡλιοκράτης ἄρχην ἐπιτε-
 ταγμένος τοῦ ταμείου, γράμμα βασιλικὸν ἐπικομιζόμενος, διερ-
 15 ἔβουλετο πάντων ὅσοι κατὰ τοὺς Στελίκωνος χρόνους ἔτυχόν τινος
 ἀρχῆς δημοσίας γίνεσθαι τὰς οὐσίας, ἔργον ἐπετίθετο τῷ ταμειῷ
 χρημάτων. ὥσπερ δὲ τούτων οὐκ ἀρκοῦντων ἐμπλήσαι τὸν τότε
 συνέχοντι δαίμονα, ταῖς τῶν ἀλιτηρίων σειραῖς καὶ ἐν ἰσημίᾳ τοῦ
 θείου πάντα συνταράττοντα τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ἕτερόν τι προσε-
 20 τέθη τοῖς προλαβοῦσι τοιοῦτον, οἱ ταῖς πόλεσιν ἐνιδρυμένοι στρα-
 τῶται, τῆς Στελίκωνος εἰς αὐτοὺς τελευταῖης ἐνιχθείσης, ταῖς
 καθ' ἑκάστην πόλιν οὐσiais γυναιξὶ καὶ παισὶ βαρβάρων ἐπέθεντο,
 καὶ ὥσπερ ἐκ σπηλαίου πανωλεθρία διαφθείραντες, ὅσα ἦν

4 τούτων LP: corr S
 verba aliquot exciderunt.

15 post ἐπετίθετο (vel ἐπετίθει τούτῳ)
 17 τῆς τῶν ἀλιτηρίων σειρῶν P.

habere quod vel adversus se ipsos vel in illum deponerent, nullo studii sui fructu potitus Olympius ad mortem usque fustibus eos caedi curavit. aliis quoque compluribus, velut alicuius rei Stelichoni consciis, in ius ductis et per adhibitae quaestiones dicere coactis, an compertum haberent Stelichonem imperium affectasse, cum nemo quicquam tale se scire diceret, ab huiusmodi conatu homines in rebus talibus indagandis curiosi destiterunt. imperator autem Honorius uxorem Thermantiam, augustali deiectam solio, matri suae reddi iussit, nulla tamen iccirco suspicione gravatam, et filium Stelichonis Eucherium pervestigatum undique iugulari, quem ubi fuga quandam in ecclesiam Romae delatum repperissent, ob loci reverentiam missum fecerunt. in eadem urbe Roma Heliocrates fisco praefectus, literas principis afferens, quae literae iubebant omnium, quicumque Stelichonis temporibus aliquem magistratum impetrassent, facultates publicari, congerendis in fiscum pecuniis occupatus erat. et quasi non sufficerent haec ad exsatiandum malum genus, qui tunc et nefariorum catenis constringebat et in solitudine numinis conturbabat universas res humanas, etiam aliud quiddam tale superioribus adiectum fuit. qui erant in oppidis collocati milites, cum de morte Stelichonis ad eos nuntius allatus fuisset, in barbarorum uxores atque liberos per singulas urbes grassantur, eisque veluti signo dato ad internecionem de-

αὐτοῖς ἐν ὁδοῖσι διήρπασαν. ὅπερ ἀκηκόετες οἱ τοῖς ἀνηρημένοις προσήκοντες καὶ πανταχόθεν ἐς ταῦτ' ἐσπεύοντες, σχετλιάσαντες ἐπὶ τῇ τοσοῦτῃ Ῥωμαίων κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ πίστει ἀσεβείᾳ πάντες ἔγνωσαν Ἀλαρίχῳ προσθέσθαι καὶ τοῦ κατὰ τῆς Ῥώμης αὐτῷ κοινωνῆσαι πολέμου· καὶ συναχθεῖσαι πρὸς τοῦτο πλείους 5 δλίγω τριῶν μυριάδες, ἐφ' ὅπερ ἐδόκει συνέθεον.

36. Ἀλαρίχος δὲ οὐδὲ παρὰ τούτων ἐρεθιζόμενος ἤρειτο τὸν πόλεμον, ἀλλὰ ἔτι τὴν εἰρήνην ἔμπροσθεν ἐποιεῖτο, τῶν ἐπὶ Στελλίχωνος σπονδῶν μεμνημένος. στείλας δὲ πρέσβεις ἐπὶ χρήμασιν οὐ πολλοῖς εἰρήνην ἤπει γενέσθαι, λαβεῖν τε ὁμήρους Ἀέτιον 10 καὶ Ἰάσωνα, τὸν μὲν Ἰοβίου γενόμενον παῖδα τὸν δὲ Γαυδεντίου, δοῦναι δὲ καὶ αὐτὸς τῶν παρ' αὐτῷ τινας εὐγεγονότας, καὶ ἐπὶ τούτοις ἄγειν τὴν ἡσυχίαν, μεταστῆσαι τε εἰς Παισιαν ἐκ τοῦ Νωρικοῦ τὸ στράτευμα. ἐπὶ τούτοις Ἀλαρίχου τὴν εἰρήνην αὐτοῦντος, ὃ βασιλεὺς ἀπεισεῖτο τὰ αἰτούμενα. καίτοι γε δυοῖν 15 ἐχορῆν θάτερα πρῶξαντα τὸ παρὸν εἶδ' διαθεῖναι· ἢ γὰρ ἀναβαλλέσθαι τὸν πόλεμον ἔδει, σπονδὰς ποιησάμενον ἐπὶ μετρίοις τισὶ χρήμασιν, ἢ πολεμεῖν αἰρούμενον πάντα συναγαγεῖν ὅσα στρατιωτῶν τάγματα ἦν, καὶ ταῖς παρόδοις τῶν πολεμίων ἐγκαταστήσαι, καὶ ἀποκλείσαι τὸν βάρβαρον τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω πορείας, 20 ἠγεμόνα τε καταστῆσαι καὶ στρατηγὸν τοῦ πολέμου παντὸς Σάρου, ὄντα μὲν καθ' ἑαυτὸν ἀξιόλογον καταπληξῆσαι τοὺς πολεμίους διὰ τε ἀνδρίαν καὶ πολεμικὴν ἐμπειρίαν, ἔχοντα δὲ καὶ βυρβάρων πλη-

2 ἐν ταντῷ P.

16 congruentius θάτερον. S.

letis, quascunque facultates habebant, diripiunt. quod cum inaudissent occisorum propinqui et ex locis omnibus confluisissent, commoti graviter ob violatam a Romanis tam impie fidem deo teste datam, Alaricho se omnes adiungere statuunt et belli cum eo societatem adversus Romam coire. quo nomine collecta hominum triginta vel paulo amplius milia prompte, quocumque videretur, concurrunt.

36. Alarichus autem ne per hos quidem incitatus bellum suscipit, sed pacem adhuc bello praefert, indutiarum memor, quae Stelichone vivo factae fuerant. missis autem legatis, interveniente pecunia non magna pacem fieri postulat, et obsides dari Aetium et Iasonem, illum Iovii, hunc Gaudentii filium. simul ait se quoque nonnullos ex suis nobiles daturum obsides, atque his condicionibus pacem culturum, et e Norico in Pannoniam copias abducturum. quibus legibus petente pacem Alaricho, imperator eius postulata reiiicit. atqui de duobus alterum facere debuit, illud recte rebus praesentibus consulere: nam vel differendum erat bellum, indutiis modica pecunia quadam impetratis, vel, si bellum gerere malebat, omnes cogendae militum legiones, quae usquam essent, et qua transeundum hostibus erat, constituendae, quo barbarus ab ulteriore progressu excluderetur. deligendus item dux et imperator belli totius Sarus, qui et per se idoneus erat ad incutiendum hosti terrorem ob fortitudinem ac bellicae rei peritiam, et apud se barbarorum mul-

θος ἀρκοῦν εἰς ἀντίστασιν. ἀλλ' οὔτε τὴν εἰρήνην δεξάμενος οὔτε τὴν Σάρου φίλιαν ἐπισπασάμενος αὐτε τὸ Ῥωμαϊκὸν συναγαγὼν στρατόπεδον, τῶν δὲ Ὀλυμπίου τὰς ἐλπίδας ἀναρτήσας ἐδ-
 5 τηγούς τε γὰρ ἐπέστησε τῷ στρατεύματι καταφρόνησιν ἐμποιῆσαι τοῖς πολεμίοις ἀρκοῦντας, Τουρπιλλίωνα μὲν τοῖς ἵππεῦσιν, Οὐα-
 ράνην δὲ τοῖς πεζοῖς ἐπιστήσας καὶ τῇ τῶν δομωστικῶν ἰλῆ Βιγε-
 λάντιον, καὶ τὰ λοιπὰ τούτοις ὁμολογοῦντα, ὧν ἕνεκεν ταῖς ἐλπίσι
 πάντες ἀπεγνωκότες ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν ἐδόκουν τὴν τῆς Ἰταλίας
 10 ἀπώλειαν.

37. Ἀλλὰ τούτων οὕτω διωκημένων ἐπὶ τὴν κατὰ τῆς
 Ῥώμης ἔφοδον Ἀλάριχος ὠρμήθη, γελᾶσας τὴν Ὀνωρίου παρα-
 σκευήν. ἐπεὶ δὲ μεγίστοις οὕτω πράγμασιν οὐκ ἐκ τοῦ ἴσου μό-
 15 νέμεται τὸν τῆς γαμετῆς ἀδελφὸν Ἀτάουλφον ἐκ τῆς ἀνωτάτω
 Παιονίας, ὡς ἂν αὐτῷ κοινωνήσοι τῆς πράξεως Οὐννων καὶ Γότ-
 θων πλῆθος οὐκ εὐκαταφρόνητον ἔχων. οὐκ ἀναμείνας δὲ τὴν
 αὐτοῦ παρουσίαν, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσω προελθὼν Ἀκυλῆταν μὲν
 παρατρέχει καὶ τὰς ἐξῆς πόλεις ἐπέκεινα τοῦ Ἡριδανοῦ ποταμοῦ
 20 κειμένας (φημὶ δὴ Κογκορδίαν καὶ Ἄλτινον καὶ ἐπὶ ταύτῃ Κρέ-
 μωνα), καὶ περαιοθεὶς τὸν ποταμὸν, ὥσπερ ἐν πανηγύρει, πο-
 λεμίου μηδενὸς ἀπαντήσαντος εἰς τι τῆς Βονωνίας ὀρμητήριον ἤλ-
 θεν, ὃ καλοῦσιν Οἰκουβαρίων. ἐντεῦθεν Αἰμιλίαν ἕπασαν παρ-

15 Olympiodoro et Philostorgio Ἀδαούλφος, Iornandae Athaul-
 phus.

titudinem satis ad resistendum idoneam habebat. enimvero nec pacem am-
 plexus nec amicitia Sari conciliata nec Romanis exercitiis collectis, sed in
 Olympii votis omni spe collocata, tantarum rei publicae calamitatum auctor
 exstitit. nam duces exercitui dedit eos qui sui contemptum in animis hostium
 excitare possent, equitatu Turpillione, pedestribus copiis Varane praefecto,
 itidemque domesticorum alae Vigilantio; quibus erant et reliqua consentane-
 nae. quapropter omnes desperabundi iam in oculis Italiae exitium habere
 sibi videbantur.

37. His in hunc modum ordinatis, Alarichus apparatu Honorii deriso
 Romanam expeditionem coepit. et quoniam res adeo maximas non tantum
 apparatu pari sed etiam maiore cogitabat aggredi, Ataulphum, coniugis suae
 fratrem, ex Pannonia superiore arcessit, ut eum rei gerendae sibi socium
 adiungeret; qui Hunnorum Gothorumque copias haud aspernandas haberet.
 verum illius adventu non exspectato ulterius progressus, Aquileiam et urbem
 ordine trans Eridanum flumen sitas cursu praeterit, Concordiam inquam et
 Akinum et secundum hanc Cremonam. cumque flumen transiecisset, velut
 in festa quadam celebritate, hoste nullo prorsus occurrente, quoddam ad ca-
 stellum Bononiae venit, quod Oecubariam vocant. hinc Aemilia tota pera-

αμείψας καὶ καταλιπὼν τὴν Ῥάβενναν εἰς Ἀρμίνον ἀφίκετο, πόλιν τῆς Φλαμινίας μεγάλην, εἶτα καὶ ταύτην παραδραμιῶν καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας ἦσαν, εἰς τὸ Πίκηνον παρεγένετο· τοῦτο δὲ ἔθνος ἐστὶν ἐν ἐσχάτῳ πευ τοῦ Ἰονίου κείμενον κόλπου. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁρμήσας πάντα τὰ ἐν 5 ποσὶν ἐληΐζετο φροῦριά τε καὶ πόλεις, ὥστε εἰ μὴ πρὸ τῆς τῶν βαρβάρων εἰς τοὺτους τοὺς τόπους ἀφίξεως διαδράντες ἐφθησαν Ἀρσάκιος τε καὶ Τερέντιος οἱ ἐνούχοι, καὶ τὸν Στελίχωνος υἱὸν Εὐχέριον εἰς τὴν Ῥώμην εἰσήγαγον κατὰ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἀποθανομένου, καὶ ἔργον οἷς βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐπετέθη, πάν-10 τως ἂν ὁ νέος εἰς χεῖρας ἑλλθῶν Ἀλαρίχου περιεσώθη. πληρώσαντες δὲ ἐπὶ τε τούτῳ τὸ προσταχθὲν οἱ ἐνούχοι καὶ Θερμαντίων τὴν Ὀνωρίου γαμετὴν τῇ μητρὶ παραδόντες, αὐτὸν δυνηθέντες ἐπιανελεῖν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, νεὼς ἐπιβάντες ὡς ἐπὶ Κελτοὺς καὶ Γαλάτας ἀπέπλευσαν, ἧ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐνε-15 ῥήμει. ὄφελος δὲ μέγα τῆς πολιτείας ὁ βασιλεὺς ἠγησάμενος εἰ τοὺς ἐνούχους ἀποδόντας Θερμαντίαν τῇ μητρὶ καὶ ἀνελόντας Εὐχέριον ὑπὲρ τούτων ἀμείψαιτο τῶν ἀνδραγαθημάτων, Τερέντιον μὲν ἔταξεν ἄρχειν τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, Ἀρσακίῳ δὲ τὴν μετὰ τοῦτον ἔδωκε τάξιν. ἀνελὼν δὲ Βαθανάριον τῶν ἐν τῇ με-20 γάλῃ Λιβύῃ στρατιωτῶν. ., Στελίχωνος ἀδελφῆς ἄνδρα γενόμενον, Ἡρακλειανῶ παρέδωκε τὴν ἀρχήν, αὐτόχειρι Στελίχωνος ὄντι καὶ ταύτην ἔπαυλον τὴν τιμὴν δεξαμένην.

7 ἐφθασαν P. 12 τούτων vulgo. 21 στρατιωτῶν] στρατιωτῶν ἠγούμενον Leuclavius.

grata relictaque Ravenna Ariminum accessit, urbem Flaminiae magnam, deinde hac quoque cursu praeterita cum ceteris, quae sunt eiusdem provinciae, in Picenum venit. ea gens in extremo sinu Ionio sita est, hinc Romanam versus promontis castris obvia castella cuncta cum oppidis diripit, adeo quidem ut nisi ante adventum in haec loca barbarorum Arsacius et Terentium eunuchi cursu evasisset et filium Stelichonia Eucherium Romanam adduxissent, mandatu principis interficiendum, ibique principis imperium reapse fuissent executi, omnino in Alarichi manus pervenisset adolescens et salvus evasisset. cum autem et in his eunuchi fecissent quod iussi fuerant, et Thermantiam Honorii coniugem matri reddidissent, quod eadem via reverti ad imperatorem non possent, navi conscensa versus Celtas et Gallos profecti sunt, ubi princeps etiam degebat. magno vero ocommodo rei publicae futuram rates imperator, si hos eunuchos, qui Thermantiam matri reddiderant et Eucherium interfecerant, pro tam fortibus factis remuneraretur, Terentium augustalis cubiculi praepositum fecit et Arsacio proximum ab eo locum dedit. itidem, occiso Bathanario comite Africae, quocum nupta Stelichonis soror erat, eam provinciam Heracliano tradidit, qui manu sua Stelichonem interfecit; eiusque facinoris praemium honorem hunc tulit.

38. Ἦδη δὲ Ἀλαρίχου περὶ τὴν Ῥώμην ὄντος καὶ καταστήσαντος εἰς τὴν πολιορκίαν τοὺς ἔνδον, ἐν ὑποψίᾳ ἔλαβε τὴν Σερήναν ἢ γερούσια οἷα τοὺς βαρβάρους κατὰ τῆς πόλεως ἀγαροῦσαν, καὶ ἰδόκει κοινῇ τε γερούσια πάση καὶ Πλακιδίᾳ τῇ δημοπατρίᾳ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ ταύτην ἀναιρεθῆναι τῶν περιεστώτων κακῶν οὖσαν αἰτίαν· καὶ Ἀλαρίχον γὰρ αὐτὸν Σερήνας ἐκποδῶν γενομένης ἀναχωρήσειν τῆς πόλεως οἷα μηδεὸς ὄντος ἔτι τοῦ προδῶσειν τὴν πόλιν ἐπιζομένου. ἦν μὲν οὖν ἡ ὑποψία τῷ ὄντι ψευδῆς (οὐδὲν γὰρ ἡ Σερήνα τοιοῦτον ἔλαβε κατὰ νοῦν), δίκην 10 δὲ τῶν εἰς τὰ θεῖα δέδωκε δυσσεβημάτων ἄξιαν, ὡς αὐτίκα μᾶλα ἔρχομαι λέξω. ὅτε Θεοδοσίος ὁ πρεσβύτερος, τὴν Εὐγενίου καθελὼν τυραννίδα, τὴν Ῥώμην κατέλαβε καὶ τῆς ἱερᾶς ἀγιστείας ἐνεποίησε πᾶσιν ὀλιγωρίαν, τὴν δημοσίαν δαπάνην τοῖς ἱεροῖς χορηγεῖν ἀρνησάμενος, ἀπηλαύνοντο μὲν ἱερεῖς καὶ ἱέρειαι, κατελιμ- 15 πάνετο δὲ πάσης ἱερουργίας τὰ τεμένη. τότε τοίνυν ἐπεγγελάωσα τοῦτοις ἡ Σερήνα τὸ μητρῶον ἰδεῖν ἐβουλήθη, Θεασαμένη δὲ τῷ τῆς Ῥέας ἀγάλματι περικείμενον ἐπὶ τοῦ τραχήλου κόσμον τῆς θείας ἐκείνης ἄξιον ἀγιστείας, περιελούσα τοῦ ἀγάλματος τῷ ἑαυτῆς ἐπέθηκε τραχήλῳ· καὶ ἐπειδὴ πρεσβύτερος ἐκ τῶν Ἑστιάκων 20 περιλειμμένη πυρθέτων ἀνείδισεν αὐτῇ κατὰ πρόσωπον τὴν ἀσεβίαν, περιώβρισέ τε καὶ ἀπελαύνεσθαι διὰ τῶν ἐπομένων ἐκέλευσεν. ἡ δὲ κατιοῦσα, πᾶν ὃ τι ταύτης ἄξιον τῆς ἀσεβείας, ἔλθειν

4 ὀμοπατρία L margo: vulgo ὀμομητρία. eodem patre Theodosio, sed diversis matribus nati erant, Honorius a Flaccilla, Placidia a Galla. H. 19 Ἑστιάδων usitatius.

38. Cum iam Alarichus prope Romam esset et inclusos obsidione cinxisset, Serenam senatus suspectam habere coepit, quasi quae barbaros adversus urbem attraxisset. censuitque pariter et universus senatus et Placidia, principis uterina soror, Serenam esse necandam, quae praesentium malorum auctor existeret. nam et Alarichum ipsum Serena de medio sublata discessurum ab urbe, quod nemo superaturus esset, a quo ille sibi proditum iri urbem sperare posset. erat autem haec quidem suspitio reapse falsa: nam nihil huiusmodi Serenae ad animum acciderat. verum meritas violatarum rerum divinarum poenas luebat, velut hoc ipso iam loco narrare lubet. quo tempore Theodosius maior oppressa Eugenii tyrannide Romam venit et contemptum sacri cultus in animis omnium excitavit, publicum sumptum ad sacrificia se suppeditaturum infitatus, expellebantur utriusque sexus sacerdotes, et fana sacrificiis omnibus destituta iacebant. tunc igitur his illudens Serena Matris deum aedem videre voluit. conspicata vero mundum collo simulacri Rheae circumiectum, illo divino cultu dignum, hunc ipsum simulacro ademptum collo suo adhibuit. cumque vetula quaedam, ex virginibus reliqua Vestalibus, hanc impietatem in os ei exprobrasset, tam contumeliosis illi gravibus illuit quam abigi per comites eam pedisequos iussit. tum ea descendens, quicquid illa dignum impietate foret, ut et ipsi Serenae et ma-

αὐτῇ Σερήνῃ καὶ ἀνδρὶ καὶ τέκνοις ἠράσατο. ἐπεὶ δὲ οὐδενὸς
 τούτων ποιησαμένη λόγον ἀνεχώρει τοῦ τεμένους ἐγκαλλωπιζομένη
 τῷ κόσμῳ, πολλὰκις μὲν ἐπεφοίτησεν ὄναρ αὐτῇ καὶ ὕπαρ τὸν
 ἐπόμενον θάνατον προμηθύνον, ἐθεύσαντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τὰ
 παραπλήσια. καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ τοὺς ἀσεβεῖς μετιοῦσα δίκη 5
 δρᾶσαι τὸ οἰκεῖον, ὥστε οὐδὲ μαθοῦσα τὸ ἐσόμενον ἐφυλάξατο,
 ὑπέσχε δὲ τῇ ἀγχόνην τὸν τράχηλον ὧ τὸν τῆς θεοῦ κόσμον ἔτυχε
 περιδεῖσα. λέγεται δὲ καὶ Στελίχωνα δι' ἑτέραν οὐ πόρρω ταύ-
 της ἀσέβειαν τῆς δίκης τὰ ἀπόρητα μὴ διαφυγεῖν· καὶ οὗτος
 γὰρ θύρας ἐν τῷ τῆς Ῥώμης Καπιτωλίου χρυσίῳ πολλὴν ἔλακτον 10
 σταθμὸν ἠμφεκσμένης ἀπολεπίσαι προστάξαι, τοὺς δὲ τοῦτο πλη-
 ρῶσαι ταχθέντας εὐρεῖν ἐν τινι μέρει τῶν θυρῶν γεγραμμένον
 miserō regi servantur, ὅπερ ἐστὶν "ἀθλίῳ τυράνῳ φυλάττονται."
 καὶ εἰς ἔργον ἐξέβη τὸ γεγραμμένον· ἀθλίως γὰρ καὶ ἔλειπεν 15
 τὸν βίον ἀπέλιπεν.

39. Ἄλλ' οὐδὲ ἡ Σερήνας ἀπώλεια τῆς πολιορκίας ἀπέ-
 στησεν Ἀλάρικον, ἀλλ' αὐτὸς μὲν κύκλῳ περιεῖχε τὰς πόλεις ἀπά-
 σσας, καταλαβὼν δὲ τὸν Θύμβριν ποταμὸν τὴν διὰ τοῦ λιμένος
 τῶν ἐπιτηδείων ἐκάλυε χορηγίαν. ὅπερ οἱ Ῥωμαῖοι θεασάμενοι
 διακαρτερεῖν ἔγνωσαν, οἷα ὡς εἰπεῖν ἐκάστης ἡμέρας ἐκ τῆς Ῥα- 20
 βέννης ἐλεύσεσθαι τῇ πόλει προσδοκῶντες ἐπικουρίαν. ὡς δὲ οὐ-
 δενὸς ἀφικνουμένον τῆς ἐλπίδος ἀπισφάλησαν, ἐδόκει τὸ μέτρον
 ἐλαττωθῆναι τοῦ σίτου καὶ τὸ ἥμισυ πέττεσθαι μόνον τοῦ πρῦτε-

8 an Στελίχων?

rito eius et liberis eveniret, imprecatur. illa vero nullius horum ratione ha-
 bita, cum mundo isto sibi placens e fano exisset, saepe numero quiddam ei se
 tum quiescenti tum vigilantī offerebat, quod mortem imminentem ei denun-
 tiaret. alii quoque complures similia conspexerunt. et quidem persecutrix
 Impiorum Vindicta tantopere suo satisfecit officio, ut etiam eo Serena cognito
 quod de se futurum esset, non tamen sibi caveret, sed laqueo cervices illas
 praeberet elidendas quibus divinae mundum inlecerat. fertur et Stelicho pro-
 pter aliam quandam non absimilem huic impietatem arcana Vindictae suppli-
 cia non effugisse. nam et is mandasse perhibetur ut fores Capitolii Romani,
 quae auro magni ponderis erant obductae, laminis istis aureis spoliarentur;
 eos autem qui hoc facere iussi fuissent, in parte quadam forium perscriptum
 reperisse "miserō regi servantur." atque huic scripturae respondit even-
 tus: nam misere simul et miserabiliter vitam finiit.

39. Ceterum ne Sereanae quidem interitus Alaricum ab obsidione sub-
 movit, sed portas universas undique circumcaedit, et occupato Tiberi flumine
 submirationem commentus e portu impediēbat. quod conspicati Romani
 obdurare statuerunt, veluti qui propemodum in singulos dies Ravenna ven-
 turum urbi subsidium exspectarent. cum autem nemine succurrente spes eos
 destituisset, visum est annonae mensuram esse diminuendam, dimidiamque

ρον ἐκύστης ἡμέρας δαπανωμένου, εἶτα τῆς ἐνδείας ἐπιτεινομένης τὸ τρίτον. καὶ ἐπειδὴ μηδεμίᾳ τῆς τοῦ κακοῦ θεραπείας ἦν μηχανή, τὰ δὲ τῇ γαστρὶ βοηθοῦντα πάντα ἐπέλειπε, λιμῶν κατὰ τὸ εἶδος ἐπῆει λοιμὸς καὶ πάντα ἦν νεκρῶν σωμάτων μεστά. τῆς δὲ πόλεως ἔξω θάπτεσθαι τῶν σωμάτων οὐ δυναμένων (πᾶσαν γὰρ ἔξοδον ἐφύλαττον οἱ πολέμιοι) τάφος ἦν ἡ πόλις τῶν τεθνεώτων, ὥστε καὶ ἄλλως εἶναι τὸ χωρίον ἀοίκητον, ἀρκεῖν τε, εἰ καὶ μὴ τροφῆς ἦν σπάνις, εἰς σωμάτων διαφθορὰν τὴν ἀπὸ τῶν νεκρῶν ἀναδιδομένην ὁσμῆν. ἐπήρκουν δὲ πολλοῖς εἰς τὸ μεταδιδόναι

10 τῶν ἀναγκαίων Λαῖτα ἡ Γρατιανοῦ βασιλεύσαντος γαμιετῆ καὶ Πισσαμένη ἡ μήτηρ αὐτῆς· τοῦ γὰρ δημοσίου βασιλικῆς αὐταῖς τραπέζης ἐπιδιδόντος παρασκευῆν, ἀπὸ Θεοδοσίου αὐτὴν ἐχοῦσαις τὴν δωρεάν, οὐκ ὀλίγοι διὰ τὴν τῶν γυναικῶν φιλανθρωπίαν τὸν λιμὸν ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκίας παρεμυθοῦντο.

15 40. Ὡς δὲ εἰς ἔσχατον τοῦ κακοῦ προϊόντος καὶ εἰς ἄλλολοφαγίαν ἐλθεῖν ἐκινδύνευσαν, τῶν ἄλλων ἀπάντων ὅσα ἑξάγιστα εἶναι τοῖς ἀνθρώποις ἐδόκει πεπειραμένοι, πρεσβείαν ἔγνωσαν στείλαι πρὸς τὸν πολέμιον, ἀπαγγελοῦσαν ὅτι καὶ πρὸς εἰρήνην εἶσιν ἔτοιμοι τὸ μέτριον ἔχουσαν καὶ πρὸς πόλεμον ἐτοιμότεροι,

20 τοῦ Ῥωμαίων δήμου καὶ ἀναλαβόντος ὄπλα καὶ τῆ συνεχεῖ περι ταῦτα μελέτη μηκέτι πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀποκονῶντος. αἰρεθέντος δὲ πρεσβευτοῦ Βασιλείου, τὸ μὲν γένος ἔλκοντος ἐξ Ἰβήρων, ἐπάρ-

8 ἀπέλιπε vulgo.

5 ἄπτεσθαι L.

11 ἡ om libri.

duntaxat partem eius coquendam quod antea singulos in dies erogaretur; hinc augescente penuria tertiam. et quia nullum excogitari potuit mali sanandi remedium, iamque cuncta ventris inediae succurrentia defecerant, famem, ceu consentaneum erat, pestis excipiebat, et omnia plena cadaveribus erant. cumque non possent extra urbem sepeliri cadavera, quod omnes ex urbe vias hostes obsiderent, urbs ipsa mortuorum sepulcrum erat, adeo quidem ut esset alioquin etiam in urbe solitudo; ac si maxime nulla fuisset alimenterum penuria, vel exhalans e cadaveribus foetor ad inficienda corrumpendaque corpora suffecisset. compluribus autem cibum diu sane suppeditabant Laeta, Gratiani quondam principis coniux, eiusque mater Pissamena. quippe quod ex liberalitate Theodosii fiscus eis apparatus mensae regiae praeberet, non pauci, quae harum mulierum erat humanitas, ex earum domo famem solabantur.

40. Cum autem malo ad extremum progresso periculum esset, ne tandem eo redigerentur ut mutuo se vorarent, tentatis omnibus aliis quae hominibus etiam abominabilia videntur esse, legationem mittendam ad hostem statuunt, quae denuntiarent obsessos et ad pacem paratos esse, modo condiciones ea mediocres haberet, et ad proelium paratiores, posteaquam populus Romanus et arma sumpsisset in manus et ex eorum tractatione continua non amplius pugnare formidaret. delecto ad hanc legationem Basilio, qui genere Hispanus erat praesidisque provinciae dignitatem adeptus, comitem

χου δὲ ἀξία τετιμημένον, συνεξήκει τούτῳ καὶ Ἰωάννης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφῶν, οὓς τριβούνους καλοῦσιν, ἄρχων γεγενημένος, οἷα γνώριμος Ἀλαρίχῳ καὶ πρόξενος. οἱ γὰρ ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἠπίστουν εἰ αὐτὸς Ἀλάριχος ἔτι πάριεσι καὶ αὐτὸς ὁ τὴν Ῥώμην εἶη πολιορκῶν· ἐκ γὰρ τῆς προλαβοῦσης ἐβουκολοῦντο φήμης, 5 ὡς ἕτερος εἶη τῶν τὰ Στελίχωνος φρονούντων αὐτὸν ἐπαγαγὼν τῇ πόλει. οἱ δὲ πρέσβεις ὡς αὐτὸν ἀφικόμενοι κατεδύοντο μὲν ἐπὶ τῇ χρόνον τοσοῦτον κατασχοῦσα τὸς Ῥωμαίους ἀγνοία, τὰ δὲ τῆς γερουσίας ἀπήγγελλον. ὧν Ἀλάριχος ἀκούσας, καὶ ὅτι μεταχειριζόμενος ὁ δῆμος ὅπλα παρεσκευάσται πολεμεῖν, “δασύτερος ὢν ὁ 10 χόρτος” ἔφη “τέμνεσθαι ῥάων ἢ ἀραιότερος”, καὶ τούτο φθγγεζάμενος πλατὺν τῶν πρέσβειων κατέχει γέλωτα. ἐπειδὴ δὲ εἰς τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ἐληλύθασιν λόγους, ἐχρητὸν ῥήμασιν ἐπέκεινα πάσης ἀλαζονείας βαρβαρικῆς· ἔλεγε γὰρ οὐκ ἄλλως ἀποστήσασθαι τῆς πολιορκίας, εἰ μὴ τὸν χυτὸν ἔπαντα, ὅσον ἡ πόλις 15 ἔχοι, καὶ τὸν ἄργυρον λάβῃ, καὶ πρὸς τούτοις ὅσα ἐν ἐπίπλοις εὔροι κατὰ τὴν πόλιν καὶ ἔτι τοὺς βαρβάρους οἰκέτας. εἰπόντος δὲ τῶν πρέσβειων ἐνὸς “εἰ ταῦτα λάβοις, τί λοιπὸν ἔτι τοῖς ἐν τῇ πόλει καταλιμπάνεις”; “τὰς ψυχὰς” ἀπεκρίνατο. ταύτην οἱ πρέσβεις δεξάμενοι τὴν ἀπόφασιν ἤτησαν τοῖς ἐν τῇ πόλει κοινώσασθαι τὸ πρῆκτέον. ἐνδυσίμου δὲ τυχόντες τοὺς ἐν τῇ πρεσβείᾳ γενομένους ἀπήγγειλαν λόγους. τότε δὴ πεισθέντες Ἀλάριχον εἶναι τὸν πολιορκῶντα, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς ἀνθρωπίνην ἰσχὸν φέρουσιν

2 fortasse singulari numero legendum ὃν τριβούνον καλοῦσιν. S.

ei se Ioannes adiunxit, praepositus aliquando notariis principis, quos tribunos vocant, velut Alaricho notus et partium conciliator. non enim certe Romanis constabat, an adhuc ipsemet Alarichus adesset et an ipse Romanos consideret: quippe nonnihil eos sparsa prius fama solabatur, hunc alium esse qui Stelichonis partibus faveret et ipsum ad urbem adduxisset. cum ad Alarichum legati venissent, puduit eos ignorantiae, in qua tam diu populus Romanus haesisset; pariterque mandata senatus exponunt. quibus Alarichus auditis, ac praesertim quod populus arma tractans ad pugnam paratus esset, “spissius” inquit “foenum rariore facilius secatur.” quod verbum prolocutus ingenti sublato cachinno legatos irrisit. cum autem ad colloquia de pace ventum esset, verbis omnem barbaricam insolentiam superantibus utebatur. aiebat enim non aliter se finem obsidionis facturum, nisi et aurum omne, quod esset in urbe, et argentum omne accepisset, praeterea quicquid reperisset in urbe suppellectilis, itemque mancipia barbarae. hic cum dixisset alter legatorum, si quidem haec abstulisset, quid eis tandem relinqueret qui essent in urbe? “animos” respondit. hoc legati accepto responso, ut cum obsessis sibi colloqui liceret de eo quod agendum esset, petunt. impetratis indutiis, quae hac legatione fuissent ultro citroque dicta, nuntiant. tum vero persuasi Romani Alarichum esse qui bello vexaret urbem, ac desperatis

ἀπογόντες, ἀνεμιμνήσκοντο τῆς ἐπιφοιτώσης πάλαι τῇ πόλει κατὰ τὰς στάσεις ἐπικουρίας, καὶ ὡς παραβάντες τὰ πάτρια ταύτης ἔρημοι κατελείφθησαν.

41. Περὶ δὲ ταῦτα οἶσιν αὐτοῖς Πομπηϊανὸς ὁ τῆς πό-
 5 λεως ὑπαρχος ἐνένυχε τισιν ἐκ Τουσκίας εἰς τὴν Ῥώμην ἀφικόμε-
 νοις, οἱ πόλιν ἔλεγόν τινα Νεβηΐαν ὄνομα τῶν περιστάτων ἐλευ-
 θερώσαι κινδύνων, καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐχῇ καὶ κατὰ τὰ πάτρια
 θεραπεία βροντῶν ἔξαισίων καὶ πρηστήρων ἐπιγενομένων τοῦς
 ἐπικειμένους βαρβάρους ἀποδιῶσαι. τοῦτοις διαλεχθεὶς ἐπεισεν
 10 ὅσα ἐκ τῶν ἱερατικῶν ὄφελος. ἐπεὶ δὲ τὴν κρατοῦσαν κατὰ νοῦν
 ἐλάμβανε δόξαν, ἀσφαλέστερον ἐθέλων πρῶξι τὸ σπουδαζόμενον
 ἀνατίθεται πάντα τῷ τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ· ἦν δὲ Ἰννοκέντιος.
 ὁ δὲ τὴν τῆς πόλεως σωτηρίαν ἔμπροσθεν τῆς οἰκείας ποιησάμενος
 δόξης λάθρα ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὑπερ ἴσασιν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλ-
 15 λως ἔφασαν τῇ πόλει τὰ γενόμενα συντελέσειν, εἰ μὴ δημοσίᾳ τὰ
 νομιζόμενα πραχθεῖη, τῆς γερουσίας εἰς τὸ Κωνσταντινῶν ἀναβαι-
 νούσης, αὐτῷ τε καὶ ἐν ταῖς τῆς πόλεως ἀγοραῖς ὅσα προσήκει
 πρακτοῦσης, οὐκ ἐθάρρησεν οὐδεὶς τῆς κατὰ τὸ πάτριον μετα-
 σχεῖν ἀγιστείας, ἀλλὰ τοῦς μὲν ἀπὸ τῆς Τουσκίας παρήκαν, ἐτρά-
 20 πησαν δὲ εἰς τὸ θεραπεῦσαι τὸν βάρβαρον καθ' ὅσον ἂν οἱοί τε
 γένηνται. πέμπουσι τοίνυν καὶ αὐθις τοῦς πρέσβεις, καὶ λόγων
 ἐκατέρωθεν πλείστων γεγενημένων ἐδόκει δαθῆναι παρὰ τῆς πό-

6 forsan Nepet. S. 7 ἀρχῇ LP. 9 Leunclavius ἐποίησε.
 posset etiam ἐπράξε legi. S. ἐπέσθη R. 14 ἄκασιν Ἰσα-
 σιν LP.

omnibus quae vires humanas spectarent, ad animos revocant eam opem quam
 in seditionibus olim urbs fuisset experta, quodque patris ritibus violatis
 hanc amisissent.

41. Dum haec ipsi secum expendunt, Pompeianus praefectus urbis
 forte in quosdam incidit, qui Romam e Tuscia venerant, et oppidum quod-
 dam aiebant, cui nomen Neveia, praesentibus se liberasse periculis, perque
 nuncupata numini vota cultumque patritum, tonitruis et fulgetris immanibus
 elicitis, barbaros imminentes abegisse cum his collocutus, quaecunque de
 Pontificum libris fieri expediret, fecit, quia vero ad animum accidebat ei
 quae tunc invaluerat opinio, quo tutius id perageret quod in votis habebat,
 omnia cum urbis episcopo communicat. is erat Innocentius, qui quidem opi-
 nioni suae salutem urbis anteponeus clam permisit eis, ut facerent quaecun-
 que scirent. cum illi non aliter haec urbi conductura dicerent, nisi publice
 consueta sacrificia fierent, senatu in Capitolium ascendente atque tum ibi
 tum quolibet in urbis foro, rite debita sacra peragenti, nemo interesse cae-
 rimoniis ritu patrio celebrandis ausus fuit, sed heminibus illis e Tuscia valere
 iussis ad permulcendum omni studio barbarum se convertunt. itaque rursus
 ad eum legatos mittunt, et utrinque plurimis in medium prolatis placuit ab

λεως πεντακισχιλιάς μὲν χρυσοῦ λίτρας, τρισμυρίας τε πρὸς ταύταις ἀργυρίου, σηρικοὺς δὲ τετρακισχιλίους χιτῶνας, ἔτι δὲ κοκκοβαφῆ τρισχίλια δέρματα καὶ πέπερι σταθμὸν ἕκκον τρισχιλίων λιτρῶν. οὐκ ὄντων δὲ τῇ πόλει δημοσίων χρημάτων, πῦσα ἦν ἀνάγκη τοῖς ἀπὸ τῆς γερουσίας, ὅσοι τὰς οὐσίας εἶχον, ἕκ κατα-5 γραφῆς ταύτην ὑποστῆναι τὴν εἰσφορὰν. ἐπιτραπεῖς δὲ Παλλᾶδιος τῇ δυνάμει τῆς ἐκάστου περιουσίας τὸ δοθησόμενον συμμετρῆσαι, καὶ ἀδυνατήσας εἰς ὀλόκληρον ἅπαντα συναθροῖσαι, ἣ τῶν κεκτημένων μέρος τι τῶν ὄντων ἀποκρυψάντων ἢ καὶ ἄλλως πως εἰς πενίαν τῆς πόλεως ἐλθούσης διὰ τὰς ἐπαλλήλους τῶν 10 κρατούντων πλεονεξίας, ἐπὶ τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν ὃ τὰ ἀνθρώπινα λαχὼν ἀλιτήριος θαίμων τὰ πρῶγματα πράττοντας ἤγαγε. τὸ γὰρ ἔλλειπον ἀναπληρῶσαι διὰ τοῦ κόσμου τοῦ περικειμένου τοῖς ἀγάμμασιν ἔγνωσαν, ὅπερ οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ τὰ τελεταῖς ἀγλαῖς καθιδρυθέντα καὶ τοῦ κωδήκοντος κόσμου τυχόντα διὰ τὸ 15 φυλάξαι τῇ πόλει τὴν εὐδαιμονίαν αἰδίων, ἐλαττωθείσης κατὰ τι τῆς τελετῆς ἄψυχα εἶναι καὶ ἀνερέργητα. ἐπεὶ δὲ πανταχόθεν ἔδει τὰ φέροντα πρὸς ἀπώλειαν τῆς πόλεως συνδραμεῖν, οὐκ ἀπέκοσμησαν τὰ ἀγάλματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐχώνευσάν τινα τῶν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιημένων, ὧν ἦν καὶ τὸ τῆς ἀνδρίας, ἦν 20 καλοῦσι Ῥωμαῖοι οὐριτούτεμ· οὐπερ διαφθαρέντος, ὅσα τῆς ἀνδρίας ἦν καὶ ἄρετῆς παρὰ Ῥωμαίοις ἀπέσβη, τοῦτο τῶν περὶ τὰ

8 ἔχον L. 12 τὰ] τοὺς τὰ? 21 ὅπερ διαφθαρέντες LP.
22 τοῦ τε LP.

urbe solvi quinque milia pondo auri, argenti triginta milia, vellerum coccineorum tria milia, piperis tria librarum milia. quod autem nullas urbs in fisco pecunias haberet, omnino necessitas flagitabat ut ii senatores, quotquot habebant patrimonium, collationem hanc ex descriptione susciperent. cumque Palladio datum hoc negotii fuisset ut, quod solvendum erat, ex singulorum patrimonii facultate metiretur, isque nequivisset in solidum omnia cogere, vel quod ipsi possessores partem aliquam bonorum occultassent, vel quod esset urbs alioqui propter imperatorum continuas et avaras exactiones ad paupertatem redacta, sceleratus ille genius, qui tunc sortitus res humanas erat, ad ipsum colophona malorum praefectos hisce negotiis impulit. nam quod deerat mundo supplere statuunt, quo erant exornata deum simulacra. quod sane nihil aliud erat quam simulacra sacris ritibus ac caerimoniis dedicata mundoque decenti exornata, propterea quod urbi felicitatem perpetuam conservassent, his ipsis caerimoniis nonnihil deminutis esse inanima prorsus et inefficacia. quod denique cuncta, quae tenderent ad interitum urbis, undique concurrere oporteret, non ornamenta duntaxat sua simulacris ademerunt, verum etiam nonnulla ex auro et argento facta conflarunt. quorum erat in numero Fortitudinis quoque simulacrum, quam Romani Virtutem vocant. quo sane abolito, quicquid fortitudinis atque virtutis apud Ro-

Θεῖα καὶ τὰς πατρίους ἀγιστείας ἐσχολακώτων ἕξ ἐκείνου τοῦ χρόνου προφητευσάντων.

42. Τὰ μὲν οὖν χρήματα τοῦτον συνεκομίσθη τὸν τρόπον, ἰδούκει δὲ πρὸς τὸν βασιλέα πρὸςβελίαν σταλήναι κοινωσομένην αὐτῷ περὶ τῆς ἐσομένης εἰρήνης, καὶ ὡς οὐ τὰ χρήματα μόνον Ἀλάριχος ἀλλὰ καὶ παῖδους τῶν ἐν γεγονότων ἡμέρους ἐθέλοι λαβεῖν ἐφ' ᾧ τε δὴ μὴ μόνον εἰρήνην ἀλλὰ καὶ ὁμαιοχμίαν πρὸς τὸν βασιλέα ποιήσασθαι, χωρήσειν τε ὁμοσε Ῥωμαίοις κατὰ παντός ἐναντία τούτοις φρονεῖν βουλομένου. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ τὴν 10 εἰρήνην ἐπὶ τούτοις ἰδούκει γενέσθαι, τὰ μὲν χρήματα τοῖς βαρβάροις ἰδούθη, τριῶν δὲ ἀγορὰν ἡμερῶν τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως Ἀλάριχος ἀνήκεν, ἄδειαν ἐξόδου διὰ τινων πυλῶν αὐτοῖς δεδωκώς, ἐπιτρέψας δὲ καὶ τὸν ἐκ τοῦ λιμένος ἀνάγεσθαι σίτον. ἀναπνευσάντων δὲ τῶν πολιτῶν, ἀποδομένων τε ὅσα ἦν αὐτοῖς πε- 15 ριττά, καὶ τὰ ἐνδόντα πριαμένων ἢ ἕξ ἀμοιβῆς ἄλλων πραγμάτων πορισαμένων, ἀνεχώρου τῆς Ῥώμης οἱ βάρβαροι, καὶ τὰς σκηνὰς ἐν τισὶ περὶ τὴν Τουσκίαν ἐπήγγυντο τόποις. καὶ οἱ μὲν οἰκέται σχεδὸν ἕπαντες, οἱ κατὰ τὴν Ῥώμην ἦσαν, ἐκάστης ὡς εἰπεῖν ἡμέρας ἀναχωροῦντες τῆς πόλεως ἀνεμῆγνοντο τοῖς βαρβά- 20 ροις, εἰς τεσσάρων μυριάδων πληθος συνειλεγμένοι· ἀλιώμενοι δὲ τινες τῶν βαρβάρων τοῖς ἐπὶ τὸν λιμένα κατιοῦσι καὶ ἀνακομίζουσι τι τῶν ἐπιτηδείων ἐπήεσαν, ὅπερ μαθὼν Ἀλάριχος ὡς μὴ

5 γρήσιμα LP. 20 συνειλεγμένοι Leunclavius: libri συνειλεγμένοις. ἀλιώμενοι idem pro vulgato ἀλιώμενοι.

manos superabat, extinctum fuit; id quod ex eo tempore futurum homines rebus divinis et ritibus patriis exerciti praedixerunt.

42. Collectis igitur in hunc modum pecuniis, visum est ad imperatorem mittendam esse legationem, quae cum eo de pace futura conferret, ac significaret Alarichum non solum pecunias verum etiam nobilium filios obsides accipere velle, et hoc modo non tantum pacem sed et belli societatem cum imperatore initurum, et cum Romanis in aciem proditurum adversus quemvis qui esse hostili vellet in eos animo. cum principi quoque videretur pacem hisce condicionibus esse componendam, pecunia barbaris numerata fuit. et Alarichus triduo forum permisit urbanis, exeundi licentia per quasdam portas eis concessa, cum etiam e portu subvehendae annonae potestatem fecisset. posteaquam cives respirassent, omnibusque reliquis sibi venditis coemissent necessaria vel ex permutatione rerum aliarum acquisivissent, Roma barbari discesserunt et castra quibusdam in locis circa Tusciam metati sunt. ac mancipia quidem propemodum omnia, quae Romae erant, in singulos fere dies ex urbe aufugientia barbaris semet aggregabant, ita quidem ut collecta servorum multitudo ad quadraginta milia excreceret. dum vero barbari quidam hinc inde vagantur, Romanos ad portum devectos et comitatus aliquid subvehentes adorti sunt. hoc ubi comperisset Alarichus,

κατὰ γνάμην αὐτοῦ γινόμενον ἐκκόπτειν ἐσπούδαζε. δοκούσης δὲ εἶναι τῶν κακῶν μετρίας ἀναχωχῆς, ἐν μὲν τῇ Ῥαβέννῃ πρόεισιν ὁ βασιλεὺς Ὀνώριος ὑπατος, δατάκις ἦδη τῆς τιμῆς ταύτης τυχῶν, κατὰ δὲ τὴν ἔψαν Θεοδόσιος τὸ τρίτον ὁ βασιλεὺς.

a. 409 43. Ἐπὶ τούτῳ τε Κωνσταντῖνος ὁ τύραννος ἐδνούχους 5 πρὸς Ὀνώριον ἔστειλε, συγγνώμην αὐτῶν ἕνεκα τοῦ τὴν βασιλείαν ἀνασχέσθαι λαβεῖν· μηδὲ γὰρ ἐκ προουρέσεως ἔλσθαι ταύτην, ἀλλὰ ἀνάγκης αὐτῷ παρὰ τῶν στρατιωτῶν ἐπαχθείσης. ταύτης ἀκηκούς ὁ βασιλεὺς τῆς αἰτήσεως, θεωρῶν τε ὡς οὐ ράδιον αὐτῷ τῶν οὖν Ἀλαρίχῳ βαρβάρων οὐ πόρρω ὄντων περὶ πολέμων ἐτέ- 10 ρων διανοεῖσθαι, καὶ προσέειπε λόγον ποιούμενος συγγενῶν οἰκείων παρὰ τοῦ τυράννου κατεχομένων (οὗτοι δὲ ἦσαν Βεργηριανὸς καὶ Διδύμιος), ἐνδίδωσι ταῖς αἰτήσεσιν, ἐκπέμπει δὲ αὐτῷ καὶ βασιλικὴν ἐσθήτα. τῶν μὲν οὖν συγγενῶν ἕνεκα ματαλαὶν εἶχε φροντίδα, πρὸ ταύτης τῆς πρεσβείας ἀποσφαγόντων, τοὺς δὲ ἐδ- 15 νούχους ἐπὶ τούτοις ἀπέπεμπεν.

44. Οὐπω δὲ τῆς πρὸς Ἀλάρικον βεβαιωθείσης εἰρήνης οἴα τοῦ βασιλέως οὔτε τοὺς δμήρους παραδόντος οὔτε τὰ αἰτούμενα πάντα πληρώσαντος, ἐπέμποντο παρὰ τῆς γερονσίας εἰς τὴν Ῥάβενναν πρέσβεις Κεκίλιανὸς καὶ Ἄτταλος καὶ Μαξιμιανός, οἳ 20 πάντα ἀποδεδυμένοι τὰ συμβάντα τῇ Ῥώμῃ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων ἐκτραγυδῆσαντες ἤνυσαν πλέον οὐδέν, Ὀλυμπίω

12 Paulo Diacono *Veridianus*.

veluti non sua voluntate factum, singulari studio vindicatum prohibuit. mediocre iam laxamentum hoc malorum esse videbatur, quo tempore Honorius imperator Ravennae consulatum inibat, octies honorem hunc consecutus, in Oriente Theodosius Augustus, iam tertium consul.

43. Secundum haec mittit Constantinus tyrannus eunuchos ad Honorium, veniam poscens quod imperium delatum accepisset: non enim id se sponte sua rapuisse, sed a militibus adhibita vi fuisse coactum. hoc postulatam ubi princeps audivisset, animadvertens haud facile se, quam diu militantes Alaricho barbari longius remoti non essent, de bellis aliis cogitare posse, praetereaque rationem propinquorum habens qui a tyranno in vinculis detinebantur (erant autem ii Verenianus et Didymus), non postulate duntaxat assensus est, sed et imperatoriam vestem ei misit. ac propinquorum quidem causa frustra sollicitus erat, qui ante legationem hanc iugulati fuerant. his actis eunuchos dimittit.

44. Ceterum pace cum Alaricho nondum confirmata, quod imperator nec obsides dedisset nec postulatis omnibus satisfecisset, ab senatu legati Ravennam mittuntur, Caecilianus Attalus et Maximianus; qui deploratis rebus adversis quae urbi accidissent, et eorum multitudinem qui perissent tragicum in morem amplificata, nihil his rebus perfecerunt, Olympio cuncta

συνταράσσοντος πάντα καὶ τοῖς καλῶς ἔχειν δοκοῦσιν ἐμποδῶν γε-
νομένου. ταύτη τοι τοὺς πρέσβεις ἐύσως ἀπράκτους ἐφ' οἷς ἐλη-
λίθασι, παραλύσας Θεόδωρον τῆς τῶν ὑπάρχων ἀρχῆς Κεκίλιανῶ
ταύτην παρέδωκεν, Ἄτταλον δὲ προιστάναι τῶν θησαυρῶν ἔταξεν.
5 ἔργον δὲ οὐδὲν ἕτερον ἔγοντος τοῦ Ὀλυμπίου ἢ τὸ πανταχόθεν τοὺς
Στελίχωνι συνειπίστασθαι τι λεγομένους ἰχνεύειν, ἤχθησαν εἰς
κρίσιν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ συκοφαντίᾳ Μαρκελλιανὸς καὶ Σαλώνιος,
ὄντες ἀδελφοὶ καὶ ἐν τῷ τάγματι τῶν βασιλικῶν ὑπογραφῶν ἀνα-
γερόμενοι· καὶ τούτους γὰρ Ὀλύμπιος τῷ τῆς ἀλλῆς παρέδωκεν
10 ὑπάρχῳ, καὶ αἰκισμοῦ παντὸς εἶδει τὸ σῶμα ξανθέντες τῶν Ὀλυμ-
πίῳ σπουδαζομένων εἶπον οὐδέν.

45. Τῶν δὲ κατὰ τὴν Ῥώμην ἐν οὐδεμιᾷ τύχῃ βελτίονι
καταστάντων, ἔδοξε τῷ βασιλεῖ πέντε τῶν ἀπὸ Διυματίας στρα-
τιωτικὰ τάγματα, τῆς οἰκειᾶς μεταστάντα καθέδρους, ἐπὶ φυλακῇ
15 τῆς Ῥώμης ἐλθεῖν. τὰ δὲ τάγματα ταῦτα ἐπλήρουν ἄνδρες ἐξα-
κισχίλιοι, τόλμη καὶ ῥώμη τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος κεφάλαιον
ὄντες. ἠγείτο δὲ αὐτῶν Οὐάλης πρὸς πάντα κίνδυνον ἐτοιμώτατος,
ὃς οὐκ ἀξιώσας δι' ὁδῶν ὃς οὐκ ἐφύλαττον οἱ πολέμιοι διελθεῖν,
καταδοκήσαντος Ἀλαρίχου τὴν πέρασον ἐπιπεσόντος τε σὺν παντὶ
20 τῷ στρατεύματι πάντας ὑπὸ ταῖς τῶν πολεμίων νεπολίῃκε γενέσθαι
χερσὶ, καὶ μόλις διέφυγον ἄνδρες ἑκατόν, ἐν αἷς καὶ ὁ τοῦτων

1 γενομένου vulgo. 3 τῶν ὑπάρχων] plur. an ergo praefectura
praetorii et urbis? Reinesius. rescribendum est τοῦ ὑπάρχον;
Theodorus hoc anno 409 praefectus praetorio fuit. v. Gothofred.
in Prosopograph. c. Th. Pagi Crit. Bar. ad h. a. praefectura
urbana singul. num. vertere iubet; et Leunclavius ita verterat. R.
10 παντὶ? ἤδη LP. 21 ἐν om LP.

perturbante, atque impediēte quae recta viderentur. Itaque dimissis ita
legatis ut eas res, quarum causa venerant, non impetrarent, Theodoro
praefectura praetorii deiecto, Caeciliano eam tradidit, et Attialum fisco
praeesse iussit. cum autem Olympius nihil aliud agendum sibi proponeret
quam ut eos undique pervestigaret qui aliquid de Stelichone scire perhiberentur,
ob huiusmodi calumniam in ius ducti sunt Marcellianus et Salonius
fratres, inter notarios principis militantes; quos Olympius praefecto praetorii
tradidit. cumque nullo non genere verberum caesa fuissent eorum cor-
pora, nihil tamen illorum proferebant quae Olympius cognoscere gestiret.

45. Rebus urbanis Romae nihilo melius quam antea constitutis, visum
est principi quinque Dalmaticos militum ordines, de suis excitos sedibus, ad
urbis custodiam accessere. in his ordinibus erant hominum sex milia, qui
tam audacia tum robore corporum exercitus Romani velut ipse vertex erant,
eorum dux Valens, ad obeundum quodvis periculum promptissimus, cum in-
dignum arbitraretur ea per itinera proficisci quae ab hoste non obsiderentur,
Alaricho transitum eius exspectante suisque cum copiis universis irruente,
cunctos hosce milites in hostium manus coniecit. vix centum fuga dilapsi

ἡγούμενος ἦν· οὗτος γὰρ ἄμα Ἀττάλῳ τῷ ὑπὸ τῆς γερουσίας στα-
λέντι πρὸς τὸν βασιλέα οἶός τε γέγονεν εἰς τὴν Ῥώμην ἔλθῶν δια-
σωθῆναι. κακῶν δὲ μειζήνων ἀεὶ τοῖς οὖσι προστιθεμένων, ἐπι-
στάς Ἀττάλος τῇ Ῥώμῃ παραλύει τῆς φροντίδος Ἡλιοκράτην,
ἦν ὁ βασιλεὺς ἦν αὐτῷ παραδόξος Ὀλυμπῶ πειθόμενος. ἐτέτακτο 5
γὰρ τὰς οὐσίας τῶν δεδευμένων διὰ τὴν Στελίχωνος οὐσίαν διε-
ρευνηῆσαι καὶ ταύτας τοῦ δημοσίου ποιεῖν· ἀλλ' ἐπιπρὸς μέτρια
φρονῶν τὸ τοῖς δυστυχοῦσιν ἐπεμβαίνειν ἐν ἀσειβείας ἐτίθετο μέρει,
καὶ οὔτε πρὸς ἀκρίβειαν τὰ πράγματα ἀνεζήτει, πολλοῖς δὲ καὶ
ἀποκρύπτειν ἂ δύναιντο λάθρα ἐδήλου, φαῦλός τις εἶναι διὰ 10
τοῦτο δόξας εἰς τὴν Ῥάβενναν ἦγετο, τῆς περὶ τοὺς ἀτυχίσαντας
φιλιανθρωπίας ἕνεκα δίκην ἐκτίσων. καὶ πάντως ἂν ἐτιμήθη θα-
νάτου διὰ τὴν τότε κρατοῦσαν ὠμότητα, εἰ μὴ τινα τῶν Χρι-
στιανῶν ἐκκλησίαν ἔτυχε τηρικαῦτα καταλαβόν. Μαξιμιλλιανὸς
δὲ τοῖς πολεμοῖς περιπεσὼν ἀπεδόθη Μαρινιανῷ τῷ πατρὶ τρις-15
μυρίων ὑπὲρ αὐτοῦ δοθέντων χρυσῶν· ὡς γὰρ ἀναβαλομένου τὴν
εἰρήνην τοῦ βασιλέως καὶ μὴ πληρώσαντος τὰ συγκείμενα οὐκ ἦν
ἔτι τοῖς Ῥωμαίοις ἢ τῆς πόλεως ἕξοδος ἐλευθέρᾳ. ἀλλὰ τῆς μὲν
εἰρήνης ἕνεκα καὶ αὐθις ὡς βασιλέα πέμπει πρέσβεις ἢ γερουσία,
καὶ τοῦ τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου τοῖς πρέσβεισι συνυπάραντος· ἦσαν 20
δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ βαρβάρων τινὲς ὑπ' Ἀλαρίχου σταλέντες, ὡς

6 τῶν δεδημευμένων διὰ τὴν Στ. οὐσίῳσιν Leunclavius, τῶν δε-
δεμένων διὰ τὴν Στ. γνῶσιν. S. 8 ἐπεμβαίνειν] libri ἐπε-
μβαίνειν. 14 sunt qui Maximianum malint. S. aut enim
h. l. Μαξιμιανὸς legendum, aut c. 44 incante Μαξιμιλλιανός.
17 συγκείμενα] συγκείμενα τοῖς ἀλλοκομένοις τῶν ἐν γεγονότων P.

sunt; quorum in numero et ipse dux erat: nam is cum Attalo, qui ab senatu missus ad principem fuerat, in urbem profectus incolumis evasit. cum autem praesentibus malis alia maiora semper accederent, Romam ingressus Attalus Heliocratem ea cura liberat, quae illi a principe fuerat auctore Olympio commissa. quippe datum hoc illi erat negotii, ut eorum bona qui propter familiaritatem Stelichonis proscripti fuissent indagaret, eaque in fiscum redigeret. quia vero moderati vir ingenii sane quam impium duceret insultare miseris, ac neque res strictius inquireret, et multis etiam clanculum significaret ut quaecunque possent occultarent, visus iccirco nullius esse pretii Ravennam abducitur, ob humanitatem miseris praestitam poenas luiturus; omninoque morte multatus ob grassantem id temporis immanitatem fuisset, nisi forte quandam in ecclesiam Christianorum se recepisset. Maximilianus autem cum in hostium manus incidisset, Martiniano patri venditus est, triginta milibus aureorum pro eo solutus. cum enim pacem princeps differret et pactis conventis haud satisfaceret, non amplius Romanis extra urbem prodire liberum erat. senatus quidem pacis causa legatos iterum ad principem mittit, cum quibus et Romanus episcopus proficiscitur. aderant huiusmodi et barbari quidam ab Alaricho missi, ut eos ab hostibus infesta ha-

ἀν περισυῶσιεν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐνοχλούντων ταῖς ὁδοῖς πολεμίων.
 ἀλλὰ τούτων ἐς τὸν βασιλέα κερωρηκότων, Ἀτάουλφος γενόμενος
 ἐπ' Ἀλαρίχου μετάπειμτος, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω διεξήλθον, ἐπε-
 ραιώθη τὰς Ἄλπεις τὰς ἀπὸ Παιονίας ἐπὶ Οὐνετιάν φερούσας.
 5 ὅπερ ὁ βασιλεὺς ἀκηκόως, μὴ πολλήν τε δύναμιν εἶναι αὐτῷ, τοὺς
 στρατιώτας πάντας, ἰππέας τε καὶ πεζούς, ὅσοι κατὰ τὰς πό-
 λεις ἦσαν, ἀπαντῆσαι τούτῳ διέταξεν ἅμα τοῖς σφῶν ἡγεμόσιν.
 Ὀλυμπίῳ δὲ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τάξεω ἡγουμένῳ τοὺς ἐν τῇ Ῥαβέννη
 δέδωκεν Οὐννοὺς, τριακοσίουσ ὄντας τὸν ἀριθμόν, οἵτινες ἐπειδὴ
 10 τοὺς ἐλληλθότας . . . Πείσας αὐτὴν ὀνομάζουσιν, ἐπιθέμενοι καὶ
 συμπεσόντες ἀναιροῦσι μὲν τῶν Γότθων ἑκατὸν καὶ χίλους, ἑπτα-
 καίδεκα δὲ μόνου πεσόντες εἰς τὴν Ῥάβενναν ἐσώθησαν.

46. Ὀλύμπιον δὲ οἱ περὶ τὴν αὐτὴν ἐννοῦχοι πρὸς τὸν
 βασιλέα διαβαλόντες ὡς αἴτιον τῶν οὐ δεξιῶς συμβεβηκότων τῷ
 15 πολιτεύματι, παραλυθῆναι τῆς ἀρχῆς πεποιήκασιν. ὁ δὲ μὴ καὶ
 ἕτερόν τι πάθοι δεδιώς, φυγῇ χρησάμενος τὴν Δαλματίαν κατε-
 λάμβανεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπαρχον μὲν τὸν Ἄτταλον εἰς τὴν Ῥώ-
 μιην ἐκπέμπει, πολὺν δὲ παισόμενος λόγον τοῦ μὴ λαθεῖν τι τῶν
 εἰς τὸ ταμιεῖον ἐλθόντων, ἐκπέμπει Δημήτριον ἦν εἶχεν Ἄτταλος
 20 φροντίδα πληρώσοντα καὶ διερευνησόμενον τὰς οὐσίας [ὄσαι] τοῦ
 δημοσίου γεγόνασι. πολλὰ δὲ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ ἄλλα καινοτο-
 μήσας, καὶ τοὺς μὲν πρότερον καταδυναστεύοντας ἐκβαλὼν, ἄλ-
 λοις δὲ τὰς ἀρχὰς παραδοῦς, ἔταξε καὶ Γενέριδον τῶν ἐν Δαλ-

2 Ἀτάουλφος LP.
 om libri.

3 ἐν τοῖς ἀνωτέρω] c. 37.
 21 γεγόνασι om L. δὲ om P.

20 ὄσαι

benibus itinera tutarentur. cum ad imperatorem hi profecti essent, arces-
 situs ab Alaricho Ataulphus, quemadmodum supra commemoravi, Alpes
 transiit, quae a Pannonia Venetiam versus se porrigunt. quo comperto,
 quodque copias non magnas haberet, imperator ei milites universos, equites
 atque pedites, quotquot in urbibus erant, cum ducibus suis occurrere iussit.
 Olympio, qui dux erat palatinorum ordinum, Hunnos ad Ravennam numero
 trecentos dedit. hi cum eos qui venerant . . . quam Pissas appellant, adorti,
 consertisque manibus 1100 Gotthos interfecerunt, et 17 duntaxat amissis
 Ravennam incolumes pervenerunt.

46. Cum autem eunuchi palatini Olympium apud principem insimulas-
 sent velut auctorem eorum casuum qui rei publicae adversi accidissent, tan-
 tum effecerunt ut ei magistratus abrogaretur. ille veritus ne quid aliud
 sibi gravius accideret, fuga se in Dalmatiam contulit. imperator Attalum
 urbi praefectum Romam mittit; nimioque sollicitus opere, ne quid rerum ad
 fiscum pertinentium occultaretur, Demetrium ablegat, qui Attali munus obi-
 ret et fiscalia bona perscrutaretur. cumque multa tum in creandis magistra-
 tibus tum aliis rebus innovasset, et eiectis iis qui prius cum potestate fue-
 rant, aliis magistratus traderet, Generidum quoque Dalmaticis militibus uni-

ματία πάντων ἡγείσθαι, ὄντα στρατηγὸν καὶ τῶν ἄλλων ὄσοι Παιονίαν τε τὴν ἄνω καὶ Νωρικοὺς καὶ Ῥαιτοὺς ἐφύλαττον, καὶ ὄσα αὐτῶν μέχρι τῶν Ἄλπειων. ἦν δὲ ὁ Γενέριδος βάρβαρος μὲν τὸ γένος, τὸν δὲ τρόπον εἰς πᾶν ἀρετῆς εἶδος εὖ πεφυκώς, χρημάτων τε ἀδωρότατος. οὗτος ἔτι τοῖς πατρώοις ἐμμένων καὶ τῆς 5 εἰς θεοὺς θρησκείας ἐκοιτῆναι οὐκ ἀνεχόμενος, ἐπειδὴ νόμος εἰσῆχθη τοῖς οὐκ οὖσι Χριστιανοῖς ζώων ἐν τοῖς βασιλείοις ἔχειν ἀπαγορευῶν, τούτου τοῦ νόμου τεθέντος ἀρχῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ στρατιωτικῆς προεσιῶς ὁ Γενέριδος ἔμεινεν ἐπ' οἴκου, τὴν ζώνην ἀποθέμενος. ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς οἶα δὴ τοῖς ἄρχουσι συναριθμούμε- 10 τον ἀπῆντι προῖναι κατὰ τὴν οἰκίαν τάξιν εἰς τὰ βασίλεια, νόμον ἔφησεν εἶναι κωλύοντα ζώνην αὐτὸν ἔχειν ἢ ὄλως τοῖς ἄρχουσι καταλέγεσθαι τοὺς τὴν τῶν Χριστιανῶν μὴ τιμῶντας θρησκείαν. τοῦ δὲ βασιλέως εἰπόντος ὡς ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν τὸν νόμον κρατεῖν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ οὐκέτι τοσαῦτα τῆς πολιτείας προκινδύ- 15 νεύσαντος, ταύτης οὐκ ἀνέχεσθαι τῆς τιμῆς εἶπεν, εἰς ὕβριν πάντων φερούσης τῶν ὄσοι στρατείας διὰ τὸν νόμον διτήμαρτον. καὶ οὐκ ἄλλως ἀντελάβετο τῆς ἀρχῆς, ἕως ὁ βασιλεὺς αἰδοῖ τε ἅμα καὶ χρεῖα συνωθούμενος ἔπαυσεν ἐπὶ πᾶσιν τὸν νόμον, ἀποδοὺς ἐκάστῳ τῆς αὐτοῦ ὄντι δόξης ἄρχειν τε καὶ στρατεύεσθαι. 20 ἀπὸ ταύτης ὀρμώμενος τῆς μεγαλοφροσύνης Γενέριδος συνεχέσι

3 ὁ γέριδος P.

14 ὡς inclusa locum habere non potest, nisi mutatione in sequentibus facta legamus ὁ νόμος κρατεῖ. S. cf. ὡς ἐπὶ p. 41 10 et 57 21, ὡς ἐς p. 91 19.

15 expectabam ἐπ' αὐτῷ δέ: sequitur tamen προκινδυνεύσαντος. H. 16 ἀνέχεται LP.

versis praefecit, eundemque ceterorum etiam, quicumque per Pannoniam superiorem et Noricos et Raetos et quicquid horum est usque ad Alpes, in praesidiis erant, ducem constituit. atque hic Generidus erat ille quidem barbarus, sed indolis ad quodvis genus virtutis praeclara praeditus et alienissimus ab avaritia. qui cum patris ritibus adhuc inhaereret nec a cultu deum se pateretur abduci, lex promulgata fuit, quae in aula cingulo vetaret eos uti qui Christiani non essent. ea lege lata Generidus, qui cum potestate militibus Romae tum praeerat, cingulo deposito domi se continuit. cum autem princeps ab eo peteret ut, quando in magistratum numero tenses, ordine locoque suo ad palatium accederet, legem esse respondit, quae cingulum habere se vetaret, aut inter magistratus ulla ratione censori qui religionem christianam non venerarentur. hic ubi subiecisset princeps eam quidem legem, ad alios quod attineret, ratam esse, sed ipsam illa non teneri, qui tantum pro re publica discrimen adisset, respondit se honorem illum non accipere, qui ad omnium tenderet iniuriam, quotquot militia propter hanc legem spoliati fuissent. nec munus suum oblit, donec imperator pudore pariter et necessitate compulsus legem hanc in omnibus irritam esse iussit, concessit cuius ut opinionem suam retinens et magistratu fungeretur et militaret, ab hac exorsus magnanimitate Generidus continuus laboribus milites exercet;

τοὺς στρατιώτας ἐπαίδευε γυμνασίαις, ἐπιδιδούς τε τὰς σιτήσεις αὐτοῖς παραιριῶσαι τούτων οὐδενὶ κατὰ τὸ σῆνηδες ἐνεδίδου, καὶ αὐτός, ἐξ ὧν αὐτῶ τὸ δημόσιον ἐδίδου, τὰ πρέποντα τοῖς πλὴον ποιοῦσι φιλοτιμούμενος. καὶ τοιοῦτος φανείς τοῖς τε πληθυσιάζουσι βαρβάρους ἐπίφοβος ἦν, καὶ πῦσαν ἀσφάλειαν τοῖς ἐθνεσιν, ὅσα φυλάττειν ἔλαχεν, ἐνεποιεῖ.

47. Κατὰ δὲ τὴν Ῥάβενναν εἰς στάσιν ἀναστάντες οἱ στρατιῶται τὴν ταύτης λιμένα καταλαμβάνουσι, σὺν οὐδενὶ κόσμῳ βοῶντες καὶ τὸν βασιλέα φωνῆσαι σφίσιν αἰτοῦντες. τοῦ 10 δὲ φόβῳ τῆς στάσεως ἀποκρουθέντος, προελθὼν εἰς μέσον Ἰόβιος ὁ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχος, ἕμα καὶ τῇ τοῦ πατρικίου τετιμημένος ἀξία, ποιούμενος ἀγνοεῖν τὴν αἰτίαν τῆς στάσεως (καίτοι γε αὐτὸς ἐλέγχετο αἴτιος ταύτης εἶναι, κοινῶν ἔχων Ἑλλέβιχον εἰς τοῦτο τὸν τῶν ἰππέων ἡγούμενον δομωστίκων) ἀπῆρτε λόγον αὐ- 15 τοῖς ἀνθ' ὅτου πρὸς τοῦτο ἐξήχθησαν. ὡς δὲ παρὰ τῶν στρατιωκῶν ἤκουεν ὡς πᾶσα ἀνάγκη Τουρπιλλίωνα καὶ Βιγελάντιον αὐτοῖς ἐκδοθῆναι τοὺς στρατηγούς καὶ μετὰ τούτων Τερέντιον τὸν τῶν βασιλικῶν προεστῶτα κοιτώνων καὶ Ἀρσάκιον τὸν μετὰ τοῦτον τῇ τάξει καλούμενον, δέσαντος δὴ τοῦ βασιλέως τὴν τῶν 20 στρατιωτῶν ἐπανάστασιν, κατὰ μὲν τῶν στρατηγῶν ἀειφρονίᾳς ἐκφέρεται ψῆφος καὶ ἐμβληθέντες πλοῖω παρὰ τῶν ἀπαγόντων ἀναιροῦνται (τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς κελεύσας Ἰόβιος· ἐδεδίει γὰρ μή ποτε ἐπανελθόντες καὶ τὴν κατὰ σφῶν γνόντες ἐπιβουλήν εἰς

δ διαβαρβάρους P. an πλησιάζουσιν ἰδίᾳ βαρβάρους? 12 προσποιούμενος L. 14 δομωστίκων Leuclavius pro vulgato δομωστικων.

et annonas eis suppeditans, nemini permittit ut de his aliquid more consueto detraheret. quin et ipse de iis quae fiscus ei praestabat, labores ceteris maiores sustinentibus convenientia praemia largitur. talem cum se gereret, et formidini barbaris finitimus erat, et nationibus iis praesidio quas tueri iussum fuerat.

47. Ceterum Ravennae milites seditione mota portum eius occupant, et confuso clamore sublato, ut imperator ipsos adiret, postulant. at illo metu seditionis occultato, progressus in medium Iovius, qui et praetoril praefectus erat et patricii dignitate cohonestatus, ignorare se causam seditionis simulans, quanquam huius auctor ipsemet esse perhiberetur, socium nactus ad eam Ellebichum, qui comes equitum domesticorum erat, causam a militibus pascit, quamobrem ad hoc facinus prorupissent. cumque de militibus audiret omnino sibi Turpillionem et Vigilantium duces, una cum Terentio Augustalium cubiculorum praeposito, et proximo secundum hunc Arscio, dedendos esse, principe militum defectionem verito, duces isti exilio perpetuo multantur, et in navim coniecti ab iis necantur qui eos avehebant, hoc enim Iovius eis imperaverat: quippe metuebat ne forte reversi, cognitis iis insidiis quae adversus ipsos structas fuissent, principem ad sumendum de

τὴν κατ' αὐτοῦ τὸν βασιλεῖα προκαλέσονται τιμωρίαν), Τερέντιος δὲ εἰς τὴν ἑῴαν ἐκπέμπεται, καὶ Ἀρσάκιος τὴν Μεδιολανὸν οἰκεῖν ἐκληρώσατο.

48. Καταστήσας δὲ ὁ βασιλεὺς Εὐσέβιον μὲν ἀντὶ Τερέντιου φύλακα τοῦ κοιτῶνος, Οὐάλεντι δὲ τὴν ἀρχὴν ἣν εἶχε 5 Τουρπιλλίων παραδούς, καὶ μετὰ Βιγελάντιον Ἀλλόβιχον ἵππαρχον καταστήσας, τὴν μὲν τῶν στρατιωτῶν παύειν πῶς ἔδοξε στάσιν, Ἰόβιος δὲ ὁ τῆς ἀλλῆς ἵππαρχος, πῦσαν εἰς αὐτὸν τὴν παρὰ βασιλεῖ δύναμιν περιστήσας; ἔγνω πρόσβεις ἐκπέμψαι πρὸς Ἀλάριχον, ἄχρι τῆς Ῥαβέννης αὐτὸν πυραγενέσθαι παρακαλοῦν- 10 τας ὡς δὴ τῆς εἰρήνης αὐτόθι γεννησομένης. πεισθέντος δὲ τοῖς τοῦ βασιλεῶς καὶ τοῖς Ἰοβίου γράμμασιν Ἀλαρίχον, παραγενομένου τε εἰς τὴν Ἀρμινον Ῥαβέννης ἀφρεστῶσαν μίλλοις τριάκοντα, συνδραμῶν κατὰ ταύτην Ἰόβιος, ἅτε ἐν ταῖς Ἡπειροῖς πρόξενος καὶ φίλος Ἀλαρίχῳ γεγεννημένος, τοὺς περὶ τῶν συνθηκῶν ἐποῆ- 15 σατο λόγους. ἀπῆτει δὲ Ἀλάριχος χρυσίον μὲν ἔτους ἐκάστου δίδουσαί τι ῥητὸν καὶ σίτου τι χορηγεῖσθαι μέτρον, οἰκεῖν δὲ αὐτὸν ἄμα τοῖς σὺν αὐτῷ πᾶσι Βενετίας ἄμφω καὶ Νωρικοὺς καὶ Δαλματίας. ταῦτα ἐναντίον Ἀλαρίχου γράψας Ἰόβιος ἐκπέμπει τῷ βασιλεῖ, δods καὶ ἴδια πρὸς αὐτὸν γράμματι παραινοῦντα 20 καταστῆσαι δυνάμειως ἐκατέρας στρατηγὸν Ἀλάριχον, ὥστε ταύ-

2 τὴν μετὰ δολιανὸν LP. 6 Ἀλλέβιχος P. Olympiodorus Ἀλλόβιχος, Sozomenus Ἀλάβιχος, cod. Theod. (l. 1 de calumniatorib.) Hellebicus, Chrysostomus Ἐλλέβιχος. ἵππαρχον Valesius ad Sozom. 9 7: vulgo ἵππαρχον. 8 Olympiodorus modo Ἰαβιανός, modo Ἰώβιος. cod. Theod. (l. 7 de denuntiationib.) Iovius. R. 18 pro Βενετίας haud scio an rectius legerimus Παιονίας. S. erat tamen Venetia inferior et superior, ut vel e Notit. utriusque imp. constat. H.

se supplicium conciterent. Terentius in Orientem relegatur, Arsacius Mediolani se continere iubetur.

48. Hinc imperator in Terentii locum Eusebio cubiculi praeposito creato, Turpillionis potestate Valentii tradita, post Vigilantium Allobicho praefectura mandata, quodammodo seditionem militarem sedare visus est. Iovius autem praefectus praetorii, cum omnem apud imperatorem potentiam in se transtulisset, legatos ad Alarichum mittere decrevit, qui eum hortarentur ut ad ipsam usque Ravennam accederet, quod istic pacem facturi essent. Alaricho principis et Iovii literis assenso, et Ariminum profecto, quae Ravenna triginta miliaribus abest, celeriter eo Iovius quoque se contulit; et quod in Epiris Alarichi hospes et amicus factus fuisset, de foedere pangendo tractat. Alarichi haec postulata erant, ut in annos singulos auri certa summa solveretur, et annonae mensura quaedam suppeditaretur; ut item ipse cum suis omnibus utramque Venetiam et Noricos et Dalmatiam incoleret. haec Iovius Alaricho praesente perscripta mittit ad imperatorem, datis ad eundem seorsum quoque literis, quibus eum cohortabatur, Alarichum utrius-

της αὐτὸν τυχόντα τῆς Θεραπείας χαλάσει τι τῆς βαρύτητος τῶν
 συνθηκῶν καὶ ἐπὶ φορητοῖς καὶ μετροῖς ποιήσασθαι τὰς σπονδάς.
 ταύτην δεξιόμενος ὁ βασιλεὺς τὴν ἐπιστολὴν καταγιγνώσκει μὲν τῆς
 Ἰοβίου προπετείας, γραμμασι δὲ ἐχρήτο πρὸς αὐτὸν δι' ὧν ἐδήλου
 5 χροσίου μὲν καὶ σίτου μέτρον αὐτὸν ὀρίσαι προσηύκει οἷα τῆς
 ἀλλῆς ὑπαρχον ὄντα καὶ τὴν τῶν δημοσίων φόρων ἐπιστάμενον
 δύναμιν, ἀξίαν δὲ ἢ στρατηγίαν μὴ ποτε Ἀλαρίχῳ δώσειν ἢ τισι
 τῶν τῷ γένει προσηκόντων. (49) ταύτην δεξιόμενος ὁ Ἰόβιος
 τὴν ἐπιστολὴν οὐ καθ' ἑαυτὸν ἀνελλξας ἀνέγνω ταύτην ἀλλὰ εἰς
 10 ἐπήκοον Ἀλαρίχου. καὶ τὰ μὲν ἄλλα μετρίως ἤνεγκεν· ὡς δὲ
 ἀρνηθεῖσαν εἶδεν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ γένει τὴν τῆς στρατηγίας ἀρ-
 χήν, ἀναστὰς εἰς ὄρηγὴν αὐτόθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνει τοὺς
 σὸν αὐτῷ βαρβάρους ἐκέλευσεν ὡς αὐτίκα τὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὸ
 γένος ἅπαν ἀμννούμενος ὕβριν. Ἰόβιος δὲ ἀπορηθεὶς ἐπὶ τῷ πα-
 15 ραλόγῳ τῶν τοῦ βασιλέως γραμμῶν εἰς τὴν Ῥάβενναν ἐπαγγέει.
 βουλόμενος δὲ τῆς μέμψεως αὐτὸν ἀπολύσαι κατέλαβεν ὄρκους
 Ὀνώριον, ἢ μὴν εἰρήνην μὴ ποτ' ἔσεισθαι πρὸς Ἀλαρίχον, ἀλλ'
 ἄχρι παντὸς πολεμήσειν. ὦμν δὲ καὶ αὐτὸς ὄρκον τῆς βασιλείας
 ἀψάμενος κεφαλῆς, καὶ τοὺς ἄλλους οἱ τὰς ἀρχὰς εἶχον ταῦτόν
 20 ποιῆσαι παρασκευάσας.

50. Τούτωνπραχθέντων ὁ βασιλεὺς ὡς δὴ πολεμήσων
 Ἀλαρίχῳ μυρίους εἰς συμμαχίαν Οὐννοὺς ἐπικαλεῖτο· τροφήν δὲ
 τούτοις ἔτοιμον εἶναι παριοῦσι βουλόμενος, σῖτον καὶ πρόβητα καὶ

20 ποιῆσαι L.

que militiae magistrum constitueret, ut hoc modo delinitus de condicionum
 asperitate nonnihil remitteret, ac tolerabilibus moderatisque legibus pacem
 faceret. imperator, his acceptis literis, Iovii temeritatem damnat, et vi-
 cissim missis ad eum literis significat, auri quidem et annonae modum ut ipse
 statueret aequum esse, qui et praefectus esset praetorii et publicorum tribu-
 torum copiam facultatemque perspectam haberet, at dignitatem aut ducis of-
 ficiū nunquam se vel Alaricho vel eius gentilibus concessurum. (49) hanc
 epistolam cum Iovius accepisset, non seorsum apertam sed audiente Alari-
 cho legit. is cetera quidem moderate tulit, verum ubi negatum sibi genti-
 que suae militiae magistrerium vidit, mox ira percitus Romam contendere
 barbaros suos iussit, quasi confestim factam sibi totique genti suae iniuriam
 ulturus. Iovius autem ob inexpectatas hasce literas imperatoris ad inopiam
 consilii redactus, Ravennam rediit. cumque se omni culpa liberare vellet,
 Honorium sacramentis obstrinxit, quibus sancte polliceretur nunquam se pa-
 cem cum Alaricho facturum, sed bellum perpetuo gesturum. simul et ipse
 principis tacto capite iusiurandum praestat, et a ceteris, quotquot erant cum
 potestate, consimile quiddam exigit.

50. His actis imperator, qui Alaricho bellum facturum esset, decem
 milia Hunnorum in societatem arcessit; et quod eis adventantibus annonae

βόας τοὺς ἀπὸ τῆς Δαλματίας εἰσφέρειν ἐκέλευεν. ἔπεμπε δὲ τοὺς κατασκοπήσαντας ὅπως τὴν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὁδὸν Ἀλάριχος ποιεῖται, καὶ πανταχόθεν τὰς δυνάμεις συνήθροισεν. Ἀλάριχος δὲ εἰς μετάμελον ἔλθων ἐπὶ τῇ κατὰ τῆς Ῥώμης ὁρμῇ, τοὺς κατὰ πόλιν ἐπισκόπους ἐξέπεμπε πρὸςβουσομένους ἕνα καὶ παραινοῦν- 5 τας τῷ βασιλεῖ μὴ περιδεῖν τὴν ἀπὸ κλειόνων ἢ χαλίων ἐνιαυτῶν τοῦ πολλοῦ τῆς γῆς βασιλεύουσαν μέρος ἐκδιδομένην βαρβάρους εἰς πόρθησιν, μηδὲ οἰκοδομημάτων μεγέθη τηλικαῦτα διαφθειρόμενα πολεμῶ πυρὶ, θέσθαι δὲ τὴν εἰρήνην ἐπὶ μετρίαις σφόδρα συνθήκαις. οὔτε γὰρ ἀρχῆς ἢ ἀξίας δεῖσθαι τὸν βάρβαρον, οὔτε 10 τὰς πρότερον ἐπαρχίας ἔτι πρὸς οἴκησιν βούλεσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος λαβεῖν, ἀλλὰ μόνους ἄμφω Νωφικούς, ἐν ταῖς ἐσχαιαῖς που τοῦ Ἰστροῦ κειμένους, συναχθεῖς τε ὑφισταμένους ἐφόδους καὶ ἐδτελῆ φόρον τῷ δημοσίῳ εἰσφέροντας, καὶ οἷτον ἐπὶ τοῦτοις ἔτους ἐκάστου τοσοῦτον ὅσον ἀρκεῖν ὁ βασιλεὺς οἰηθεῖη. 15 συγχωρεῖν δὲ καὶ τὸ χρυσίον, εἶναι τε φιλιαν καὶ ὁμαιχιμίαν ἀδελφὰ καὶ Ῥωμαίους κατὰ πάντος αἶροντος ὄπλα καὶ πρὸς πόλεμον κατὰ τῆς βασιλείας ἔγειρομένους. (51) ταῦτα ἐπιεικῶς καὶ σωφρόνως Ἀλαρίχου προτεινομένου, καὶ πάντων ὁμοῦ τὴν τοῦ ἀνδρὸς με- 20 τριότητα θαυμαζόντων, Ἰόβιος καὶ οἱ τῷ βασιλεῖ παραδυνα- στεύοντες ἀνήνυτα ἔφασκον τὰ αἰτούμενα εἶναι, πάντων ὅσοι τὰς ἀρχὰς εἶχον ὁμιωμοκίτων μὴ ποιεῖσθαι πρὸς Ἀλάριχον εἰρήνην.

10 ἢ om libri. of. ἀξίαν δὲ ἢ στρατηγίαν p. 315 7.

paratas esse vellet, frumentum et pecora et hoves e Dalmatia adduci iussit, misit et quosdam exploraturos quonam modo Romam Alarichus iter suum institueret. copias quoque suas ex omnibus locis evocat. Alarichus autem, quod eum susceptae adversus Romam expeditionis paenitentisset, episcopos urbium ablegat, qui simul et legatione fungerentur, et auctores Honorio essent ne culpa sua mineret eam urbem, quae iam a pluribus quam mille annis magnae parti orbis terrarum imperasset, barbaris vastandam dedi, nec tantas aedificiorum moles hostili flamma deleri, sed potius moderatis admodum condicionibus pacem componeret. nec enim opus esse sibi dignitate potestatis, nec se iam postulatas prius provincias ad constituendas in eis sedes potere, sed ambos tantum Noricos, ad extremas Istri partes sitos, et qui continuis incursionibus vexentur tenuisque fisco tributum inferant. praeter haec annonae tantum in annos singulos adiceret, quantum ipse princeps satis esse putaret. quin et ab auri se postulato discedere, ac velle ut amicitia sit bellicae societatis inter se ac Romanos adversus quemvis qui arma sumeret et ad gerendum adversus rem publicam bellum se commoveret. (51) cum haec Alarichus leniter ac modeste proponeret, omnesque simul hominis moderationem admirarentur, Iovius et alii, penes quos secundum principem potestas omnis erat, haec postulata concedi propterea posse negabant, quod omnes magistratus iureiurando se obstrinxissent, cum Alaricho se pacem

εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν τετυχῆκει δεδομένος ὄρκος, ἦν ἂν ὡς εἰκὸς παρῶεῖν ἐνδιδόντας τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία τὴν ἐπὶ τῇ ἀσεβείᾳ συγγνώμην· ἐπεὶ δὲ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ἠμωμόκεσαν κεφαλῆς, οὐκ εἶναι θεμιτὸν αὐτοῖς εἰς τὸν τοσοῦτον ὄρκον ἔξα-
5 μαρτεῖν. τοσοῦτον ἐφύλαττεν ὁ νοῦς τῶν τότε τὴν πολιτείαν οἰκο-
νομούντων, Θεοῦ προνομίας ἐστερημένων.

Z.

² Ἀλάρικος μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς οὕτω μετρίαις αἰτήσεις περικυβρισθεὶς ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἤλαυνε πανστρατιᾷ, τῇ κατ' αὐτῆς πολιορκίᾳ προσκαρτερήσων. ἐν τούτῳ δὲ παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ τυραννή-
10 σαντος ἐν Κελτοῖς ἀφίκετο πρὸς Ὀνώριον κατὰ πρεσβείαν Ἰόβιος, παιδεία καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς διαπρέπων, βεβαιωθῆναι τὴν πρότερον ὁμολογηθεῖσαν εἰρήνην, καὶ ἅμα συγγνώμην ἕνεκα τῆς ἀναιρέσεως Διδυμίου καὶ Βερηνιανοῦ τῶν συγγενῶν Ὀνωρίου τοῦ βασιλέως αἰτῶν· ἀπελογεῖτο γὰρ λέγων ὡς οὐ κατὰ προαίρεσιν
15 ἀγῆθηται Κωνσταντίνου. συντεταραγμένον δὲ τὸν Ὀνώριον θεασάμενος, εὐλόγον ἔφασκεν εἶναι ταῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐνασχολου-
μένῳ φροντίσιν ἐνδοῦναι· συγχωρούμενος δὲ πρὸς Κωνσταντίνον

5 ἐφύλαττεν *Tournius Emend. in Suidam P. 3 p. 165 quo nescio an non peius ἐτύφλαττεν.* 9 περὶ LP. 14 ὡς om LP. 17 Κωνσταντίνον LP.

nullam facturos. quippe si deo praestitum fuisset iniurandum, fortasse negli-
gigi posse, permittendo benignitati divinae facinoris impii condonationem: sed quando per caput imperatoris iurassent, non iam ei fas esse contra tam grave iniurandum delinquere. usque adeo perversa mens illorum erat, qui dei cura destituti rem publicam id temporis administrabant.

VI.

Alaricus ergo cum tam aequa postulata proposuisset, indignum in modum ludibrio habitus universis cum copiis Romam ducit, constanter in urbis ob-
sidione perstiturus. eo tempore venit ad Honorium legatus a Constantino, qui apud Celtas tyrannidem invaserat, Iovius, vir eruditione doctrinae ce-
terisque virtutibus excellens, qui constitutam prius pacem, ratam haberi, praeterea-
que veniam ob interfectos imperatoris Honorii propinquos, Didymium et Verenianum, posceret: sic enim hoc factum purgabat ut eos Con-
stantini voluntate necatos infitaretur. postquam Honorium gravius commo-
tum vidit, recte facturam ait, si curis Italicis occupatus aliquid concederet. quodsi potestas sibi fieret ad Constantinum abeundi et easus Italiae non-

ἐκδημησαι καὶ τὰ συνέχοντα τὴν Ἰταλίαν ἀγγεῖλαι, μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸν ἤξειν ἅμα παντὶ τῷ ἐν Κελτοῖς καὶ ἐν Ἰβηρίᾳ καὶ ἐν τῇ Βρετανικῇ νήσῳ στρατεύματι ταῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ῥώμην βοηθήσοντα περιστάσει. καὶ ὁ μὲν Ἰόβιος ἐπὶ τούτοις ἀναχωρεῖν ἐπετρέπη· τὰ δὲ ἐν Κελτοῖς οὐπω τῆς προσηκούσης ἀφηγήσεως 5 ἀξιοθέντα δίκαιον ἄνωθεν, ὡς ἕκαστα ἐπράχθη, διεξελθεῖν.

a. 407

2. Ἐτι βασιλεύοντος Ἀρκαδίου, καὶ ὑπάτων ὄντων Ὀνω-
ριου τὸ ἔβδομον καὶ Θεοδοσίου τὸ δεύτερον, οἱ ἐν τῇ Βρετανίᾳ
στρατευόμενοι στασιάζσαντες ἀνάγουσι Μάρκον ἐπὶ τὸν βασιλεῖον
θρόνον, καὶ ὡς κρατοῦντι τῶν αὐτόθι πραγμάτων ἐπειθόντο. 10
ἀνελόντες δὲ τοῦτον ὡς οὐχ ὁμολογοῦντα τοῖς αὐτῶν ἡθεσιν,
ἄγουσι Γρατιανὸν εἰς μέσον, καὶ ἄλουργίδα καὶ στέφανον ἐπι-
θέντες ἐδορυφόρον ὡς βασιλέα. δυσαρεστήσαντες δὲ καὶ τούτω
τέσσαρσιν ὕστερον μῆσι παρῴσαντες ἀναιροῦσι, Κωνσταντῖνον
παράδόντες τὴν βασιλείαν. ὁ δὲ Ἰουστινιανὸν καὶ Νεβιογάστην 15
ἄρχειν τῶν ἐν Κελτοῖς τάξας στρατιωτῶν ἐπειραιώθη, τὴν Βρε-
τανίαν καταλιπὼν· ἐλθὼν δὲ εἰς Βονωνίαν (πρώτη δὲ αὕτη πρὸς
τῇ θαλάσῃ κεῖται, Γερμανίας οὐσα πόλις τῆς κάτω) καὶ ἐν
ταύτῃ διατρέψας ἡμέρας τινάς, πάντα τε οἰκειωσάμενος τὰ στρα-
τεύματα μέχρι τῶν Ἀλπεων ὄντα τῶν ὀριζουσῶν Γαλατίαν καὶ 20
Ἰταλίαν, ἀσφαλῶς ἔχειν τῆς βασιλείας ἐδόκει. κατὰ δὲ τού-
τους τοὺς χρόνους Σάρον τὸν στρατηγὸν ἐκπέμπει μετὰ στρατεύ-
ματος κατὰ Κωνσταντῖνου Στελλίων. ὁ δὲ Ἰουστινιανῷ τῷ στρα-

3 στρατιώταις LP.

15 Olympiodoro Ἰουστίνος.

Νεβιογά-

στιον LP, Νεοβιγάστην Olympiodorus. cf. Ἀρβογάστην. 18 for-

tasse Γαλατίας. R.

ἄνω LP, errore manifesto. S.

tandi, non multo post rediturum cum omnibus Celticis et Hispanicis et Bri-
tannicis copiis, ac rebus Italicis et urbanis opem laturum. his condicionibus
abeundi copiam nactus est Iovius. ceterum Celticae res, necdum uti par
erat expositas, aequum fuerit inde usque a superioribus annis, quo pacto
sigillatim gestae fuerint, commemorari.

2. Quo tempore Arcadius adhuc imperabat, Honorio 7 et Theodosio
iterum coss. milites Britannici seditione concitata Marcum in regio solio col-
locant, eique tanquam rerum in iis locis potentii se subiciunt. eo deinde
necato veluti moribus eorum non respondentū, Gratianum in medium produ-
cunt, et purpura coronaque ornatum ceu principem solito satellitio comitan-
tur. verum et huic improbato post menses quattuor imperium abrogant et
vitam eripiunt, Constantino rerum summa tradita. is ubi Iustinianum et
Nevigasten Celticis militibus praefecisset, Britannia relicta transmisit; cum-
que Bononiam venisset (ea prima mari adiacet, inferioris Germaniae civitas)
et in ea dies aliquot fuisset commoratus, omnesque sibi exercitus ad Alpes
usque Galliam et Italiam determinantes conciliasset, imperium tuto iam pos-
sidere videbatur. eodem tempore Sarum Stelicho ducem cum exercitu con-
tra Constantinum ablegat. is Iustiniano duci cum copiis suis obviam profe-

τηγῶ μετὰ τῆς δυνάμεως τῆς σὺν αὐτῷ ἀπαντήσας αὐτόν τε ἀναιρεῖ καὶ τῶν στρατιωτῶν τὴν πλειονα μοῖραν· καὶ λείας πολλῆς γενόμενος κύριος, ἐπειδὴ Κωνσταντῖνον αὐτὸν ἔγνω πόλιν καταλαμβάνοντα Βαλεντίαν, ἄρκοῦσαν αὐτῷ πρὸς ἀσφάλειαν, εἰς πολιορκίαν κατέστησε. Νεβιογάστου δὲ τοῦ λειπομένου στρατηγοῦ λόγους τῷ Σάρῳ περὶ φιλίας προσάγοντος ἐδέχετο μὲν ὡς φίλον τὸν **5** ἄνδρα, δοὺς δὲ καὶ λαβῶν ὄρκους ἀναιρεῖ παρασχῆμα, μηδέτι τῶν ὄρκων ποιησάμενος λόγον. Κωνσταντῖνον δὲ στρατηγὸν καταστήσαντος Ἐδόβιχον Φράγκον ὄντα τὸ γένος, Γερόντιον δὲ ἀπὸ **10** τῆς Βρετανίας ὀρμώμενον, δέισας ὁ Σάρος τὴν τῶν στρατηγῶν τούτων περὶ τὰ πολέμια πείραν ὁμοῦ καὶ ἀνδρίαν ἀνεχώρησε τῆς Βυλεντίας, ἐπὶ τὰ πολιορκήσας ταύτην ἡμέρας. καταδραμόντων δὲ αὐτὸν τῶν Κωνσταντῖνου στρατηγῶν μετὰ μεγίστης δυναστείας, σὺν πολλῷ διεσώθη πόνῳ, τὴν λείαν ἕπασαν δωρησάμενος τοῖς **15** περὶ τὰς Ἀλπεις ἀπαντήσασιν αὐτῷ Βακαύδαις, ὅπως εὐρυχωρίας παρ' αὐτῶν τύχη τῆς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν παρόδου. Σάρου τοίνυν οὕτως εἰς τὴν Ἰταλίαν διασωθέντος, συναγαγὼν ὁ Κωνσταντῖνος τὴν δύναμιν ἕπασαν ἔγνω φυλακὰς ἄρκοῦσας ἐγκαταστήσαι ταῖς Ἀλπεσιν. ἦσαν δὲ αὗται τρεῖς, αἱ τὰς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ Κελ- **20** τῶν κάκειθεν ἐπέκεινα [τὰς] ὁδοὺς ἀποκλείουσαι, Κοττίαι Ποινίνοι Μαριτίμιαι. ταῦτα δὲ δι' αἰτίαν τοιάνδε τῆς εἰρημένης μοι προνοίας ἤξιωσεν. (3) ἐν τοῖς προλαβούσι χρόνοις, ἕκτον ἦδη **a. 406** τὴν ὑπατον ἔχοντος ἀρχὴν Ἀρκαδίου καὶ Πρόβου, Βανδῖλοι Σνή-

9 Ἐδόβιχος Sozomeno. pro δὲ rectius legetur τε. S. 16 ἐπὶ] περὶ libri. 20 Κοττία, Ποινίνα P. 23 Σύμβοις LP: corr S.

ctus eum cum maiore exercitus parte interfecit; et ingenti praeda potitus, quod intellexisset Constantinum se recepisse Valentiam, urbem ad defensionem eius satis idoneam, hanc ipsam obsidere instituit. alter dux copiarum Nevigastes, cum Saro de pace colloquens, amice quidem ab eo fuit exceptus, sed ultro citroque praestitis sacramentis confestim occisus, religione iurisiurandi ab Saro violata. cum autem Constantinus Edobinchum, natione Francum, et oriundum e Britannia Gerontium duces his suffecisset, Sarus horum ducum in re militari experientiam et fortitudinem veritus a Valentia discessit, quam septem diebus obsederat. cumque Constantini duces in eum maximis viribus proruisent, multo labore salvus evasit, universa praeda Bacaudis, quae ad Alpes illi occurrerant, concessa, ut ab eis ad eundae Italiae facultatem impetraret. cum Sarus hoc modo in Italiam pervenisset incolumis, Constantinus universis collectis copiis Alpes idoneo praesidio munire decrevit. eae tres omnino sunt, quae in Italiam a Celtis atque inde ulterius ducentia claudunt itinera, videlicet Cottiae Poeninae Maritimae. haec uti faceret ea cura quam diximus, causa quaedam erat huiusmodi. (3) superioribus annis, Arcadio 6 et Probo coes., Vandali Suesivi et Alanis

βοις καὶ Ἀλανοῖς ἑσπτοδὸς ἀναμιζάντες τοὺτους ὑπερβάντες τοὺς τόπους τοῖς ὑπὲρ Ἄλπεις ἔθνεσιν ἐλυμήναντο, καὶ πολλὸν ἐργασάμενοι φόνον ἐπίφοβοι καὶ τοῖς ἐν Βρεττανίαις στρατοπέδοις ἐγένοντο, συνηνάγκασαν δέ, δέει τοῦ μὴ κἀπὶ σφᾶς προελθεῖν, εἰς τὴν τῶν τυράννων ὀρητῆσαι χειροτονίαν, Μάρκου λέγω καὶ Γραιτιανοῦ καὶ ἐπὶ τούτοις Κωνσταντίνου· πρὸς δὲν μάχης καρτερᾶς γενομένης ἐνίκων μὲν οἱ Ῥωμαῖοι, τὸ πολλὸν τῶν βαρβάρων κατασφάζαντες μέρος, τοῖς δὲ φεύγουσιν οὐκ ἐπεξελθόντες (ἧ γὰρ ἂν ἅπαντας πανωλεθρίᾳ διέφθειραν) ἐνέδωκαν αὐτοῖς ἀνακτησημένοις τὴν ἤτταν καὶ βαρβάρων πλῆθος συναγαγοῦσιν αὐθις ἄξιωμαχους γενέσθαι. διὰ ταῦτα τοίνυν τοῖς τοῖς τόποις φύλακας ἐγκατέστησε Κωνσταντίνος, ὡς ἂν μὴ τὴν εἰς Γαλατίαν ἀνειμένην ἔχοιεν παράδοτον. ἐγκατέστησε δὲ καὶ τῷ Ῥήνῳ πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἐκ τῶν Ἰουλιανοῦ βασιλέως χρόνων ῥαθυμηθεῖσαν.

a. 408 4. Οὕτω τὰ κατὰ τὴν Γαλατίαν πᾶσαν οἰκονομήσας, 15 Κωνσταντι τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παιδῶν τὸ τοῦ Καίσαρος σχῆμα περιθεὶς ἐπὶ τὴν Ἰβηρίαν ἐκπέμπει, καὶ τῶν αὐτόθι πάντων ἐθνῶν ἐγκρατῆς γενέσθαι βουλόμενος, ὥστε καὶ τὴν ἀρχὴν ἀδῆξσαι καὶ ἕμα τὴν τῶν Ὀνωρίου συγγενῶν αὐτόθι δυναστείαν ἐκκόψαι· ὅλος γὰρ αὐτὸν εἰσῆι μὴ ποτε δύναιμι συναγαγόντες τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν αὐτοὶ μὲν αὐτῷ διαβάντες τὴν Πυρρήνην ἐπέλθοιεν, ἀπὸ δὲ τῆς Ἰταλίας ὁ βασιλεὺς Ὀνώριος ἐπιπέμψας αὐτῷ τὰ στρατό-

2 ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις R.

3 mullm Βρεττανία. cf. c. 5 Ἰβηρία.

4 κἀπὶ] libri καὶ.

21 Τυρρήνην P.

permisti superatis hisce locis nationes transalpinas vastarunt, editaque ingenti caede Britanniarum etiam exercitibus formidabiles exstiterunt. quos quidem eo perpulerunt, ut veriti ne progredenter ulterius, ad tyrannos eligendos se converterent, Marcum inquam et Gratianum et secundum hos Constantinum. adversus quem acri commisso proelio victoria quidem Romani potiti sunt, maiore barbarorum parte iugulata; sed quod fugientes insecuti non essent (omnes enim ad internecionem usque cecidissent), facultatem eis concesserunt ut resarcita clade quam acceperant, et collecta barbarorum multitudine, rursus hosti pares evaderent. propter has ergo causas praesidiarios in hisce locis Constantinus collocavit, ne isti liberum in Galliam aditum haberent. Rhenum quoque praesidio munivit idoneo, quod a Iuliani principis temporibus neglectum fuerat.

4. Hoc modo rebus in universa Gallia constitutis, Constantem, filiorum natu maximum, habitu Caesaris ornatum in Hispaniam ablegat. nam et istic universas in potestatem redigere nationes cupiebat, tum ut imperii limitis prolataret, tum etiam ut Honorii propinquorum potentiam in his locis excinderet. metuebat enim ne quando coactis militum in ea regione copiis ipsi monte Pyrene superato se adorirentur, et imperator Honorius, ex Italia mis-

πεδα τῆς τυραννίδος, κύκλω πανταχόθεν περιλαβών, παραλύσειεν, ἐπὶ τούτοις ὁ Κώνστας εἰς τὴν Ἰβηρίαν διέβη, στρατηγὸν μὲν Τερέντιον ἔχων, Ἀπολλινάριον δὲ τῆς ἀλλῆς ὑπαρχον. τῶν δὲ ἐν τῇ ἀλλῇ τάξεων ἄρχοντάς τε πολιτικούς ἅμα καὶ στρατιω-
 5 τικούς καταστήσας, ἄγει διὰ τούτων ἐπ' ἐκείνους οἱ γένοι τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ προσήκοντες τὰ τῆς Ἰβηρίας συνεταράττοντο πράγματα, πρότερον μὲν πρὸς αὐτὸν Κώνσταντι διὰ τῶν ἐν τῇ Λυσιτανίᾳ στρατοπέδων ἀράμενοι πόλεμον, ἐπει δὲ πλεονεκτεῖσθαι συνήσθοντο, πληθὸς οἰκετῶν καὶ γεωργῶν ἐπιστρατεύσαντες καὶ
 10 παρὰ βραχὺ κατιστήσαντες αὐτὸν εἰς μέγιστον κίνδυνον. ἀλλὰ κἀνταῦθα τῆς ἐλπίδος διαμαρτόντες Κώνσταντι σὺν ταῖς φρῶν γυναιξίν ἦσαν ἐν φυλακῇ· ὅπερ ἀκηκόετες οἱ τούτων ἀδελφοὶ Θεοδόσιός τε καὶ Λαγώδιος, ὁ μὲν εἰς τὴν Ἰταλίαν διέφυγεν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἑψάν διασωθεὶς ἀνεχώρησε.

15 5. Ταῦτα κατὰ τὴν Ἰβηρίαν ὁ Κώνστας διυπραζάμενος ἐπανήλθε πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ Κωνσταντῖνον, ἐπαγόμενος Βεργητιανὸν καὶ Διδύμιον, καταλιπὼν τε αὐτόθι τὸν στρατηγὸν Γερόντιον, ἅμα τοῖς ἀπὸ Γαλατίας στρατιώταις, φύλακί τῆς ἀπὸ Κελτῶν ἐπὶ τὴν Ἰβηρίαν παρόδου, καίτοι γε τῶν ἐν Ἰβηρίᾳ
 20 στρατοπέδων ἐμπιστευθῆναι κατὰ τὸ σῆηθες τὴν φυλακὴν αἰτησάντων, καὶ μὴ ξένοις ἐπιτραπῆναι τὴν τῆς χώρας ἀσφάλειαν. Βεργητιανὸς μὲν οὖν καὶ Διδύμιος, ὡς Κωνσταντῖνον ἀχθέντες ἀνγρέθησαν παραχρῆμα, Κώνστας δὲ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς

3 an Γερόντιον? cf. c. 5. 5 ἐπ' om LP. 6 forsān dīvise
 legendum συνετάραττον τότε. S. 12 Sozomeno Θεοδοσιώλογ.
 17 δὲ P. 19 Ἰβηρίαις P.

sis exercitibus undique circumdato sibi tyrannidem abrogaret. itaque Constantinus in Hispaniam transit, cum ducem Terentium et Apollinarem praefectum praetorii haberet, ac palatinis etiam ordinibus magistratus tam civiles quam militares dedisset. atque his ductoribus copias in eos movet, qui generis affinitate Theodosium principem contingentes Hispanas res conturbabant. illi, primo per Lusitanicos exercitus suscepto adversus Constantem bello, cum ab illo se vinci viderent, cum servorum et agricolarum multitudine hostem aggressi parum abfuit quin eum in gravissimum discrimen adducerent. sed hic quoque spe sua frustrati a Constante cum uxoribus in custodiam dati sunt. qua re fratribus eorum Theodosio Lagodioque nuntiata, in Italiam profugit alter, alter in Orientem salvus evasit.

5. His rebus Constantinus in Hispania gestis ad patrem Constantinum reversus est, adducto secum Vereniano et Didymio, relictoque istis duce Gerontio, qui cum Gallis militibus iter illud quod a Celtis in Hispaniam ducit custodiret, quamquam exercitus Hispanici hanc custodiam sibi pro more credi, nec regionis tutelam extraneis committi, petiissent. ceterum Verenianus et Didymius ad Constantinum perducti mox interfecti sunt. inde rur-

τὴν Ἰβηρίαν ἐκπέμπεται, Ἰουδοῖον ἐπαγόμενος στρατηγόν. ἐφ' ᾧ Γερόντιος ἀγρόμενος, καὶ τοὺς αὐτόθι περιποιησόμενος στρατιώτας, ἐπινύσισσι Κωνσταντίνῳ τοὺς ἐν Κελτοῖς βαρβάρους. πρὸς οὓς οὐκ ἀντισχῶν ὁ Κωνσταντίνος αἰτεῖ δὴ τοῦ πλείονος τῆς δυνάμειος μέρους ὄντος ἐν Ἰβηρία, πάντα κατ' ἔξουσίαν ἐπιόντες οἱ 5 ὑπὲρ τὸν Ῥῆνον βάρβαροι κατέστησαν εἰς ἀνάγκην τοὺς τε τὴν Βρεττανικὴν νῆσον οἰκοῦντας καὶ τῶν ἐν Κελτοῖς ἔθνων ἕνια τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀποστήναι καὶ καθ' ἑαυτὸν βιοτεύειν, οὐδέ τι τοῖς τούτων ὑπακούοντα νόμοις. οἱ τε οὖν ἐκ τῆς Βρεττανίας ὄπλα ἐνδύντες καὶ σφῶν αὐτῶν προκινδυνεύσαντες ἤλευθέρωσαν 10 τῶν ἐπικειμένων βαρβάρων τὰς πόλεις, καὶ ὁ Ἀρμόριχος ἅπας καὶ ἕτεροι Γαλατῶν ἐπαρχαί, Βρεττανὸς μιμησάμεναι, κατὰ τὸν ἴσον σφῶς ἤλευθέρωσαν τρόπον, ἐκβάλλουσαι μὲν τοὺς Ῥωμαίους ἄρχοντας, οἰκεῖον δὲ κατ' ἔξουσίαν πολίτευμα καθιστάσαι.

6. Καὶ ἡ μὲν Βρεττανίας καὶ τῶν ἐν Κελτοῖς ἔθνων ἀπό- 15 στασις, καθ' ὃν ἐτυράννει χρόνον ὁ Κωνσταντίνος, ἐγένετο, τῶν βαρβάρων ἐπαναβάντων τῇ κείνου περὶ τὴν ἀρχὴν ἐκμελεῖα· κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν Ἀλάριχος οὐ τυχὼν ἐφ' οἷς ἦται τῆς εἰρήνης, α. 409 οὐδὲ δμήφρους λαβῶν, αὐθις ἐπέηε τῇ Ῥώμῃ, κατὰ κράτος αἰρεῖν αὐτὴν ἀπειλῶν, εἰ μὴ συμφρονήσαντες αὐτῷ κατὰ τοῦ βασιλείως 20 Ὀνωφρίου χωρήσαιεν. καὶ ἐπειδὴ πρὸς τὴν αἴτησιν ὤκνον, τὴν μὲν πόλιν ἐπολιόρχει, τὸν δὲ λιμένα καταλαβῶν καὶ ἡμέρας τινὰς ἐγκαρτερήσας τῇ τούτου πολιορκίᾳ τελευτῶν κέρως τούτου κατέ-

8 *conveniensius* καθ' ἑαυτὰ vel καθ' ἑαυτοῦς. S. 9 ἔπα-
κούοντα S: libri ἐπακούοντα. 12 μιμησάμενοι P. 14 καθι-
στασθαι LP.

sus in Hispaniam Constans a patre mittitur, ac Iustum ducem secum adducit. quare offensus Gerontius, conciliatis sibi eorum locorum militibus, barbaros in regione Celtarum adversus Constantinum ad defectionem impellit. quibus cum Constantinus non restitisset, quod maior copiarum ipsius pars esset in Hispania, cuncta pro lubitu invadentes transrhenani barbari eo tum incolae insulae Britanniae tum quasdam Celticas nationes redegerunt, ut ab imperio Romano deficerent et Romanorum legibus non amplius obediens arbitrari suo viverent. itaque Britanni, sumptis armis et quovis adito pro salute sua discrimine, civitates suas a barbaris imminenti liberarunt. itidem totus ille tractus Armorichus ceteraque Gallorum provinciae, Britannos imitatae, consimili se modo liberarunt, eiectis magistratibus Romanis et sua quadam re publica pro arbitrio constituta.

6. Haec Britanniae Celticarumque gentium defectio, quo tempore Constantinus iste regnum usurpabat, accidit, cum ipsius in imperio secordia moti barbari hasce grassationes instituissent. in Italia vero Alarichus, pace conditionibus iis quas proposuerat non impetrata, nec obsidibus acceptis, Romam rursus invadit, minatus eam se per vim expugnaturum, nisi cives Romani coniunctis secum animis adversus Honorium Augustum expeditionem susceperant. illis ad hoc postulata cunctantibus urbem obsidet, et ad portum profectus, aliquot diebus in eius expugnatione consumptis, tandem eo

στη πῦσαν δὲ αὐτόθι τὴν τῆς πόλεως τροφὴν ἀποκειμένην εὐρῶν
 δαπανήσειν αὐτὴν ἠπέλπει περὶ τὰ οἰκίον στρατόπεδον, εἰ μὴ
 θῦττον οἱ Ῥωμαῖοι τὰ προτεινόμενα πράξαιεν. συνελθοῦσα τοί-
 νων ἡ γερούσια πῦσα καὶ περὶ τοῦ προκτεῖον βουλευσαμένη πῦσιν
 6 ἐνέδωκεν οἷς Ἀλαρίχος ἐκέλευσεν· ὁδὲ γὰρ ἦν ἀποφυγὴ θανά-
 του μηδεμιᾶς τροφῆς διὰ τοῦ λιμένος τῇ πόλει χορηγουμένης.
 (7) κατὰ ταῦτα δεξάμενοι τὴν Ἀλαρίχου πρεσβείαν ἐκάλουν αὐ-
 τὸν πρὸ τῆς πόλεως· καὶ κατὰ τὸ κελευόμενον Ἄτταλον, ὄντα
 ὑπαρχον τῆς πόλεως, εἰς τὸν βασιλεῖον ἀναβιβάζουσι θρόνον,
 10 ἄλουργίδα καὶ στέφανον περιθέντες. ὁ δὲ παραχρῆμα Λαμπά-
 διον μὲν τῆς αὐτῆς ἀναδέκνουσιν ὑπαρχον, Μαρκιανὸν δὲ τῆς
 πόλεως ἔταξεν ἄρχον· τὺς δὲ τῶν δυνάμεων στρατηγίας αὐτῷ τε
 Ἀλαρίχῳ καὶ Οὐάδεντι παραδέδωκεν (οὗτος δὲ ἦν ὁ πρότερον τῶν
 15 ἄρχαὺς ἐνεχείρισεν. ἀναξεύχας δὲ μετὰ τῆς βασιλικῆς διορηθρίας
 ἐχώρει πρὸς τὰ βασίλεια, πολλῶν αὐτῷ γενομένων οὐκ ἐπιτηδεῖων
 συμβόλων. τῇ δὲ ἐξῆς παρελθὼν εἰς τὴν γερούσιαν λόγον ἀλα-
 ζοικίας γέμοντα διεξῆμι, τὴν τε γῆν ἄπυσαν Ῥωμαίοις περιποιή-
 σειν μεγαλαυχνόμενος καὶ ἄλλα τούτων ὑπέρετρα, ἐφ' οἷς ἴσως γε-
 20 μισήσειν αὐτῷ τὸ θεῖον ἔμελλε καὶ μετ' οὗ πολὺ καθαιρήσειν.

Οἱ μὲν οὖν κατὰ τὴν Ῥώμην ἦσαν ἐν εὐφροσύνῃ πολλῇ,
 τῶν τε ἄλλων ἀρχόντων οἰκονομῆσαι κυλῶς ἐπισταμένων τετυχη-
 κότες καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ Τερτύλλου ὑπάτῳ τιμῇ σφόδρα εὐφραίνό-
 μενοι. μόνον δὲ τὸν τῶν λεγομένων Ἀνικίων οἶκον ἔλπειε τὰ κοινῇ

13 οὗτος] vid. lib. 5 c. 48 et Olympiodor. ap. Phot. p. 181. R.
 18 τε S: libri γε. 23 ὑπάτῳ S: libri ὑπάτου.

potitus est. ubi cum omnem urbis annonam reconditam invenisset, eam se
 minatus est in exercitum suum expensurum, ni celeriter iis Romani quae
 proponebat satisfecissent. itaque senatus universus convenit, et instituta
 deliberatione quid potissimum agendum esset, tandem omnibus assensus est
 quae Alarichus imperaverat. nec enim mortis ullum erat effugium, postea-
 quam urbi nulla e portu annona suppeditabatur. (7) secundum haec excep-
 ptis Alarichi legatus ad urbem eum arcessunt, ac veluti iussi fuerant, Atta-
 lum, praefectum urbis, sublimem in Augusto solio, purpura coronaque cin-
 ctum collocant. is ex templo Lampadium praefectum praetorii declarat, et
 Marcianum praefectum urbis constituit. militares praefecturas tum ipsi
 Alaricho tum Valenti tradit. et Valens is erat qui Dalmaticis antea legio-
 nibus praesuerat. iidem aliis alias ordine potestates tribuit. hinc regio
 cum satellitio pergit ad palatium, cum omnia multa parum fausta se offer-
 rent. postridie senatum ingressus oratione singularis arrogantiae plenam
 habuit, qua se Romanis universum orbem terrarum acquisiturum, et his
 etiam alia maiora magnifice iactat; propter quae nomen ei forte succensu-
 rum erat, hominemque non multo post eversurum.

Romani magna exultare laetitia, qui et alios magistratus rei publicae
 recte gerendae peritos nacti fuissent, et insignem ex Tertulli consulis ho-
 more voluptatem caperent. solam illorum familiam qui Anicii dicuntur, quae

δοκοῦντα πᾶσι λυσিতেλεῖν, ἐπειδὴ μόνοι τὸν πάντων ὡς εἰπεῖν ἔχοντες πλοῦτον ἐπὶ ταῖς κοιναῖς ἐδοσχέρινον εὐπρυγίαις.

Ἀλαρίχου δὲ συμβουλευσάντος ὀρθῶς Ἀττάλιω πέμψαι μετρίαν δύναμιν ἐπὶ Λιβύην καὶ Καρχηδόνα, διὰ ταύτης τε παραλῦσαι τῆς ἀρχῆς Ἡρακλειανῶν, ὡς ἂν μὴ καὶ ἐξ αὐτοῦ τὰ Ὀνω-
5
ρίου φρονούντος κάλυμμά τι τοῖς ἐγχειρουμένοις συμβαίη, ταῖς τοιαύταις παραινέσειν Ἀτταλος οὐκ ἐτίθετο, ταῖς δὲ ἐπὶ τοῖς μάντεσιν ἐλπίσιν ἑαυτὸν ἐκδιδούς, καὶ ἀμυχῆτι περιποιήσεσθαι Καρχηδόνα καὶ τὰ περὶ Λιβύην ἅπαντα πεπεισμένος, Δρούμιαν μὲν οὐκ ἐκπέμπει μεθ' ἧς εἶχε βαρβάρων δυνάμειος ῥῆστυ δυνη-10
σόμενον Ἡρακλειανὸν τῆς ἀρχῆς ἐκβαλεῖν, ἐν δευτέρῳ δὲ τὴν Ἀλαρίχου βουλὴν ποιησάμενος Κώνσταντι παρυδίδωσι τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ στρατιωτῶν τὴν ἡγεμονίαν, οὐδεμίαν αὐτῷ δύναμιν ἀξιώ-
a. 410 μαχον συνεκπέμψας. ἀλλὰ τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ ἐν ἀδύλῳ κειμένων, ἐπιστρατεύει τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν Ῥάβενναν ὄντι. (8) τοῦ δὲ 15
συνταραχθέντος τῷ δέει καὶ πρέσβεις ἐκπέμπωντος καὶ κοινὴν ἀμφοτέροις γενέσθαι τὴν βασιλείαν αἰτοῦντος, Ἰόβιος ὁ τῆς ἀδύλης ὑπαρχος παρὰ Ἀττάλον καθεσταμένος οὐδὲ ὄνομα καταλείπειν ἔφη Ὀνωρίῳ βασιλεῖς Ἀτταλον, ἀλλ' οὐδὲ ὀλόκληρον ἔξειν τὸ σῶμα, νῆσόν τε αὐτῷ ὄωσειν καὶ οἴκησιν, πρὸς τῷ καὶ μέρος 20
αὐτῷ τι τοῦ σώματος καυστήσειν πεπρωμένον. ἐκπλαγέντων δὲ πάντων ἐπὶ τῇ τῶν λόγων ἀλαζονείᾳ, καὶ τοῦ βασιλέως Ὀνω-

8 περιποιήσεσθαι LP. 12 Κώνσταντι R: vulgo Κωνσταντίνου. cf. Sozom. 9 8, et Zosimus infra c. 9. 18 καθιστάμενος libri: corr S. 19 ἔφη om PL. ἀλλ' — σῶμα] haec male abundant collata ad illa quae inferuntur, πρὸς τῷ — πεπρωμένον. concinnius certe ita scripsisset: οὕτε ὄνομα — Ἀτταλον, νῆσόν τε κτλ. 20 fortasse legendum ὄωσειν εἰς οἴκησιν. S. πρὸς τὸ LP.

publice videbantur universis conducere, mordebant, quod fere inter omnes hi soli magnas opes possidentes felicitatem publicam permolestē ferrent.

Cum autem Alarichus Attalo recte consuleret, ut idoneas copias in Africam et Carthaginem mitteret, earumque opera Heracliano abrogaret imperium, ne per illum quoque, partes Honorii sectantem, aliquid impedimentum rebus institutis obiceretur, nihili admonitiones eiusmodi fecit Attalus; adeoque spes eas amplexus quas vates ei facerent, ac sine certamine se Carthagine totaque potiturum Africa persuasus, non Drumam mittit, qui cum barbarorum copiis quas ducebat facillime potuisset Heraclianum potestate deicere, sed Alarichi consilio posthabito cuidam Constanti in Africanos milites imperium tradit, nec firmas tamen cum eo copias mittit. interea vero, cum adhuc in dubio res Africanæ essent, expeditionem adversus imperatorem, qui Ravennae se continebat, suscipit. (8) is metu perterritus cum missis legatis imperii societatem offerret, Iovius, ab Attalo praefectus praetorii constitutus, ne nomen quidem imperatoris Honorio relicturn sit Attalum, nec integrum corpus, sed in insulam relegaturum, et praeterea partem aliquam corporis mutilaturum. universis hac orationis arrogantia territis, et

ρίου πρὸς φυγὴν ὄντος ἐτοίμου καὶ ἐπὶ τούτῳ πληθὸς πλοίων οὐ
 μέτριον εἰς τὸν τῆς Ῥαβέννης λιμένα συναγαγόντος, ἕξ τάγματα
 στρατιωτῶν προσωρμίσθησαν, πάσαι μὲν ἐτι περιόντος Στελίχιο-
 5 νος προσδοκώμενα, τότε δὲ πρὸς συμμαχίαν ἐκ τῆς ἐφύας παρα-
 γνόμενα, μυριάδες ἄριθμὸν ὄντα τέσσαρες. ἀνενεγκῶν δὲ ὡσαύτω
 ἐκ κάρου βαθείας Ὀνώριος τοῖς μὲν ἐκ τῆς ἐφύας ἀφιγμένοις τὴν
 τῶν τειχῶν ἐπίσπευε φυλακὴν, ἐγνώκει δὲ τῶς ἐπιμείναι τῇ Ῥα-
 βέννῃ, μέχρις ἂν ἀκριβέστερον τὰ κατὰ τὴν Λιβύην αὐτῷ δηλω-
 10 θείη, καὶ εἰ μὲν Ἡρακλειανὸς ὑπέρτερος γένοιτο, τῶν αὐτόθι
 πραγμάτων ὄντων ἐν ἀσφαλεῖ παντὶ τῷ στρατεύματι πολεμεῖν Ἀτ-
 τάλῳ καὶ Ἀλαρίχῳ, τῶν δὲ εἰς τὴν Λιβύην παρ' αὐτοῦ πεμφθέν-
 των ἐλαττωθέντων ταῖς οὔσαις αὐτῷ ναοὶ πρὸς Θεοδοσίῳ εἰς τὴν
 ἐφύαν ἐκπεῦσαι καὶ τῶν ἐσπερίων βασιλείας ἐκοτῆναι.

9. Καὶ Ὀνώριος μὲν ἐν τούτοις ἦν, Ἰόβιος δὲ κατὰ πρε-
 15 σβείαν, ὡς διεξῆλθον ἤδη, πρὸς Ὀνώριον ἐπεμφθεὶς εἰς ἔννοιαν
 ἔρχεται προδοσίας, Ὀνωρίῳ διὰ τινῶν αὐτὸν ὑπελθόντος. καὶ
 πρὸς μὲν τὴν γερουσίαν παραιτεῖται πληρῶσαι τὴν πρεσβείαν,
 ἀφείς πρὸς αὐτὴν ἀπραγῆ τινὰ ῥήματα, καὶ ὡς προσήκει, τῶν ἐν
 Λιβύῃ σταλέντων διαμμορτόντων, εἰς τὸν κατὰ Ἡρακλειανοῦ πό-
 20 λεμον βαρβάρους ἐκπέμψαι· συλεύεσθαι γὰρ αὐτῶν τὴν ἐκείθεν

5 τεσσάρων LP. pro δὲ aptius legemus δῆ. S. 13 rectius
 τῆς τῶν ἐσπερίων βασιλείας, vel τῆς ἐσπερίου βασιλείας. S.
 18 post ῥήματα in ms libris sequebantur duo haec commata, κινή-
 θέντος δὲ πρὸς ὄργην Ἀττάλον, καὶ δι' ἐτέρων τὸ πρακτέον
 μηνύσαντος, quae transposita esse recte vidit Leunclavius. S.
 20 post βαρβάρους P habet χρῆναι. cui haud dissimilia p. 192 11:
 παρακλεισόμενον χρῆναι τιμᾶσθαι. p. 126 19: ἄμεινον κόντας πολε-
 μητέα εἶναι. p. 173 12: οἷός τε ἐσεσθαι ἀρκέσειν. p. 122 12: ἀρκέσειν
 οὐκ ᾔπετο δυνήσεσθαι βοηθήσειν. αὐτῶν L margo: αὐτῶ P.

Honorio principe iam ad capessendam fugam parato, qui eo nomine non exi-
 guam navium copiam in portum Ravennatem coëgerat, sex militum cohortes
 appulere, quae quidem adhuc superstite Stelichone iam olim expectabantur,
 sed tunc primum ex Oriente ad belli societatem venerunt. in his erant ho-
 minum quattuor milia. quapropter velut excitatus e gravi sopore Honorius
 iis moenium custodiam credit qui ex Oriente venerant; atque interim Raven-
 nae manendum statuit, donec certiora de rebus Africanis accepisset. ac si
 quidem superior evaderet Heraclianus, rebus istic in tuto consistentibus,
 universo cum exercitu Attalo et Alaricho bellum inferendum: sin missi ab se
 in Africam vinoerentur, in Orientem ad Theodosium cum iis abundantum na-
 vibus quas haberet, et occidentalium nationum imperio cedendum.

9. Hic rerum Honorii status erat. Iovius autem, qui legatus ad Ho-
 norium, velut antea commemorabam, missus fuerat, de prodicione, ab Ho-
 norio quorundam opera corruptus, cogitare coepit. itaque ad senatum neg-
 gat, obitutum se amplius legationem, indecora quaedam ad eum verba pro-
 locutus; et quod omnino, quandoquidem conatus eorum qui fuerant in Afri-
 cam missi successu caruisset, barbaros ad gerendum adversus Heraclianum
 bellum miti oporteret: quippe Constante interfecto spes ipsorum ab ea parte

ἐπίδρα Κωνσταντος ἀναιρεθέντος, κινήθεις δὲ πρὸς ὀργὴν Ἀττάλου καὶ δι' ἑτέρων τὸ πρακτέον μνηύσαντος, πέμπονται κατὰ τὴν Λιβύην ἕτεροι μετὰ χρημάτων τοῖς αὐτόθι βοηθήσοντες πράγμασιν. ὅπερ μισθῶν Ἀλάρικος, καὶ ἀπυρεσθεὶς τῷ γενομένῳ, τοῖς κατὰ τὸν Ἀττάλον ἀπεγνώκει, φρονοβλαβεία καὶ σὺν οὐδενὶ 5 πόσῳ τοῖς ἀλυσιτελέσι ῥαδίως ἐπιχειροῦντα. ταῦτα δὲ λαβὼν κατὰ νοῦν ἀναχωρεῖν ἔκρινε τῆς Ῥαβέντης, καίτοι γε ἐνοτῆται τῇ ταύτης πολιορκίᾳ διανοσούμενος ἄχρις ἀλώσεως· Ἰόβιος γὰρ αὐτῷ τοῦτο παρήγει, ὃς ἐπειδὴ τῶν ἐν Λιβύῃ διαμαρτεῖν ἔγνω τὸν ὑπὸ Ἀττάλου σταλέντα, τέλειον εἰς τὸ τὰ Ὀνωρίου πράττειν ἐτρέπη, 10 κακηγορῶν τε Ἀττάλον Ἀλαρίχῳ διετέλει, πείθειν σπουδάζων ὡς, ἐπειδὴν κρατήσῃ τῆς βυσιλείας, αὐτῷ πρῶτον ἐπιβουλεύσει καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ γένους ἀγχιστεῖαν προσήκουσιν. (10) Ἀλαρίχον δὲ τέως ἐμμένειν τοῖς πρὸς Ἀττάλον ὄρκιοις ἐθέλοντος, ἀναιρεῖται μὲν Οὐάλης ὁ τῆς ἵππου στρατηγός, εἰς προδοσίαις ἐμ- 15 πεσῶν ὑποφύων, ἐπήξει δὲ ταῖς Αἰμιλίας πόλεσιν Ἀλάρικος ἀπάσαις, ὅσαι τὴν Ἀττάλου βασιλείαν ἐτοίμως δέξουσθαι παρητήσαντο. καὶ τὰς μὲν ἄλλας σὺν οὐδενὶ παρεστῆσατο πόνῳ, Βορωνίαν δὲ πολιορκήσας, ἀνασχομένην ἡμέραις πολλαῖς οὐ δύνηθεις εἶλεν, ἐπὶ Λίγυας ἐχώρει, κἀκείνους Ἀττάλον δέξουσθαι βα- 20 σιλία συναναγκάζων. Ὀνωρίου δὲ γράμμασι πρὸς τὰς ἐν Βρετανίᾳ χρησαμένους πόλεις φυλάττεσθαι παραγγέλλοισι, δωρεαῖς τε ἀμειψυμένους τοὺς στρατιώτας ἐκ τῶν κατὰ Ἡρακλειανοῦ

1 Κωνσταντίου L. margo.

12 ἐπιβουλεύσαι LP.

21 for-

tasse rectius συναναγκάσαν. S.

scribendum est Βρετανίᾳ. R.

fluctuare. cum autem commotus ad iram Attalus per alios indicasset quid esset agendum, mittuntur in Africam cum pecuniis alii, ut rebus eorum locorum opem ferrent. quo Alarichus cognito, graviter ac moleste rem ferens, de rebus Attali desperare coepit, qui stoliditate quadam animi nullaque nixu ratione res inutilles temere moliretur. itaque posteaquam haec illi ad animum accidissent, licet antea Ravennae obsidionem eo usque urgere cogitaverat donec eam cepisset, tamen inde discedendum statuit. nam hoc uti faceret Iovius hortabatur; qui cum intellexisset missi ab Attalo ducis irritos in Africa conatus fuisse, prorsus ad savendum Honorii causae se convertit, et Attalum maledictis apud Alarichum incessere non desit, totus in hoc incumbens, ut ei persuaderet Attalum stabilito imperio primum Alaricho ipsi et omnibus ei generis propinquitate iunctis insidias structurum. (10) cum autem Alarichus adhuc in fide Attalo data perstaret, Valens equitum magister occisus est, proditiōnis insimulatus; et Alarichus ipse cunctas urbes Aemiliae cum coepit adiit. quotquot imperium Attali prompte accipere recusassent. et alias quidem nullo labore redexit in dicionem; Bononiam obsessam et hostem compluribus diebus sustinentem capere non potuit. itaque versus Ligures pergit, ut illos etiam Attalum imperatorem agnoscere cogeret. Honorius autem, literis ad civitates Britannicas scriptis, quibus eos hortabatur ut rebus suis consulerent, itidemque militibus ex ea pecunia quam Heraclianus miserat cou-

πεμφθέντων χρημάτων, ὁ μὲν Ὀνώριος ἦν ἐν ἑρασιώνῃ πάσῃ, τὴν τῶν ἄπανταχοῦ στρατιωτῶν ἐπισπισσόμενος εὐνοίαν· (11) Ἡρακλειανοῦ δὲ τοὺς ἐν Λιβύῃ πάντας λιμένας φυλακῆ παντοίῃ καταλαβόντος, καὶ μήτε σίτου μήτε ἔλαιου μήτε ἄλλου τινὸς τῶν 5 ἐπιτηδείων εἰς τὸν τῆς Ῥώμης κομιζόμενον λιμένα, λιμὸς ἐπέσκηψε τῇ πόλει χαλεπώτερος τοῦ προτέρου, τῶν ἐπ' ἀγορᾷ τὰ ὄνια προτιθέντων, ὅσα ἦν αὐτοῖς, ἀποκρυπτόντων ἑλπίδι τοῦ τὰ πάντων οικειώσεσθαι χρήματα, τῆς κατ' ἔξουσίαν ὀριζομένης τιμῆς αὐτοῖς δεδομένης. εἰς τοῦτό τε ἦλθεν ἡ πόλις στενοχωρίας ὥστε 10 ἔλπισαντας καὶ ἀνθρωπίνων ἕπιεσθαι σωμαίων τοιαύτην φωνὴν ἐν τῇ ἵπποδρομίᾳ ἀφείναι pretium pone carni humanae, τοῦτο δὲ ἴστιν "ὄρισον τῷ ἀνθρωπείῳ κρέει τιμὴν."

12. Ἐπὶ τούτοις Ἄτταλος καταλαβὼν τὴν Ῥώμην συνάγει τὴν γερούσιαν, καὶ βουλῆς προτεθείσης ἄπαντες μὲν ὡς εἰπεῖν 15 ἔδοκίμαζον καὶ βαρβάρους χρῆναι μετὰ τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν Λιβύην ἐκπέμψαι, παραδοῦναι τε Δρούμα τὴν τοῦτων ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ πλείστα ἤδη πλάτειωσ καὶ εὐνοίας ἐπιδείξαντι δαίγματα, μόνος δὲ Ἄτταλος σὺν ἄλλοις τῇ τῶν πολλῶν οὐκ ἐτίθετο γνώμη, βαρβάρων οὐδένα τῷ στρατοπέδῳ συνεκπέμψαι βουλόμενος. ἐν 20 τεῦθεν Ἀλάρικος εἰς τὴν Ἄτταλον καταίρεσιν εἶδεν, Ἰοβίου πρὸ πολλοῦ ταῖς συνεχέσει διαβολαῖς ἐτοιμότερον εἰς τοῦτο κατασκευάσαντος. καὶ τὸ βούλευμα εἰς ἔργον ἄγων, πρὸ τῆς Ἀριμίνου, καθ' ἣν τότε διέτριβεν, ἔξαγαγὼν τὸν Ἄτταλον, περιελὼν τὸ διάδημα καὶ τῆς ἄλουργίδος ἐκάσας ταῦτα μὲν ἔπεμψεν Ὀνώριον

8 οικειώσεσθαι L.P.

giario praemii loco distributo, in omni degebat otio, militumque sibi benevolentiam ab omni parte conciliabat. (11) Heraclianus vero cum omnes in Africa portus occupatos multiplici praesidio teneret, neque iam frumentum vel oleum vel aliae res ullae ad victum necessariae in portum Romanum invehentur, fames in urbe gravior quam prius exstitit, dardanariis ea spe quicquid habebant suppeditibus, ut omnium pecunias ad se averterent, eo potius pretio quod ipsi arbitrato suo statuerent, adeoque redacta fuit urbs ad angustias, ut ab illis, qui sperarent hominum quoque corpora degustatum iri, vox huiusmodi Circensibus ludis emitteretur: "pretium pone carni humanae."

12. Has ob causas Romam profectus Attalus senatum advocat; et consultatione proposita universis propemodum ea sententia probata fuit, ut et barbari cum Romanis militibus in Africam mitterentur, eorumque praefectura Drumae traderetur, illi nimirum viro qui documenta iam plurima fidei benevolentiaeque suae edidisset. solus Attalus cum paucis iudicio plurimum non assentiebatur, qui neminem barbarorum cum Romano exercitu mitti vellet. hinc iam Alarichus ad abrogandum Attalo imperium spectare, cum multe ante Iovius cum continuis criminationibus ad hoc impulsisset. itaque resapse consilium suum exsequens, extra urbem Ariminum, in qua tunc commorabatur, productum Attalum diademate spoliat et exiit purpura; atque his ad

τῷ βασιλεῖ, τὸν δὲ Ἄτταλον ταῖς πάντων ὄψεσιν ἰδιώτην ἀπέδειξε, κατασχὼν παρ' ἐαυτῷ μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀμπέλλου, μέχρις ἂν πρὸς Ὀνώριον εἰρήνης γενομένης ἀσφάλειαν αὐτοῖς τοῦ βίου περιποιήσειεν. ἔμεινε δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ Πλακιδία παρ' αὐτῷ, ὁμήρου μὲν τρόπον τινα τάξιν ἐπέχουσα, πάσης δὲ ἀπολαύουσα τιμῆς καὶ βασιλικῆς θεραπείας.

13. Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν τούτοις ἦν· Κωνσταντῖνος δὲ τῷ παιδί Κώνστα τὸ διάδημα περιθεὶς καὶ ἀντὶ τοῦ Καίσαρος βασιλέα πεποιηκώς, Ἀπολλινάριον παραλύσας τῆς ἀρχῆς ἔτερον ἀντ' αὐτοῦ ὑπαρχον ἀπέδειξεν. Ἀλαρίχου δὲ ἐπὶ τὴν Ῥάβενναν ὠρμηκότες ὡς δὴ βεβαίως αὐτῷ πρὸς Ὀνώριον ἐσομένης εἰρήνης, ἔτερόν τι πυρ' ἐπιβὰς ἐμπόδιον εἶδεν ἢ τύχη, πρὸς τὰ συμβησόμενα τοῖς τῆς πολιτείας πράγμασιν ὁδῶ προϋῶσα. Σάρρον μετὰ βαρβάρων ἐπαριθμῆτων ἐν τῷ Πικτήνῳ διατρίβοντος καὶ μήτε Ὀνωρίῳ τῷ βασιλεῖ μήτε Ἀλαρίχῳ προσθεμένου, δυσμενῶς ἔχων πρὸς αὐτὸν Ἀτάουλφος ἕκ τινος προλαβούσης ἀλλοτριότητος ἐπέρχεται πανστρατιῇ τοῖς τόποις ἐν οἷς τὸν Σάρρον συνέβαιεν εἶναι. ταύτης ἀσθόμενος τῆς ἐφόδου, πρὸς μάχην τε ἀρκέσειν δὴκ οὐκ οὐκ μόνων αὐτῷ τριακοσίων συνόντων ἀνδρῶν, ἔγνω δραμεῖν πρὸς Ὀνώριον καὶ κοινωνῆσαι τοῦ πρὸς Ἀλαρίχον πολέμου. 20

8 Κωνστᾶ P, sine iota subscripto, lineola superimposita; quae fortasse partim proprii partim abbreviati nominis est index. cum enim supra fere semper huic nomini perittosyllabam flexionem tribuerit, fortassis etiam hic Κώνσταντι scripsit. alioqui Dorica hic esset flexio pro communi. S. fortasse Κώνσταντι διάδημα. 13 συμβαινόμενα vulgo.

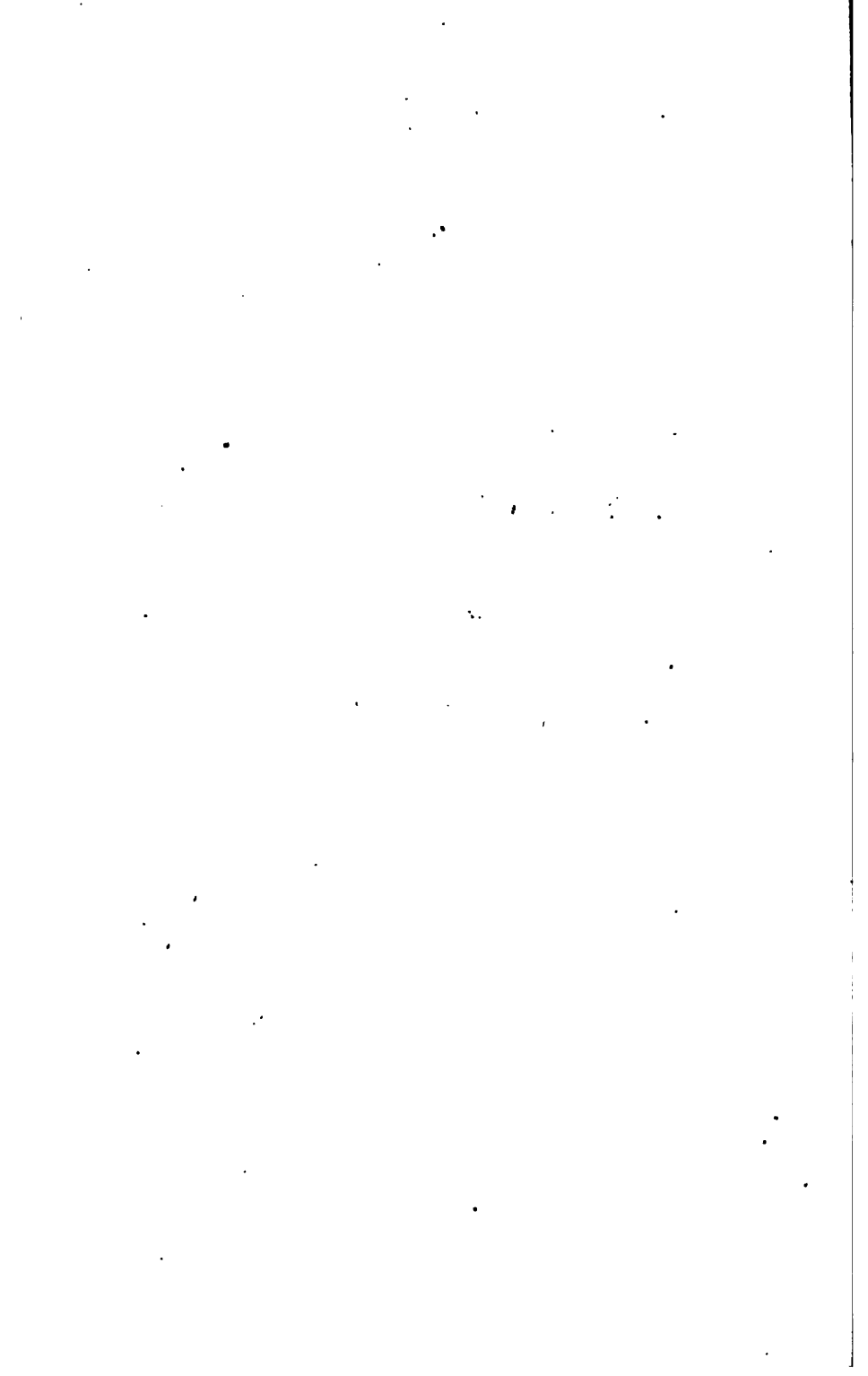
Honorium principem missis, Attalum in omnium oculis ad privatam vitae conditionem redegit, apud se tamen cum Ampelio filio retentum, donec pace cum Honorio constituta vitae incolumitatem eis impetrasset. Placidia quoque, soror imperatoris, cum Alaricho erat, vicem illa quidem obsidis modo quodam implens, ita tamen ut omni honore cultuque regio frueretur.

13. Ac Italicarum sane rerum haec id temporis erat condicio. Constantinus autem cum diademate Constantem filium cinxisset proque Caesare dixisset Augustum, Apollinari abrogata potestate, alterum eius loco praefectum praetorii designavit. interim Alaricho cum copiis Ravennam profecto, veluti qui firmam certamque cum Honorio pacem facturus esset, aliud quoddam fortuna repperit impedimentum ad ea quae status publici rebus essent eventura, via quasi quadam progrediens. quippe dum Sarus, nec imperatoris Honorii nec Alarichi se partibus adiungens, cum exiguis barbarorum copiis in Piceno commoratur, Ataulphus, qui esset infesto in eum animo propter quasdam obortas ante hoc tempus inimicitias, ad ea loca cum copiis universis accedit quibus in locis tum forte Sarus erat. illum adventantem cum Sarus animadverteret, non satis ad committendam pugnam instructum se ratus, qui homines secum trecentos duntaxat haberet, ad Honorium profugere statuit et cum eo belli adversus Alarichum societatem colere.

Johann Friedrich
I. F. REITEMEIERI

COMMENTARIUS HISTORICUS

Christian Gottlob
CUM C. G. HEYNI ANNOTATIONIBUS.

I. F. REITEMEIERI

COMMENTARIUS HISTORICUS

CUM C. G. HEYNI ANNOTATIONIBUS.

INTRODUCTIO (lib. 1 c. 1—5).

Exordium historiae suae, paulo altius pro instituti ratione repetitum, si quidem potentiae, qua Romani pollebant, non originem sed occasum explicaturus erat, Zosimus capit ab exponenda principatus inter gentes priores, Persas Graecos et Macedones, vicissitudine, antequam summa rerum ab alia ex alia gente ad Romanos perlata esset. quae quidem res quamvis in Polybii, cuius ex imitatione manifeste sunt adumbratae, magis quam in hanc historiam cadere videantur, possunt tamen brevitate et gravitate se commendare sua.

p. 7 v. 4. *ἑξακοσίοις ἔτεσι.* quoniam medium inter urbem oonditam et Cannensem cladem spatium, ex oomputo Polybii, 534 annorum numerum explet, Casaubono (ad Polyb. 1 c. 1) emendari *πεντακοσίοις* placebat. qua tamen emendatione, cum quingenti anni non magis quam sexcenti numero Polybii respondeant, facile carebimus; neque voluit Zosimus numerum aliter, ut videtur, quam rotunde ponere.

ib. v. 9. *οὐδὲ ὅλοις τρισὶ καὶ πενήκοντα.* sumpta sunt haec ex Polybio, qui initio belli Punici secundi et parta de Perseo Macedonum rege victoria tanquam terminis inclusit illud tempus (*χρόνον πενήκοντακαίτριστη* Polyb. 3 4), quo Romani summa rerum inter gentes potiti sunt. Polyb. 1 1: *τίς γὰρ οὕτως ἑπάρχει φαῦλος ἢ βέθυσμος ἀνθρώπων, ὃς οὐκ ἂν βούλοιο γινῶναι πᾶς καὶ τίνοι γένει πολιτείας κρατηθέντα σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην οὐχ ὅλοις πενήκοντα καὶ τρισὶν ἔτεσιν ἑπὶ*

μίαν ἀρχὴν ἕκασ τὴν Ῥωμαίων; itaque non aberrare Zosimus a mente Polybii videtur, sive veram eam dixerit populorum servitutem, sive, quemadmodum Casaubonus interpretatur, impropiam.

II. IMPERATORES AUGUSTUM EXCIPIENTES USQUE AD CLAUDIUM II (l. 1 c. 5—41).

Quae in his capitibus breviter et ad rem accommodate tradita sunt, Zosimo maxime suppeditarunt Dexippi cum Synopsis historiae, Claudii regno finita, tum Scythica, quae Syncello quoque usui fuerunt. errores qui hac in parte occurrunt, et obscuritas quae nonnulla loca obsidet, vel sola Herodianum, optimi horum temporum scriptoris, historia tolli potest.

p. 12 v. 12. pantomimi oblectamentum, quod versos hominum ad libidinem animos molles reddidit et effeminatos (cf. Zosim. 4 83, 5 7), hactenus recte potest horum temporum haberi inventum, quod Pylades et Bathyllus saltationem diversum a comoedia atque tragoedia adeoque proprium aliquod dramatici generis constituerunt. cf. Salmasius ad Vopisci Carinum c. 19. R. ex bono auctore habet Zosimus, quod *pantomimorum* studia commemorat inter praecipuas corrumpendorum morum causas. non enim mollium modo hominum contubernium cum senatoribus et principibus viris (v. Lips. ad Tac. Ann. 1 77) ortaeque inde factiones et seditiones, verum multo magis ipsa pantomimorum argumenta flagitiosa et turpia (v. Lucian. de Saltat.) omne corruptelae genus inferre debuere. H.

p. 12 v. 17. memoratu dignum et illud est, quod *Athenodori* Stoici consiliis Augustus ad moderatum imperii usum revocatus esse traditur. v. hac de re notam Fabric. ad Dion. 52 36 p. 689. H.

p. 14 v. 15. perperam traditur Iuliano iam interempto senatus de imperio Severo tradendo deliberasse. aderat enim Severus cum exercitu ex Illyrico ad urbem. cf. Herodian. 2 40 sqq. H.

ib. Severi vitam multi inter veteres scripserunt. de eo in primis cf. Herodian. 2 9—4 2, de Commodo idem 1 17, et de Didio Iuliano 2 6—12.

p. 15 v. 7. *Severus omnem Arabiam subegisse* si non indocte, certe parum caute narratur a Zosimo; peccavit eodem modo Herodianus 3 28. nam accipienda haec erant de Arabia inter Euphratem et Tigrim sita, in qua urbs Atrā frustra a Severo oppugnata. v. Dio 75 10. cf. Fabric. p. 1264 et 1144. Arabes ultra Euphratem loca iam olim insederant. Strabo quoque καὶ τὰ — τῆς πέραν τοῦ Εὐφράτου πολλῆς, ἣν Ἀραβες κατοικοῦσι. 16 pr. item p. 1084 A. cf. 1093 B. H.

p. 15 v. 13. Papinianus, testante Dione, post Getam necatus est, de quo imperatore et Antonino cf. Herodian. 3 10—4 13.

p. 16 v. 2. Dione teste, interfector, cui *Martialis* nomen erat, caede perpetrata turbae immixtus, oruento gladio agnitus poenam meritam luit; Herodiano auctore, fuga evadere frustra conatus a persequentibus caesus est.

ib. v. 3. in Oriente a militibus, non Romae ex senatus sententia, imperio Macrinus admotus est; quoniam postmodum militum suffragiis etiam auctoritas senatus accesserat, id fraudi fortasse Zosimo fuit, ut locum perperam designaret. de Macrino vid. Herodian. 4 12—5 4.

ib. v. 4. eum, Elagabalum vulgo dictum, non eodem anno quo Macrinum, summae rerum milites praefecerunt, sed posteaquam severae disciplinae impatientes, alienatis ab eo animis, Macrinum e medio sustulerant.

ib. v. 13. *Ἀντωνίνου*. id nomen est Elagabali ad dignitatem imperatoriam evecti, de quo vid. Herodian. 5 3—8 et de eius successore Alexandro cf. idem 5 7—6 9.

ib. v. 15. *μάγοις τε καὶ ἀγύρταις ἐσχολακῶς*. non de novis sacris, sed proprie haec esse accipienda docet Lamprid. c. 8: *omne denique magorum genus aderat illi operabaturque quotidie*. cf. eadem verba de Caracalla Herodian. 4 22. *H.*

p. 17 v. 7. de Ulpiano quae scimus, sunt fere omnia Zosimi et Lampridii; Herodianus etsi aequalis nullam eius mentionem fecit. *Paullum et Ulpianum in magno honore habuit, quos praefectos ab Elagabalo dicunt factos, alii ab ipso* (Alexandro). Ael. Lampridius in vita Alexandri c. 25.

ib. v. 16. Uranii cuiusdam, qui affectato Edessae in Osrhoëne imperio, ab Alexandro oppressus fuit, apud Syncellum ad a. 211 mentio iniecta est.

ib. v. 17. de *Alexandro Severo* pro studio aut odio in eum admodum diversa et inter se repugnancia narrari satis constat. cf. Lamprid. c. 62 63. forte illa *τῶ τε σώματι καὶ κατὰ φύσιν λογισμοῖς ἀλλοιότερος ἦν* etc. ducta sunt ex aliquo Maximini amatorum, quos ille narrat in invidiam Alexandri commenticia iactantes, quasi Alexander curis occultis et anxietate animi vultum coloremque totiusque corporis habitum mutaverit, ut pallore et macie insignis esset. alium sensum non video. avaritiae morbus matrem, non Alexandrum vexabat, ap. Herodian. 6 4, cui potior in Alexandri rebus fides, et e quo omnino res eius, nimis negligenter a Zosimo narratae, cognoscendae sunt. *H.*

ib. v. 20. quae in Alexandrum ab Zosimo congeritur avaritiae criminatio, quamvis apud alios non ipsius imperatoris, sed matris Mammaeae ea sit reprehensio, a Iuliano quoque (in Caesar.) in eum effunditur, nec ipse Herodianus diffitetur, im-

peratorem ex matris avaritia invidiam apud milites sibi con-
flasse.

p. 18 v. 11. de Alexandri morte cf. Herodian. 6 9.

p. 19 v. 4. quae ad Gordianorum historiam spectant,
quandoquidem a Zosimo parum curate exposita sunt, lege
sis melius exposita ab Herodiano 7 5 et Iul. Capitolino Vit. Gor-
diani c. 7. Gordianum senem, Africae proconsulem, invitum ad
imperium raptum, re Romam nuntiata, senatus Maximini tyran-
nidem iamdudum exosus cum filio imperatorem dixit.

p. 20 v. 4. maior est auctoritas penes Herodianum et Capi-
tolinum, qui non fluctibus maris Gordianum filium, sed proelio,
quod in Africa commissum fuit, periisse, patrem autem audita
filii morte, desperatis rebus, laqueo vitam finisse tradunt. Sal-
masius (ad Capitolinum p. 189) errorem Zosimi ortum ex eo
putat quod, Capitolino teste, Gordiani copiae, antequam concur-
sum sit, tempestatis vi dissipatae fuerint; et Spanhemius, ut Zo-
simum cum ceteris conciliet, varia lectione, quam Boivinus in
codice Parisiensi invenit, exhibente $\kappa\epsilon\upsilon\nu$ (non $\kappa\epsilon\iota\upsilon\nu$, ut Spanhe-
mius scripsit) in subsidium vocata et pro solito scribarum com-
pendio accepta, emendat $\kappa\omicron\lambda\epsilon\mu\epsilon\iota\nu$, adeo ut Gordianus tempestate
pugnae (nam ea esset $\beta\lambda\alpha \chi\epsilon\iota\mu\omega\nu\omicron\varsigma$, dictione poetica) oppressus
dicatur. *R. τῶν δὲ βλα χεῖμῶνος ἀπολομένων.* de pugna accipi haec
possunt nullo modo: poetica illa et a nostri scriptoris consuetu-
dine prorsus aliena. inciderat Zosimus in scriptores, qui Gordia-
nos in traiectu ex Africa periisse traderent; et fuisse eam famam
discimus e Zonara Ann. 12 p. 622 D ed. Par. *H.*

Quot Gordiani fuerint, res fuit inter viros doctos contro-
versa, aliis tres, aliis quattuor fuisse contendentibus. scripta
in eam rem vulgata sunt: *Histoire des quatre Gordiens prouvée
et illustrée par les médailles* Paris 1695, 8; cuius libelli auctor
etiam scribere iubet in hoc loco Zosimi $\Gamma\omicron\rho\rho\delta\iota\alpha\nu\omicron\upsilon$ pro $\Gamma\omicron\rho\rho\delta\iota\alpha\nu\omega$
vel $\tau\omicron\upsilon$ pro $\tau\omicron\upsilon\nu$, ut suae scilicet hypothesei subserviat. *Historia
trium Gordianorum*, Daventriae 1697, a cuius auctore (*Gisb.
Cupero*) emendatio illa improbat. *Lettre touchant l'histoire
des quatre Gordiens, prouvée par les médailles* (par Mr. Gal-
land) Par. 1696. tandem pro quattuor Gordianorum historia
vindicatae (auct. *Du Bos*) Paris. 1700, 8.

ib. v. 5. Capitolin. Vit. Gordian. c. 2: *Gordianus tertius
natus est, ut plures afferunt, ex filia Gordiani, ut unus aut
duo (nam amplius invenire non potui) ex filio, qui in Africa
perit.*

ib. v. 10. Zosimus Gordianum Balbino et Maximino vivis
imperium tenuisse narrat; at credendum est aliis, quibuscum
fides potior et ratio stat; Gordiano tum demum commissum fuit
imperium, cum praetoriani milites, constitutos a senatu impera-
tores averati, Maximum et Balbinum trucidassent.

p. 20 v. 14. auctore Capitolino (vita Gord. c. 28) *Sabinianus* (nam ita rectius ab eo vocatur) *per praesidem Mauritaniae oppressus est*, sed addente eodem Capitolino, *ita ut ad eum tradendum Carthaginem omnes venissent, et crimen confitentes et veniam sceleribus postulantes*. quoniam ipsi Carthaginenses fuerunt ii qui rebellant, non recte rebelles, observante Tillemontio, *Carthaginem venisse dixeris*. tolletur vero iste inter Capitolinum et Zosimum dissensus, modo pro *Carthaginem* rescribatur in illo loco *Carthagine*.

ib. v. 18. *Τιμησιλλεύς*. Iul. Capitolinus (Gordian. c. 28) *Misitheum* eum vocat, virum doctrina insignem.

p. 21 v. 5. *Ἀντιόχου*, qui etiam Seleucus Callinicus vocatur. adde Bernegg. in Justin. 41 4 3. *Cellar*.

ib. de *Parthici regni initiis* meliores auctores inspicendi erant. perperam e Cellario ad Syncelli fidem adscriptum est, Antiochum et Seleucum Callinicum esse unum eundemque. ultimum ivit iniuriam fratri illatam Arsaces sub Antiocho 2, qui Theos dictus, et regni fundamenta iecit sub a. 248 ante C. n., frustra posthaec (annis 288 286) armis tentatus a Seleuco Callinico, qui Antiocho successerat. inspicere potest vel opus Guthriaeum vol. 2 et 3. *H.*

ib. v. 12. fraude Philippi Timesiclem circumventum periisse plerosque tradere auctor est Iul. Capitolinus Gord. c. 28.

p. 22 v. 4. de morte Gordiani vid. Iul. Capitolin. in vita Gord. c. 29—30. cum Herodiani historia in primis regni Gordiani annis finem habeat, ea quae deinceps ante Constantini tempora gesta sunt, ex Zosimo maxime et scriptoribus historiae Augustae petenda sunt.

ib. v. 15. non tentanda erat vox *ἤδη* [*ἔδη* malebat Reitemeierus.] *Carpi iam tum* vicina Istri loca populari coepere; mox effusi in fines Romanorum vastationes fecere maximas. barbari hi, qui Carpathios montes insedissee videntur, inter Sarmaticos populos commemorantur primum, si bene memini, a Petro Patricio in Exc. Legat., Alexandri Severi tempore, stipendia postulantes a Romanis, sed repressi a Menophilo duce Moesiae; quo mortuo Moesiam diripuerunt, eversa civitate Istrica. Iul. Capit. in Max. et Balb. c. 16. eos *nunc* aggressus Philippus fudit. mox alia cum iis gesta bella sub Decio, sub Claudio, sub Aureliano, qui et Carpicus a senatu dictus. Vopisc. c. 30. tandem sub a. 295 a Diocletiano, deditione facta, in Moesiam secundam traducti agros acceperunt. *H.*

p. 23 v. 18. Zonara 12 20 auctore Decius a Philippo coactus est ad praefecturam suscipiendam stricto gladio. num haec est Thessalica persuasio? Cicero ad Atticum 9 13 ea voce utitur ad persuasionem, quae cum necessitate coniuncta est, designandam.

p. 23 v. 18. nulla alia haec est persuasio quam quae cum minis fit. occurrit quoque in Suida in *πεθανάγη*, sed nulla interpretatione addita, et in Eunapio, in Chrysanthio p. 190 Commel.: οἱ πεμφθέντες στρατιῶται μετὰ τιμῆς τὴν Θεσσαλικὴν ἐπήγον πειθανάγην. H.

p. 24 v. 14. variante syntaxi, filium quoque trucidatum esse dicit, nempe non ad Veronam proelio, uti pater, sed Romae, post acceptum de patris clade nuntium, apud castra Praetoria, quod Aurelius Victor notavit atque Eutropius. *Cellar.*

ib. auctoribus Aurelio Victore et Zonara filium fecerat Philippus imperii consortem.

p. 25 v. 1 — 15. commissum fuit proelium cum Scythis ad forum Trebonii; videtur itaque nomen Tanais, etsi constanter in hoc capite a Zosimo ponatur, pro Danubio, qui incurrentibus Thraciam transeundus erat, errore aliquo scriptus esse; quae etiam sententia Gibbonii est (*History of the Rom. Empire* t. 1 c. 7 not. 44). cf. Georgius Synoellus, qui Dexippi verba refert p. 299 B ed. Venet.

Scythae, quorum ad Istrum sedes fuit (3 2, 4 20), sunt *Gothi*; iidem a Zosimo aliis locis his nominibus declarantur, *Gothi*, *Borani*, *Urugundi*, et *Carpi* (1 27, 1 31), *Prothingi* (4 38). nec minus Zosimo Bastarnae sunt *Σχυθικὸν ἔθνος* (1 71), *Taiphali* (2 31, 4 25). ipse tamen Zosimus veras gentium origines parum recte tenuisse videtur, quandoquidem 1 24 *Gothos* cum *Herulis* et *Peucinis* a Scythis diversos perhibet. Scythae sive Gothi (Getae nusquam a Zosimo vocantur) apud eum distincti sunt in *ἔθνη* et *γένη*. ii qui in numero τῶν ἔθνῶν ponuntur, sunt quos iam diximus, *Bastarnae* (1 71), *Prothingi* (4 38) et *Scythae quidam* (4 7). in censum eorum qui *γένη* constituunt, referuntur *Scythae regii*, quorum plures principes fuisse videntur: nam Athanarichus omni imperasse *Scytharum* regionum nationi dicitur (4 34. cf. 4 20 et 4 7); porro *Taiphali* (2 31), *Borani*, *Carpi*, *Gothi*, *Urugundi* (1 31).

ib. v. 15. de morte Decii variant auctores. cum Zosimo conspirat Ammianus 31 13.

ib. v. 21. accipiebant Gothi, iam antea Romanis foederati, annua munera, quae cum iusto tempore non solverentur, Moesiam Philippo regnante vastare coeperunt. cf. Iornandes de reb. Get. c. 16.

p. 26 v. 9. Hostilianum, qui cum Gallo Augustus creatus erat, peste periisse scribit Aurel. Vict. Caes. 30 et Epit. 30.

.. *ib.* v. 17. de ea peste cf. Eutrop. 9 5 et Iornandes 13.

p. 28 v. 14. cum Zosimo, praeter Aurelium Vict. Caes. 31 causam mortis morbo tribuentem, reliqui omnes conspirant.

ib. v. 17. *iure meritorum et quasi ex totius orbis una sen-*

sentia, ait Trebell. Pollio in Valerian. 1. mox *Scythae* sunt Gothi et Carpi.

p. 29 v. 1. eadem fere Syncellus tradit p. 308 D ed. Ven. et Zonaras Ann. 12 23.

ib. v. 7. primum a senatu Gallienus Caesar (Victor uterque 23), postea Augustus (Eutrop. 9 6) dictus est.

ib. v. 21. foedus matrimonio confirmatum fuit; nam Gallienus duxit barbari illius regis filiam. v. Victor uterque et Trebell. Pollio in Gallieno. *Cellar.*

p. 30 v. 20. Pityus oppidum opulentissimum in intimo tractu littoris Pontici post Colchidem. Plin. 6 5. vere ergo Strabo lib. 2 vocat τὸν Πιτυοῦντα τὸν μέγαν. *Cellar.*

p. 33 v. 4. Ἀρχλαον. huius urbis a barbaris oppugnatae Iornandes quoque (de reb. Get. 20) mentionem iniecit.

ib. v. 18. tradentibus Philostorgio et Treb. Pollione (in Gallien. 4) barbari, incursione facta, non in Bithyniam modo sed in Cappadociam quoque effusi praedati sunt. add. Syncell. p. 304 B.

p. 34 v. 13. de Syriae et Asiae vastatione ex Persarum incursatione nimis parce agit Zosimus. *Antiochia* tum capta: controversia tamen est de anno, sitne capta a. 258 ante Valeriani expeditionem, an post eius captivitatem, quo Ammianus 22 6 revocare videtur, qui Gallieni temporibus evenisse ait. sequitur hoc Gibbon V. C. parum tamen probabile est post cladem illam Valeriani tam secure egisse Antiochenos, ut ludis scenicis assistentes opprimerentur a Persis; nec Ammianus de capta tantum Antiochia narrat, sed omnino Persarum vastationes una cum reditu ad sua; tum ille obiter rem modo attigit. at in nostro Zosimo locus est huc advocandus, inf. 3 32, ubi Antiochiae calamitas diserte ante Valeriani profectionem memoratur. Eunapii locus est in Aedesio p. 50 l. 19, qui eandem urbis cladem respicit, eamque et ipse ad Valeriani tempora revocat, si accuratius expendas. narratur ibi Eustathius philosophus legatus ad Saporem missus. *H.*

p. 35 v. 1. discrepant Treb. Pollio et alii, qui Valerianum tradunt ductu cuiusdam sui ducis captum esse; in eo tamen conspirant omnes, quod imperator hostibus in manum venit fraude circumventus.

p. 36 v. 3. *Cecrops* hic idem esse videtur qui *Cecropius* apud Trebell. in Gallieno 14, dux Dalmatarum, idem inter interfectores Gallieni. de eo mox 1 40 noster loqui videtur. *Antoninum* vero alibi memoratum non memini. *H.*

ib. v. 4. iusto brevius et obsoure historiam Aurioli Zosimus exposuit. secundum Trebellium Pollionem (Trig. Tyr. c. 11) Gallienus expugnare Auriolum frustra annis paucis cum eo fecit, quo liberius posset contra Postumium proficisci.

p. 36 v. 4. vid. Trebell. Pollio in Trig. Tyr. et Zonaras 12 24.

ib. v. 10. de morte Salonini, ut ex Treb. Pollione (Trig. Tyr. c. 3) palam fit, diversa inter homines increbuit fama.

ib. v. 13. *Silvanus* hic, cuius curae Saloninus datus erat, apud Zonaram 12 24 p. 632 est *Albanus*. at ipsi Postumo concreditum Saloninum narrat Trebell. 30 tyr. 2. verum error ex eo natus, quod pater eius, Gallienus, a Valeriano traditus fuerat Postunii tutelae, ut ex epistola Valeriani intelligo ap. Vopisc. Aurel. 8. *H.*

ib. v. 16. ex Dexippo, quem noster expressit, petitus apud Syncellum (p. 304 D) locus extat rem illustrans. quos Zosimus Scythas appellat, eos Syncellus sive Dexippus Aerulos, hoc est Herulos, vocat.

ib. v. 19. quae de Odenathō Zosimus obscure enarravit, ea Syncellus et clarius et copiosius exposuit. cf. Treb. Pollio (Trig. Tyr. c. 11).

ib. v. 20. Odenathus, teste Syncello, Orientis creatus erat dux; iuxta Trebellium vero (Gallien. c. 11) regno affectato, omnia quae perfecit, quasi Gallieni partes ageret, ei nuntiari fecit; deinde cum ab imperatore Augustus dictus esset, filium ad eandem evexit dignitatem.

p. 37 v. 9. contra Scythas praefecturus morte occubuit, ut a Syncello traditum l. c. auctore verō Treb. Pollione (Trig. Tyr. c. 13) una cum filio occisus est.

ib. v. 16. de Postumo sive Postumio in Gallia tyrannidem occupante iam supra (c. 38) egit. erroneum est, ut Tillemontius demonstrat (t. 2 p. 357), quod is hoc tempore tanquam superstes commemoratur, qui iam ante fuerat occisus quam ad eum deiiciendum a Gallieno arma mota. *R.* turbata haec sunt quae a Zosimo narrantur, nec tam in Postumo quam in rerum narratarum ordine. de *Gallieni* temporibus extremis agitur: caesus is a. 268 m. Martio prope Mediolanum, adversus *Aureolum* praefectus. sed is non tum demum novas res molitus erat: nam anno iam 260 ab exercitu Illyrici Augustus erat renuntiatus. *Postumus* imperium arripuerat in Galliis a. 259, isque cum filio fuit caesus ad Moguntiacum sub a. 268 initia, fraude *L. Aeliani*, qui et Laelianus et Lollianus appellatur: sed numi audiendi sunt. Zosimus adeo defectionum initia et novissima in unum miscuit. vestigia tamen similis perplexae narrationis occurrunt apud Trebell. add. Zonar. p. 634 C. *Marcianus*, qui statim memoratur, diversus utique est a Macriano Augusto in Oriente dicto. cf. Trebell. in Gallieno 13 14. *H.*

p. 38 v. 1. iniectum Claudio crimen, quia is successor fuit occisi imperatoris, non sine causa videtur; neque id diluet Treb. Pollio (in Claudio c. 1), studio Constantini, originem suam ex Claudia gente ducentis, suspectus scriptor.

p. 38 v. 10. de Gallieni caede discrepant inter se scriptores, Trebell. Pollio 14, Sext. Aurel. Caes. 33.

III. IMPERATORES A CLAUDIO USQUE AD CONSTANTIUM REGNANTES (l. 1 c. 41 — 71).

Historia imperatorum ante Claudium epitomatoris more breviter perstricta, sequentium temporum res iam latius, de Eunapii libris depromptas, tradere instituit. deficientibus aliis libris unde huius possit intervalli historia peti, quae de ea nobis innotuerunt, ea fere omnia Zosimo debentur, sine quo in hac nobis parte plane caecutiendum foret.

ib. v. 19. Casaubonus ad Treb. Pollionem in Claudio c. 6 *Πευκίνους* emendat, satis apte: nam *Peucini* vocantur insulae Peucae, ad ostium Danubii adiacentis, habitatores, quibus incursantibus comites fuerunt Trutungi Heruli et alii populi Germanicae ac Sarmaticae originis.

p. 39 v. 1. Casaubonus auctoritate Treb. Pollionis (c. 8, etiam Ammiani §1 5) recte emendare videtur *εξ* vel *ως διασχλια*. cum barbarorum numerum eundem tradant, scilicet 320000, necesse est unamquamque navem, si omnes aequali inter se magnitudine fuerunt, portasse 150 homines ex ratione Pollionis, Zosimi vero 50 modo.

ib. v. 19. Pelagonia pars Macedoniae. vid. Strabo 8 extr. *Cellar.* fuit in hac urbs *Doberus* iam apud Thucydidem obvia. Athenas eodem tempore afflictas narrat Zonas 12 26.

p. 40 v. 2. pugna quae hic narratur, facta est ad Naissum in Moesia superiore, quod ipse Zosimus subiicit c. 45. *H.*

ib. v. 5. de eo bello Scythico cf. Treb. Pollio in Claudio c. 6—10.

p. 41 v. 3. Babylonii Aegyptiae. Strabo l. 17 de Aegypto: *Βαβυλωνίων προύριον ἐρυμνόν, ἀποστάτων ἐνταῦθα Βαβυλωνίων τινῶν. Cellar.*

ib. v. 17. *propé duo milia militum a paucis barbaris, et iis qui fugerent, interempti sunt.* Treb. Pollio Claud. c. 11.

p. 43 v. 3. finitimi iis fuerunt Marcomanni et Iuthungi, quorum incursantium fines Romanos mentio facta apud Dexippum et Vopiscum. fuerunt ad trecenta milia hominum.

ib. v. 7. *ἐν ταῖς περὶ τὸν Ἴστρον ἐσχατιαῖς (ubi ambo Norici erant, Zosim. 5 50).* Dexippo auctore Iuthungi, cum uribus ad Istrum vexatis Italiae imminet, fusi fugatique ab Aureliano et trajecto Istro a Romanis fuga afflictis, pars ceciderunt, reliqui ab imperatore pacem petierunt, teste Aurel. Victore (c. 35).

p. 43 v. 12. ἀτελήςτος πρότερον. non satis accurate id dictum: nam ab Aureliano non primum facti urbis muri, sed tantum ampliati sunt. Vopisc. Aurel. 21 et alii.

ib. v. 16. ex Vopisco (vita Aureliani c. 39) Daciam discimus provinciam transistriam, ex quo Traianus eam occupaverat, a Romanis servatam, nunc ab Aureliano, desperante posse eam retineri et defendi, derelictam et barbarorum factam esse. quae res Zosimo, imperii decremента et provinciarum amissiones scripturo, non plane omittenda erat.

p. 45 v. 11. vid. Valesius ad Marcellin. 14 5 et Godofred. ad l. ult. C. Th. de infirm. h. quae sub tyrann. Ritter.

ib. v. 17. Δάφνης τοῦ προαστίου. de eo late Godofred. ad l. 2 C. Th. de aquaeduct. et Casaub. ad Script. Histor. Aug. et Morellus ad Strabonem 16. Ritter.

p. 46 v. 17. memorabile est, quod qui ex Palaestina missi sunt, praeter arua cetera clavas et fustes secum afferunt. II.

p. 49 v. 18. εἰς κρίσιν ἤγαγε Ζηνοβίαν. quod Zenobia in iudicium adduci potuit, quae res per se ad nostros sensus valde mira est, maxime pertinuisse putandum ad perviciam in renuenda deditioe et ad superbas literas, quas ad Aurelianum scripserat. v. Vopisc. 26 27. H.

ib. v. 22. Longinum philosophum, quo magistro Zenobia in literis Graecis usa fuerat, Aurelianus ideo dicitur occidisse, quod superior illa epistola Zenobiae ad Aurelianum (quam Vopiscus c. 27 exhibet) ipsius diceretur dictata consilio, quamvis Syro esset sermone contexta. Vopisc. Aurel. c. 30. Cellar.

p. 50 v. 15. Strabo 14 prope finem, in Cilicia Σαρπηδωνίας Ἀρτέμιδος, Dianae Sarpedoniae templum et oraculum memorat. Cellar.

ib. v. 17. Seleucides aves etiam Plin. commemorat 10 s. 39. et apponit Casii montis incolas: unde patet Seleuciae Piriariae, non Ciliciae h. l. agi. H.

p. 51 v. 11. templum Veneris Aphacitidis in Libano monte Constantinus Magnus diruit. Euseb. in Vita l. 3 c. 53. Socrat. 1 18 (14 Lat.). Cellar.

p. 52 v. 17. narrationum de Zenobiae morte, quarum diversitatem Zosimus et Zonaras observarunt, verioerem putamus esse eam quam exhibent Vopiscus (Aurel. c. 34) aliique, scilicet Zenobiam eiusque liberos Romae in triumpho esse ductos.

p. 53 v. 7. Vopisco (in Aurel. c. 31) maior fides est. Sandarionem (Zosim. Marcellinum) inquit, quem in praesidio illie Aurelianus posuerat, cum sexcentis sagittariis occiderunt, Achilleo (Zosim. Antiocho) cuidam parenti Zenobiae parantes imperium. e medio sustulisse Palmyreni Sandarionem ut aversantem res novas et defectionem videntur.

p. 53 v. 12. de urbe Palmyra direpta epistola imperatoris apud Vopiscum (Aurel. 31) exstat.

ib. v. 14. Firmus sive Firmius quidam in Aegypto rerum novandarum auctor fuerat. vid. Vopisc. Aurelian. c. 32. idem in vita Firmi.

ib. v. 19. Τέτρικον — μετὰ τὴν ἀξίαν μετῆλθε. id obscure dictum. Tetricus non supplicio affectus, sed ubi in triumpho ductus fuerat, Lucaniae corrector praefectus ab imperatore est.

ib. v. 21. *Aurelianus monetam restituit*, teste Zosimo. mirum videri potest, quod eius rei nullum nec in numis argumentum nec memoria deprehenditur. sed referendum est ad seditionem a monetariis motam, qui numos arrosent. Aurel. Viot. Caes. 34 6, add. Vopisc. c. 38, Eutrop. 9 14. H.

p. 54 v. 2. singulis panis siliginis datus. carnis quoque usum Aurelianus populo instituit. Victor epit. 35 ibi Salmasius.

ib. v. 6. Ἐρως Vopisco (Aurel. c. 36) *Mnestheus* vocatur, notarius secretorum. caesus est imperator manu Muscaporis.

ib. v. 20. de Tacito of. Vopiscus in vita Taciti.

p. 55 v. 9. διαώξαντες. ad avertendam ultionem caedis Maximi. Zonaras 12 28.

ib. v. 12. de Floriano, qui non senatus sed suo arbitrio imperium invaserat, v. Vopiscus in Floriano et Probo.

p. 56 v. 14. de Probo v. eius vita a Vopisco conscripta.

p. 57 v. 5. observante Scaligero ad Eusebium, Zosimi Saturninum Maurum facientis, contra auctoritatem Vopisci oriundum eum e Gallia dicentis, hallucinatio inde orta videtur, quod Saturninus Africam a Mauris occupatam liberaverat. Vopiscus c. 10.

ib. v. 23. frumentariam hanc pluviam narrat etiam Zonaras, sed addita dubitandi formula, εἴ τις τοῦτο πιστεύοιτο. *Cellar.*

p. 58 v. 8. in *Logionibus* haerebunt mecum alii lectores. videntur iidem esse, qui *Lygii* magis vulgato nomine, nuncrandi adeo, auctore Zosimo, inter Germanicos populos. memoravit eos iam Tacitus Germ. 43, quo tempore ad Vistulam sedes habebant. progressi inde versus Pannoniae fines, fuere inter eos populos, qui Vaunium regno inter Marum et Cusum flum. expulerunt. Tacit. Ann. 12 29. nunc incurserunt Pannoniam, a Probo repressi. iterum Suevos in Moesia infestarunt sub Diocletiano. Dio 67 5 ubi v. Fabric. H.

ib. v. 14. cum Burgundis, quorum hic mentio modo a Zosimo iniecta est, Diocletianus conflixit. Mamertin. Panegyri. c. 5.

p. 59 v. 11. Αἰδίος. appellat eundem Vopiscus (in Probo c. 16) Palfurium.

p. 61 v. 15. de Isauris cf. idem l. c.

ib. v. 17. πόλεμον προκόποντα. Vopiscus (Probo c. 17) praeter urbem Ptolemaidein *Copton* etiam, quam *barbaricum servitium* eripuerat, Romano imperio redditam a Probo esse tradit. *barbaricῆν* illud *servitium* esse barbaros quos Blemmyas Zosimus dixit, mox ipse Vopiscus declarat; idem in reliquis etiam cum Zosimo conspirabit, si ingeniosam Salmasii (ad Vopisc. c. 17) coniecturam admitti placet, qui transpositis et mutatis verbis ita legit: τῆς κατὰ Θ. Πτ. ἀποστάσης βασιλέως, πόλεμον δὲ πρὸς Κόπτον ἀραμένης, ἐπὶ βραχὺν χρόνον αὐτὴν τε καὶ τοὺς συμμαγήσαντας αὐτῇ Βλεμμύας παρεστήσατο Πρόβος διὰ τῶν τότε στρατηγησάντων. malit praeterea verba ἐπὶ βραχὺν χρόνον in ἐν βραχεὶ χρόνῳ mutare.

ib. v. 19. Vopiscus l. c. *centum milia Bastarnarum in solo Romano constituta. hi fidem omnes servarunt. sed cum et ex aliis gentibus plerosque pariter transtulisset, id est ex Gepidiis Gaultunnis et Vandalis, illi omnes fidem fregerunt* (c. 18).

ib. v. 22. ut a quibus locis *Franci* progressi sint teneatur, consulendus est Eumenii Paneg. Constantio Caes. dictus c. 18 3. nimirum a Ponto correptis navibus Graeciam Asiamque populati ad Siciliam et sic porro versus Occidentem processere. *H.*

IV. LUDI SAECULARES (I, 2 c. 1—8),

Quae de origine et ratione ludorum saecularium Zosimus tradidit, eo magis nobis grata esse possunt, quo non modo diligentius et disertius verum adeo copiosius egit Zosimus de re, de qua ceteri scriptores parce et summatim dixerunt in iis quae nobis supersunt. quae de origine eorum Valerius Maximus 2 4 scripsit, exactius cum Zosimo conveniunt quam pro vetustate rei sperandum erat, adeo ut ex fonte eodem aut non multum diverso uterque scriptor sua hausisse videatur.

p. 63 v. 2. nolim tentare τὸ μέσον [cum R et Heumanno, quorum hic εἰς τόσον malebat, ille τὸ ὅλον]. tempus enim interiectum inter ludos saeculares explet vitam hominis, quanta esse potest longissima, ceterum mirari licet Romanos ipsos suorum sacrorum origines tam parum recte tenuisse, ut ludos Terentinos et Apollinares cum iisdem confunderent. *H.*

ib. v. 6. ἐν τῷ Σαβ. Valer. Maxim. l. c. *Valesius, vir locuples, vitae rusticæ — habitabat in villa sua propter vicum Sabinæ regionis Eretum.*

ib. v. 7. de luco, qui fulmine tactus sit, Valerius M, tacet. sunt et pauca alia, levia tamen, quibus a nostro dissentit.

ib. v. 14. Valer. Max. *aquam calidam* (Valesius) *iis a foro petens, genibus nixus, lares familiares, ut puerorum periculum in ipsius caput transferant, oravit. orta deinde vox est etc.*

quae vox, ut ex verborum et sensus ratione coniecturare licet, non ex luco, unde apud Zosimum venisse dicitur, sed ab ara audita est.

p. 64 v. 11. dum id agit editor ut Maximi verbis Zosimea accommodet, ad emendationem delabitur, inserendo *ov̄i*. sed uterque sibi relinquendus est; ita nihil desiderabimus. ignem utique secum portaverat *sacra facturus: ὑπὸ πάρατι* de aestu febris, non de siti accipiam. ut itaque vim febris calida leniret, calefacturus est aquam; id quod defectu ligni in lintre facere non poterat. sunt vero plura in quibus discrepat Maximi et Zosimi narratio; prior illa maiorem spirat antiquitatis superstitionem, inprimis in illo quod Valesius *solum videt fumare et aquam impositam calescere*; quo probabile fit veterem famam ad locum campi Martii spectasse igni subterraneo ardentem; eiusmodi saepe loca religionem habebant. sic mons Soracte, Amsancti vallis. H.

ib. v. 14. eam rem Valerius, nulla pastorum mentione facta, paulo diverse exponit. *Valesius enim audita voce pueros ad ripam Tiberis protinus detulit, ac lintre ostium petens nocte concubia ad Martium campum appulit. sitientibusque aegris succurrere cupiens, igne in navigio non suppetente, ex gubernatore cognoscit haud procul apparere fumum. et ab eo iussus aggredi Tarentum (id ei loco nomen est) etc.*

ib. v. 19. eadem Valer. Max. plenius exponit, *cupide arrepto calice, aquam flumine haustam, eo unde fumus erat obortus, iam laetior pertulit, divinitus dati remedii quasi vestigia quaedam in propinquo nactum se existimans; inque solo magis fumante quam ullas ignis habente reliquias, dum tenacius omen apprehendit, contractis levibus et quae fors obtulerat nutrimentis, pertinaci spiritu flammam evomuit, calefactamque aquam pueris bibendam dedit.*

p. 65 v. 1. paulo clarius Valer. Max. ea tradit. *qua potata, salutari quiete sopiti, diutina vi morbi repente sunt liberati, patrique indicaverunt vidisse se in somnis, nescio a quo deorum, spongia sua corpora pertergi et praecipi ut ad Ditis patris et Proserpinae aram, a qua fuerat potio ipsi allata, furvas hostiae immolarentur lectisterniaque et ludi nocturni fierent.*

ib. v. 7. Valerius Maximus; *is, quod eo loci nullam aram viderat, desiderari credens ut a se construeretur, aram empturus in urbem perrexit, relictis qui fundamentorum constituendorum gratia terram ad solidum foderent, hi domini imperium exsequentes cum ad viginti pedum altitudinem humo egesta pervenisent, animadverterant aram Diti patri Proserpinaeque inscriptam. hoc postquam Valesius nuntians serva accepit, omisso emendae arae proposito hostias nigras immolavit.*

p. 66 v. 6. lectionem Onufrii Panviui (de ludis saecular.) *πυροφόρον πεδῖον, igniferum campum, confirmat Valerius Maxi-*

maus, cui campus ille vocatur *fumans solum*. Inscriptio apud eundem Panvinium a Politiano ad antiquitatis formam ita redacta est: *P. Valesius Volusi F. Poplicola igniferum campum Diti patri aeternae q. Proserpinae consecravit, ludos q. eisdem dieis populi Romani salutis ergo fecit.*

p. 66 v. 12. *alteri hi ludi saeculares* anno Varr. 353 assignati recte se habent, nam M. Potitus quartum consul erat inter Trib. mil. cons. pot. eodem spectant, quae Livius memorat lib. 5 13 ad an. 355, qui ipsi 356 est. mox v. 19 *ἀνελεύσατο* (ut legendum) Octavianus ludos, L. Marcio Censorino, C. Calvisio Sabino coss. a. 715. at qui praecesserant ludi, facti erant L. Marcio Censorino, Man. Manilio coss. a. 605, quo anno bellum tertium adversus Carthaginenses susceptum. cf. Eutrop. 4 10 ubi v. Hearne. *H.*

ib. v. 20. observat ad hunc locum Sylburgius, cum Panviniensis verbis congruere ea quae ad oram codicis Leunclaviani manu aliena adscripta sint; secutum esse Panvinium eos codices a quibus ista verba *πρωτα. μὲν* et *τότε* — *Σαβίλου* pariter atque a codicibus iam collatis aberant. quinam autem sint illi codices, quando auctor loci in Panvini libro Latine versi, sive sit Panvinius ipse sive Politianus, nusquam eius rei mentionem fecit, Sylburgio non liquere potuit. comparatis iis quae Valerius Max. de ludis saecularibus tradidit, manifestum fit a Panvino plurima ex Valerio Maximo esse concinnata.

p. 67 v. 2. *Ateius Capito* adhibitus tanquam Ictus iuris pontificii peritissimus, de quo libros ediderat. v. Gell. 4 6. Macrob. Sat. 3 10. Claudius ludos saeculares celebravit U. C. 800. Domitianus 841. Severus 957. C. N. 204. *H.*

ib. v. 15. eandem praecoonis formulam recitat Herodianus 3 8 extr. cuius rei ratio est intervallum inter hos ludos 110 annorum, quod cum Claudius anticipasset, risui fuerunt eiusdem praecones. Sueton. c. 21. *Cellar.*

p. 71 v. 9. si fides Phlegonti Tralliano de Mirabilibus c. 4, ad Latinos ipsos pertinuit oraculum. de Latinis enim, Romanorum sociis, fide mutata crebra moventibus bella Sibylla cecinit, his ludis institutis fore ut defectionis poenam luentes in Romanorum redigerentur potestatem.

ib. v. 19. imp. Diocletianus et Maximianus VIII Coss. fuere a. U. C. 1057 a. C. 304. imp. autem Constantinus III. et imp. Licinius III. a. U. C. 1066 a. C. 313. *H.*

p. 72 v. 3. celebrandis ludis saecularibus certum tempus non videtur priscis temporibus fuisse destinatum, quoniam eos tantum calamitate rem publicam urgente, placandae deorum irae gratia, instituebant. in celebrandorum igitur ludorum tempore scriptores, mentionem eius rei satis incertae iniicientes, aliquantum variant, dum alii, lique maxima muniti auctoritate, celebra-

tionis annum centesimum decimum quemque prodiderunt, alii, in quibus Valerius Antias, Varro, Livius et Augustinus, centesimum quemque. Zosimo non centum, ut perperam Panvinius scribit, sed centum ac decem annorum intercessisse inter ludorum celebrationes singulas spatium scribenti (h. l. et c. 6) ad stipulantur commentarii 15 virorum apud Censorinum, Horatius carmine saeculari, et Acro in commentario ad idem carmen, quid inter eos sit discriminis, ex hac tabula intelligi poterit, ex Censorino (de die natali c. 17) aliisque scriptoribus confecta. priore loco tempora in 15 virorum commentariis notata adscripta sint, altero tempora ab Antiato et aliis tradita.

- 1) 295 u. c. M. Valerio, Sp. Verginio coss.
 - b) 245 a Valerio Poplicola, ut *Antias* tradit.
- 2) 408 M. Valerio Corvino iterum et C. Poetillio coss.
 - b) 305 *Antias*.
- 3) 518 P. Cornelio Lentulo et C. Licinio Varrone coss.
 - b) P. Claudio Pulchro, C. Iunio Pullo coss. *Antias* et *Livius*.
 - c) in tabulis Capitolinis ita huius temporis ludi designantur: *ludi saeculares tert. M'. Aemilio. M'. F. M. Livio. M. F. M. N. Salinatore Mag. x vir.*
- 4) 628 M. Manilio Lepido et L. Aurelio Oreste coss.
 - b) 605 L. Marcio Censorino, M. Manilio coss. *Antias, Varro, Livius*.
 - c) 608 Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummius Achaico coss. *Piso, Gellius, Cassius, Hemina*, qui illo tempore vixit.
- 5) 737 C. Furnio, C. Iunio Silano coss. celebrati sunt ab Augusto et Agrippa, et carmen saeculare ab Horatio compositum fuit.
 - b) L. Censorino et M. Manilio coss. *Zosimus*.
- 6) 800 Tib. Claudio Caesare 4 et L. Vitellio coss. celebratio facta non iusto sed praecepto tempore, ita ut non maius quam 63 annorum interpositum spatium esset.
- 7) 841 Domitiano 14 et L. Minucio Rufo coss. neque his ludis suum et iustum tempus fuit: nam praeterlapsi modo erant post ludos ab Augusto institutos 104 anni.
- 8) 957 Cilone 2 et Libone coss., imperatore Severo. ludi saeculares, quanquam neglectos eos post Severi aetatem fuisse Zosimus scribit, nondum in desuetudinem abierunt: celebratio enim eorum memorata est, tempore legitimo neglecto.
- 9) 1000 u. c. Philippo patre 3 et filio 3 coss. apud Eutrop. 9 3, Cassiodor. et Euseb. Chron. et item in numis. quod Panvinius tradente in numo aliquo legitur, *Gallienus Aug.*; ab altera *saeculares Aug.*, id neque cum temporis ratione congruum est neque alicuius scriptoris testimonio auctoritatem accipit.

10) Honorio Aug. 6 cons. ducentis annis quam a Severo instituti fuerunt. Claudian. Panegy. in 6 cons. Honorii. de ludis saecularibus *Panvinus* librum singularem vulgavit, et *P. Taffinus* de anno et ludis saecularibus. ex numis eam rem illustravit *Spanhemius* de praest. num. t. 2 p. 123—131. eidem explicandae operam dederunt commentatores in Horatii carmen saeculare, *Vossius* de Sibyll. Orac. c. 9 et *Politianus Miscell.* 1 58.

p. 72 v. 5. ludos saeculares neglectos fuisse similiter conqueritur *Victor Caes.* c. 28: *nostra quoque aetate, post mille centesimus consule Philippo excessit, nullis, uti solet, solennibus frequentatus: adeo in dies cura minima Romanae urbis.*

V. CONSTANTINUS (l. 2 c. 8—39).

Historiam Constantini delineanti *Zosimo* praevit *Eunapius*: huic vero qui et quales fuerint duces, etsi auctore *Sozomeno* 1 3 illius aevi non fuerit historicorum penuria, ignoratur tamen omnino, ut ne coniectando quidem eos reperire liceat, siquidem, praeter *Praxagoram*, gentilium historiographorum, quibus haud dubie solis *Eunapius* fidem habuit, nullum aliud ad nostram memoriam duravit nomen. quam pressae *Eunapium* secutus sit *Zosimus*, id, cum nullum superstes sit fragmentum *Eunapii* huc faciens, comparando intelligere et diiudicare iam non licet: ex *Photio* tamen, qui utramque legerat historiam, satis constat *Zosimum* modestiorem in *Constantinum*, non eadem atque *Eunapius* acerbitate eum et vehementia exagitasse. ne tamen fidem *Zosimi* in hac historiarum parte maxime suspectam possimus rite et subtiliter explorare, id vetant cum alia, tum ceterorum scriptorum qui de *Constantino* scripserunt auctoritas levis ac dubia, tum narrationum brevitates et consilii diversitas. habemus *Eutropium*, *Victorem* utrumque, anonymum *Valesii*, *Orosium*, *Zonaram*, non historicorum sed epitomatorum numero censendos, et *Eusebium*, *Lactantium*, *Philostorgium*, *Socratem*, *Sozomenum*, *Theodoretum*, *Evagrium*, *Christianorum*, non rei publicae Romanae res tradentes; praeterea nobis sunt *Panegyrici*, *Iulianus*, *Libanius*, ad alia quidem utiles, a consilio tamen historiae componendae abhorrentes. in tam parum laeta historicorum nobilium segete, clarum ac perspicuum est ex iis scriptis quae temporum supersunt iniuriae exiguam utilitatem ad fidem *Zosimi* diiudicandam redundare; quam si in aliis ferendam dixeris iniquam sortem, minime tamen temporibus *Constantini*, rerum memorandarum copia fecundis et narrationis diversitate et fidei malae suspicione vexatis, accidisse vellemus.

ib. v. 7. *Diocletianus* privatus vixit annis octo inde ab a. 305, vitam finit eodem a. 313, quem modo adscripsimus. nullo

igitur modo *τοῖσιν ἐναντιοῖς* defendi potest, nisi Zosimus peccavit in numero annorum, ut istos cons. Constantinum III et Licinium III anno 310 assignaret. sed probabilius fit librarium y pro η scripsisse, cum ad depositum imperium c. 7 Zosimus respexisset. *H.*

p. 72 v. 10. etiam Africam et Pannoniam auctore anonymo Valesii. Severo occiso Maxentius, provincias eius suae facturus formulae, imagines iussit suas, uti mos erat, in Africa circumferri et exponi. vid. c. 14 init.

ib. v. 13. Zosimi aliorumque testimonium, ex illegitimo Constantinum esse natum consortio, elevare et scriptorum contrarium tradentium auctoritatem stabilire studuit Tillemontius, qua tamen nihil ultra effectum cernimus quam ut probabile factum sit nuptias postea celebratas matri eius legitimae ius coniugis dedisse.

p. 73 v. 2. incisos equorum a Constantino fugiente nervos esse, etiamsi fabulae similis videatur res et apta ad movendam fugae suspicionem, non modo tradit Zosimus (id quod opinatus est *Gibbon.* t. 1 c. 14 not. 13, irridens Zosimi narratiunculam ut ab eo fictam) sed etiam Aurelius Victor et anonymus Valesii.

ib. v. 8. militibus a patre commendatum fuisse Constantinum, tum alii tum Eumenius aperte tradit Paneg. c. 7: *manifeste enim patris sententia electus es imperator*, et c. 8: *illico enim atque ille terris fuerat exemptus, universus in te consentit exercitus: te enim mentes oculique signarunt*. Constantino a patre ipso commissum et traditum imperium ait anonymus Bianconii in chron. p. 117.

ib. laudat eum quoque Praxagoras, qui praeter alia scripta vitam Constantini composuit, quam excerptam exhibet Photius cod. 62. *Ritter.*

ib. v. 10. cf. *Tillemont.* t. 4 p. 619. improbata hac militum electione a Galerio et negato imperatoris nomine, Constantinus ad Caesaris depulsus dignitatem postea auctore Maximiano Herculio titulum Augusti sumpsit.

p. 74 v. 16. Eutropius ex eoque Hieronymus in Chron. Eusebii et Aurel. Vict. Ravennae interfectum Severum scribunt; Epit. Victoris *Romae ad tres tabernas* extinctum. Zosimus lucem aliquam afferre videtur; Severum desertum a suis Ravennam, urbem munitam, confugisse, inde Herculii blanditiis pertractum ut Romam veniret, in itinere in insidias incidisse eo loco qui *ad Tres Tabernas* dicitur, at *Tres Tabernas* Fori Appii ultra urbem sunt Terracinae euntibus: Severus autem Ravenna decedens prius in Terracinae tractum pervenit quam Romam? ego autem non dubito illas tres Tabernas in agro Ravennate fuisse, neque aliter posse colligi ex verbis Zosimi. alterum autem Victo-

rem deceptum *ἀπαρτυλῆ* loci putasse eas esse Tres Tabernas, quae sunt ad Forum Appii. Scaliger ad Euseb. n. 23. *Cellar.*

p. 76 v. 3. naotus est Licinius uno die utramque dignitatem, Caesaris et Augusti, nullo temporis inter eas aditas intercedente intervallo, contra vulgarem constantemque consuetudinem, qua non simul sed diversis ac distantibus conferri temporibus solebant. contra Lactantii vero Eusebil et Orosii auctoritatem, anonymus Valesii affirmat tunc demum Licinium a Galerio dictum Augustum esse, cum ex Italia, ubi ipsi comes fuerat in expeditione adversus Maxentium, redux fuisset.

ib. v. 6. inita inter se amicitia Maximinus et Licinius provincias, quarum nonnullas ille iam praeoccupaverat, ita sunt partiti ut angustiae Chalcedonenses pro terminis essent. Euseb. 9 6, Lactant. 45 39.

ib. v. 10. unde istos Maximianus habuerit milites, non liquet. *R.* sunt Constantini milites, quos ille ad defectionem pellexit. *H.*

ib. v. 13. Tarsi obiit Maximinus (c. 17), non Maximianus Herculius, quem errorem, eadem nominum similitudine deceptus, Socrates erravit. detectis insidiis quas genero suo Constantino Herculius paraverat, ubi Massiliam fuga evaserat, laqueo finit vitam. ita tradunt Lactantius, Eusebius, et qui sunt minoris auctoritatis scriptores.

ib. v. 14. quantum hic sit ordo temporum perturbatus, intelligi poterit ex mox annotatis.

ib. v. 16. vide hanc in rem disputata ad l. 4 C. Th. Ne quid publ. laetit. et ibi alia loca. etiam hoc libro c. 9 supr. de imagin. Constantini. *Ritter.*

ib. v. 17. discimus ex hoc loco non modo Galerium, cuius supra iam memorata fuit mors, adhuc in vivis fuisse, quod milites studio eius egisse dicuntur, sed etiam Africam Severo interempto ditionis fuisse eiusdem Galerii. in proximis aute capitibus multae res perturbatae et sine accurata temporum notatione sunt positae, quas, si suo ordine collocandae essent, ita disponi oporteret. anno 306 Constantino ad patrem in Britanniam profecto, imperioque ei a militibus imposito, Maxentius invidia flagrans et ambitione ad res novas stimulatus regnum Romae occupat (18). anno insequenti (307) cum ad eum tyrannide deiciendum Severus Caesar in Italiam iussu Galerii profectus, re male gesta, moenibus Ravennae se defensaret, a Maximiano fide data deceptus occubuit. quo facto Maximianus amore regni incensus, relicto Maxentio filio, ad Diocletianum se confert et ad capessendam iterum rem publicam eum conoitat. quo aversante imperii molem, Maximianus ad Constantinum in Gallia degentem se recepit (c. 10), Galerio interim suscipiente adversus Maxen-

tium expeditionem, quae non magis ei quam ante Severo ex votis successit (c. 10 p. 74 v. 20). Maximianus reversus ad filium alienandis ab eo militum animis comparare sibi eius regnum frustra tentat (c. 11 p. 76 v. 7). Licinius a Galerio in consortium regni vocatur (c. 11 p. 76 v. 3). Maxentius a vi et impetu adversariorum satis tutus Africam suo regno adiungit (c. 12 p. 76 v. 15 sqq.), quam Alexander ibi copiis praefectus mutata fide ditioni eius subtrahit (c. 12 p. 77 v. 14). intercedente morte Maximiani Herculli anno 310 (c. 11 p. 76 v. 13) et Galerii anno sequente 311 (c. 11 p. 76 v. 5) Maxentius quidem, defectione Alexandri oppressa, Africam recuperat (c. 14), ipse autem anno 312 a Constantino victus est (c. 15. 16). Constantinus victor anno 313, Licinio in matrimonium data sorore, ad Gallias redit (c. 17 p. 81 v. 17). Diocletianus diem obit supremum (c. 8 p. 72 v. 7), et eodem anno Maximinus, cum a Licinio proelio victus fugeret (c. 17 p. 82 v. 4). anno 314 bellum inter Constantinum et Licinium oritur (c. 18 sqq.).

p. 76 v. 20. *ἐκπαῖς ὀννάμεσι* non tentandum *). *Maxentii* copias eas esse per se intelligitur, et ex ipso facto patet eas *satis validas* fuisse. rerum autem ordo sic procedit. Afri et Carthaginienses detrectarunt Maxentii imperium, fide et benevolentia in Galerium obstricti. Alexandriam occupare voluere, eo utique consilio ut suarum partium praesidium illud haberent; re frustra tentata, quod urbs forte a Maxentii copiis tenebatur, spe sua deieci Carthaginem rediere. Alexander praefecti Africae vicem a Galerio mandatam habuisse videtur; quem cum Maxentius primo opprimere voluisset, consilio deposito mox ab eo postulavit ut fidei saltem obsidem sibi daret filium. at Alexander perfide omnia agi a Maxentio intelligens, recusavit dare. H.

ib. v. 21. quae Zosimus tradit, obscura sunt et forsitan hoc modo extricari et illustrari possunt. milites qui Carthagine essent, aut partem eorum, cum studio Galerii imagines Maxentii haud admisissent, iram eius veritos Alexandriam, quae Galerio parebat, se conferre voluisse, repulsos autem in itinere a Maxentii copiis, sive eae modo traiecerant sive manserant in fide, redisse Carthaginem, unde exierant.

p. 77 v. 17. *Τύχης νόος*. vid. Valesius ad Marcellin. 16 10. Ritter.

p. 79 v. 10. dissident Zosimus Eumeniusque de numero peditum equitumque. hic centum milia armatorum a Maxentio et quartam modo eorum partem a Constantino ductam ad bellum tradit: Zosimus etiamsi invidiae non minus quam Eumenius adulationis suspectus credi possit, fide tamen praestare debet,

*) *ἐκπαῖς* malebat R.

quod probabiliorem numerum eumque diligentia et cura maiori tradidit.

p. 79 v. 20. hanc fraudem, cui neque structurae pontis ratio satis apta videtur neque scriptores aequales testimoniis suis fidem faciunt, posteriores aetate historici rumore aliquo incerto accepto tradere videntur.

p. 81 v. 14. sugillationis et calumniae crimen hoc loco in Nazarium imperatoris laudatorem, potius quam in Zosimum, quem eius vulgo perhibent obrectatorem, conferri potest. ille in panegyrico (c. 6) omnes, ait, qui labefactare statum eius poterant, *cum stirpe deleti sunt*.

ib. v. 15. ex Aurelio Victore (c. 40) intelligimus *sublatas penitus esse legiones praetorianas, simul arma atque usum indumenti militaris*, ut adeo numeris legionum aliarum non sint adscriptae.

p. 82 v. 1. *ἐπὶ Κελτούς*. ad repellendas Francorum Germanorumque incursiones. Panegy. 6.

ib. v. 5. collectis in Oriente copiis Maximinus sive Maximianus (confundunt enim etiam alii scriptores haec nomina) Tarso in Aegyptum cum profecturus esset, hausto ante veneno periit. Lactant. persec. 49.

ib. v. 13. anonymo Valesii auctore, Constantinus habuit peditum (nam equitum numerus non traditur) viginti milia.

p. 84 v. 22. iam ante pugnam alteram de pace ad Constantinum Licinius miserat, audieratque in condicionibus etiam ferri defectionem Valentis a dignitate Caesaris. Anonym. Vales. Ritterus addit Petr. Patricium in Exc. Leg.

p. 85 v. 1. post Cibalense proelium itaque Constantinus Macedoniam obtinuit. vid. l. 4 de extraord. in Comment. Ritter.

ib. v. 6. Crispo Constantino et Licinio non eodem, quo pax inita anno Caesaris dignitas data est, sed tribus demum post eam annis (a. 317). cf. Tillemont.

ib. v. 7. *ἐκ παλλακῆς*. idem confirmant Victor et Zonaras, aliter tamen de ea re sentit Du Cange fam. Byzant. p. 46. cf. Spanhem. ad Iulian. Orat. 1 p. 64.

ib. v. 9. *ἐν Ἀρελάτω*. vid. l. 5 cod. Th. de appell. nat. h. Ritter.

ib. v. 13. cum Sarmatis saepius Constantinus confligit; cf. Optatianus c. 23. *R. Sarmatae* seu verius Gothici generis populi (nam Carpi et Getae memorantur ab Optatiano), neglectos limites superarunt, Thraciam Moesiamque populati. referenda res ad a. 321, cuius anni numi sunt cum elogio: *Sarmatia devicta*. sed ludi Gothici acti anno sequente m. Februarii, unde huic anno adsori-

bitur ea calamitas a Tillemontio et Gothofr. Cod. Theod. Chronol. h. a. *H.*

p. 85 v. 16. haec Gothis tribuit auctor incertus de vita Constantini ad calcem Ammiani Valesiani. vid. ibi Valesius. huc pertinere videntur Constantini numi cum inscriptione: Victor Goth. *Ritter.*

p. 86 v. 17. tradente anonymo Valesii, Licinius aegre ferens Constantinum, cum bello Gothos persequeretur, iter per ipsius fecisse terras, foedere rupto bellum movet.

p. 88 v. 2. occulte transiisse flumen videntur milites et aptum insidiando cepisse locum: nam si in citiore ripa locati in insidiis fuissent, vix pateret quae eis adoriendi hostem alteram ripam insidentem fuisset facultas.

ib. v. 20. bello maritimo Crispus etsi non praefuerit, ut anonymus Valesii tradit, saltem interfuisse videtur.

p. 89 v. 2. "Ἀβανρός *Amandus* est. v. Exc. Vales. de Constantino p. 660 ad calc. Ammian. *H.*

ib. v. 21. non satis perspicua est *pugnae navalis* narratio. *Hellesponti* aquas rapido cursu versus Aegaeum ferri nota res est: Austri itaque impetu exorto eas repressas valde furere necesse est. *Amandi* classis Asiae littus, *Αἰάντιον* (potius *Αἰάντιον*) *λιμένα*, obtinebat, Rhoeteo promontorio Troadis subiectum; arbitror a tumulo Aiacis dictum. cf. Strabo 13 p. 890 A. stationem parum tutam fuisse hoc ipsum arguit, quod Austro ingruente littori allisae et inflictae sunt naves. ex *Zosimi* narratione tempestatis vi tota clades illata. quod *Gibbon.* t. 1 p. 446 Crispum classe in hostem invectum narrat, de suo adieciisse videtur: nec enim plura suppeditat anonym. Vales. l. c. *H.*

p. 91 v. 3. *Καθσαρα.* Augustum eum vocant anonymus Valesii et numi.

p. 92 v. 1. computo facto secundum numerum militum supra traditum, Licinium proelio centum milia amisisse necesse est; anonymus vero Valesii quartam eorum tantum partem cecidisse narrat.

ib. v. 3. *Χαλκηδόνιοι.* vid. Comm. ad l. 4 de extraord. sive sordid. et l. 1 de veteran. ibique Pagium. *Ritter.*

ib. v. 9. de more dierum natalium apud Persas celebrandorum vid. Herodot. 1 p. 60 ed. Wesseling. Athenaeus 4 p. 143 F.

ib. v. 12. crudelem foedumque Persarum morem excoriandi homines vivos observat Ammianus 23 6. d'Orville ad Charitonem p. 127.

p. 93 v. 12. de Hormisda eiusque ad Constantinum adventu quae Zonaras (13 5) tradit, diversa sunt ab eis quae Zosimus habet, verum non minus fabulae prae se ferentia speciem.

p. 94 v. 2. contra fidem datam occisum Licinium esse pauci negant, in quibus Eusebius ob veri quidem cognoscendi opportunitatem probabilis testis, ob studium tamen imperatoris suspectae fidei.

ib. v. 7. cf. Zonaras 13 1 et Comm. ad L. 1 c. Th. de paganis.

ib. v. 8. haruspibus fidem ab imperatore habitam esse quaedam leges ab eo datae testantur. vid. l. 1 cod. Th. de pag. sacrif., anno 321 lata; cf. ibi Comm. Gothofred. instituendae vero haruspicinae in locis publicis copiam fecit superstitionis. vid. l. 1 et 3 cod. Th. de maleficis.

ib. v. 11. vide ad hunc locum insignem Códini de Origg. p. 34 ed. reg. Chrysostom. Homil. 15 ad Philipp. p. 318 mira de Fausta, nimirum illam nudam expositam fuisse feris a Constantino. vide ibid. notas Bern. de Montfaucon. Ritter. suspicatur Gibbonius, loco quodam Monodiae motus, Faustam, quam veteres scriptores ad unum omnes ab Constantino necatam dicunt, non esse caesam, sed fuga vitasse et imperatoris iram et vitae periculum.

p. 95 v. 1. in excutiendo hoc loco memorabili et fidei Zosimi infestissimo ne disputatio nostra aut evagetur aut implicetur, rerum summa ad duo capita revocabitur, primum verane sint an falsa quae de Constantini conversione ad Christianum cultum Zosimus dixit, deinde, si ea intelligantur esse commenticia, ut putant, num is in culpa versetur calumniae sugillationisque an ignoracionis et incuriae. caedis factae reum fuisse Constantinum, et cognita occisorum innocentia paenituisse ipsum facti, non modo probabilitatis rationibus sed scriptorum etiam veterum testimoniis confirmatur. eundem vero conscium sibi tantorum criminum agitatum ita esse conscientiae stimulis, ut expiandi criminis et cruciatuum animi tollendorum causa, deposito metu ne indicium confessionis suae scelerum in vulgus emanaret, adierit flamines et lustrationis ope abluere maculam voluerit, id dubium et fictum in laudem sacrorum gentilium videri potest. maior insuper suspicio inest iis quae subiciuntur, flamines illos, neque dignitatis eius qui petebat lustrationem neque periculi sibi ob eam non datam imminentis ratione habita, criminibus tam atrocibus, quae expiari cuperet, expiationem denegasse, neglexisseque occasionem retinendi firmandique imperatoris fidem in sacrorum gentilium cultu. ea etsi satis habere et fidem elevandam momenti videantur, tamen occurri iis potest rationibus et argumentis satis validis et firmis. primum cum ea animi furis agitati natura sit ut angorem conscientiae tollere et delere memoriam flagitii avidè appetat, res mira atque fide indigna non est, si Constantinus, cui mens erat superstitione contacta, ad sacra gentilium, nondum prorsus ab eo contemptui habita, sedandi doloris causa con-

fugit, atque confitendo flagitiosa facta maiestatemque submit-
tendo flaminum praeceptis lustrationis ab iis petiit caerimonias.
deinde sacerdotes quos adiit, responsum ei quamvis imprudens,
iustum tamen et de iure ritibusque lustrationis dederunt. nam
qui criminibus atrocioribus, veluti parricidio sacrilegio, pollutos
haberent animos, iis nullus erat expiationis modus, cum ex vetu-
sto more seu potius ex mente prudentum hominum, qui priscis
temporibus legum vi institutorumque commodis ad humanitatem
a fera immanique vita barbaras gentes deduxerant, tum ex ipsius
Platonis sententia, quam seriorum aetatum homines, studio phi-
losophiae Platonicae dediti, non adscivisse modo sed severiore
etiam aliqua interpretatione ita explicuisse videntur, ut crimi-
num quae expiari possent numero imminuto, pauciora tantum
lustratione tolli censerent (cf. Spanhem. ad *Julian.* p. 259). quid
igitur de Sozomeno 1 § dicam, qui ut lustrationis a Constantino
postulatae et cum eo non communicatae famam inter gentiles ce-
lebrem refutet, Herculem quamvis caedis noxa contaminatum,
lustrationis tamen copia facta expiatum fuisse obiicit, eaque re
convinci gentiles mendacii putat? quod quidem exemplum vix
quicquam potest ad convellendam Zosimi fidem habere momenti,
cum non modo de lustrationis usu homines priscorum et seriorum
temporum diversa senserint, verum etiam res ipsa et causa ni-
mis dispar sit. ceterum si verum esset quod idem Sozomenus
addit, famam increbuisse inter gentiles, Constantinum petiisse a
Sopatro philosopho ut lustrarentur crimina a se commissa, con-
staret ratio aliqua probabilis denegatae expiationis: ex praeceptis
enim philosophiae Platonicae dare lustrationem piaculi illius
atrocis Sopater non potuit. at si nobis largiantur propugnatores
Constantini et petitam ab eo lustrationem et denegatam a flaminibus
esse, non aequae tamen faciles erunt in admittendis iis quae
de religione Christiana cum imperatore communicata Zosimus
dixit, et falsum quid inque imperatoris invidiam fictum esse con-
tendent, quod Constantinus Aegyptio quodam auctore, qui ei
innotuerat per mulierculas regias, spe facta novis sacris adsci-
scendis aboleri qualiacunque crimina, Christo dedisse fidem fer-
tur: in Constantino tamen, homine modo facinoroso modo super-
stitioso, non mirabimur, si non veris cultus Christianorum divini
rationibus, sed casu aliquo fortuito et causa non satis honesta ad
eum amplectendum fuit adductus, aut, si iam ante in eum incli-
nato erat animo, totum se Christianis addixit. potuit doctrina
illa vulgata inter ethnicos, amplectenti fidem Christi omnis pec-
catorum generis veniam fieri, ita esse efficax ad aegrum impera-
toris animum levandum, ut cognita ea a Christianis sibi peteret
auxilium speratum, aut saltem propensior in eos quam ante erat
fieret. neque magis ab omni probabilitate alienum aut per se
falsum potest dici, quod Aegyptius quidam Constantino ample-

ctendi fidem Christianorum auctor extitisse narratur. obscurum vero est quinam fuerit ille Aegyptius, num in Aegypto natus homo, an magus quidam qui ex Hispania venerat, id quod Baronio (t. 4 p. 38) visum, qui significationi illi vocis *Αλυπτιος* ex locis Act. 21, Ioseph. Antiq. 20 6, de bello Iudaico 2 12, Porphyrii Vita Plotini, patrocinator.

Ad fidem Zosimi et impugnamdam et vindicandam haec fere sunt ex re ipsa arcessita. est vero aliud argumentum extrinsecus petitum, quod si probatum fuerit, narrationis fides omnino prostrata erit. proditum enim est memoriae ab Christianis Constantinum non piaculo in uxorem et filium admissio, sed multis ante annis proficiscentem adversus Maxentium, signo caelesti, sive vere illo sive, ut alii tradunt, per somnum viso, commotum ac divinitus monitum, sacris maiorum missis ad Christianos eorumque religionem accessisse. quae quamvis multorum auctoritate nitantur et testimoniis, non officient tamen scriptoris nostri estimationi ac fidei, quoniam, si ad verbum accipiuntur, ipsa miraculi ostentatione elevantur: quando autem detractis iis quae miraculi prae se ferunt speciem, statuere licet imperatorem tempore illo quo divino eum signo ad sacra Christianorum adoptanda impulsus credunt, quaecumque de causa ad rem Christianam magis inclinatum fuisse et Romanorum odia in Christianos coërcuisse, ne sic quidem quicquam in ista narratione inest quod obesse Zosimo eiusque fidem convellere possit. non enim subito religionem mutavit imperator, sed sensim a caerimoniis maiorum defecit, ita ut primum in Christianorum plebem mitigatus ab iniuriis eam tueretur atque imponeret persecutionibus finem, deinde, cum Christianis factus magis amicus non amplius inter utriusque religionis cultores staret medius desertor sacrorum gentilium fieret et palam, quid de religionibus sentiret, legibus promulgatis declararet. ita lentus ille et occultus imperatoris ad cultum Christi divinum transitus variis hominum sententiis et narrationibus locum dare potuit, ut alii maturius alii paulo serius Constantinum Christianorum numero accenserent. quae igitur Zosimi potest esse reprehensio, si postquam legibus pro Christianis latis de Constantini ad religionem Christianam accessu publice constare coepit, eo tempore eum defecisse a ritibus prae scriptis, id quod ab anno 324, Licinio e medio sublato ipsoque Constantino solo orbis Romani domino constituto, factum esse constat (vid. Moshemii Inst. H. Eccl. saec. 4). ita non est quod mendacii eum aut falsi arguamus. verum alia eum premit difficultas, quae non ita facili excutietur negotio. etenim cum non victo Licinio, quod a. 324 factum, sed commissa Faustae et Crispi caede adeoque a. 326 expiationem imperator petiisse et negata ea ad Christianos transiisse dicatur, manifestum est mutationem illam sacrorum nimis sero a Zosimo tradi, cum anno

iam superiore 325 Constantinus rebus Christianorum ordinandis imprimis in concilio Nicaeensi operam dederit. concidet igitur aut vacillabit fides eorum quae Zosimus hoc loco tradidit, nisi ea ita accipi et explicari velimus, ut statuamus Constantinum, iamdudum ab aliquo Christiano ad ipsius religionem pellectum, ubi necessariis necatis animus eius excrucietur, quasi desperatis rebus, conscientiae doloribus sedandis opem a patriis ritibus petiisse, spe lustrationis autem adipiscendae destitutum Christianorum fidei totum se in posterum dedidisse.

Utcuque autem se habet narratio ea, sive errore animi orta sive calumnia etiam conficta, pro commento tamen Zosimi non habenda erat. increbuit enim ea, ut ex Sozomeni loco quodam huc transcribendo discimus inter homines gentiles iam ante aetatem Zosimi. οὐκ ἀγνοῶ δὲ (inquit Sozomenus 1 3) ὡς Ἕλληνες λέγουσι Κωνσταντῖνον ἀνελόντα τινὰς τῶν ἑγγυτάτω γένους καὶ θανάτῳ Κρίσπου τοῦ ἑαυτοῦ παιδὸς συμπράξαντα μεταμεληθῆναι καὶ περὶ καθαρῶν κοινώσασθαι Σωπάτρω τῷ φιλοσόφῳ κατ' ἔκλεινο καιροῦ προεστῶτι τῆς Πλωτίου διαδοχῆς, τὸν δὲ ἀποφύλασθαι μηδένα καθαρὸν εἶναι τῶν τοιοῦτων ἀμαρτημάτων, ἀδημονοῦντα δὲ τὸν βασιλέα ἐπὶ τῇ ἀπαγορεύσει περιτυχεῖν ἐπισκόποις, οἱ μετανοῶν καὶ βαπτίσματι ὑπέσχεοντο πάσης αὐτὸν ἀμαρτίας καθαιρεῖν, ἡσθῆναι τε τούτοις κατὰ σκοπὸν εἰρηκῶσι καὶ θαυμάσαι τὸ δόγμα καὶ Χριστιανὸν γενέσθαι καὶ τοὺς ἀρχομένους ἐπὶ τοῦτο ἀγαγεῖν. in Caesaribus Iuliani locus est simile quid indicans, in quo Constantinus ad Luxuriam ducitur, ἵνα καὶ τὸν υἱὸν εὐρῶν ἀναστρεφόμενον καὶ προσαγορευόμενον πᾶσιν ὅστις φθορεὺς, ὅστις μαιφόνος, ὅστις ἐναγῆς καὶ βδελυρὸς, ἕτω θαρρῶν ἀποφανῶ γὰρ αὐτὸν τούτῳ τῷ ὕδατι λούσας αὐτίκα καθαρῶν. κἄν πάλιν ἔνοχος τοῖς αὐτοῖς γένηται, δῶσα τὸ στήθος πλήξαντι καὶ τὴν κεφαλὴν πατάξαντι καθαρῶ γενέσθαι" (cf. Zosim. 4 59). haec autem ex Zosimo sumpta esse nequeunt utpote scriptore multo seriore: intercedit etiam diversitas narrationis. Zosimus quidem flamines aditos lustrationis causa et Aegyptium quendam imperatori religionis novae adsciscendae auctorem exstitisse scribit, Sozomenus vero episcopus nominat et pro flaminibus Sopatrum philosophum. itaque in Zosimum haec una reprehensio cadit, quod rem non satis diligenter exploratam, quamvis specie veram pro vera repetiit.

p. 95 v. 13. in animo habere videtur ludos Capitolinos, in quibus triplex certamen erat, musicum equestre gymnicum.

ib. v. 17. mutatae sedis causas produnt scriptores diversas, plerasque improbables, veluti caeli salubris desiderium, delectationis studium, oraculi admonitionem, aut ambitionem, quae fortasse verissima est: quam autem ipse causam urbis novae condendae sibi fuisse refert (l. 7 de navicular. c. Theod.), deo iubente id factum, ea haud dubie minime vera putanda est. po-

tuere tamen acerba in imperatorem iactata, secundum alias causas potiores, eum impellere ut aliam sibi sedem quaereret. au-
disse eum male apud Romanos vel Libanii locus or. 1 p. 12 ed.
Morelli indicio esse potest: (Constantinus) εὐδοκίμων τῶ τῶν
Ῥωμαίων δῆμον ἐνεγκεῖν ἀγροικισάμενόν τι ῥῆμα· τὰ μὲν γὰρ
εὐ ποιῶν ἤνεγκεν.

p. 96 v. 2. si fides Zonarae est 13 3, sedem suam imperator Sardicam Sigeum vel Chalcedonem factururus, cognitis Byzantii opportunitatibus et commodis, mutato consilio Byzantium urbem imperii sedem fecit.

ib. v. 3. de situ et regione circumiacente urbis Byzantii cf. Polyb. 38—44, et de urbe Herodian. 3 init.

ib. v. 8. Severus balneum Zeuxippi extruxit, de quo vid. l. 52 c. Th. de oper. public. et ibi citatos. Ritter. cf. Zosimi 1 8 et Suidas v. Severus.

ib. v. 13. vid. l. ult. de calcis coctór. Sylb. ad oram edit. suae Νεώριον, ubi porta νεωρίου, nunc Hebraea. Ritter.

ib. v. 17. quod forum Zonaras vulgo πλακατῶν vocari dicit, quippe quod esset πλαξὶ λιθίνοις καταστρωμένον. Edit. Oxon.

ib. v. 18. στοαῖς διστεγέσαι. vid. l. 52 de oper. publ. Ritter.

ib. v. 19. Proconnesio marmore. Προικόννησος insula Propontidis πόλιν ἔχουσα καὶ μέταλλον μέγα λευκοῦ λίθου σφόδρα ἔπαινούμενον. Strabo 13. adde Plin. 5 extr. qui etiam Proconnesum scribit sine diphthongo. Cellar.

ib. v. 21. vid. l. 11. 12 cod. Th. de ann. civ. Ritter.

p. 97 v. 2. vide ad illustrationem huius capituli Codinum de originibus Constant. init. Ritter.

ib. v. 14. vid. Comm. ad l. 1 de oper. publ. Ritter.

ib. v. 19. fortunae simulacrorum. vid. Spanhem. ad Iuliani Orat. 1 p. 31. Themist. Orat. 3 p. 42. Codin. Orig. Constant. p. 24. 162.

ib. v. 20. indicante Anonymo Bianconii p. 128 viris dignitate ac nobilitate conspicuis, quos Roma et aliis locis ad novam urbem imperator evocaverat, aedificia magna sunt exstructa.

ib. v. 21. quanquam copias non eduxit Constantinus, fuga tamen et castrorum vallo quaesisse salutem a Zosimo traditur, cuius narrationis, aliorum testimoniis quoque adversantis, obscuritatem aliquo dispellit modo interpretatio Ritteri (ad Guthrii Hist. Univ. t. 5 p. 1 p. 5 not. f), qui non proelium sed nocturnum impetum a barbaris factum et partem praetorianorum (τῆς δυνάμεως) caesam fuisse putat.

p. 98 v. 4. vid. l. 1 de excusat. artific. Ritter.

ib. v. 5. haec imperatoris liberalitas publica observata quoque est ab aliis. in his Socrates 2 13 octo myriades σίτρου distributas quotidie fuisse scribit, quod de pane, non de modio

interpretandum videtur. auctore Anonymo Bianconii p. 127 non modo panis distributus est, quem *palatinum*, hoc est in palatio confectum, vocabant, sed etiam viritum caro vinum et animalia. *R.* de perniciosa hac Constantini largitione, qua desidiosam et seditiosam plebeculam aluit, cf. Eunap. Vit. Soph. p. 41 in Aedesio. *H.*

p. 98 v. 7. *διελύετο.* cf. Themist. or. 3 p. 47.

ib. v. 13. de praefectura praet. atque eius circa annonam cura vid. Constantini Porphyrogen. Themat. l. 1 Them. 2. *Ritter.*

ib. ἀρχὴ δευτέρα. vid. Eunap. in Proaeres. p. 150. adde Comm. ad l. 3 ad legem Corn. de sicar. num. 9. *Ritter.*

p. 99 v. 7. vid. Comm. ad l. 9 cod. Th. extraord. *Ritter.*

ib. v. 11. suppeditat hic locus Zosimi cum Notitia Dignitatum utriusque imperii omnia quae de praefectorum praetorio magistratu per Constantinum mutato nobis ex antiquitate innotuerunt. primum Augustus constituendo duos ex ordine equestri praefectos, qui rei militaris curam haberent, hunc magistratum in rem publicam introduxit. sequentes imperatores ad Commodum usque, servato Augusti instituto, etiam numerum praefectorum praet. servarunt, donec Commodus, ut rei publicae curis liberatus voluptatibus suis magis posset vacare, tres constituit praefectos, quibus rei tum militaris tum civilis cura commissa est. postea pro tempore et necessitate modo pauciores modo plures creati sunt, donec Constantinus iis penitus novandis animum adiecit. vid. Guthier. de Offic. Dom. Aug. et Pancirollus in Comm. ad Notit. imperii, ex quo provinciarum nomina accuratius indicata et ordine disposita huc transferre et cum Zosimeia comparare haud pigebit.

- I. *Praefectus praetorio per Orientem* praecerat quinque diocesisibus. *I. Orientis* erant provinciae xv: 1. Palaestina, 2. Phoenice, 3. Syria, 4. Cilicia, 5. Cyprus, 6. Arabia, 7. Isauria, 8. Palaestina salutaris, 9. Palaestina secunda, 10. Phoenice Libani, 11. Euphratensis, 12. Syria salutaris, 13. Osrhoene, 14. Mesopotamia, 15. Cilicia secunda. *II. Aegypti* vi: 1. Libya superior, 2. Libya inferior, 3. Thebais, 4. Aegyptus, 5. Arcadia, 6. Augustanica. *III. Asianae* x: 1. Pamphylia, 2. Hellespontus, 3. Lydia, 4. Pisidia, 5. Lycaonia, 6. Phrygia Paotiana, 7. Phrygia salutaris, 8. Lycia, 9. Caria, 10. insulae. *IV. Ponticae* xi: 1. Galatia, 2. Bithynia, 3. Honorias, 4. Cappadocia prima, 5. Cappadocia secunda, 6. Paphlagonia, 7. Pontus Polemoniacus, 8. Hellespontus, 9. Armenia prima, 10. Armenia secunda, 11. Galatia salutaris. *V. Thraciae* vi: 1. Europa, 2. Thracia, 3. Haemi montis Rhodope, 4. Moesia secunda, 5. Scythia, 6. officium viri illustris.

Sub imperio praef. praet. Orientis erant 1) praefectus Asiae cum praesidibus II. 2) comes Orientis cum XV pr. 3) praefectus Augustalis cum XL. 4) tres vicarii, a) Asiae cum III praesidibus, b) Ponticae cum XI, o) Thraciae cum VI. erant igitur cum proconsule Asiae XLIX rectores provinciarum.

- II. *Praefectus praetorio Illyrici Orientalis* habebat dioeceses II, I. *Macedoniam*, cuius provinciae erant VI: 1. Achaia, 2. Macedonia, 3. Thessalia, 4. Creta, 5. Epirus vetus, 6. Epirus nova et pars Macedoniae salutaris. II. *Daciam*, provinciae eius V: 1. Dacia mediterranea, 2. Dacia ripensis, 3. Moesia prima et secunda, 4. Dardania, 5. Praevalitana et pars Macedoniae.

Praefecto pr. Illyrici suberant 1) proconsul Achaiae, 2) vicarii duo, Macedoniae cum VI provinciis et Daciae cum V.

- III. *Praefectus praetorio Italiae*, ad quem pertinebant dioeceses III, I. *Italia*, cuius provinciae erant XVII: 1. Venetia, 2. Aemilia, 3. Liguria, 4. Flaminia et Picenum annonarium, 5. Tuscia et Umbria, 6. Picenum suburbicarium, 7. Campania, 8. Sicilia, 9. Apulia et Calabria, 10. Lucania et Bruttii, 11. Alpes Cottiae, 12. Rhaetia prima, 13. Rhaetia secunda, 14. Samnium, 15. Valeria, 16. Sardinia, 17. Corsica. II. *Illyrici* provinciae VI: 1. Pannonia secunda, 2. Savia, 3. Dalmatia, 4. Pannonia prima, 5. Noricum mediterraneum, 6. Noricum Ripense. III. *Africae* provinciae VI: 1. Byzacium, 2. Numidia, 3. Mauritania Sitifensis, 4. Mauritania Caesariensis, 5. Tripolis, 6. Africa cum proconsule.

- IV. *Praefectus praetorio Galliarum*, qui regebat dioeceses III, I. *Hispaniam*, cuius provinciae VII: 1. Baetica, 2. Lusitania, 3. Gallaecia, 4. Tarraconensis, 5. Carthaginensis, 6. Tingitana, 7. Baleares. II. *Galliam*, provinciae erant XVII: 1. Viennensis, 2. Lugdunensis prima, 3. Germania prima, 4. Germania secunda, 5. Belgica prima, 6. Belgica secunda, 7. Alpes maritimae, 8. Alpes Penninae et Graiae, 9. Maxima Sequanorum, 10. Aquitania prima, 11. Aquitania secunda, 12. Novem populi, 13. Narbonensis prima, 14. Narbonensis secunda, 15. Lugdunensis secunda, 16. Lugdunensis tertia, 17. Lugdunensis Senonia. III. *Britannias*, provinciae erant V: 1. Maxima Caesariensis, 2. Valentia, 3. Britannia prima, 4. Britannia secunda, 5. Flavia Caesariensis.

p. 99 v. 15. qui olim tanquam imperatorum ad exercitum missi *legati* militibus praecerant consulares, sub Alexandri regno non amplius constituti sunt, dum *magistri militum* in eorum suc-

cedebant locum, qui non binis modo legionibus sed pluribus imperarent (Veget. 2 9) tum ordinando militi tum puniendo. abrogato praefectis praet. imperio militari, potestas magistrorum militum aucta est, et sub Theodosio creati sunt numero quini, quod barbaris undique irruentibus haud parem se imperator esse videbat. cf. Notit. imp. p. 104 8.

p. 100 v. 1. tributorum solvendorum quae fuerit ratio a Iustiniano instituta, eam in Novella 128 expositam habemus. postulabatur a provinciis singulis annum tributum, quo continebatur praeter foeni collationem quinquagesima tritici, quadragesima hordei, et vini lardique vicesima; porro singulae chlamydes in viginti aut triginta iugera, nisi aureum pro singulis vestibus dare vellent; deinde indicta summa auri. in horum redditum publicorum numero sunt etiam capitatio vectigalia portoria salinae.

ib. v. 15. Diocletianus quanquam non primus fuit qui finium imperii adversus hostium incursiones tutandorum castellis munimentisque curam haberet, eam tamen superioribus imperatoribus intentiorem adhibuisse et omni finium parti prospexisse videtur; id quod Suidas, fortasse ex Eunapii auctoritate, satis diserte dixit, voc. ἐσχατιά: ὁ Διοκλητιανὸς λόγον ποιούμενος τῶν πραγμάτων, φήθη δεῖν καὶ δυνάμειν ἀρκούσαις, ἐκάστην ἐσχατίαν ἔχυρῶσαι καὶ φρούρια ποιῆσαι. cf. Eumenii Paneg. pro scholis Augustoduni, sub finem.

ib. v. 21. in propatulo est Zosimi sententiam esse, Constantinum non omnes omnino copias limitaneas, sed partem modo earum a limitibus abduxisse; quare iniqui sunt qui, quod aliunde fines imperii non omni praesidio militum fuisse nudatas constat, Zosimo quasi dicenti contrarium derogare fidem audent. illud vero rectius monent, non omnem Constantino limitum curam omissam, sed pluribus ab eo locis castra posita fuisse. Victor. Caes. 41, Procop. de aed. 7 4. quamvis autem finium praesidio institutis iis provisum sit, non ideo falsa sunt quae de copiis a limitibus deportatis Zosimus scripsit; quare neo opus erit ad firmandam fidem eius commemorare quae ex Anonymo Valesii Spanhemius (ad Iulianum p. 63) affert, Gothos, cum Constantinus Thessalonicae esset, per neglectos limites erupisse et vastata Thracia ac Moesia praedas agere coepisse. neque id tam Constantini ipsius incuria quam militum socordia et ignavia factum videtur, quia ipse imperator lege (l. 1 c. Th. de re militari) iis militibus, qui facultatem barbaris depraedationis dederint, supplicii periculum minitatus est. castellis adversus barbarorum in fines Romanos impetus exstruendis et firmandis operam dare potuit imperator, et nihilominus deportare inde copiarum partem in regiones mediterraneas atque per urbes dispergere. copias abductas fuisse palatinas docet Godofred. Parat. c. Th. de

re milit. 7 l. 18 tit. 1, et 8 l. 10 tit. 1. alteram vero Zosimi querimoniam, milites a limitibus deductos urbibus, in quibus essent, molestos fuisse et disciplinam otio et luxuria corruptam, Libanius (assid. p. 108) confirmare videtur, qui milites tradit in urbibus et agris dissolute vixisse. quantae fuerint copiarum Romanarum sub Constantini filiis corruptelae, testis maxime idoneus docet Ammianus 22 4: *quibus tam maculosis accessere flagitia disciplinae castrensium, cum miles cantilenas meditaretur pro iubilo molliores, et non saxum erat, ut antehac, armato cubile, sed pluma et flexiles lectuli et graviora gladii pocula; testa enim bibere iam pudebat, et quaerebantur aedes marmoreae, cum scriptum sit in antiquitatibus Spartanum militem coërcitum acriter, quod procinctus tempore ausus sit videri sibi sub tecto. adeo autem ferox erat in suos illis temporibus miles et rapax, ignavus vero in hostes et fractus, ut per ambitionem otiumque opibus partas auri et lapillorum varietates discernere scientissime.* Valente regnante res militaris haud meliore condicione fuit: nam Themistius (or. 10 p. 136 ed. Harduini) haec tradit: (Valens τῶν φρουρίων τὰ μὲν ἀποδόμησεν ἐκ καινῆς, τὰ δὲ ἀνέστησε κατατετριμμένα, τοῖς δὲ προσέθηκε τὸ ἐνδόν ὕψους μὲν ἢ χθαμαλωτέρον ἦν, πάχους δὲ ὅπου τούτου προσέδει, ὕδατος δὲ ἀφθονίαν ἢ ταύτην πρότερον ἐπιέζετο, τροφῶν δὲ θησαυροὺς ἀπανταχοῦ καὶ λιμένας τῆς γειτνιώσης θαλάσσης καὶ στρατιώτας ἐκ καταλόγου καὶ φρουροὺς τὸν ἀριθμὸν οὐ ψευδομένους καὶ ὅπλα καὶ βέλη καὶ μηχανήματα, ἅπαντα εἰς τὸ ἴσχατον ἐξητασμένα· τίως μὲν γὰρ ἐκ τῆς περὶ τὰς φρουρὰς ὀλιγορήσεως ἐπεπιστεύκεσαν οἱ πολέμιοι ἐπ' αὐτοῖς ἀτέχνως κείσθαι καὶ τὸν πόλεμον καὶ τὴν εἰρήνην, ὁρῶντες τοὺς μὲν στρατιώτας οὐ μόνον ἀνόπλους, ἀλλὰ καὶ ἀχέτωνας τοὺς πολλοὺς καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασι καταπεπιτωκότας, φρουράρχας δὲ καὶ τῶν ἀνδραπόδων καπήλους, οἷς τοῦτο μόνον ἔργον προσέκειτο, πλείστα μὲν ὠνήσασθαι, πλείστα δὲ καὶ ἀπεμπολῆσαι, τῶν φυλακῶν δὲ ἐλαττοῦσθαι τὸν ἀριθμὸν, ὅπως ἂν γένοιτο κέρδος αὐτοῖς ἢ μισθοφορὰ τῶν ἐκλειπόντων, ταῦτα δὲ τὰ φρούρια κατερρηγότα, γυμνά καὶ ἀνθρώπων καὶ ὄπλων.

p. 101 v. 7. non una, ut Zosimi videntur innuere verba, Caesar uterque factus est, sed decennio interposito, Constantius a. 323 sive 324, Constans a. 333. cf. Tillemont. t. 4 p. 645 et 657.

p. 102 v. 5. Erythraeam, ab urbe Phrygiae nomen sortitam, eandem credit Gallaeus (ad Oracul. Sibyll. diss. 1 c. 6 p. 113) cum Cumana Sibylla, diversam autem a Phaëno, cui posteriori adstipulatur Tzetzes Chil. 9. is Phaënam appellat, quam alii Φαεννώ et Pausanias Φαεννίδα, regis cuiusdam Chaonii filiam, quae olim fatidica fuerat. R. lectionem Φαελλώ corruptam esse dubitare non licebit. nota satis est Φαεννώ, vel ut Pausanias, Φαεννίς. ex quo etiam constat Phaëno vixisse

Antiocho post captum Demetrium in regno Syriae constituto, id quod de Antiocho Sidete erit accipiendum, Demetrio a Parthis capto ante C. n. 141. convenit fere tempus h. l. a Zosimo notatum. nam Nicomedes Philopator patri successit Prusiae 2 Venatori ante C. n. 149, cuius insidias sibi factas ultus est filius auxilio Attali Philadelphi, regis Pergamenorum. exposuit rem docte Freinshem. Supplem. Livii lib. 50. alio tamen loco Pausanias ipse sua vineta caedit, c. 15 p. 833, ubi Gallorum in Asiam traiectum a Phaennide aetate una, antequam res gereretur, praedictam narrat, carmine quoque apposito: atqui factus ille traiectus sub annum ante C. n. 275 Nicomede Bithyniae rege conciliante. ad illa tamen tempora versus ab ipso laudatos respicere dubitari nequit. ut adeo in hoc quoque vate factum videas, ut nomini claro tribuerentur alia, aetate et auctoritate diversa. ceterum vs. c. 37 ex diversis diversorum temporum vaticiniis in unum congestis, iisque varie interpolatis, constare videntur. priores oraculum Nicomedi datum exhibent: est is rex Thracum, h. Bithynorum stirpis Thracicae. consilia ille agibat in Byzantium: sed suo cum exitio, verum in his versis. priora ad antiquiorem Nicomedem spectare suspicor. in seqq. lupi sunt Romani. H.

p. 104 v. 1. apud Iulianum (in Caesar. p. 335), qui acerbè Constantinum exagitat, Mercurio, quaerenti ex eo quae fuerint sibi bona exoptabilia et expetita, respondet imperator: *πολλὰ κτησάμενον πολλὰ χαρίσασθαι, ταῖς τε ἐπιθυμίαις ταῖς ἑαυτοῦ καὶ ταῖς τῶν φίλων ὑπουροῦντα.* Ammianus 16 8: *proximorum fauces aperuit primus omnium Constantinus.*

ib. v. 6. quae de chrysargyro aliisque tributis per Constantinum impositis Zosimus dixit, cum ea ipsius sola fide nitantur, semper eam cavillandi facultas suppetet, praesertim cum in ea re ab erroribus sibi non satis auctor caverit. iam impugnavit eius auctoritatem Evagrius (Hist. Ecol. 3 39 — 42), licet ipse meliora non doceat. non immerito tamen Zosimus notam subit, primum quod meretricibus etiam chrysargyrum solvendum fuisse tradit: nam tributum *πορνικόν*, a mulierculis pudicitiam prostuentibus conferendum, cum collatione Iustrali, ex qua chrysargyrum ortum est, confuderunt tum Zosimus tum alii, Zonaras Cedrenus et ipse Evagrius in nostrum insurgens. deinde chrysargyrum non quadriennio quoque sed quinquennio petendum fuit, quem quidem dissensum ingeniosa aliqua interpretatione Pagius (in diss. hypatica) ita tollere allaboravit, ut aut Constantinum intervallo solutionis tributi coangustato quinquennale mutasse tempus statuat, aut *τετραετηρικόν* lustrum eadem qua olympias intelligitur ratione interpretetur; quae quamvis quattuor modo annorum spatium comprehendat, lustrum tamen vocatur. denique manifeste Zosimus labitur, auctorem istius

tributi Constantinum prodens, quia iam Severi imperatoris aetate illud occurrit. quid igitur fuit quod innovaret Constantinus in tributorum ratione? forsitan maior eius fuit in iis exigendis severitas, et cives gravius quam unquam antea vexati sunt. saltem Libanius (or. contra Florentinum p. 427) huic opinioni patriocinatur. λεγέσθω τοίνυν καὶ τὸ τὰλλα πάντα νενικηκός· τοῦτο δ' ἔστιν ὁ ἀφόρητος φόρος, ἀργυρὸς καὶ χρυσός, φερίτειν προσιούσας ποιῶν τὰς δεινὰς πεντηρίδας. ὄνομα μὲν γὰρ εὐκρηπὲς ἀπὸ τῶν ἐμπόρων τῷ πόρῳ τούτῳ, τῇ θαλάττῃ δὲ ἐκείνων εἰς διάδοσιν χρωμένων, οἷς μόλις ἄρτου προσφέρουσιν αἱ χεῖρες, ἀπόλλονται, διαφεύγει δὲ οὐδὲ νευροράφος, οὗς ἐγὼ πολλάκις εἶδον τὴν σμίλην εἰς οὐρανὸν ἀφροντας, ὁμνύοντας μὲν ἐν τῇ αὐτῇ τὰ πάντα εἶναι σφίσι· οὐ μὴν τοῦτό γε αὐτοὺς ἀπαλλάττει τῶν ἐγκωμίων καὶ ὑλακτούντων καὶ μόνον οὐ δακόντων. οὗτος ὁ καιρὸς πλείω τὴν δουλείαν καθίστησιν, ἐκβάλλων ἑλευθερίας τοὺς ἀπὸ τῶν γούτων πωλουμένους, οὐχ ἵνα αὐτοῖς δέξηται τὴν τιμὴν τὸ κιβώτιον, ἀλλ' ἵνα αὐτὴν ἴδωσιν εἰς τὴν τοῦ κατεπελγοντος δεξιᾶν ἐρομένην.

p. 105 v. 2. *follis* erat vel *summa* et *collectio pecuniae* vel *certa aliqua pecunia constituta*. *follis maioris pretii* aequabat tres libras et semis, minus duobus denariis argenti, vel $17\frac{1}{2}$ solidos; *follis minoris pretii* comprehendebat tres nummos, *follis minimi pretii* duo minuta denarii. vid. Baron. *Annal.* t. 3 p. 235. cf. *Comm.* ad l. 5 c. Th. de praetor.

VI. CONSTANTIUS (l. 2 c. 39—55).

Idem auctor et dux, qui in vita Constantini, hic Zosimi fuit. in scriptoribus, qui res Constantii cum Zosimo tradiderunt, praestat Ammianus auctoritate. laborant in hac parte pauca modo loca aut malae fidei suspitione aut omissae diligentiae vitiis; eminet prae ceteris scriptoribus industria et cura Zosimi in rebus Magnentii tradendis, quas, si ultima excoipias, aliquanto uberius quam reliqui scriptores explicuit.

p. 105 v. 13. quibus ante provinciis praefuerat Constantius Chlorus, eae Constantino obtigerunt, Gallia Hispania et Britannia (Victor. ep. 41), Constantio Oriens, id est, Asia Syria et Aegyptus (Euseb. Constant. 4 51, Eunap. Aedes.), Constanti Illyricum Italia et Africa (Euseb. l. c. cf. Constant. Porphyrog. Them. lib. 2 them. 9).

ib. v. 17. *Καρχηδόνα*. vid. *Comm.* l. 18 c. Th. de bon. praesc. Ritter.

ib. v. 19. ad Iulii Dalmatili, qui anno 335 Caesar dictus erat, imperium pertinebat Thracia cum parte Illyrici, scilicet Macedonia et Achaia (Anonym. Vales. of. Prosopogr. cod. Th.). Iulius Constantius, Constantini magni frater, non provinciis et imperio, sed dignitate patrii et nobilissimi erat ornatus.

p. 105 v. 20. Flavius Claudius Annaballianus, Dalmatii Caesaris frater, postquam ab anno 335 datum sibi a Constantino Ponti et Armeniae regnum per duos annos tenuerat, morte violenta periit.

ib. v. 21. *νοβελισσίμων*. Godofr. ad l. ult. de Instr. collat. Ritter.

p. 106 v. 1. quae in Pannonia facta est, testante Iuliano (Iulian. Or. 1 p. 33), inter filios Constantini nova regni partitio, etsi eam cum Tillemontio (t. 4 p. 666) diversam ab ea quam pater fecerat credere velimus, fortasse tamen in provinciis modo occisorum Annaballiani et Dalmatii distribuendis versabatur.

ib. v. 6. vid. Prosopogr. cod. Th. et Godofr. ad Libanii Orationes, qui omnes a Constantio occisos memorat. Ritter. cf. Iuliani Epist. ad Atheniens. p. 270. foeda Constantii in sanguinem necessariorum crudelitas et iuris divini humanique contemptus testibus locupletissimis confirmata, Zosimique adeo testimonium extra dubitationem positum est.

ib. v. 7. Optatus cos. fuit a. 334, sed sine dubio alius ab hoc, quia Zosimus consularem honorem non tacuisset. Ritter.

ib. v. 8. vid. Pancirolli ad Notit. imp. t. 7 p. 1345 Thes. Graev.

ib. v. 12. Eunapio auctore (in Aedes. p. 34 ed. Commelin.) Sopater in regia Constantini, a quo magno habitus est honore, inimicorum fraude periit, qui apud imperatorem stimulatī invidia factum artibus eius esse insimularant, ut deficiente austro naves frumentariae ex Aegypto venientes portum intrare non possent. de Ablabio praef. Pr., quem Eunapius omnium malorum auctorem edit, vid. Prosopogr. cod. Th.

ib. v. 15. Eusebius (Vit. Constant. 4 68) fraudem imperatoris tacens, milites ait vociferatos nolle se cuiusquam nisi filiorum Constantini imperium.

p. 107 v. 3. cuius Constantius criminis a Zosimo arguitur, id fratris fuit, ut ceteri scriptores testantur omnes, in quibus Zonaras, qui et copiosius rem et ad fidem propius tradidit, Constantinum simultatum auctorem primumque aggressorem dicit. cupidus enim regni alieni, provincias fratris occupandi spe, fines eius hostiliter ingressus est, verum re male gesta adversus Constantis duces ipse insidiis circumventus ac trucidatus est. Zosimus quidem, nominis fortasse similitudine deceptus et in errorem inductus, Constanti tribuit noxam cuius insimulandus Constantinus erat, nec ille adeo in falsi crimen cum Rittero (ad Guthrium t. 5 p. 15) vocandus.

ib. v. 6. Aurel. Victor: *quarum gentium obsides, pretio quaesitos, pueros venustiores, quod cultius habuerat, libidine eiusmodi arsisse pro certo habetur.* cf. Zonaras 13 6. Ammian. 16 7.

p. 107 v. 12. vid. Comm. leg. 1 de immun. concess. quae huic Marcellino inscribitur. *Ritter*.

p. 108 v. 9. *Μαγνέντιον*. vid. Comm. ad l. 5 c. Th. de paganis. *Ritter*.

ib. v. 13. Constantis necem, narrationibus, ut ex Zonara 13 6 patet, per scriptores variatam diverseque traditam, num Gaiso perpetraverit, locus Libanii (or. 6 p. 110 ed. Bongiovanii) dubium facit.

ib. v. 16. in occupatis per Magnentium provinciis Africa quoque apud Eutropium et Socratem numeratur.

ib. v. 20. Socrates Hist. Eccles. 2 32 (quem ad verbum sequitur Sozomenus 4 7) Mursam vocat *φρούριον τῶν Γαλλιῶν*, Galliae castellum. Stephanus Byzantinus *Μύρσα πόλις Ἰωνίας, κτίσμα Ἀδριανοῦ*. ex Zosimo Stephanus corrigendus et *Παιωνίας* pro *Ἰωνίας* scribendum: Socrates autem falsus est, ut itidem ex nostro clarum. nec audiendi qui aliam Galliae, aliam Pannoniae Mursam statuunt. haec *Scaligeri* verba adnotavit *Cellarius*.

ib. v. 19. quanquam in declaranda per Vetranionem imperii ratione dissentire scriptores videntur, dum Zosimus militum eum suffragiis imperatorem factum tradit, Iulianus (or. 1 p. 47) per Constantium ipsum, ut haberet scilicet quem Magnentii incursioni opponeret, et Philostorgius per Constantiam sororem imperatoris diademate misso, dissensus tamen ille nullus erit, dummodo primum a Vetranione vere affectatum imperium statuamus, postea autem cum tyrannidem iam occupatam teneret, per Constantium, ne cum duobus sibi tyrannis societate coniunctis dimicandum foret, potestatem eius ad speciem fuisse confirmatam, cui quidem rei ipse fraudis exitus et Vetranionis deiectio ab imperio satis respondet.

ib. v. 23. laxamentum tamen Constantio dedit, quod Sappori ad Massagetas, incursantes Persarum fines, bellum vertendum erat, Zonar. 13 p. 11.

p. 109 v. 6. Aurelio Vict. c. 42 teste, Nepotianus, qui prave apud eum Potentianus scribitur, occupata tyrannide armatam gladiatorum manum habuit, et caede multa in cives edita urbem ipsam tenuit.

p. 110 v. 1. frequentes inter Magnentium Vetranionem et Constantium legationes, a Zosimo confuse et perturbate traditas, Tillemontius studiose explicat.

ib. v. 3. *εἰς ταύτό*. ad Naissum, Hieronymo in Chronico teste. *Cellar.*

ib. v. 8. monente ad Guthrium Rittero, non generis dignitas, sed auctoritas, quod imperii gesti annis praeciret, priorem dicendi locum dedit.

ib. v. 15. fidem habebimus maiorem Iuliano (or. 1 p. 30 ibi Spanh.), qui non militum vi et impetu Vetranionem deie-

ctum et purpura spoliatum dicit, sed insignibus imperii depositis sponte regno cessisse, cum clamore militum, ipsius nomine non audito, imperator solus Constantius salutatus esset. fraude Constantium usum esse, cuius Zosimus eum insimulat, manifestum fit tum ex ipsius rei natura tum testimoniis Aurelii c. 42. nam Iulianus et Themistius, qui facundiae, quae in Constantio fuit, mutata militum studia tribuunt, panegyricum agunt.

p. 110 v. 18. *κατὰ Βιθυνίαν*. Prusae nempe. Zonaras. *Cellar.*

ib. χρόνον. Zonaras $\xi\xi$ ἐνιαυτούς. *Cellar.*

p. 111 v. 11. Decentium vocat Victor epit. c. 42 *con sanguineum*, alii fratrem *Magnentii*.

ib. v. 12. haec verba ἐν Παιονίαις aut parum accurate a Zosimo sunt posita, aut de finibus Pannoniae, non de Pannoniae mediterraneis intelligenda. nam capitis sequentis demum initio in Pannoniam contendisse Magnentius dicitur. R. turbata haec Zosimi est narratio etiam locorum situ. si ad Mursam iam perventum erat, Siscia Magnentio a tergo esse debuit; eum itaque retro cessisse necesse est, misso nuntio, qui simularet se Sisciae campos petere, ut in iis confligeret. in medio itinere Adriae angustiae fuisse debent. H.

p. 112 v. 5. Ποσειδον] corrigendum erat Πετοβλον. est Petobio s. Petovio et Poetovio, nobilis urbs ad Dravum, nunc Pettau Styriae, cuius campi etiamnum nobiles sunt. de Cio Moesiae inferioris urbe cogitare non licet. H.

ib. v. 18. Φιλίππον. vid. Prosopogr. cod. Theodos. Ritter.

p. 113 v. 7. transalpinae provinciae a Zosimo dicuntur Gallia Hispania et Britannia, quas omnes concedere tyranno, etsi Zonaras 12 8 Galliam tantum nominat, literis per Philippum ad eum missis Constantium voluisse facile credimus, quia Galliam possidens non modo reliquis provinciis transalpinis gravis esse aecola, sed eos minore etiam negotio invadere atque occupare quam imperator tueri poterat.

p. 115 v. 21. Τιτανός. vide alium in Prosopographia. Ritter.

p. 116 v. 9. Σισκίαν. Iulianus or. 1. 2. transierat ante Silvanus, relicto Magnentio, ad Constantii partes.

p. 117 v. 23. de pugna ad Mursam cf. Iulian. or. 2, Zonar. 14 9.

p. 118 v. 20. pertinaciam Magnentii in pugnando Zonaras quoque testatur, Iulianus vero (or. 1 et 2) oratorum, uti par est credere, adulatorio more, fugam tyranni primo iam concursu captam increpat.

ib. v. 22. τάγμα τῶν Ἀβούλων. occurrunt numeri Abulcorum etiam in Notitia dignit. utr. imp. in Gallia et Britannia. sed nihil aliunde de iis constat. H.

p. 120 v. 7. ut sartam praestemus ultimam partem narrationis de Magnentio, a Zosimo nimis leviter traditam, ex Iuliano (or. 1 et 2) haec addi consultum est visum. anno 351 proelio ad Mursam victus Magnentius cum fuga Italiam petiisset, Constantio non instante, anno insequenti Italiam reliquit, et Alpibus munitis Aquileiae voluptatibus deditus vixit. postquam vero nuntiatum erat a Constantii copiis, quae vere ineunte adversus eum tendere coeperant, captum esse in Alpibus castellum, excitus ex hac urbe signis cum hoste collatis ad urbem Patavinum primum fortuna secunda conflixit, mox autem inclinato in adversarios proelii eventu fusus et fugatus in Galliam evasit, ubi crudeliter in incolas saeviit. classis interim Constantii missa ad occupandam Africam et Carthaginem, alia in Siciliam et Hispaniam. anno 353 proelio ad Alpes Cottias commisso per duces Constantii superatus Magnentius, Lugduni, quo se receperat fuga, cum milites eum, ut memoriae proditum est a Victore et Eutropio, hosti per proditionem tradere molirentur, spe omni abscissa mortem sibi conscivit.

ib. v. 8. illustrabis totam seriem historicam et alia huc pertinentia ex Comm. l. 2 c. Th. de indulg. crim. et legg. ib. cit. 5 de pag. 5 de infirm. his, quae sub tyrannis. Ritter.

ib. v. 10. de Laetis Marcellin. 16 11 p. 148, ibique Valesius. adde etiam Comm. ad l. 9 de censor. Ritter. add. Eumen. Paneg. Constant. c. extr. ubi *Laetus postliminio restitutus*, iam emendatum a Valesio, neglectum esse in edit. nupera aegre ferimus.

ib. v. 15. nunc quidem non exstant, quod sciam, scriptores vetusti, in quibus praeclare facta Magnentii celebrata sint; ut adeo inde colligendum sit quaedam ad hanc historiam pertinentia scripta iniquitate temporum intercepta esse. intelligimus quoque ex h. l. Zosimum sive Eubapium scriptorum, quos secuti sint, auctoritatem non temere sed iudicio probasse.

p. 121 v. 9. Ammian. 14 35: *principem locum, si qua patuisset copia, affectabat*. imprudenter crudeliterque facta Galli neque Ammianus tacet neque Iulianus ipse diffitetur, quamvis excusando fratrem mitigare atque amoliri ab eo culpam studeat; quare Zosimus, etsi a studio et favore in fratrem Iuliani forte vacuus, a reprehensione tamen incuriae et neglectus vix liberari potest. ceterum admodum probabile fit ab delatoribus et sycophantis, qui Constantio ut adularentur crimina in Gallum cumlabant, multa in maius esse aucta.

ib. v. 11. Hallucinari Zosimus videtur, qui Galli Caesaris caedem Dynamio adscribat. Silvanum enim, non Gallum is calumniam perculit. Valesius. omissas a Zosimo res novas per Silvanum motas apud Ammianum 15 6 legesis.

p. 121 v. 16. Mediolanum ad imperatorem accessit Gallus, cum adhuc in itinere esset et Petobionem oppidum Noricorum venisset, a Barbatione comite domesticorum Polam ad Istriam ductus, causa non audita, abscissa cervice necatur.

VII. CONSTANTIUS ET IULIANUS (l. 3 c. 1—30).

Huius libri priora capita Constantii et Iuliani historiam et temporis et rerum vinculo cum superioribus coniunctam comprehendunt, utramque factorum memorandorum copia refertam, quamvis praeclare facta Iuliani uberius et curiosius memorata sint, cum in hac parte tum in altera, quae a capite undecimo res ab eo post mortem Constantii in imperio gestas continet. res autem ipsae ibi traditae et ab Eunapio sumptae, quamvis minor eos preinat suspicio malae fidei et sugillationis aut studii laudisque oratione exaggeratae fictaevae, tamen ad historiam Iuliani illustrandam minus habent utilitatis quam quae ad historiam Constantini, siquidem et Iuliani ipsius scripta et imprimis Ammiani habemus, nobilis historiographi et inter aequales excellentissimi ac pro sua aetate admirabilis. ex quibus et ex Libanio ad Zosimi errores tollendos, et supplenda quae ab eo omissa sunt, derivari possunt plurima; his ipsis autem scriptoribus ex Zosimo supplendis vicissim nonnulla, pauca tamen inserviunt, veluti iter Iuliani et alia in expeditione eius Persica, copiosius aliquantum ab eo exposita, quae forte illa sunt quae ipse c. 2 ab aliis omissa exponere velle profitetur. sed v. ad e. l.

p. 122 v. 4. Iulianus et Libanius urbes 45 captas direptasque esse testantur, hic in oratione consulari ad Iulianum, ille in epistola ad Athenienses: *πάντε που και τεσσαράκοντά ἴσθι τεύχη δίχα τῶν πύργων και τῶν ἐλασσόνων φρουριῶν.* cf. Ammian. 16 3.

ib. v. 11. in Ammiano nusquam rei ullius memorabilis a Gallo in Persas gestae mentio iniecta est.

p. 123 v. 10. *τεθνῆξεται.* vid. Ammian. 15 8 et praeter Eunapii scripta Iuliani ad Athenienses epistola.

ib. v. 18. pluribus eam rem explicant Ammianus 21 16, Iulianus orat. 7.

ib. v. 19. Iulianus ipse (ep. ad Athen.) missum se esse a Constantio in Galliam conqueritur *οὐκ ἄρχοντα μᾶλλον τῶν ἐκείσε στρατοπέδων ἢ τοῖς ἐκείσε στρατηγοῖς ὑπακούσαντα.*

ib. v. 22. ea res a Zosimo iusto brevius exposita est. anno 357 Constantius, Iuliano dicto ante Caesare, cum colloqui causa cum principibus Quadorum et Sarmatarum ad Istrum profectus amicitiam et societatem iunxisset, Chaonios et Iazyges, impetu eorum repulso, dissipavit (Iulian. ep. ad Athen. Themist. or. 4).

idem fudit anno insequenti Quados Sarmatas et Limigantes (Ammian. 17 12).

p. 124 v. 8. ex hoc loco scriptorum, qui Iuliani laudes oratione soluta et ligata celebratas reliquerint, aliquanto laetiorum aetate illa fuisse proventum discimus quam vulgo constat. innotuit enim neque poetarum, si Callistum quendam a Socrate 3 21 aequalem aetate Iuliano poetam laudatoremque eius dictum excipias, neque historicorum a Zosimo hic memoratorum ullus, qui virtutibus Iuliani praeconio exornandis operam dederit.

ib. v. 15. locus qui in manibus est, argumento esse potest, sicut alia quibus ipse usus est scripta interiere, sic nunc exstare scripta quae ab eo ignorata sunt, licet eorum notitiam ad Zosimum perferre et aetas et argumentum potuisset, veluti historias Ammiani Marcellini, quae si ei notae fuissent, non dixisset se narraturum et quasi in supplementum additurum esse ea quae ab aliis omissa sint, si quidem Ammianus omnia a Zosimo narrata non modo attingit sed etiam longe copiosius exponit. quoniam Zosimus exactissimus est in exponenda expeditione Persica, in iis quae ab aliis omissa esse putavit censi ab eo videtur bellum Persicum, uti et res in Gallia gestae et quae Cpoli instituta fuerunt.

p. 125 v. 4. idem Iulianus habet ep. ad Athen. *τριακοσίους ἐξήκοντά μοι δούς στρατιώτας εἰς τὸ τῶν Κελτῶν ἔθνος ἀνατετραμμένον ἔστειλε*. Libanius minus exacte in or. ad Iulianum: *σὺν ὀπλίταις ἑλάττωσιν ἢ τριακοσίοις*. in oratione funebri *trecentos* tantum milites, eosque nullius pretii, nominat. Ammianus 15 22 generatim *comitatu parvo suscepto* in Galliam eum profectum scribit.

ib. v. 13. *sexaginta milia* occisorum, nisi vitiosa lectio sit, omnem superant fidem, neque scriptores summae auctoritatis plus quam sex milia caesorum numerant. Ammianus 16 34: *ex Alemannis sex milia corporum numerata sunt in campo constrata*, et Libanius proxime ad eundem accedens numerum, *ἐνεκαλύπτετο μὲν τὸ πεδῖον ὀκτάκις χιλλοῖς νεκροῖς*. ii qui Zosimi omnino fidem et auctoritatem sollicitant, in fraude manifesta eum hic deprehensum putant, et *μυριάδων* mutari prohibent, quoniam Zosimus levissimae auctoritatis scriptor tum comparando Iuliani et Alexandri victoriam, tum adiiciendo voculas *ἄπειρον πλῆθος*, satis animi consilium nudaverit, et laudibus ethnici imperatoris supra omnem modum celebrandis sese addixerit. horum argumentorum vim vanam esse videbimus, dummodo adverterimus non in numero caesorum sed in eo comparationis verti cardinem, quod sicut Alexander, ita Iulianus, parvo exercitu ingentem hostium multitudinem vicerit. subiunxit Zosimus fuga et flumine *totidem* quam proelio periisse; adeo ut bis sexaginta milia ab eo dicantur interfecta. quae Zosimo tribuere

velle pudor sit. non itaque me piget esse sententiae eorum quibus librarios incusare et pro *μυριάδων* rescribere *χιλιάδων* placuit; qualem verborum permutationem scribarum *οσπία* tantia ortam alio etiam Zosimi loco (6 8) deprehendemus.

Quasdam res memorabiles Iuliani brevitatis consilio a Zosimo praeteritas paucis hic commemorare ac subiicere non incommodum videtur. anno 355 Iulianus Caesaris loco ac dignitate positus postquam Viennae in Gallia hiemem transegerat, progressus inde Augustodunum aliasque urbes, in itinere barbaros qui eum invaserant fortiter repulit, ac primum virtutis bellicae specimen edidit. anno insequenti (357) in Marcelli, qui ob ignaviam aut fraudem revocatus erat, locum successit Severus, ut penes ipsum summa rerum gerendarum esset, donec Constantius Eusebiae uxoris cohortatione et consilio victus Iuliano ipsi, qui nomen potius quam dignitatem Caesaris habuerat, omnem belli curam et administrationem commisit. spe igitur facta haud dubiae in posterum gloriae bellicae, Iulianus quidem rem praeclare adversus barbaros gessit, qui Lugdunum obsidione premebant, et urbem hostibus pulsis liberavit. Barbaratio autem, Rhenum transiturus, adversam expertus fortunam a barbaris cladem accepit. vid. Iulianus ep. ad Athen., Ammian. 16, Liban. or. 12.

p. 126 v. 19. haud dilucide explicuit Zosimus Iuliani in Germanos expeditiones susceptas; accuratius Ammianus (17 10 et 18) et Iulianus ipse ep. ad Athenienses. ter bellum ab eo barbaris illatum, et trajecto Rheno in ipsorum terris gestum.

ib. v. 23. pariter Iulianus apud Suidam in *χρήμα* ait: *πρός τὴν Ἐρκυνίων ὕλην ἐθέτομεν. Cellar.*

p. 127 v. 2. lapsus errore Zosimus nomen reguli capti, et tempus quo captus fuit, perturbate tradidit. is qui proelio ad Argentoratum victus captusque rex fuit a. C. 357, nomen non Vadomarii sed Chnodomarii habuit, et a Iuliano ad Constantium, cuius auspiciis bellum gerebat, missus est (Ammian. 16 12, Iulian. ep. ad Athen., Eunap. de Legat. et Peter Patricius Corp. Scr. Byz. p. 20). Badomarius tandem, aliquot annis interiectis, a. C. 360 in manum Iuliano iam imperatori venit et in Hispaniam abductus est (cf. Zos. 3 9 et Eunap.).

ib. v. 20. habebant Caesares notarios aliquot, ab Augusto tamen attributos, ut docet Zosimus in rebus Iuliani Caesaris et Ammiani 17. longe autem differunt *notarii* ab *exceptoribus*. nam notarii sunt *βασιλικοὶ ὑπογραφεῖς*, ut passim Zosimus appellat, qui in Consistorio acta excipiebant; et ita semper apud Marcellinum sununtur. at vero exceptores sunt *ταχνηγάφοι*, qui notis scribebant acta praesidum. *Valesius.*

p. 128 v. 18. erant viginti milia captivorum. Iulian. ep. ad Athen. *δισμυριάδους ἀπήτησα παρὰ τῶν βαρβάρων ὑπὲρ τὸν Ῥήνον ὄντας αἰχμαλώτους.*

Zosimus.

p. 129 v. 4. *ἄπειρ ἐστὶν ἔθνος Γαλατικὸν* prorsus delenda sunt, tanquam ineptum glossema; cuius simile aliud est inf. 3 9 de Parisiis: *Γερμανίας δὲ αὐτῆ κολλήνη*. insidebatur illa aetate loca circa Rheni ostia Salii. at Chamavi tum ad Rhenum progressi commeatum ex Britanua advehi solitum interciperant: Eunap. Exc. Legatt. nec enim Iulianus nunc novam rem excogitasse, sed transvectionem annonae iam ante usitatam restituuisse videri debet. v. Ammian. 18 2 pr. et ibi Vales. add. Ritter. ad Guthr. hist. p. 5 t. 1 p. 51. cf. paulo post c. 6 1 et 3, ubi pro *Quadis Chamavos* legendos esse dubitari nequit. exstant adhuc Eunapii verba in Excerpt. Legatt. sub ipsum init. *H.*

ib. v. 7. Iulian. ep. ad Athen. *ἑξακοσίων νηῶν ἀνήγαγον στόλον*.

ib. v. 8. hanc Britannicae annonae transvectionem Iulianus multo quam ante faciliorem reddidit. ipse ad Athen. vocat *τῆ σιτοκομπίᾳ παρασχεῖν ἀσφαλῆ κομιδῆν*. praedicat rem quoque Libanius in Orat. funebri. *Valesius.*

ib. v. 20. *Σαλευστίου*. cf. Iulian. ep. ad Athen., Liban. or. 12.

p. 130 v. 1. *Ἰουλιανοῦ ἀφέντος*. in consolatoria orat. 8 Iuliani plane aliud legitur. vide Pagium in Critic. ad 362. *Ritter.*

ib. v. 8. Iulianus or. 1 p. 34 D ed. Spanhem. *Φράγχοι καὶ Σάξονες τῶν ἐπὲρ τὸν Πήνον καὶ τὴν ἑσπερίαν θάλατταν ἔθνῶν τὰ μαχιμώτατα*. cf. idem p. 56 B.

ib. v. 10. non Quadi Danubii accolae, sed *Chamavi* Saxonum gens intelligendi hoc loco sunt, postulante et situs natura et ceterorum scriptorum testimonio (vid. Ammian. 17 8.). nec ipsius Zosimi sed librariorum culpa haec nomina inter se confusa videntur, quoniam ille ipse non ad Rhenum sed ad Istrum Quadorum gentem memoravit 3 3. observante Rittero in notis marginalibus hic locus illustratur in *der diplomatischen Nachlese von Schoettgen*, p. 5 p. 6.

ib. v. 17. *Σαλλῶν*. Marcellin. 17 8 pauca ibidem Valesius, plura Eoardus ad leg. Sal. *Ritter.*

p. 131 v. 18. *Τριβέροις*. vid. Comm. ad l. 11 de Med. et Prof. late. *Ritter.*

ib. v. 21. *τοῦ Καίσαρος*. haeret in his editor Oxoniensis, quia non videt ante Iuliani in Galliam adventum haec accidisse.

p. 133 v. 2. de Charietone etiam Eunapius: *Χαριέττων μὲν οὖν καὶ πρὸ τούτου φανερός τις ᾧν καὶ ἀνυπόστατος, τῷ τε πλεονάζοντι τοῦ δραστηρίου φοβῶν, ἀνεῖχεν ἀπὸ ληστείας ἄπαντας*. Eunapii verba refert Suidas in *ἀνεῖχε*, suppresso nomine. *Valesius.*

p. 133 v. 8. τοῦ βασιλέως υἱόν. Ammianus Iulianus et Libanius de hac re tacent, et Eunapius tantum (in fragmentis) eandem tradidit. quae in hac narratione turbata sint, iam supra (c. 49) notatum est. etiam seqq. videbis copiosius apud eundem Eunapium exposita.

ib. v. 17. *Salii* inter 18 auxilia Palatina magistri militum praesentalis in Oriente connumerabantur. vid. *Pancirolli* ad Not. imp. p. 1836 in Thes. Graev. t. 7.

p. 134 v. 5. ne, quod Petav. ad Iulian. or. 1 p. 28 et Spanh. ad e. l. censent, tertia haec *Nisibis* obsidio a. 359 conficta sit non vereor. saepius obsessa urbs, sub Constantio quidem 338, 346, 350, quae postrema omnium maxime celebrata est oppugnatio. nova Persarum excursione hoc quoque anno hostilem impetum sustinuit. Zonaras 13 9 extr. etiam Nisibi frustra tentata Amidam a Persis tentatam esse testatur. peccavit Zosimus in eo quod locum e Iuliani orat. (p. 28 sq.) ad hunc annum retulit; reliqua tamen non statim respui possunt, quia a Zosimo solo narrantur. quin ille hoc potissimum habet propositum, ut interponat ea quae vulgo parum nota essent. cf. inf. ad 4 7. Lucillianum iam sup. 2 46 adversus Persas missum vidimus, et legatum ad Saporem a. 358 ap. Ammian. 17 extr. idem infra in Zosimo 3 13 male *Λουκιανός* scribitur. cf. Ammian. 23 3 f. Add. 3 14 3 coll. Ammian. 24 1 p. 390. nescio an idem sit Ioviani socer 3 35 1. H.

ib. v. 10. nempe oratione prima, quae est de laudibus Constantii. ter autem obsessam esse Nisibim Rufus affirmat. duae prae ceteris insignes obsidiones fuerunt. prior statim post Constantini obitum contigit (337), cuius meminit Hieronymus in *additis ad Eusebium* et Theophanes, quae duobus fere mensibus tenuit. posterior absente Constantio et in Occidentem contra tyrannos profecto, anno 350, quam Iulianus orat. 1 p. 49 et Theodoretus H. Eccl. 1 30 describunt, meminit vero Zosimus. has duas obsidiones in unam conflavit Theodoretus, et Zosimi praeterea errorem secutus est in eo quod posterioris ac celeberrimae tempus pluribus annis tardius consignavit. nam obsidio, quam Iulianus exponit ac quam Zosimus et Theodoretus in animo habuerunt, anno 360 tribuenda est, antequam non modo Iulianus, sed ne Gallus quidem, eius frater, Caesar esset. *Petavius*. accuratissime hocce bellum Persicum explicat Ammianus 20 18—22. anno 358 legationes cum inter Constantium et Saporem commissent, hic anno sequenti bello coorto Amidam et anno tertio (360) Singaram et Bezabdam expugnavit.

ib. v. 16. Iulianus ep. ad Athenienses: *πείδουσι οὗτοι* (Pentadius, Paulus, Gaudentius, Florentinus) *τὸν Κωνσταντιὸν ἀφελίσθαι με τῶν στρατοπέδων ἀπάντων, ἴσως τι καὶ ἐπὶ τῆς ἡ-λοτυκίας τῶν κατορθωμάτων ἐπιζόμεσαν.*

p. 135 v. 9. quoniam Parisii non Germaniae urbs fuit, vox Γερμανίας suspecta Cellario visa, ab editore Oxoniensi, Galliam Celticam eo nomine comprehensam interpretante, probata est.

ib. v. 14. unum modo libellum memorat et Ammianus 20 7 et Iulianus ipse ep. ad Athen. ἐν τούτῳ θόρυβος πολὺς ἦν περὶ πάντας τοὺς ἰδιαιτάς καὶ στρατιώτας, καὶ γράφει τις ἀνώνωμος εἰς τὴν ἀστυγείτονα μοι πόλιν, πρὸς τοὺς Πετουλάντας τουτουσί καὶ Κελτούς.

p. 136 v. 3. Iulianus cum vespere clamore militum imperator salutatus prodire nollet, et quae ei offerebatur dignitatem detrectaret, postero die, militum postulationi et imperio potius quam precibus obsecutus, diademate capiti eius imposito summam potestatem accepit.

ib. v. 4. plane ut Ammianus 20 9: *impositus scuto pedestri et sublatus eminus populo (al. nullo) silente Augustus renuntiatur.* ritum hunc ex optimo scriptore hausit Nicephorus Callist. lib. 11 de Valentiniano. *Cellar.*

ib. v. 6. διάδημα. tumultuarium ex torque militis pro tempore factum. vid. Iulianus ep. ad Athen., Ammian. 20 9, maxime Zonaras in Iuliano. *Cellar.* cum Iulianus Augustus esset appellatus, ii qui adhuc Constantii partibus addicti et Iuliano, quem viderant summae rerum impositum, infesti erant, animos militum abalienando, ut exitium ei pararent operam dabant; re autem cognita ita exarsit omnium ira, ut ab iis impetum et furorem multitudinis Iulianus vix sua auctoritate prohibere posset.

ib. v. 10. secundum Ammianum 20 8 Iulianus ad imperatorem misit epistolas, quibus adiunxit unam privatim datam, qua cum acerbitate eum increpauerat. ipse Iulianus (ep. ad Athen. p. 285 6) communi legionum nomine datas literas insuper memorat: ἅπαντα τὰ παρ' ἐμοὶ τάγματα πρὸς αὐτὸν ἔπεμψεν ἐπιστολάς, ἐκτενέοντα περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν ὁμονοίας.

ib. v. 8. Iulianus l. c. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν ὄρκους αὐτοῦ, το τῆς παροιμίας, οἶμαι δεῖν εἰς τέφραν γράφειν· οὕτως εἰσι πιστοί.

ib. v. 15. quantopere in occultis et ad paucorum modo hominum notitiam adductis rebus variet fama, vel hic locus argumento erit. Zosimus, cui nullus eorum qui supersunt scriptorum adstipulatur, Iuliano non modo imperatoris sed Caesaris quoque dignitatem a Constantio abrogatam scribit; Ammianus 20 23 etsi cum Victore (c. 65) in eo conspiraret, ut narret Constantium ei imperasse ut reversus in statum nomenque pristinum intra Caesaris se contineret potestatem, non magis tamen quam Zosimus rem veram attigit. Iulianus enim, optimus rerum suarum testis, in epistola ad Athenienses scribit Constantium misso Epicteto fidem de salute Iuliano dedisse, nulla dignitatis sive deponendae sive retinendae facta mentione, ὡς οὐκ ἀφαιρησόμενος τοῦ ζῆν, ὑπὲρ τε τῆς τιμῆς οὐδὲν μνημονεύει. Iulianum non

affectasse regnum sua sponte, sed milites eum coëgisse ut imperium occuparet, etsi rebellem eum et benefactorum immemorem criminentur Christiani, Ammianus 20 9 et Libanius or. 12 testatum reliquerunt.

p. 136 v. 19. quae Iulianus de religione Christiana senserit, ipse in epist. ad Athen. declarat. simulato eius religionis cultu, iam pridem eum ab ea descivisse et sacris se addixisse maiorum auctor est Ammianus 21 4 et Eunapius in vita Maximi p. 94. idem docet animum eius, cum Maximum, Priscum aliisque Aedesii discipulos audivisset, ad superstitiosam religionem inclinatum defecisse. quo autem tempore sacra gentilium popalam colendo Christianum se fingere desierit, id, uti fas est suspicari, inconstanter a scriptoribus memoriae proditum.

p. 137 v. 5. Iulian. l. c. ἀλλ' ἡσχυνόμην δεινῶς καὶ καταδυσόμεν, εἰ δόξαιμι μὴ πιστῶς ἄχρι τέλους ὑπακούσαι Κωνσταντῶ.

ib. v. 16. Iuliano in Orientem profecturo barbari, sive opportunum tempus se nactos rati impune praedandi, sive, quod Iulianus (ep. ad Athen.) prodit, a Constantio contra ipsum pretio sollicitati, foedere violato fines Romanos infestarunt. regem quidem barbarorum, Vadomarium, fraude composita captum Iulianus in Hispaniam misit; bello vero per duces cum rebellantibus gesto haud prosperam expertus fortunam, ipse adversus hostes profectus renovatam cum nonnullis amicitiam iunxit.

p. 138 v. 8. accuratius descriptum iter illud apud Mamerinum in Panegyrico habemus.

ib. v. 16. graviter in iis literis in Constantium investus est (Ammian.). Italia sine sanguine in deditionem concessit (Liban. or. 12); in Siciliam copiae missae (Ammian.). num Africa iam tum occupata sit, in obscuro reliquerunt scriptores.

ib. v. 9. nondum ergo tum institutum erat, ut alter consulum Romae alter Cpoli crearetur, quod primum sancivisse Iulianum, lege in seq. c. 11. Reinesius. de Florentio et Tauro videtis Ammian. 21 6, 22 3.

p. 139 v. 1. exstat adhuc Epistola Iuliani ad Athenienses, egregium historiae istius temporis monumentum. pauca etiam ex epistola ad Corinthios supersunt in epist. 13 Iuliani. cf. Liban. or. 7 t. 2 ed. Morell.

ib. v. 4. ab Eunapio in Exc. de Leg. additur, quod multae ad eum legationes missae et coronae oblatae fuerint.

ib. v. 13. Constantius, quem tempore illo bellum cum Persis in Oriente tenebat, simulac adversis avocatum Saporem auspiciis copias abduxisse audisset, collecto fere omni robore adversus Iulianum iter ingressus, morbo in finibus Ciliciae obiit. Ammian.

p. 139 v. 21. *γεροσολαν εχειν*. si ea verba in hanc sententiam dicta sunt, a Iuliano demum ius senatus urbi Cpoli datum esse, in errore Zosimus versatur manifesto, quoniam id longe ante a Constantino factum erat (Mamertin. Paneg. 24, Sozom. 3 3, Ammian. 22 9 ibi *Valesius*). sed verba non minus eam viam habere possunt, amplificatam senatorum a Iuliano dignitatem esse, aut novum eius ordinem institutum; saltem senatum secundi ordinis ibi fuisse in Valesii Anonymo legimus. cf. Godofr. ad l. 3 c. Th. de senatoribus. *Ritterus*. ad hunc locum laudat Comm. ad l. 3 Corn. de sicar. num. 9 et ibi Chron. Alexandr. l. 50. de decurionib. et Comm. ad L. un. de iure Ital.

p. 140 v. 2. *βιβλιοθήκην*. cf. Themist. 68, 13 p. 809.

ib. v. 6. de Victore vid. Prosopogr. c. Th.

ib. v. 7. itineris rationem summa et cura et fide descriptam habemus in Ammiano lib. 22.

ib. v. 17. *Misopogonem* dicit, satyram in Antiochenos, qui ob barbam ei irriserant, compositam, in qua, ut Ammianus 22 14 sentit, probra civitatis infensa mente dinumerat, additque veritati complura.

ib. v. 21. Libanius de varia senatorum fortuna passim disserens, a Constantino ait condicionem eorum cum in aliis civitatibus tum in ea quam ipse condiderat, deteriore factam, et in bello Persico eos gravia perpeccos mala, cum ad necessitatem vendendi bona redacti fuissent, sub Iuliano, cuius studium adiuvandi senatum eiusque dignitatem restaurandi maxime laudat, magnopere fuisse restitutos. eo autem mortuo pristina eos fortuna et condicio mala excepit, quia lex salutaris, quam in eorum gratiam sanxerat, *πάντας, ὧν οἱ πάπποι βουλευταί, δεῖν ἐν τῇ βουλῇ τετάχθαι, κἄν ὧσι θυγατριδαί*, in desuetudinem abiit.

ib. vid. l. 51 c. Th. de decurionib. cf. Comm. l. 54 eod. tit. *Ritter*.

p. 141 v. 5. Iuliani in Persiam iter ab Ammiano, qui expeditioni ipsi interfuit, et a Zosimo exactissime delineatum scripto utilissimo *d'Anvillius* illustrat, *l'Euphrate et le Tigre*, à Paris 1780, 4.

ib. v. 6. causam ecclesiastici scriptores exponunt, ut Sozrates 3 16—18, Sozomen. 5 18. *Cellar*. Iulianus cum simulacrum Apollinis, quod in suburbio Antiochiae erat, adiisset interrogassetque nonnulla, responsum non accepit.

ib. v. 7. Hierapoli scribebat Iulianus ad Libanium ep. 27, in qua de exeroitu navibus commeatu loquitur. *Reinesius*.

ib. v. 12. Batnae oppidum Euphrati vicinum, Maecednum opus. Ammian. 14 9 a Iuliano (epist. 27) cum Daphne Antiochiae et Tempe Thessalicae propter amoenitatem collatum. *Cellar*.

p. 141 v. 12. vid. Comm. ad l. 79 c. Th. de decurionib. et Vales. ad Marcell. l. 24 init. Ritter.

ib. v. 13. aut praeteriisse Edessam aut citato cursu percurrisse imperatorem ut credamus, postulat auctoritas Ammiani 23 3, qui Batnis eum dicit propro cursu venisse Carras, nulla Edessae mentione facta; et Theodoretus (3 2) cum Sozomeno (6 1) diserte hanc urbem ab eo non tactam tradit.

ib. huc tit. cod. Th. de auro coron. et quaedam ex Comm. ad l. 15 de legatis, et insignis Marcellini locus 28 6. vide etiam Comm. ad l. 1 de auro coron. Ritter.

ib. v. 16. idem Ammian. 23 3.

p. 142 v. 7. Ammian. 23 3: *triginta milia* lectorum militum. Liban. or. funebr. *μυριάδας ὀπλιτῶν δύο*.

ib. v. 13. Carrae, quod oppidum antiquum, Crassi et Romani exercitus aerumnis insigne ab Ammiano 23 3 dicitur, urbs municipalis Mesopotamiae fuit; quod in finibus Assyriae sita h. l. traditur, latius dictum est.

ib. v. 18. *Καλλιπικόν*. vid. Comm. ad l. 9 de Iudaeis. Ritter.

ib. v. 23. discrepant auctores de navium numero. Ammianus (23 3) onerarias naves numerat mille, quinquaginta bellatrices totidemque ad pontium comparandorum usum. Zonaras (13 13) cum Zosimo fere conspirans septingentas habet triremes, quadringentas onerarias.

p. 143 v. 9. cf. Ammian. 23 5.

p. 144 v. 7. *Ζαυθά*. Ammian. 23 5: *profecti exinde Zai-
tham venimus locum, qui olea arbor interpretatur. hic Gordiani imperatoris longe conspicuum vidimus tumulum* etc. sed non eo in loco, verum Duris Gordiani templum fuisse Zosimus memorat. verior autem mihi videtur Zosini quam Ammiani narratio: nam Eutropius et Rufus Festus Gordiani tumulum 20 milibus a Circesio castro abesse testantur; Zaitha autem non plus quam 60 stadia a Circesio abest, quae septem tantum miliaria conficiunt. *Valesius*. Capitolinus in vita Gordiani c. 34: *Gordiani sepulchrum milites apud Circeium castrum fecerunt in finibus Persidis*. iterum dissensus ex eo ortus, quod alii latius alii subtilius locorum vicinias metiuntur.

p. 146 v. 10. Ammianus: *Surena post regem apud Persas promeritae dignitatis*.

ib. v. 17. *Malechus Podosaces nomine, phylarchus Sarcenorum Assanitarum, famosi nominis latro*. Ammian.

p. 148 v. 5. paullo aliter haec tradit Ammianus (24 2), qui de copiis hostem a tergo adortis nihil habet. *equites cum umentis armati clementiores gurgites fluminis obliquati transnarunt*.

p. 149 v. 17. Ammian. 24 2. *machina pollorcetioa, he-lepolis dicta.*

p. 150 v. 7. *duo milia dediticiorum.* Ammian.

p. 151 v. 18. auctore Ammiano 24 3 unus tantum tribu-norum pugna occiderat, reliqui duo, ut desides ignavi exaucto-rati, decem vero milites ex ils qui turpem fugam ceperant, se-veritate veterum legum capitali addicti sunt supplicio.

p. 152 v. 11. *ex utribus et coriaceis navibus itidemque con-sectis palmarum trabibus ponticulos constravit.* Ammian. l. c.

p. 153 v. 2. *Maogamalcha urbs magna atque validis cir-cumdata moenibus* ab Ammiano 24 4 vocatur.

ib. v. 17. *confugerant eo salutis causa duarum civitatum inoolae.* Ammian.

ib. v. 22. *equestres turmae divisae per globos.* Ammian.

p. 155 v. 5. vid. Prosopogr. c. Th. et Fastos Relandi ad a. 362. Ritter.

p. 156 v. 13. Ammian. l. c. *evolat Exsuperius de victorum numero miles, post quem Magnus tribunus et Iovianus notarius.*

ib. v. 18. Ammian. *vigiles ex usu moris gentici iustitiam felicitatemque regis sui canoris vocibus extollentes.*

p. 158 v. 8. Zosimi verba (inquit Salmasius Exerc. Plin. f. 1226) ita legenda sunt: *χώρης, νῦν δὲ* etc. et Scaliger ad Euseblum n. 2298, apud Zosimum, inquit, lib. 3. *Ζωρίσσης ἀντὶ τοῦ Κώρης* legitur mendose, ut videtur. rationes quibus tanti viri innisi sunt, ad Eutroplum dedimus. quae contra obli-ciat Valesius ex contextu Ammiani 24 18 et 21 et Stephano Byzant. in *χώρη*, notavimus ad Sext. Rufum. *Cellar.*

ib. v. 14. eam rem, quam Zosimus confudit, Ammianus curatius exponit 24 5: *antegressus cum procuratoribus prin-ceps, et civitatem desertam* (Cochen s. Seleuciam) *collustrans, a Caro* (ita lego cum Lindenbrogio) *principe quondam excisam, corpora vidit suffixa patibulis multa necessitudinum eius quem prodidisse civitatem Pirsaboram rettulimus supra.* non igitur cognatorum eius qui Cochen, ubi exercitus erat, sed proditoris qui hoc bello Pirsaboram Romanorum fecerat, suffixa in pati-bulis corpora Iulianus vidit.

ib. v. 20. *vivus exustus est.* Ammian. 24 5.

p. 159 v. 5. *ventum ante erat ad castellum quoddam mu-nitissimum, cui cum paucis obequitans Iulianus vix vitae disori-men effugit.* Ammian. 24 5.

ib. v. 21. *παράδεισον βασιλικού.* cf. Ammian. l. c.

p. 160 v. 1. Ammian. 24 6: *sublato venillo, ut iussum est, evolant e conspectu quinque subito naves.*

ib. v. 14. Ammian. l. c. *adusque diei finem a lucis ortu decernens.*

p. 161 v. 2. Ammian. l. c. *Persarum caesis plus minusve duobus milibus et quingentis, Romanorum septuaginta modo.*

ib. v. 8. si de Constantino aut Theodosio Zosimus haec dixisset, grave apud multos calumniae et obtrectationis iudicium subiisset: non enim tertio, sed primo die ipse Iulianus flumen traiecit, Ammiano teste. at Zosimus primum Iulianum ait naves milites conscendere iussisse (c. 25) et duabus navibus, quas praemiseraat, crematis iam *omnes* transiisse flumen (c. 25). secundo post proelium die τὸ σπάρτασμα traiecit (c. 26), et tertio demum imperator ipse cum *δορυφορίᾳ*. hanc *δορυφορίαν* Gibbon. (Hist. Rom. t. 2 p. 445 not. 73), eundem errorem et dissensum Zosimi ac Ammiani observans, interpretatur protectores, quasdam scholas domesticorum, fortasse Iovianos et Herculianos.

ib. v. 15. Ammian. l. c. exuri cunctas iusserat naves, praeter *minores duodecim*; fraude autem perfulgarum cognita, cum flammam exstinxissent, *duodecim* tantum naves, aut secundum Libanium *quindecim* servatae sunt. *R.* in Iuliano equidem non tam consilium comburendarum navium reprehendam, quam ignorantem locorum; quae omnino in Romanorum in Parthos expeditionibus saepe mirationem facit. *H.*

ib. v. 17. ἀνακνυτούσαις χρεῖταις. Ammian. l. c. *pangendis pontibus.*

ib. v. 18. non perrexisset Iulianum in itinere, quemadmodum Zosimus innuit, sed consilio ad necessitatem rei accommodato reversum esse, ex Ammiano patet (vid. Gibbon. Hist. Rom. t. 2 p. 452 not. 87). quamvis autem ea viae mutatae omisio ideo a Zosimo videatur facta, ut occultando quae imprudenter Iulianus egerat laudem eius integram atque illibatam conservet, tamen sine fraude eum et ex ignorantia hoc tacuisse suspicamus, si quidem Libanius idem omisit et Zosimus a Ioviano demum reditum factum tradidit (c. 30).

p. 163 v. 21. apud Ammianum, qui de navibus captis tacet, licet reliqua cum copia tradat, Vetrano audit, legionem Ziannorum regens.

p. 164 v. 14. Iulianus, ut quam primum suis in extremo agmine laborantibus succurreret, loricae oblitus, arrepto tantum inter tumultum scuto, cursu in aeiem properaverat.

ib. v. 17. quale telum fuerit quo vulneratus Iulianus sit, haud constanter scriptores tradunt, nominantes δόρυ ἰσπίτης, ἀκόντιον, ἀλγυήν, *equestram hastam, contum.* maioris momenti est quaestio illa, a quonam telum istud missum fuerit: ab hoste plerique scribunt, a milite Romano alii. at diserte Libanius Christianos auctores caedis accusat. quae criminatio, si, quod multi contendunt, Zosimus calumniandi studio se dedidisset, ad cavillandos Christianos quam maxime idonea erat.

p. 165 v. 5. vid. Prosopogr. c. Th. Valesius ad Marcellin.
25 3. Ritter.

VIII. IOVIANUS (l. 3 c. 30—36).

Ioviani historia, ex Eunapio deprompta, explicatur breviter, dilucide et fide integra. errores passim obvios ex aliis scriptoribus emendare et omissa supplere licet; Zosimo vero quod proprium sit et ab aliis non notatum, vix quicquam memorare licet.

p. 166 v. 2. Ammiano 25 5 auctore Iovianus erat domesticorum ordinis primus, Varroniani notissimi comitis filius. congregatis ad designandum imperatorem principibus, cum Salustius omnium suffragiis ad summam rerum vocatus morbos et senectatem dignitatis detrectandae causas praetenderet; Iovianus movis suffragiis imperator electus est. ceterum potior habenda est auctoritas Ammiani, qui Salustium non, ut Zosimus tradit, Ioviano, sed Iuliano mortuo ad imperium postulatum esse scribit.

ib. v. 5. maturius quam hic traditur, exercitus cum Iuliano, fines Corduenes petituro, ad Tigrim redire coeperat. vid. supra notata ad p. 161 18.

p. 167 v. 8. tum demum Tigrim Romani transmiserunt, cum pax iam composita fuisset. Eunapio et Zosimo, collocantibus eum Romanorum transitum ante pacem conclusam, id fors fraudi fuit, quod quingenti Galli, foedere nondum facto, fluminis transitum nando tentasse dicuntur (Ammian. c. 6); Persarum rex metuens ne Romani, quorum priore victoria virtutem cognoverat, transitu per vim facto e manibus sibi elaberentur, pacem iis flumine nondum traiecto offerre consultius duxit.

ib. v. 14. vid. hic Gregor. Nazianz. or. 4. Ritter.

ib. v. 20. provinciae, quibus postulante Persarum rege Romanis cedendum erat, fuerunt eae quas Maximianus olim Persis bello ereptas imperio Romano adiunxerat, et quarum nomina diversa produntur apud Ammianum, Arzanena, Moxoena, Zabdicena, Rehimena et Corduena, cum castellis quindecim, porro Nisibis et Singara, cuius urbis in Zosimo mentio nulla, et castra Maurorum, munimentum perquam opportunum.

p. 168 v. 4. convenerat ne Arsaci, amico et fide semper Romanis, contra Persas auxilium ferretur. quo factum est, ait Ammianus, ut *Armenias maximum latus Medis conterminans et Artaxata inter dissensiones et turbamenta raperent Parthi.*

ib. v. 6. pax inita est triginta annorum. Ammian.

ib. v. 11. imperii imminuti et occidentis ortum causamque explorandi studium deprehendas etiam in Eutropio, Ammiano (25 31), Sexto Rufo Festo. quanta cuiusque in eo argumento

et explicando peritia ac diligentia fuerit, a Valesio et Lindenbrogio ad Ammianum cum varietate sententiarum disputatur.

p. 168 v. 22. teste Plutarcho non proelio captus est Crassus, sed colloquii specie ad foedus percutiendum deceptus, ab hostibus contra fidem interceptus ac interfectus est.

p. 170 v. 7. *missus est*, ait Ammianus 25 8, *dux Mesopotamiae Cassianus et tribunus Mauritius*.

p. 171 v. 2. Ammianus l. c. *Sabinus fortuna et genere inter municipales clarus*.

ib. v. 12. exasperatus erat imperator, cum corona, quae ei offerebatur a civibus, vixdum accepta Silvanus quidam caudicus audacius exclamavisset: ita, imperator, a civitatibus residuis coroneris.

p. 172 v. 14. emendanda haec sunt ex Ammiano 25 8. *Procopius* alter, notarius (non Iuliani cognatus, ut perperam scriptum a Zosimo est, quam Procopiorum confusionem iam Gronovius in Obs. l. 1 c. 26 p. 107 annotavit), et *Memorides*, militaris tribunus, Valentiniano comite in Illyricum et Galliam missi, iussu imperatoris *Lucillianum*, socerum eius apud Sirmium otio degentem, oblati magisterii equitum et peditum codicillis, cohortati sunt ut Mediolanum properaret et dubias ibi res firmaret. orta interim militum seditione Lucillianus peremptus est. Ammian. c. 10.

p. 173 v. 4. causam repentinae mortis, quamvis de morbo taceat, non unam tamen prodit Ammianus l. c., odorem cubiculi recenti calce illiti, succensionem pruinarum immensam, et crudelitatem ciborum, quam veriolem putat.

ib. v. 6. quos Socrates et Philostorgius numerant menses, ille *septem*, hic *decem*, ii minus accurate numerati sunt quam quos cum Sozomeno (6 6) Zosimus indicat: nam Iovianus postquam Iunio mense ad summam rerum evectus erat, Februario anni insequentis obiit.

ib. v. 11. monuimus iam supra ad p. 166 2 lapsum hio esse sive Zosimum sive Eunapium. nam hunc Zosimo ducem fuisse, locus in Suida docet voc. *Σαλούστιος*, qui Eunapii esse videtur.

ib. v. 22. Valentinianus, teste Eunapio, ubi ad Nicaeam imperator dictus fuerat, coronas a legatis urbium sibi oblatas benigne et benivole accepit.

IX. VALENTINIANUS I ET VALENS (l. 4 c. 1—24).

Quandoquidem ea quae ad Valentiniiani Valentisque historiam spectant, fere omnia, copiosius quoque, exposita sunt ab Ammiano, Zosimus, quamvis in hac historiarum parte nulli neque odii neque studii suspicioni opportunus sit, ad eam illustran-

dam non magnam habere potest utilitatem. contra ex eodem Ammiano, assumpto quoque Libanio et Themistio, si quid in Zosimo reperiatur mirus bene traditum, redargui potest. Eupnapii loca supersunt, quae ad haec tempora pertinent; quae tamen vix alium usum praestant quam ad comparandum utrumque et stili diversitatem cognoscendam.

p. 174 v. 3. neque Valentinianus solus neque in via, sed Cpoli una cum fratre febris correptus fuit, secundum Ammianum 25 4.

ib. v. 5. memoriae Iuliani principis amicisque eius, tanquam clandestinis praestigiis laesi, invidiam imperatores movebant.

ib. v. 9. Ammiani codex regius Salustium appellat; etiam Eupnapius in Maximo Σαλούστιον. hic sub Iuliano praef. praet. Galliarum fuerat, itemque sub Ioviano: divisione vero imperii inter Valentinianum et Valentem facta praef. praet. fuit per Orientem, donec Nebridius in eius locum suffectus est. *Valesius*.

ib. paucos tantum dies Nicaeae commoratus Valentinianus citato inde itinere Nicomediam profectus est. in Zosimo igitur, qui abitum imperatoris ab urbe Nicaea iam fine libri praecedentis annotavit, pro Νικαίας tentare possis Νικομηδείας.

ib. v. 16. pluribus ea ab Ammiano (25 4) exposita sunt.

p. 175 v. 17. observatum est a Tillemontio (t. 5 p. 21) plures alios honorem et dignitatem pristinam retinuisse.

p. 176 v. 2. cf. Ammian. 25 5.

ib. v. 5. τὰς ἐν ταύτῃ πόλει. vid. Comm. ad l. 11 de lustr. vid. etiam not. c. ad leg. 22 c. Th. de episcop. *Ritter*.

ib. v. 12. eam rem illustrat et confirmat l. 7 c. Th. de malefic. ne quis deinceps nocturnis temporibus nefarias preces aut magicos apparatus aut sacrificia funesta (haec ergo putanda sunt τὰ μυσταῶς πραττόμενα) celebrare conetur, detectum atque convictum competenti animadversione mactari perenni auctoritate censemus. cf. l. 5 c. de pagan.

ib. v. 14. Πρασιπέτατος. hunc eundem putat *Idsinga* (in Var. Iur. Civ. p. 8) cum eo quem memorat Macrobius Sat. 1 4 recte; id quod iam ante notaverat Gothofr. in Prosopograph. *Ritter*.

ib. v. 18. vana est opera Tillemontii (t. 5 p. 9) libertatem religionibus a Valentiniano concessam addubitantis et impugnantis. nam testantur eam et Ammianus 30 9 et ipsius imperatoris leges l. 1 c. Th. de malefic. neque ipsam haruspicinam aut aliam praeterea concessam a maioribus religionem genus esse arbitror criminis. testes sunt leges a me in exordio imperii mei latae, quibus unicuique, quod animo imbuisset, colendi libera facultas tributa est.

p. 176 v. 22. legatis Alemannorum missis ad comitatum, ut quae eis vulgo praebebantur munera acciperent, cum minuta et vilia essent attributa, indigne id ferentes, et repudiatis abiectisque muneribus furore acti, abierunt et suos ad bellum acerrimum accenderunt. Ammian. 26 5.

p. 177 v. 3. Ammian. 30 7: *utrobique Rhenum celsioribus castris munivit atque castellis.*

ib. v. 17. Zosimo adstipulatur Ammianus 26 6: Iulianum, postquam Procopio propinquo suo ante aras, arbitris remotis, paludamentum tradiderat, hoc mandasse, ut morte ipsius in bello Parthico cognita fidentius imperium occuparet; cuius rei fama obscurior aliqua sine capite emanavit.

ib. cum in iis quae de Procopii vita in latebris acta et occupatae tyrannidis ratione narrata sunt, sint plurima, ut in rebus occultis et procul ab hominum sensu et notitia actis, partim miranda et incredibilia partim in diversum modum vulgata, Ammiani narratio, cum propter scriptoris auctoritatem et fidem tum ob rerum ipsarum probabilitatem, ceteris omnino est anteferenda, lib. 26 6.

p. 179 v. 5. Divitenses et Tunganicanos iuniores Cpoli in itinere morantes per quosdam ex iisdem numeris notos sollicitabat. Ammian. l. c.

ib. v. 8. *ἔκοντας*. odio potissimum Petronii patrioii, socii Valentis, hominis avari et crudelis. Ammian.

ib. v. 10. Procopii amictum theatralem describit Ammianus: *stetit subtabidus* (excitum putares ab inferis) *nusquam reperto paludamento, tunica auro distincta ut regius minister indutus, a calce in pubem, in paedagogiani pueri speciem, purpureis opertus tegminibus pedum; hastatusque purpureum itidem pannulum laeva manu gestabat, ut in theatriali scena simulacrum quoddam insigne per aulaeum vel mimicam cavillationem subito putares emersum.* Ammian.

ib. v. 15. *Κασιάριον*. vid. l. 8 de iure fiso. et Prosopogr. Ritter.

ib. v. 17. Iulium comitem per Thraciam copiis militaribus praefectum et ad rebellionem opprimendam idoneum Cpolim ea arte ad se produxit. Ammian. 26 7.

ib. v. 20. est observatio Valesii ad Ammianum, hoc esse tribunal illud purpureis gradibus structum, quod iuxta curiam locatum erat in regione secunda.

p. 180 v. 13. *διερχήσατο*. melius hic Ammianus 26 8 et 10. capta Cyzico, quam urbem Serenianus comes domesticorum tenuerat, ceteris venia data, ipse iussu Procopii in vinculis Nicaeam in custodiam ductus a praetore Marcello, qui ei urbi praerat, Procopii morte cognita, media nocte improvisa caede perimitur.

p. 180 v. 14. ad hos Procopii successus referendus Eunapii locus Vit. Soph. p. 105 sq. mox *Scythas* ad Istrum *Gothi* sunt, et quidem ex Visigothis. cf. Theodoret. 4 11. H.

ib. v. 21. Athanarichum, *παντὸς τοῦ βασιλείου τῶν Σαυθῶν ἄρχοντα* (Zosim. 4 34) et ab Ammiano (27 5) *Thervingorum iudicem* appellatum, per *regem Scytharum*, cum hoc loco tum in Excerptis Eunapii, quem noster sequitur, designari credimus, quandoquidem eius maximum inter gentes Scytharum nomen esset, et quattuor eius imperio parere reges (Eutrop. 18 2. cf. Ammian. l. c.). neque tamen solus fuit qui Procopio auxilia misit (Ammian. 26 10).

ib. Gothorum *tria milia* auxilio missa. Ammian. l. c.

p. 181 v. 5. eo usque iam desponderat animum, ut augstes amictus abiicere cogitaret. Ammian. 27 7.

ib. eo tempore quo seditio Procopii nuntiata est, Arbetio apud imperatorem non praesto fuisse videtur, quia Valens eum iam dudum in otio viventem ad se ut veniret hortatus erat, ut in suas partes pertracto viro magno iam natu et dignitate honoribusque conspicuo, Procopii, filiam ostendendo Constantii multos ad se trahentis, artes everteret.

ib. v. 9. Zosimo auctoritatem Ammiani praefерimus, dicentis Valentinianum perlato ad eum rebellionis incerto rumore, quoniam de vita fratris in dubio haerebat, contendisse quidem in Orientem, ut fratri succurreret, iniecto autem metu ne Galliae per ipsius et exercitus profectionem praesidium nudae barbari imminentes hostilia susciperent, priore consilio misso in Occidente se continuisse.

ib. v. 13. narrationi obscura lux ex Ammiano affunditur 26 9: *Gomoarius ubi compertum habuit quanta Arbetio apud milites valeret auctoritate, ad castra imperatoris, opportunitate intervalli proximi, captivi colore transibat, veluti accursu multitudinis visae subito circumseptus.*

ib. v. 17. teste Ammiano 26 9 a Thyatiris Sardes progressus Valens in Phrygiam contendit, ubi, cum ad Nacolliam dimicaretur, non Gomoarius (nam is ante iam Valentis amplexus erat partes, c. 7), sed Agilo dux, quem Haplonem Zosimus vocat, repentino rem prodidit excursu.

ib. v. 19. *Hormisdas, maturo iuveni et regiae stirpis soboli, tanta fuit potestas proconsulis commissa, ut more veterum res cum civiles tum militares administraret.* Ammian. 26 8.

p. 182 v. 9. ipse cum fugae sociis, qui vinculis eum ligatum ad imperatorem duxerant, oervice abscissa obruncatus est. Ammian.

ib. v. 10. *Protector Marcellus urbis Nicaeae praesidium agens, casu Procopii cognito interfectoque Sereniano, confestim Chalcedonem profectus funestum imperium invasit. correptus*

enim ab iis quos Valens miserat, vitae habuit exitum miserabilem.
Ammian. 26 10.

p. 182 v. 14. ἀλλὰ καὶ τοὺς] vid. Comm. ad l. 3 ad leg. Cora. de sicar. n. 7. Ritter.

ib. v. 16. rhetores quidem, Themistius (orat. 1 93 B) et Libanius (vit. p. 56, or. 15 p. 413), a Zosimo discedunt, Ammianus autem, horrendas crudelissimasque quaestiones habitas describens, cum eo facit fidemque ei conciliat.

p. 183 v. 1 — 184 v. 3. constitui nonnulla hic possunt accuratius ex Ammiano 27 1 et 2. adversus Alemannos Gallorum fines incursiouibus infestantes Charietto per utranque Germaniam comes, cum Severiano itidem comite, proelio commisso rem male gesserat. *post Chariettonis interitum Erulorum Batavorumque vexillum direptum, quod insultando tripuliantes barbari crebro sublatum altius ostendebant, post certamina receptum est magna.* posteriora ad ea pertinere videntur quae a Zosimo p. 183 9 sqq. exposita sunt, et quanquam Ammianus exauctorationem Batavorum taceat, cum eo tamen in concordiam possunt redigi. id vero perperam traditum, ut ex sequentibus patebit, quod Valentianum ipsum proelio eventus haud prosperi interfuisse narrat. ea clade audita Dagalaiphus, ut rem restitueret, Parisiis eo missus est; quo cunctante et varia causante, Iovianus equitum magister eius vice bello praefectus, cum barbaros incautos adortus esset, stragem eorum dedit ingentem, in qua sex milia interfecta barbarorum, rex ab Ascariis ad hostium castra diripienda per iter aliud missus captus et, duce Romanorum inscio, patibulo suffixus est. *et post haec redeuntis Parisios post claritudinem recte gestorum imperator laetus occurrit, eumque postea consulem designavit.* (generatim cum Ammiano Zosimus in eo convenit, quod cum barbaris bis conflictum sit, primum male, mox prospere.)

p. 184 v. 7 — 186 v. 2. *Bellum Scythicum* primum, quod cum Gothis a Valente gestum, ex Ammiano 27 5 illustrandum est. Gothi, qui societatis iure violato Procopio miserant auxilia, cum Victori iussu imperatoris causam violati foederis sciscitanti respondissent ea quae vana indicabantur, bellum iis iniuriae ulciscendae causa a Romanis illatum. Romanorum dux prope Daphnen munimentum castra metatus est et ponte facto Istrum impiae traiecit. insequenti anno cum transitum Danubii inundatio prohiberet, nulla re gesta Marcianopolim in hiberna discessit. (eodem refero verba Zosimi p. 184 18 sqq., quamvis difficultatem transeundi inundatione amnis obiectam taceat.) tertio anno (369) amnis transmissus esset, adversus Gruthungos, bellicosam gentem, arma mota, et postquam Athanarichus levibus proeliis fusus erat, Romanorum dux Victor Marcianopolim repetit, et ibi cum legatis barbarorum pacem petentibus foedus renovavit. inquit quidem Zosimus (c. 11) eandem incursionem, exponit

autem paulo aliter c. 11 *leviora certamina* apud Ammianum. quae de Ansonio diota (c. 10), ea in Ammiano non occurrunt.

p. 184 v. 12. exstant in Exo. Legat. Eunapii verba, unde haec petita sunt. *H.*

ib. v. 21. *Μαγιστρουῦ πόλις*ς. vid. not. ad L. 1 de equor. collat. *Ritter.*

p. 185 v. 4. ad praef. pr. enim summa rei tributariae pertinebat, qui et quadrimenstruos breves ideo conficiebat, de quibus vid. tit. c. Th. et l. 173 de decur. hic etiam dicendum de portubus expeditionalibus, de quibus vid. l. 2 c. Th. de naufrag. in Comm. *Ritter.*

p. 186 v. 2. convenerunt Valens et Athanarichus colloquii causa, in ipso flumine Istro navibus vecti. ei rei interfuit Themistius, qui (orat. 10) imperatorem ob initam tunc cum Gothis pacem magnis laudibus extollit. cf. Ammian. l. c.

ib. convenit etiam tributorum, antea barbaris solutorum, cessare pensionem.

ib. v. 7. de *Modesto* vid. Prosopogr. c. Th.

ib. v. 15. cf. Ammian. 30 7.

ib. v. 19. Valentinianus seu *Valentinus quidam* gravis quondam noxae damnatus et in *Britanniam actus*, priusquam coepta perageret, a Theodosio, ad barbarorum ibi incursiones avertendas misso, comprehensus et supplicio affectus est. Ammian. 28 8.

p. 187 v. 4. Gratianus non accepta ante, ut mos antiquus erat, Caesaris dignitate imperator dictus est.

ib. v. 5. Ammianus: *adulto iam primum*. aetate octo annorum fuit.

ib. v. 14. data lex ibi 19 de episc. vid. et l. 63 de decur. *Ritter.*

ib. v. 16. Persis Armeniam invadere avidis imperator Ariatheo duce copias opposuerat. Persae opportunum exsequendi consilii tempus nacti, cum Romanos quietos et a dimicatione abstinentes hostiliter adorti essent, magna clade fusi fugatique sunt. Ammian. 27 12. cf. Themist. or. 11.

ib. v. 19. Theodori secundum inter notarios gradum tenentis mores adumbrat Ammian. 29 1.

ib. v. 22. variae et discrepantes res traduntur. cf. Ammian. 29 1. de praestigiiis non magis convenit inter scriptores. Ammianus l. c. rem de mensula explicat et simul *εραριστομαντικὴν* describit. quod ad reliquos attinet, in tripode conspirat cum Zosimo Sozomenus 6 35, cuius verba annotasse sufficiat, qui gentiles philosophos fere omnes eo tempore capitis periculum adiisse narrat contagione criminis ex magicis artibus ducti. quod

spectat ad c. 14. *Ritterus* hic laudat l. 8 c. Th. de malef. et mathem.

p. 188 v. 10. *Palladius ut veneficus et Heliodorus fatorum per genituras interpres ad Fortunatianum comitem rerum privatarum conducti et ab eo praetorianae praefecturae iudicio traditi.* Ammian.

ib. v. 17. *Palladius iste veneficus, clades alias super alias cumulando, detulerat quosdam veneficiorum notitia pollutos, alios ut appetitoribus imminuendae maiestatis conscios.* Ammian. l. c. *Ritterus* addit l. 3 c. Th. de fisc. debitoribus. *R.* infamis haec *Valentis quaestio in veneficos et magos* maioris ad res humanas momenti fuit quam vulgo intelligitur. saevitum enim est in philosophos et philosophorum bibliothecas tanta cum rabie, ut ab hoc inde tempore (a. 374) gentilium philosophorum omne fere nomen extinctum sit, regnet vero, per Orientem maxime, Christiana philosophia et religio. miror haec non animadversa Gibbono 5 6. *H.*

p. 189 v. 6. vid. l. 3 de fisc. debitor. et ibi Godofr. *Ritter.*

ib. v. 10. *Maximus, cuius haud exigua laus apud Eunapium (in vita Maximi) et Ammianum (29 1), oraculi cuiusdam versus audisse et reticuisse insimulatus, Ephesum in patriam reductus et capite ibi truncatus est.* vid. Eunap. in Maximo p. 109. cf. in Chrysanthio p. 190.

ib. *Patricius et Hilarius vaticinandi periti, et Simonides philosophus et moribus severis iuvenis, illi gladio, hic flammis, extincti sunt.* Ammian. l. c. Suidas h. v.

ib. v. 18. *Festus, ignoti sanguinis homo, de quo v. Ammian. 29 2 et Eunapius in Maximo. cf. Suidas v. Φῆτος et Prosopogr. c. Th. Ritterus laudat insuper not. d. ad l. 3 c. Th. ad leg. Corn. de falso, ex Ammiano Eunapio Libanio et Suida. itemque praefat. ad t. 2 eiusd. c. in fine.*

ib. v. 20. *ea aetas, praeterquam vitis bonisque hominum, lteris etiam pernicioosa fuit, multis codicibus igni traditis.* vid. Ammian. 29 1 et 2.

p. 190 v. 5. hanc Valentiniani severitatem pluribus describit Ammianus 30 5 et 7. tributa aucta, et si qui solvendis iis non essent, in carcerem perpetuo conditi sunt, unde tantus optimatibus terror iniectus est ut alii extrema metuentes peregre abirent, alii vitae iam pertaes sibi mortem consciscerent.

ib. v. 11. *potiorum ducum, Ammianus l. c. inquit, flagitia progredi sinebat in maius, ad querelas in eos motas aliquoties obsurdens, unde Britannici strepitus, Africanæ clades et vastitas emersit Illyrici.*

ib. v. 12. Ammian. l. c. *invidia medullitus urebatur — bene vestitos oderat et eruditos et opulentos et nobiles; et fortibus detrahebat, ut solus videretur bonis artibus eminere.*

p. 190 v. 14. de Romano late Marcellinus. vid. Socrat. 5 16, Sozomen. 7 15, qui alium Romanum memorant, Aegypti comitem, ab hoc diversum. vid. Prosopogr. Ritter.

ib. v. 15. rebellionem Firmi, filii cuiusdam inter nationes Mauricas reguli potentissimi, qui cum fratris Zammae a se caesi vindictam a Romano comite timeret, desciverat et gentes Mauro- rum ad res concitaverat novas, compressit Theodosius magister equitum adversus eum missus. Ammianus 29 5 regem eum ap- pellat, Zosimus et Augustinus imperatorem; in numis Augusti nomine exhibetur. vid. Valesius ad Ammian. l. c.

ib. v. 21. secundum Ammianum (29 6) *Marcellianus* (Zosini Celestius) castra praesidiaria trans Istrum aedificare iussus, regem Quadorum id indigne ferentium, hospitali iure violato, post epulas digredientem occiderat. ea caedes ad iram barbaros ita excivit ut incursando fines Romanos late omnia age- rent ferrent.

p. 191 v. 9. vide Ammianum 29 6, qui Theodosii virtutes et de Sarmatis liberis victorias partas laudat et explicat.

ib. v. 14. cum Macriano Alemannuorum rege Valentinianus, qui Germanorum fines saepe populando ingressus erat, pacem conclusit. Ammian. 30 2, 29 4.

ib. v. 15. perseguendo hosti dum ipse imperator, Istro transmisso, instabat, Merobaudem cum copiis, quibus praefectus erat, vastatum hostium agros misit. Ammian. 30 5.

ib. v. 19. legati Quadorum, in latrones ab optimatibus gentis populati culpa agri versa, de castellis quae in finibus Quadorum Romani exstruxerant conquerebantur. Ammian. l. c.

ib. v. 21. vid. Ammian. 30 6.

p. 192 v. 5. οὐκ αἴσιον. vid. Fabrotum ad l. 1 c. Th. de pagan. et Gothofr. Ritter.

ib. v. 10. ἰεροφοαντεῖν. vid. Comm. ad l. 14 c. Th. de pagan. Ritter.

p. 193 v. 1. vid. Suidas h. v. recensens Syriani scripta, in quibus tamen carmen hoc loco memoratum omittitur.

ib. v. 8. Merobaudi suspicio erat fore ut Gallicanus quo- que miles fidem mutaret. cf. Ammian. 30 10.

ib. v. 9. γαμετῆς. scil. *Iustinae*, quae centesimo lapide ab exercitu in villa cum filio degebat. Ammian.

ib. v. 12. Quadrinum eum Ammianus (30 10 ibi Vale- sius) dixit.

ib. v. 13. cf. Eunapius in Exc. de Legat. p. 19 c. de ea regni inter Valentinianum et Gratianum facta descriptione vid. Tillemont. t. 5 p. 707 not. 3.

ib. v. 18. Roma cum Africa in commune tenebatur. vid. Comm. ad l. 11 de lustral. collat. in f. et Comm. l. 6 de sicar. Ritter.

p. 193 v. 20. vid. de Isauris Comm. l. ult. cod. Th. de quaest. et Commentatores ad Marcellinum. sed graeca illustrabit partim Chrysostomus in epp. partim Strabo. Ritter.

ib. v. 21. Pisidas eosdem esse qui *Solymi*, Stephanus Byzantinus in utroque nomine auctor est, οἱ Πισίδαί, inquiens, πρότερον Σόλυμοι, et alibi Σόλυμοι οἱ νῦν Πισίδαί. Plinius quoque 5 27 consentit. at Isauros hos ipsos esse qui Pisidae vel Solymi dicuntur, nemo forsitan praeter Zosimum dixerit, nisi quis laxè interpretetur nomina, quo modo Florus 3 6 *Isaurum* arcem Ciliciae appellat. *Cellar.* eandem Isaurosum in-
 cursionem Ammianus etiam 27 9 indicare videtur.

p. 194 v. 8. quos *Hunni* primos adorti sunt, fuere *Gothi orientales* (Ostrogothi), quibus victis fugatisque Gothorum occidentalium rex Athanaricus ad Danastrum occurrit, cum vero eorum impetum male sustineret, ad montium praerupta confugit, mandato Gothis dato, ut suis quisque rebus consuleret; atque ex his Visigothis fuere illi, qui sedes in altera Istri ripa concedendas petierunt; Zosimus Eunapii aliorumque exemplo Scythos eos appellat. cf. 4 25. de Hunnis consule Hist. Guthrian. t. 15 p. 1 p. 187 sqq. ubi doctiss. vir *Gebhardi* sobrie et circumspecte attingit opinionem Desguignii V. C. ab extremis Sinarum finibus Hunnos repetentis, quam parum exploratam admisit et historiae suae intexit V. Cl. *Gibbon* vol. 2 p. 574 sqq. H.

ib. v. 10. in pervestiganda sede unde Hunni egressi, et per quas terras cursu suo vagati sicut priusquam Romanos fines accesserant, studium collocarunt viri doctissimi, *Desguignes* in *Histoire des Huns*, probabilibus quidem ad speciem argumentis, minime vero validis et certis e Sinae confiniis eos excitos in Europam transiisse credens; *Belius* dissertatione de vera origine et epocha Hunnorum Avarum et Hungarorum in Pannonia 1757. inter veteres Ammianus 31 2 ceteris accuratius de eis egit. vide Histor. catholicam Guthrianam t. 15 p. 1 p. 187 sqq.

ib. v. 11. vid. 4 7.

ib. v. 12. Herodotum si attentius legisset Zosimus Eunapiusve, ea quae hic tricatur abessent. de Hunnis enim, ut *Weselingii* quoque affirmare auctoritate licet, nusquam quicquam Herodotus dixit, de Sigunnis autem, quo nomine Zosimus, ut res docet, deceptus est, nonnulla, sed longe diversa nec ad gentem aliquam sed ad equos spectantia tradidit. de populis enim ultra Istrum colentibus cum egisset declarassetque unam ibi gentem esse, cuius nomen Sigunnae sit, de equis eorum haec subiicit: τοὺς δὲ ἵππους αὐτῶν εἶναι λαλοῦς ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν· μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνατοὺς ἄνδρας φέρειν. itaque de Hunnis sunt ea prave accepta quae ad Sigunnarum equos pertinent.

p. 194 v. 20. mores Hunnorum uberius ab Ammiano l. c. explicati sunt.

p. 195 v. 5. in hoc loco quaedam ex Eunapii fragmentis (de Legationib. p. 19) ad illustrandum Zosimum peti possunt. saltem ille narrat ad Valentis animum non exiguos stimulos admovisse simultatem in nepotes ex fratre, qui regnum inter se partiti erant avunculo non appellato; receptis itaque barbaris vires se imperii non parum auxisse ille sibi persuaserat. Ammianus memoriae prodidit, amicorum fortunam imperatoris efferentium, quod ex ultimis terris tot tirocinia traheret augeturque militari provincialium militiae vacationem redimentium tributo thesauros regios, adulatoria oratione effectum esse ut barbaris trans-eundi venia fieret.

ib. v. 10. eadem in Eunapii fragmentis p. 14 exstant.

ib. v. 18. in provinciarum direptarum numero Pannoniae neque ab Ammiano neque ab Eunuapio, qui Thraciam tantum Macedoniam et Thessaliam populas dicit, mentio facta est; quare deletio eo nomine inferre nomen *Μυσίας* placet, provinciae cum ceteris devastatis situ propioris, tum ab Ammiano in vastatarum et direptarum numero positae. *per omnes latitudines*, Ammianus inquit, *Thraciae barbari vastabundi pandebantur impune, ab ipsis tractibus quos praetermeat Ister, adusque Rhodopen et fretum quod immensa disternat maria, rapinis et caedibus sanguineque et incendiis et liberorum corporum corruptelis omnia foedissime permiscertes. — consumptis per Scythiae regiones et Moesiae omnibus quas mandi poterant, barbari magnis motibus erumpere ardebant.*

ib. v. 20. in hac narratione seditionis barbaricae Zosimus, et qui ei auctor est in illa re Eunapius, in reprehensionem saltem incuriae vel negligentiae incurrunt: nam servilis, ut Gibbonius iudicat, adulationis certe Zosimus, qui ad vituperandos imperatores quam ad adulandum iis prioris est ingenii, non insimulandi videntur, dum de Romanorum ducum iniuriis flagitiisque nihil satis graviter memorant. nam si Ammianum legimus, indignamur barbaros Romanorum avaritia foeda redactos ad eam ciborum inopiam ut canum pretio libertas venderetur, adeoque ad necessitatem rebellandi compulsos.

Iniuriam faciunt *Zosimo* cum hoc loco tum passim alibi viri docti, et in his cl. editor, quod modo incuriae, modo adulationis eum insimulant, ubi aliquid omisit, quod narratum ab eo desiderabant. atqui brevitatis studio multa omittere debuit. hoc vero in loco multo minus in suspicionem erat adducendus, cum iam v. 13 de Romanorum avaritia et libidine gravissime esset conquestus. et attigerat haec eadem Eunapius, quem sequitur. quod nonnullis in locis exspatiatur Zosimus, hoc ipse aliquo in loco ea se de causa facere ait, quia alii scri-

ptores eadem omiserant. videtur adeo interdum aliquid persequi latiore oratione, cum is ab aliis aut omissum aut parum diligenter narratum repperisset. aliis in locis hoc spectasse videtur, ut brevitatis taedium temperaret interpositis inter summarie exposita partim digressionibus partim factis mirabilibus copiosius expositis. iudicium in homine haud raro desidero; fidem haud facile; etsi iudicium scriptoris vel sic pro ea aetate haud vulgare agnosco, comparatione cum Christianis scriptoribus facta. itaque quoties, eiusdem rei consiliis ab alio scriptore propositis aliis, Zosimus diversum aut novum consilium aut causam affert, non statim malae fidei aut erroris est acousandus, sed cum ceteris est componendus et altera ratio alteri attemperanda: v. c. sup. c. 7. *H.*

p. 196 v. 1. ἐπὶ Θράκης. cf. Eunap. in Exo. de Leg. p. 14.

p. 197 v. 6. ο Saracenis nunc inter copias Romanas haberi videmus equestres turmas. Arabes ita appellatos satis constat, et quidem ab initio tribus certas Nomadum. prima eorum memoratio fit sub Marco imp. v. Ammian. 14 4. cf. ibi Vales. add. p. 392. cf. 23 4 p. 368 *scenitas Arabes, quos Saracenos posteritas appellavit*, in Arracenis Plinii 6 32 alii eos latere putarunt. Romanas turmas ab iis fusas legimus sub Commodo a. 192. *H.*

ib. v. 14. ab Ammiano 31 16 copiosius et distinctis temporibus haec narratur.

p. 198 v. 1. diversa sed ad fidem proplora Ammianus 31 11 tradit, qui Sebastianum non sine voluntate Gratiani sed iussu eius, quoniam Valens ab eo ducem providum illum et prudentem petierat, Italia relicta ad Orientem venisse et peditibus, quibus Traianus ante imperasset, praefectum fuisse scribit. apud Suidam h. v. magna eius laus exstat, fuit in eo ingens vitae durities et laborum patientia, comitas erga milites, et in rapinis eorum coërcendis ac continenda disciplina summa severitas; victum sibi petebat nunquam delictum, et quemadmodum pericula non aversabatur, ita maxime mollitiem fugiebat; προσηκουσικῶς δέ (ita Suidas similia fere dictis Zosimi fortasse ex Eunapio afferre pergit) διὰ γνώμης ὀρθότητα τοῖς κατακομισταῖς συνούχοις τῶν βασιλέων, εὐκολος ἂν διὰ πένταν καὶ κοῦφος εἰς μετανάστασιν, διεδέχθη τῆς στρατηγίας. Gothos quosdam ad Hebrum fudit.

p. 199 v. 13. incerta et ambigua est existimatio de prudentia Sebastiani. Ammianus enim Valentem invidia flagrantem virtutis et victoriae Gratiani de Lentiensibus partae, ac simul literis Sebastiani, quae a se in barbaros gesta erant dictis exaggerantis, impulsus, non expectato ex Occidente auxilio, contra aliorum consilia rem committere fortunae properasse.

p. 200 v. 8. ex iuvene, qui periculum evaserat, imperatorem in casa agresti a barbaris incensa flammis absumptum Romanis compertum fuit. aliis opinio fuit in proelio Valentem vulnere saucium cecidisse; adeo incerta fuit fama de eius morte. Ammian. 31 13.

ib. v. 15. huc pertinet locus ex Ioanne Antiocheno in Excerpt. Vales. p. 847. *Ritter.*

p. 201 v. 1. Illyricum, quod dicionis Theodosii, Sozomeno 7 4 teste, factum, ex sententia Tillemontii (t. 5 p. 716 not. 14) non omne, sed pars modo eius orientalis sub ius iudiciumque Theodosii successit.

X. GRATIANUS, VALENTINIANUS II ET THEODOSIUS (l. 4 c. 25—59).

Eunapii sunt quae his capitibus comprehenduntur, a ceteris scriptoribus partim omissa, partim negligentius et strictius posita, a suspicione tamen calumniationis in imperatores Christianos haud vacua. Ammiani, qui ad Theodosii initia substitit, auxilio et copia carendum nobis est; ex iis autem qui novi accedunt scriptores, nullus est, qui virtutes Ammiani exaequet. utilitatem tamen afferunt ad Zosimum illustrandum Themistius Libanius et Pacatus inter rhetores et sophistas, porro Chrysostomus, Ambrosius, tum Claudianus Synesius et Symmachus, quibus fides modo stabiliri modo labefactari potest.

p. 201 v. 4. ex morbo, quo in hac urbe implicabatur, mora iniecta. Sozom. 7 4. Socrat. 5 6.

ib. v. 5. inter legatos civitatum ad imperatorem missos Themistius fuit, cui rem suam urbs Cpolis mandaverat. vid. orat. Themistii 10. cf. Godofr. ad l. 7 c. Th. de legatis.

ib. v. 15. quae nobis de hoc bello et parta per Modarem victoria innotuerunt, ea fere redeunt ad Zosimi locum hunc. Tillemontius a Modare ad Theodosium victoriae illius gloriam transferre studet.

p. 202 v. 18. secundum Ammianum (31 16), apud quem Gothorum in Asia per Iulium caesorum mentio fit, quamvis summam, accurate tamen et suo loco facta, barbari non longe post Valentis casum, sed medio tempore inter eius mortem et Theodosii imperium susceptum ad internecionem delati sunt (cf. Tillemont. t. 5 p. 714 not. 11). itaque Theodosio rem nuntiare Iulius non potuit, quemadmodum a Zosimo (p. 203 16 sqq.) memoriae proditum est.

p. 203 v. 5. *Magister militiae* ab Ammiano vocatur.

p. 204 v. 8. Ammianus: *dati tectioribus literis ad eorum rectores Romanos omnes.*

p. 204 v. 7. Ammianus: *expectatione promissi stipendii securos ad suburbana productos.*

ib. v. 17. Ammianus: *quo consilio prudenti sine strepitu vel mora completo, orientales provinciae discriminibus ereptae sunt magnis.*

ib. v. 21. *facilem accessum ad Theodosium fuisse testatur etiam Themist. or. 15 p. 190, Pacat. Paneg. c. 17 et 21.*

p. 205 v. 1. *Magistrorum militum*, duobus a Constantino institutis, numerum filii ipsius auxerunt. nam quattuor per regnum eorum apud Ammianum (16 7 ibi Valesius) occurrunt. in Occidente perpetuo bini fuerant, in Oriente ad quinos. in Notitia utriusque imperii magistrorum militum nomina et dignitates ita indicantur: I. *Magister militum in praesenti*, qui legiones palatinas vi habebat, vexillationes palatinas equitum v, vexillationes comitatenses equit. vii, auxilia palatina xviii. II. *Magister militum in praesenti*, qui legiones palatinas vi, vexillationes comitatenses vi, legiones palatinas vi, auxilia palatina xvii. III. *Magister militum per Orientem*, qui vexillationes comitatenses vi, legiones comitatenses ix, pseudo-comitatenses x. IV. *Magister militum per Thracias*, qui legiones comitatenses xxi, vexillationes palatinas equitum iiii, vexillationes comitatenses equit. iv. V. *Magister militum per Illyricum*, qui legiones comitatenses viii, legiones pseudo-comitatenses ix, legionem palatinam i, auxilia palatina vi. vid. Paucirolli ad Not. Dign. utriusque imperii in Thes. Graev. t. 7.

ib. v. 15. *δαπάνην.* vid. c. 33.

p. 206 v. 5. ut ab imperatore crimen magistratuum pretio venditorum amoliantur, ad Symmachum l. 3 ep. 81 provocant, qui in magistratibus constituendis severum eius iudicium laudat. ea vero cum in epistola ad Rufinum, cui fratrem commendatum cupiebāt, scripta sint, non magis fidem habent quam quae ex Pacati Panegyrico c. 17 laudantur, quaeque pro lubitu etiam in contraria trahi posse videntur. maior est fides penes Chrysostomum (or. 16 ad pop. Antiochenum t. 2 p. 164 ed. Bened.), qui cum Zosimo conspirat: *ἐκείναι μὲν γὰρ αἱ ἀρχαὶ οὐ πάντων εἰς τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς ἀποδείξεις· χρημάτων γὰρ εἰσὶν ὄντη καὶ φίλων κολακείαις γίνονται.* cf. tit. c. Th. ad leg. Iul. de ambitu.

ib. v. 8. cf. l. 13 c. Th. de suscept. et ibi Comm. provinciis numulariorum quaestui committendis cum iam a superioribus datum sit imperatoribus exemplum (nam Valentinianum Ammianus 30 9 laudat, *quod provincias venales non habuerit*), ea res nova atque insolens haberi non debet.

ib. v. 12. copiarum admodum exiguum numerum sub Theodosio fuisse, etsi Themistius a Theodosio maiores copias quam unquam habuerit orbis Romanus habitas fuisse pronuntiat,

non sine fide traditum habebitur, dummodo utriusque testimonium de diversis temporibus intelligatur. multitudinem enim militum postmodum magno opere auctam fuisse vel ipse Zosimus (c. 30) exponit accuratissime.

p. 206 v. 14. huc pertinet locus Libanii (orat. ad Antiochenos p. 18 ed. Morell.), in quo fortunam divitum olim familiarum deplorat, quae ita ipsius aetate opibus erant destitutae ut ad penuriam omnium rerum egestateque redactae essent.

p. 207 v. 4. vid. Comm. ad l. 7 c. Th. de pagan. habuerunt enim gentiles sub Theodosio annis 379 et 380 adhuc potestatem adeundi templa, quae adempta iis a. 381. vid. infra c. 33 in fin. Ritter.

ib. v. 6. etiam Synesius (de regno p. 21 seqq.) auctor est, adscriptam militum numeris a Theodosio barbarorum colluviem esse, civesque vacationis a militia commodum pretio sibi comparasse; quae quidem collatio alendo barbaro militi, quandoquidem ad stipendiorum necessitates ne religione quidem sacrisque templorum imperator abstinuit (Zosim. 4 59), haud suffecisse videtur. quicquid postea hostibus oppositum roboris, barbarorum magis quam Romanorum fuit. in bellis adversus Maximum et Eugenium tyrannos, Gothorum plus quam viginti milia stipendia fecerunt (Iordanes de reb. Get. c. 28. cf. Zosim. 4 45 et 57); Cpolim ingens barbarorum multitudo deducta (Themist. or. 18), et Pannoniae urbes, *populationibus iamdudum evacuatue, a militantibus sub Theodosio Scythis impletae sunt* (Pacat. Paneg. c. 32).

p. 209 v. 10. in explicando eo bello quo barbari per tres annos provincias populando Romanas vexarunt, Zosimus copiosus quidem, sed non satis diligens fuit; quippe tempora, quibus quaelibet res gesta sit, notare et incursiones suo ordine memorare neglexit, inde factum est ut ex omni narratione eius nihil amplius liquido constet, quam quod Theodosius, antequam Gratiani auxilio adiutus esset, modo victor modo victus fuit, ope vero Gratiani barbaros fusos finibus expulit; quibus rebus nec ceteri refragantur scriptores.

p. 210 v. 4. sine praesidio et tutela urbem Thessalonicam et regionem circumiacentem fuisse Ambrosius testatur ep. 22.

ib. v. 24. *Θραμβρον έκτελών*. haec etsi invidiose, ut quibusdam visum, in imperatorem Christianum dicta non sint, certe tamen cum temporum ratione haud convenienter exposita sunt, ab aliis enim (Philostorg. 9 19) memoriae proditum est, profligato iam bello, de barbaris ad Sirinium superatis triumphatum esse.

p. 211 v. 2. *συνεκτείνων δὲ τῷ τῆς πόλεως μεγέθει τὴν τῆς τροφῆς ἀμετρίαν*, h. e. *tanto maiore luxu nunc usus, quo maior esset urbs, in quam se contulerat*; sc. cum in exigua urbe exi-

guae profusionis opportunitates et copiae sunt. non probo acumen scriptoris; hunc tamen in sensum verba esse dicta manifestum fit. nec paullo ante *θριλαμβον έκτελων* de vero triumpho accipiendum est; agitur de ingressu in urbem Cpolim Novemb. a. 380. itaque nec tempora permutasse Zosimus videri debet. omnino illius, aut potius scriptoris, quem ille sequitur, auctoritatem in Theodosii rebus nolim equidem prorsus elevandam ac spernendam habere. quae enim de corruptelis aulae et imperii memorantur, cum rerum conditione nimium conveniunt, quae aut tum fuit aut sub filiis Honorio et Arcadio insecuta est. quorum enim malorum hic excrevit seges, iacta erant semina iam superioribus Theodosii temporibus. quo magis miror acutissimum virum, Gibbonum, tanta in eum indulgentia uti. *H.*

p. 211 v. 18. cum detrimento rei publicae imperator Gothos, postquam nomen eorum delere frustra tentarat, oblata per Saturninum ultro pacē in fines imperii recepit, agrosque eis in Moesia et Dacia ripensai assignavit. Synesius de regno p. 25.

ib. v. 21. vitae luxuriis ac voluptatibus deditae notam a Theodosio neque Victor, legem memorans ministeria lasciva psaltriasque comissionibus adhiberi prohibentem, neque Pacatus, mensae imperialis impensas dicens imminutas iussu imperatoris esse, amovebunt, neque contra Zosimi (c. 28, c. 41, c. 50) et Philostorgii (11 2) luxuriam Theodosii reprehendentium auctoritatem continentiae laudem vindicabunt. quanta enim in laude Panegyrici, aut in lege aliorum luxuriis modum statuente, inesse potest vis ad abstinentiam imperatoris et alienum a libidinibus et voluptuosa vita animum demonstrandum?

p. 212 v. 7. *τα θεων εδη* (ut pro *εδη* legendum esse diximus). primum sacrificia fieri et intrari templa adorandi numinis causa interdictum; mox haruspicia etiam institui prohibitum. templa sine iussu imperatoris demolitus est plebis et militum a monachis concitatus furor (Liban. or. pro templ. gent. non exscind.),

ib. v. 14. res ea eget luce ex aliis scriptoribus affundenda. Gothi ducibus Fritigerno Allotho et Saphrace, quos Germanorum Zosimus ductores nimis lato vocabulo facit; cum post Valentis obitum a Cpoli ad usque Alpes Iulias praedando vagati, a Theodosio anno 379 repulsi, et traiecto Istro ad suos redire coacti essent, eo aegrotante divisa bifariam multitudinem flumen iterum transierunt, ita ut Fritigernus ad Thessaliam Epirum et Achaiam praedandam digrederetur, reliqui cum Alatheo et Saphrace Pannoniam peterent. Gratianus, cognita re, e Gallis, quo tumultus Vandalici causa erat cum copiis profectus, motus hostiles, demulcendo animos muneribus potius quam armorum vi cogendo, sedavit, factamque pacem Theodosius, postquam convaluerat,

ratam habuit. Iornandes de reb. Get. c. 27. cf. Sozomen. 8 4, Socrat. 5 6, Idat. ad a. 379.

p. 212 v. 18. Moesiam et Pannoniam si cum Tillemontio (t. 5 p. 729 not. 8) aut Valentiniani aut Theodosii fuisse credere velimus, non idcirco tamen alterutrius potestati eas subtractas a Gratiano et barbaris in dicionem traditas statuere licet; sed transeundi modo per illas ad Istrum traiciendum, quo maturius ab eorum vexationibus liberaretur, copiam eis esse factam. Zosimus quidem illas provincias Gratiani dicere videtur (c. 30).

p. 213 v. 3. cf. Ammianus 27 5.

ib. v. 18. *Σύρρους*. de *Scirris* loquitur, qui ab extremis Vistulae ripis processerant. *Carpodacas* probabile fit, esse Carpos Daciam incolentes. *H.*

p. 214 v. 4. hanc barbarorum, qui *Odotheo* duce Istrum traiecerant, internecionem a. 383 factam pro eadem haberi video cum altera in a. 386 referenda, quo Honorius primo Consul fuit, c. 38 memorata. sane utriusque auctor Promotus, et ratio utriusque haud absimilis, inprimis si Claudianum audimus, etiam in altera hac Odotheum et Greuthingos commemorantem, de 4 cos. Honor. 623 sqq. potuit tamen Odotheus bis Istri transitum tentare et bis cladem accipere. altera tamen clades a. 386 multo illustrior est, cum et Theodosius de ea triumphum egerit et Columnae Theodosianae argumentum ad eam referatur. mox v. 21 *νικωμένους* non erat tentandum*): nihil frequentius, quam *νικᾶσθαι θυμῷ, ὄργῃ*, et aliis animi affectibus *ἠττάσθαι*. *H.*

ib. v. 13. id etiam imperatorem apud milites in contemptum adduxit, quod ludicra levia et inania potiora quam rei militaris curam habebat. cf. Ammian. 31 10.

ib. v. 21. nihil in his quod a probabilitate abhorreat aut fidem Zosimi labefactare possit. interim Sulpicius Severus (Dialog. 2 7) et Orosius (7 34), consilio et culpa seditionis a Maximo aversa, non cupiditate regni eum ad tyrannidem occupandam stimulatam, sed vi militum adactum fuisse narrant.

ib. v. 22. Hispanum natione fuisse diserte notat Zosimus, ut errent qui Britannum faciunt. Socrates quidem (5 11) *Μάξιμος ἐκ τῶν περὶ τὰς Βρετανίας μερῶν ἐπανάστη τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ*, sed ex his verbis non intelligitur eum ex Britannia oriundum esse, sed inde rem Romanam invasisse. *Barthius*. observatum est idem a Tillemontio. *Ritterus* addit Maximorum familiarum Romae fuisse, in quibus erat is qui Valentinianum A. occidit, et senator de quo Procop. Goth. 1 25 et luculenter Vandal. 1 4.

p. 215 v. 21. Lugduni in Gallia, non Singiduni in Moesia imperatorem a suis desertum et ab hostibus captum caesumque esse docet cum aliis inprimis Ambrosius, cui cum rei ex pro-

*) Reitemeierus volebat *κινουμένους*.

pinquo verius comperienda copia fuerit, fides habenda potissimum. neque Zosimi verbis emendatio, quam proposuit *de la Bastie* (Mem. de l'Acad. des Inscr. t. 15 p. 81), ut ἐν Λουγδούνῳ pro Σιγιδούνῳ scribatur, etsi pronus in istis nominibus lapsus et a scribarum oscitantia haud alienus videtur, ullam afferre potest medelam, quia fuga per Rhaetiam Noricum Pannoniam et Moesiam facta manifeste repugnet.

p. 216 v. 1. vid. ad hoc caput leg. 7 c. Th. de ins. his quae sub tyrannis. *Ritter*. plura in hoc capite indocte *de Pontificum origine* et sacerdotio tradita sunt; intacta a cl. interprete relicta, quia; puto, in oculos incurrunt. ceterum *de Pontificatu maximo imperatorum* multa sunt disputata. v. Pagi ad a. 312. Bosii Diss. in t. 5 Thes. Graev. et al. praeter numum in notis ad v. 22 e Spanhemio notatum exstat unus et alter cum epigraphe P. M. ap. Bandur. Numism. t. 2 p. 246, 247 add. p. 298 col. 2. II.

ib. v. 11. aliam etymologiam tradunt Dionysius Halicarnasseus 2 132 et Varro de l. l. 4, ex eo pontifices dictos esse, quod ab iis *sublicius pons et factus primum et restitutus saepe, cum sacra et uls et cis Tiberim non mediocriter fierent*. itaque si verbum verbo reddendum est, pontifices sunt γεφυροποιοί. *Sylburg*. unde Zosinus vana haec et absurda de pontificum origine hauserit, nemo dixerit. simulacra prima in Thessalia fuisse confecta, hominum fortasse exstitit opinio seriorum aetatum. ex Thessalia sane migrasse narrantur Pelasgi, qui inter Aborigines sedes obtinuerant. Gephyraeos novit antiquitas (v. Herodot.), sed ab his a Zosimo nominatis haud dubie alienos.

ib. v. 22. et Constantinum, iam tum vere Christianum, et Valentinianum cum Valente pontificis mox titulo usos esse ex inscriptionibus constat apud Gruterum et alios. *Cellar*. in numo Constantini istum titulum vidit Spanhemius Diss. num. t. 2 p. 415.

p. 217 v. 4. inique hoc ab nonnullis in dubium vocatum; quorum dubitationibus dispellendis operam dederunt I. A. Bosius diatriba de pontificatu max. imperatorum R. Christian. (in Thes. Graev. t. 5) et *de la Bastie* du souverain pontificat des empereurs Romains (Mem. de l'Acad. des Inscr. t. 15 p. 75 seqq.).

ib. v. 11. spectat haec Theodosii simulata in Maximum observantia ad a. 384, ut adeo *Cynegii* profectio in Aegyptum non multo serior esse possit. data est ad eum l. 9 c. Th. de Paganis a. 385, qua extispicina interdicitur. ex Zosimo insuper discitur, ei mandatum fuisse, ut templa per Orientem, Aegyptum et Alexandriam occluderet. II.

ib. v. 21. teste Pacato (Panegy. c. 43) Maximus cum arte simul suae rei consultum vellet, omnia quae ageret auctoritate geri Theodosii fraudulenter militibus persuasit, quo facto videtur non milites modo, ut in fide manerent et ad bellum enixius operam navarent, sed historicos etiam decepisse, ut ei a

Theodosio ius regni factum crederent, cui rei imperator ipse, imaginum honore sibi Maximum aequando, multum adiecerat fidei.

p. 218 v. 2. l. 9 c. Th. de paganis haec illustrabit. *Ritter*. de Cynegio vid. Prosopogr. o. Th.

ib. v. 5. vid. Comm. l. un. de his qui ad statuas confugiunt. *Ritter*.

ib. v. 14. observante Lindenbrogio ad Ammianum 27 11 Prothlingi apud alios audiunt Gruthingi, Greuthingi, Gothunni, Gautunni, Trutungi, Vithungi. in tanta scripturae huius nominis diversitate si quis aut *Προθίγγους* retinere, aut, ut ad vulgare nomen magis Zosimi scriptura attemperetur, cum Salmasio (ad Vopisci Probum o. 18) *Γροθίγγους* emendare malit, neutquam male agere videtur. etsi enim hoc, quod Zosinus eam gentem esse ait antea plane incognitam, in Grothlugos, gentem longe ante notam, non quadrat, poterit tamen erroris ratio facile declarari. iulio enim capitis 35, ubi gentis, cuius nomen non editum est, incursio in fines Romanos facta memoratur, barbari eam fecisse dicuntur non modo qui Istri accolae erant, sed alii quoque, quorum sedes longinquaerant et ignotae. commixtionem eam barbarorum et cognitorum et obscurorum Zosino fuisse fraudi suspicamus, ut Grothingorum, gentis Gothicae satis notae, nomen barbaris nondum auditis et incursionis sociis attribueret. *R.* *Προθίγγους* expungendos et *Γροθίγγους* esse refungendos dubitari nequit. sunt *Greuthingi*, qui ex Ostrogothis fuere. quod omnibus ols Istrum habitantibus barbaris, qui et ipsi Gothi erant, nomen antea inauditum fuisse dicitur, pro horum temporum fama diotum videtur. sane si *Greuthingi* iidem sunt qui *Iuthungi* Gothunni et multis aliis modis scribuntur, iam *Glandi* II illi et mox *Aurellani* temporibus in notitiam venerant. *H.*

p. 219 v. 22. ne nimis obscura sit narratio cladis huius *Greuthingis* in Istro illatae, monendum est navibus secundum litus inter se colligatis, triplici earum ordine facto, interclusisse *Promotos* traicientes barbaros ab litoris aditu. ad eosdem spectant p. 220 16 τὰ εἰς μῆκος συνηγμένα πλοῖα: nam ita legendum esse pro putido *συγμένοις* nolim dubitare. observandum porro τοῖς δὲ λοιποῖς ἀπαντῶν esse pro σύν τοῖς λ. cum alia parte navium occurrat hostibus. sic et mox ταῖς τὸ ναυαὶ μεγάλας pro σύν τ. porro τοὺς ταῖς ναυσὶ περιπλέοντας διαφυγόντα, leg. παραπλέοντας: nam sunt *triremes*, quae remigio ooncitatae erant. quae vero sequuntur, ad alterum Istri litus spectare debent, unde discesserant, quod nando cum petisset pars, periere τοῖς περὶ τὴν ἡτόνα τοῦ ποταμοῦ παροῖς ἐμπειρόντες. quid in τοῖς παλταῖς lateat, non assequor. expectabam cautes, scopulos acutos, qui-

bus affliguntur. an excidit vox: τοῖς περὶ τὴν ἡλιόνα τοῦ ποταμοῦ παρατείνονσι σκοπέλοις? *H.*

p. 221 v. 4. si Claudiano poetae fides sit (de 4 cons. Honorii 633), Theodosium proelii periculum ipsum adiiisse credendum est. sed poetam adulationis et historicum invidiae suspicio premit. de Gruthungis Theodosius cum Arcadio filio triumphum egit (Idat. et Marcellin. Chron. ad a. 386), et hic patri in huius victoriae memoriam Cpoli columnam posuit. vid. *Gyllius* topogr. Cpol. 4 7. monente *Rittero* bello Grothingico data l. 22 de annon. et trib. l. 113 de decur. ubi Godofredus et huius belli meminere.

ib. v. 13. Scythia haec Thraciae provincia fuit, quod etiam ex Festi Rufi breviario c. 9 et Notit. imp. Orient. constat. *Cellar.* cf. inf. 5 10 fin.

p. 222 v. 20. vid. l. 1 c. Th. de his qui ad eccles. confug. *Ritter.* in hac de Gerontio narratione ab historiae, quae res imperii Romani exponere debebat, dignitate tam aliena, *Zosimi* iudicium et artem admodum desidero. in antecedentibus nonnulla vix satis assequor. *H.*

p. 223 v. 21. seditionem Antiochenorum a duobus oratoribus, Libanio et Io. Chrysostomo, qui tempore turbarum motuum utrique in urbe praesentes erant, expositam habemus. subiiciente *Rittero* ad hunc locum pertinent ea quae ex Io. Antiocheno in Excerpt. Vales. p. 851 de Theodosio Iun. recensentur, cum de maiore intelligenda sint; videntur ea ex Chrysostomi homiliis de Statuis desumpta, in quarum una plane eadem occurrit imperatoris sententia. cf. l. un. ff. quis imper. maledixit.

p. 224 v. 7. missum esse aliquem Cpolim, qui iram imperatoris leniret, nusquam in oratione Libanii (or. 14 p. 389) legimus, sed Hellebichum et Caesarium in seditionis auctores inquirere iussos venisse Antiochiam et causa cognita noxios in vincula duxisse, quibus delicti mox ab imperatore data venia est. ceterum hic locus argumento erit orationem illam Libanii, quam alii in declamationum numero ponendam existimant, a *Zosimo* pro vera tamen et genuina fuisse habitam; etsi tam diversa a Libanio tradit, ut eam ne inspexisse quidem videatur.

ib. v. 13. vid. Comm. ad l. 3 de prostasia et not. d ad l. 55 de decur. *Ritter.* cf. Boissonad. Eunap. 1 p. 555 med.

ib. v. 15. provinciarum, in quas divisa Palaestina erat, prima consularis, secunda et tertia praesidiales fuerunt. vid. Notit. imperii tit. 7 p. 1626 Thes. Graev.

p. 226 v. 18. ὡς εἰρηται μοι πρότερον. v. supr. 4 19 in. *H.*

p. 227 v. 12. reprehendunt *Zosimum*, quod mores contrarios in eodem homine tradat; etenim Theodosium, cum adversus tyrannum occulte bellum pararet, ambitiosum et alacrem, hic autem, in vindictae sumendae opportunitate, ignavum et ut

labores bellique pericula aversantem perhiberi. potest ita res se habere, ut Zosimus iusto iniquior in Theodosium sit, potest etiam excusari illa contradictio partium morum in Theodosio vicissitudine, infra exposita, tum mutato rerum statu; quippe cum Italia amissa esset, ei in belli civilis graviore mole periclitandum erat. legatio ad Theodosium missa, expositis iis quae a Maximo mandata erant, reversa domum neque spem neque repulsam tulit.

p. 228 v. 13. firmat Zosimi fidem testimonium Claudiani; et Tillemontius nihil agit, qui a Theodosio amoris flagrantis vim quasi maculam pietatis in eo celebratae amovere et abstergere studet, et levi subnixus argumento, ad annum priorem nuptias eius refert.

ib. v. 20. *τεθνεώς*. anno 388. vid. Idatius et Gothofr. ad l. 9 de pagan. *Ritter*.

ib. atqui exstant ad Cynegium pr. pr. lèx 23 c. Th. de suscept. praepos. et arcariis coss. Timasio et Promoto, 4 Kal. Decembris, et l. 5 c. Th. *tributa in ipsis speciebus inferenda esse* 15 Kal. Ian. iisdem coss. unde quia ad Tatianum iisdem coss. lex 17 c. Th. de haeret. 3 Non. Maii, lex 9 *de falsa moneta* 5 Kal. Iulii, lex 5 *de quaestion.* 8 Id. Sept., et l. 120 *de decurionib.* 16 Kal. Ian. datae sunt, etiamnum vivo Cynegio lectum fuisse praef. pr. Tatianum colligitur. quid? quod anno praecedente Theodosio II et Cynegio coss. ad eundem sit lex 2 c. Th. *de Fabricensibus*, 15 Kal. Nov. et coss. Honorio N. P. et Euodio, anno 386 l. 16 c. Th. de accusat. et inscript. *Reinesius*. haec observatio Reinesii male se habet et confusa sunt tempora. vid. etiam Comm. ad l. 16 c. Th. de haeret. *Ritter*.

p. 229 v. 1. vid. l. 15 de quaest., l. 119 de decur., l. 19 de extraord., et inprimis Comm. ad l. 2 c. Th. de his qui super religion. de hoc Tatiano Lycia oriundo agit integra lex 9 c. Th. de indulg. crim., quomodo quidem interpretatus est Gothofr. sed quem hallucinatum esse scribit et probat Pagi. *Ritter*.

ib. v. 2. nempe comes S. L. quando data est ad eum lex 1 c. Th. de Fabricens. et l. 8 de fals. mon. *Reinesius*.

ib. v. 3. *τῆ πατρίδος*. indubitate haec ad Aquileiam spectant. quoniam autem Tatiano patria non Aquileia sed aut Lycia aut Thessalonica fuit, pro *Ἀκυλητίας* visum est Pagi melius rescribi *Θεσσαλονίκης*. equidem vocem *Ἀκυίας* ut permutationi cum *Ἀκυλητίας* faciendae propiorem substitui malim. cf. Tillemont. t. 5 p. 761 not. 50.

ib. v. 4. de Proclo vid. l. 9 c. de annon. civ. *Ritter*. cf. Prosopogr. c. Th.

p. 230 v. 7. Theodosium ipsum mari Italiam petiturum esse hosti opinio fuit. Oros. 7 35.

ib. v. 11. pugna ad Aemonam Pannoniae facta, Maximo,

qui victus fuga evadere et Aquileiae moenibus se tutari quaerebat, Theodosius instabat. cf. Pacatus Paneg. c. 80 seqq. Oros. 7 35, et Socrates 5 14 ex quibus historia huius belli suppleri potest.

p. 230 v. 22. huc pertinent fragmenta historici veteris, quae servat liber 2 Gregorii Turonensis. *Ritter*.

ib. 23. apud Victor. ep. et in numis et inscriptionibus Augusti nomen gerit.

p. 231 v. 3. his addi potest, quod in Sicilia superatae sunt copiae Maximi (Ambros. ep. 17), et quod victoria sua Theodosius moderate usus est (Paneg. Pacati l. c.). de morte Andragathii cf. Claudian. in 4 cons. Honorii. Oros. 7 35, Socrat. 5 14.

ib. v. 11. rebus Occidentis pacatis ordinatisque Theodosius, postquam tres annos erat Mediolani commoratus, in Orientem reversus est.

ib. v. 13. eo ipso tempore Iustina morte decessit. Rufin. 2 17. cf. Sozom. 7 14.

ib. v. 21. *Μακεδόνων*. vid. l. 2 c. Th. ad leg. Corn. de sicar. *Ritter*.

p. 236 v. 15. cadunt igitur haec gesta in a. 391: nam consul Rufinus a. 392. mox p. 237 14 *τὴν ἐπὶ θανάτῳ* subint. *ὀδόν, πορείαν*. et quod sequitur, *σκολαίτερον ἀπῶν ἐφθάσεν ἤδη πεσοῦσαν τὴν κεφαλὴν*, transitive dictum puto *ἔφθασε* pro *ἐποίησε φθάνειν πεσοῦσαν*.

p. 236 v. 18. sequentia illustrant leges 1 de peculat. et l. 12 et 13 de bon. proscr. et 9 de indulgent. crimin. vide ibi comm. Godofr. adde l. un. de possessione ab eo qui bis, ibique not. b. *Ritter*.

ib. v. 24. ob Lyciam male administratam vel in Lycia aliquid delictum in ius tractum fuisse apparet e lege 9 c. Th. de indulg. crim. imp. Arcadio et Honorio, coss. iisdem. *Reinesius*. legem dictam aliter interpretatur Iac. Godofredus commentar. in Theod. cod. nempe Lyciam iufamatam fuisse propter damnatum civem Lycium, Tatianum, cuius summa culpa fuerit, ut ipsius legis verba habent, *temporalis offensio deterrimi iudicis inimici*, id est Rufini. *Cellar*.

p. 237 v. 11. Aquileiae scilicet, ut ex cap. 45 apparuit; sed anno 392 coss. Arcadio et Rufino usque ad mensem Iulium fuit in officio. exstat enim l. 127 c. Th. de decurionib. ab imp. Theodos. Arcad. et Honorio data, coss. Arcadio A. II et Rufino, prid. Kal. Iul. Cpol. *Reinesius*. sed vid. not. ad p. 229 3.

ib. v. 14. suburbium hoc *Peram* (quasi *Περαιαν* seu *πέρας κάλπου*) et *Galatam* vocant. est vero trans sinum qui *Κέρας* dicitur. *Leunclavius*.

p. 238 v. 1. in describendis Arbogastis moribus scriptores

in diversa abeunt. Suidas h. v. eum laudibus effert, Orosius 7 35 et Socrates 5 25 reprehendunt; quem dissensum morum bonorum pravorumque consortio in uno eodemque homine haud infrequenter observato attribueri oportet.

p. 238 v. 5. ὄσα μὴ καλῶς. cf. Sozom. 7 22.

ib. v. 11. γραμματα, quae Libanius γραμματεία, Sozomenus et Synesius διατάγματα, Ammianus literas vocat, sunt codicilli, iis quibus magistratus aut provincia conferretur ab imperatoribus dati.

ib. v. 22. auctor Hist. Miscellae 13 11: *grammaticus quidam nomine Eugenius, literarum Latinarum doctor, relinquens scholas in palatio militabat, eratque imperatoris Valentiniani antigraphus et propter eloquentiam a multis honoratus. Cellar.* a Socrate etiam appellatur Eugenius ἀντιγραφὸς τοῦ βασιλέως.

p. 239 v. 1. de Richomere cf. Prosopogr. c. Th.

ib. v. 17. cum ea res non in hominum oculis facta, cumque, ne scelus emanaret, occultata esset, varia inde fama diversaeque narrationes ortae sunt. Socrates 5 25 et Sozomenus 7 22 ab eunuchis imperatorem dormientem, spiritus via interclusa, interemptum tradunt; Philostorgius 9 1, Orosius 7 35 et Rufinus 2 31, licet in nonnullis rebus discrepent, in eo tamen consentiunt, Valentiniano suffocatione interfecto, quasi ipse sibi manus intulisset, famam in vulgus sparsam esse, cf. Godofred. ad Philostorgium l. c.

p. 241 v. 3. quae de rixa et caede principum barbarorum in imperatoris aula Eunapius scripserat, in Excerptis de Legat. servata adhuc exstant.

ib. v. 6. Eunapius l. c. ὄμως καὶ ὁ βασιλεὺς τιμῶν οὐκ ἐληγεν, ἀλλ' ὁμοτραπέζους εἶχε καὶ ὁμοσκήνους καὶ πολὺ τι φιλόδορον εἰς αὐτούς ἦν.

p. 242 v. 10. Eugenio tyrannide deiecto totius exercitus dux factus est Stilicho. vid. Zosim. 5 4.

ib. Σερήνη. uxor Stilichonis. vid. Olympiodor. ap. Photium.

ib. v. 12. de Gaina Palladius p. 52 t. 13 opp. Chrysost. Ritter.

ib. v. 14. in laude Bacurii cum Zosimo convenit Rufinus (2 33), ex Iberia vero eum oriundum scribit.

ib. v. 19. ἐπ' ἡματι. vid. l. 4 c. Th. de haeret. et ibi comm. Ritter.

p. 243 v. 5. Honorium a patre ut socium belli in Italiam ductum esse, etsi Marcellinus in Chronico cum Zosimo tradat, id tamen et pluribus validioribusque testimoniis Claudiani (in 3 consul. Honorii 78 seqq.), Rufini (2 c. ult.), Sozomeni (4 c. ult.) et Philostorgii (11 2) refutatur, qui serius nec nisi pugna cum Eugenio facta eum arcessitum testantur.

p. 243 v. 13. cum primò die adversa fortuna ad noctem usque dimicatum esset, nocte subsecuta Theodosius parte barbarorum cum Arbogaste ad occupanda idonea loca missorum ad se deficiente, mox pugna facta turbine fortuito adiutus victoriam reportat. vid. Ambrosius (ep. 62), Claudianus (in 3 cons. Honor. 63 seqq. et in 4 cons. Honor. 69 seqq.), Orosius (7 35).

ib. v. 14. sunt in his nonnulla ab aliorum fide aliena et propterea in invidiam auctoris versa. de defectu solis alii tacent, sed tempestatem narrant; quae ingenti ventorum vi coorta, nec vero primo sed altero die, ubi secundum conflegebatur, hostes Theodosii ita vexavit ac turbavit ut facile ipse superior evaderet. solis autem eclipsis iam priore anno, quemadmodum a Marcelino adnotatum est, ingens fuit; anno 394 vero, quo bellum illud gestum, paulum modo et ut in Asia sentiri posset, sol defecit die 16 Aprilis hora vespertina, sequente anno 395 toto orbe ad centrum usque die 16 Aprilis hora matutina. vid. *Chronologie des Eclipses par Mr. Pingré*, à Paris 1766 fol.

p. 244 v. 12. ad hoc caput pertinet lex 9 c. Th. de infirm. his, quae sub tyrann. l. 11. 12 eius tit. et l. 9 de desertor. inprimis sequentia capita hinc lucem accipiunt. *Ritter*. non omnia congruunt quae de proeliis commissis et victoria parta tradiderunt Ambrosius (div. 3), Sozomenus (7 24), Socrates (5 25), Orosius (7 35), Theodoretus (5 24), Rufinus (2 33).

p. 245 v. 3. ad h. l. cf. lib. 5 38 p. 301 11 seqq. paulo ante senatus non in animum inducit *συννεχθῆναι τοῖς περὶ τὴν τῶν θεῶν ἀποκλίνασι καταφρόνησιν*; nec aliter Suidas in *Θεοδοσίος*. ut adeo sit dictum *ἀποκλίνειν περὶ τὴν καταφρόνησιν*, quod debebat esse *εἰς* vel *ἐπὶ τὴν καταφρόνησιν τῶν θεῶν*. in seqq. aliqua luxatio verbis insidet: non enim cohaerent τῶν δὲ ἀπὸ τῆς γερουσίας — εἰπόντων — ἡ Ῥωμαίων ἐπικράτεια — γέγονε, etsi nec aliter Suidas legit. ut medela fiat, tollendum arbitror δὲ ab initio, ut verba τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας iungantur cum superioribus; et mox interpungendum post ὄντος, ut sententiarum ordo sit: τότε δὴ ὁ Θεοδοσίος τὸ δ. ἔλεγε — χρημάτων, τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας μὴ κατὰ θεσμόν εἰπόντων πρᾶττεσθαι τὰ τελούμενα, μὴ δημοσίου τοῦ δαπανήματος ὄντος. διὰ τοῦτό τε (l. δὲ) τοῦ θνητοῦ δημοσίου θεσμοῦ λήξαντος (sunt verba scriptoris, non senatus) καὶ τῶν α. H.

p. 245 v. 4. non immerito mireris nullam a Zosimo factam esse memoratorem de restituenda ara Victoriae in senatu Romae, quae res ad a. 384 spectat, libello a Symmacho praef. urb. Valentiniano oblato. v. eius Epistol. lib. 10 54.

p. 246 v. 5. non Romae sed Mediolani Honorius imperator factus est. vid. Pagi Crit. Baron. ad a. 395.

ib. v. 6. vertendum est *ἐπανιών* non *dum revertitur*, sed *dum reversurus erat* (ut lib. 2 c. 17 p. 82 5), quia non modo ceteri

scriptores, sed Zosimus ipse (p. 250 16) in Italia (et quidem Mediolani) Theodosium e vita excessisse scribit.

XI. DE ARCADIO ET HONORIO (l. 5 c. 1—25).

Libro quinto ingredimur historiam a Zosimo non perfunctorie et viae muniendae ad alia tantum causa, ut superior historia scripta fuit, sed pro consilio incepti primario summo cum studio ac cura dispositam et explicatam, in qua Eunapianae historiae postrema persecutus est, tanquam scriptoris qui res suae aetatis et sub oculis suis gestas scriberet. a suspicione in quam ob religionis studium tum Eunapius tum Zosimus a Christianis adductus fuit, in his historiis, quae iniquitati et sugillationi isti nullam opportunitatem praebent, immunis uterque esse debet. in rebus ipsis exponendis Eunapius, quantum ex Zosimo iudicare licet (nam ex ipsius historia nihil in fragmentis servatum est quod huc pertineat, et praeter locum in vita Maximi — vid. Comm. Hist. c. 5 — quaedam modo in Suida inde supersunt), ita versatus est ut historiam Orientis, quippe ad notitiam propiorem, accuratius enarraret, veluti nuptias Eudoxiae c. 3, Alarichi in Graeciam incursionem c. 5—8, caedem Rufini c. 7, Timasii Bargi, Abundantii c. 8—11, inprimis rebellionem Tribigildi c. 13—19 et Gainis c. 19—23, et concitatos ob Ioannem episcopum tumultus c. 23. 24. res vero in occidentali regno gestas parum diligenter tradidit, alias perturbate et confuse, ut rebellionem Gildonis c. 11, exposuit, alias male omisit, in quibus praeter res in Gallia et Britannia gestas praecipue Alarichi prima in Italiam descensio (vid. comm. ad c. 26 init.) ponenda est. alia omissione factum est ut inde ab anno 398 Zosimus historiam Occidentis omnino non attingeret, et per 12 annos tantum res in Oriente gestas explicaret. supplendis emendandisque iis quae desunt aut minus recte exposita sunt, possunt ad caput usque 19 maxime Claudiani carmina inservire, quae omnem fere huius temporis historiam Occidentis continent; praeterea ecclesiasticae historiae auctores Theodoretus, Socrates, Sozomenus, Philostorgius; passim quoque Orosius, Iornandes, Hieronymus, Frigeridus apud Gregorium Turonensem, Ioannes Antiochenus in Excerptis Valesianis et chronographi. rarior usus est Symmachi, Synesii, Chrysostomi et codicis Theodosiani.

p. 246 v. 8. vid. Comm. ad l. 3 ad legem Corn. de sicar. num. 11. adde Pagium in Critic. ad a. 395 init. t. 2, et Suidam ex Eunapio voc. *Πουφίβοϛ*. Ritter.

p. 247 v. 2. Rufini avaritiam notat quoque Symmachus (6 ep. 15), a quo praedo vocatur annosus. cf. Ioannes Antiochenus in Exc. Vales. p. 848.

p. 248 v. 2. comes Orientis, cui Antiochiae sedes erat, quindecim praeerat provinciis, consularibus quinque, Palaestinae, Phoeniciae, Syriae, Ciliciae, Cypro; praesidialibus octo, Palaestinae salutari, Palaestinae secundae, Phoeniciae Libani, Euphratensi, Syriae salutari, Osrhoënae, Mesopotamiae, Ciliciae secundae; duabus perfectissimorum, Arabiae et Isauriae. pertinebat ad eum cognitio appellationum ex his provinciis, correctio rectorum, et cura classis Seleucia dictae. Notit. Imp. in Thes. Graev. t. 7 p. 1618.

ib. v. 3. de *comite Orientis* v. vel Gothofr. Notit. Dignitat. c. Th. p. 23 sq. *H.*

ib. v. 17. vid. de plumbatis multa apud Godofr. ad tit. de decur. et inprimis in Comm. ad l. 2 de quaestionibus. Ernesti de usu glossar. est diss. de plumbatis. *Ritter.*

p. 249 v. 10. Eudoxiam Baudonis, Franci genere, sub Gratiano ducis inclyti, filiam (Philostorgius 12 3), quam alii Gratiani filiam faciunt, ut Nicephorus testatur. Baronius a. 395, eumque secuti alii, Promoti neptem credidere ex Zosimi verbis male intellectis. Zosimus enim non ait eam unius ex Promoti filiis filiam fuisse, verum virginem apud unum ex filiis Promoti educatam. *Iac. Godofred.*

p. 249 v. 17. vid. Claudianus de Nuptiis Honorii et Mariae v. 24 ibi Barth.

p. 250 v. 12. cf. sup. 4 57.

ib. v. 22. cf. c. 34. Claudianus in Rufino 2 4:
*iamque tuis, Stilicho, Romana potentia curis
et rerum commissus apex; tibi credita fratrum
utraque maiestas geminaeque exercitus aulae.*

cf. idem in 3 cons. Honor. 152.

p. 251 v. 2. vid. hic Comment. ad l. 3 ad leg. Corn. de sicar. n. 10 adde Symmachum ep. 6. 14. *Ritter.*

ib. v. 8. vid. Ammianus 27 9 ibi Valesius.

ib. v. 22. Zosimi mens ea esse videtur, Alarichum Romanis gravem fuisse priusquam a Rufino instigatus ad res novas movendas esset. Thraciam ab eo fuisse vastatam et direptam etiam Claudianus scribit (cf. Zosim. p. 252 2). quod vero Rufinus a Claudiano, Sozomeno (8 1) et Socrate (6 1) Hunnis, ut Orientem incursionibus vexarent, auctor exstitisse dicitur, id forsitan minus Rufini culpa quam consuetudine horum barbarorum factum, in provincias Romanas sese effundentium. cf. Tillemont. t. 5 p. 425.

p. 252 v. 4. hoc loco poetae adeo diligentia historicum superat, et Zosimi narratio ex Claudiano supplenda corrigendaque est. — adversus Gothos, Rufini, ut credebatur, incitatu Moesiam ac Thraciam infestantes, cum Stilicho cum copiis profectus in Dalmatiam venisset, ab Arcadio iussus est non modo

copias, quas Theodosius expeditione in Eugenium suscepta in Italiam deportaverat, sibi remittere, sed ipse etiam consilio belli misso domum reverti. huic imperio obsecutus Stilicho milites, quo vellet imperator, ablegavit, et cum eis simul Gainam ducem misit, composito cum eo caedis consilio, ut Rufinum e medio tolleret. ea omnia unius anni spatio gesta sunt (395). inter haec cum Gothorum dux Alarichus arte Rufini excitus in Graeciam sine certamine descendisset eamque omni miseriae genere afflixisset, Stilicho re audita anno insequenti (396) cum copiis eo appropreat expellitque virtute hostem, sed imprudentia seu concordia inclusum ex augustiis dimittit. a vero itaque Zosimus aberrat, quod copias non bis diversis temporibus sed semel tantum contra Alarichum ductas, et non Arcadii iussu sed, ut videtur, Stilichonis voluntate ultro remissas in Orientem tradit.

ib. in vita Maximi (p. 93 ed. Commelin.) Eunapius, huius irruptionis mentione iniecta, monachos ut viae per fauces Thermopylarum ferentis monstratores incusare videtur: *τοιούτας αὐτῶ τὰς πύλας ἀπέδειξε τῆς Ἑλλάδος ἢ τε τῶν τὰ φαῖα ἱμάτια ἔχόντων ἀκωλύτως προσπαρεισελθόντων ἀσέβεια καὶ ὁ τῶν ἱεροφαντικῶν θεσμῶν παραρραγίς νόμος καὶ σύνδεσμος*. Zosimus ea aut non reperisse in Eunapii historia, aut quae ipse de Rufini fraude scripsit, iis veriora iudicasse et auctorem suum emendasse videtur.

ib. v. 8. teste Socrate (7 10) barbarorum circa Peneum fluvium a Thessalis fere tria milia sunt caesa.

p. 253 v. 1. sacra Graeciae abolita et Eleusinia cessasse ea Alarichi impressione, auctor ipse Eunapius est (in vita Maximi l. c.). Claudianus in Rufin. 2 191: *nec fera Cecropias traxissent vincula matres*, cum Hieronymo ep. 3 conspirat, qui Athenienses cum Corinthiis et Lacedaemoniis eadem perpepos esse ait. quae quidem testimonia cum Zosimo, qui stetit Athenas incolumes et a barbarorum rapinis intactas scribit, ita ad consensum redigi possunt, ut Attica tantum regio, salvis Athenis ipsis, hostilem iniuriam experta esse credatur. Philostorgius vero (12 2) Alarichum intrasse Athenas dicens ad Zosimi verba ita explicandus erit, ut hostium dux non cum copiis, et foedere ante composito, urbem ingressus sit. cf. mox c. 6 v. 11 seqq.

ib. v. 6. cum Christiani isto aevo nihil fere, quod memorabile esset, sine miraculo factum iactarent, tolerandum sane erat in gentilibus, si et illi sua *miracula* venditarent. *Athenen* quidem urbem tuitam esse nemo miretur, sed quid *Achilles* Atheniensium rebus se immiscuerit, non statim in aperto est, nisi memineris ea quae 4 18 de Nestorio hierophanta memorata sunt; induxerat ille somno monitus huius herois religionem. *H.*

p. 254 v. 7. *ἡ Σπάρτη συναπήγετο τῇ κοινῇ τῆς Ἑλλάδος ἀλώσει* potest videri argute dictum esse quasi *tota Graecia, capta*

etiam Sparta, in captivitate abducta sit. sed videtur noster ἀπάγεσθαι usurpare pro ferri, rapi, corripi. ita fere inf. 13 6: εἰς ἴσχατον κινδύνου τὴν Ἀσίαν ἀπάσαν ἀπαγαγεῖν, in extremum discrimen adducere.

p. 254 v. 15. cf. Claudian. in Rufini 2 293 sq. et Orosius 7 37.

ib. v. 18. Plin. 4 6: montes in Arcadia Pholoe cum oppido etc. Cellar.

ib. auctore Claudiano neglectae barbaros ad internecionem delendi opportunitatis culpa ad Stilichonem non pertinet, quoniam Arcadii imperio impeditus evadendi barbaris occasionem dedisse dicitur. verum ut haec sunt poetae laudibus Stilichonis studiosi et ob eandem causam suspecti, ita Zosimi, cuius in Stilichonis historia fides integerrima est, auctoritas potior erit.

p. 255 v. 6. ea copiarum in Orientem deportatio iam ante facta erat quam in Graeciam adversus Alarichum Stilicho exierat, et Rufini caedem (a. 395) serius quam facta est memorat noster. vide not. ad p. 252 4. cf. Socrat. 6 1 et Philostorg. 11 3. — Stilichoni haerenti in Gallia ac vacanti rebus cum barbaris componendis, quarum in Claudiano, nusquam in Zosimo mentio facta, nuntiati sunt Alarichi motus. vid. Claudian. de Stilich. 1 172 seqq. in 4 consul. Honorii 459 seqq.

ib. v. 20. de caede Rufini cf. Claudian. in Rufini 2 4 36.

ib. eandem rem commemorat Claudianus l. c. Philostorgius 11 3, et Hieronymus ep. 3, qui posterior ad verbum fere cum Zosimo conspirat: *Rufini caput pilo Cpolim gestatum est; et abscessa manus dextra, et dedecus insatiabilis avaritiae, ostiatim stipem mendicavit.*

p. 256 v. 6. vid. Comm. ad l. 3 cod. Th. ad legem Corn. de sicar. n. 11 it. l. 14 de bonis proscript. Ritter.

ib. v. 7. publicata bona Rufini esse et ex Symmacho (6 ep. 15) et lege 14 c. Theod. constat, qua lege bona illius, spreto eorum quos Rufini avaritia spoliaverat quique bona erepta repetebant postulationibus, fisco vindicata sunt. ad quam quidem legem si Zosimi verba explicanda essent, emendatio Tillemontii (t. 5 p. 429 2) pro ἀξία rescribi iubentis ἀνάξια, haud parum adiuvaretur. sensus tunc foret satis ad rem accommodatus: Eutropium, quae vilia in bonis Rufini essent, iis qui sua repeterent reliquisse, ea autem quae pretii alicuius essent, fisco seu potius sibi ipsi vindicasse. vox ἐτέροις tunc ad eos qui bona erepta sibi reddi peterent referenda erit. huc pertinet etiam locus Suidae v. Εὐτρόπιος, de Eunapio depromptus. R. αὐτῶν recipiendum erat: τὰ ὀπωσοῦν ἀξία τῆς αὐτῶν κτήσεως νομιζόμενα, quae sibi quisque quocumque modo digna, cur possidenda expeteret, existimaret, seu maioris seu minoris pretii res. Tillemontii interpretatio et lectio a sermonis ratione aliena est. ἐνδοῦς καὶ ἐτέ-

ρους — ut et alii praeter se. ceterum Eutropius Rufino non successit hactenus, ut pr. pr. Orientis fieret, nam in Rufini locum successit Caesarius. Eutropius factus est praepositus sacri cubi- culi, anno vero 399 consul est renuntiatus. cf. inf. c. 17. *H.*

p. 256 v. 10. vid. de fuga ad eccles. l. 1 c. Th. de his qui ad ecclesiam confugiunt. *Ritter.*

ib. ad illas forte pertinent l. 15 c. Th. de bonis proscript. *Ritter.*

ib. v. 16. vid. l. 3 c. Th. ad leg. Corn. de sicar. n. 11. *Ritter.*

ib. v. 18. Suidas h. v: γαυρός τε ὦν ἀνὴρ καὶ ἀγέρωχος καὶ στρατείας ἀμιληκῶς. cf. Prosopogr. c. Th.

ib. supra (4 45) dicit Zosimus Cynegio in itinere mor- tuo Tatianum factum praef. pr. et Timasium pedestribus copiis praefectum fuisse per Orientem a Theodosio. coss. Honorio N. P. et Evodio est l. 5 c. Th. de sentent. ex periculo reoit. imp. Valentin. Theodos. et Arcadio ad Timasium comit. et mag. equi- tum, h. e. anno Chr. 386. *Reinesius.*

ib. v. 20. vid. Sozomen. 8 7. *Ritter.*

p. 257 v. 12. hunc locum male urget Gutherius de off. do- mus Aug. lib. 1 c. 27 p. m. 137, quando consultationes ab Arca- dio eversas putat, ideo refutatus a Gothofr. ad tit. de relationi- bus. *Ritter.*

p. 258 v. 10. dissensum inter Hieronymum, qui non Oasi sed Assae Timasium in exilio fuisse scribit, et Zosimum Sozo- menumque, hac tollere interpretatione Tillemontius (t. 5 p. 773 not. 7) conatur, ut primum Assae illum exulem degisse, et po- stea exilii sede mutata Oasin deportatum fuisse statuat. fuit *Oasis* (*Alvahal* apud Arabas) duplex, maior et minor. vid. oel. *Michaelis* ad Abulfedae descr. Aegypti (p. 21 — 33), ubi vete- rum scriptorum de Oasi loquentium locis collectis addi potest lo- cus Olympiodori (ap. Photium cod. 80), qui laudando regionis amoenitatem ac fertilitatem longe diversam ac Zosimus descri- ptionem eius dedit. Photio autem teste multa fabulosa de Oasi Olympiodorus scripsit. ad hunc locum *Ritterus* laudat l. un. c. Th. de Nili agger. et ibi Gothofr. et indicat Cuiacium de relega- tione in Oasin et Gypsum observationem singularem habere. *R.* ad *Oasin* offenderunt viri docti, in his Reinesius apud Cellar. ad h. l. quod in Hieronymo *Assae* corrupte legebatur; sed v. loca laud. in Prosopogr. c. Th. et a Rittero ad Guthr. t. 5 p. 186. porro Timasium ex exilio revocatum somniantur, loco Suidae in *Τιμάσιος* male accepto, qui de tempore, quo in aulam accessus est, agit. *H.*

ib. de Timasii morte cf. Sozom. 8 7.

p. 259 v. 11. de Eutropio eiusque improbitate locus est ex Ioanne Antiocheno in Exc. Vales. p. 848. *Ritter.*

p. 259 v. 20. de Abundantio vid. l. 3 de Salgamo, l. 18 de erogat. mil. annon., l. 128 de decur. *Ritter.* cf. Claudian. in Eutrop. 1 154 seqq. v. Prosopogr. c. Th. h. v.

p. 260 v. 4. primum Pityunte exul fuit (Hieronymus ep. 3), postea Eutropio mortuo Sidonem ductus est, quemadmodum Tillemontius (t. 5 p. 435) rem explicat.

ib. v. 10. vid. comm. ad l. 3 c. Th. ad leg. Corn. de sicar. num. 9. *Ritter.*

ib. v. 11. cf. Claudian. de Stilich. 1. publicabantur Stilichonis bona, quae Cpoli habebat.

ib. v. 13. cf. Claudian. de bello Gildonico 230 — 324, in Eutrop. 1, de Stilich. 1, et Orosius 7 36. Gildo Firmi tyranni frater (4 16), quem ad imperium adspirantem ipse oppresserat, comes Africae constitutus erat. add. Symmach. 4 ep. 3.

ib. v. 19. parvam tantum manum in Africam ad bellum fuisse deportatam, tradunt Claudian. de Stilich. 1 314, Orosius 7 36. *Ritterus* laudat Comm. ad l. 3 ad leg. Corn. de sicar. n. 10.

p. 261 v. 2. Gildo postquam fugam maritimam frustra tentaverat, captus et in carcerem ductus mortem sibi manu sua acceleravit. Claudian. de Stilich. 1 357. Orosius l. c.

ib. v. 12. vid. Comm. ad l. 3 ad leg. Corn. de sicar. circa fin. nam maxime probabile est hanc legem datam ideo, quia Eutropius capiti suo suorumque metuebat a Stilichone. huc Claudianus l. 2 in Eutrop. v. 500 facit. *Ritter.*

ib. v. 16. eandem rem observat etiam Ioannes Antiochenus in Excerpt. Valesianis p. 851. notat, indicante *Rittero*, hanc iavidosissimam vocem Gothofr. Comm. ad l. 3 ad leg. Corn. de sicar. n. 11.

p. 262 v. 5. copiose quidem haec, multa tamen parum perspicue, Zosimus enarrat. cf. Claudian. in Eutrop. 2, Sozom. 8 4, Socrat. 6 6, Philostorg. 6 6.

p. 263 v. 2. hoc urget Gothofr. comm. ad l. 3 ad leg. Corn. de sicar. n. 11. *Ritter.*

p. 265 v. 15. Selgen (Laconum est colonia) Πισιδίας πόλιν dicit Stephanus Byzant., nec Strabo aliter lib. 12, nec lib. 5 5 Ptolemaeus; δισμυρνανδρόν ποτε fuisse Strabo addit, i. e. 20 milia habuisse civium. confines autem sunt Pisidia et Pamphylia, ut noster etiam docet infra v. 17. *Cellar.*

p. 267 v. 8. *Gainas* ad speciem et simulate haec agere putandus: nondum enim animi consilia aperuerat. ne tamen *Tribigildis* omnino opprimeretur, mittit barbarorum turmas ad Leontem cum mandatis arcanis. mox v. 20. *Ῥωμαίων παντί*, etiam sublato *καί*, sanum vix est, nec fidem praestabo coniecturae: στρατῶ παντί. *H.*

ib. v. 17. non Tribigildo, ut Tillemontius t. 5 p. 453 pu-

tat, sed Leonti a Gaina ea auxilia missa sunt, ut verba Zosimi aperte docent. loci vero obscuritatem hac interpretatione dispelli credimus. audito Tribigildi periculo Gainas, ut via sibi esset succurrendi illi et occultandi quam animo agitabat fraudem, Leontem hortatur ut cum exercitu, cui ipse praeerat, et auxiliis barbarorum, quae ei mittebat, adversus hostem proficiscatur. barbari Leontem comitantes ut auxiliares copiae, castris eius relictis, quemadmodum res composita fuerat, ad Tribigildum transfugiunt, et eo duce Romanos ipsos, quos modo fuga deseruerant, hostiliter adoriuntur (c. 16 p. 266 6 c. 17 in.). facta est eiusmodi desertio paulo ante, quemadmodum Zosimus ipse tradit (c. 15), in media pugna, et testante Claudiano similis proditio barbarorum in fraudem Leontis excogitata erat. Tribigildus simulata fuga cum Leontem, superbientem de victoria, in socordiam rerumque negligentiam adduxisset, subito eum adortus in fugam Romanos agit, qua Leo ipse in paludes delatus misere periit.

p. 268 v. 14. Eutropius consul et patricius. vid. Claudian. in Eutrop. 1 init., Philostorg. 11 4, Sozom. 8 7: *ὑπάτου καὶ πατρὸς βασιλέως ἀξίᾳ ἐτιμήθη.*

p. 269 v. 2. huc pertinet integra lex 4 c. Th. de poen. ibi adi Comm. Ritter.

ib. v. 3. de causis dignitatis Eutropio ereptae auctores discrepant. vid. Chrysostomus in Eutropium t. 3 p. 381 seqq., Sozomen. 8 7, Socrat. 6 5, Philostorg. 6 6.

ib. v. 5. haec verba *ἐξ ἐκείνου* Leunclavius vertens *ab illo* de Eutropio intelligit, Reinesius interpretatur *ab illo tempore*, quae posterior quidem explicatio cum usu loquendi Zosimeo convenit (e. g. p. 208 2, 258 22, 307 1), verum non magis quam prior locum habere potest, quoniam ante Eutropium ecclesiis iam asyli ius fuisse vel ipse Zosimus docebit, Eutropium dicens abreptum ex ecclesia contra *τὸν ἐπὶ τῷ ἀσύλῳ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἐντα νόμον*. Sozomenus (8 7: cf. cod. Th. t. 3 p. 113, 119, 391) ius asyli per Eutropium abrogatum et a Theodosio iuniore deum ecclesiis alia lege restitutum esse scribit. quae cum ita siut, verba illa ita mihi videntur interpretanda: *ex illo tempore (ἐξ ἐκείνου)*, quo una cum religione Christiana in vecta in rem publicam etiam asyla institui coeperunt. quam interpretationem confirmare loco simili Zosimi possumus, l. 5 c. 23 p. 279 4, ubi monachos ad nullum rei publicae usum esse dixit, *πλὴν ὅτι προϋόντες ὁδῶ, μέχρι τοῦ νῦν ἐξ ἐκείνου τὸ πολὺ μέρος τῆς γῆς ὠκείωσαντο*. verba *ἐξ ἐκείνου* ad nihil praecedens possunt referri, et alium non admittunt sensum quam *ab initio vitae monasticae*.

ib. v. 7. gloriatur Chrysostomus (t. 4 p. 481 seqq. t. 3 p. 667 seqq.) Eutropium in asylo, quamdiu ipse illud non reliquerit, a se servatum, et asyli ius adversus violatores vindicatum esse.

p. 269 v. 8. Arcadii ad Aurelianum praef. pr. ea de re mandatum exstat in c. Theod. de poenis l. 17, his verbis: *adhibitis fidis custodibus ad Cyprum insulam perducatur, in qua tua sublimitas relegatum esse cognoscat. Cellar.*

ib. v. 12. pariter Philostorgius (11 6) μεταπεμπτός από Κύπρου γίνεται, et post τὴν κεφαλὴν ἀφαιρεῖται. *Cellar.*

p. 270 v. 19. epitheton *όστας* ab aliena manu hic illatum esse videri potest: nam ad mentem Zosimi pagani hominis notionem venerationis habere nequit, neque cum usu loquendi convenit. Sozomenus, et qui de eo templo plurima disserit Evagrius (2 3), id nusquam usurpant, et posterior Euphemiam παναγίαν modo dixit.

p. 271 v. 4. Socrates 6 6 et Sozomenus 8 4 *Saturnini* tantum et *Aureliani* mentionem faciunt.

ib. v. 12. δορυφόρων. vid. Comm. ad l. 3 c. Th. ad Leg. Corn. de sicar. n. 8. *Ritter.*

ib. v. 17. de rebellione Gainae vid. Socrates 6 6, Sozomenus 8 4, Theodoretus 5 32 seq.; cf. Philostorgius 11 8.

ib. v. 20. traditae a Socrate et Sozomeno causae, cur Gai- nas urbem egressus sit, minus probabiles sunt quam ea quae a Zosimo proditur.

p. 272 v. 5. testibus Sostrate et Sozomeno nefandum barbarorum consilium armis, quae urbe exeuntes occulte secum ferrent, animadversis nudatum fuit.

p. 273 v. 16. vid. Comm. ad l. 3 c. Th. ad Leg. Corn. de sicar. n. 9. *Ritter.*

ib. v. 18. Philostorg. l. c. de Fraiuto ait: Γένθος μὲν τὸ γένος, Ἑλλήν δὲ τὴν δόξαν. *Cellar.*

ib. v. 22. latrones hosce fuisse Hunnos, *Ritteri* (in marg. not.) sententia est, cui adstipulantes nominat Gothofredum in Comm. ad l. 34 c. Th. de oper. publ. et Pagium ad a. 395 init. tomi 2.

p. 274 v. 12. memorabile est, quod rerum imperii ea subsecuta erat attenuatio, ut ne *triremes* quidem tum aedificari possent. qui recens est a Polybii lectione, poterit forte meminisse locum ubi ille de *hexeribus* agit. in bello cum Poenis quinqueremibus erant contenti Romani. v. Polyb. 1 20 et 63. *H.*

p. 275 v. 14. cogitandum est de rapidissimo undarum cursu in freto Hellesponti. cf. sup. ad p. 89 21. *H.*

p. 276 v. 9. τοῖς παρ' αὐτοῦ τιμωμένοις; ergo οἱ τιμώμενοι absolute, pro οἱ θεοί? *H.*

ib. v. 13. fuere coss. a. 401 *Vincentius* et *Fravitta*, seu, ut verius legitur, *Fravittus*. unde apud nostrum emendandum videtur Φραονίτος, ut apud Socratem 6 6 Φραυίτος. *H.*

p. 277 v. 12. adstipulatur Zosimo Philostorgius l. c. Gai- nam ab Hunnis victum caesumque esse, Socrates vero et Sozo-

menus victores fuisse Romanos tradunt, et sedem victoriae in Thracia collocant.

p. 277 v. 18. eiusmodi alia in principem hunc verba inimica vide in Comm. ad l. 3 cod. Theod. ad Leg. Corn. de sicar. Ritter.

ib. v. 20. Sozomeno 8 25 et Philostorgio 11 8 auctoribus, Thracia ab Hunnis, qui Istrum traiecerant, vastata fuit.

p. 278 v. 2. agebatur in loco lacunoso *de exulibus Saturnino et Aureliano* cf. sup. p. 271 init. sic et Tillemont. in Arcadio art. 18 et nota 25. quid autem eorum reditus ad Eudoxiae odium in Ioannem Chrysostomum inflammandum attulerit, non satis constat. suspectum sane huic Augusta habebat ob gratiam qua apud Gainam erat. H.

ib. v. 8. vid. c. 20 init. et ibi videbis etiam fungi τὸν βασιλῆα καὶ τὴν γερούσιαν. Ritter.

ib. v. 16. l. 11 de Pagan. et ibi Gothofred. ac l. 37 de Episcop. et ibi Comm. Ritter. spectat res ad Theodosii I tempora, a. 389 initio facto a Bacchi templo. v. loca Sozomeni et aliorum ap. Tillemont. in Theodosio art. 52 sqq. Ioannes exulat a. 404. memorabilis est locus qui sequitur *de monachis*. H.

ib. v. 23. vid. Liban. orat. pro templis p. 475 ed. Trozt. et ibi loca a Godofred. collecta et in prinis elegantem Eunapii locum in vit. Sophist. et Comm. ad l. 1 de monach. Ritter.

p. 279 v. 3. ἀναγκαίαν. Gothofr. ad l. 63 c. Th. de decur. Ritter.

ib. v. 14. excitatae ob Ioannem turbae largius expositae sunt a Socrate 6 15—21 et Sozomeno 8 16—18, qui monachorum quidem caedem nusquam commemorant, Severianum episcopum autem, ut populi furorem mitigaret comprimeretque seditionem, frustra dedisse operam scribunt. cf. Zonaras 13 20.

ib. v. 18. εὐνούχους. vid. Comm. ad l. 34 c. Th. de petitionibus. Ritter.

p. 280 v. 8. ἀβλῶτον. Ernesti de usu glossar. p. 35. Ritter.

ib. v. 11. de hisce secundis Ioannis turbis vid. Sozomenus 8 19—23. pluribus et ob diversas causas incendii culpa attributa fuit. Socrates 6 18, Chron. Pasch. p. 307. Ioanni successit in episcopatu Arsacius. circa annum 404, quo Cpolis his tumultibus vexata fuit, terminabatur Eunapii historia. Photius cod. 77.

ib. v. 17. φλόγα. vid. Comm. ad l. 44 c. Th. de oper. publ. Ritter. magnum hoc Ioannitarum flagitium incendii urbi parati; a quo alii eos liberare voluere. paulo ante τοῖς συνήθεσιν ἱεροῖς *de sacris sermonibus* est accipiendum, quibus turbulentus homo plebem exasperabat. H.

ib. v. 21. Palladius in Dialog. p. 10 t. 13 Op. Chrysost. add. p. 37. Ritter.

p. 280 v. 24. vid. l. 3 ad Leg. Corn. de sicar. n. 9. de Palatio habes leg. 47 c. Th. de opp. publ. *Ritter*.

p. 281 v. 4. in Helicone monte duplicis ordinis Musarum ἀγάλματα fuerunt, πρῶτα, antiqua, Cephisodoti opus, et compositiora etiam trium artificum, quorum singuli tres statuas effinxerunt. Pausan. Boeotic. f. 304 Gr. *Cellar*.

ib. v. 13. fuit autem Lindus urbs Rhodi insulae. de templo ita Strabo lib. 4: ἑρὸν δὲ ἐστὶν Ἀθηναῖς Λινδίας ἀντόθι ἐπιφανές, τῶν Δαναῶδων ἴδρυμα. *Cellar*. nulla fides haberi potest indoctis horum et sequentium temporum hominibus iactantibus passim nobilia antiquitatis monumenta. agam ea de re diligentius in commentatione inserta t. 3 miscelli operis *Antiquar. Aufsätze*. Minervam Lindiam adhuc sec. 11 superstitem commemorat Cedren. p. 322 B. eam cum Iove ex aere factam fuisse suspicor, quia ἀγάλματα dicta, et miraculum hoc ipsum facit, quod ignis vi liquefacta non sunt. *H*.

p. 282 v. 5. τὴν τοῦ ὄνου λεγομένην σκιάν. h. l. causam nullam aut probabilem aut satis gravem repertam. alias plerumque de re nihili dicitur, de qua litigatur. v. Suid. h. v. *H*.

ib. v. 7. cf. c. 17. *Ritter*.

ib. v. 9. vid. hic Comm. ad l. ult. cod. Theod. de quaest. *Ritter*.

ib. v. 15. Ἀρβαζάκιος. paulo aliter effertur nomen apud Synesium ep. 134, quae huc etiam pertinet. *Ritter*.

p. 283 v. 1. huc pertinet Suidas v. Ἀρβαζάκιος, qui eius avaritiam notat.

ib. v. 5. de Isaurorum incursione vid. Sozomenus 8 25 et Philostorgius 11 8.

XII. DE HONORIO (l. 5 c. 26 — l. 6 c. 13).

In postrema hac historiae suae parte Zosimus, postquam in superioribus maxime Eunapium duce[m] habuit, Olympiodori nunc, scriptoris aequalis, disertis et fide dignissimis, vestigiis insistit, eiusque *Sylvam* (Ἱλην) ita sequitur, quantum scilicet comparatione epitomae a Photio confectae et historiae Zosimaeae intelligitur, ut rationem et ordinem eundem servet, et ubi res naturali vinculo haud coniunctae explicandae sunt, a rerum serie cum eo deflectat, veluti in historia Constantini tyranni, quae paulo quidem seriore, commodo tamen loco integra et aliis haud interrupta enarratur. iudicio Zosimum suo esse usum nec temere auctoritatem ducis sui secutum, argumento erunt loca in quibus ab Olympiodoro discedit, et alia, quae vel in breviario Photii paulo prolixius sunt explicata, docebunt quantum sit in Zosimo brevitatis studium, quod vel obscuritatem nonnullis videtur affuisse locis (e. g. p. 294 22 sqq., 300 5 sqq., 324 15 sqq.). quae

de rerum causis iisque quae inde sequantur, ac de virtutibus vitiisque imperatorum rebusque praefectorum civilibus aut militaribus iudicata in hac parte legimus, Olympiodori potius esse quam ab Zosimo animi acie inventa suspicamur, eamque ob causam ea quae de Stilichonis virtutibus ac vitiis ab omni iniquitate alienum iudicavit, non Eunapio, qui ut impium in maiorum sacra hominem eum exagitaverat, sed Olympiodoro duce scripsit. qui cum Zosimo hic comparari scriptores adhiberique ad eius emendationem possint, ii et paucissimi sunt et minimi momenti. Orosius quidem, nisi iusto parcius ac brevior in rebus enarrandis fuisset indulgissetque minus ingenio superstitioso, ut aequalis aetate adeoque maxime auctoritate pollens, utilissimus ad hunc usum foret. suppeditant nonnulla quae huc faciunt, praeter Sozomenum et Philostorgium et chronographos Marcellinum et Prosperum, Iornandes et Procopius, hic in ultimis, ille in prioribus, denique Augustinus aequalis ac Frigeridus Turonensis. ultimo loco monebimus hiatum esse quodammodo historiae rerum quae inter annum 404 et 407 gestae erant. cum enim Eunapius historiae suae finem anno 404 fecerit, Olympiodorus autem suam a. 407 exorsus sit, relictum ab iis est spatium, quod nisi aliunde sartum Zosimus praestitit ac rebus in illo temporis intervallo gestis explevit, ipsius historiam imperfectam reddere debuit. quantum comparando potest conici, ex Olympiodoro, qui exordium historiae suae paulo altius duxisse videtur, ea quae iis annis sunt inoluta sumpta sunt et translata. factum tamen vel sic ut male omitteret res nonnullas admodum notabiles, inprimis Alarichi primam in Italiam excensionem.

p. 283 v. 8. desiderantur hic ea quae ad priorem Alarichi in Italiam eruptionem pertinent. anno 400 Alarichus, cum superatis Alpibus in Italiam descendisset, proeliis commissis ad Pollentiam ac Veronam a Stilichone ita victus fugatusque est, ut post annos tres quam Italiam hostiliter invasisset, eam terram relinquere ac redire cis Alpes cogeretur (Claudianus de bello Getico; cf. *Tillemont.* t. 5 p. 522—532. *Gibbon.* t. 3 p. 145—155). eundem Alarichum postea Stilicho ad suas partes tractum magistrum militiae in Illyrico constituit (Sozomen. 8 25. cf. *Buat Histoire ancienne des peuples de l'Europe* t. 7 p. 69 seq.).

ib. v. 15. exactius haec apud Olympiodorum sunt tradita. *Στελιχὼν* (Illyricum recuperare ut occidentalis regni partem cupiens) *μετεκατέσαστο ἐπὶ τὸ φυλάξαι Ὀνωρίῳ τὸ Ἰλλυρικόν· τῇ γὰρ αὐτοῦ ἦν παρὰ Θεοδοσίου τοῦ πατρὸς ἐκνενεμημένον βασιλεία.*

ib. accepit Alarichus vivo Stilichone *μισθὸν τῆς ἐστρατείας μ' κεντηνάρια.* Olympiodor.

ib. v. 18. de Rodogaisi, qui quinquennio iam ante Alarichi fuerat in vastatione Italiae socius, incursu, Zosimus iusto brevius, Orosius 7 37 paulo fusius, verum non satis exacte scripsit.

p. 283 v. 20. Orosius (7 37) et Iornandes (de success. regn. c. 95) numerant *plus quam ducenta milia*, in quibus fuerunt mille et ducenti optimates (*κεφαλῶται*).

p. 284 v. 2. Romam appropinquabat hostis. cf. Augustin. serm. 105 c. 10 et de civ. dei 5 23.

ib. v. 3. ἐν τῷ Τικίῳ τῆς Λιγυστικῆς. olim Ticinum Insubrium in Transpadana erat. at hoc tempore *secunda provincia Liguria, in qua Mediolanum est et Ticinus, quae alio nomine Pavia (Pavia) appellatur*. Paull. Diac. Langob. 2 15. H.

ib. v. 7. Rodogaisum extra Italiam ad Istrum a Stilichone deletum esse, omnium unus Zosimus tradit, quem ut cum reliquis scriptoribus in concordiam redigat, ita Leunclavius emendat, ut pro Ἰστρὸν scribat Ἄρνον, Italiae fluvium. Tillemontius (t. 5 p. 807 not. 21) monet, euntibus a Ticino Florentiam, ad quam hostis superatus est, Arnun transeundum non fuisse. dubites an Ἡριδανός, *Padus*, scribendus sit, qui a Ticino adversus hostem procedenti traiciendus erat; eum Ataulphus quoque de-scensurus in Italiam traiecit.

ib. v. 8. διέφθειρεν. *iusto proelio*. Orosius miraculum augens, in montibus Faesulanis barbaros periisse fame scribit.

ib. v. 10. *cum duodecim milibus optimatum*, Olympiodorus. testibus Augustino et Orosio, ingens barbarorum multitudo capta et maxima ex parte vili pretio vendita est; Rodogaisus ipse comprehensus inter captivos affectus supplicio est.

ib. v. 14. de *Ravennae* origine locus hic non fugit sagacissimum indagatorem, Cluver. Ital. ant. qui videndus p. 301 sqq. Asinius *Quadratus*, auctor historiae *χλιστηρίδος*, ab u. c. ad annum millesimum deductae. H.

ib. v. 15. vid. diss. de Zosimo, et Photius p. 180, Fabricius t. 6 p. 237.

ib. v. 18. est *Asinius Quadratus*, historicus Romanus. vid. praeter Vossium Casaubonus ad Capitolini Verum c. 7. *Cellar*.

p. 285 v. 15. cf. Olympiodorus.

p. 286 v. 11. Italiae extremam urbem *Emonam* faciunt Herodianus 8 1, Capitolinus in Maximin. c. 21, unde a Valesio (in Ammian. 28 10) notatur Zosimus, quod inter Pannoniam et Noricum ponat. at Casaubonus in d. l. Capitolini, *Emona*, iuquit, *Pannoniae superioris urbs, in finibus eius sita, qua in Noricum ibatur et Italiam. Cellar*. Emonae data lex 2 c. Th. de auro coron. ubi consule not. e. Ritter. locus de *Emona* (nunc Labacum Carniolae esse putatur) notabilis est, non tam iudicio Zosimi, cum fabulam poetae apponit, quam propter *Pisandri* poetae deperditi mentionem factam; qui meo quidem qualicumque iudicio *Larandensis* est (v. ad Virg. t. 2 p. 231, t. 4 p. 235), at Valkenar. Diatr. p. 24, adstipulante Ruhnkenio, *eundem* cum *Rhodio* habet, cuius *Heraclea* nobile fuit epos. huius tamen non

nisi duo libri memorantur, alterius usque ad 26. iam si alteruter *universas historias, quae mediis omnibus saeculis usque ad aetatem ipsius Pisandri contigerunt, in unam seriem coactas redigisse et unum corpus effecisse* dicitur; si porro alteruter *ἡρωϊκῶν θεογαμιῶν* nomine inscripsit opus, *πᾶσαν ὡς εἰπεῖν ἱστορίαν περιλαβὼν*, quo *reditus Argonautarum*, res ab Herculis fabulis prorsus seiuncta erat expositus, ut h. l. ex Zosimo discimus, iudicent alii de utro noster Zosimus sit accipiendus. de fabula ipsa cf. alia loca ap. Cluver. Ital. ant. 1 c. 21. *H.*

p. 286 v. 21. ex Olympiodoro desumpta huius transvectionis historia videtur tam a Zosimo quam ab Sozomeno 1 6. eiusdem rei etiam apud Plinium 3 18 mentio iniecta.

p. 287 v. 1. vid. Suidas v. *Πισανδρος*, ibi Küster. Macrobius Sat. 5 2. Heyne ad Virgil. Aen. 2 exc. p. 232 seqq. t. 4 p. 235.

ib. v. 7. cf. Orosius 7 38, qui aequae ac Philostorgius 12 2 Stilichonem proditionis arguit; Sozomenus 8 25 et 9 4, Socrates 7 10.

p. 288 v. 10. *Centenarios* 40 Olympiodor. p. 146 ed. Venet. cf. l. 2 c. Th. si quis pecunias conflag. *Ritter.*

ib. v. 12. hic idem videtur cui inscribitur l. 11 c. Iustin. de vectigal. publ. vid. not. b ad l. 2 c. Th. de his quae ex publ. alius Lampadius enim ille cui dicta lex inscribitur, quae ad Orientem pertinet. *Ritter.*

ib. v. 14. verba probabile fit ab auctore Graece fuisse scripta, ut et inf. c. 38 et 6 11. sic c. 41 *Ὀυῖστρουτέμ* scriptum. digna vero oratio Curio aliquo vel Fabricio: *non est ista pax, sed pactio servitutis.* *H.*

p. 290 v. 6. de *Constantino* repete animo sup. 5 27. multis de eo Tillemont. in Honorio art. 26 sq. idem est *τύραννος* c. 32. *H.*

p. 291 v. 18. de Stilichonis exitio cf. Sozomenus 9 4, Orosius 7 38, Philostorgius 11 3 et 12 2, qui in plerisque consentiunt. culpam a Stilichone amovet et nullius nefarie facti eum sibi fuisse conscium Olympiodorus tradit, testis omnium maxime idoneus. Sozomenus regni orientalis in filii gratiam affectati suspicionem fuisse scribit. alia in eum crimina congerunt leges cod. Th. (l. 1 lib. 7 tit. 16, l. 22 lib. 9 tit. 13), quae Stilichonem *praedonem publicum* vocant, et qui *ad ditandam inquietandamque barbariem* thesauris usus sit. quae quidem criminationes cum inimicos ipsius auctores habeant, non magis fide dignae sunt quam quae Philostorgius et Orosius, aut fama Stilichoni iniqua in errorem inducti, aut partim studio eorum qui eum dignitatibus deiecerant, partim odio eius ob religionis dissidia permoti, ei crimini dant, quod barbaros, a quorum iniuriis eum semper Italiam protexisse constat, cupiditate regni ad se pretio

pellegerit (cf. Gibbon t. 3 p. 185). et Vandalos Alanos et Suevos ad incursandam Galliam instigaverit. quod crimen si vere ad Stilichonem pertinuisset, barbari haud dubie ad consilia eius fraudulenta adiuvanda incursationes suas praedationesque accommodassent; quorum tamen nihil factum videmus. effusi isti barbari sunt in Romanorum provincias non eodem quo mortuus Arcadius est anno, et quo primum Stilichonem regno imminuisse tradunt, sed biennio ante quam Arcadii mors res Orientis invadendi opportunitatem dederat.

p. 291 v. 20. Olympio, quem Olympiodorus ἀνοσιουργὸν vocat, Stilicho auctor fortunae honorumque exstiterat.

p. 292 v. 16. vid. Prosopogr. c. Th. Ritter.

p. 293 v. 8. secundum Sozomenum et Orosium trucidati sunt ii qui rerum novarum, quas moliri Stilicho credebatur, consilii dicebantur.

ib. v. 12. antiquius et nomen hoc et officium quaestorum videtur, si ad Suetonii verba attendimus, Aug. 65, Neron. 15, Tit. 6. *Cellar.* quaestor, qui principum vice orationes in senatu recitare solebat, a Symmacho 1 ep. 17 *precum arbiter et legum conditor* appellatur; vid. Iuretus ad Symm. l. c. Ritterus hic laudat *Alemannum* ad Procopii Anecdota.

ib. v. 17. vid. l. 10 de censor. Ritter. add. Prosopogr.

p. 294 v. 13. h. reputavit apud se *quanta esset multitudo* militum, nimis magna quam ut castigari posset. H.

ib. v. 22. postquam barbari audierant Romanas copias in *Stilichonem* seditionem movisse, cum Stilicho eos adversus illas ducere recusaret, ipsi alienantur ab eo. *Sarus* vero etiam in eius interitum imminet: Hunnis, quibus Stilicho fidissimis utebatur, necatis, et impedimentis direptis, Stilichonem armis aggredi parat; at ille fuga elabitur. hic est rerum ordo. H.

p. 295 v. 22. Heracliani manu occisus est Eucherius; vid. Zosim. p. 300 extr. et Olympiodorus. in nonnullis hic discedit Philostorgius 12 2, ad quem vid. Comm. Godofred.

p. 296 v. 10. ceterum in *Stilichone* exemplum habemus quam parum tuta res sit nominis immortalitas: fieri enim potest ut obscurissimorum hominum artibus et calumniis iniquissima fama homines magni ingenii et virtutis, maximis rebus gestis, post fata quoque opprimat. poetae adulatoris, scriptorum propter sacrorum diversitatem odiis, et nequissimi hominis Olympii calumniatione factum, ut hominis, cuius similem illa aetas non vidit, fama omni foeditate deturpata sit. H.

ib. notariorum tria erant genera. primi et praecipui sunt *tribuni et notarii principis*, de quibus Zosimus infra p. 304 sq. Ἰωάννης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφεῶν, οὓς τριβούρους καλοῦσιν, ἀρχῶν γεγενημένος. hi et *tribuni notariorum* dicuntur, ut h. l. et in Chron. Marcell. Patricio et Hypatro *coas.* secundi sunt *tri-*

buni et notarii praetoriani, de quibus l. 13 et 14 cod. de palatinis S. L. tertii *domestici et notarii*, ut est in l. 2 et 3 c. Th. de primicer. et notar. *Valesius*.

p. 296 v. 15. vid. l. 42 c. Th. de haeret. *Ritter*.

ib. v. 17. τοῦ μαγίστρου, scil. τῶν ὀρφικίων. sic Olympiodorus. cf. Philostorg. 12 1: μάγιστρος τῶν ὀρφικίων γέγονεν. *Zosim.* 2 25.

p. 297 v. 5. vid. l. ult. cod. Th. de abolit. in fin. *Comm. Ritter*.

ib. v. 15. exstant in cod. Theod. (t. 4 p. 347 seqq.) leges, quibus Stilichonis Eucherii et satellitum eius bona fisci facta sunt.

p. 298 v. 9. Olympiodorus auctor est Alarichum partim caede Stilichonis partim violato a Romanis foedere commotum urbem Romam obsedissee. cf. *Sozomen.* 9 6.

ib. v. 11. vid. l. 3 cod. Th. de aquar. collat. et Frigeridum apud Gregor. Turonensem lib. 2 c. 8. add. l. 1 c. Th. de terris limit. et ibi Godofred. *Ritter*. de *Iovio* P. P. (cf. inf. c. 47) et de *Gaudentio*, Comite, mox Vicario Africae cf. *Prosopogr. cod. Theod. add. Tillemont.* (art. 34 et *Notes sur Honoré* n. 12). *H.*

ib. v. 21. apud Olympiodorum Sarus audit ἡρωϊκὸς καὶ ἀνταγωνιστὸς ἐν μάχαις.

p. 299 v. 3. τῶν Ὀλυμπίου — εὐχῶν, erat enim homo simulatae pietatis, qui dolo et scelere clam grassando precibus numen demereretur. cf. sup. c. 32. add. *Tillemont.* in *Honorio* art. 31. *H.*

ib. v. 11 seqq. soli fere *Zosimo* debemus ea quae ab Alaricho ante Romam obsessam gesta traduntur. de obsidione urbis *Sozomenus* 9 6 pauca scripsit.

ib. v. 15. Olympiodorus: Ἀδάουλφος ὁ τῆς γυναικὸς ὀδελφός. *Sozom.* 9 8. *Philostorg.* 12 4.

ib. v. 23. *Οἰκουβαρίαν*, castellum in Bononiensi agro: cuius nulla alia memoria exstat, ne quidem apud *Cluver.* *Ital. ant.* *H.*

p. 300 v. 3. vid. l. 7 c. Th. de indulg. deb. *Ritter*.

ib. v. 8. *Tharsacii* meminit l. 6 c. Th. de patroc. vicor. *Ritter*.

p. 300 v. 18. iam antea Romam confugerat Eucherius et in asylo salutem sibi quaesiverat (c. 34), ubi cum detectus esset ab iis qui ad pervestigandum eum ab imperatore erant missi, a vi tutus mansit (c. 35). quo igitur modo nunc ad hanc urbem ab *Arsacio* et *Terentio* Eucherius ductus potest dici? necesse scilicet est alio subsequente imperatoris iussu venisse, qui abstractum eum accirent ad imperatorem; unde illi aut iam condemnatum reum reduxerunt Romam, aut ubi periculum ab ho-

stibus imminens animadverterunt, ne cum Eucherio interciperentur, mutata via Romam repetierunt; quod si ita esset, pro εισηγάγον scripserim ἀνήγαγον. teste Philostorgio, Eucherius, cui a barbaris Romam pergentibus ad asylum in urbe aufugiendi copia facta erat, imperatoris iussu inde abstractus est; quae quidem narratio etsi minus videatur similis vero, in eo tamen cum Zosimo conspirat, quod Eucherius Romae fuit et inde abreptus est. *R.* cogitandum est, Eucherium extra urbem in loco aliquo munito custodiae datum, sub hoc ipsum tempus per eadem loca, per quae Alarichus incedebat, in urbem adductum fuisse, ut capite plecteretur. *H.*

p. 300 v. 20. vid. l. 18 c. Th. de bon. proscript. *Ritter.*

p. 301 v. 1. vide Olympiodorum, init. et Procopium de bello Vandal. 1 2. *Ritter.*

ib. v. 3. Σιρήναν. cf. Olympiodor.

ib. v. 11. Εὐγενίον. vid. l. 19 de pagan. in Comm. Gothofred. *Ritter.*

ib. v. 14. ex hoc loco Lipsius Vest. c. 14 probat, Vestales virgines, saepe ante concussas sub Valentiniiano, Theodosio, tamen animam traxisse ad ultimum Theodosii senioris aevum, tum vero extinctas prorsus esse. *Cellar.*

p. 302 v. 5. locus elegans ad illustrationem eorum quae de servo poenae dicuntur. *Ritter.*

ib. v. 7. suffocatam Serenam esse Olympiodori testimonio confirmatur,

ib. v. 10. χρυσίον. vid. Lipsius de Magn. Rom. 3 5 extr. *Cellar.*

p. 303 v. 5. ex l. 6 c. Th. de sepulcr. viol. debebant sepeliri extra urbem cadavera. *Ritter.*

ib. v. 15. Olympiodorus inquit: ἀλληλοφαγία τῶν ἐνοικούντων ἐγένετο, et Hieronymus (t. 1 p. 121) homines fame eo impulsos esse ut a carne humana vescenda non abstinerent; quam ob causam ἐκινδύνευσαν non interpretandum videtur *periculum eius rei fuisse*, sed *vere eo redactos esse* ut cibo illo abominabili uterentur.

ib. v. 22. Βασιλείον. forte hic est cui inscribitur lex 4 c. Th. de immun. concess. *Ritter.*

p. 304 v. 1. Ἰωάννης. vid. l. 2 de Primicer. et notar. adde loca alia ex Comm. *Ritter.*

ib. v. 4. videntur Romani nuntiatum accepisse, Alarichum ab obsidenda urbe discessisse, cura obsidionis mandata alii homini ex Stilichonis partibus, qui ipsi obsidendae urbis auctor fuerat. nam sunt verba εἰ αὐτὸς Ἀλάριχος ἔτι πάρεστι. Alarizosimus.

ohum copias adversus Romam duxisse non ignorabant, sed an adhuc (ἔτι) in castris versaretur, dubitabant. *H.*

p. 305 v. 4. vid. hic leg. 12 c. Th. de Mathem. in Comm. adde not. b leg. 1 de pagan. *Ritter.*

ib. v. 6. Νεβηταν. Sozomenus 9 6 *Λαοβλαν* vocat. Io. Langius (ad Nicephorum 35 13) mavult in Sozomeno *Ναοβλαν*, Ortelio in Thes. Geogr. approbante.

ib. v. 10. ἐπεὶ δὲ τὴν κρατοῦσαν κατὰ νοῦν ἐλάμβανε δόξαν, h. e. quandoquidem Pompeianus Christianus erat. *H.*

ib. v. 12. Ἰννοκέντιος. vid. Comm. ad l. 17 c. Th. de Iudaeis. *Ritter.* cf. inf. c. 45. *H.*

ib. v. 14. Sozomen. l. c. de Pompeiano: τοῖς ἑλληνίζουσι τῆς συγκλήτου θύειν ἐν τῷ Καπιτώλιῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ναοῖς.

p. 306 v. 1. observatu dignae sunt res, quas Alarichus sibi stipulatus est tanquam maxime exoptabiles, *vestes sericas* 4000, *coria coccineo colore tincta* 3000, *pipervis librarum* 3000. etiam *proportio auri ad argentum* memorabilis, 5000 librae auri et 30000 argenti. potest tandem hinc de opibus et divitiis urbis iudicium fieri: quodsi barbari monetam ex his metallis proceuderunt, quanta inter eos succedere debuit rerum conversio! nam confici hinc poterat ex auro quidem summa 225000 aureorum (duo aurei fere aureum Ludovicium nostrum aequant), ex argento vero 300000 denarii (circa 50000 thaleror.). *H.*

ib. v. 6. *Palladius* P. P. a. 410. v. Prosopogr. cod. Theod. et Tillemont. l. c. nota 31 p. 813. *H.*

ib. v. 18. ἀπεκόσμησαν. vid. l. 19 de pagan. *Ritter.*

p. 307 v. 10. cf. Sozomen. l. c. Hieronym. ep. 2 16.

p. 308 v. 5. de Constantini legatione ad Honorium cf. Olympiodor. *Ritterus* adire iubet Comm. ad l. ult. c. Th. de malefic. et mathem., et de numero legatorum diverso, quae sunt observata a Gothofredo ad l. 3 de legat.

ib. v. 22. cf. Sozomen. 9 7. inimici quoque Alarichi, quo minus pax iniretur, impedimento fuerunt.

p. 309 v. 3. de Theodoro vid. Prosopogr. c. Th. *Ritter.*

ib. vid. hic l. 22 cod. Th. de bonor. proscr. *Ritter.*

ib. v. 14. καθέδρα h. l. de stativis, quae notio proxime accedit ad illam Thucydideam, ut sit, mora. v. Duk. ad 2 19. *H.*

p. 310 v. 6. vid. hic lex 22 c. Th. de bonor. proscript. Comm. *Ritter.* non dubito *δεδημευμένων* esse legendum, quod postulat sup. c. 35. sed alterum *διὰ τὴν Στελλίωνος οὐσίαν*, ubi ultima vox ex superiore versu *οὐσίας* nata est, vix expedias; cum plura substitui possint; proximum foret *συνοσίαν*. nam

familiaritas, studium, affectatio Stilichonis illud est de quo agitur. *H.*

p. 310 v. 20. τοῦ τῆς Πάμης ἐπισκόπου. Innocentii 1. cf. Sozomen. 9 7 et sup. 41. *H.*

p. 311 v. 13. cf. Olympiodor. *Ritterus* addit l. 42 c. Th. de haeret. Olympius, recuperata imperatoris gratia, cum iterum pristinos adeptus esset honores, secundum eis mox exutus et a Constantio interfectus est. Olympiodor.

p. 312 v. 6. magistratibus palatinis exclusi erant ii qui gentilium sacris adhuc adhaerent: l. 21 cod. Th. de pagan. sacrif. et templ. *qui profano pagani ritus errore seu crimine polluantur, hoc est gentiles, nec ad militiam admittantur.* cf. l. 42 c. Th. de haeret.

ib. v. 19. cf. l. 51 cod. Theod. de haeret. ibi Comm.

p. 313 v. 13. ad Hellebichum comitem et magistrum utriusque militiae est l. 1 ò. Th. de calumniator. Merobaude 2 et Saturnino coss. i. e. anno Chr. 380, unde huius partem fuisse vero simile est. *Reinesius.*

p. 314 v. 5. ad hunc Valentem comitem domesticorum et Olympium magistrum officiorum est lex 42 cod. Th. de haeret. imp. Honor. et Theod. coss. Basso et Philippo. *Reinesius.* ab hoc Valente diversus fuisse videtur is qui ex Dalmatia copias duxerat. cf. Olymp.

ib. v. 21. stratagema politicum, quo usi sunt Augusti huius aevi ad deliniendos barbaros, qua de re monui in praef. ad t. 2 c. Th. *Ritter.*

p. 315 v. 5. χρυσίου. vide supra lib. 4 c. 10 et formulam p. p. ap. Cassiodorum. *Ritter.*

ib. v. 8. de legatione Iovii ad Alarichum cf. Sozomen. 9 7.

ib. v. 16. βουλόμενος δὲ τῆς μέμψεως — scilicet, veritus ne imperator aut suspicaretur ipsum studere Alaricho, aut resciceret eius imprudentiam. *H.*

ib. v. 19. vid. de ritu iurisiurandi quae post Bignonium ad Marculfi form. collegit etiam Aierus de iurament. et Gothofred. locum hunc citat t. 1 p. 155 c. Th. *Ritter.* cf. *Massieu* de iuramentis veterum in *Mém. de l'Acad. des Insér.* t. 1 p. 208.

p. 317 v. 3. flagitiosissimis his temporibus nihil tamen flagitiosius dictum factumve arbitror quam hoc, iusiurandum *per imperatoris caput* factum sanctius et religiosius habitum iureiurando *per numen* facto. recteque adeo Zosimus subiicit adeo perversam eorum qui tum rempublicam administrabant mentem, destitutosque eos fuisse numinis cura et respectu. *H.*

ib. v. 7 — p. 322 v. 15. de Constantino tyranno cf. Sozomenus 9 11 et 12, Orosius 7 40.

p. 317 v. 10. cf. Olympiodor.

ib. Iovius hic ignotus, qualis fuerit. v. Tillemont. in Honorio art. 38. *H.*

p. 318 v. 7. coss. Honorius 7, Theodosius 2, anno 407.

ib. v. 9. Marci nulla mentione facta, Gratianum primo loco Orosius nominat.

ib. v. 17. situm huius urbis rectius Olympiodorus indicat: παραθαλασσίαν ούσαν και πρώτην εν τοῖς τῶν Γαλατῶν ὄρεις κειμένην (qua re ex eo Zosimus emendandus est, substituto Γαλατίας pro Γερμανίας)· ἔνθα διατρέψας και ὄλον τὸν Γάλλον και Ἀκυνανὸν στρατιωτῶν διαποιησάμενος, κρατεῖ πάντων μερῶν τῆς Γαλλίας μέχρι τῶν Ἀλπεων τῶν μεταξὺ Ἰταλίας και Γαλλίας. cf. Sozomen. *R.* si Germania inferior Galliam Belgicam complexa est, quidni Bononia ad eam spectare debuit? Γαλατίας autem locum non habet, quia nulla Gallia superior vel inferior habetur. — mox p. 319 4 πολιορκίαν κατέστησε, scil. Constantinum. ita fere loquuntur scriptores, ut Dio, Plutarch. al. vertitur: *hanc ipsam obsidere instituit*, ac si esset, κατέστη. Constantini res diligenter persequutus est Tillemont. t. 5. *H.*

p. 319 v. 15. Bacaudae, manus agrestium et latronum in Galliis, postquam magistratum Romanorum iniuriis incitati in libertatem se vindicaverant, Romanis diu fuerunt infesti. Eutrop. 9 13. *R.* de *Bagaudis* v. interpp. ad Mamertin. paneg. Maximiani 4 3 et ad Eutrop. 9 13. *H.*

ib. v. 20. Alpes Cottiae provincia Italiae erant sub praef. pr. Italiae; Alpes Maritimae Penninae et Graiae ad Galliarum provincias pertinebant.

ib. v. 23. coss. Arcadius 6, Probus a. 406. cf. Orosius 7 40, Frigeridus apud Gregor. Tur. 2 9. simile veri est barbaros eos, ubi Rodogaisi in exscensione in Italiam socii fuissent, re male gesta reversos per fines Romanos in Galliam irrupisse. cf. Gibbon. t. 3 p. 169 not. 86.

p. 320 v. 14. *ἐαθνηθηθεῖσαν*. id si de plerisque imperatoribus dictum sit, a vero non aberit, etsi fuit unus et alter a quo cura finium non omnino fuit ommissa. et ipse Zosimus 4 3 Valentinianum ob munitos praesidio fines Rhenanos laudat.

ib. v. 16. τὸ τοῦ Καίσαρος σχῆμα. cf. Olympiodor. Orosius 7 40, Sozomenus 9 11. Iulianus, eius frater, Nobilissimi dignitate ornabatur. Olympiodor.

p. 321 v. 5. de hoc bello vid. Sozomenus 9 12, Orosius 7 40, penes quem ut aequalem et Hispanum maior in his rebus auctoritas est. is cognatis Theodosii primum servos et rusticos, postremo copias Lusitaniae opem in bello tulisse narrat. cf. Olympiodorus.

p. 321 v. 20. cf. Sozomenus.

p. 322 v. 1. cf. Frigeridus ap. Gregor. Tur. 2 9.

ib. v. 2. cf. Sozomenus 9 13; cf. Sidonius 5 ep. 9, Orosius 7 42.

ib. cf. Olympiodor. ipse cum militibus et barbaris adversus Constantinum profectus est. Sozom. Frigerid.

ib. v. 4. barbarorum viribus impar Constans ex Hispaniae finibus eiectus est.

ib. v. 6. transrhenanis istis barbaris nomina sunt Vandalis, Alanis, Suevis c. 3. cf. Sozom. l. c.

ib. v. 7. metus a barbaris iniectus, ne mari traiecto Britanniam peterent ac vastarent, fidem mutare et deficere Britannos a Romanis coëgit (o. 3). barbaros, qui aditu montium Pyrenaeorum negligenter custodito impressionem in Italiam fecerant (Sozomen. 9 12, Frigerid. 2 2, Orosius 7 40), adiunxit sibi Gerontius, cum tyranno infensus Constantem ibi bello fatigaret. Olympiodor.

ib. v. 9. ab hoc inde tempore barbari populi Britannias, Gallias et Hispanias imperio Romano avulsas occuparunt. *H.*

ib. v. 22 — p. 328 v. 7. de Roma per Alarichum obsessa et Attalo vid. Sozomenus 7 8, Orosius 7 42, Philostorgius 12 3.

p. 323 v. 8. de hoc Attalo vide multa ap. Godofr. ad leg. 11 c. Th. de indulg. crim. et Pagium in Crit. Baron. ad a. 410. *Ritter.*

ib. v. 17. eandem arrogantiam Attali et vanitatem pro viribus maiora pollicendi observavit Sozomenus 9 8 et 9: τὰ πάτρια τῇ συγκλήτῳ φυλάξειν καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ πᾶσαν τὴν πρὸς ἔω ἀρχομένην ὑπήκοον Ἰταλοῖς ποιῆσαι.

ib. v. 24. gentem nobilissimam sacris Romanis deditam et nunc imperio in gentilem hominem delato maerentem. Ammianus 16 9: *quorum ad avorum aemulationem posteritas tendens satiari nunquam potuit cum possessione multo maiore.* cf. Casiodor. 10 ep. 11, Tillemont. t. 5 p. 43, Gibbon. t. 3 p. 197. *Ritter* lectores amandat ad Alemannum ad Procop. Anecdota.

p. 324 v. 3. cf. Sozom. 9 8.

ib. v. 5. *Heraclianus* comes Africae inde ab a. 408, consul renuntiatus a. 413, sed ab Honorio defectionem moliens eodem anno. v. de eo Tillemont. in Honorio art. 50. *H.*

ib. v. 11. de expeditione Alarichi adversus Honorium cf. Olympiodorus et Sozomenus 9 8.

ib. v. 17. legationis ac proditionis Iovii, a Zosimo turbata, sic se habebat ratio. Iovius ab imperatore ante ad Alarichum tentandae pacis causa missus, et condicionibus repudiatis redire

haud consultum esse ratus, apud hostem manserat, cum ab Attalo nunc pacis interpres ad Honorium venisset, iis quae ad eum mandata habebat, in quibus hoc erat, imperatori in insula exuli vitam incolumem fore, id quoque de suo adiecit, postulari ut corpus mutiletur. legati cum Iovio venerant Valens, στρατηγὸς ἐκατέρως δυνάμεως, Potamius quaestor, et Iullanus, primicerius notariorum. Iovil, qui Attali patricius vocatur, dignitatem et officium iussu Honorii nactus Euseblus, praepositus in conspectu imperatoris ab Allobicho trucidatus est. Olympiodorus. cf. Sozom. 9 8. *R.* hic nonnulla excidisse suspicor. discas hoc quoque, si compares c. 9 pr. ubi Iovium legatione ad Honorium missum ait, ὡς διεξήλθον ἦδη. atqui h. l. legatos ab Honorio ad Attalum missos commemorat, quibus Iovius, qui tum Attali praefectus praet. erat, respondit. necesse adeo est Iovium vicissim mox legatum ad Honorium missum esse. in hac legatione iterum admittit in animum proditionem Attali, tentatus ab Honorio, Ὀνωρῶν διὰ τινῶν αὐτὸν ὑπελθόντος, c. 9, moxque partem ad eius partes transit. *H.*

p. 325 v. 5. emendationi Leunolavii legentis χιλιάδων fidem praebet et ratio ipsa, quoniam μυριάδες omnem modum excederent, et testimonium Sozomeni 9 8, qui quattuor milia eorum fuisse militum scribit, scilicet ἕξ ἀριθμούς, quos Zosimus ἕξ τάγματα appellat.

ib. v. 13. cf. Sozom. 9 8.

p. 326 v. 1. *Constans* est is qui c. 7 in Africam missus fuerat, καὶ δι' ἑτέρων τὸ πρακτικὸν μηνύσαντος. male accepit interpres: cum *Attalus per alios indicasset, quid esset agendum.* immo vero *Attalus declaravit, per alios quam per barbaros,* h. e. Gothos, rem in Africa esse gerendam. *H.*

ib. v. 8. depulsus est Alarichus ab urbis Ravennae obsidione, quemadmodum tradit Philostorgius 12 3.

ib. v. 15. *Valens*, de quo sup. c. 7 et iam ante, 5 45 ταῖς Αἰμιλίας πόλεσιν. s. *Αἰμιλλας*, quae cum regione Flaminia veterem Galliam togatam constituit. v. ad Notit. Imp. Ooc. c. 58. praeerant iis duo Consulares. *Αἰγυνας* pro *Αἰγυνας* etiam alii dixerunt *Ligures*. v. ad Virgil. Aen. 7 p. 102 t. 8. *H.*

ib. v. 21. aliena est Britannia ab hoc loco; nec intelligas quid imperatori ad bellum Italiae Britanni longinqui utilitatis afferre, aut quo unquam modo is urbes provinciae, Romanae dioloni iam subduotae suique iuris factae, cohortari potuerit. expugnante Alaricho superioris Italiae urbes, curae esse Honorio debebat ut inferioris partis civitates et cohortando pretioque sibi conciliando in fide confirmaret. itaque ad Italiae urbes ea res spectat, nec paenitet nos emendasse Βρεττανίῃ, praecunte Godo-

fredo (Comm. ad l. 1 c. Th. de indulg. debit. t. 4 p. 212), qui, quamvis minor sit literarum cum *Βρετανία* similitudo, scribere *Βρετία* praecipit; *Βρετανία* Graeci appellant, qui antiquis *Bruttii* erant. Olympiodori verbis idem irrepererat vitium quod in Zosimo est, et ab editore iam in margine notatum t. 1 p. 145 m. Scriptt. Byz.

p. 327 v. 4. vid. l. 34 de navicular. Ritter.

ib. v. 6. contra hos est etiam Athalarici edictum apud Casiodorum. Ritter.

ib. v. 10. Sozomenus 9 8: ὑπονοηθῆναι δὲ τινὰς καὶ ἀνθρώπων ἀπογείσθαι κρεῶν.

ib. v. 19. Alarichi consillum, ut quingenti barbari in Africam ad Heraclianum opprimendum recuperandamque provinciam deportarentur, aspernati sunt et Attalus et senatus, barbarorum fidei haud credendam eam esse censentes.

ib. v. 20. Olympiodorus: μὴ πειθόμενος Ἄτταλος Ἀλαρίχῳ, σπουδῇ μάλιστα Ἰωβίου, ὃς ἦν τὴν Ὀνωρίου πρεσβείαν προδεδικώς, καθαιρεῖται τῆς βασιλείας.

ib. v. 22. πρὸ τῆς Ἀριμίνου. Philostorgius (12 3) Portu (apud Romam); cf. Sozomenus. discrepant auctores de causis, quibus commotus Alarichus dignitate et imperio adempto Attalum ad privatam condicionem descendere iusserit. cum Zosimo conspirat Sozomenus 9 9.

p. 328 v. 4. cf. Olympiodorus. Placidia Romae per Alarichum capta est.

ib. v. 9. βασιλέα. of. Olympiodor.

ib. de *Apollinari*, Sidonii Apollinaris avo, cf. Tillemont. Honor. art. 27. substitutus ipsi praef. praet. Decimius Rusticus. cum copiae superioribus annis in Hispanias missae aegre ferrent alios barbaros sibi submitti, *Gerontius* earum opera usus novas res molitus Maximum filium Caesarem renuntiat a. 409. exciderunt haec cum reliquis a Zosimo sub finem huius libri expositis. H.

ib. v. 14. Olympiodorus: πλήθους ὀλίγον ἐπάρχοντα. habuit ad ducentos aut trecentos barbaros, ut mox Zosimus *τριακοσίους*, item Sozomenus 10 9.

ib. vid. l. 7 cod. Th. de indulg. debit. Ritter.

ib. v. 15. Sozomenus l. c. paulo aliter: ὑποπτος ὢν Ἀλαρίχῳ διὰ προτέραν ἔχθραν. eodem teste Sarus, posthabito foedere et societatis iure, quod Gothis adversus Romanos intercedebat, quosdam barbarorum interfecerat. ob hanc caedem iratus Alarichus, et secundum Olympiodorum exasperatus quod Sa-

rus, qui ad Honorium confugerat, ab eo in fidem receptus erat, Romam tertio ire pergit, eodem a. 410, urbemque vi expugnatam militibus per triduum diripiendam tradit. Oros. 7 39. v. Chronolog. cod. Theod. ad a. 411.

p. 328 v. 20. de reliquis ex Photio statui potest, quo loco Zosimi ultima persequitur: Alaricho versus Ravennam profecto, ut cum Honorio in amicitiam rediret: ἀλλὰ Σάρως Γότθος καὶ αὐτός, διάφορος ὢν Ἀλαρίχῳ, ἔχων τε ὑπ' αὐτὸν ἄχρι τριακοσίων, καὶ προστεθείς Ὀνωρίῳ καὶ συμπολεμεῖν αὐτῷ κατὰ Ἀλαρίχου διατινόμενος, ἐμποδῶν ἔστη. Η.

INDEX GRAMMATICUS.

- Ἀβοήθητος** p. 35 v. 6.
ἀγαπητός 9, 5. 98, 2. 159, 3.
ἀγασθαι 142, 15.
ἀγιαστέα 52, 7. 75, 11. 95, 15. 218, 10.
 301, 12. 18. 305, 19. **ἀγιαστέας**
 307, 1.
ἀδόκητος 41, 6. 88, 5. 117, 10.
 164, 12.
ἀηθήςαντες 56, 1.
ἀισθάνεσθαι διαλέκτου 219, 1.
αἰσίως 123, 9.
αἰσχρότης 195, 13. 212, 3.
αἰτίαν δοῦναι 21, 8. 78, 6. 82, 9.
 130, 13.
εἰς ἀκρότατον δυνάμεως 268, 14.
ἀλγυντήρες 51, 4.
ἄλλως ἔχειν 21, 20. **ἄλλως ἐχρήσαντο**
 144, 11.
ἀλή 166, 12. 211, 8. 222, 11.
ἀλλόκοτος 13, 6. 20. 140, 15.
ἄλλως 11, 19. 32, 21. 235, 15. 246, 13.
 250, 14. 251, 23. 262, 15. 263, 5.
 273, 19. 277, 8. 19. 295, 23. 296, 19.
 303, 7. 306, 9.
ἄμα τῷ (infinit.) 17, 5. 18, 16. 21, 17.
 42, 10. 45, 13. 64, 21. 73, 2. 92, 1.
 120, 20. 125, 11. 133, 19. 183, 3.
 216, 17. 237, 10. 241, 3. 288, 15.
τὰ ἀμφὶ τὴν ἑώραν 35, 5. **ἡ ἀμφὶ**
τὴν ἀνατολὴν κατάστασις 37, 13.
ἀναδείξει βασιλεῖα 14, 16. 15, 10.
 16, 4. 17, 19, 4. 108, 19. 166, 11.
 190, 16. 239, 21. 244, 22. **Και-**
σαρα 72, 9. 85, 10. 111, 12. 123, 16.
κοινωνῶν τῆς ἀρχῆς 174, 17.
ὑπαρχον 20, 19. 229, 3. 323, 11.
ὑπατον 236, 18. 285, 13. **συνανα-**
δείξει 25, 16. **ἀποδείξει** 101, 7.
 185, 6. 237, 1. 260, 1. 328, 10.
ἀναδείξασθαι βασιλείαν 54, 20. **σι-**
κας 57, 18.
- ἀνακόφαι θρασυτήτα** 279, 8. **ἀνα-**
κοπίεις τῆς ὀργῆς 285, 10.
ἀναστῆναι εἰς μίσος 95, 16. **εἰς**
(πρός) ὀργὴν 149, 5. 188, 16.
 315, 12. **εἰς (πρός) στάσιν** 21, 23.
 223, 23. 313, 7. **πρός ἐκανάστα-**
σιν 283, 7. **ἐξαναστῆναι** 175, 6.
 236, 2. 278, 13.
ἀνατρέχειν εὐφυῖα 198, 18. 221, 17.
ἀνθύπατος ἀρχὴ 176, 14.
ἀντίον τὸν ροῦν 286, 16. **στάντων**
ἀντίων τῶν στρατοπέδων 80, 20.
ἀντίας ἀψίδας 96, 20.
ἄπλετος 57, 23. 150, 11. 247, 5.
ἀπὸ Φανόστης ἐτέθθησαν 105, 10.
οἱ ἀπὸ τῆς βουλῆς 115, 22. **οἱ**
ἀπὸ τῆς γερονσίας 227, 4. 19.
 245, 16. 306, 5. **οἱ ἀπὸ τῆς Δαλ-**
ματίας 316, 1. **οἱ ἀπὸ τῆς πό-**
λεως 271, 10. 307, 11. **οἱ ἀπὸ τοῦ**
πλήθους 276, 12. **οἱ ἀπὸ τοῦ**
στρατοπέδου 61, 2. **οἱ ἀπὸ τοῦ**
φρουρίου 153, 3. 156, 7.
ἀπογαιωθῆναι 194, 15.
ἀπογνώναι ταῖς ἐλπίσιν, τοῖς πρά-
γμασιν 18, 10. 47, 17. 93, 16.
 119, 14. 130, 6. 215, 14. 284, 1.
 299, 9. 305, 1. 326, 5.
ἀποθύμιος 66, 19. 289, 5.
ἀπολείπειν θυμῶς 302, 11.
ἀπολυθέντες 153, 22.
ἀποσεύσασθαι 24, 1. 43, 21. 45, 21.
 50, 23. 58, 5. 153, 5. 183, 4. 186, 1.
 204, 2. 217, 4. 239, 11. 248, 10.
 298, 15.
ἀποσφαγγῆναι 24, 14.
ἀποσφάζειν 199, 6.
ἀποσφάζει 282, 19.
ἀποσφάττειν 38, 10. 46, 3. 58, 22.
 59, 5. 145, 17. 233, 18. 244, 5.
 252, 10. 269, 14. 279, 10. 292, 18.

- ἀπερόδομοι 17, 12.
 ἀριθμοὶ στρατιωτικοί 229, 2. 284, 4.
 ἀρκεῖν, ἀρκεῖσθαι 9, 11. 10, 2. 11, 15.
 17, 10. 19, 21. 24, 23. 54, 15. 60, 14.
 74, 10. 14, 82. 6. 85, 18. 93, 17.
 101, 20. 110, 18. 121, 8. 122, 12.
 129, 2. 11. 134, 6. 140, 19. 142, 3.
 147, 13. 152, 16. 153, 18. 163, 6.
 164, 19. 173, 13. 181, 9. 184, 8.
 189, 1. 194, 4. 200, 17. 203, 7.
 209, 20. 210, 3. 211, 5. 22, 212, 14.
 219, 5. 221, 15. 230, 6. 232, 9.
 233, 22. 234, 8. 250, 20. 266, 12.
 271, 7. 272, 17. 274, 10. 276, 4.
 280, 9. 282, 16. 287, 6. 293, 14.
 297, 16. 299, 1. 6. 303, 7. 316, 15.
 319, 4. 18. 328, 18. ἐπαρκεῖν
 164, 3. 303, 9.
 ἀρχὴ στρατηγίας 315, 11.
 ἀρχιψάλταρος 157, 3.
 ἀσμενίσαι 19, 7. 113, 11.
 ἀτοκήματα 13, 1. 189, 13. 208, 7.
 236, 17. 247, 15. 256, 22.
 ἄτοκος 15, 9. 116, 2. 212, 4.
 ἄφατος 32, 11. 81, 3.
 ἄχρις ὅτε 71, 19. 113, 12. 117, 20.
 162, 10. 222, 13. ἐσπέρας ἄχρι
 83, 9. Κυρήνης ἄχρι 99, 19.
 νυκτὸς ἄχρι βαθείας 135, 11.
 ἄχρι παντὸς τοῦ βίου 124, 7.
 ἄχρι ψαύσαι 276, 6.
 ἐκ τοῦ βελτίους 21, 16. 225, 9.
 βοτεῦναι 61, 21. 119, 21. 276, 22.
 282, 9. 322, 8
 βοσκολεῖν 87, 22. 259, 4. 304, 5.
 παρὰ βραχὺ ἐλθόντες τοῦ 39, 16.
 γεφυραῖοι 216, 3.
 ἐγίνοντο τῆς ἀναγεώσεως 282, 7.
 τὰ δάση 229, 14.
 δεῖ τοῦ μὴ παθεῖν τι 17, 13. 45, 10.
 56, 18. 104, 21. 122, 10. 130, 12.
 133, 23. 256, 11. 264, 5. 286, 5.
 288, 15. 289, 19. 320, 4. τοῦ πει-
 ραθῆναι 272, 20. τῆς ἀφαιρέ-
 σεως 100, 7.
 δεικνῆαι 216, 7. 281, 4.
 δεκτός 51, 18.
 δημοσίας ποιεῖν τὰς οὐσίας 15, 9.
 τοῦ δημοσίου ποιεῖν 310, 7. εἰς
 τὸ δημοσίον φέρειν 184, 6.
 διὰ τῶν μάντων ἢεἰ alium post
 alium adiit vatem, adeoque dein-
 cepse omnes adiit (Heyn.) 63, 10.
 διαθεῖναι 10, 2. 15, 4. 16, 22. 17, 3.
 28, 18. 36, 3. 16. 37, 21. 45, 15.
 57, 17. 76, 1. 78, 11. 123, 21.
 124, 18. 133, 16. 137, 20. 142, 13.
 144, 4. 172, 13. 173, 6. 182, 8. 190, 5.
 197, 18. 201, 2. 207, 22. 228, 17.
 229, 8. 236, 14. 242, 20. 250, 19. 21.
 269, 11. 290, 14. 298, 16. διαθέ-
 σθαι 54, 3. 81, 17. 186, 11. 195, 22.
 διακείσθαι ἐν ἐσχάτῳ 35, 18. πορ-
 ρωτάτω 11, 16. πρὸς τῷ Πόντῳ
 33, 6.
 διακρέκειν 23, 9. 42, 4. 176, 15.
 227, 23. 257, 16. 258, 5. 273, 23.
 289, 13. 317, 11.
 διακρηγῆς 46, 13.
 διερευνᾶσθαι med. 80, 11. 155, 8.
 158, 21. 166, 22. 182, 13. 183, 9.
 231, 11. 311, 20. διερευνῆσαι
 310, 6.
 δοθέντος καιροῦ 61, 1. δοθείσης
 ἡμέρας 204, 10. ὃν κρυσταρα
 καλεῖν οἱ ἀπὸ Κωνσταντίνου δε-
 δάκασι χρόνοι 233, 13.
 δαρσφορία 14, 9. 161, 8. 172, 6.
 225, 22. 323, 15.
 δυσκληρία 72, 6.
 εἰάν i. q. καταλείπειν 90, 20. 104, 9.
 237, 12.
 ἐγκυλεύεσθαι 45, 18. 48, 10. 60, 19.
 64, 3. 80, 18. 117, 8. 118, 13.
 233, 11. 248, 18.
 ἔγκοτος 190, 20. 236, 5.
 ἐγκότως 250, 20.
 ἐθάδες στρατιῶται 31, 23.
 εἰκὴ κείμενος 73, 14. 228, 2.
 εἶναι] οἶτον ἄλευρα εἶναι ἐργαζο-
 μένη 156, 11. ὕπατον εἶναι κατ-
 ἔστησε 276, 13.
 εἰς i. q. ἐν, Ἀρβηλαν 10, 16. εἰς τὸν
 πορθμὸν 16, 11.
 εἰσφέρειν εὐνοίαν 120, 1. συνεισ-
 φέρειν 239, 20.
 εἰσφρησάει λαυτὸν τῇ βασιλείᾳ 75, 7.
 ἐκδιδητημένος βλος 109, 5. τὸ ἐκ-
 διδητημένον 198, 7.
 ἐκείας i. q. ἐκεῖ 18, 7. 23, 1. 14. 19.
 27, 18. 29, 10. 16. 30, 22. 37, 9.
 39, 14. 48, 19. 64, 3. 75, 13. 78, 9.
 119, 21.
 ἐκθύσασθαι 77, 1.
 ἐκθύσια 63, 12.
 ἐκμέλεια 24, 17. 116, 3. 155, 17. 194, 6.
 204, 22. 235, 13. 274, 5. 322, 17.
 ἐκμελής 13, 6. 23, 9. 198, 8. 212, 4.
 235, 6.
 ἐκμελῶς 15, 2. 26, 11. 155, 16. 159, 2.
 191, 6. 236, 13.
 ἐκπεσὼν κοινονοῦ 240, 4. ἡ ἐπι-
 κράτεια ἐκπεσοῦσα τῶν οἰκητό-
 ρων 245, 21.

- ἔλαττον, ἔλαττοῦσθαι 21, 12. 28, 8.
 29, 20. 47, 2. 58, 16. 82, 3. 99, 12.
 108, 13. 118, 5. 132, 7. 134, 18.
 154, 12. 161, 4. 163, 10. 170, 19.
 207, 6. 213, 19. 245, 20. 274, 14.
 286, 6. 302, 23. 306, 16. 325, 12.
 ἔμπορία 30, 10. 104, 7.
 ἔμπροσθεν ποιήσασθαι 75, 9. 120, 6.
 151, 17. 283, 1. 298, 8. 305, 13.
 ἐν ἰ. q. εἰς 19, 5. 22, 17. 126, 22.
 ἐνδοῦσης τῆς νόσου 174, 9. τοῖς
 ἐγγειρηθείσιν ἐνδοῦναι ἰ. q. τὰ
 ἐγγειρηθέντα εἶσαι 18, 9. οὐκ
 ἐνδοῦς τῷ κατὰ φύσιν δραστη-
 ρίῳ 49, 3. τῇ περὶ τὰς ἡδονὰς
 ἐνεδίδου μανίᾳ 227, 3.
 καί· ἐξαιρέτων 175, 8. 214, 19. 225, 12.
 235, 15.
 ἐξετάζεσθαι ταραχαῖς 29, 1. κιν-
 δύνους 91, 16.
 κατ' ἐξουσίαν 26, 1. 94, 6. 163, 3.
 197, 9. 246, 12. 250, 22. 278, 14.
 322, 5. 14. 327, 8.
 οἱ ἐπὶ κατασκοπῇ 154, 5. οἱ ἐπὶ
 φυλακῇ 201, 13. οἱ ἐπ' ἀγορᾶς
 208, 4.
 ἐπιβρίσσει 26, 17. 35, 19. 169, 14.
 192, 21.
 ἐπιγαιωθῆναι 101, 18.
 ἐπιγνώμων 17, 1.
 ἐπικομίζεσθαι 33, 22. 202, 2. 297, 13.
 ἐπιστήμη disciplinae militaris 13, 23.
 98, 15. 100, 9.
 ἐπισφάττειν 292, 20.
 ἔργον γεγόναι τῆς τῶν στρατιω-
 τῶν ἀπονοίας 293, 19. ἔργον
 ἐπιθεῖναι τοῖς κατὰ νοῦν 268, 13.
 288, 20. 297, 15. 300, 10. εἰς ἔρ-
 γον ἄγειν 236, 23. 233, 16. 291, 13.
 327, 22. ἐβῆναι 22, 1. 23, 11.
 95, 10. 120, 21. 115, 3. 146, 13.
 148, 3. 268, 3. 302, 14. ἔλθειν
 219, 13. ἔναι 189, 21. προσελ-
 θεῖν 270, 8. 288, 3.
 ἀφ' ἑστίας ἀρξασθαι 94, 10. 106, 3.
 176, 11.
 ἔσχαται 43, 7. 98, 12. 100, 15. 21.
 129, 3. 135, 8. 138, 2. 287, 5.
 316, 12.
 ἔσχατον ἀπολείας 202, 15. κακοῦ
 35, 12. 107, 9. 114, 3. 210, 11.
 κινδύνου 14, 21. 19, 20. 28, 21.
 127, 6. 134, 8. 135, 18. 170, 20.
 253, 13. 262, 15. 284, 2. κόλπου
 300, 4. ὠμοπέτος 12, 18. ἔσχα-
 τος κινδύνος 146, 8. 270, 15.
 289, 17. ἔσχατῇ ἀπορίᾳ 147, 3.
 ἀπώλεια 164, 20. στενοχωρία
 133, 3. τύχη 189, 7. εἰς ἔσχα-
 τον ἔλθειν 34, 18. ἐν ἔσχατῳ
 διακείσθαι 85, 17.
 ἔσχατως 60, 22. 263, 1. 280, 5. 20.
 εὐνοχωρία 15, 20. 78, 19. 167, 5.
 168, 7. 197, 16. 203, 9. 209, 8.
 21. 254, 22. 267, 19. 292, 6.
 319, 15.
 εἶχον ἀπολωλεκότες ἰ. q. ἀπολωλέ-
 κεσαν 13, 16.
 ἔως ὅτε 11, 5. 119, 10. 133, 2.
 267, 22.
 ζωγρίας 7, 13. 45, 2. 59, 5. 86, 12.
 127, 2. 226, 15.
 θανατῶν 222, 10.
 θαρρεῖν τινὶ τι 56, 19. 214, 15.
 219, 2. 225, 12. 239, 6. τεθαρ-
 ρημένους τὰ ἀπόρητα 271, 3.
 καταθαρρεῖν πάντα τινὶ 235, 16.
 θείνοντες 117, 19.
 θορῶν 38, 7.
 καραδοκεῖν 132, 2. 146, 12. 265, 3.
 309, 19.
 ἐκ καραδοκίας τοῦ διαφθεῖραι
 180, 10.
 κατὰ ἰ. q. εἰς 23, 19. 122, 2. 170, 9.
 218, 2. 326, 2. ἢ κατὰ τῆς πό-
 λεως ἀπώλεια 78, 1 et 204, 12.
 ἢ κατ' αὐτῆς πολιορκία 317, 8.
 αἱ κατ' αὐτῶν διαβολαὶ 121, 5.
 ἢ κατὰ Βεργανίωτος ἀπάτη
 110, 20. τῷ κατὰ Γαῖον πολ-
 λέμῳ 273, 17. τῇ κατὰ τὸν Μάρ-
 κων ἱστορίᾳ 284, 18. τὸ κατὰ
 τὸν Μαρσὺαν διήγημα 92, 15.
 καταδύεσθαι ἰ. q. ἀσχευεσθαι 304, 7.
 κατακεντεῖν 234, 7. 275, 19. 279, 11.
 κατακτείνεσθαι 7, 10. 27, 9.
 κατάλληλος τοῖς στρατιώταις ὀφθεῖς
 838, 1.
 κατάλυμα 232, 13.
 κατάλυσις 232, 18.
 καταπιστεύειν τινὶ τι 11, 14. 34, 12.
 123, 20.
 κατασφάζειν 215, 21. 236, 10.
 κατασφάττειν 18, 13. 161, 21. 162, 7.
 185, 21.
 κατασφάζει 19, 23. 27, 5. 55, 9. 57, 1.
 114, 4. 153, 6. 165, 7. 166, 19.
 202, 6. 222, 20. 320, 7.
 κατεπτηχότες 135, 3.
 ἀτόχος ὀπήθεις 8, 12.
 κίλευμα 148, 23.
 κεφάλαιον 292, 9.
 κοινωνῆσαι τινὶ τινος 25, 3. 52, 17.
 121, 13. 126, 4. 146, 17. 151, 18.

- πλέξαι ἐπιβουλὴν 121, 11.
 πληγὴ ἢ ἐπὶ τῷ κάλλει 228, 7.
 πλήθος γεγῶσσι 132, 9. ὄντες
 218, 15. ἦσαν πλήθος οὐ μέ-
 τριον 295, 23. συνειλεγμένοι εἰς
 πλήθος 162, 16. συνταχθέντες
 164, 11.
 πλήρης κάμηλος οἴνου onustus 93, 5.
 οἱ τὴν γερούσιαν πληροῦντες 261, 23.
 ποιεῖσθαι adoptare 26, 6. simulare
 78, 5. 313, 12. ποιεῖσθαι ἐν δευ-
 τέρῳ 324, 12. ἐν ἐντυγήματι
 118, 18. ἐν οὐδενί 192, 15. ἐν
 πολλῷ 153, 15. cf. ἔμπροσθεν
 ποιήσασθαι.
 ποιήσις adoptio 26, 10.
 σὺν πόνῳ πολλῷ 28, 22. οὐ σὺν
 πόνῳ πολλῷ 58, 7. σὺν πολλῷ
 πόνῳ 113, 10. 293, 6. 319, 14. οὐ
 σὺν πολλῷ πόνῳ 109, 10. σὺν οὐ
 πολλῷ πόνῳ 23, 13. 179, 6. σὺν
 οὐδενί πόνῳ 213, 6 et 326, 18.
 οὐ σὺν πόνῳ 24, 3 et 53, 20.
 τὸ προκτεῖον 47, 16. 53, 4. 65, 9.
 113, 12. 116, 16. 128, 20. 139, 9.
 147, 3. 181, 2. 188, 6. 192, 15.
 196, 14. 225, 4. 227, 5. 228, 7.
 232, 5. 238, 20. 263, 1. 264, 4.
 285, 11. 287, 13. 291, 9. 294, 2.
 304, 21. 323, 4. 326, 2.
 προάγειν neutr. 41, 12. 153, 1.
 προβέβλημένος ἀρχῆς 201, 18. 248, 3.
 293, 19. τῆς ἀλῆς 55, 2. τα-
 μιῶν 293, 11.
 πρόεισιν ὑπάτος ὁ βασιλεύς 308, 3.
 προλαβών i. q. ὁ πρότερον, ὁ πάλαι
 20, 6. 38, 18. 49, 12. 52, 23. 72, 12.
 76, 2. 93, 20. 112, 10. 137, 22.
 178, 17. 213, 22. 227, 11. 253, 17.
 273, 10. 276, 16. 282, 13. 297, 19.
 304, 5. 319, 22. 328, 16.
 προσίμιον τῶν πράξεων 56, 15.
 179, 3. προσίμια τῆς βασιλείας
 204, 22. ἐκ προσίμιον 211, 10.
 πρὸς τῷ χωρεῖν 100, 10. 324, 20.
 προσάγειν neutr. 28, 7. 38, 6. 39, 16.
 117, 5. 155, 14. 272, 5. 282, 11.
 προσέτι γε 12, 14. 55, 16. 68, 6. 73, 18.
 94, 20. 98, 19. 138, 5. 198, 18.
 203, 20. 218, 16. 239, 19. 246, 4.
 253, 13. 294, 13. 308, 11.
 τὰ πρῶτα φέρειν 115, 17. 216, 3.
 πυρά i. q. πυρκαϊά 77, 18.
 πτώσειν 125, 3.
 σάκη 117, 17.
 σαλεύειν 35, 19. 75, 7. 125, 21.
 187, 21. 235, 8. 325, 20.
 σέμμα 110, 4. 179, 18. 235, 20.
 τὸ σκεφθῆν 53, 7.
 σέψις 22, 1. 37, 23. 115, 3. 247, 11.
 262, 5. 290, 13.
 ἐν σκηνῇ 107, 21. ἀπὸ σκηνῆς
 179, 10. τὰς σκηνὰς πηξασθαι
 115, 13. 286, 11. 307, 17.
 στρατηλάται 99, 15.
 τὸ στρατιωτικόν 14, 3. 100, 17. 125, 1.
 135, 2. 228, 15. τὰ στρατιωτικά
 124, 19.
 συμπεσόντων ἀλλήλοις τῶν στρατο-
 πέδων 16, 9. 24, 10. 46, 18. 58, 21.
 84, 11. 243, 14. ἐπιπεσόντων
 160, 13.
 συμπλήρωσις στοῶν 96, 7.
 συναγγέλλειν 240, 1. 262, 21.
 συνεῖδον 197, 7.
 συναθεῖν 24, 6. 312, 19.
 σφήλαι ψήφον 11, 18. οὐκ ἔσφηλεν
 αὐτὸν τῆς ὑποσχέσεως 290, 12.
 τάγμα ὑπατικόν 19, 6.
 ταχυναιεῖσθαι 274, 13. ταχυναν-
 τεῖν 230, 3.
 τέλειον adv. 245, 20. 282, 19. 326, 10.
 τέμνη 111, 14. 22.
 Τιβέρεως 64, 3. 7. Θύμβριδος 64, 19.
 68, 5. 79, 20.
 Τίγριν 159, 11. 167, 5. 169, 7. Τι-
 γρητα 142, 3. 159, 13. 161, 6.
 Τίγρητος 141, 17. 146, 22.
 τίθεσθαι τινί 22, 21. 75, 8. 110, 2.
 121, 16. 215, 8. 225, 6. 240, 13.
 284, 18. 324, 7. 327, 18. εἰρήνην
 θεμένου 169, 13. ἐν οὐδενί τὸ
 κῆδος θέμενοι 173, 1.
 τληκαθῆς 235, 10.
 τοιουντάεις 292, 9.
 σὺν τόνῳ πολλῷ 114, 13. σὺν πολ-
 λῷ τόνῳ 91, 22.
 τοῦτο σχήματος 245, 21. τῆς
 263, 10.
 ἔκφυεν εἶναι τοὺς σκενοφόρους
 166, 15.
 τὰς ὑπάρχους ἔξουσίας 236, 20.
 ἢ ὑπάτος ἀρχὴ 319, 23. τιμῇ 271, 1.
 ὑπηρετεῖσθαι med. 100, 1. 11. 161, 17.
 202, 23. 236, 14. 251, 17. 254, 10.
 ὑπερρῆ 71, 15. ὑπέρρει 21, 15.
 89, 20.
 ὑπέρτερος 41, 1. 119, 11. 126, 1.
 181, 18. 323, 19. 325, 9.
 ὑπέσχε τὸν τροχίλον τῇ ἀγγόνῃ
 302, 7. τῷ ἕψει 296, 3. ἑαυτὸν
 τῷ ἕψει 244, 18. γρημάσι τὰς
 χεῖρας ὑποσχών 282, 22. τιμο-
 ρίαν ὑπέσχεον 43, 15. τὴν ἀκοήν

- ὑπέροτα* 114, 17. *δρακόνες ὑποσχάν* 269, 22.
ὑποστρατηγεῖν 237, 21. 267, 10.
φθάσαι 17, 5. 26, 19. 33, 21. 73, 2. 84, 1. 138, 15. 237, 17. 255, 11. 288, 3. *φθῆναι* 40, 6. 57, 8. 230, 5. 238, 3.
τὰ φέροντα εἰς ἀνθρωπίνην λογὴν 304, 23.
φιλοπρωτεία 236, 5.

- φύλλης* 105, 2.
φρονῶν 118, 18.
φροντίς 203, 21. 310, 4. 311, 20.
ταξιάρχου 145, 3. *ταμιείων* 188, 10.
χειροτόθως προσηνευθεῖς 9, 21.
χρόνος annus 268, 15.
τὸ χρυσάγγυρον 104, 15.
ζάρα ἀυξῆσαι 9, 15.
ὠραίεσθαι 219, 21. 225, 21. 235, 19.

INDEX HISTORICUS.

- A**bantus Licinii navarchus 89, 2.
 Abellius praef. urbis occiditur 73, 21.
 Ablabius praef. pr. interficitur 106, 11.
 Aboras flavius Pers. 142, 19.
 Abulci numerus militum 118, 22
 Abundantii ortus, honores, exilium 259, 10.
 Abuzatha locus Pers. 161, 9.
 Acceta opp. Pers. 163, 15.
 Achilles Atheniensibus publice colitur 192, 12 Athenas contra hostiles incursus tutatur 253, 6. ab Alaricho in muro Athen. circumiens conspicitur 253, 6.
 Adaces v. Daces.
 Adiabenes satrapiae 141, 17.
 adoratione salutatus imper. Rom. 255, 18.
 Adrana opp. Pannoniae 111, 14.
 Adrastriae oculus 259, 13.
 Adrianus 13, 14.
 Adrianopolis opp. Thraciae 87, 13. ex advoco assessor et consiliarius principis 239, 13.
 Aeanteus portus v. Aiakis portus.
 aedificia palis imposita 101, 19.
 Aetas persequitur Argonautas 286, 15.
 Aetae regia 31, 16.
 Aegyptus a Palmyrenis occupata 40, 12.
 Aegyptius Constantinum imp. ad religionem Christianam adducit 95, 1.
 Aemiliae urbes ab Honorio avertit Alarichus 326, 16.
 Aemilianus imperator 27, 15.
 aestus Asiani caeli morbos parit Europaeis 56, 2.
 aeterna sacra 278, 17.
 Aëtius obses 298, 10.
 Africa a Francis invaditur 62, 3.
 Africa Carthagini subiecta, Honorii imperio a Gildone adimitur, mox recuperatur 260, 12.
 Agilo Procopii dux 182, 7.
 Agrippinae coloniae situs et obsidio 36, 9.
 Aiakis portus 89, 15.
 ala equitum 600, 125, 19.
 Alamanni Italiam infestant 43, 4.
 Rhenanas urbes invadunt 122, 4. ad Argenteratum a Iuliano victi 125, 10.
 Alani transfugae in magno apud Gratianum honore sunt 214, 13. Romanorum socii 284, 5. transalpinas gentes infestant 320, 1.
 Alarichus ad res novas molientes ut inductus 251, 19. Graeciam vastat, a Rufino arcessitus 252, 11. in Epiro Stilichonis responsum expectat 283, 20. Epiris relictis Italiam petit 286, 10. e Norico legatos ad Stilichonem mittit 287, 8. expeditioni adversus Constantinum dux destinatur 291, 5. postulatis moderatis frustratus Romam obidet 299, 12. legatos Romanorum ut exceperit 304, 9. postulatis et legatione frustratus Romam cum exercitu petit 317, 7. Romam invadit denuo 322, 19. Attalo ad imperium evecto militiae magister ab eodem dicitur 323, 13. Attalo abdicato cum Honorio de pace agit 328, 3. barbaros contra Eugenium ducit 251, 21. Minervam et Achillem in muro urbis Athenarum vi-

- dit 253, 4. ab Atheniensibus convivio adhibitus 253, 12. fama irrita de eius morte 265, 2. Ataulfum arcessit 299, 15. Dalmaticos milites caedit 309, 20.
- Albinus 14, 17.
- Alexander Macedo 10, 1.
- Alexander imp. 16, 17. cum matre occiditur 18, 11.
- Alexander praef. pr. in Africa 77, 3. imperator a militibus creatus 77, 14.
- Alexandria Aegypti ad obedientiam ab Aureliano retracta 53, 14
- Allothus barbarorum dux 212, 16.
- Alpes e Gallia in Italiam ferentes tres, Cottiae Poeninae Maritimae 319, 20.
- Altinum Venetiae civitas 299, 20.
- Amidam migrant Nisibeni plerique 171, 17.
- Ammonis numen invocat Alexander 10, 11.
- Ampellius Attali filius 328, 2.
- Anaballianus nobilissimatus dignitate ornatus 105, 20. Constantio dolo necatur 106, 14.
- Anabdates Persa 157, 3. 158, 15.
- Anareus Pers. dux 160, 18.
- Anatolius mag. officiorum occumbit 167, 1.
- Anchialus urbs Ponti 33, 4.
- Ancra opp. Galatae 43, 19.
- Andragathius Maximi dux 215, 18. ad maritimam venationem emittitur 230, 4. in mare se praecipitem dat 231, 3.
- Andronicus philosophus 189, 12.
- Aniciorum familia 323, 24.
- Anicius praef. pr. a Magnentio constitutus 109, 6.
- Annona publica populo distributa 98, 5. maiore honorantur milites barbarici 221, 18. militaris et tributorum exactionibus 176, 10. militi a praef. pr. procuratur et erogatur 100, 5. maior pars a duce vel apparitoribus eius detinetur 100, 10. annonarum militarium cauponatio 205, 3. in annonis militaribus improbitas praef. pr. 21, 19.
- Antiochia Aurelianum excipit 45, 8. magna Syriae 223, 21. Orientis metropolis 27, 4. capitur a Persis 169, 15. a Iuliano castigata et honorata 140, 17. rebellat sub Theodosio 223, 21. Antiochiae aedificium splendidissimum porticus regia 249, 2. Antiochena regia 187, 12. Antiochensis senatus plebis rebellis culpam ab imperatore deprecatur 224, 5. Antiochenses dicaces 140, 15.
- Antiochus ab Arsace debellatus 21, 6. Antiochus a Palmyrenis ad imperium evectus 53, 7. Antiochus Muzonii sceleribus proconsulatum nactus scelerate gerit 251, 12.
- M. Antonius Parthicum bellum segniter gerit 169, 2. Antonius magister officiorum 165, 5.
- Antoninus Caracalla imp. 15, 11. Antoninus Pius imp. 13, 15. Antoninus Emesenus 16, 4. Antoninus Alexandro Severo oppositus fuga onus imperii declinat 17, 15. Antonini sub Gallieno rebellio 36, 4.
- Anullinus praef. pr. 74, 8.
- Apamea incuratur a Scythis 34, 3. Aurelianum excipit 46, 6.
- Apennini montes 229, 22. 287, 4.
- Aphaca, et Aphacitidis Veneris templum, lacus, festum 51, 11.
- Apollinaris praef. pr. 321, 3. magistratu privatur 328, 9.
- Apollo Latoides idem qui sol 70, 9.
- Apollinis Delphici tripus 97, 8.
- Apollinis Sarpedonii oraculum 50, 15.
- Apsaci rebellio 52, 23.
- Aquileia subito incurso capitur a Theodosio 230, 12.
- Aquilis fluv. 287, 3.
- Arabes gens pessima 21, 16. Scenitae 15, 6. Arabia tota vastatur a Severo 15, 7.
- Arbazacius dux 282, 15.
- ad Arbelam pugna 10, 16.
- Arbitio, dux Valentis 181, 5. stragemate vincit Procopium 181, 13.
- Arbogastes Francus, Gratiani dux 211, 6. adversus Victorem Caes. a Theodosio mittitur 321, 1. a quibus natalibus ad quos honores evectus, ad Valentinianum interendum ut inductus 237, 20. ipse sibi mortem consciscit 244, 16.
- Arcadius trib. mil. 118, 21. Arcadius successor a patre Theodosio designatur 242, 20. ab Eutropio eunucho regitur, ut pecus 261, 16. extreme amens, Eutropio totam imperii administrationem committit 263, 2. consul VI 319, 23. quando mortuus 289, 21. Arcadio mortuo

- fili eius Theodosii curam suscipit Honorius 290, 14. Arcadii filius Ioannem patrem habuisse creditus 271, 4. Arcadii uxor arrogans, eunuchis et mulierculis palatinis nimum dedita 280, 5.
- Arelate opp. Galliae 290, 23.
- Arethusa urbs Syriae 46, 6.
- argentei 130 singulis militibus donati 143, 10. centeni 151, 2.
- Argentoratum opp. ad Rheni ripas situm 125, 10.
- Argo per 400 stadia terrestri itinere vecta 286, 22.
- Argonautae Aetam qua effugerint, et transitus monumentum quod reliquerint 286, 20.
- Ariminum urbs Flaminiae 300, 1. 30 milibus Ravenna diassitum 314, 13.
- Arinthaeus Iuliani dux 143, 13. paludes Pers. strutatur 158, 22. legatur ad faciendam cum Persis pacem 167, 18. locum et dignitatem suam retinet 175, 17.
- arma vetera in civitatibus reperta, suis quaeque usibus aptantur a Iuliano Caesare 125, 7. armorum certamini destinatum stadium ante urbem 117, 6. armis spoliantur, et venduntur fugaces milites 183, 16.
- armatura gravis in profectione iumentis imponitur 144, 1.
- Armeniae pars maior Romanis a Persis admittitur 168, 4.
- Armorichus Gall. provincia in libertatem se asserit 322, 11.
- Arsaces Persicum et Macedonicum imperium ad Parthos transtulit 21, 6. Arsacius eunuchus 300, 8. ad supplicium deprecatur a militibus 313, 18.
- Artaxerxes decessor Saporis 21, 3.
- ard Artemisium pugna 9, 3.
- Aspendus opp. 267, 7.
- assessor et consiliarius ex advocatione 289, 12.
- assurgere principi intranti, honoris signum etiam apud Persas 92, 12.
- ad asylum Christianorum confugit reus v. *eccllesia*. asyli ius lege sancitum ecclesiis 259, 7. ecclesiae religiose tuetur episcopus 295, 15. asylo fontes extrahere non audet populus 272, 19.
- Ataulfus ab Alaricho cum copiis suis accessit 299, 15. per Alpes in Venetiam penetrat 311, 2. Sarum aggreditur 328, 17.
- Ateius Capito saecularium ritus exponit 67, 2.
- Athanasichus Scytharum princeps 213, 3. a Theodosio honorificentissime exceptus et sepultus 213, 7.
- Athenae a Scythis expugnatae 36, 17. terrae motus periculum quo merito effugerint 192, 21. Alarichi impetum ut effugerint 253, 1.
- Athenienses insigni de Persis victoria inclarescunt 9, 3. muros suos adversum Scythas instaurant 29, 1. lavatione hospitem excipiunt 253, 12. Atheniensium et Lacedaemoniorum contentio de primatu Graeciae res publicas pessumedit 9, 11.
- Athenodori Stoici consiliis obsecutus est Augustus 12, 17.
- Athos perrossus 9, 1.
- Atlanticum mare 129, 4.
- Attalus legatus 308, 20. fisco praeficitur ab Honorio 309, 4. praefectus urbis, Romam ab Honorio mittitur 311, 17. e praefectura urbana evehitur ad imperium 323, 9. ab Alaricho purpura et diademate nudatur 327, 23.
- in Aventino aedes Dianae 67, 22.
- Augustodunum opp. 108, 1.
- aves adversus locustarum luem divinitus datae 50, 18.
- Aurelianus imp. 42, 14. cum Scythis in Pannonia dimicat 42, 16. Palmyrenos subigit, Zenobiam capit 43, 17 — 50, 4. novam monetam publice distribuit 53, 21. panem publice Romae distribuit 54, 2. insidiis extinctus 54, 16. Aureliani caedes vindicatur 56, 16. Aurelianus consul 270, 23.
- aureorum triginta milibus filium redimit pater 310, 15.
- Aureolus equitatus adversus Postami rebellionem dux praepositus, res novas et ipse molitur 36, 4. 37, 15. ut interierit 38, 12.
- Auxonius praef. praet. 185, 2.
- Axiochus Musonii filius 251, 10.
- Babdiceni gens Persarum 167, 20.
- Babylon capitur a Severo 15, 6. Babylonici vicinus mons 41, 3.
- Bacaudae Sarum ad Alpes excipiunt 319, 15.
- Bacurius Armenius 242, 13.

- Balbinus cum Maximo imperator a senatu dicitur** 19, 12.
barbari empticii 107, 6. milites indigenis misti nullo discrimine 209, 1. militis insolentia castigatur 208, 10. barbaris aditus in Romanum imperium quomodo patefactus 100, 19. aperitur a Theodosio 207, 7. barbari milites torquibus aureis ornati 223, 13.
Bargi ortus, scelera, praemium 259, 1. 280, 4.
Barophtas opp. Pers. 162, 12.
bases simulacrorum lapideae 281, 11.
Basilius praef. urbis 303, 22.
Basus et Philippus coas. 285, 13. 296, 12.
Bastarnae Scythae sedes in Thracia impetrant ab imp. Rom. 61, 19.
Batavia insula Rheni, fluvialium omnium maxima 130, 16. inde milites Romanis legionibus adscribuntur 133, 17.
Batavi in Sirmii praesidio 172, 18.
Batava legio infamiae notam et deprecatur et strenuitate mox eluit 183, 15.
Bathanarius dux 300, 20.
Bathyllus pantemimus 12, 14.
Batnae opp. Osdroenae 141, 12.
Baude Gratiani dux 211, 5.
Beli simulacrum 53, 18.
Bersabora urbs Pers. 148, 8.
Besuchis opp. Pers. 153, 16.
Besus Darium regem suum perimit 10, 19.
bibliotheca Cpoli a Iuliano structa 140, 2.
Biblus opp. 51, 10.
Bithra opp. Pers. 152, 15.
Bithynia Isporum habitatio fore dicitur 102, 18.
Bithynicum litus difficile 91, 10.
bitumen lustrale 67, 19. bitumine glutinati lateres 148, 20. ignitae glebae in hostem emittuntur 154, 9. bituminis fons 145, 19.
Blemmyae subliguntur 61, 18.
Bononia Aemiliae civitas 290, 2. 70 milibus Ravenna distans 290, 3. Alaricho fortiter obstitit 326, 19.
Bononiae castellum 299, 22. Bononiae Belgicae situs 318, 17.
Borani transistrana natio 26, 23.
Graeciam incurant 27, 1. Italiam infestant 30, 2. in Asiam transire moliantur 30, 5.
bos niger et iuvenca nigra Diti Proserpinaeque immolati 66, 4.
Bosporanorum regum progenie extincta, ignavi successere duces 30, 13. Bosporani Scythis transitum dant in Rom. fines coacti 30, 15.
Brettanio dux 163, 21.
Britannia 900 stadiis a Rheni ostiis dissita 129, 5.
Britannici milites contumaciores et iracundiores 214, 20. Britannici exercitus peculiarem sibi creant imperatorem 318, 9.
Britanni ab imperio Rom. se liberant 322, 9.
Burgundi a Probo debellati 58, 14.
bysinae telae 51, 17.
Byzantium qua occasione et quo modo a Constantino ad tantum amplitudinis fastigium evectum 96, 21. Byzantii veteris et novi descriptio 96, 3. Byzantii a Nigro stant 14, 20.
cadaver prodigiosum 196, 4.
Caecilianus legatus 308, 20.
caelestia signa adorari vetat Theodosius 212, 19.
Caesarea Cappadociae 178, 1.
Caesarius praef. urbis 179, 15.
Caius Caesar 11, 5.
Callaecia regio Hispaniae 200, 22.
Caligula 12, 20.
Callinicum opp. Pers. 142, 18.
calumniatores ditiorum capita petant ad invadenda eorum bona 121, 3.
cameli equis perniciores 49, 1.
campus Martius patentissimus et equitationi aptus 80, 8. campus igniferus Diti et Proserpinae dicitur a Poplicola 66, 6.
Cannensis clades 7, 7.
capita barbara certa pecuniae summa rependuntur 185, 18. caput hostis publici dono mittitur imperatori 277, 15. caput Eugenii conto infixum per castra circumfertur 244, 9. Maximini Romam missum, ibique palo infixum et publice propositum 20, 1.
Cardueni 167, 21.
caritas annonae et ceterorum venaliorum per dardanarios aggravatur 327, 6.
carni humanae propositum pretium 327, 11.
Carnutum opp. Celt. 75, 4.

- Carpi transistriana gens** 27, 1. a Philippo debellati 22, 14. Graeciam incurant 27, 1. Italiam infestant 30, 2.
Carpodacae propulsantur 213, 18.
Carrae Romanos ab Syriis distorminant 142, 13.
Carreni Iuliani mortem vehementissime dolent 171, 20.
carraginis obiectu tumentur sese Scythae 41, 10.
Casandria 39, 15.
Castorum aedis Byzant. 97, 5.
castra urbis instar exulta 115, 15.
Cauca opp. Gallaciae 200, 22.
Cocrops Maurus rebellis 36, 3.
Celestius 190, 21.
Celtae et Galli a Constantino debellantur 81, 17.
Celticae legiones 117, 8. **Celticarum urbium quieti ut prospexerit Valentinianus** 186, 12. **Celticis nationibus adnumerantur Germani** 79, 9.
L. Censorinus consul 66, 21.
census ditissimorum quorumque in tabulas imperii descriptus 105, 1. **census facultatum in contributione publ.** 306, 7.
Ceras seu Cornu Byzantii prom. 96, 6.
Chaerea Cai tyrannide rem publicam liberat 13, 1.
Chaeonense proelium 9, 20.
Chalcedo capitur et diripitur a Scythis 33, 16. **Chalcedoni et Byzantio interiectum fretum** 16, 11. 33, 10.
Chariettonis Germani fortitudo et fides 132, 9.
Charlebaudes dux 292, 18.
Cherronesus Tauriana 178, 11.
Chilo et Libo cons. 67, 11. 71, 3.
chlamys et diadema insignia imperialis 293, 5.
chorus puerorum et virginum in ludis saecularibus 69, 1.
Chrestus sub Alexandro Severo praef. pr. 16, 21.
ob Christi cultum supplicio affecti templis honorantur 270, 19.
Christiani impietatis erga divinas leges insimulantur 175, 10. **a Christianis honoratum aedificium pro asyle est** 221, 20.
Christiana religio omnis peccati omnisque impietatis remissionem pollicetur 95, 3. **ad Christianam fidem senatum Rom. exhortatur Theodosius Aug.** 245, 5. **ad Christianam ecclesiam seu asylum confugit uxor et filia Rufini** 256, 10.
chrysargyrum tributum exigitur rigidissime 104, 6.
Chrysogonus a Scythis honoratus ob data consilia 34, 1.
Chrysopolis 96, 12.
Cibalis (pp. Pannoniae) 82, 14.
Cilices montani, Isauri 193, 21.
Ciliciae portae 169, 15.
Circesium castellum 141, 19.
circulatoribus et magis deditus Elagabalus 16, 15. **circulatorum imposturis capiendum se praebet Theodorus** 188, 5.
Cius incuratur a Scythis 34, 3.
classis exuritur a Iuliano 161, 15. **classis Constantini et Licinii** 86, 18. 87, 1.
clavis et fustibus armati milites 46, 18.
Claudius imp. 13, 3. **ludos saecul. celebrat** 87, 5.
Claudius II imp. 38, 11. **Scytharum incursiones reprimit** 41, 12. **Scythas legionum numero adscribit et agros alios colendos dedit** 42, 1. **pestilentia periit** 42, 3.
in cloacam abditii barbari vitam relinquunt 208, 11.
Cochlea locus a situs figura nominatus 266, 9.
Colonia Agrippina 36, 10.
comes Orientis qualis sit dignitate 248, 2.
Commodus Aug. 13, 18.
Concordia urbs 299, 20.
Constans Constantini filius, Aug. 105, 14. **fratrem Constantium per insidias tollit** 107, 3. **imperium ut gesserit** 107, 5. **Magnentianae factionis insidiis occiditur** 107, 15.
Constans a Constantino patre, tyranno, Caesar dicitur et in Hispaniam mittitur 320, 16. **Augustus factus a patre** 328, 8.
Constantia Constantini Aug. soror Licinio uxor a fratre datur 81, 19.
Constantia Gallo uxor a Constantio fratre datur 111, 1.
Constantius Chlorus imp. 72, 8.
Constantius, Constantini Magni frater, Nobilissimus 105, 10. **Constantii Aug. dolo tollitur** 106, 5.

- Constantius Ang.** quas habuerit provincias 105, 17. crudelis in consanguineos 106, 1. tria bella Persica 170, 18. bellum cum Magnentio 116, 21 sqq. in pugna ad Mursam victor 117, 23. Vetranionem circumvenit 110, 15. Gallum Caesarem designat, et in matrimonium ei dat sororem 110, 21. Gallum necat 121, 19. Iulianum Athenis arcessitum Caesarem creat et in Gallias mittit 123, 13. cum Persis bellum gerit 124, 18. Iuliani successibus invidet 129, 19. Iuliano copias detrahit 134, 18. adversus Iulianum proficiscitur 137, 2. moritur 139, 13. iuramento et pactis non stare solitus 136, 8.
- Constantius Iuliani navarchus** 143, 7.
- Constantinus Magnus, Constantii Aug. filius** 72, 13. quibus natalibus *id.* a Galerio ad patrem fugit 72, 18. a militibus imperium accipit 73, 8. Faustam Hercullii filiam uxorem ducit 75, 15. insidiis petitur ab Max. Hercullo 76, 10. Maxentium bello superat 80, 6. Licinio Constantiam sororem in matrimonium tradit 81, 19. cum Licinio bellum gerit 82, 9. hostem ad Cibalam vincit 82, 14. pacem concludit 84, 22. Sarmatas debellat Istro traiecto 85, 13. bellum alterum cum Licinio gerit 86, 17. Licinium victum et Theasalonicam ablegatum occidit 93, 23. Hormisdam recipit 92, 7. Licinio sublato omnia pro imperio agit 94, 6. malitiam a natura insitam tegere non potest 94, 5. Crispum filium et Faustam uxorem necat 94, 18. ad religionem Christianam accedit 95, 6. adscensum in Capitolium festo die irridat 95, 14. in odium senatus populique incurrit 95, 15. Byzantium sedem suam facit 96, 4. voluptatibus se dedit 98, 4. plebi Byzantinae publicam annonam distribuit 98, 5. quatuor praefectos praetorio constituit 98, 18 sqq. magistros militum, alterum equitum alterum pedum, constituit 99, 15. potestatem praefectorum praet. imminuit 98, 9. magnam militum partem a limitibus in urbes deducit 100, 20. exhaurit vectigalia largitionibus 104, 3. chrysargyrum instituit 104, 6. splendidioris fortunae homines ad praeturae dignitatem vocat 104, 17. follem, tributum imposuit 105, 2. collationibus istis urbes exhausit 105, 3. morbo exstinctus 105, 8. sacrilegus 281, 6. iuramentum fallere in more habuit 93, 22.
- Constantinus iunior, Constantini Aug. filius, Caesar** 85, 8. matrem habuit Faustam 105, 10. quas provincias sortitus 105, 14. Constantis insidiis occiditur 106, 20.
- Constantinus tyrannus in Britannia** 285, 4. in transalpinis gentibus imperium affectat 318, 14. veniam et amicitiam ab Honorio per legatos petit 308, 5. novam legationem ad Honorium mittit 317, 9. Alpes et Rhenum munit 319, 18. 320, 3. Coaentem filium Caesarem creat et in Hispaniam mittit 320, 16. eundem Augustum dicit 323, 8.
- Constantinus sive Constans Attali dux** 324, 12.
- Constantinopolis fit sedes imperatorum** 96, 4. a Constantino ad summum fastigium evecta 101, 8. a Iuliano operibus et honoribus ornata 139, 21. descripta 101, 18. Cpoli regia sepultura 246, 4. contributio pro facultatum censu facta 306, 7. conventus sacrorum solennes 51, 14. coquorum agmina 205, 17. coronis et supplicationibus excipiuntur novi Augusti adventus 141, 13. corona et purpura investitur novus imperator 323, 10.
- Crassianae cladis foeditas** 168, 21.
- Cremna Lyciae opp.** 59, 15.
- Cremona trans Eridanum sita** 299, 20.
- Creta terrae motu quassata** 192, 7.
- Crispus Constantini ex Minervina filius, Caesar factus** 85, 7. a Constantino necatur 94, 11.
- Ctesiphon a Severo capta diripitur et incenditur** 15, 5. ab Odenatho bis infestatur 37, 4.
- cubiculi augustalis praepositus** 296, 20. cubiculis augustalibus in universum praepositus 257, 13. cubiculi augustalis praeposito utitur Maximus non eunucho 217, 14.
- cuniculis captum oppidum** 156, 8.
- curiae Cpolitanae situs et ornatus** 281, 1.

- curruum obiecta tuerentur se Scythae 41, 10.
 Cynegius praef. pr. in Aegyptum a Theodosio missus, ut omnibus numinum religione interdiceret 218, 2. moritur 228, 19.
 Cyzicum a Scythis petitur 34, 4. 39, 13. a Procopio capitur 180, 11.
 Daces Pers. satrapa 163, 11.
 Dacia sub Illyria praefectis constituta 99, 6.
 Dacira opp. Pers. 145, 14.
 Dadastana opp. Bithyniae 173, 5.
 Dagalaiphus dux Iuliani 155, 6.
 Dalmatici equites 309, 13. boves 316, 1.
 Dalmatius Caesar 105, 19. Constantii dolo necatur 106, 6.
 Danabe opp. Pers. 163, 7.
 Daphnes, suburbium Antiochiae 45, 17.
 Darius Hystaspis 8, 10. Darius ab Alexandro victus et a Besso interceptus 10, 5. 19.
 Decentius Caesar a Magentio fratre dicitur 111, 11. ut interierit 120, 22.
 decimatione castigati seditiosi 290, 8.
 Decius senator Philippo Aug. consilium quod dederit 23, 8. ad imperium evectus 24, 7. ut interierit 25, 14.
 Decii filius perfidia Galli necatur 26, 10.
 delatores sub Valente libere grassantur 189, 3. delatorum et calumniatorum officinae sub Constantio apertae 121, 2.
 Demetrius fisco praef. 311, 19.
 deorum ira sacrificio placatur 63, 12. deos ritu patrio se colere libere fatetur Fraintus 276, 10. deorum cultus a Theodosio interdicitur, clausis eorum fanis 218, 3.
 Deuterius praef. cub. 296, 20.
 diadema per vim Iuliano imponitur a militibus 136, 6. diademate ac purpura investitur novus imperator 323, 10.
 Dianae templum in Aventino 67, 22. Phasianae templum 31, 15.
 Didius Iulianus vid. Iulianus.
 Didymius Theodosii propinquus captus occiditur 308, 13. Didymii caedes excusatur a Constantino 317, 13.
 Diadymus mons 97, 14.
 Diocletianus consul 71, 19. imperii limitibus prospexit 100, 15. imperium quando deposuerit 71, 15. Maximiano ad imperium resumendum non obtinuit 75, 8. religionis observantissimus ib. moritur 72, 7.
 Dioscororum templum Cpoli 97, 5.
 Diti et Proserpinae dicatus campus ludique instituti 65, 8. nigrae oblatae hostiae 65, 1.
 divinationem suspectam habere Constantinus coepit 95, 8.
 divitum bona invaduntur quasi nullis relictis haeredibus 279, 19.
 Doberus urbs 39, 18.
 domesticorum ala 299, 7. equitum comes 313, 14. scholae comes 292, 22. tribunus 166, 2.
 Domitianus Aug. 13, 8. ludos saec. celebrat 67, 6.
 Domitianus sub Aureliano res novas molitur 43, 15.
 Dominus Valentiniani iun. ad Maximam legatus 225, 8.
 draconis effigiem ferens signum militare 151, 8.
 Dravi fl. cursus et ostium 112, 5.
 Druma dux 324, 9. 327, 16.
 Dura opp. dirutum 144, 8.
 Durus fl. Pers. 161, 12.
 ducalis potestas 99, 14.
 Dynamius delator 121, 11.
 ad ecclesiam Christianorum cum asylum confugitur 256, 10. 269, 4. 288, 16. 295, 11. 297, 11. 310, 13. ecclesiis lege sancitum ius asylum 269, 7. ecclesiis per monachos interceptis populus a precum frequentatione arcetur 279, 6. ecclesia monachorum strage repleta 279, 11. ecclesiae clam insectus ignis 280, 17.
 Edesseni Iulianum honorifice excipiunt 141, 13.
 Edobinchus Francus 319, 9.
 Elaeus opp. Thraciae maritimum 89, 13.
 Ellebichus dux 313, 15.
 Emesenus adolescens ad imperium evectus 16, 4.
 Emesa urbs Syriae 37, 8. Aurelianus excipit 43, 2. in Emesae campis proelium 45, 15.
 Emeseni Romanis magis quam Palmyrenis favent 47, 18.

- Emonis** seu **Emonae** situs, conditor, etymologia 286, 11.
- Epigramma** sepulchrale **Iuliani** 172, 11.
- Epiri** duae earumque incolae 99, 5. 283, 10.
- episcopi** legatione apud **Honorium** funguntur pro **Alarico** 316, 5. ad **Ioannem Chrysostomum** loco suo deiciendum concitantur ab imperatrice 278, 14. episcopum inique pulso substitui non fert **populus** 278, 16. episcopus **Rom.** legatione apud **imp. Honorium** fungitur pro civitate 310, 20. cum episcopo urbis consilia communicat praef. urbis 305, 12.
- Epitimius** res novas molitur 43, 14.
- equi publici ad avertendam persecutionem mutilati 73, 1. equorum exercitationi **Romae** dicatus campus **Martius** 65, 5.
- equitatus e **Phrygia** et **Cappadocia** 87, 6.
- equitum magistri plures pro uno instituti 205, 2.
- Equitius** trib. militum 193, 5.
- trans **Eridanum** sitae urbes 299, 19.
- Eros** **Aurelianus** insidiosis sustulit 54, 6.
- Eucherius** **Arcadii** pater 248, 9.
- Eucherius** **Stilichonis** filius 292, 12. in aeylo delictet 295, 20. 297, 9. ad supplicium ducitur 300, 9.
- Eugenius** eunuchus 173, 5.
- Eugenius** quas ob virtutes, et quo impulsu ad imperium evectus 236, 22. imperii confirmationem a **Theodosio** petit 240, 17. captus et capite truncatus 244, 8.
- eunuchi, forma praestantes, gratia etiam praestant et potentia 205, 20. eunuchis libertis dedit sese **Claudius** 13, 3. eunuchi aulici delatorum et calumniatorum fiabella 121, 6. cubiculis praepositi, calumniis suis optimos quosque onerant 198, 3. 199, 11. eunuchorum nullus **Eutropio** unquam potentior 269, 16.
- S. Euphemiae** templum 270, 19.
- Euphratis** alveus ad **Assyriam** usque et **Tigridem** pertingens 146, 20.
- Euphratis** insulae 144, 13. 145, 6.
- Eurymedon** fl. 267, 16.
- Eusebia** **Constantii** uxor, docta et consulta matrona 122, 17. 123, 4. 124, 5.
- Eusebius** praepos. cubic. 314, 4.
- Eutropia** **Constantini** soror 109, 3.
- Eutropius** eunuchus **Arcadio** uxorem dat 249, 5. Rufino delecto, aulam et imperium pro libidine regit 256, 5. opibus et potentia auctus 259, 15. consulatus et patriciatus dignitate honoratus 268, 15. eversus 269, 14.
- fabae in lustrationibus saecularibus adhibita 68, 1.
- faces lustrales 97, 19.
- fame atroci premitur **Roma** 302, 23. 327, 5.
- Fausta** **Herculi** filia, **Constantii** uxor 75, 15. balneo ferventi extinguitur 94, 18.
- Felix** **Valeriani** dux 84, 12.
- Festus** **Asiae** proconsul 189, 18.
- fibulae ferreae in ponte 80, 1.
- filiae prostitutae ad tributorum per solutionem 104, 14.
- Firmi** rebellio in **Africa** 190, 15.
- Fissena** opp. **Pers.** 151, 21.
- Flaminiae** urbs **Ariminum** 300, 2. metropolis **Ravenna** 284, 14.
- Flavianus** praef. pr. 16, 20.
- Florentius** et **Taurus** consules fugitivi 138, 18. **Florentius** praef. pr. 247, 17. **Florentius** dux 266, 10.
- Florianus** Aug. 55, 12 — 56, 13.
- Fluvius** regis, in **Pers.** 152, 1. **Persice** idem **Narmalaches** 159, 11.
- follii tributi genus 105, 2.
- sons bitumen emittens 145, 19.
- fores aureis laminis obductae 302, 10.
- Fortunae** templum desigrat **Romae** 77, 17. **Fortunae Romanae** simulacrum 97, 19.
- Fortunatianus** fisci praef. 188, 9.
- forum maximum porticibus quattuor inclusum 97, 10. rotundum 96, 18.
- fossa sub terra ultra hostium castra perducta 60, 4.
- Fraintus** barbarus 241, 12. fidam fortemque operam navat 274, 6. ob hostem fortiter profligatum consulatione ornatur 276, 13. e mentitos **Hunnos** profligat 277, 21.
- Franci** a **Probo** devicti 58, 13. pars ab imperatore sedes impetrant, pars **Graeciam** infestant 61, 22. **Rhenanas** urbes invadunt 122, 5. Quadis confinibus in **Romanos** fines transitum negant 130, 10.
- Fritigernus** 212, 15.
- frumentum seu triticum in saecularibus lustrationibus 67, 22. cum pluvia delatum coelitus 57, 23.

- e Britannia Germanicis ad Rhenum urbibus submissum 129, 8. frumenti et pecuniae pensionem annuam postulat Alarichus 315, 5.
- fugaces milites armis nudari et vendi soliti 183, 16.
- fugitivi Hunnorum rominae usurpato per Thraciam grassantur 277, 19.
- fulgetris magico artificio elicitis profugati hostes 305, 8.
- fulminis in palatium immissio ominosa 192, 3. fulminis seu fulguris coniectores atque interpretes 63, 10.
- fustibus et clavis armati milites 46, 18. fustibus ad mortem usque caesi in quaest. publ. 297, 2.
- Gadalaiphus Iuliani dux 151, 6.
- Gaines barb. mil. dux 242, 12. Stelichoni adversus Rufinum navat operam 255, 9. res novas cur et quomodo molitus cum Tribigildo 262, 5. fictum cum Tribigildo bellum gerit 263, 14. pacem cum Tribigildo facit 268, 23. conatus suos contra Cpolim nimio furore irritos reddit 272, 2. cum Fraiato dimicans superatur 275, 21. ab Hunnorum rege Ulde occisus 277, 12. caput eius Cpolim ad imperatorem missum 277, 15.
- Gaiso Constantis percussor 108, 12.
- Galatae occidentales i. e. Galli 201, 2.
- Galerius Maximianus Aug. 72, 8. nepotes suos Caesares creat 72, 9. Maxentii conatus impedire conatur frustra 74, 3 sqq. morbo perit 76, 5. Licinium Augustum eligit 76, 3.
- Galla Valentiniani filia 226, 20. Theodosio uxor datur 228, 9. Theodosium ad ulciscendam fratris necem instigat 240, 2. in partu moritur 242, 16.
- Gallicae provinciae Britannorum exemplo in libertatem se vindicant 322, 12.
- Gallienus a patre ad imperii consortium adsciscitur 29, 7. bellis quibus implicatus 35, 10 — 38, 21. insidiis quibus interemptus 38, 2.
- Gallus Tanaidis ripae custodiendae impositus, perfida cum barbaris contra Decium inquit consilia 25, 4. imperium ut gesserit 25, 16. cum filio necatur 28, 10.
- Gallus Caesar a Constantino patruelē dicitur, et Constantiae sororis conubio devincitur 110, 21. calumniatorum delationibus dignitate pariter ac vita privatur 121, 18.
- Gaudentii filius 298, 11.
- Gaza urbs 10, 9.
- Generidis dux 311, 23.
- in Germaniae limitibus ad Rheni ostia Gallicus populus 129, 4.
- Germani Rhenum accolentes Celtas vexant 29, 12. Germanorum nationem totam debellat Iulianus Caesar 126, 16. Germani transchamani per Istrum in Pannoniam et Moesiam transeunt 212, 15.
- Germanicae Romanorum urbes a barbaris Rhenanis infestantur 57, 20. Germanica natio tota rebellat 183, 1. Germanicarum et Celticarum gentium 400000 caesa 248, 8.
- Gerontius Theodosii dux fortissimus 221, 14.
- Gerontius Graeciae aditus male tueretur 254, 1.
- Gerontius Britannus dux Constantini 319, 9. barbaros contra Constantinum in Galliis concitat 322, 2.
- Geta Severi filius in matris amplexibus trucidatur 15, 19.
- Gildo Africam quomodo et quo successu occupavit 260, 12.
- gladio deditiorum cervices perstrictae tantum, non percussae 271, 6. gladiatorum rebellio sub Probo 62, 5.
- Gomarius Procopii dux 181, 20.
- Gordianus senior cum filio Aug. a senatu Romano dicitur 19, 4. Gordianorum interitus 20, 9.
- Gordianus iunior ad imperium ut evectus et quomodo id gesserit 20, 6. in media Perside interit 22, 3. tumulus eius in Perside 144, 9.
- Gotthi transistriani gens 26, 23. Graeciam vastant 27, 1. Italiam infestant 30, 2. cum Scythiis denovo erumpunt 38, 19. Romanorum in bello Persico socii 160, 19. a Valente vincuntur 184, 7 sqq. Gotthi et ceteri trans Istrum Scythiae, ab Hunnis expulsi, Romanos fines intrare coguntur 195, 4.
- Graecia libertatem et imperium ambitiosis contentionibus amisit 9, 10. eius proconsul perfide provinciae praestat 252, 5.
- Graeci clarescere quando coeperint 8, 15.

- Gratianus a Valentiniano patre creatur imperator** 187, 4. imperii portionem quam sortitus 193, 16. Valente extincto Theodosium sibi collegam adsciscit 200, 21. Theodosio mittit suppetias 211, 3. barbaris transitum det coactus 212, 17. stolam pontificalem cur recusaverit 217, 4. imperio et vita, qua occasione orbatus 215, 21. ad Gratiani caedem ulciscendam instigatur Theodosius 228, 1. eius mater 226, 17.
- Gratianus imp. Britan.** 318, 12.
- Grothingi Scythica gens in fines Rom. irruentes sollerti stratagemate delectur** 218, 19.
- gypso glutinati lateres** 148, 21.
- hastae in terram defixio dextraeque nutus signum pacis** 114, 15.
- Hebri et Toni confluentia** 87, 16.
- Helena Constantini mater Crispi necem aegerrime fert** 94, 14.
- Helena Iuliano a Constantio fratre despondetur** 123, 17.
- Helene oppidulum** 108, 11.
- Heliocrates praef. fisci** 297, 12. 310, 4.
- Heliopolis opp. Syriae** 51, 10.
- Hellespontus ponte iunctus** 8, 21.
- Heraclaea olim Perinthus** 54, 5.
- Heraclianus praef. pr.** 37, 23.
- Heraclianus mag. mil.** 300, 22.
- Herculius Maximianus** 71, 20. **imperium resumere conatur** 75, 2. **moritur** 76, 13.
- Herculiani, legio** 107, 13. a Maximiano Herculo denominati 166, 10.
- ad Hercynios usque saltus Germanos fugientes insequitur Iulianus** 126, 23.
- heredibus legitimis exclusis divitum bona invaduntur** 279, 21.
- Herodotus** 194, 12.
- heroicae Theogamae Pisandri** 287, 1.
- Hernli Scytharum socii** 38, 18.
- Hierapolis ad Euphratem** 141, 7.
- Hierias dux Iuliani** 141, 10.
- Hierosolyma post Constantini tempora per Christianos aedificiis honorata** 256, 12.
- Hilarius philosophus** 189, 10.
- Hilarius Antiochensium legatus Palaestinae praeficitur a Theodosio** 224, 18.
- Hispanici exercitus Pyrenes custodiam praeripi sibi aegre ferunt** 321, 20.
- holocausta** 68, 10.
- Homerus** 242, 18. 253, 7.
- Honorius a Theodosio patre in militiam abducitur** 243, 5. Romae imperio investitur a patre Theodosio 244, 22. uxorem ducit Stelichonis filiam Mariam 261, 15. Maria defuncta, Thermantiam sororem eius ducit uxorem 285, 15. Ravennam petit contra Stelichonis monita 289, 4. Stelichone occiso filiam quoque eius, uxorem suam dimittit 297, 7. Alarichi postulatis relictis male consulti rei publicae 299, 4. consul VII 318, 8. consul VIII 308, 3. de fuga cogitans inopinatis erigitur auxiliis 325, 1.
- hordeum in lustrationibus saecularibus** 67, 22.
- Hormisda Persa quibus natalibus ortus, cur et quomodo ad Romanos transfugerit** 92, 7. dux ad bellum Persicum legitur a Iuliano 140, 5. equitatum praeficitur a Iuliano 143, 12. exploratum emissus paene capitur 146, 6. ut proditor, convitiis a Persis obsessis incessitur 149, 3. proditor et Persici belli flabrum a populari dicitur 158, 18.
- Hormisda Hormisdas filius, Procopianae factionis dux** 181, 19.
- Hormisda barbaris in Aegyptum deducendis praefectus** 208, 17.
- cum hostiis et donis supplices ad victorem prodentem dedititii** 49, 14.
- hostiae nigrae Diti et Proserpinae immolatae** 65, 1.
- hostis imperii declaratur Stelicho** 260, 11.
- Hunni qualis populus, et Seythas transistrianos ut expulerint** 194, 10. cum sociis propulsantur a Theodosio 213, 18. Hunnorum princeps Rom. imp. favorem sibi conciliat 277, 5. Hunni Romanorum socii 284, 5. 1100 Gotthos faciunt 311, 11.
- hymni saeculares** 68, 12. 69, 3.
- iacula ex arcubus pariter et machinis emissa** 154, 14.
- iaculator insignis** 48, 10. 60, 17.
- Iason obses** 298, 11.
- Iberi occidentales i. e. Hispani** 120, 2.
- Igillus** 59, 5.
- ignis in aere, lampadis pilaevae instar, statis temporibus se ostentans** 51, 13.
- ignis vivus traditur parricidialis fa-**

- cinoris auctor 57, 2. igni traditur praeda Rom. usibus minus apta 150, 18.
- Ilium vetus 95, 20.
- imago virginis principi ante nuptias exhibetur 249, 14. imagines deorum, a quibus primum et quomodo introductae 216, 7. imago novi Caesaris Romae de more proponitur 73, 10. novi Augusti 218, 5. imaginem suam per Africam circumferendam mittit Maxentius 76, 16. imaginem et titulum imp. Maximo concedit Theodosius 218, 4.
- Imbrus insula 99, 3.
- imitator literarum alienarum peritissimus 54, 11.
- imperatoris creandi suscipiant sibi praetoriani 14, 3. imperator legionum calculo creatus Vetricio 108, 18. imperator absens creatus Valentinianus 173, 17. imperator e tribunali detrahitur a militibus vesteque imperiali exiit 110, 15. imperator et Augustus renuntiatur Iulianus scuto impositus et sublimis elatus, capiti diademate imposito 136, 5. imperatorem dominumque Constantinum salutatur Licinius simplex 93, 19. imperatoris defuncti corpus pollinctum, imperatorio inferitur sepulchro 246, 6.
- imperium Rom. quando unius arbitrio committi coeptum et quam recte 11, 11. ad imperii consortium a Valentiniano assumitur Valens frater 174, 16. imperii occidentalis divisio 193, 13. imperium cum urbe venale proponitur a praetorianis 14, 5. imperium divisum a Constantini filii 105, 13. a Valentiniano et Valente 176, 2. a Theodosio in filios 246, 3.
- imperialis amictus usum Procopio concedit Iulianus 177, 16. imperialis amictus apud Marcellam inventus, mortem ei affert 182, 11.
- impiis peccatorum remissionem negat ethnica religio, Christiana concedit 94, 21.
- impietatis accusantur Christiani 175, 10.
- impietati poena divinitus irrogatur 301, 10.
- infamia notantur dux et milites ob signi amissionem 151, 16.
- inferorum deorum ara 64, 8.
- Innocentius episcopus Rom. 305, 12.
- insularum fluvialium maxima Batavia 130, 16. insularum provincia 99, 2.
- Ioannes Cyprianus episcopus vix reversus ab exilio denovo exulare cogitur 271, 2. 278, 12. 280, 11. ab exilio reversus populum denovo concitat 280, 11. eius exilium quas Cpoli calamitates attulerit 280, 15.
- Ioannes notariorum tribunus 304, 1.
- Iotapianus 23, 3.
- Iovis aulam citius cornituras quam castellum suum captam iri Persae iactant 156, 20.
- Iovis Dodonaei simulacrum pro foribus curiae Cpol. incendii periculum eluctatur 281, 13.
- Iovius praef. pr. simulator 313, 10. aemulis sublatis potentiam universam ad se rapit 314, 8. temerario iuramento adstringit et principem et ceteros 315, 16.
- Iovius Constantini ad Honorium legatus 317, 10.
- Iovius praef. pr. sub Attali ditione 324, 17. Attali ad Honorium legatus, preditionem cogitat ab Honorianis sollicitatus 325, 14. Alaricum ad Attalem alienat 326, 11.
- Ioviani, legio 107, 13. a Diocetiano Iovio nominati 166, 8.
- Iovianus notariorum tribunus 156, 14.
- Iovianus a quibusnam natalibus et quomodo ad imperium evectus; quomodo item illud gesserit 166, 1 sqq. moritur 173, 3.
- Isauri ab aliis Pisidae, ab aliis Solyymi, ab aliis Cilices montani appellati 193, 20. Isaurorum sedes et latrocinia 282, 7.
- Isauri latrones, Pamphyliam depopulati, Cremnam in Lycia occupant 59, 11. Lyciam et Pamphyliam incursant 193, 20. reprimumant 282, 17.
- ad Issum loca, in quibus Darii et Alexandri pugna 10, 5.
- Isthmus Peloponnesi propugnaculum 29, 3.
- Istri ortus, cursus, octium 138, 4.
- Istros Ponti urbs 33, 4.
- Iulianus Didius imperium ut adeptus, et amiserit 14, 5.
- Iulianus apostata, a quibus natalibus et quibus suffragis ad Caesarem dignitatem evectus 123, 1. a Cen-

- stantio affinitate Caesarisque dignitate ornatus, transalpinis provinciis tuendis mittitur 123, 17. Caesar a Constantio creatus, in Gallia et Germania quae gesserit 124, 18. consensu militum creatur Aug. 136, 5. post mortem Constantii ab exercitibus vocatur ad imperii gubernacula 139, 14. imperator factus, animi sui de religione sententiam patefacit 136, 19. Persicum bellum aggreditur 140, 4. e vulnere moritur, Perside paene debellata 164, 19. virtutibus et dotibus quibus fuerit praeditus 136, 6. Magnus 247, 18. Juliani eruditio et scripta 124, 10. vis in dicendo summa 134, 11. liber de rebus a Constantio in Oriente gestis 134, 10. Misopogon seu Antiochensis 140, 17. res gestae partim ab aliis poetis pariter et historicis, partim ab ipso sunt conscriptae 124, 7. cura limitum ad Rhenum 320, 13. sepulchrum et epitaphium 172, 9. uxor, Helena 123, 17. a Juliani obitu Persicae vires increscere coeperunt 169, 13. Juliani familiares in suspicionem et odium vocantur apud Valentinianum et Valentem fr. 174, 6. 175, 2. Juliani portus Cpoli et bibliotheca 139, 21.
- Julianus trib. militum 166, 21. .
C. Julius Caesar 11, 5.
- Julius Scythici tirocinii magister prudenti consilio eos nova molientes opprimit 203, 5.
- iumentorum praesidio constituti 159, 4.
- Iunonis ad aram supplicationes mulierum 70, 16.
- iuramentum patrio ritu dant victi Germani 128, 17. iuramentum tacto principis capite factum, idque religiosissimum 315, 18. sophistica interpretatione elusum 269, 10. iuramento decipitur Severus Caesar 74, 15.
- Iustina Magnentii primam, post Valentiniani uxor, forma et animi dotibus eximia matrona 226, 17. quo stratagemate Theodosium permoverit 227, 20. cum filio et filia Romam remeant 229, 18.
- Iustinianus advocatus 289, 12.
- Iustinianus dux 318, 15.
- Iustus dux 322, 1.
- Laocinarii num. mil. 156, 1.
- lacus fatidicus 51, 15.
- Laeta augusta 303, 10.
- Lagodius Theodosii cognatus 321, 13.
- Lampadius praef. pr. 121, 14.
- Lampadius senator Rom. 288, 12. praef. pr. creatur ab Attalo 323, 10.
- Laodicea Syriae opp. 256, 21.
- Larissa Syriae urbs 46, 6.
- lateres partim bitumine partim gypso coagulinati 148, 20.
- Latinas literas discit barbarici generis miles 120, 11.
- Latinus dux Constantii 115, 17.
- latrones latronum globo delentur 132, 19. pro spectris habiti 232, 4.
- lavatione et epulo ab Atheniensibus excipitur Alarichus 253, 12.
- lecti argentei 160, 22.
- legationis specie missi exploratores 112, 15.
- Leo dux Asiam adversus latrones male tuetur 264, 10.
- Leti gens Gallica 120, 10
- levatio novi imperatoris 136, 5.
- Libanius rhetor Antiochensium legatus ad Theodosium 224, 7.
- libello significata magistratus abdicatio 238, 11.
- liberi venditi ad tributorum collationem 104, 14.
- libertis se ac rem publicam dedit Claudius 13, 3.
- Libo et Chilo cons. 67, 11. 71, 18.
- Liburnicae quales naves et unde dicitur 274, 10.
- Libyae praefecturae seu provinciae duae 98, 19. 99, 9. 105, 17.
- Libyae magnae rector 300, 21.
- Licinianus Licinii filius, Caesar a patre dicitur 85, 10.
- Licinianus imperator a Maximiano Gallerio designatur 76, 3. consul cum Constantino 72, 3. affinitate sociatur Constantino 81, 18. Maximiano Caesare devicto, Constantini bellis implicatur 82, 9. Valentem Caesarem creat 84, 9. adversus Constantinum denuo se instruit 86, 17. Martinianum Caesarem dicit 91, 2. contra fidem supplicii datam strangulatur 93, 23. vires eius naufragio fractae 89, 21.
- lima in piscis ventrem intromissa 93, 1.
- Limenius praef. pr. 292, 16.
- Limitanae civitates, castella, burgi 98, 12. 100, 16.

- limitibus imperii Diocletianus ut prespexerit 100, 15. limites praesidiis nudantur a Constantino 100, 20. e Lindo Cpollim tralatam simulacrum 281, 13.
- literarum alienarum imitator peritissimus 54, 11. literae principis duplices apertae et secretae 295, 18. literati apud Valentem suspecti veneficii 188, 17.
- locustarum lui depellendae aves divinitus missae 50, 17.
- Logiones pop. Germ. 58, 8.
- Longini rhetoris eruditio, constantia, mors 49, 21.
- Longinianus praef. pr. 293, 17.
- Longus murus opp. Thraciae 274, 18.
- Lucania regio Italiae 74, 12.
- Lucianus comes Orientis 248, 2.
- Lucianus Iuliani navarchus 143, 7.
- Lucianus suillae carnis praebitor 73, 16.
- Lucillianus Persico bello praeficitur a Constantio 111, 7. Nisibin fortiter tuetur 134, 6. exploratorum globo praeficitur 144, 6.
- Lucillianus, Ióviani socer, ad Pannon. exercitus mittitur 172, 14. interficitur 172, 19.
- Lucialis sacrificatur ludis saecularibus 68, 7.
- Lucius Commodi fil. 13, 15.
- luctus Homericus 242, 18.
- Luoullus Romanis in Asia quae pepererit 168, 14.
- lucus ante aedes procerarum arborum, eiusque ex fulmine incendium 63, 7. e palmis et vitibus 152, 20.
- ludi pro populi Rom. liberatione instituti 66, 20. ludi quos nec vidit quisquam nec visurus est 67, 15.
- lues 26, 17.
- lumina et ignes in scena 68, 12.
- Lusitanici exercitus 321, 7.
- Lydia latrocinii infestata 262, 16. Lydiae metropolis Sardes 270, 3.
- Lydius Isaurorum latronum dux ferissimus 59, 11.
- Macamaei audacia 162, 6.
- Macedonice imperio diviso Romana potentia crevit 11, 2. Macedonicum in Peraide imperium ut eversum 21, 9.
- Macrinus ad imperium evectus 16, 3.
- Macrobius trib. militum 166, 22.
- Macrontichos opp. Thraciae 274, 18.
- Maecetidis aecolae Sauromatae 85, 13.
- magistri militum, equitum sc. et pedatum 99, 15.
- magister officiorum 2, 25.
- magistratus a Constantino mutati 98, 9. a Theodosio conturbati 204, 23. venales sub Theodosio 206, 5. maximi, praetura praetoriana et urbana, praestantibus usu et virtute viris committitur 229, 3.
- Magnentius ad imperium evectus 108, 9. Constante occiso, Italiam, Galliam et Africam occupat 108, 15. bellum adversus Constantium suscipit 110, 21 sqq. ut interiorit, quamdiu imperaverit, ingenio et moribus quibus fuerit 119, 11 sqq.
- Magnus miles 156, 14.
- Mamaea Ulpianum ad praetorii praefecturam evehit 16, 22. cum filio trucidatur 18, 11.
- Manadus trib. militum 117, 13.
- manes 65, 22.
- M. Manlius Pullius cos. 66, 21.
- manus Rufini per urbem circumlata et stipes eidem mendicata 256, 1.
- Marathonia pugna 3, 8.
- Marcellianus notarius 309, 7.
- Marcellianus trib. militum 73, 16.
- Marcellinus praef. Mesopotamiae 53, 1.
- Marcellinus praef. fisci 107, 12. magister officiorum sub Magnentio 109, 15. 112, 18.
- Marcellus trib. militum 73, 16.
- Marcellus Iuliano Caesari comes datus a Constantio 123, 19.
- Marcellus Procopii dux 180, 9. necatur 182, 10.
- Marcia Commedi tyrannide liberat rem publicam 13, 20.
- Marcianopolis Thracicarum urbium maxima 39, 3.
- Marcianus Gallieni dux adversus Scythas 37, 20.
- Marcianus praef. urb. 323, 11.
- Marcomanni Romanis confinia loca populantur 23, 19.
- Marcus imp. Britann. 318, 9.
- mari a latrociniiis purgando praefectus Probus 40, 18. in mari aedificatae domus 101, 19.
- Maria Augusta 261, 15. intacta moritur 286, 2.
- Marinianus filium redimit 310, 15.
- Marinus ad imperium evectus a Meesiacis legionibus 23, 4.
- marmor Proconnesium 96, 19.

- marmorum colores desueti 281, 3.
 Maronae vicus 163, 18.
 Marsyae mortem Persis minatur Hormisdas 92, 12.
 Martinianus Licinii Aug. Caesar 91, 2. neci datur 93, 22.
 Martius campus equorum exercitatiōi dicatus 65, 4.
 martyri ob constantem Christi cultum exstructa aedes 270, 20.
 Masceldelus fratris iniuriam ultus, malam meritorum reportat gratiam 260, 16.
 matris deum simulacrum Cpoli 97, 12.
 Mattiarii num. mil. 156, 1.
 Mauricius trib. militum 170, 7.
 Maurusiae cohortes seu Maurorum ordines 74, 5. Maurusius equitatus 46, 14.
 Maurus Macamaeum fratrem fortissime ulciscitur 162, 7.
 Maxentius e quibus natalibus et quo modo ad imperium euectus 73, 12. imperium in Africa ut stabiliverit 76, 15. 78, 11. machinamento adversariis structo ipse capitur 80, 15.
 Maximus cum Balbino imperator a senatu dicitur 19, 12.
 Maximus e quibus natalibus et qua occasione ad imperium euectus 214, 21. imperii confirmationem et societatem a Theodosio impetrat 217, 19. Gratiano sublato Valentinianum quoque et dolis et armis adoritur 224, 19. captus carnifici traditur 230, 14.
 Maximus philosophus necatur 189, 10. cur ei infensor Valentinianus Aug. 175, 8.
 Maximianus Herculus consul 71, 20. imperium cum Diocetiano deponit 72, 2. pro Maxentio sollicitus imperium iterum capessere aggreditur 75, 19. ut Severum ita et Constantinum dolis aggreditur 74, 15. 76, 10. mors 76, 13.
 Maximiani Herculi filius Maxentius imperium invadit 73, 12.
 Maximianus Galerius Maxentii conatus impedire frustra nititur 74, 3. Licinio Caesare dicto, paulo post vita excedit 76, 3.
 Maximianus trib. milit. 166, 21.
 Maximilianus s. Maximianus Mariani fil. 308, 20. 309, 14.
 Maximinus imperio ut potitus et quomodo illud gesserit 18, 14 — 19, 18. Tarsi obiit 82, 6.
 Maximinus Caesar 72, 9.
 Maximinus praef. Syriae, sub Tactō Aug. 55, 4.
 mechanicus insignis 60, 17.
 Mediolanum 37, 15. 74, 5. 81, 18. 314, 2.
 Megia opp. Pers. 145, 20.
 Melas fluv. 267, 6.
 Menelai ducis dexteritas et interitus 118, 22. 119, 1.
 mensa imperatoria epularum et ministrorum numero ultra modum onerata per Theodosium 205, 15. hospitium caede polluta 191, 2. mensae argenteae 160, 22.
 meretrices quoque tributorum collatione oneratae 104, 8.
 Merobaudes Valentiniani dux 191, 15. Valentinianum iuniorem ad imperium evehit 193, 5.
 Mesopotamiae praefectus 53, 2.
 militi auxiliari obviam honoris causa procedit imperator 255, 14. milites ordinarii trium praecipue generum, praetoriani seu palatini, urbani, limitanei 98, 10. militum magistri et annonae praebebant et delicta castigabant 100, 1.
 militaris disciplina per Constantinum corrupta 98, 14. 101, 3.
 militiae utriusque magister 205, 1. Christiani militia lege non prohibentur 312, 7.
 mimis et saltatoribus deditus Theodosius 212, 2.
μῦθοι γελωτῶν 212, 2. 254, 19.
 Minerva propugnatrix 253, 4. Minervae ac Iovis simulacra pro foribus curiae Cpol. 281, 10.
 Minervina Constantini concubina 85, 8.
 Modares Scythae 201, 15.
 Modestus praef. pr. 186, 7.
 Molossi Epiri incolae 283, 10.
 Momosirus Pers. dux 150, 9.
 monachi, quale hominum genus et quare populum Cpol. in se concitarint 278, 23.
 pro moneta adulterina novi populi nummi dantur 53, 21.
 in morbo a medicis deplorato deorum auxilium imploratur sacrificiis 63, 9.
 morbus magico machinamento conciliatus 174, 6.
 mulieres ludis saecularibus ad aram Iunonis supplicant 70, 15. obsidio-

- nis tempore ad pauciores numero redactas, communes omnium iubet esse Lydius 60, 14. mulierum venustiorum e barbaris delectus 195, 12.
- muliebri veste induti milites fugaces per castra circumducuntur 126, 9.
- Mursa opp. Pannoniae 111, 13. oppugnatur a Magnentio 116, 23.
- in Mursensi campo acre proelium 117, 23.
- Musarum simulacra ex Helicone Cypolim translata conflaurant, malo insecuturi temporis omine 231, 4.
- musica dissoluta 212, 4.
- Musonii philosophi eruditio et filii 251, 8.
- Musonius Musonii filius 251, 10.
- Mysia (Moesia) superior incuratur a Quadis et Sarmatis 122, 9.
- Mysi Thracienses 138, 6.
- mysteria hominum genus continent 176, 17.
- Nacolia opp. Phrygiae 182, 6.
- Naemorius ordinum palatinorum magister 293, 9.
- Naisus opp. 139, 8. ad Naisum pugna 41, 9.
- Narmalaches fl. Pers. 159, 11.
- natalem filii celebrat Marcellinus 107, 15. natalis celebratur Persico more 92, 9.
- naves bellicae 86, 18. 143, 2. coriaceae simul et lignae in Iuliani expeditione Persica 142, 23. fluviales 64, 11. 129, 7. hexericae a Polybio descriptae 274, 16. onerariae 91, 8.
- navale Byzantii 139, 22.
- Nebriidius praef. pr. 179, 16.
- negotiatores contributionibus onerantur 104, 7.
- Nepotiani ortus, pabellio, interitus 109, 8.
- Nero 13, 4.
- Nestorius sacerdos 192, 10.
- Neveia opp. 305, 6.
- Nevigaates Gall. cop. dux 319, 5.
- Nevita Iuliani dux 155, 5.
- Nicaea incuratur a Scythis 34, 3.
- Nicomedes oraculis fretus Prusiae patri bellum facit 102, 7.
- Nicomediae amplitudo, opulentia, e Scythis clades 33, 18.
- Niger 14, 17.
- Nisbara opp. Pers. 162, 22.
- Nischanabe opp. Pers. *ib.*
- Nisibis a Persis capta recuperatur 37, 2. a Persis obsessa, Luciliani opera strenue defenditur 134, 5. Persis redditur vacua 168, 2.
- Nisibeni deditioem a Ioviano enixissime deprecatur 170, 15.
- nobilissimatus dignitas 105, 21.
- nocturnum ingens multitudo muros complet 80, 17.
- Noorda locus Pers. 161, 19.
- notarii imperatorii subditorum nomina in tabulis describunt 127, 21. notariorum tribunus 156, 15.
- nocturna sacra 65, 10. 68, 1 et 5.
- Numa Pompilius primus pontifex maximus 216, 15.
- numeri militares 30 Ticiae impositi 284, 4.
- nuptiae principis publica laetitia celebrantur 249, 19.
- Oasis exuli habitanda datur, et qualis is locus 258, 10.
- obsidionalis apparatus 90, 14. obsidionalia stratagemata Lydii 59, 11.
- Octavianus Aug. imperium quando acceperit et quomodo gesserit 11, 11. ludae saeculares diu neglectos instaurat 66, 20.
- Odonathi Palmyreni fortia facinora, mors, successor 36, 19.
- Oecubaria castellum 299, 23.
- Oedotheus Scythia 214, 5.
- officia Palatina 91, 3. officia et praepositurae a Theodosio conturbatae 204, 23.
- Olympius Ponticus Stelichonem apud Honorium traducit 291, 20. Stelichone sublato magistri potestatem nactus, in Stelichonis amicos et consocios acriter inquit 296, 17. magister officiorum cum Hunnis Ataulfo mittitur obviam 311, 8. ab eunuchis palatinis apud imperatorem delatus, aufugit 311, 13.
- Olympiodori Thebani error 284, 16.
- Optati patricii caedes 106, 7.
- oraculum Palmyrenis datum 51, 3. de Cpoli 69, 9. de morte Constantii Aug. 137, 10. dormienti datum 137, 8. Sibyllinum de saecularibus ludis 66, 11. oraculi interpretatio mortem affert interpreti 189, 10. oracula in unum volumen collecta 102, 3.
- Orientis administratio commissa praefecto Mesopotamiae 53, 2. Orientis metropolis Antiochia 27, 5.

- Orontes fluv. 44, 7.
 pabuli exactione hostibus iter praec-
 luditur 162, 12.
 paeon ob victoriam 161, 4. paeones
 saeculares 69, 3, 70, 11.
 Palaestina universa uni commissa
 praesidi 224, 15.
 Palaestinarum militum armatura
 46, 17.
 Palatini ordines praefectorum prae-
 torii potestate reguntur 98, 10.
 Palatinum templum 67, 17.
 palis seu patibulis affixa corpora
 158, 12. palis imposita aedificia
 101, 18.
 Palladius censor facult. 366, 6.
 e palmis et vitibus lucus amoenissimus
 152, 20.
 Palmyra urbs munitissima 49, 9.
 Orientis imperium affectat 40, 10.
 43, 17. Aureliano se dedit 49, 16.
 rebellat denno 52, 22.
 Palmyrenis exitium praesignificatum
 51, 3. Palmyrenorum equites Ro-
 manis praestantes 44, 6.
 e paludum latebris clandestinas eru-
 ptiones faciunt Scythae transistriani
 185, 15.
 Pamphylia Placidis finitima 265, 13.
 panis honorario munere plebem donat
 Aurelianus 54, 2.
 Pannoniae 108, 17. 111, 12. 215, 16.
 Pantomimi 12, 12. 212, 2.
 Papinianus Ictus insignis et praef.
 pr. tutor filiiis a Severo datur
 15, 13. Antonini insignita per mi-
 lites occiditur 15, 20.
 paradisi regius 159, 21.
 Parcarum sacra 68, 6.
 Pariaum opp. Germaniae 135, 9.
 patricii post Constantini tempora qui
 et qua dignitate 106, 9. digni-
 tate honoratus Iovius praef. pr.
 813, 11.
 Patricius Lydus philosophus 189, 12.
 Patronius fisci praef. 293, 9.
 pax emittit quater mille libris auri
 288, 10. pacis condiciones instru-
 menti utriusque consignatae 168, 6.
 peccatorum enormiam expiationem
 nullam esse respondent sacerdotes
 Romani 94, 21. peccati omnis
 omnisque impietatis remissionem
 pollicetur fides Christiana 245, 6.
 pedum magistri plures pro uno in-
 stituti 205, 2.
 Pelagonia opp. Thraciae 39, 19.
 pelle nigra amictum spectrum 65, 13.
 pellium seu vellorum cocco tinoto-
 rum tria milia Alarico data 306, 2.
 Peloponnesiaco bello Graecorum vi-
 res deminutae 9, 13.
 Peloponnesus terrae motu quassata
 192, 7.
 in Penei ponte simulacra deorum pri-
 mum erecta 216, 9.
 pensionem annuum barbaris pollicetur
 Gallus imp. 25, 21.
 Pentapolis Libyae regio 98, 18.
 Perinthus nunc Hieraclea dicitur
 54, 4.
 Persae debellantur a Severo 15, 5.
 Orientis imperium a Parthis ad se
 Artaxerxis ductu retrahunt 21, 4.
 Romanos fines depopulantur Antio-
 chiam usque 27, 2. pacem cum
 Ioviano quibus condicionibus fecerit
 167, 20. Romanos fines denno
 incursant 187, 8.
 Persicum imperium Darii clade atque
 interitu eversum 10, 18.
 Persicum iter Iuliani 141, 2 — 164, 17.
 Persici belli usque ad Ioviani tempora
 brevis repetitio 168, 10.
 Pertinax Aug. 13, 21.
 pervigilia seu nocturna sacra carni-
 nibus et choreis agitata 65, 2.
 Pesinus 27, 14.
 pestis insignis post bellum Scythicum
 26, 17. immanis belloque barba-
 rico partim saevior partim optatior
 35, 19. barbaros invadens 41, 22.
 Petovium opp. Pannoniae 112, 5.
 Petres trib. notariorum 296, 21.
 Peucaea cum Scythiis excursiones fa-
 ciunt 38, 19.
 Phaenno Epirotica vates 102, 5.
 phalangis condensatio adversus ho-
 stium missilia 45, 19.
 Phasidi adiacentia castella 31, 14.
 Phasianae Dianae templum ad Phasi-
 dem 31, 15.
 Phathusa locus Pers. 144, 12.
 Philadelphia Lydiae civitas 207, 22.
 Philaenae lacus 33, 5.
 Philippus Macedo imperii amplificandi
 quas habuerit occasiones 9, 16.
 Philippus imperium quomodo nactus
 sit et gesserit 22, 4. foedam cum
 Persis pacem facit 22, 5. 169, 12.
 cum filio occumbit 24, 12.
 Philippus Constantii ad Maxentium
 legatus 112, 13. a Maxentio deti-
 netur 118, 17. 115, 19.

- Philippus et Bassus coss. 285, 13.
 296, 13.
 Philippopolis urbs Thraciae 26, 1.
 philosophi magicarum artium suspecti
 sub Valente 188, 18.
 Pholoë mons 254, 18.
 Picentius delator 121, 12.
 placernarum agmina 205, 17.
 Pigraxes Persarum dux 160, 17.
 Pisander in Heroicis Theogamiis de
 Hemona quae tradat 287, 1.
 Pisidae Isauri 193, 21. finitimi Pam-
 phyliae 265, 13.
 Pissamena Gratiani mater 303, 11.
 Pityuntis situs et firmitas 30, 20.
 clades e Scytharum incursione
 31, 17.
 Placidia Honorii soror 328, 4.
 Placilla uxor Theodosii 228, 10.
 Plataicum proelium 9, 6.
 plumbeum curiae tectum liquefactum
 281, 15. plumbeis pilis in cervice
 data verbera 248, 17.
 pluit frumento 57, 23.
 Polybius Megalopolitanus de Romani
 imperii incrementis quae scripserit
 7, 1. 50, 7. Polybii ἐξήγησις 274, 15.
 Ca. Pompeius Romanis in Asia quae
 pepererit 168, 17.
 Pompeianus praef. urb. 305, 4.
 pons solutilis 79, 22. e connexis
 utribus 167, 6.
 pontifex maximus 216, 19. in ponti-
 ficum collegio fuerunt etiam reges
 et imperatores 216, 13. pontifex
 maximus primus Numa Pompilius
 et ceteri deinceps reges, etiam
 imperatores usque ad Gratianum
 216, 20.
 pontificalis stola 216, 18.
 Ponti ora infestatur a Scythis 30, 19.
 M. Poplius 4 consul 66, 15.
 porcus et porca nigra Telluri mactata
 70, 3.
 porcina plebi e publico praebita 73, 17.
 porticibus quattuor inclusum forum
 97, 10. porticus distegae 96, 18.
 porticus imperatoris 140, 3. regia
 249, 2.
 portus Cpoll maximus a Iuliano stru-
 ctus 139, 22.
 Postumus rebellis 36, 14.
 M. Potitus cos. 66, 15.
 praefectis praetorio tertius additur
 quasi arbiter et collega 17, 1.
 praefecti praetorio quattuor a
 Constantino pro duobus instituti
 98, 9. 17. Orientis, Illyrici, Ita-
 liae, Transalpinorum 98, 18 sqq.
 praefecti pr. per Italiam 229, 5.
 293, 17. apud transalpinas gentes
 247, 17. 292, 17. qua potestate
 praediti 100, 1. praefectorum pr.
 potestas a Constantino ut immixta
 99, 12. praefectus pr. dare quae
 possit, quae non ib. praefectus
 et tributa exigit, et de annonis
 prospicit militibus 185, 4.
 praefectura praetoriana et urbana
 magistratus maximi 229, 3. 5.
 praefecturae pecuniis venales propo-
 nuntur 206, 5.
 praetextatus proconsul Graeciae
 176, 14.
 praetoria dignitas vendita 104, 16.
 praetoriani tumultu excitato Maxen-
 tium Augustum nuncupant 73, 19.
 a Constantino exciduntur, deletis
 eorundem castellis 81, 15.
 praetura ab invitis empti 104, 17.
 praecantis habitu positum simulacrum
 97, 18.
 preces Christianorum 125, 4. 198, 10.
 299, 3. ethnicorum 305, 7.
 primitiae diis offeruntur in ludis sae-
 cularibus 71, 1. frugum mercedis
 loco sacrificii 68, 14.
 Priscus Philippi Aug. frater, praef.
 Syriae 22, 11.
 privatarum principis rerum comes
 vid. comes.
 Priulfus dux barb. 241, 12.
 Probus mari a Iatrocinis purgando
 praefectus, Aegyptum contra Pal-
 myrenos defendit 40, 17. captus
 ipse se iugulat 41, 7.
 Probus imperium ut nactus, quomodo
 idem gesserit 55, 12.
 Probus consul 319, 23.
 Proclus praef. urb. 229, 4. Rufini
 scelere tollitur 237, 3.
 Proconesium marmor 96, 19.
 Procopius dux gravis armaturae le-
 ctus a Iuliano 142, 8. ob Iuliani
 consanguinitatem periculum evadit
 173, 1. ad rebellionem quomodo
 inductus 158, 5. captus occiditur
 182, 9.
 Procopius, Valentis gener 257, 21.
 prodicionis spe capti hostes 219, 2.
 prodicionis crimen vindicatum etiam
 in cognatis 153, 13.
 Promotus Theodosii dux fortissimus
 214, 4. Grothingos Scythas egre-

- gio stratagemate delet 218, 19 sqq.
 equestribus copiis praeficitur 229, 8.
 fugienti cum copiis Theodosio succurrit 234, 13. bellorum administrationi praepositur a Theodosio 235, 2. Rufini insidiis e medio tollitur 236, 10. Promoti filii et filia 249, 8.
- Propontidis angustiae 39, 5.
 Proserpinae et Diti nigrae mactantur hostiae 65, 1. 66, 4.
 prostitutio coacta 104, 14.
 provinciarum praefecturae venales sub Theodosio 206, 5.
 Prusa incursatur a Scythis 34, 3.
 Prusias Bithyniae rex a Nicomede filio bello petitur 102, 7.
 Ptolemaidis in Thebaide rebellio 61, 16.
 publicata bona consociorum 297, 15.
 publicatione bonorum a Severo multati rei 15, 9.
 puerorum ter novem chorus 69, 1.
 pullati omnes pro monachis in seditione occisi 279, 12.
 Pusaeus trib. mil. 145, 3.
 Pylades pantomimus sub Augusto 12, 13.
 Pyrene mons e Galliis in Hispaniam ferens 320, 21.
 Quadi Pannoniam incursant 122, 7.
 Saxonum pars, ab iisdem Saxonibus in Rom. fines emittuntur 130, 10. latrocinantes a Iuliano subiugati 133, 3. Quadorum pars Romanis legionibus adscribitur 133, 16. Quadi denuo rebellant 190, 20. insolenti legatione Valentinianum exasperant 191, 15.
 Quadrati historici error 284, 18.
 quaestiones flagris admotis institutae 233, 9.
 quaestor post Constantini tempora qui dictus 293, 12.
 quindecimviri Sibyllinorum custodiam atque inspectioni praepositi 67, 4. 18.
 Quintillus Aug. post mortem Claudii fratris 42, 9.
 rates pro navibus ad bellum comparatae 275, 3.
 Ravenna munita, populosa et copiosa civitas 74, 9. ubi sita, a quibus condita, quo nomine olim et cur appellata 284, 14. Ravennae portus occupatur a seditiosis militibus 313, 7.
 Rausimodus rex Sarmatiae 85, 16.
 receptui signum datur tuba 234, 1.
 regia in Pensa Romano more facta 158, 1.
 Regius amnis 152, 1.
 regis venatio locus Pera. 157, 16.
 religionem patriam quibus argumentis senatus R. Christianae fidei praeulerit 245, 10. religionem suam erga deos libere et confitetur et retinet Frautius 276, 11. religionis libertas per imp. Honorium concessa cuius et duci et militi, et magistratui et subdito 312, 20. religio superstitiosa, imperatoriae quam divinae maiestatis maiorem rationem habens 317, 5. religio Christiana *ἄλλοιος συναγάθισαις* 245, 9.
 responsis foras efferendis offic. Palat. 54, 6.
 Rhaetiae regio Alpium 215, 16. Rhaetia Illyrico et Galliae finitima 78, 8. superior 78, 7.
 Rhaeti, pop. Alpib. finitimus 312, 2. Celticis legionibus adnumerati 40, 11.
 Rheae simulacrum 97, 13. Cpolim unde tralatam, et quo modo transfiguratum ib.
 Rhemeni 167, 21.
 Rhenani barbari Germanicas Romanorum urbes infestant 57, 20. transrhenani barbari Britannos et Gallos ad defectionem adigunt 322, 6.
 Rhene dicta olim Ravenna 284, 15.
 Rheni ostia 122, 3. Rheni insula maxima, Batavia 130, 16. Rhenum accolentes Celtae vexantur a Germanis 29, 13. ad Rhenum urbes 40 a Saxonibus Francis et Alamanis captae 122, 4.
 rhetorices professio 238, 23.
 Rhodope mons Thr. 99, 1.
 Rhyndacus fl. ad Cyzic. 34, 5.
 Richomeris Eugenium Arbogasti commendat 269, 1. Richomeris virtus et mors 240, 11. 14.
 Rodogaisus Italiam invadit 283, 18.
 Roma moenibus saepitur ab Aureliano et Probo 43, 11. obsidionis solutionem ingenti pecunia redimit 306, 1. Alaricho Gotho se dedit 323, 12. Roma portu capto diu resistere nequit 322, 23. Romae aemulam urbem qua occasione et quomodo exstruxerit Constanti-

- nus 96, 2. Romae fortuna Cpolla a Constantino posita 97, 19.
 Romani Persis eedere quando coeperint 169, 20.
 Romanum imperium crescere et inclinare quando et quomodo coeperit 11, 2.
 Romanus mag. mil. in Africa 190, 14.
 Romulus Maxentii dux 119, 8.
 Romus, Remus 284, 17.
 Rufius Vulsianus 78, 13.
 Rufinus Atheniensis 240, 20.
 Rufinus Celta quanta fuerit apud Theodosium dignitate et auctoritate 235, 15. consulatu ornatur et mox aulae praefectura 286, 17. aulae praefecturam pro arbitrato gerit 243, 1. orientalis imperii administrationem nactus, ea licentius abutitur 246, 10. principis affinitate frustratus vindictam meditatur 250, 6. quo machinamento eversus 255, 4. Rufini uxor et filia incolomes dimittuntur 256, 10.
 Sabatha opp. Armeniae 158, 7.
 Sabianus ad imperium euectus in Africa 20, 14.
 C. Sabinus consul 67, 1.
 Sabinus Nisibenus senator 171, 2.
 sacra nocturna Valentiniani lege prohibita, mox tamen iterum concessa 176, 12. sacris patriis utitur Constantinus necessitate magis quam studio 94, 7. sacra gentilia primus Alexandriae convellere coepit Theophilus 278, 17.
 sacrificium diis manibus sub terra ante confectum 65, 17. sacrificia fieri amplius vetat Theodosius 245, 14. sacrificia quibus de causis Theodosius aboleri iusserit 245, 13.
 sacrificia merces primitiae frugum 68, 14.
 sacrilegia incendio divinitus castigata 281, 6.
 saeculum quid, et Iudi saeculares 63, 3.
 saeculares Iudi originem unde habuerint 63, 5. quorsum instituti 65, 12. peragi ut soliti 67, 13. continuati ut fuerint 67, 12. intermitteri quando et qua ex causa coepti 71, 14.
 Safrax barbarorum dux 212, 16.
 sagittarius insignis 48, 9. sagittarii equestres ex Armenia 118, 23.
 Salamina pugna 9, 3.
 Sallii Romanis operam navant in excidendis e Batavia Quadis 181, 5.
 Romanis legionibus adscribuntur 133, 16. Francorum pars, a Saxonibus primum suis finibus, post a Quadis e Batavia quoque expelluntur 130, 17. ad Romanos confugiunt 181, 5.
 Salonius Gallieni filius Postumo necandus deditur 36, 10.
 Salonius notarius 309, 7.
 Salvius scholae domesticorum comes 292, 22. quaestor 293, 11.
 Salustius Iuliano Caesari comes datur a Constantio 123, 20. a Constantio in Orientem revocatur 129, 20. paene interemptus 165, 6. legatur ad faciendam cum Persis pacem 167, 17. imperium nec ipse accipere nec filio committere sustinet 173, 11. praef. pr. etiam sub Valentiniano 174, 9. magistrata abdicatur 175, 17. Salustio secundum praef. pr. ob senectutem successor datur 185, 2.
 Samosata ad Euphratem sita 141, 9.
 Samothrace insula 99, 3.
 sanguinis eruptione immedica extinctus 191, 21.
 Sapor Artaxerxis successor, bellum Romanis movet 21, 2. Valerianum circumvenit 34, 23. Nisibia capit 37, 2. cum Persis suis Romanos fines populatur 134, 3.
 Saraceni Persarum adversus Rom. socii 162, 14.
 Saracenia natio Scythia multo agrior 197, 18.
 Sardes Lydiae metropolis 270, 3.
 Sarpedonii Apollinis oraculum 50, 15.
 Sarus barb. cop. dux 289, 7. in Stelichonis tentorium irruit 294, 22. Alaricho et ceteris hostibus reprimendis idoneus 298, 21. adversus Constantinum tyrannum emittitur cum copiis 318, 22. cum Honorio se adversus Alarichum coniungit 328, 17.
 satrapae in proelio caesi 163, 11.
 Saturnini Mauri rebellio 57, 4.
 Saturninus iudex 257, 17.
 Saturninus consularis 271, 1.
 Saul barbarorum milit. dux 242, 12.
 Sauromatae ad Maeotidem paludem habitantes debellantur a Constantino 85, 13. bello capti per Romanas civitates distribuuntur 86, 15. Pannonias incursant 122, 8. demum rebellant 190, 20.

- Savus fl. Pannoniae 112, 12. Savi ripae imposita Siscia 114, 7. pons 114, 9.
- Saxones Romanas urbes lavadunt 122, 4. fortissimi et bellicorum laborum tolerantissimi 130, 8.
- scena sine theatro, luminibus et ignibus collucens 68, 5.
- scenicis gymnicsisque ludis cives sibi conciliat imperator 20, 7. scenicus rex, seu e scena prolatus ex tempore 179, 20.
- scenitae Arabes 15, 6.
- Scolidoas trib. mil. 117, 12.
- scripto mandat imperator 260, 2.
- scuto impositus Iulianus sublimisque elatus imp. Aug. dicitur 136, 5. scuto impositus Iulianus vulneratus in tentorium reportatur 164, 18.
- Scutarii qui 165, 10.
- Scyri propulsantur 213, 18.
- Scythiae Thraciam populantur 24, 17. ad mare usque populabundi excurrunt 26, 13. Europa pervastata pervastant etiam Asiam 27, 13. Macedoniam et Graeciam incurant 28, 18. in Asiam ut transierint 30, 6. superioribus Scythiis finitimi, et ipsi expeditione facta opes sibi comparare aggrediuntur 33, 17. conjunctis animis et viribus Illyricum incurant 35, 7. Graeciam pessime tractant 36, 16. sociis assumptis denno excursiones faciant 38, 17. per Pontum Ciliciam usque excurrunt 54, 22. sub Valente quas rebellandi causas nacti 183, 1. transistriani 180, 20. 184, 7. transistriani ab Hunnis pulsii supplices ad Romanos confugiunt 195, 4. Thracienses 188, 6. regii 194, 11. Scythiarum regionum princeps a Germanis profligatur 213, 4. gens nova in Rom. fines erumpit 218, 13.
- Scythici tirones, res novas molientes, cauto stratagemate tolluntur universi 204, 3.
- Scythia Thraciensis 259, 20.
- Scythiae Thraciensis oppidam Tomi 221, 13.
- Sebastianus Iuliani dux 142, 8. Sebastianiano comes et socius a Iuliano Zosimus.
- additur Procopius 3. 177, 15.
- Sebastianus ex Occidente ad Valentem se confert 193, 1.
- Seleucia, opp. Persiae 158, 8. Ciliciae urbs et Apollinis ibidem oraculum avesque Seleuciades 50, 14.
- Selgae oppidi situs 265, 15.
- Semnon Legionum princeps 58, 9.
- senatus viginti duces adversus Maximinum creat 19, 11. in palatio cum imperatoribus deliberat de re publ. 187, 14. Cpoli conceditur ut urbi Romae 139, 21. Antiochensibus a Iuliano concessus 140, 21. cum senatu Cpolitano consilium communicat Iulius 203, 23.
- senatoribus Cpolim se Roma secutis Constantinus domos aedificat 97, 20.
- senatoria dignitas senatorum filiis et per filias nepotibus conceditur Antiochensibus 140, 21.
- sententiae pecuniis redimuntur 246, 12. ferendae ius soli sibi usurpat aulae praef. 237, 2. praepos. cubiculi 257, 14.
- sepultura regia decoratum Athanarichi Scythiae funus 213, 10.
- Serena Theodosii ex Honorio fratre neptis, Stelichonis uxor 242, 10. Honorio alteram quoque filiam cur uxorem dederit 286, 6. Honorio quam optime cupit 288, 24. vitae finem quem sortita et cur 301, 5.
- Serenianus dux Valentis 180, 9.
- Sericarum tunicarum quattuor millia Alaricho data 306, 2.
- servi a lustralibus submoti 67, 19.
- Severianus dux Moesiae Macedoniaeque 22, 12.
- Severus imperium ut gesserit 14, 15. saeculares ludos facit cum filiis 67, 9.
- Severi porticus Cpoli 96, 8.
- Severus Caesar Italiae 72, 10. adversus Maxentium mittitur 74, 4. iuramento deceptus necatur 74, 18.
- Sibyllina oracula consuluntur in bellorum et pestilentiae periculis 66, 11. 15 viris commissa 67, 4. 18.

- Sibyllae Erythraeae oraculum de Cpoll** 102, 10.
Sicilia Francorum incursione vexata 62, 1.
Side opp. As. 267, 7.
Sidon Phoeniciae urbs 260, 4.
Sigidunum, opp. 215, 21.
signum ex hoste recipit imperator 151, 12. ob signi militaris amissionem dux zona solvitur 151, 18.
Silvanus cum Salonino deditur Postumo 36, 13.
simi et invalidi homunciones 194, 12.
Simonides philosophus 189, 11.
simulacrorum ornamenta in publica inopia in pecunias versa; ipsa etiam simulacra conflata 306, 19.
simulacrorum cultus quibus et quomodo introductus 216, 7.
Sirmium opp. Pann. 83, 16. **Sirmii regia** 192, 3.
Siscia, opp. Pannoniae, patentes habens campos 111, 16. **Savi ripae imposita** 114, 6. **capitur et diruitur a Magnento** 116, 9.
Sitha opp. Pers. 145, 20.
solis defectus ingens in pugna 243, 14.
sol Apollo dictus 70, 9. **solis templum ab Aureliano aedificatum** 53, 17. **simulacrum erectum** 53, 13.
Solymi Isauri 193, 2.
sonnio monitus sacerdos 192, 11.
Sopatri philosophi interitus 106, 12.
sorores duae Honorio in matrimonium elocatae et cur 286, 4.
Sparta sub Rom. imperio enervata 254, 7.
spectacula quae nec vidit aliquis unquam nec visurus est 67, 15.
spectrum grandi et angusta forma pro numine divino mandata dat 65, 13. **cadaveris seminecis** 196, 4.
spectris ab Athenarum oppugnatione deterritus Alarichus 253, 3.
spectra potius quam homines visilatrores 232, 4.
speculatores praemittuntur ad exploranda itinera 144, 4. 151, 5.
sponsae imago principi sponso ante sponsalia exhibetur 249, 14.
stadium armorum certamini ante urbem deputatum 117, 6.
stagnum facticium 151, 22.
statuae imperatoris et imperatricis deiciantur a rebellipopulo 223, 3.
Stelicho Theodosii per neptem affinis, ab eodem barbaricis copiis praeficitur 242, 10. **occidentalibus legionibus a Theodosio praeficitur, Honorioque filio tutor et curator datur** 244, 23. **occidentalis imperii administrationem nanciscitur** 246, 10. **filia Honorio copulata potentiam suam et stabilit et longius extendere nititur** 250, 10. **Graeciae calamitatibus mederi instituit** 254, 16. **insignem de Rodogaiso victoriam reportat** 284, 3. **Alarichi postulata apud imperatorem et senatum urget** 287, 16. **de Orientis, de Italiae et Galliae rebus Honorio quae dederit consilia** 290, 18. **decreta non exsequitur** 291, 12. **quantus vir fuerit, quo fato et quomodo usus** 296, 2. **sacrilegii poenas luit** 302, 8.
Stephanus Domitiani tyrannide rem publicam liberat 13, 11.
stolam pontificalem Gratianus cur recusavit 217, 5.
stratagema Aureliani 42, 17. **Theodosii** 232, 5 *sqq.* **Zabdae** 44, 19.
suburbium 40 stadiis ab urbe distans 271, 22.
Successianus dux fortissimus 31, 6.
Suevi transalpinas gentes infestant 319, 23.
sulfur iustrale 67, 19.
Suma castellum Pers. 166, 5.
Superantius miles 156, 13.
supplemento legionum missi 108, 4.
Surena insidias Romanis exploratoribus tendit 146, 10. **exploratoribus Romanis signum eripit** 151, 8. **conatu frustratur** 153, 14. **fugit** 160, 15. **legatione ad Romanos fungitur** 167, 15. **Surena magistratus nomen apud Persas** 146, 10.
sus nigra Telluri mactata 70, 3.
Syagrius Timasii filius 258, 17.
Sycae suburb. Constant. 237, 14.
Sylla 1, 5. 29.
Symbra pag. Pers. 162, 21.

- Synce opp. Pers. 163, 8.
 Syrianus philosophus 193, 1.
 Tacitus imperium ut gesserit 54, 20.
 Taciti caedes vindicatur 57, 1.
 Thaiphali, Scythica gens, Cpolim
 incurant 97, 21. ab Hunnis pulsii
 Romanos fines cum Gothis intrare
 coguntur 201, 7.
 Tanaidis ripae imposita praesidia
 25, 5. e Tanaidis limo Cimme-
 rius Bosphorus ad terrae formam
 redactus 194, 15.
 Tarentum v. Terentum.
 Tarentinus unde cognominatus Va-
 lerius 65, 21.
 Tarsus opp. 55, 17. 76, 13. 82, 6.
 Tarsi sepultus Iulianus 172, 9.
 Tatianus praef. pr. 229, 1.
 Taulantii populi 236, 18. 283, 11.
 Tauriana Cherronesus 178, 11.
 tauri ab Iovi mactati 70, 4.
 Taurus et Florentius cons. fugitivi
 138, 18.
 Telluris sacrificium 70, 2.
 templa deorum patebant adhuc sub
 Theodosio 207, 4.
 ter novem pueris totidemque puellis
 constans chorus 68, 22.
 Terentina ara 64, 14.
 Terentinus v. Tarentinus.
 Terentius eunuchus 300, 8. cubi-
 cularius ad supplicium deponitur
 a militibus 313, 16.
 Terentius Constantis dux 321, 3.
 ad Terentum sacra quae, quibus
 diis et quo modo soleant fieri lu-
 dis saecularibus 64, 2 sq.
 Teridates ab Arsace fratre adver-
 sus Antiochum vindicatur 21, 7.
 terrae motus vehementissimi per
 Graeciam 192, 6.
 Tertullus consul 323, 23.
 Tetricus ab Aureliano subingatur
 53, 19.
 Theassus dux Constantii 115, 17.
 Thebae Boeot. probe muaitae
 252, 14.
 Theodorus notarius ad imperium af-
 fectandum quo modo et quo suc-
 cessu inductus 187, 19.
 Theodorus praef. urb. 309, 3.
 Theodosius unde oriundus, ad im-
 perium quando et cur evectus
 300, 21. quibus meritis 191, 9.
 imperium quomodo administravit
 204, 20. e luxu amens 211, 21.
 Hunnos cum sociis feliciter propul-
 satus 213, 18. a torpore ac luxu
 per Iustinam excitatur 227, 20.
 Maximo victo et occiso imperium
 Valentiniano restituit 231, 8. a
 barbaris latronibus victus bellis
 valere iussis, ad genium redit
 235, 1. Eugenium debellat 244, 2.
 Honorio occidentis imperio inau-
 gurato, re publ. et religione ordi-
 nata, Cpolim reversurus mori-
 tur 246, 3.
 Theodosius Theodosii cognatus
 321, 11.
 Theodosius minor, Arcadii filius,
 ob aetatem sub Honorii tutela est
 290, 14. consul iterum 318, 8.
 tertio 308, 4.
 Theophilus episcopus Alexandriae
 278, 16.
 Thermantia Stelichonis filia Hono-
 rio nubit 285, 15. matri remitti-
 tur ab Honorio 290, 7. 300, 17.
 Thesproti Epiri incolae 283, 10.
 Thessala litora 286, 23.
 Thessalorum colonia Rhene seu Ra-
 venna 284, 15.
 Thessalica persuasione uti, proverb.
 23, 13.
 Thessalonica obsidetur a Scythis
 28, 21. 39, 15. Thessalonicae
 portum aedificat Constantinus
 86, 16.
 thoracibus ferreis et aereis loricati
 47, 8.
 Thraciae urbium maxima Adriano-
 polis 87, 9. Thracia exterior seu
 extra Cherronesum sita 274, 19.
 Tiberius Aug. 12, 17.
 Ticinum Liguria urbs et legiones
 ibi collocatae 284, 3.
 Ticinensium praesidiariorum seditio
 292, 20.
 Timagenes Aegyptius Aegyptum
 Palmyrenis tradere nititur 40, 11.
 Timasius pedestribus copiis praefi-
 citur 229, 9. Romanis copiis
 praeficitur 242, 9. Eutropii ma-
 chinis evertitur 256, 18 sqq.
 Timesicles Gordiani minoris socer
 et praef. pr. 20, 18.
 tirones partim e barbaris circumvi-

- cinis, partim ex agricolis domesticis 186, 13. tironibus barbaris educator et magister praeficitur sollers 203, 5.
- Titianus Magnentii ad Constantium legatus 115, 21.
- Tomi urbs Ponti 33, 4. 39, 2. opp. Scythiae Thraciensis 221, 13. repellit Scythas 39, 2.
- tonitribus et fulgetris, magica arte elicitis, profligati hostes 305, 8.
- Tonus seu Taenarus fl. Thraciae 87, 16.
- Traiani tribunal in Pers. 146, 1. a Traiano Euphratis alveus factus 159, 10.
- transalpinum imperium Magnentio concedit Constantius 113, 7. transalpinis provinciis tutandis Caesar ab Augusto mittitur 123, 17.
- transitus pecuniae emptas 266, 19.
- Trapesuntis situs, amplitudo, frequentia, firmitas, clades e Scythis 31, 21.
- Tres Tabernae, locus Italiae 74, 16.
- Treviri, urbs transalp. gentium maxima 131, 18.
- Triballi sub Illyrici praefectura 99, 6.
- Tribigildes facta cum Gaine conspiratione per Asiam grassatur 262, 12 sqq. pacem cum Gaine facit 268, 23.
- tribunus notariorum principis 304, 1. tributorum et collationum exquisitissima sub Constantino instituta exactio 104, 5. tributa rigidius exigit Valentinianus ad sustinendos bellorum sumptus 176, 9. tributa exiguntur etiam post incursionem hostiles 210, 15. in tributorum exactione iustum et aequum se praebet Ansonius praef. pr. 185, 4.
- trinocia et tridiana sacra 86, 3.
- triremes fieri desierunt 274, 14.
- tripus fatidicus 185, 3. tripus Delphicus Cpolim translatus 97, 8.
- Triveri seu Treviri civitas transalpinarum maxima 131, 18.
- Tumbara locus Pers. 163, 23.
- Turpillio equit. praef. 299, 6. a militibus ad supplicium deposcitur 313, 16.
- turribus 16 munitum castellum 154, 17. turres lignae in oppugnandis urbibus 90, 15. turris quadrata arci oppugnandae 149, 18.
- Tusci seu Etrusci artifices 305, 5.
- Tyana Palmyrenis neglectis in Romae fide permanet 44, 2.
- αὶ ἀπὸ Τυάνας δὲρῶντις 46, 15.
- Tyrae fluvii ostium 38, 19.
- Uldes Hunnorum princeps, Romae imperatoris amicitiam quo meritis sibi conciliarit 277, 5.
- ulnatim increscere, proverb. 223, 19.
- Ulpianus Ictus et praef. pr. sub Alexandro 17, 1.
- Uranus e serve imperator creatus 17, 16.
- urbis annus cccxli 66, 9. dc 7, 4.
- Urbanus res novas molitur 43, 14.
- Urugundi transistriana gens 26, 23.
- Graeciam infestant 27, 1. Italiam infestant 30, 3.
- utrium connexionem factus pons 167, 6.
- Vadomarius Germanus a Iuliano capitur 127, 2.
- Valens Caesar Licinii Aug. 84, 9. necatur 85, 3.
- Valens a Valentiniano fratre ad imperii consortium adsciscitur 174, 16. quibus bellis initio statim implicatus 181, 3. Procopio victo in fautores eius desaevit 182, 14. bellum cum Scythis gerit feliciter 184, 5 sqq. Theodori machinatione detecta in multos crudelius saevit 188, 16. novis bellorum motibus involvitur 196, 20 sqq. eporetis salutaribus consiliis in exitum se praecipitat 200, 6.
- Valens Dalmat. mil. dux audacior quam consultior 309, 17. Turpillionis in locum substituitur 314, 5. militari praefectura ornatus ab Attalo 323, 13.
- Valens equitum mag. ob proditionis suspicionem occiditur 326, 15.
- Valentia opp. Galliae 319, 4.
- Valentinianus Iuliani mortem nunciatum missus vix periculum eva-

- dit 173, 2. ad imperium evectus 173, 17. in imperii consortium assumit Valentem fratrem 174, 16. provincias inter se et fratrem distribuit 176, 2. imperium ut administraverit 176, 8. in Germania quae gesserit 182, 2. provinciarum securitate firmata, Gratianum filium imperatorem designat 187, 4. tributa rigidus exigit 190, 5. ad Quados et Sauromatas reprimendos e Galliis regreditur 191, 14. sanguinis eruptione immodice exstinguitur 191, 21. Valentiniani uxor 193, 9. 220, 19.
- Valentinianus rebellat in Britannia (aliis Valentinus) 186, 19.
- Valentinianus iunior, Gratiano fratri collega imperii additur 193, 9. cum matre ad Theodosium profugit 226, 17. a Theodosio in integrum restituitur 231, 8. Arbogastis insidiis interimitur 239, 17.
- Valentinus Selgenais 265, 15.
- Valeria Pannoniae regio 99, 6.
- Valerianus consularis Afrorum pro Gordianis ad S. P. Q. R. legatus 19, 5. ad imperium evectus 28, 17. a Sapore circumventus et detentus 34, 17.
- P. Valerius Poplicola igniferum campum Diti et Proserpinae dedicat, Indosque eisdem pro populi Rom. liberatione instituit 66, 5. in ara Terentina Diti et Proserpinae sacra facit 66, 3.
- M. Valerius Tarentinus qua de causa ita nominatus 65, 21.
- Valerianae seu Valeriae familiae ortus 63, 5.
- Valesius pro Valerius more prisci Latii 65, 21.
- Valesi (Valesii) ortus, calamitas et in calamitate religio 63, 5.
- Vandali a Probo debellantur 58, 15. cum Suevis et Alanis transalpinas gentes infestant 319, 23.
- Varanes peditum praef. 299, 6.
- Varronianus domesticorum tribunus 166, 1.
- vates saepe veraces expertus Constantinus suspectos habere unde coeperit 94, 8. 95, 8. cum vati-
- bus de rebus agendis consultat Iulianus 139, 8. a vatam praedictionibus pendet Attalus 323, 7.
- vena per medicum secta mortem sibi consciscit Quintillus 42, 13.
- venatio regis locus Pers. 157, 16.
- Veneris templum Cpoli 96, 11. Veneris Aphacitidis templum, lacus, festum 51, 11.
- in Venetiam e Pannonia per Alpina transitur angustias 311, 4. Venetias ambas sibi suisque deposcit Alarichus 314, 18.
- Verenianus Theodosii propinquus captus occiditur 308, 12. Vereniani caedem excusat Constantinus 317, 13.
- Verus i. e. M. Antoninus Philosophus 13, 15.
- ante Vestam seu focum pronus vota diis facit Valerius 63, 14.
- vestes pro tributo exactoribus datae 210, 18.
- Vetranio imperium adeptus 108, 17. a Constantio circumventus 110, 5.
- Victor dux ad bellum Persicum legitur a Iuliano 140, 6. peditatui praeficitur a Iuliano 143, 12. cum gravi armatura et equitatu Ctesiphontem versus mittitur 155, 7. catapultis vulneratur 161, 4. locum et dignitatem suam retinet apud Valentinianum et Valentem 175, 18.
- Victor equitum dux vix evadit Gothorum manus 200, 10.
- Victor Maximii tyranni filius necatur 230, 23.
- Victores num. mil. 156, 13.
- Victorinus Maurus rebellionem sub Probo exstinguit 57, 11.
- viduis imperatricibus regiae mensae apparatus datur e publico 303, 11.
- Vienna opp. Celticum 137, 8.
- Vigilantius domest. eq. pr. 299, 7. ad supplicium deposcitur 313, 16.
- Vincentius dux 292, 21.
- vincitorum plenae et custodiae et viae 188, 22.
- virago Zenobia 37, 10.
- virginum ter novem chorus 69, 1.
- Virtutis simulacrum Romae confiatum malo de futuro omniae 306, 20.

- vitae humanae terminus longissimus
 ex anni 69, 10.
 Vitalianus Gratiani dux 212, 13.
 vites palmis intextae 152, 21.
 vox e luco praecepta dans 64, 2.
 vocis arteriae sanguinis eruptione
 oppressae 191, 21.
 Volusianus a Gallo patre adscitus
 ad imperium 25, 17.
 Volusianus Rufus 78, 13.
 Xerxes cum ingente apparatu a
 Graecis caesus et fugatus 8, 16.
 Zabdas Zenobiae dux 40, 11. stra-
 tagemate sibi et Zenobiae consu-
 lit 44, 19.
 Zalmi gens Pers. 167, 22.
 Zaragardia opp. Pers. 145, 21.
 Zautha locus Pers. 144, 7.
 Zenas legatus Maxentii 78, 14.
 Zenobia Odonatho marito interfecto
 res in Oriente capessit 37, 9.
 imperium Orientis affectat 40, 10.
 in fugaprehenditur 49, 4. cum
 filio capta moritur in itinere
 52, 17.
 Zechasa opp. Persiae, post Seleu-
 cia nominata 158, 8.
 zona solvitur dux ob signi militaris
 amissionem 151, 18. zonam in
 aula Honorii habere vetantur qui
 non essent Christiani 312, 7.
 Zosimo historiae scopus qui fuerit
 51, 7.